MALEVIL

ROBERT MERLE

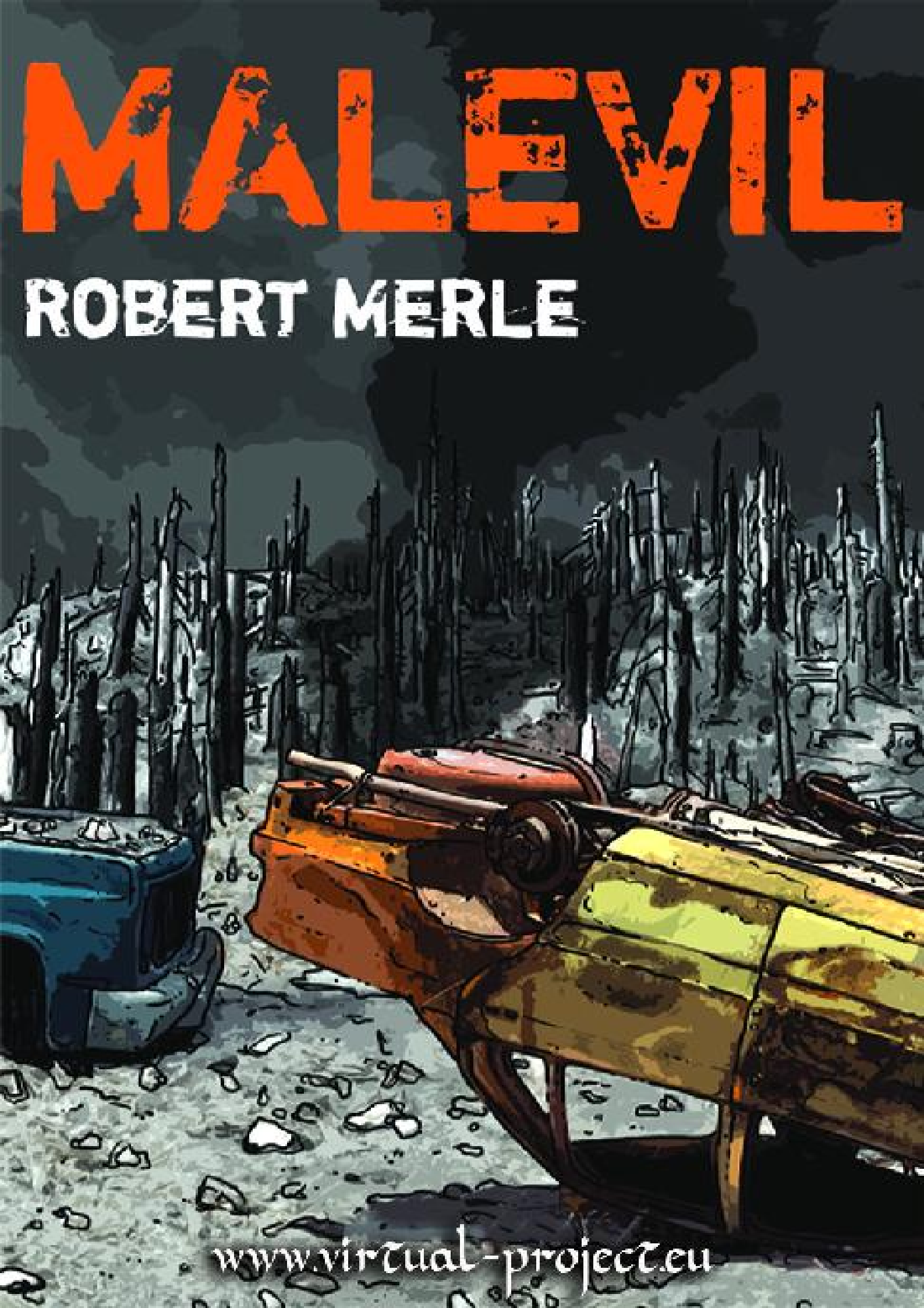

www.virtual-project.eu

ROBERT MERLE

MALEVIL

Original: *Malevil* (1972)

Traducerea:
SANDA MIHĂESCU-BOROIANU

virtual-project.eu

Editura UNIVERS
1977

• CAPITOLUL I

La Școala normală de învățători, aveam un profesor care se dădea în vânt după madlena lui Proust. Sub îndrumarea lui am studiat cu admirație faimosul text. Dar, cu trecerea timpului, prăjiturica asta a ajuns să mi se pară cât se poate de literară. Știu prea bine că un gust sau o melodie îți pot readuce, într-un chip foarte viu, amintirea unei clipe. Dar este o chestiune de câteva secunde. O străfulgerare, cortina cade și prezentul, tiranic, e din nou lângă tine. Grozav ar fi să regăsești tot trecutul într-o prăjitură însiropată, dacă așa s-ar întâmpla!

Îmi amintesc de madlena lui Proust fiindcă ieri am descoperit în fundul unui sertar un foarte, foarte vechi pachet de tutun cenușiu care trebuie să fi fost al unchiului. I l-am oferit lui Colin. Nebun de bucurie la gândul că dă din nou, după atâta vreme, de otrava lui preferată, își îndeasă cu el pipa și o aprinde. Mă uit la el cum o meșterește și, de la primele rotocoale de fum pe care le simt în nări, îmi revine în minte unchiul și lumea dinainte. Să mi se taie răsuflarea, nu alta! Dar, cum am spus, totul numai pentru o clipă.

Iar Colin s-a îmbolnăvit. Fie din cauză că era prea dezintoxicat, fie că tutunul era prea vechi.

Îl invidiez pe Proust. Ca să-și regăsească trecutul, se bizuia pe ceva solid: un prezent sigur, un viitor neîndoios. Pentru noi însă, trecutul este de două ori trecut, timpul pierdut este de două ori pierdut pentru că, odată cu el, am pierdut și universul în care se scurgea. S-a produs o fisură. Mersul înainte al veacurilor s-a întrerupt. Nu mai știm unde ne aflăm și dacă mai există un viitor.

E de la sine înțeles că încercăm să ne ascundem neliniștea prin cuvinte. Ca să desemnăm fisura, recurgem la perifraze. La început i-am spus, asemenea lui Meyssonnier, cam militărește, desigur,

„ziua Z”. Dar asta suna, totuși, prea războinic și atunci am adoptat un eufemism mai pudic, lansat de Menou cu prudența ei țărănească: „ziua evenimentului”. Ce se putea găsi mai inofensiv?

Tot cu ajutorul cuvintelor, am pus din nou ordine în haos și am restabilit chiar o progresie lineară a timpului. Spunem acum: „înainte”, „ziua evenimentului” și „după”. Astea-s tertipurile noastre lingvistice. Ele ne dau un sentiment de siguranță pe măsura ipocriziei lor. Căci „după” indică atât prezentul nesigur, cât și viitorul nostru ipotetic.

Dar și fără madlene ori rotocoale de fum de pipă, gândul ne fuge adesea la lumea dinainte. Fiecăruia în colțul lui. În conversațiile dintre noi exercităm unul asupra altuia un fel de control: reîntoarcerile în trecut ne sunt de prea puțin folos pentru supraviețuirea noastră. De aceea le evităm.

Când sunt de unul singur însă, e altceva. Cu toate că abia am trecut de patruzeci de ani, am, din acea „zi a evenimentului”, o tendință spre insomnie, ca bătrânii. Și atunci, în timpul nopții, îmi aduc aminte. Întrebuințez acest verb fără complement, deoarece complementul variază de la o noapte la alta. Și, ca să mă scuz în propriii mei ochi de această complezență, îmi spun că lumea dinainte nu mai există decât în capul meu și că încetează să mai existe dacă nu mă mai gândesc la ea.

De câtăva vreme fac distincție între amintirea ocazională și amintirea obișnuită. Am ajuns să înțeleg diferența dintre ele: amintirea obișnuită este cea care mă ajută să mă conving de identitatea mea, convingere de care am absolută nevoie în acest „după” în care toate reperele au dispărut. Și iată, pe scurt, ce fac în nopțile fără somn: în acest pustiu, pe aceste nisipuri mișcătoare, în acest trecut de două ori trecut așez din loc în loc câte un jalon ca să fiu sigur că nu mă pierd. Și când spun „mă pierd” vreau să spun „îmi pierd identitatea”.

Anul 1948 este unul dintre aceste jaloane. Am doisprezece ani. Tocmai am fost declarat – nespusă glorie – primul pe canton la absolvire. În bucătăria

de la Grange Forte, la masa de prânz. Încerc să-mi conving părinții să desțelenească pământul. E pur și simplu o chestiune de bun-simț. Din patruzeci și cinci de hectare nu avem – ca, de altfel, toți cei din partea locului – decât zece hectare de câmp și arătură. Restul e pădure, pădure nefolositoare din moment ce nu mai culegem castane și nu mai facem cercuri de butoaie.

Părinții mei abia mă ascultă. Parcă aș fi vorbit unor mușuroaie. De altfel se și aseamănă cu niște mușuroaie, cu părul și pielea lor cafenie. Așa sunt și eu, numai că am moștenit de la unchiul ochii lui albaștri.

Revăd scena de la distanță, cu ochi de adult acum, o înțeleg mai bine, cred, și o găsesc cât se poate de neplăcută.

Pe mama de exemplu. Plângăcioasă și moralistă, are viciul oamenilor mediocri: bombăne. Simplu alibi pentru un spirit obișnuit. Din moment ce totul e rău, la ce bun să-ți mai miști fie și degetul cel mic? Propunerea mea de desțelenire o jignește.

— Și cu ce bani? rânjește ea. Ai să plătești tu buldozerul?

Lăsând la o parte tonul ei disprețuitor, știu bine că există pe libretul de CEC sume care se devalorizează din lună în lună. Știu că se devalorizează, îmi explicase unchiul. La rândul meu, le explic lor, fără să-l dau de gol pe unchiul. Prudență zadarnică.

Tata ascultă, dar nu suflă o vorbă. Raționamentele mele o jignesc în continuare pe mama. Trec în zbor peste capul ei tare, cu păr puțin. Nici măcar nu se uită la mine, adresându-se tatei pe deasupra creștetului meu:

— Băiatul ăsta, zice ea, e bucățică ruptă frate-tău, Samuel. Orgolios. Dă lecții. Și de când cu absolvirea, are un cap cât un dovleac.

Cele două surori mai mici ale mele, Paulette și Pélagie, pufnesc în râs, drept care celei aflate mai aproape îi ard un picior pe sub masă că începe să urle.

— Și pe deasupra e și hain, conchide mama.

Și continuă să vorbească despre hainia mea. Cam cât durează mâncatul a două farfurii de supă și bătutul ciorbei cu vin. Căci mama e tare la socoteli. La fiecare nouă greșeală, vinile mele sunt recapitulate cu de-amănuntul. Faptul că au fost pedepsite nu schimbă nimic. Nici uitate, nici iertate, crimele mele au întotdeauna aceeași gravitate.

Iar repetarea se produce pe tonul acela plângăreț care îmi repugnă: răutate învăluită în moliciune. Pélagie urlă, Paulette, pe care nici n-am atins-o, se smiorcăie. Lovitură de teatru: dându-și la o parte rochia, Pélagie își arată piciorul înroșit. Văicăreala maternă devine stridentă, urcând cu câteva tonuri.

— Ce mai aștepți, Simon, de nu-i tragi o scatoalcă lui fi-tu?

Pentru că, bineînțeles, eu sunt numai fiul tatălui meu, nu și al ei. Tata tace. Ăsta e rolul lui în casa noastră. Inaccesibilă la orice raționament, complet străină de logică, mama nu ține niciodată cont de ce spune el. L-a redus la tăcere și aproape la supunere prin simpla virtute a fluxului ei verbal.

— Ai auzit, Simon?

Las furculița și cuțitul și-mi desprind fundul de pe scaun, gata să mă feresc de palma tatei. Totuși el nu se mișcă. Cred că îi trebuie curaj, fiindcă știe ce avea să îndure în patul conjugal în seara aceea: o predică în care urmează să-i fie încă o dată reamintite toate greșelile lui.

Dar e un curaj laș. Eu l-am văzut pe unchiul – admirabil spectacol! – ridicându-se, tunând și fulgerând, împotriva nevesti-si, care semăna mult cu mama, căci cei doi frați se însuraseră cu două surori. Mă întreb ce au oare toate femeile din această familie de sunt așa de seci, aspre, plângărețe și păroase?

Mătușă-mea n-a rezistat. A murit la patruzeci de ani, fiindcă ura viața. Unchiul și-a luat revanșa, începând să umble după fete. Nu-l condamn, la vârsta bărbăției am făcut și eu la fel.

Mă liniștesc. Din partea tatei – nicio palmă, din partea mamei, la fel. Chef ar avea ea să-mi dea una,

însă am pus imediat la punct un sistem de apărare cu cotul, care, fără să contrazică în aparență respectul datorat, ține pe loc antebrațul matern. Nu este o apărare pasivă: brațul meu avansează cu hotărâre în întâmpinarea brațului ei.

— N-ai să capeți prăjitură, spune mama, după ce s-a gândit un pic. Ca să te-nveți minte și să le lași în pace pe bietele copile.

Tata face „țțț”. Altceva nu mai spune. Trufaș, eu tac. Și, profitând de faptul că tata își pleacă nasul lui trist în farfurie și că mama se ridică spre a lua de pe plită ghiveciul care fierbe încă din ajun, îi fac plângăcioasei de Pélagie o strâmbătură înfiorătoare. Ea se pune din nou pe urlat, plângându-se mamei, în limbajul ei mărginit, de felul cum m-am „uitat” la ea.

— Va să zică, spun eu, rotindu-mi ochii nevinovați (de două ori nevinovați, pentru că sunt albaștri): acum nu mai am voie nici să mă uit la tine?

Tăcere. Mă fac că mănânc din vârful buzelor minunatul ghiveci al mamei. Împing curajul chiar până la a refuza suplimentul care – din datorie – mi se oferă. Și, în timp ce familia se delectează mâncând, eu îmi ațintesc privirea asupra gravurii pătate de muște de deasupra bufetului care înfățișează *Întoarcerea fiului risipitor*.

Într-un colț al imaginii, fiul cel cuminte are o mutră cât se poate de tristă. Îi dau dreptate. Cu toate că a muncit tot timpul pe brânci pentru tatăl lui, i s-a refuzat un amărât de mielușel ca să petreacă și el cu prietenii Iar pentru acel mic ticălos care s-a întors acasă după ce și-a tocat cu femeile ușoare partea lui de avere, tatăl nu ezită să taie vițelul cel mai gras.

Mă gândesc, strângând din dinți, că așa se întâmplă și cu mine și surorile mele. Blege, prostănace. Și cu toate astea mama le răsfață întotdeauna, le inundă cu apă de colonie, le pieptănă, le face bucle frumoase cu fierul. Rânjesc în sinea mea. Duminica trecută m-am strecurat după ele pe nesimțite și le-am pus pânze de păianjen pe minunatele lor bucle.

Această amintire plăcută îmi este de ajuns ca să nu cedez în fața disperării, în timp ce ochii mei coboară de la gravura cu *Fiul risipitor* la tarta cu caise al cărei miros îmi gâdilă nările și a cărei rotunjime aurie o zăresc pe bufet. În acel moment, mama se ridică, nu fără oarecare pompă, și o așază pe masă sub nasul meu.

Mă ridic imediat și, cu inimile în buzunare, mă-ndrept spre ușă.

— Păi, întreabă tatăl meu cu vocea răgușită a oamenilor care vorbesc puțin, nu-ți iei porția de prăjitură?

Contraordin tardiv pentru care nu-i sunt deloc recunoscător.

Mă-ntorc, fără să-mi scot mâinile din buzunare, și spun tăios peste umăr:

— Nu mi-e foame.

— Poftim! Frumos mai vorbești cu taică-tu! spune mama îndată.

Nu mai rămân să ascult urmarea. Interminabila urmare, care avea să-i strice tatei plăcerea prăjiturii, așa cum mi-o răpise și mie.

Ies în curte și încep să mă plimb cu pumnii strânși în buzunare. La Malejac se spune despre tata că e bun ca pâinea caldă! Într-adevăr! Numai că are prea mult miez și prea puțină coajă.

Meditez, furios și amărât. Imposibil să am o conversație serioasă cu această scroafă (ăsta e cuvântul pe care-l întrebuințez eu). Mă umilește, mă supune batjocurii acestor proaste și – culmea – mă pedepsește. Îmi stă pe inimă prăjitura aceea. Nu atât pentru ea, cât pentru umilire. Mă plimb de colo-colo, cu pumnii strânși în buzunare, lățindu-mi umerii care și așa au început a se lăți. Să lipsești de desert un absolvent ieșit primul pe canton!

E faimoasa picătură care face să se reverse paharul. Mă cuprinde o furie rece. Și acum, după treizeci de ani, mă revăd furios. Retrospectiv, mi se pare că nu eram un foarte bun Edip. Iocasta nu risca nimic, nici măcar cu gândul. Eu îmi „fac” complexul, dar nu din cauza ei, ci a Adelaidei, cea cu

băcănia. Pe lângă faptul că are un râs vesel și dăruiește cu ușurință bomboane, e o blondă opulentă cu un piept provocator. Și mai „fac” – ce limbaj! – o bună identificare, nu cu tatăl meu, ci cu unchiul. Care – dar pe atunci nu știam încă – e în termeni mai mult decât buni cu Adelaida. Am, prin urmare, fără s-o știu, o adevărată familie, alături de cea pe care o repudiez.

Și, în afară de acestea, încă una, care îmi e scumpă și pe care mi-am întemeiat-o eu însumi: *Cercul*. Societate ultrasecretă, alcătuită din șapte membri, pe care am fondat-o la școala din Malejac (401 locuitori, biserică din secolul XII) și al cărei părinte sunt, manifestând în permanență acel spirit de inițiativă ce-i lipsește tatălui meu și hotărâre, multă hotărâre, cu toată blândețea mea aparentă.

M-am decis: vreau să dispar din sânul acestei familii care m-a înjosit, refugiindu-mă în cadrul celeilalte. Aștept doar ca tata să urce ca să-și facă siesta și mama să se apuce de spălatul vaselor, cu cele două fețișoare buclate ținându-i-se de fuste. Mă duc în camera mea, îmi îndes sacul de excursie (cadou de la unchiul) și, după ce îl umplu, îl arunc pe grămada de lemne de sub fereastra mea. Înainte de a o șterge, las pe masă o misivă. E adresată ceremonios domnului Simon Comte, agricultor, la Grange Forte, MALEJAC.

Dragă tată,
Plec. În casa asta nu sunt tratat după cum merit.
Te sărut,
Emmanuel

Și, în timp ce bietul tata doarme în dosul storurilor trase, fără să știe că ferma lui nu mai are moștenitor, eu pedalez sub soarele cald, cu sacul în spate, în direcția Malevil.

Malevil e un castel întărit din secolul XIII, ruinat în parte, și cocoțat la jumătatea unei coaste abrupte, care domină mica vale a râului Rhunes. Proprietarul

l-a părăsit și, de când un bloc de piatră desprins de pe meterezele foișorului a ucis un turist, intrarea în castel a fost interzisă. Comisia monumentelor istorice a pus două pancarte, iar primarul din Malejac a închis unicul drum de acces de pe marginea colinei cu patru rânduri de sârmă ghimpată. Dublând aceste sârme, fără să datoreze însă nimic primăriei, cincizeci de metri de mărăciniș de nepătruns se îndeasă, an de an, de-a lungul vechiului drum dintre coastă și înălțimea care desparte amețitorul Malevil de colina pe care se înalță Sept Fayards, ferma unchiului.

Acolo, la castel, sub inspirata mea conducere, *Cercul* a violat toate interdicțiile. A fost practicat un loc de trecere invizibil în sârma ghimpată, a fost deschis și întreținut printre uriașii mărăcini un tunel care, datorită unei cotituri viclene, nu poate fi văzut din drum. La primul etaj al foișorului, reconstituind o parte dintr-un planșeu dispărut, am amenajat, din grindă în grindă, o trecere cu ajutorul unor scânduri vechi luate din magazia unchiului. Am putut astfel ajunge, la capătul imensei săli, într-o mică încăpere, și Meyssonnier, care, tot ciocănind în atelierul tatălui său, începe să meșterească foarte bine, a închis-o cu o fereastră și o ușă cu zăvor.

Foișorul e mai ferit. Bolta lui cu nervuri a rezistat vremii. În bârlogul nostru există un șemineu, o somieră veche acoperită cu saci, o masă și scăunele.

Secretul a fost păstrat. A trecut un an de când *Cercul* a amenajat acel local neștiut de adulți. Îmi fac socoteala ca până la începerea școlii să mă adăpostesc acolo. În drum i-am lăsat vorbă lui Colin, care are să-l anunțe pe Meyssonnier, care are să-l anunțe pe Peyssou, care, la rândul lui, are să-i anunțe pe ceilalți. Nu mă lansez eu într-o afacere fără nicio șansă de succes.

Îmi petrec după-amiaza în celula mea, și tot așa și noaptea și ziua următoare. E mai puțin încântător decât mi-am închipuit. E iulie, băieții ajută la câmp, n-am să-i văd decât seara. Și nu îndrăznesc să ies din

castel, La Grange Forte probabil că au pus jandarmii pe urmele mele.

La ora șapte, aud bătând în ușa *Cercului.* Îl aștept pe uriașul Peyssou care trebuie să-mi aducă de-ale gurii. Am tras zăvorul de la ușă, așa că de pe somiera pe care stau întins ca vai de lume, cu o carte de aventuri sângeroase în mână, strig cu glas tare: „Intră, măi tâmpitule!”

E unchiul Samuel. E protestant, de acolo i se trage prenumele biblic. E acolo, în mărime naturală, îmbrăcat cu o cămașă în carouri, descheiată, din care i se vede gâtul musculos, și cu un pantalon vechi de cavalerist (a făcut armata la cavalerie). Din pervazul ușii joase, cu fruntea atingând ușorul de piatră, mă privește, cu ochi zâmbitori și fruntea încrețită.

Această imagine îmi rămâne în minte. Căci băiatul de pe somieră sunt eu, iar unchiul, în picioare în prag, tot eu sunt. Unchiul Samuel avea atunci, cu o aproximație de un an, vârsta pe care o am eu acum, și toată lumea spune că îi semăn mult. Iar în această scenă, săracă în vorbe, îmi pare că-l văd pe băiatul care eram confruntat cu bărbatul care am devenit.

Făcând portretul unchiului Samuel, mi-l fac de fapt și pe al meu. Depășind statura obișnuită, bine clădit, dar îngust în șolduri, are fața pătrată, pielea arămie, sprâncenele negre și ochii albaștri. La Malejac oamenii sporovăiesc, ținând-o într-un zumzet neîntrerupt și liniștitor, de dimineața până seara. Unchiul însă nu spune nimic atunci când n-are ceva de spus. Iar când vorbește, vorbește scurt, la obiect, fără să adauge nimic de prisos. La fel de econom e și cu gesturile.

Ceea ce îmi place la el e tocmai această fermitate. Căci la mine, la tatăl meu, la mama, la surori, totul e moale. Gândirea, confuză. Vorba, încâlcită.

Mai admir la unchiul meu inițiativa. Și-a desțelenit la maximum pământul. A împărțit în scocuri un braț al râului Rhunes, care trece pe la el, și crește păstrăvi. Are vreo douăzeci de stupi. A cumpărat chiar, de ocazie, un contor Geiger, ca să prospecteze uraniu în rocile vulcanice care abundă

pe una din pantele colinei lui. Și când fermele și centrele hipice au început să apară peste tot, a vândut vacile și le-a înlocuit cu cai.

— Eram sigur că te găsesc aici, îmi spune unchiul. Mă uit la el fără să scot o vorbă. Dar ne înțelegem bine amândoi. La tăcerea mea răspunde:

— Scândurile. Scândurile pe care le-ai luat vara trecută din magazie. N-ai putut să le duci. Le-ai târât. M-am luat după urme.

Prin urmare știa de un an! Și n-a spus nimic nimănui, nici chiar mie.

— Am verificat, continuă unchiul. Meterezele foișorului rezistă, n-o să se mai prăbușească nimic.

Mă simt cuprins de recunoștință. Unchiul veghează asupra mea, însă de departe, fără să-mi spună, fără să mă stinghereasc㠎. Mă uit la el, dar el îmi evită privirea. Nu vrea să se înduioșeze. Pune mâna pe un scăunel și, după ce se convinge că ține, se așază pe el cu picioarele în lături, parcă ar încăleca. După care pornește în galop și drept la țintă.

— Ascultă, Emmanuel, ai tăi n-au spus nimic la nimeni și n-au anunțat nici jandarmii.

Un zâmbet ușor.

— Știi tu, frica de ce o să spună lumea. Iar eu, uite ce-ți propun. Vii la mine până la sfârșitul vacanței. Când începe școala, nicio problemă, intri la internat în La Roque.

O clipă de liniște.

— Dar sâmbăta și duminica? întreb eu.

Ochii unchiului strălucesc. Am vorbit ca și el, cu glas scăzut. Dacă în gând am și reînceput școala, înseamnă că sunt de acord să-mi continui vacanța la el.

— La mine, dacă vrei, îmi răspunde cu un gest rotund și vocea repezită.

Un moment de tăcere.

— Din când în când o masă la Grange Forte.

Exact cât trebuie, drăgăstoasa mea mamă, ca să salvezi aparențele. Văd clar că, prin acest aranjament, toată lumea n-are decât de câștigat.

— Bun, zice unchiul, ridicându-se cu o mișcare vioaie. Dacă ești de acord, ia-ți sacul și vino la Rhunes, unde adun fân pentru vite.

Cum iese, îmi și pregătesc sacul.

Trec prin tunelul din mărăciniș și peste sârma ghimpată și cobor cu bicicleta vechea albie a pârâului care desparte coasta abruptă a castelului de colina rotundă a unchiului. Foarte mulțumit că ies din vizuina mea. Copacii crescuți peste tot printre zidurile în ruină le întunecă, așa că răsuflu ușurat când ies în valea luminoasă a Rhunes-ului.

E spre asfințit, între șase și șapte, când soarele e cel mai frumos. O știu de când mi-a atras atenția unchiul. Aerul e blând, câmpul e mai verde, umbrele sunt mai lungi, lumina aurie. Pedalez spre tractorul roșu al unchiului. În spatele lui, remorca și o grămadă mare de fân gălbui. Iar mai departe, în linii paralele, plopii, de-a lungul Rhunes-ului, cu frunzele lor argintii, clătinându-se fără încetare. Îmi place foșnetul lor ca al unei ploi ușoare.

Unchiul, fără o vorbă, ia bicicleta și o leagă cu o funie deasupra fânului. După care se așază la volan, iar eu pe o aripă. Fără un cuvânt. Chiar fără nicio privire. Dar după mâna care îi tremură puțin, îmi dau seama cât e de fericit, el, care n-a avut copii de la uscățiva mea mătușă, să ducă cu el un fiu la Sept Fayards.

Menou m-așteaptă în prag, cu brațele scheletice încrucișate pe pieptu-i inexistent. Un zâmbet îi încrețește micul cap de mort. Slăbiciunea ei pentru mine e sporită de pornirea împotriva mamei. Pe care o nutrea și împotriva mătușii când trăia. Să nu vă închipuiți cumva că… Nu, Menou nu trăiește cu unchiul. Dar nici servitoare nu-i este. Are averea ei. El îi cultivă pământul și o hrănește, ea îi ține gospodăria.

Menou este slăbiciunea personificată, dar o slăbiciune veselă. Nu se văietă, ci doar bombăne, plină de vervă. Are patruzeci de kilograme, inclusiv hainele, întotdeauna negre. Dar în orbitele ei adânci, ochii mici și negri strălucesc de dragoste de viață.

Cu excepția tinereții, a fost virtutea personificată. E înzestrată cu toate virtuțile, inclusiv cumpătarea. Unchiul zice că și-a economisit și propria-i carne până-ntr-atât încât nu mai are pe ce să se așeze.

Și, în privința muncii, e un monstru. Are brațele ca niște chibrituri, dar când își prășește vița de vie, ce mai trage! În timpul ăsta unicul ei fiu, Momo, care merge pe optsprezece ani, târăște după el un tren legat cu o sfoară, făcând tuu-tuu.

Ca să dea nițică sare vieții, Menou e într-o neîntreruptă dispută cu unchiul. Dar el e zeul ei. Și eu fac parte din această stirpe divină. Așa că, pentru primirea mea la Sept Fayards, a pregătit o masă pe cinste. Și, la sfârșit, ca o încununare plină de maliție, o tartă enormă.

Dacă aș fi cineast, aș face un prim plan grozav cu această tartă. Și, *fondu enchaîné* pe un *flashback*: 1947, vara dinainte. Un alt „jalon”.

Am 11 ani. Mă îndrăgostesc de Adelaida, instalez *Cercul* la Malevil și-mi făuresc un nou mod de a vedea religia.

Am mai amintit despre rolul negustoresei din Malejac în trezirea mea la viață. Are treizeci de ani și maturitatea ei mă fascinează. Vreau să spun că și astăzi, după atâtea experiențe contrare, continui, datorită ei, să asociez bunătatea cu plinătatea formelor și, datorită cui știți, uscăciunea trupului cu cea a inimii. Păcat că nu ăsta e subiectul meu. Mi-ar plăcea să evoc toate emoțiile determinate de acele sinuozități. Când abatele Lebas, care începea să fie neliniștit de întrebuințarea pe care o dădeam însușirilor noastre, ne vorbea la catehism de „păcatul cărnii”, nu puteam crede, numai nervi și mușchi cum eram, că acea „carne” ar fi putut fi a mea. Raportam respectiva expresie la Adelaida, și-atunci noțiunea de păcat îmi apărea minunată.

Nu mă supăr nici când idolul meu, deși nițeluș cam greoi ca dimensiuni, e considerat puțin ușuratic. Dimpotrivă, asta îmi prevestește un viitor frumos, cu toate că anii care fac dintr-un cocoșel un cocoș îmi par foarte lungi.

Până atunci, vara cel puțin, am fost foarte ocupat. Războiul bântuie cu furie. Bravul căpitan protestant Emmanuel Comte, baricadat în castelul Malevil împreună cu frații lui întru religie, apără locurile împotriva sinistrului Meyssonnier, șeful Ligii. Spun sinistrul, pentru că scopul lui e să prade castelul și să-i treacă pe eretici, bărbați și femei, prin foc și sabie. Femeile sunt reprezentate prin mănunchiuri de vreascuri, iar copiii prin mănunchiuri mai mici.

Victoria nu e dinainte asigurată, ci depinde de vitejia în luptă. Oricine e lovit sau chiar numai atins de o suliță, o săgeată, o piatră sau, în lupta corp la corp, de vârful unei săbii, strigă „sunt atins”! și se prăbușește. La sfârșitul bătăliei e îngăduit să tai beregata răniților și să ucizi femeile, însă nu cum a făcut-o într-o zi uriașul Peyssou, care s-a aruncat asupra unui mănunchi voluminos de vreascuri cu intenția de a viola. Noi suntem neîndurători, dar puri, asemenea strămoșilor noștri. Cel puțin în public. Destrăbălarea e o chestiune particulară.

Într-o după-amiază m-am simțit destul de bucuros când i-am trimis lui Meyssonnier în piept o săgeată din înaltul zidurilor de apărare. El s-a prăbușit, iar eu, scoțând capul de după un crenel și agitându-mi pumnul, am strigat cu voce tunătoare „Moarte ție, catolic ticălos!”

Acest strigăt teribil îi împietrește de uimire pe atacanți, care uită să se mai apere, și săgețile noastre îi străpung imediat.

Atunci ies încet din fortăreață și, zorindu-i pe locotenenții mei Colin și Giraud să le dea lovitura de grație lui Dumont și Condat, îi pun sabia în gât lui Meyssonnier.

Cât despre uriașul Peyssou, îi tai mai întâi organele cu care se mândrește, apoi, înfigându-i de mai multe ori sabia în piept și răsucindu-i-o în rană, îl întreb „cu o voce indiferentă” dacă îi produce plăcere. Pe uriașul Peyssou îl las întotdeauna la urmă fiindcă horcăie o grozăvie.

Ziua aceasta caldă se sfârșește. Ne strângem în jurul mesei din bârlog pentru a trage o ultimă țigară

și a molfăi guma de mestecat care ne scăpa de miros.

Dar acolo, după felul în care își mișcă maxilarul, îmi dau seama că Meyssonnier e nemulțumit. Sub fruntea îngustă, împodobită cu un păr scurt și des ca o perie, ochii lui cenușii, foarte apropiați unul de celălalt, clipesc fără încetare.

— Ei, Meyssonnier, îl întreb pe un ton prietenesc, ce ai? Ești supărat?

Pleoapele încep să-i bată și mai des. Se ferește să mă critice, pentru că, în general, asta se întoarce împotriva lui. Totuși datoria nu-i dă pace, apăsându-i din toate părțile craniul strâmt.

— Am, spune în sfârșit, cu vehemență, pentru că n-ar fi trebuit să-mi spui catolic ticălos!

Dumont și Condat lasă să se audă un murmur de aprobare, Colin și Giraud, din loialitate, tac, dar cu o nuanță care nu-mi scapă. Singur Peyssou, cu capul lui mare cu trăsăturile rotunde întrerupte de un surâs larg, își păstrează calmul.

— Cum, dar era în joacă! zic eu cu nerușinare. Când ne jucăm eu fac pe protestantul și sigur că n-am să zic nimic de bine de catolici, care vin să mă omoare.

— Jocul nu scuză totul, spune Meyssonnier cu hotărâre. Jocul are o limită. De exemplu: când te prefaci că-i tai știi tu ce lui Peyssou, doar nu-i tai cu adevărat.

Surâsul lui Peyssou deveni mai larg.

— Și-apoi, n-a fost niciodată vorba să ne insultăm, zice Meyssonnier, cu ochii ațintiți în tăblia mesei.

— Și nicidecum pe motive religioase, adaugă Dumont.

Mă uit la Dumont căruia îi cunosc bine susceptibilitatea.

— Nu te-am insultat pe tine, îi răspund, încercând să-l separ de Meyssonnier. Cu Meyssonnier vorbeam.

— Totuna-i, spune Dumont, din moment ce și eu sunt catolic.

Strig:

— Dar și eu sunt catolic!

— Așa e, mi-o taie Meyssonnier, și nu trebuia să-ți vorbești de rău religia.

Atunci interveni și uriașul Peyssou spunând că „toate astea nu-s decât povești și că protestantismul e totuna cu catolicismul”.

Imediat toți se reped să-l bruftuiască, spunându-i că specialitatea lui e forța fizică și porcăriile! Să se mărginească la ele și să nu se mai amestece în religie!

— Nici măcar cele zece porunci nu le știi, zice Meyssonnier cu dispreț.

— Ba uite că le știu, răspunde uriașul Peyssou.

Și se ridică de parcă ar fi la catehism, începând să le spună plin de elan. Însă după a patra se oprește brusc. Huiduit, se așază la loc rușinat.

Incidentul cu Peyssou mi-a dat răgaz să mă gândesc.

— Bine, am spus făcând pe omul cumsecade și împăciuitor. Să admitem că am greșit. Mai întâi, eu, când n-am dreptate, nu fac ca alții, ci recunosc imediat că am greșit. Ei, uite, am greșit, ești mulțumit?

— Nu-i destul să spui că ai greșit, zice Meyssonnier, pe un ton arțăgos.

— Și atunci? întreb indignat. Doar nu crezi că am să-ți cad în genunchi pentru că ți-am spus ticălos.

— Puțin îmi pasă că mi-ai spus ticălos, zice Meyssonnier, asta pot s-o fac și eu. Dar m-ai făcut „catolic ticălos”.

— Tocmai, îi răspund, nu pe tine te-am ofensat, ci religia.

— Asta așa-i, intervine Dumont.

Mă uit la el. Meyssonnier este pe cale să-și piardă cel mai bun aliat.

— Ia uită-te, spune micul Colin deodată, întorcându-se spre Meyssonnier, termină odată! Acum, când Comte și-a recunoscut vina, ce mai vrei?

Meyssonnier tocmai voia să deschidă gura, când Peyssou, fericit să-și ia revanșa, strigă făcând un gest

larg:

— Toate astea-s povești!

— Ascultă, Meyssonnier, îi spun cu toate aparențele de echitate. Eu ți-am spus ticălos, tu mi-ai spus ticălos, așa că suntem chit.

Meyssonnier roșește.

— Eu nu ți-am spus ticălos, zice el cu indignare.

Mă uit la *Cerc*, clatin din cap cu melancolie și tac.

— Ba chiar ai spus, asta pot să-ți zic și eu, replică Giraud.

— Dar nu-i același lucru, răspunde Meyssonnier, care simte fără să o poată exprima însă, toată diferența dintre o insultă eventuală și una efectivă.

— Ești un chițibușar, Meyssonnier, îi spun cu tristețe.

— N-are a face, intervine Meyssonnier, cu un ultim argument, ai ofensat religia și asta nu poți s-o negi.

— Dar nu neg! spun, desfăcându-mi brațele cu bună-credință. Nu-i niciun minut de când am recunoscut-o. Nu?

— Ba da, strigă Cercul.

— Ei bine, pentru că am insultat religia, spun eu pe un ton hotărât, am să mă duc să cer iertare cui se cuvine („Cui se cuvine” e o expresie a unchiului).

Cercul mă privește cu neliniște.

— Doar n-ai să-l amesteci pe preot în treburile noastre! strigă Dumont.

Pentru că, după părerea noastră, abatele Lebas vede deformat lucrurile. La spovedanie are un fel foarte umilitor de a trata drept nimicuri toate păcatele noastre, afară de unul.

Dialogul se angaja după cum urmează: Părinte, am păcătuit fiindcă am fost îngâmfat. – Bun, bun. Și pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă mi-am vorbit de rău aproapele. – Bun, bun. Și pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă l-am mințit pe învățător. – Bun, bun. Și pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă am furat zece franci din portmoneul mamei. – Bun, bun. Și pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă am săvârșit

o faptă josnică. – A, a! zicea abatele Lebas. În sfârșit.

Și inchiziția începea.

Când am întemeiat *Cercul*, unul din primele lucruri pe care le-am jurat a fost să nu-l încunoștințăm pe preot despre activitatea noastră pentru că ni se părea evident că n-ar fi crezut niciodată în nevinovăția unei societăți secrete care se aduna pe ascuns, într-un loc necunoscut de cei mari. Și totuși *Cercul* era „nevinovat” în sensul pe care-l acorda abatele acestui cuvânt.

Ridic din umeri.

— Bineînțeles că n-am să mă duc să-i spun preotului. Ca să fiu supus iar la toată chestia aia? Nici să nu vă gândiți. Am zis că mă duc să cer iertare cui se cuvine. Și mă duc.

Mă ridic, spunând semeț și cu ifos:

— Vii, Colin?

— Da, îmi răspunde micul Colin, mândru că el a fost cel ales.

Și, cu același aer măreț ca și mine, iese, lăsând *Cercul* mut de uimire.

Bicicletele noastre erau ascunse în hățișul din fața Malevil-ului.

— Direcția Malejac, am spus eu laconic.

Pedalăm zdravăn, însă în liniște, chiar pe loc drept. Țin mult la micul Colin, pe care la început l-am ocrotit de multe ori la școală, fiindcă în mijlocul acelor băieți voinici, care la doisprezece ani conduc tractorul, el e firav și delicat ca o libelulă, cu ochii lui cafenii, vii și plini de șiretenie, sprâncene ascuțite și gura cu colțurile ridicate spre tâmple.

Sper să găsesc biserica goală, însă de-abia ne-am instalat în banca catecumenilor, că abatele Lebas își și face apariția din sacristie, cu pasul târșit și spatele încovoiat. În penumbră zăresc, cu deosebită neplăcere, ivindu-se dindărătul unei coloane, nasul lui lung și coroiat și bărbia-i în formă de galoș.

De cum ne vede la acea oră neobișnuită în biserica lui se și repede spre noi asemenea uliului asupra

șoarecelui de câmp, înfigându-și ochii pătrunzători într-ai noștri.

— Ce faceți aici amândoi? ne întreabă el cu bruschețe.

— Vreau să spun o scurtă rugăciune, zic eu, privindu-l cu ochii mei cei mai albaștri și cu amândouă mâinile decent încrucișate pe prohabul pantalonilor.

Și adaug pe un ton evlavios:

— Cum ne-ați povățuit.

— Dar tu? întreabă el cu asprime, întorcându-se spre Colin.

— Și eu tot așa, răspunde Colin, cu gura lui maliționsă și ochii vioi, contrazicând întrucâtva seriozitatea spuselor sale.

Abatele ne privește când pe unul, când pe celălalt, cu ochii lui negri, întunecați de bănuială.

— Nu cumva ați venit să vă spovediți, zice, întorcându-se spre mine.

— Nu, domnule părinte, răspund cu voce sigură. Și adaug:

— M-am spovedit abia sâmbătă.

Ridicându-și furios capul, îmi spune cu o privire plină de subînțelesuri:

— Și vrei să zici că de sâmbătă n-ai mai păcătuit?

Mă simt tulburat. Din nefericire, abatele nu ignoră pasiunea mea incestuoasă pentru Adelaida. Sau, cel puțin, așa cred eu că e de când părintele mi-a spus: Nu ți-e rușine! O femeie de vârsta mamei tale! Și – nu știu de ce – a mai adăugat: Și care cântărește de două ori cât tine. Pentru că de fapt dragostea nu-i o problemă de kilograme. Mai ales atunci când nu e vorba, decât de „gânduri urâte”.

— Ba da, zic eu, însă nimic important.

— Nimic important! răspunde, împreunându-și mâinile cu indignare. Cam ce, de exemplu?

— Ei bine, zic la întâmplare, l-am mințit pe tata.

— Bun, bun, răspunde abatele Lebas. Și pe urmă?

Mă uit la el. Doar nu vrea să mă spovedească așa, deodată, fără voia mea, în mijlocul bisericii! Și pe deasupra în fața lui Colin!

— Nimic altceva, răspund eu cu hotărâre.

Abatele Lebas îmi aruncă o privire pătrunzătoare, însă caut să-i fac față cu nevinovăția ochilor mei limpezi, astfel că el și-i plecă fără putere pe-ai lui de-a lungul nasului.

— Și tu! întreabă el, întorcându-se spre Colin.

— Eu la fel! răspunde Colin.

— La fel și tu! bombăne abatele. L-ai mințit și tu pe taică-tu. Și găsești că asta nu-i important!

— Nu, domnule părinte, zice Colin, eu am mințit-o pe mama, și colțurile buzelor i se ridică spre tâmple.

Mă temeam ca abatele Lebas să nu explodeze și să ne alunge din sfântul lăcaș. Dar a reușit să se stăpânească.

— Prin urmare, zice el pe un ton aproape amenințător, adresându-i-se tot lui Colin, ți-a venit așa ideea să intri în biserică și să spui o mică rugăciune?

Dau să deschid gura ca să răspund eu, însă abatele Lebas mi-o taie scurt.

— Tu, Comte, să taci! Te cunosc eu! Ești totdeauna gata cu răspunsul! Lasă-l pe Colin să vorbească!

— Nu, domnule părinte, răspunde Colin, nu a mea a fost ideea, ci a lui Comte.

— A! A lui Comte! Perfect! Perfect! Chiar e de necrezut, zice abatele Lebas cu o ironie gravă. Și unde erați când i-a venit ideea asta?

— Pe drum, răspunde Colin. Mergeam așa, fără să ne gândim la ceva rău, când, deodată, Comte mi-a zis ce-ar fi să ne ducem la biserică și să spunem o scurtă rugăciune. Bună idee, am răspuns. Și iată-ne, adaugă Colin, eu colțurile gurii ridicându-i-se fără voie.

— „Ce-ar fi să ne ducem la biserică să spunem o scurtă rugăciune!” parodiază abatele Lebas stăpânindu-și furia.

Și adaugă cu repeziciunea unei lovituri de sabie:

— Și de unde veneați voi cu bicicletele pe drumul ăsta?

— De la Sept Fayards, răspunde Colin fără să ezite.

A fost o idee genială a micului Colin pentru că, dacă exista la Malejac o persoană căreia abatele Lebas nu putea să i se adreseze ca să verifice cum ne folosisem timpul, acesta era unchiul meu.

Privirea întunecată a abatelui Lebas se mută de la ochii mei transparenți la zâmbetul în formă de gondolă al lui Colin. Se află în situația unui muschetar care, într-un duel, își vede sabia zburând la zece pași: cel puțin aceasta era imaginea pe care mi-a provocat-o când am relatat după aceea *Cercului* convorbirea avută.

— Bun, rugați-vă, rugați-vă! zice în cele din urmă abatele Lebas pe un ton acru, aveți și unul și altul mare nevoie!

Apoi ne întoarce spatele ca și cum ne-ar abandona în ghearele necuratului. Și, târându-și pașii, cu spatele îndoit și profilul lui greoi împins înainte, intră în sacristie, trântind ușa după el.

Când se așterne din nou liniștea, îmi încrucișez brațele pe piept, îmi fixez ochii pe luminița de lângă tabernacol și spun pe șoptite, dar în așa fel încât să mă audă și Colin:

— Iartă-mă, Doamne, că am păcătuit împotriva religiei.

Dacă în clipa aceea ușița tabernacolului s-ar fi deschis și s-ar fi luminat și o voce gravă și clară cum e cea a crainicului de la radio ar fi spus copile, te iert, și pentru ispășire ai să spui de zece ori Tatăl nostru, n-aș fi fost deloc mirat. Dar nu s-a întâmplat nimic, așa că m-am silit să iau propria mea voce drept a lui pedepsindu-mă singur să spun de zece ori Tatăl nostru. Pentru simetrie sunt gata să adaug și zece Ave Maria, dar renunț imediat zicându-mi că, dacă, din întâmplare, Dumnezeu e protestant, nu mi-ar fi deloc recunoscător pentru că i-am dat prea multă importanță Sfintei Fecioare.

N-am spus de trei ori *Tatăl nostru* când Colin mi-a dat una cu cotul.

— Ce ești nebun? Nu ne cărăm?

Întorc capul spre el privindu-l cu severitate.

— Răbdare! Trebuie să execut negreșit pedeapsa pe care mi-am dat-o.

Colin tace. Și continuă să tacă și după aceea. Ca un mut. Fără să se mire. Fără să ridice probleme.

Iar eu, problema pe care mi-o pun astăzi nu este cea a sincerității mele. La unsprezece ani, totul e joacă, nu e problemă. Ceea ce mă frapează, ceea ce reține, este îndrăzneala de a mă fi gândit, peste capul abatelui Lebas, să stabilesc o legătură directă cu Dumnezeu.

Aprilie 1970: jalonul următor. Un salt de douăzeci de ani. Mi-este cam greu să-mi lepăd pantalonii scurți, pentru a-i înlocui cu pantalonii lungi de om mare. Am treizeci și patru de ani, sunt directorul școlii din Malejac și, în fața mea, în bucătărie, unchiul stă și își fumează pipa. Afacerea lui cu caii merge bine, prea bine chiar. Ca s-o extindă, caută să cumpere terenuri și, la cele pe care le râvnește, prețul se dublează când își face el apariția, întrucât e considerat om bogat.

— Uite, Berthaud, de pildă. Îl știi pe Berthaud. Doi ani m-a dus cu vorba. Și ce bani mi-a cerut! De-altfel, ferma lui Berthaud e un rahat. Nu mă gândeam la ea decât în ultimă instanță. Nu, Emmanuel, ceea ce mi-ar fi trebuit, îți spun eu, e Malevil-ul.

— Malevil-ul!

— Da, zice unchiul, Malevil-ul.

— Dar cum, întreb eu uimit. Doar acolo nu-s decât copaci și ruine.

— E, e, mă lămurește unchiul, trebuie să-ți explic ce înseamnă Malevil-ul. Malevil-ul înseamnă șaizeci și cinci de hectare de teren de prima calitate, acoperite, de mai puțin de cincizeci de ani, de pădure tânără. Malevil-ul înseamnă o viță care dădea cel mai bun vin din regiune încă de pe vremea bunicului. Totul trebuie replantat, bineînțeles, dar pământul e pământ. Malevil-ul are o pivniță cum nu sunt două în Malejac: boltită, răcoroasă și mare cât curtea școlii. Malevil-ul înseamnă un zid

împrejmuitor în care poți construi cu piatră gata cioplită, pe care n-ai decât să te apleci și s-o ridici, grajduri și boxe câte vrei. În plus, Malevil-ul e alături. E lângă Sept Fayards. S-ar zice că-i o continuare a ei, adaugă el cu un umor inconștient, ca și când castelul ar fi fost cel care ar fi aparținut odinioară fermei.

E după masa de seară. Unchiul e așezat în bucătărie, nu la masă, ci paralel cu ea, trăgând din pipă, cu cureaua de la pantaloni desfăcută din strânsoare cu o gaură pe burta lui suptă.

Mă uit la dânsul și el bagă de seamă că l-am ghicit.

— Ei da! zice. Am scăpat afacerea.

Și trage iar din pipă.

— L-am înjurat pe Grimaud.

— Grimaud?

— Omul de afaceri al contelui. Întrucât contele, care de altfel locuiește la Paris, nu-l ascultă decât pe el și nu face nimic fără dânsul. Grimaud a pretins un șperț. El numea asta „onorariu de negociere”.

— Delicată expresie!

— Nu-i așa? zice unchiul.

Și trage iar din pipă.

— Mult?

— Două milioane.

— Bravo!

— Nu era puțin. Dar s-ar fi putut discuta. În loc să fac așa, m-am apucat și i-am scris contelui, iar contele, idiot cum este, i-a trimis scrisoarea lui Grimaud. Și Grimaud a venit și mi-a făcut reproșuri.

Se aude un oftat și odată cu el se mai înălță o pală de fum.

— A doua greșeală, dar de data asta ireparabilă: l-am repezit pe Grimaud. Dovadă că și la șaizeci de ani mai face omul prostii. În afaceri nu trebuie să repezi niciodată pe nimeni, ține bine minte, Emmanuel, nici chiar pe un escroc. Pentru că și un escroc, așa escroc cum este, are, totuși, amorul lui propriu. Din ziua aceea Grimaud mi-a pus bețe-n

roate. I-am mai scris contelui de două ori. Nu mi-a răspuns niciodată.

Tăcere. Îl cunosc prea bine pe unchiul ca să mă asociez prin cuvinte la regretele lui lăuntrice. Nu-i place să fie compătimit. De altfel, ridică din umeri, își întinde picioarele pe un scaun. Își înfige degetul mare de la mâna stângă în centură și reia vorba:

— Am scăpat-o, am scăpat-o. La urma urmei pot să trăiesc și fără Malevil. Și nu trăiesc rău. Câștig destui bani și mai ales fac ce-mi place. Nu am pe nimeni deasupra mea sau lângă mine care să mă bată la cap. Și găsesc că viața e interesantă. Or, cum sănătatea mea e bună, asta mai poate să țină încă douăzeci de ani. Nu vreau mai mult.

Dar, pe cât se pare, era prea mult. Discuția asta a avut loc într-o duminecă seara. Dumineca următoare, pe când se întorcea de la un meci de fotbal de la La Roque, unchiul a fost ucis împreună cu părinții mei într-un accident de automobil.

De la Malejac la La Roque nu sunt decât cincisprezece kilometri, însă a fost destul pentru ca un autocar să proiecteze într-un copac mașinuța în care se aflau. În mod normal, unchiu-meu ar fi trebuit să se ducă la meci cu băieții care lucrau la dânsul, în Peugeot-ul lui, dar acesta era în reparație la un garaj, iar camioneta Citroën, pe care o folosea pentru transportul cailor, era plecată fiindcă unul din clienți insistase ca livrarea respectivă să-i fie făcută dumineca. Ar fi trebuit să mă aflu și eu în mașina cu pricina, însă unul dintre elevii mei cei mari suferise chiar în dimineața aceea un accident grav căzând de pe motoretă și mă dusesem în oraș la spital ca să văd cum îi merge.

Dacă abatele Lebas ar mai fi fost în viață, ar fi spus: Emmanuel, providența te-a salvat. Da, dar de ce tocmai pe mine? Ceea ce e înspăimântător în acest gen de afirmații e că ele nu fac decât să amâne problema. Mai bine ar fi să nu se spună nimic. Dar tocmai asta nu se poate. Întâmplarea e atât de stupidă, încât cu-atât mai puternică e dorința de a o pricepe cu orice preț.

Cele trei corpuri mutilate au fost aduse la Sept Fayards unde le-am privegheat împreună cu Menou în așteptarea surorilor mele. Privegherea avea loc fără nicio lacrimă, într-o liniște desăvârșită. Momo stătea jos pe podea într-un colț al camerei și răspundea „nu” la orice întrebare. Seara târziu caii au început să necheze: *Momo* uitase să le dea porția de orz. Menou s-a uitat la el, însă el a făcut din cap că „nu”, cu o expresie speriată. M-am ridicat și m-am dus să le dau eu orzul.

Abia m-am întors în camera mortuară, că au și sosit surorile mele venind cu mașina din orașul de reședință. Am rămas surprins de promptitudinea și, mai ales, de îmbrăcămintea lor. Sunt îmbrăcate în negru din cap până-n picioare de parcă ar fi prevăzut de multă vreme decesul părinților lor. De cum trec pragul casei. Înainte chiar de a-și scoate pălăriile și voalurile, încep cu lacrimile și bocetele. Bâzâie ca viespile într-un borcan.

Au amândouă o manie care mă scoate din sărite. Fiecare se face pe rând ecoul celeilalte. Ce spune Paulette, repetă Pélagie și invers, întrebarea pe care o pune Pélagie, Paulette o reia imediat. Nimic mai dezgustător. Ai, în orice moment, două versiuni ale aceleiași nerozii.

De altfel se aseamănă bine una cu alta: molatece, de un blond spălăcit și cârlionțate, exprimând o falsă blândețe. Spun falsă, căci, cu toată înfățișarea lor ovină, sunt aprige, să știți.

— Și de ce, behăie Paulette, tata și mama nu sunt în patul lor la Grange Forte?

— În loc să fie aici la unchiul, completează Pélagie, de parcă n-ar avea propria lor casă.

— Săracul tata, dacă ar fi trăit, reia Paulette, ar fi fost tare amărât să nu fi murit la el acasă.

— După cum se vede, spun eu, n-a murit la el acasă, ci într-un accident de mașină. Și pentru privegherea lor nu puteam să mă împart în două, o parte la Grange Forte și alta la Sept Fayards.

— N-are a face, zice Paulette.

— N-are a face, repetă Pélagie, sărmanul tata n-ar fi fost deloc mulțumit să se afle aici. Și nici mama.

— Mai ales, adaugă Paulette, cu sentimentele ei, pe care tu le știai, față de bietul unchiu.

Ce delicate erau! Și „bietul” ăsta mă scoate din sărite pentru că nici ele nu-l iubeau mai mult pe unchiul.

— Când te gândești, reia Pélagie, că în timpul ăsta la Grange Forte nu-i nimeni care să vadă de animale.

— Iar vacile tatei sunt oricum înaintea cailor, zice Paulette.

N-a spus „caii unchiului”, pentru că unchiul e acolo, sub ochii ei. Îngrozitor de mutilat.

— Se ocupă Peyssou, zic eu.

Schimb de priviri între ele.

— Peyssou! zice Paulette.

— Peyssou! repetă Pélagie. A, da, adevărat. Peyssou!

Le întrerup cu asprime.

— Ei, da, Peyssou! Ce aveți împotriva lui Peyssou?

Și adaug cu perfidie:

— Nu i-ați vrut întotdeauna răul lui Peyssou.

Nu replică însă. Sunt prea ocupate să dea drumul la o întreagă cohortă de suspine. Când le-a trecut, a avut loc o ședință dramatică de ștergere a ochilor și de suflat nasul. Apoi Pélagie reîncepe atacul.

— În timp ce stăm aici, spune ea, schimbând o privire semnificativă cu soră-sa, Peyssou face ce vrea la Grange Forte.

— Îți închipui, zice Paulette, că Peyssou o să se jeneze să scotocească prin sertare?

Dau din umeri continuând să tac. Au reînceput suspinele, suflatul nasului și tânguielile. A trecut apoi o bucată de vreme până la reînceperea duetului. Dar a reînceput.

— Îmi fac sânge rău pentru bietele animale, zice Pélagie. Mă-ntreb dacă n-ar trebui să mă reped până acasă ca să mă liniștesc.

— Te-ai gândit bine, confirmă Paulette, fiindcă nu cred că Peyssou se ocupă de ele.

— A, da, adevărat, Peyssou! zice Pélagie.

În acea clipă, dacă cineva le-ar fi deschis surorilor mele inima, ar fi putut vedea imprimată acolo în mărime naturală cheia de la Grange Forte. Ele bănuiau, și una și cealaltă, că eu eram cel care o avea. Dar sub ce pretext să mă-ntrebe? Nu în legătură cu îngrijirea animalelor, bineînțeles.

Deodată, mă satur de bocetele lor alternate. Le-o retez scurt. Fără să ridic vocea, spun:

— Îl cunoașteți pe tata. N-ar fi plecat la un meci de fotbal fără să nu închidă totul. Când l-au adus, am găsit cheia asupra lui.

Și după aceea rostind rar:

— Am luat-o eu. Și nu m-am clintit de aici de când au fost aduși părinții, poate să v-o spună oricine. Cât privește mersul la Grange Forte, o să ne ducem poimâine toți trei, după înmormântare.

Proteste din partea amândurora, cu o mare desfășurare de voaluri negre.

— Dar avem încredere în tine, Emmanuel! Te cunoaștem. Și-ți închipui că numai la asta nu ne gândim! Mai ales într-un asemenea moment!

În dimineața înmormântării, Menou îmi cere s-o ajut să-l curețe pe Momo. Am mai luat parte la acest fel de toaletă. Nu e o treabă ușoară. Pe Momo trebuie să-l iei prin surprindere, să-l despoi ca pe un iepure, să-l înmoi într-un ciubăr și să-l ții acolo, căci se zbate cu furie, strigând cu voce sălbatică: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă* (Pentru numele lui Dumnezeu, lăsați-mă-n pace! Nu-mi place apa).

În dimineața asta se opune cu și mai multă îndârjire decât de obicei. Pe dalele de piatră din curte ciubărul fumegă sub soarele de april. Îl țin pe Momo de subsuori, în timp ce Menou îi dă jos pantalonii și chiloții. Dar de îndată ce picioarele îi ating pământul, Momo îmi pune o piedică. Cad, iar el, gol pușcă, începe să alerge cu picioarele-i slabe cu o viteză nemaipomenită. Ajuns la unul din stejarii mari din josul fâneței face un salt, se agață, își asigură

echilibrul și, cățărându-se din creangă-n creangă, se pune în afară de pericol.

Sunt îmbrăcat cu haine bune și, în orice caz, nu intenționez să mă angajez într-un meci de urmărire a lui Momo, din copac în copac. Menou, cu sufletul la gură, vine lângă mine. Încep să parlamentez. Cu toate că am cu șase ani mai puțin decât Momo, el are o considerație de două ori mai mare față de mine decât față de unchiul și am asupra lui o autoritate aproape de tată.

Totuși nu reușesc. Mă lovesc de un zid. Momo nu-și mai strigă obișnuitul: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă*! Nu zice nimic. Mă privește de sus gemând, cu ochii lui negri strălucind printre micile frunze primăvăratece.

Nu-mi spune nimic altceva decât *nuac* (nu mă duc), fără să țipe, ci cu o voce scăzută și cu hotărâre, legănându-și capul, pieptul și mâinile de la dreapta la stânga pentru a exprima mai bine negarea. Pledez în continuare.

— Dar, Momo, ai un pic de judecată! Trebuie să te speli, ca să mergi la biserică (am spus biserică, pentru că n-ar fi priceput cuvântul templu).

— *Nuac*! *Nuac*!

— Nu vrei să mergi la biserică?

— *Nuac*! *Nuac*!

— Dar de ce? De obicei îți place să mergi la biserică. Așezat pe o cracă, își agită amândouă mâinile și, printre micile frunze lucioase ale stejarului, mă privește cu tristețe. Asta e tot. Nu reușesc să mai scot alt răspuns, în afară de acea privire.

— N-avem decât să-l lăsăm, zice Menou, hotărând să-i aducă hainele și să le așeze la rădăcina copacului. Tot n-o să coboare înainte de plecarea noastră.

Ea e gata de plecare și începe să urce pajiștea. Arunc o privire la ceas. E timpul. Mă așteaptă o lungă ceremonie socială care n-are decât o foarte slabă legătură cu ceea ce simt. Are dreptate, Momo. De ce nu pot și eu, asemenea lui, să stau și să gem

într-un copac în loc să mă duc spre a oferi, alături de înlăcrimatele mele surori, o reprezentație grotescă de pietate filială?

O apuc și eu în sus pe pajiște. Panta mi se pare greu de urcat. Privindu-mi picioarele, constat cu surprindere că tot câmpul e presărat cu tufe de iarbă nouă, de un verde intens. În câteva zile de soare au crescut cu o exuberanță neînchipuită. Îmi vine gândul că, în mai puțin de o lună, ar trebui să cosesc fânul împreună cu unchiul.

De obicei acest gând mă umplea de bucurie și, lucru ciudat, bucuria începe chiar să-mi încolțească în suflet. Deodată însă simt un șoc. Mă opresc în mijlocul câmpului. Obrajii îmi sunt plini de lacrimi.

• CAPITOLUL II

Lucrurile se precipită. Următorul jalon este foarte apropiat. La un an după accident, maestrul Gaillac îmi telefonează ca să-mi spună să trec pe la biroul lui în oraș.

Când sosesc, notarul nu e acolo, și primul secretar mă introduce în biroul lui, care e gol. Poftit să mă fac comod și să-l aștept, mă așez într-unul din acele fotolii de piele pe care înaintea mea luaseră loc atâtea dosuri, crispate de frica de a nu pierde ceva.

Timp pierdut. Moment gol. Ochii mei fac înconjurul încăperii. O găsesc foarte deprimantă. În spatele biroului maestrului Gaillac, ocupând întreg peretele, de sus până jos, o mulțime de sertărașe pline cu documente perimate. Ele amintesc de acele mici casete în care se păstrează urnele cu cenușă la columbar. Mania asta a oamenilor de a clasa totul!

Perdelele sunt de un verde-închis, verzi sunt și pereții tapetați cu stofă, verzi sertărașele și, în sfârșit, tot verde și pielea de pe tăblia biroului. Iar pe birou, lângă o călimară monumentală poleită cu bronz, un bibelou macabru, care m-a fascinat întotdeauna: un șoricel mort, închis într-un bloc făcut dintr-o materie transparentă ca sticla. Și șoricelul a fost clasat.

Presupun că a fost surprins în clipa când se pregătea să roadă vreun dosar și că, drept pedeapsă, a fost condamnat la detențiune până la moarte într-o bucată de plexiglas. Mă aplec și îl ridic. Pe el și celula sa. E destul de greu. Atunci îmi amintesc că, în urmă cu treizeci de ani, când l-am însoțit pe unchiul la notar, l-am văzut pe tatăl maestrului Gaillac folosindu-l drept presse-papier. Mă uit la această măruntă rozătoare condamnată la eternitate. Când maestrul Gaillac-fiul se va retrage la rândul lui, presupun că-l va lăsa moștenire propriului său fiu, ca și casetele din columbar și ca și cimitirul de dosare din podul casei. Mă cam întristează aceste generații

de notari care-și trec una alteia același șoarece. Nu știu de ce, dar asta îmi face foarte pregnantă prezența morții.

Maestrul Gaillac-fiul intră. Brunet, înalt, gălbejit și de pe acum cărunt. Mi se adresează cu o curtoazie puțin obosită. Apoi, întorcându-mi spatele, deschide unul din sertărașe, scoate un dosar și din dosar o scrisoare sigilată cu ceară pe care, înainte de a mi-o da, o pipăie la mijloc cu un gest ostenit și ascuns, de parcă s-ar mira de subțirimea ei.

— Poftim, domnule Comte.

Și, cu vocea-i puțin molatecă, începe un lung comentariu, complet de prisos, pentru că eu văzusem pe plic scrisul apăsat al unchiului: A se înmâna nepotului meu Emmanuel Comte la un an după moartea mea dacă, așa cum cred, s-a apucat de exploatarea fermei Sept Fayards.

Înainte de a mă întoarce acasă, mai am de făcut câteva drumuri prin oraș, încât toată după-amiaza scrisoarea unchiului rămâne în buzunarul de la haină. N-o deschid decât seara, după cină, la Sept Fayards, retras în micul birou de la mansardă. În timp ce deschid plicul cu ajutorul unui coupe-papier în formă de pumnal, cadou de la unchiul, mâna îmi tremură puțin.

„*Emmanuel*,

În seara aceasta, *fără niciun motiv*, *pentru că starea sănătății mele e bună*, *mă gândesc la moarte*, *așa că m-am hotărât să scriu scrisoarea de față. Încerc un simțământ ciudat la gândul că o vei citi când eu n-am să mai fiu și că tu ai să continui să te ocupi de cai în locul meu. Dar*, *cum se spune. Într-o zi tot trebuie să mori. Dovadă că suntem proști*, *căci eu unul nu-i văd necesitatea.*

Printre bunurile pe care ți le las nu este numai Sept Fayards, ci, de asemenea, Biblia și dicționarul Larousse în zece volume.

Știu bine că tu nu mai crezi (a cui e vina?), dar, cu toate astea, citește Biblia din când în când, în amintirea mea. În cartea asta nu trebuie să te oprești asupra moravurilor, înțelepciunea ei contează.

Cât am fost în viață nimeni n-a deschis Larousse-ul în afară de mine. Când ai să-l deschizi, ai să vezi de ce.

În sfârșit, Emmanuel, vreau să-ți spun că fără tine viața mea ar fi fost goală și că mi-ai adus multă bucurie.

Îți amintești de ziua când, după ce ai șters-o de acasă, m-am dus să te caut la Malevil? Te îmbrățișez.

Samuel

Am citit și am recitit scrisoarea. Generozitatea unchiului îmi dădea un sentiment de rușine. Întotdeauna el a fost cel care mi-a dat totul, și tot el îmi mulțumea. Expresia „mi-ai adus multă bucurie” îmi strângea inima. În fond, era o mică frază stângace, însă în dosul cuvintelor se simțea o afecțiune imensă, pe care nu vedeam cum aș fi putut-o merita.

Am recitit scrisoarea pentru a treia oară și m-a izbit acel „a cui e vina”. Și de data asta recunoșteam maniera plină de subînțelesuri a unchiului meu. Îmi lăsa cea mai deplină libertate de alegere și în rezolvarea acestei probleme. A tatălui meu era vina, pentru că trecuse la credința cea „rea”? A mamei mele, cu inima ei seacă? A abatelui Lebas, cu

sistemul lui inchizitorial în privința chestiunilor erotice?

Mă întrebam de ce se referea unchiul la vizita făcută la sediul *Cercului* de la Malevil, atunci, cu prilejul fugii mele? Pentru a-mi da ca exemplu una din acele zile în care îi adusesem „multă bucurie”? Sau avea în cap o altă idee pe care încă nu se hotărâse s-o dea la iveală? Cunoșteam prea bine preferința unchiului meu pentru câte o vorbă ocolită ca să mă grăbesc să rezolv problema.

Am scos din buzunar voluminoasa legătură de chei a unchiului și am găsit imediat cheia de la dulapul de stejar. O știam bine. Era plată și dantelată și acționa o broască de siguranță ce închidea dulapul cu o bară de metal verticală care se bloca și sus și jos dintr-o dată. L-am deschis și în fața ochilor mi s-au înfățișat, pe un singur rând, încadrate de rafturi pline cu dosare, dicționarul Larousse și Biblia, în total paisprezece volume, căci Biblia era și ea monumentală, în patru volume, legată în piele maro lucrată în relief. Am scos cele patru volume, le-am așezat pe o masă și le-am răsfoit unul după altul. M-au uimit ilustrațiile. Aveau un aer de măreție.

Artistul nu se gândise nicio clipă să înfrumusețeze personajele sfinte. Dimpotrivă, le păstrase înfățișarea aspră și sălbatică de șefi de trib. Când îi vedeai așa osoși, slabi, cu trăsături din topor, desculți, simțeai mirosul de oaie, de bălegar de cămilă, de nisip, de deșert. În jurul lor palpita o viață intensă și viguroasă. Dumnezeu însuși, în viziunea artistului, nu era altfel decât acei nomazi aspri, care-și socoteau bogăția după numărul copiilor și al cirezilor. Mai mare și mai sălbatic decât ceilalți, el te făcea să-ți dai seama, numai văzându-l, că-i crease pe acei oameni „după chipul și asemănarea sa”. Dacă, bineînțeles, nu fusese invers.

Pe ultima pagină a Bibliei, am găsit, scrisă cu creionul de mâna unchiului, o lungă listă de cuvinte care m-au intrigat. Iată-le pe primele zece: *actodrome*, *albergier*, *aléochare*, *alpargate*,

anastome, *bactridie*, *balanobuis*, *baobale*, *barbacou*, *barbastelle*.

Caracterul deliberat și artificial al acestei liste mi-a atras atenția. Am luat primul volum din Larousse și l-am deschis la cuvântul *actodrome*. Acolo, între cele două foi, prinse cu două bucățele de scoci în mijlocul paginii, era un bon de tezaur de zece mii de franci. Alte bonuri de tezaur de diferite valori erau așezate în cele zece volume, în dreptul cuvintelor rare din lista întocmită de unchiul.

Totalul de 315.000 de franci m-a uimit fără să mă orbească. Acest dar postum nu mi-a dat niciun moment un sentiment de proprietate. Aveam mai degrabă impresia că sunt depozitarul acestui capital, așa cum eram și al fermei Sept Fayards, cu obligația de a da socoteală unchiului despre felul în care urma să-l întrebuințez.

Hotărârea am luat-o atât de repede, încât mă întrebam dacă nu cumva existase încă înainte de această descoperire. Am trecut imediat la executarea ei. Îmi amintesc că m-am uitat la ceasul de pe mână. Era nouă și jumătate și am avut un moment de încântare copilărească când am văzut că nu era prea târziu ca să dau un telefon. Am căutat numărul lui Grimaud în carnetul de adrese al unchiului și l-am chemat la telefonul automat.

— Domnul Grimaud?

— Chiar el.

— Emmanuel Comte, fostul director al școlii din Malejac.

— Cu ce vă pot fi de folos, domnule director? Vocea era prietenoasă, cea a unui om cumsecade, complet deosebită de cea la care mă așteptam.

— Pot să vă pun o întrebare, domnule Grimaud? Castelul Malevil mai e de vânzare? A urmat o tăcere, după care, cu aceeași voce, însă ceva mai reținută, mai circumspectă, un pic mai aspră, a răspuns.

— După câte știu eu, da.

La rândul meu am păstrat câteva clipe de tăcere, dar Grimaud a continuat:

— Pot să vă întreb, domnule director, dacă sunteți rudă cu Samuel Comte de la Sept Fayards?

Mă așteptam la această întrebare și eram pregătit să-i răspund.

— Sunt nepotul lui, dar nu știam că unchiul meu vă cunoaște.

— A, da, zise Grimaud cu aceeași voce dură și prudentă. El v-a dat numărul meu de telefon?

— Unchiul meu a murit.

— Ah, nu știam, a spus Grimaud pe alt ton.

Tăceam ca să-l las pe el să vorbească, însă nu a mai adăugat nimic, nici condoleanțe, nici păreri de rău. Am reluat discuția:

— Am putea să ne vedem, domnule Grimaud?

— Când vreți, domnule director, a răspuns el, regăsindu-și vocea melodioasă și prietenoasă de la început.

— Mâine spre sfârșitul dimineții ar fi bine?

Nu s-a prefăcut că-i foarte ocupat.

— Sigur, veniți când vreți dumneavoastră. Sunt totdeauna aici.

— La unsprezece e bine?

— Când voiți, domnule director. Sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră. Poftiți la unsprezece dacă vreți.

Devenise deodată atât de îndatoritor și de politicos, încât mi-au trebuit mai bine de cinci minute ca să termin o convorbire în care esențialul fusese spus în două cuvinte.

Am închis telefonul cu ochii la perdelele roșii de la fereastra din biroul unchiului. Mă încercau, la fel de puternic, două sentimente contradictorii: eram fericit de hotărârea pe care o luasem și stupefiat de enormitatea inițiativei mele.

Un proprietar absent, un intermediar veros, un cumpărător hotărât: peste opt zile, Malevil-ul avea alt proprietar. Cei șase ani care au urmat au fost plini până la refuz de cele mai felurite activități.

Am atacat totul frontal: creșterea animalelor, de la Sept Fayards, defrișarea domeniului de la Malevil, refacerea castelului. Când m-am lansat în ultimele

două acțiuni aveam treizeci și cinci de ani, când le-am terminat, patruzeci și unu.

Mă sculam devreme și mă culcam târziu, părându-mi rău că nu aveam mai multe vieți ca să le dăruiesc pe toate muncii la care mă înhămasem. În tumultul acestei activități Malevil-ul era recompensa, dragostea, nebunia mea. În vremea celui de-al doilea imperiu bancherii își aveau dansatoarele lor. Eu aveam Malevil-ul. Îmi aveam eu și dansatoarea, după cum am să arăt mai încolo.

De altfel, cumpărarea Malevil-ului nu era o nebunie, ci o necesitate, dacă voiam să extind ceea ce începuse unchiul, pentru că, neajungând la un acord cu familia, am fost obligat să vând Grange Forte ca să le pot da surorilor mele partea lor de moștenire. În plus, la Sept Fayards nu aveam loc de ajuns pentru caii mei, al căror număr sporea mereu: erau caii pe care îi creșteam, cei pe care îi cumpăram pentru a-i revinde și cei pe care îi primeam pentru întreținere. Cumpărând Malevil-ul, intenția mea era să-mi împart cavaleria în două: o parte la castel cu Menou, Momo și cu mine, iar cealaltă, sub îngrijirea lui Germain, angajatul meu, la Sept Fayards.

Prin urmare, refacerea Malevil-ului n-a însemnat numai salvarea dezinteresată a unei capodopere de arhitectură feudală.

De altfel, așa impresionant cum este și cu tot atașamentul meu față de el, recunosc fără greutate că Malevil-ul nu se distinge prin frumusețe. Din punctul acesta de vedere el se deosebește, indiscutabil, de castelele din regiune, care sunt toate bine proporționate, cu contururi frumoase și se înscriu mult mai bine în peisaj.

Căci aici peisajul e plăcut, cu pâraie cristaline, cu livezi în pantă, cu coline verzi împădurite cu castani. Iar în mijlocul acestor blânde rotunjimi se înalță Malevil-ul, sălbatic și vertical.

Înălțat pe malul Rhunes-ului, care în evul mediu trebuie să fi părut un fluviu mare, castelul se ridică în mijlocul unei faleze abrupte ce-l domină spre nord cu masa ei înclinată. Faleza aceasta este inaccesibilă

din orice direcție și sunt sigur că singurul drum de acces dinspre vest a fost special amenajat ca să se poată ajunge la platforma stâncoasă pe care s-a construit castelul cu burgul lui.

De cealaltă parte a râului, față în față cu Malevil-ul, se înalță castelul Rouzies, tot feudal, dar feudal cu eleganță, cu măsură, întărit și el, însă înfrumusețat de turnuri rotunde, bine distribuite, nu prea înalte, plăcute ochiului și la care până și meterezele par niște ornamente.

Când îți arunci o privire asupra castelului Rouzies îți dai seama că Malevil-ul din fața lui e străin de aceste locuri. Piatra din care e făcut provine din carierele regiunii, însă stilul lui arhitectonic este din altă parte. Malevil-ul e englezesc. A fost construit de cotropitori în timpul războiului de o sută de ani și a slujit drept loc de adăpost și de refugiu Prințului Negru.

Englezilor, aflați departe de cețurile lor, sigur că le-a plăcut ținutul acesta, cu soarele lui luminos, cu vinul și fetele sale oacheșe. Și-atunci au căutat să-l păstreze. Această intenție e prezentă peste tot. Castelul Malevil a fost conceput ca un loc întărit, inexpugnabil, în care un pumn de oameni înarmați puteau să țină la respect o regiune întinsă.

Nimic rotunjit, nimic elegant. Totul funcțional. De pildă, cetățuia de la intrare. Castelul Rouzies are o intrare boltită, străjuită de două turnuri mici, rotunde: lucrare cu linii elegante și bine proporționate. La Malevil englezii au practicat pur și simplu o poartă cu bolta în semicerc în meterezele crenelate, iar alături au ridicat o clădire dreaptă, cu două etaje, al cărei zid înalt, gol și sever, este străpuns de ferestruici lungi. E mare, pătrat și, fără îndoială, foarte eficient din punct de vedere militar. La poalele meterezelor și al cetățuii au fost săpate în stâncă șanțuri de două ori mai late decât cele de la Rouzies.

Când treci poarta cetățuii de la intrare nu intri într-un castel, ci într-o primă incintă de cincizeci de metri pe treizeci, în care se afla burgul. Era un

șiretlic: castelul proteja burgul, dar, în același timp, își asigura și el protecția acestuia. Un inamic care ar fi reușit să forțeze intrarea cetățuii și prima incintă trebuia să se angajeze într-o luptă nesigură pe niște ulicioare strâmte.

Chiar dacă dușmanul câștiga această luptă, greutățile lui nu se sfârșeau aici. El se lovea cu nasul de o a doua incintă, aflată, ca și prima, între faleză și culme și care apăra, ca și astăzi, castelul propriu-zis.

Acest zid crenelat este mult mai înalt decât primul, iar șanțurile din jur mult mai adânci. Și ele nu-i oferă asediatorului comoditatea unui pod, ca cele din prima incintă, ci obstacolul suplimentar al unei punți mobile comandate de un mic turn pătrat.

Acest mic turn pătrat are eleganță, însă, după părerea mea, constructorii englezi nu l-au făcut așa anume. A fost absolut necesar să se construiască ceva pentru a adăposti mecanismul punții mobile, iar constructorii au avut noroc: proporțiile s-au dovedit a fi bune.

Când se lasă puntea mobilă (și am dat dispoziții să fie refăcută), ești strivit, în stânga, de masa unui formidabil foișor pătrat de patruzeci de metri înălțime, flancat de un turn tot de formă pătrată. Turnul acesta nu avea numai o funcție defensivă. El servea și de castel de apă, captând un izvor care țâșnește din faleză și care, după ce umple rezervorul – nimic nu se pierde –, alimentează și șanțurile.

La dreapta se află treptele ce duc la acea pivniță imensă care l-a sedus pe unchiul, iar în față, în centru, în unghi drept cu foișorul, o surpriză! După atâta austeritate, o prea frumoasă locuință cu un etaj, flancată de un încântător turn rotund care adăpostește o scară. Această locuință nu exista pe timpul Prințului Negru. A fost construită mult mai târziu. În stilul Renașterii. Într-o perioadă mai liniștită, de către un senior francez. A trebuit însă să-i refac șarpanta de lemn și greoiul acoperiș din plăci de gresie pentru că ea a rezistat mai puțin bine vremii decât bolta de piatră a foișorului.

Așa se prezintă Malevil-ul, englezesc și colțuros. Dar mie îmi place așa cum e. El avea pentru unchiul și pentru mine, încă de pe vremea *Cercului*, farmecul suplimentar de a fi slujit drept azil. În timpul războaielor religioase, unui căpitan protestant care, în tot timpul vieții lui, a ținut acolo la respect, împreună cu însoțitorii săi, puternicele armate ale Ligii. Acest căpitan, care și-a apărat cu atâta înverșunare principiile și independența împotriva puterii constituite, a fost primul erou cu care m-am identificat.

Am spus că din burgul din prima incintă nu rămăseseră decât pietrele. Dar aceste pietre – din care am încă grămezi mari – mi-au fost de mare folos. Din ele am putut construi în partea de sud, folosind drept perete zidul de apărare (apără un vârf care se apăra și singur foarte bine), și tot așa și spre nord, boxe pentru caii mei.

Aproape în mijlocul primei incinte se află o scobitură mare și adâncă în faleză. Există acolo niște urme de activitate preistorică, insuficiente pentru a include grota în categoria monumentelor. Însă suficiente pentru a dovedi că Malevil-ul a servit drept refugiu oamenilor cu multe milenii înainte de a se fi construit castelul.

Am amenajat grota, construind la jumătatea înălțimii ei un planșeu pe care am depozitat cea mai mare parte din rezervele mele de fân. Sub planșeu am amenajat boxe pentru animalele pe care voiam să le izolez: cai cu metehne, tauri furioși, scroafe, vaci sau iepe pe punctul de a făta. Datorită faptului că în aceste boxe din grotă, curate, aerisite și fără muște, se aflau numeroase viitoare mame, Birgitta, despre care am să vorbesc mai departe și despre care nu credeam că ar putea să aibă simțul umorului, a numit întregul ansamblu de acolo *Maternitatea*.

La foișor, capodoperă de trăinicie englezească, nu m-au costat decât planșeele și închiderea orificiilor cu cercevele de piatră, făcute mai târziu de francezi, prin ferestre cu ochiuri mici lucrate în plumb. Dispoziția celor trei etaje – parterul, primul etaj și al

doilea – este identică: un palier mare de zece metri pe zece, dând fiecare în două săli de cinci metri pe cinci. La parter am transformat cele două „mici" încăperi, una în cameră a cazanelor, cealaltă în cămară. La primul etaj am amenajat o cameră de baie și una de locuit, iar la al doilea, două camere de locuit.

Datorită vederii frumoase ce se deschide la răsărit spre valea Rhunes-ului, mi-am plasat biroul la etajul al doilea și, deși e incomod, camera de baie la primul, în fostul sediu al *Cercului*. Colin m-a încredințat că apa acumulată în turnul pătrat nu va putea să urce până la etajul al doilea prin simpla forță a gravitației și eu voiam să evit zgomotul dezagreabil al unui motor de pompat la Malevil.

În încăperea de la etajul al doilea al foișorului, aflată lângă a mea, am găzduit-o pe Birgitta în vara anului 1976. Acesta este penultimul jalon și, în nopțile mele fără somn, mă gândesc adesea la el.

Birgitta mai fusese angajată la Sept Fayards de unchiul meu cu câțiva ani înainte și în 1976, pe la Paști, am primit de la ea o scrisoare presantă prin care-și oferea serviciile pentru lunile iulie și august.

Vreau să arăt aici, ca o lămurire pe care țin s-o aduc de la bun început, că adevărata mea înclinație a fost, cred, să alcătuiesc, împreună cu o parteneră afectuoasă, o pereche stabilă. Dar în această direcție am dat greș. Este foarte posibil ca cele două căsătorii nereușite pe care le-am avut sub ochi în copilărie – cea a tatălui meu și cea a unchiului – să fi contribuit și ele la acest eșec. În orice caz. În cel puțin trei rânduri lucrurile au mers destul de departe în sensul căsătoriei, dar pe urmă s-au oprit. În primele două cazuri din vina mea, în cel de-al treilea, din 1974, din vina alesei.

Și 1974 a fost un jalon, dar pe acesta l-am smuls. Pentru o bucată de vreme fata aceea îngrozitoare mă dezgustase până și de femei și nu vreau să-mi mai amintesc de ea.

Pe scurt, traversam de doi ani un deșert, când a apărut Birgitta la Malevil. Nu că m-aș fi îndrăgostit

de ea. O, nu! Departe de așa ceva! Aveam patruzeci și doi de ani, eram prea experimentat și în același timp prea fragil din punct de vedere afectiv pentru a mă lăsa cuprins de acest gen de sentiment. Dar tocmai pentru că treaba cu Birgitta se situa la un nivel mai coborât, îmi făcea bine. Nu știu cine a spus că inima poate fi vindecată cu ajutorul simțurilor. Cred că așa este, pentru că mi s-a întâmplat și mie.

Eram însă departe de a mă gândi la un asemenea tratament când am acceptat oferta Birgittei. Încă de la prima ei ședere la Sept Fayards îi făcusem unele avansuri pe care ea nu le-a luat în seamă. De altminteri, n-am împins prea departe aceste tentative, dându-mi seama că vânam pe domeniul unchiului. Dar, la scrisoarea primită în preajma Paștelui din 1976, i-am răspuns că era așteptată. Din punct de vedere profesional îmi era de un mare ajutor. Era o călăreață înzestrată cu un anumit simț al calului și la țesălat dădea dovadă de răbdare și metodă.

Trebuie să recunosc că m-a uimit: s-a dedat față de mine, chiar de la prima masă luată împreună, la nenumărate cochetării. Era ceva atât de flagrant, încât până și Momo a fost frapat. El a uitat să deschidă fereastra ca să-și cheme, cu un nechezat afectuos, iapa preferată, Bel Amour, iar când Menou, luând de pe masă supa, a mormăit în dialect: după unchi, nepotul, el a strigat râzând: *Nememede*, *Emamuel* (nu te-ncrede, Emamuel!).

Birgitta era o bavareză cu păr auriu strâns ca o cască în jurul capului, ochii mici de culoare deschisă, fața destul de ingradă și maxilare greoaie. Dar avea un corp frumos, tare, plesnind de sănătate. Așezată în fața mea și deloc obosită de lunga călătorie făcută, roză și proaspătă de parcă atunci s-ar fi dat jos din pat, înghițea una după alta feliile de șuncă, mâncându-mă și pe mine din ochi. Era toată o provocare: privirile, surâsul, suspinele, felul în care apuca bucata de pâine și își întindea bustul…

Aducându-mi aminte de vechea ei atitudine, nu știam ce să cred sau, mai degrabă, nu voiam să-mi închipui ceva foarte simplu. Dar Menou n-avea

astfel de scrupule și, la sfârșitul mesei, în timp ce împingea în farfuria Birgittei o bucată bună de tartă, a spus în dialect, fără să i se clintească un singur mușchi de pe fața-i slabă: *colivia nu-i ajunge*, *acum îi trebuie pasărea*.

A doua zi am întâlnit-o pe Birgitta la *Maternitate*. Cobora fân prin oblonul de la pod. Am înaintat către ea fără un cuvânt, am luat-o în brațe (era la fel de înaltă ca mine) și am început să palpez acel monument de sănătate ariană. Mi-a răspuns la îmbrățișări cu un entuziasm care m-a surprins, deoarece o credeam interesată.

Și era, într-adevăr, și chiar pe două fronturi. Mi-am continuat atacul, însă am fost întrerupt de Momo, care, văzând că nu-i mai sosesc baloturile de fân, s-a cățărat pe scară, și-a băgat capul zbârlit în deschizătura oblonului și s-a pus pe râs strigând *Nememede*, *Emamuel*! Pe urmă a dispărut și l-am auzit alergând spre cetățuia de la intrare, probabil pentru a o preveni pe maică-sa de întorsătura pe care o luau evenimentele.

Birgitta s-a ridicat de pe balotul de fân pe care căzuse cu cocul ei de aur ușor desfăcut și, privindu-mă cu ochii ei mici și reci, mi-a spus în franceza-i muncită și gramaticală:

— Nu m-aș da niciodată unui bărbat care are idei ca ale dumitale despre căsătorie.

— Unchiul meu avea aceleași idei, am zis eu, când mi-am revenit din uimire.

— Nu-i același lucru, zise Birgitta, întorcându-și capul rușinată. Unchiul dumitale era un om în etate.

Prin urmare, eu eram la vârsta însurătorii. Mă uitam la ea, distrându-mă în sinea mea de simplitatea de care dădea dovadă.

— Nu intenționez să mă însor, am zis cu hotărâre.

— Nici eu, spuse ea, nu intenționez să mă culc cu dumneata.

Nu i-am răspuns la provocare. Dar ca să-i arăt cât de puțin îmi păsa de speculațiile ei abstracte, am reînceput s-o mângâi. Deodată chipul i s-a îmblânzit și s-a lăsat în voie.

În zilele următoare n-am mai încercat s-o conving. O îmbrățișam însă de fiecare dacă când puteam pune mâna pe ea și mi-am dat seama că accepta pentru că ocaziile de felul ăsta aveau tendința să se înmulțească. Cu toate acestea, i-au trebuit încă trei săptămâni încheiate ca să renunțe la proiectul ei numărul unu și să se axeze pe proiectul numărul doi. Dar chiar și în acest caz nu a fost vorba de o abandonare anarhică, ci de o retragere metodic executată pe baza unui plan și a unui orar.

Într-o seară, ducându-mă în camera ei (ajunsesem în acest punct), Birgitta mi-a spus:

— Mâine, Emmanuel, mă culc cu tine.

Am ripostat imediat:

— De ce nu acum?

Întrebarea era neprevăzută, așa că a părut surprinsă și chiar tentată, dar fidelitatea față de planul stabilit a triumfat.

— Mâine, a spus cu hotărâre.

— La ce oră? am întrebat ironic.

Dar ironia i-a scăpat Birgittei, așa că a răspuns cu seriozitate:

— După masa de prânz.

Începând din acea după-masă (era în iulie 1976 și era foarte cald), am instalat-o pe Birgitta în camera din foișor de lângă a mea.

Birgitta s-a dovedit încântată de această coabitare. Venea la mine în pat în fiecare dimineață în zori, la două după masa de prânz și seara până la o oră târzie. O primeam cu bucurie, dar eram bucuros și când era indispusă pentru că puteam atunci să dorm pe săturate.

Simplitatea asta a Birgittei o găseam odihnitoare. Ea cerea voluptatea asemenea unui copil care vrea o prăjitură. Și când o căpăta, îmi mulțumea politicos. Insista mai ales asupra plăcerii pe care i-o produceau mângâierile mele (*Ach*! *Emmanuel*, *mâinile tale*!) Eram puțin mirat de această gratitudine, căci nu-i făceam nimic extraordinar și nu-mi găseam niciun merit deosebit în faptul că o pipăiam.

Ceea ce îmi părea însă cu adevărat înviorător era faptul că, în afară de mâinile și portofelul meu, eu nu mai existam pentru dânsa. Spun portofelul, fiindcă de câte ori ne duceam la oraș, ea se oprea în fața vitrinelor cu „farafastâcuri”, cum le spunea unchiul, și, cu micii ei ochi, un pic porcini, dilatați de poftă, îmi arăta ce-și dorea.

Chiar și oamenii simpli au complexitatea lor. Birgitta nu era inteligentă. Însă mă înțelegea bine și, fără să fie fină, avea gust. Astfel, știa precis când să se oprească și ceea ce cumpăra nu era niciodată urât.

La început m-am întrebat un pic cât de morală era, dar mi-am dat seama destul de repede că investigațiile mele erau fără obiect. Birgitta nu era nici bună, nici rea. Era ea. Și, în definitiv, asta era de ajuns. Îmi plăcea în două ipostaze: când o strângeam în brațe. Și când o părăseam, pentru că imediat o și uitam.

Se apropia sfârșitul lui august și i-am cerut Birgittei să mai rămână o săptămână. Spre surprinderea mea, a refuzat.

— E vorba de părinții mei, mi-a răspuns.

— Îți pasă ție de părinții tăi!

— Oh! zise Birgitta, ofensată.

— Păi nu le-ai scris niciodată.

— Fiindcă sunt leneșă la scris.

Nu era leneșă deloc, după cum s-a dovedit. Însă o dată fixată e o dată fixată și planul e plan. Plecarea ei a rămas stabilită pentru 31 august.

În ultimele zile Birgitta a căzut pradă melancoliei. Era bine văzută la Malevil. Celălalt băiat angajat pe timpul verii o lingușea. Cei doi lucrători, și în special Germain, îi admirau gabaritul. Lui Momo, cu amândouă mâinile în buzunare, îi curgeau balele privind-o. Și chiar Menou, în afară de ușoara ei ostilitate de principiu față de desfrâul sexual, o aprecia. E o fată pe cinste, spunea ea, și *descurcată* la treabă.

Cât despre Birgitta, ei îi plăcea la noi. Îi plăceau soarele, bucătăria, vinurile, farafastâcurile noastre și mângâierile mele. Mă plasez la urmă pentru că nu

știu ce loc ocupam în ierarhia lucrurilor bune. Dar toate astea, oricum, nu o făceau să-și piardă simțul valorilor. A nu se confunda: pe de o parte, paradisul francez, pe de alta, viitorul ei german. Și undeva, un Doktor în ceva, care într-o bună zi avea să-i ceară mâna.

28 august era într-o duminică și Birgitta, cum nu era femeia care să-și facă bagajele în ultimul moment, începu să-și aranjeze lucrurile. A avut însă un moment de spaimă: și-a dat seama că nu avea destul loc în valize ca să-și pună toate cadourile primite. Duminică și luni magazinele erau închise. Trebuia să aștepte până marți, cu alte cuvinte „ultima clipă", lucru îngrozitor, ca să cumpere o valiză.

Am scos-o din încurcătură, dându-i una din valizele mele. Și, la rugămintea ei stăruitoare, am așternut pe o foaie de hârtie galbenă, prima care mi-a căzut în mână, descrierea făcută de mine, cu o seară înainte, la restaurant, a mângâierilor pe care aveam să i le ofer din belșug când avea să revină la Malevil. După ce am terminat descrierea, i-am adus-o. Cu toate că valoarea ei literară era scăzută, Birgitta a citit-o cu ochi strălucitori și obraji îmbujorați. Mi-a făgăduit că după întoarcerea în Germania avea s-o recitească o dată pe săptămână în pat. Nu-i cerusem să-mi promită acest lucru. A făcut-o din proprie inițiativă, vărsând o lacrimă și așezând cu grijă foaia mea galbenă printre cadourile pe care le lua cu ea.

Birgitta n-a putut să vină de Crăciun, ceea ce m-a decepționat mai mult decât aș fi crezut. Oricum, Crăciunul nu era niciodată un foarte bun moment pentru mine. Peyssou, Colin și Meyssonnier și-l sărbătoreau în familie. Eu rămâneam singur cu caii. Și iarna la Malevil, cu tot confortul pe care mi-l asigurasem, nu era prea ispititoare. Poate numai pentru o tânără pereche care și-ar fi asigurat singură căldura între înaltele lui ziduri, dacă le-ar fi găsit romantice.

N-am suflat o vorbă despre starea mea de spirit, însă Menou a sesizat-o și, la masă, într-o dimineață friguroasă cu zăpadă, celibatul meu a format obiectul

unuia din acele lungi monoloage dojenitoare al căror beneficiar devenisem după moartea unchiului.

La câte noroace nu le dădusem cu piciorul! Și, îndeosebi, lui Agnès, pe care o întâlnise în dimineața aceea la Adelaida, fiindcă venise să-și petreacă sărbătorile la Malejac, la părinții ei, și care Agnès întrebase de mine, deși era măritată cu librarul din La Roque. Fată solidă Agnès, ea mi-ar fi fost de mare folos. În sfârșit. Oricum, timpul nu era trecut. Au să se mai ivească ocazii. De pildă, la Malejac, toate fetișcanele astea. Puteam să aleg când voiam, în ciuda vârstei mele, având în vedere că acum eram bogat și bărbat frumos încă și că, orice s-ar zice, e mai bine să te însori cu o fată din ținutul tău decât cu o nemțoaică. E drept că Birgitta era *descurcată* la treabă, dar nemții, oricum, nu sunt oameni prea la locul lor. Dovadă că ne-au cotropit în trei rânduri. Și chiar dacă franțuzoaica mea ar fi mai puțin bine decât nemțoaica, la urma urmei căsătoria nu înseamnă atât plăcerea cât copiii, că ce rost are să muncești atâta dacă n-ai cui lăsa Malevil-ul.

În lunile care au urmat nu mi-am luat altă femeie, însă cel puțin mi-am găsit un prieten. Avea douăzeci și cinci de ani și se numea Thomas le Coultre. Îl întâlnisem în pădure la Sept Fayards în blugi, lângă o motocicletă mare Honda, cu genunchii murdari de pământ. Bătea ușurel cu ciocanul într-o piatră. Mi-a spus că pregătea o teză despre pietre pentru ciclul al treilea. L-am invitat la Malevil, i-am împrumutat de două sau de trei ori contorul Geiger al unchiului și, când am aflat că nu se simțea bine în pensiunea din La Roque unde stătea, i-am propus o cameră la castel. A acceptat. De atunci nu m-a mai părăsit.

Thomas îmi place datorită rigorii spiritului și, cu toate că nu înțeleg pasiunea lui pentru pietre, îi apreciez transparența caracterului. Îmi place și fizicul lui: Thomas este frumos și, ce e mai important, e că nu o știe. Are nu numai trăsăturile, ci și înfățișarea senină și serioasă a unei statui grecești și aproape aceeași imobilitate.

•

Aprilie 1977: ultimul jalon.

Când mă gândesc la acele câteva săptămâni de viață fericită care ne mai rămăseseră atunci, încerc un sentiment aproape sfâșietor de ironie, amintindu-mi că pentru membrii fostului *Cerc* și pentru mine marea problemă a momentului, ținta supremă, acțiunea care ne pasiona, marele și importantul proiect pe care-l concepusem, era de a răsturna municipalitatea de la Malejac (412 locuitori) și de a ne instala noi în locul ei la primărie. Dar noi eram dezinteresați! N-aveam în vedere decât binele obștesc!

În aprilie, apropiindu-se alegerile municipale, am fost cuprinși de înfrigurare. În ziua de 15 sau 16, în tot cazul într-o duminică dimineața, am convocat opoziția la mine, în marea sală a clădirii stil Renaștere, domnul Paulat, învățătorul, având anumite scrupule, după câte spunea el, de a ne întruni în localul școlii.

Tocmai terminasem de mobilat sala respectivă, eram mândru de ea și, plimbându-mă în lung și-n lat, o contemplam bine dispus în timp ce-mi așteptam prietenii. Înconjurată de douăsprezece scaune cu spătarul înalt, îmbrăcate în tapițerie făcută în punct de Ungaria, o masă mânăstirească de opt metri lungime ocupa centrul sălii. Între cele două ferestre cu cercevele de piatră, peretele era împodobit cu arme albe, vechi. Pe peretele din față se afla o vitrină cu documente, străjuită de două comode Ludovic al XV-lea rustic, aduse de la Grange Forte și cărora Meyssonnier le înlocuise picioarele și le reparase ușile. Mathilda Meyssonnier le lustruise cu dragoste și culoarea caldă și întunecată a lemnului de nuc. Îmi părea foarte frumoasă în contrast cu piatra aurie a pereților. Dalele mari de piatră, proaspăt spălate de Menou, străluceau și ele. Și cu tot soarele, ale cărui raze oblice pătrundeau prin micile ochiuri de geam colorate, Menou, făcându-se a socoti că, „în încăpere aerul e rece”, dar judecând de fapt că focul ar fi contribuit la măreția decorului, aprinsese două focuri

mari în șemineurile monumentale aflate unul în fața celuilalt.

Am pus-o pe Menou să tragă clopotul din cetățuia de la intrare când îi va auzi pe membrii *Cercului* oprindu-și mașinile la parchingul din fața primei incinte, Momo fiind postat ca paznic la mașinăria din cea de a doua incintă, cu consemnul de a lăsa în jos puntea mobilă peste șanțuri de îndată ce aveau să-și facă apariția amicii mei.

E adevărat că în toate acestea era un pic de teatru, dar, la urma urmei, nu era vorba despre un castel oarecare și nici despre niște prieteni oarecare.

De cum am auzit clopotul, am ieșit în goană din locuință urcând câte patru scările până la micul turn pătrat în care Momo învârtea troliul. Totul mergea de minune, cu un zornăit surd și lugubru de lanțuri bine unse, care lăsau să coboare cu o încetineală plină de măreție arborii pivotanți la capătul cărora alte două lanțuri țineau podul. Un sistem de scripeți și de contragreutăți ușura la urcare și frâna la coborâre întreaga operațiune, iar Momo, plin de gravitate, cu corpul lui slab arcuit, ținea brațele cabestanului așa cum îl învățasem pentru ca platforma să atingă pământul încetișor.

Prin ferestruica pătrată puteam să-i văd pe cei trei amici ai mei în prima incintă mergând în șir cu ochii ridicați spre noi și străbătând cei cincizeci de metri care-i despărțeau de șanțuri. Înaintau tăcuți și cu încetineală de parcă ar îi fost pătrunși și ei de rolul ce le revenea în această scenă.

Plutea de altfel în aer un fel de așteptare solemnă, subliniată de caii din boxe care, într-o lungă aliniere, își arătau de la aceeași înălțime capetele ieșite peste porțile boxelor și își fixaseră cu teamă frumoșii lor ochi sensibili asupra punții mobile ascultând scrâșnetul lanțurilor.

Când platforma a fost lăsată, am coborât să le deschid prietenilor mei poarta sau, mai precis, mica ușă din canatul drept al porții.

— Asta da sosire! zise micul Colin cu zâmbetul lui în formă de gondolă, ațintindu-și maliții asupra

mea ochii vii.

Uriașul Peyssou, cu mutra despicată de un surâs larg, admira profilul puternic al arborilor pivotanți, grosimea lanțurilor, soliditatea platformei îmbrăcate în fier. Meyssonnier nu spunea nimic. În inima lui austeră de membru al Partidului Comunist nu exista loc pentru asemenea copilării.

Peyssou a vrut să se cațăre imediat în micul turn pătrat și să ridice personal puntea mobilă, operațiune pe care s-a apucat s-o execute cu o desfășurare de forțe complet inutilă, deoarece micul Colin, insistând să-l înlocuiască la mijlocul operațiunii, a terminat-o fără efort. Bineînțeles că platforma, odată ridicată, trebuia coborâtă din nou pentru că domnul Paulat nu sosise încă. Dar în acele momente a intervenit în termeni energici Momo, mormăind în felul lui (Lăsați-mă în pace, pentru numele lui Dumnezeu!), spre a-și relua locul la mașinărie. Meyssonnier ne urma, însă fără să spună un cuvânt și fără să participe, dezgustat de entuziasmul nostru reacționar pentru arhitectura feudală.

De cum ne-am așezat în jurul monumentalei mese din sala mare, Peyssou a și început să mă întrebe ce mai știu despre Birgitta și când o să-și facă din nou apariția frumoasa fată. La Pași. La Pași? repetă uriașul Peyssou. Ei, atunci vezi să n-o prea lași să se fâțâie pe vreo gloabă prin pădure că dacă o întâlnesc n-am să mă sfiesc să-i fac ceva pe cinste. Domnișoară, o să-i spun foarte politicos, calul dumitale își pierde o potcoavă. Nu cred, o să răspundă ea, foarte mirată, și o să descalece. Ei, și-atunci, îți dai seama că de cum am s-o văd jos am s-o și apuc și hop, pe mușchi, cu cizme cu tot. Să iei seama la pinteni, a zis micul Colin.

Noi râdeam. Chiar și Meyssonnier zâmbi. Gluma asta cu Birgitta nu era nouă. Peyssou o făcea de fiecare dată când ne întâlneam cu toții. Or, Peyssou era la ora aceea un agricultor de vârstă mijlocie, om serios, care nu-și înșela nevasta niciodată. Rămânea însă credincios ideii pe care ne-o făcusem despre el

de pe vremea *Cercului* și-i eram recunoscători pentru această fidelitate.

Conversația a căpătat un ton serios de îndată ce și-a făcut apariția domnul Paulat, succesorul meu la școală. Era îmbrăcat în negru, scofâlcit și galben la obraz, și avea palmele academice la butonieră. Fu primit cu politețe, dovadă că nu era integrat. În contrast cu accentul nostru sud-vestic (asemănător întrucâtva cu cel din Centru), accentul lui dezagreabil și mai ales franceza lui fără culoare, atonă, lipsită de savoare, ne stingherea. În plus, știam foarte bine că, deși în principiu se asocia eforturilor noastre, era plin de rezerve și de gânduri ascunse față de noi.

Lui Meyssonnier, de exemplu, îi dădea mâna cu vârful degetelor. Meyssonnier era membru al Partidului Comunist și, în această calitate, totuna cu dracu.

Colin era un om cumsecade, desigur, dar un instalator, Peyssou un agricultor ignorant și destul de redus, cât despre mine, să părăsești școala pentru a te ocupa de cai!…

— Domnilor, zise domnul Paulat, dați-mi voie mai întâi să-i mulțumesc, atât în numele dumneavoastră cât și al meu, domnului Comte pentru bunăvoința de a ne acorda ospitalitate, deoarece, sincer vorbind, am apreciat că școala, depinzând de primărie în ceea ce privește întreținerea, nu putea să adăpostească reuniunea noastră.

Tăcu, satisfăcut. Noi eram mult mai puțin. Căci totul ne-a părut deplasat în micul lui discurs, atât tonul cât și conținutul. Domnul Paulat uita un important principiu republican și anume că școala laică aparținea tuturor. El putea fi, deci, bănuit că sprijină opoziția pe ascuns, păstrând în același timp în mod public raporturi bune cu primarul.

Mă uitam la tovarășii mei în timp ce el vorbea. Meyssonnier își ținea aplecată fruntea-i îngustă și fața ca o lamă de cuțit. Ochii lui, foarte apropiați unul de altul, erau invizibili, însă știam exact ce

gândea în clipa aceea despre cel pe care-l avea în față.

Peyssou, vedeam după mutra lui de om cumsecade, nu-l aprecia nici el mai mult. Într-adevăr, așa cum considera și domnul Paulat, el nu era nici foarte inteligent, nici instruit. Însă, după părerea mea, avea o calitate necunoscută de domnul Paulat: o sensibilitate care-i ținea loc de finețe. Tendința învățătorului de a împăca și capra și varza nu-i scăpa și, în plus, își dădea bine seama de puțina considerație pe care i-o acorda acesta. Cât despre micul Colin, când i-am întâlnit ochii, aceștia au început să-i sclipească.

S-a făcut o liniște a cărei semnificație domnul Paulat n-a înțeles-o, pentru că a reînceput imediat să vorbească.

— Ne aflăm aici ca să discutăm despre o serie de evenimente care s-au petrecut recent la Malejac și să formulăm un răspuns la aceste evenimente. Mai înainte însă, cred că ar fi bine să se precizeze faptele pentru că, în ceea ce mă privește, am auzit două versiuni asupra lor și aș vrea să mă clarific.

Plasându-se astfel pe o poziție de superioritate și luându-și rolul avantajos de arbitru, domnul Paulat a tăcut, lăsându-le altora onoarea de a se lansa în acuzații împotriva primarului. „Altora” era, evident, Meyssonnier, căruia i-a aruncat o privire semnificativă când a spus că ar fi bine să se precizeze faptele, ca și cum „versiunea” lui Meyssonnier, pornind de la un comunist, n-ar fi putut decât să trezească neîncrederea unui om onest.

Meyssonnier a înțeles totul. Dar avea o rigiditate de spirit căreia îi corespundea o anumită lipsă de flexibilitate a limbajului astfel că, în răspunsul său, a lăsat să se vadă o agresivitate care aproape că părea să-i dea dreptate adversarului său.

— Nu există două versiuni, a spus el pe un ton tăios, nu există decât una, și toată lumea de aici o cunoaște. Primarul, un reacționar înveterat, nu s-a dat în lături să intervină pe lângă episcopie ca să numească un preot la Malejac. Răspunsul episcopiei:

da, cu condiția să restaurați prezbiteriul și să-i faceți instalație de apă. Primarul s-a supus neîntârziat ordinelor. S-a săpat un șanț, a fost adusă apa de la un izvor și s-a băgat o sumă de bani pentru amenajarea clădirii. Și toate astea, bineînțeles, pe spinarea noastră.

Domnul Paulat a închis ochii pe jumătate și, punându-și coatele pe masă, și-a împreunat vârfurile degetelor, inclusiv ale celor mari. Afișând acest simbol al echilibrului și măsurii, spuse cu o imparțialitate zdrobitoare:

— Până aici nu văd nimic prea *condamnabil*.

Și și-a permis un surâs fin rostind cuvântul „condamnabil”, spre a arăta că nu lua în întregime asupră-și acest termen clerical.

— Domnul Nardillon are în spatele lui o majoritate catolică, la drept vorbind destul de slabă și pe care noi sperăm s-o răsturnăm. Este normal ca el să încerce să-i dea satisfacție aducând un preot la Malejac (nou surâs), în loc să împartă preotul cu La Roque, așa cum s-a făcut până acum. Pe de altă parte, prezbiteriul este o construcție veche din secolul XVII, cu lucarne sculptate și ușă cu fronton și ar fi fost păcat să fie lăsată să se părăginească.

Meyssonnier s-a înroșit și și-a lăsat în jos fața devenită dură de parcă ar fi vrut să pornească la atac. Nu l-am lăsat însă și am luat eu cuvântul.

— Domnule Paulat, am spus eu politicos, dacă majoritatea din Malejac vrea un preot rezident și caută să și-l asigure amenajând prezbiteriul, sunt și eu de aceeași părere cu dumneavoastră: nu găsesc lucrul ăsta prea „condamnabil” (la care am schimbat surâsuri fine). Pe de altă parte, sunt de acord că o municipalitate are datoria de a nu lăsa în paragină monumente aflate în grija ei. Dar, în același timp, trebuie respectate anumite priorități. Fiindcă prezbiteriul nu era amenințat de ruină. Acoperișul lui era chiar în stare perfectă. Și e păcat că i s-au reparat planșeele *înainte* de a se repara acoperișul din curtea interioară a școlii care primește pe toți copiii din Malejac, fără deosebire de opinie. După cum e păcat

că s-a tras apă numai la prezbiteriu *înainte* de a se aduce apă curentă în toate casele din Malejac, lucru care ar fi trebuit să se facă de multă vreme. Și e și mai regretabil că, trecând cu lucrarea de canalizare pentru prezbiteriu prin fața casei unei văduve care n-are nici puț, nici rezervor, primarul nu s-a gândit să facă un branșament ca s-o scutească pe această văduvă, care are cinci copii, să se ducă să ia apă de la pompă.

Domnul Paulat, cu ochii plecați în jos și cu vârfurile degetelor împreunate, a clătinat din cap în mai multe rânduri, zicând:

— Evident.

Meyssonnier a vrut și el să spună ceva, însă i-am făcut semn să stea liniștit, voind să-i las domnului Paulat timpul necesar pentru a-și exprima cu claritate și în public dezaprobarea. Dar el s-a mărginit să clatine din nou din cap, repetând cu un aer dezolat:

— Evident, evident.

— Ce-i mai rău, domnule director, spuse micul Colin, cu un respect pe care surâsul lui îl dezmințea, e că toate cheltuielile care au fost făcute pentru prezbiteriu au fost făcute degeaba. Pentru că, după ce a plecat fostul preot din La Roque în urmă cu abia o săptămână, episcopia a numit, ca de obicei, un nou preot comun pentru La Roque și Malejac, cu recomandarea, totuși, de a se stabili la Malejac. Dar noul preot a preferat La Roque.

— De unde știți dumneavoastră asta? a întrebat domnul Paulat uitându-se sever la Colin.

— Chiar de la noul preot, părintele Raymond, a răspuns Colin. După cum poate știți, domnule Paulat, eu locuiesc la Malejac, însă îmi am micul meu atelier de instalații în La Roque și primarul din La Roque mi-a comandat niște lucrări la prezbiteriu.

Domnul Paulat a ridicat din sprâncene.

— Și noul preot v-ar fi spus…

— Nu „mi-ar fi spus”, domnule Paulat, condiționalul nu-și are aici locul. Mi-a spus.

Această bruftuială a fost administrată cu un zâmbet amabil și fără ridicarea glasului. Pe fața slabă

și gălbejită a domnului Paulat s-a observat o tresărire.

— Mi-a spus, a continuat Colin, că în privința locuinței mi s-a dat să aleg între Malejac și La Roque, opinându-se pentru Malejac. Dar Malejac, sunteți de acord cred, e o fundătură. În La Roque, cel puțin, este tineret. Și eu consider că locul meu e alături de tineri.

S-a făcut liniște.

— Evident, a spus domnul Paulat.

Asta a fost tot. Pe urmă Meyssonnier a început să vorbească despre „răspunsul" ce trebuia dat evenimentului, însă eu n-am mai fost atent pentru că „răspunsul" îl aveam gata pregătit și în așa fel încât să-l pună în încurcătură pe domnul Paulat. Așteptam, deci, ca discuția să se împotmolească pentru a-l propune și, în așteptarea acestui moment, o jumătate de ureche îmi era de ajuns.

Mă uitam la Colin cu ochi surâzători. Mă simțeam fericit că-i dăduse învățătorului peste nas, și încă atât de bine, în numele gramaticii și al condiționalului.

În timp ce vorbea Meyssonnier, eu băteam darabana cu degetele pe masă și-mi ofeream câteva regrete. Înainte de sosirea domnului Paulat, lucrurile erau limpezi: la alegerile municipale, opoziția ar fi prezentat o listă omogenă a Uniunii pentru Progres împotriva listei primarului și ar fi ieșit cu o mică majoritate. Colin, Peyssou, Meyssonnier, eu și alți doi agricultori care împărtășeau ideile noastre am fi devenit consilieri municipali și Meyssonnier ar fi fost cooptat ca primar.

Cu toată apartenența lui la partid, Meyssonnier ar fi fost un bun primar. Era devotat, dezinteresat, lipsit de orice vanitate personală și nici măcar pe jumătate atât de intolerant pe cât părea să fie. Cu el am fi introdus apă curentă la Malejac, am fi instalat lumină electrică la colțurile străzilor, am fi construit un teren de fotbal pentru tineret și o stație de pompare a apei din Rhunes pentru a permite cultivatorilor să-și ude tutunul și porumbul.

Cel puțin pentru moment, domnul Paulat ne încurca aceste planuri. Avea o concepție urbană despre politică și nutrea în secret un vis centrist. Să ai un picior în fiecare tabără și să te aleagă stânga ca să guvernezi cu dreapta. La Malejac nu eram însă atât de pervertiți.

Cum domnul Paulat se afla în fața mea, mă uitam la el în timp ce dezbaterile continuau. Avea un ten de culoarea caramelei, nasul cârn, iar în profil ceva bleg și flasc. Limba-i părea prea mare pentru gură: se vedea mereu apărând între buzele lui groase, făcându-i dicțiunea de neînțeles și silindu-l să scuipe fără încetare. Cutele adânci din jurul gurii trădau o digestie proastă; iar deasupra gulerului alb ceafa vânoasă era roșie de bubulițe. Prevedeam noi erupții de bubulițe, după ce aveam să termin cu dânsul.

În același timp însă mi-era și milă de el. Am observat că genul acesta de oameni gălbejiți, dispeptici și buboși nu sunt niciodată fericiți. Se lasă pradă ambiției, adică nu se dedică lucrurilor care să le facă cu adevărat plăcere, ci acelora pe care alții le găsesc importante.

Există momente în care trebuie să-i asculți pe oameni și altele în care urechea este inutilă și e de ajuns să-i privești. Colin era scânteietor, asemenea unui vin bun. Domnul Paulat semăna cu un melc. Meyssonnier amintea pe unul din băieții aceia eficienți și hotărâți care asigură forța armatelor sau a partidelor politice. Iar Peyssou, cu toată înfățișarea lui țărănească, vibra de fiecare dată, asemenea unei fete. Pentru moment însă nu mai vibra deloc. Se lăfăia pe scaunul Ludovic al XIII-lea și, văzându-l cum se scobea în nări cu vârful degetului mare, mi-am dat seama că se plictisea rău și că discuția ajunsese la un punct mort.

Am prins din zbor câteva vorbe care mi-au confirmat impresia.

— În orice caz, trebuie să facem ceva, am spus eu, nu putem lăsa ca lucrurile să se petreacă în felul ăsta fără să acționăm. Am de făcut o propunere pe care o supun votului dumneavoastră.

Am făcut o mică pauză, după care am continuat:

— Propun să-i trimitem primarului o scrisoare. De altfel, am și pregătit-o și, dacă-mi dați voie, am să v-o citesc.

Și imediat, fără să mai aștept permisiunea cerută, am scos scrisoarea din buzunar și i-am dat citire.

— Nu! Nu! a început să strige domnul Paulat, cu o voce tremurândă, agitându-și mâinile. Nu o scrisoare! Nu o scrisoare! Sunt cu totul împotriva acestui mod de a proceda!

Scuipa, se bâlbâia, era complet scos din fire. Evident, ceva scris și mai ales îndreptat împotriva primarului, odată semnat, era greu de retractat.

Atunci domnul Paulat s-a angajat într-o luptă care a durat o oră și jumătate, încercând să se retragă, refugiindu-se în chestiuni de procedură și cerând amânarea dezbaterii. Am cerut să se voteze imediat în legătură cu acest punct. Domnul Paulat a cerut în prealabil să se voteze asupra oportunității votării, dar a fost de două ori înfrânt.

— Să vedem, domnule Paulat, am spus pe un ton conciliant, care sunt punctele din acest text cu care nu sunteți de acord?

A protestat. Îl înghesuiam! Îi puneam cuțitul în gât! Era o adevărată tiranie!

— Și pe urmă, adăugă el, nu mă pot pronunța așa, deodată! Textul e lung, ar trebui recitit!

— Iată o copie, i-am spus, întinzându-i peste masă o copie a scrisorii mele către primar. Hârtia galbenă, oricât de prins eram de discuție, m-a făcut să mă gândesc o clipă la Birgitta.

Domnul Paulat avu un extraordinar joc de scenă.

— Nu! Nu! a spus el, refuzând și cu capul, și cu umerii, dar primind totuși copia, iar când a avut-o în mâini, făcând gestul de a o refuza.

A reînceput pe un ton exasperat:

— De altfel, eu nu sunt partizanul textelor dinainte pregătite. Știm prea bine cum uzează și cum abuzează de acest procedeu anumite partide.

I-am făcut semn lui Meyssonnier să nu răspundă la această provocare.

— Acest text, am spus cu modestie, rezumă ideile pe care le-am discutat de o sută de ori. E clar, nu e lung, e moderat ca ton și nu conține nimic nou. Nu văd, prin urmare, ce nu vă place la el.

— Dar n-am spus că nu-mi place, a replicat domnul Paulat cu disperare. În general sunt de acord…

— Ei bine, atunci votați-l! i-o reteză Meyssonnier cu asprime.

Domnul Paulat nu băgă în seamă această întrerupere.

— Stați puțin, domnule Paulat, am intervenit eu cu un surâs amabil, n-ați vrea să ne spuneți ce anume nu vă convine?

— Nu la unu și jumătate după-amiază! zise Paulat, privindu-și ceasul de la mână. Domnilor, reîncepu el cu voce tremurătoare, văd bine că sunteți hotărâți să-mi violentați scrupulele. Bine. Dar în cazul acesta am datoria să vă previn că nu veți căpăta adeziunea mea.

O clipă s-a lăsat tăcere.

— Ei bine, să votăm, zise Colin. Eu sunt pentru.

— Pentru, zise Meyssonnier.

— Pentru, a spus Peyssou.

— Pentru, am spus și eu

Ne uitam la domnul Paulat. Era galben și crispat. Spuse, cu buzele strânse:

— Refuz să votez.

Uriașul Peyssou s-a uitat la el uimit și apoi, întorcându-și spre mine mutra lui mare și necioplită, m-a întrebat cu ochii holbați:

— Ce va să zică asta „refuz să votez”?

— Refuz pur și simplu să votez, a răspuns acru domnul Paulat

— Dar are dreptul să facă asta? m-a întrebat Peyssou în culmea mirării, spunând „are” de parcă domnul Paulat n-ar mai fi fost de față.

Am dat din cap.

— Este cel mai strict drept al domnului Paulat.

— După părerea mea, a spus Peyssou, a refuza să votezi sau a vota contra e tot un drac.

— Ba deloc! deloc! zise domnul Paulat foarte agitat. Nu confundați. Eu nu sunt împotriva acestui text. Refuz să-l votez pentru că socotesc că nu mi s-a dat timp să-l dezbat.

Peyssou a întors încet capul spre el privindu-l în liniște cu un aer gânditor.

— În orice caz, zise el, nu sunteți pentru. Dacă n-ar fi așa, ați fi votat pentru.

— Nu sunt nici pentru, nici contra, zise domnul Paulat, scuipând și mai și sub efectul emoției. Refuz să votez. E cu totul altceva.

Peyssou rumegă acest răspuns, cu ochii lui cenușii fixați cu mirare asupra domnului Paulat. Meyssonnier se mișca pe scaun de parcă ar fi vrut să se ridice și să vorbească, i-am făcut însă semn cu ochiul să nu se clintească. Ascultam. Colin asculta și el, iar Meyssonnier ne imita. Așteptam cu toții urmarea, care n-a întârziat să vină.

— Un lucru nu înțeleg, reîncepu greoi Peyssou. De ce veniți să vă întâlniți cu noi dacă nu sunteți nici pentru, nici contra.

Domnul Paulat păli și se ridică.

— Dacă prezența mea vă displace, pot să mă retrag, răspunse abia auzit, de parcă s-ar fi înecat cu propria-i limbă.

M-am ridicat și eu.

— Da de unde, domnule Paulat, Peyssou n-a vrut să spună nimic de felul ăsta etc…

Și am continuat așa cinci minute bune, turnând destul untdelemn pentru ca plecarea lui să se poată produce cât mai lin. Am reținut însă că, în timp ce-mi răspundea, domnul Paulat îndoise în patru copia scrisorii mele către primar și o strecura în buzunar. I-am cerut-o imediat înapoi pentru „arhiva” mea. A avut o mișcare de ezitare, după care și-a revenit și mi-a înapoiat hârtia cu un zâmbet strepezit. Strepezeala asta a fost ultimul lucru pe care l-am mai văzut de la el.

După plecarea domnului Paulat, i-am însoțit pe amicii mei la parchingul din fața primei incinte, fără să scot niciun cuvânt. Poate că, puțin obosit de acea

lungă ședință, treceam printr-un moment de depresiune. Toate acestea erau, în fond, amănunte, foarte mici amănunte. Tot atât de neînsemnate erau și alegerile municipale care-i pasionau pe compatrioții noștri la începutul anului 1977. Și nu mai puțin derizorii erau, poate, și problemele care frământau atunci guvernul nostru și care îi dădeau iluzia că e stăpân pe destinele noastre.

La micul parching din fața Malevil-ului s-a produs un incident tehnic. Renault-ul lui Colin nu voia să pornească. Pe Colin l-a apucat disperarea. Trebuia să se ducă în orașul de reședință să-și ia soția și cei doi copii care soseau cu rapidul de 14 și 52. Or, era într-o zi de duminică, niciun garaj nu putea să-l depaneze și abia mai avea timpul necesar să străbată cei șaizeci de kilometri ce ne despărțeau de oraș. A avut loc o scurtă discuție. În cele din urmă am luat mașina mea și l-am condus pe Colin la tren.

Mă opresc, recitesc fraza pe care am scris-o și simt un fel de șoc. Desigur, prin conținutul ei, n-are nimic care să uimească. „Am luat mașina mea și l-am condus pe Colin la tren.” Ce poate fi mai simplu? Și totuși, recitind-o, ceea ce simt este o ruptură înspăimântătoare. Mașina, trenul: aici, în aceste două cuvinte, e fisura ce ne împarte viața în două. În fapt prăpastia care separă cele două jumătăți ale existenței noastre este atât de iremediabilă, încât nu ajung să cred că – *înainte* – puteam să comit această succesiune de acte uimitoare: să-mi scot din garaj mașina, să mă opresc la o stație de benzină ca să-mi umplu rezervorul, să conduc un prieten la gară, să mă întorc înapoi acasă la începutul după-amiezii, după ce am parcurs în două ore o sută douăzeci și cinci de kilometri pe un drum absolut sigur, fără să mă amenințe nimic în afară de viteza mașinii pe care o conduceam. Cât de îndepărtat îmi pare totul! Și ce lume minunată era cea în care puteam face toate acestea!

Nu mă mai gândesc niciodată la ea, slavă Domnului! Doar atunci când îmi amintesc de câte ceva. Sau când zăbovesc ca acum pentru a descrie

lumea aceea *dinainte*, atât de ocrotită, atât de copilăroasă, în care se trăia atât de ușor.

• CAPITOLUL III

Mă înșel. Scurtul drum făcut cu mașina până la gara din orașul de reședință împreună cu Colin nu e ultima amintire din lumea dinainte. O alta îmi răsare, exact dinainte de noaptea care s-a lăsat peste noi. Și știu bine din ce motive era cât pe ce „să o uit”.

Marți primesc o scrisoare de la Birgitta. Fată ordonată, îmi scrie în fiecare duminică. Scrisorile ei sunt redactate într-o franceză simplă, gramaticală, plină de expresii idiomatice, folosite câteodată în contratimp.

Structura lor e întotdeauna aceeași. Într-o frază scurtă se interesează de viața mea, după care, pe patru pagini, mi-o relatează pe a ei. Într-o a treia parte abordează tema erotică.

Nici aceasta nu se modifică. Sâmbătă seara, înainte de a se culca, a recitit *foaia galbenă* și, strecurându-se între cearșafuri, s-a gândit la mine și la tot ce i-am scris pe *foaia galbenă* și mai ales la îmbrățișările mele (*Ach*, *Emmanuel*, *mâinile tale*!) și s-a simțit „îngrozitor de excitată”. După care, subliniază ea, s-a căznit mult să adoarmă.

De ce sâmbătă seara? Probabil pentru că, neavând de lucru dumineacă dimineață, poate să-și ofere o mică insomnie fără ca aceasta să dăuneze, a doua zi, randamentului.

Recunosc și în aceasta conștiinciozitatea Birgittei. Îi citesc scrisoarea, o recitesc, sau mai degrabă recitesc pasajul erotic care, deși știu că va urma și mă amuză, are o înrâurire indiscutabilă asupra mea. Bun! E timpul să fiu și eu cât de cât conștiincios și să mă apuc de treabă. Mă scol și, în clipa când îmi strâng scrisoarea, zăresc post-scriptumul.

Mă anunță că se internează luni într-o clinică spre a se opera de apendicită, îmi dă adresa și-și exprimă speranța că am să-i scriu.

Apendicele Birgittei îmi aduce aminte că și eu trebuie să mă operez – mare neglijență, a spus doctorul – și-mi notez că după Paști, indiferent dacă am să fiu ocupat sau nu, trebuie să prevăd opt zile de imobilizare în care să scap și eu de apendice. Îi scriu Birgittei și telefonez la o parfumerie din orașul de reședință cerându-i să expedieze la clinica din München un flacon de Chanel No. 5.

Trece o săptămână fără nicio veste. Neliniștit și temându-mă că s-ar fi putut ivi complicații, scriu din nou și peste cincisprezece zile sosește răspunsul.

Toate scrisorile Birgittei sunt simple, însă simplitatea acesteia din urmă e o capodoperă. În total zece rânduri.

Birgitta a cunoscut la clinică un tânăr care s-a îndrăgostit lulea de ea. Și ea îl iubește. Se vor căsători. Fără îndoială că o să-i pară rău după îmbrățișările mele, căci din punctul ăsta de vedere am răsfățat-o, și-ți mulțumesc, de asemenea, Emmanuel, pentru cadouri. Te îmbrățișez din toată inima, Birgitta.

P. S. Sunt foarte fericită.

Împăturesc scrisoarea, o vâr la loc în plic și spun cu glas tare „exit Birgitta”. Dar tonul ăsta ușuratic nu mă convinge și acolo, așezat la biroul meu, trec printr-un moment foarte prost. Simt un nod în gât, mâinile îmi tremură, am o impresie penibilă de pierdere, de eșec, de diminuare. Nu o iubesc pe Birgitta, dar între ea și mine există totuși o legătură. Am fost, cred, victima vechii distincții creștine dintre dragoste și desfrâu. Din cauză că nu o iubeam pe Birgitta, atașamentul meu față de ea mi se părea neglijabil.

Or, nu e așa. Morala mea era falsă, psihologia mea se înșela. Simt ceea ce sunt obligat să numesc o

adevărată durere. Și care mă găsește pe picior greșit, pentru că de data asta am fost convins că mergeam la sigur. Îmi spusesem că dragostea pentru Birgitta era egală cu zero, că aveam pentru ea un pic de prietenie și foarte puțină stimă (mai ales din cauza lipsei ei de suflet). De unde distanța și ironia față de ea, numeroasele și întâmplătoarele cadouri.

Desfrâul, spunea abatele Lebas. Ei bine, desfrâul nu e ceea ce se crede. Abatele Lebas habar n-avea. De altfel, de unde ar fi putut el să știe, biet fecior bătrân? Desfrâul e o legătură morală foarte puternică din moment ce te face să suferi atâta atunci când o rupi cu el. M-am ridicat de la masă și m-am întins pe pat lăsându-mă pradă tristeții. Îngrozitor moment! Și când încerc să mă gândesc, continui să mă împotmolesc în această distincție dintre trup și suflet, cu toate că-mi dau bine seama că e falsă. Corpul gândește și el! Gândește și simte dincolo de tot ce se referă la suflet. Nu sunt gata să mă îndrăgostesc de Birgitta după această lovitură, o nu! deloc! Fata asta e un monstru de insensibilitate. O disprețuiesc din toată inima – așa cum mă îmbrățișează ea. Mi se strânge însă inima la gândul că n-am să mai țin niciodată în brațe trupul ei unduios. Spun „inima”, ca în romane. Dar, fie că folosesc cuvântul acesta ori altul, știu bine ce simt.

Când mă gândesc acum la dezolarea ce mă cuprinsese, îmi pare aproape comică. Un mic necaz la scara unei vieți neînsemnate și din cale afară de ridicol în comparație cu ceea ce avea să urmeze. Căci tocmai în timpul acestei mărunte drame intime a survenit „ziua evenimentului”, încremenindu-ne de groază.

În societatea de consum ceea ce consumă omul cel mai mult e optimismul. De când planeta a fost înțesată cu tot ce era necesar pentru a o distruge – și odată cu ea, la nevoie, și planetele cele mai apropiate –, lumea a ajuns în cele din urmă să doarmă liniștită. Lucru bizar, însuși excesul de arme de distrugere îngrozitoare și numărul în continuă creștere al națiunilor care le dețineau apăreau ca un factor

liniștitor. Faptul că după 1945 niciuna nu fusese încă folosită determina prezicerea că *nu se va* î*ndrăzni* și că nu se va petrece nimic. Se găsise chiar un termen și se ajunsese la aparența unei înalte strategii pentru acea falsă siguranță în care trăiam. I se spunea „*echilibrul terorii*".

Trebuie spus, de asemenea, că în săptămânile care au precedat ziua Z nimic, dar absolut nimic, nu a lăsat să se prevadă ceva. Existau, într-adevăr, războaie, foamete și masacre. Și, pe ici pe colo, atrocități. Unele flagrante, în țările subdezvoltate, altele mai voalate, la națiunile creștine. Dar nimic, în general, care să nu se mai fi produs în cei treizeci de ani precedenți. Toate acestea se situau, de altfel, la o distanță comodă, la popoare îndepărtate. Oamenii erau emoționați, desigur, erau cuprinși de indignare, se semnau moțiuni, se ajungea chiar să se dea ceva bani. În același timp însă, în sinea sa după toate aceste suferințe trăite prin intermediul altora, fiecare se liniștea. Moartea era întotdeauna pentru alții.

Mijloacele de informare – am păstrat ultimele numere din *Le Monde* și mai deunăzi le-am recitit – nu erau deosebit de alarmante. Sau erau, dar cu o scadență îndepărtată. Poluarea, de exemplu. Se prevedea că peste patruzeci de ani va împinge planeta la două degete de abis. Patruzeci de ani! Mi se pare că visez! Dacă i-am mai avea înaintea noastră!

Fapt este, și o spun fără ironie, căci ar fi prea ieftină, că ziarele, radioul, televiziunea, niciunul din aceste importante mijloace care ne informau atât de bine sau, în tot cazul, atât de abundent, nu prevedeau în niciun fel și în niciun moment evenimentul. Iar când s-a abătut asupra lumii, ele n-au mai putut să-l comenteze pentru că au dispărut.

De altfel e posibil ca evenimentul să fi fost imprevizibil. Înspăimântătoare eroare de calcul a vreunui om de stat, pe care statele sale majore îl făcuseră să creadă că deținea arma absolută? Nebunie subită a vreunui factor de răspundere ori a vreunui executant, chiar la un nivel destul de

coborât, care să fi dat vreun ordin pe care apoi nimeni nu l-a mai putut opri? Accident material care să fi antrenat prin reacții în lanț răspunsuri automate, acestea, la rândul lor, declanșând altele, ale părții adverse, și tot așa până la nimicirea finală?

Ipotezele pot fi multiplicate. Niciodată nu se va ști adevărul: mijloacele de a-l cunoaște au fost nimicite.

Întunericul începe în această zi de Paști în care Istoria încetează să mai existe, lipsită fiind de obiect: Civilizația, al cărei mers îl descria, a luat sfârșit.

•

La ora opt, m-am dus să-mi iau poșta la cetățuia de la intrare unde locuiau Menou și Momo. Ca în fiecare dimineață, l-am găsit acolo pe factorul Boudenot, un băiat frumos, cu părul ondulat, de pe atunci puțin înroșit și buhăit de vinul băut din fermă în fermă. Stătea la masa din bucătărie gustând și din vinul meu, și când am intrat și-a ridicat de pe scaun jumătate de fesă ca să-și arate respectul față de mine. I-am spus să nu se ridice, mi-am luat scrisorile de pe masă, iar Menou, scoțând un pahar din dulap, l-a umplut pentru mine. Tot ca în fiecare dimineață am refuzat-o și, „*numai pentru ca să nu-l arunce*”, l-a băut ea.

Înviorată, a trecut la lucruri serioase. Emmanuel, trebuie totuși să te hotărăști să tragi vinul în dimineața asta, pentru că în curând n-o să mai avem. Am ridicat nerăbdător din umeri. Haide acum, am spus eu, fiindcă la zece trebuie să mă duc cu Germain până la La Roque. Gata, eu plec, a zis Boudenot ridicându-se plin de tact. Îi văd și acum părul negru ondulat, zâmbetul larg și ochii veseli în timp ce-mi întinde pentru a doua oară mâna, bine înfipt pe picioare, cu vinul susurându-i în stomac, bucuros că vede atâția oameni în fiecare dimineață și că circulă în mica mașină galbenă a P.T.T.-ului, cu țigara între buze și cu fundul comod instalat în scaunul ei: bună meserie pentru un băiat frumos și cu școală, care nu se-nșală când achită mandatele și are să se „bucure” într-o bună zi de pensia lui. După care

face stânga-mprejur și-i văd spatele lat încadrându-se în deschizătura ușii joase.

Mașina lui galbenă a putut fi apoi identificată, strivită și arsă: Din Boudenot însă n-a rămas nici cea mai mică urmă, nimic, nici măcar un os.

M-am dus la mine în cameră să-mi iau un pulover și să-i telefonez lui Germain la Sept Fayards. I-am spus că n-aveam să vin înainte de zece și jumătate ca să-l iau să mergem împreună la La Roque. În curtea celei de a doua incinte, ieșind din foișor, am întâlnit-o pe Menou și i-am spus să se îmbrace cu ceva mai călduros, fiindcă în pivniță era răcoare. A, a zis ea, mie nu mi-e frig. Mai degrabă lui Momo. În timp ce vorbea mă uitam la ea de sus în jos din pricina staturii ei foarte mici. În înfățișarea ei din acea clipă m-a frapat un amănunt absurd. Era îmbrăcată cu un fel de bluză de lucru neagră, lustruită de atâta purtat, iar sub decolteul pătrat al bluzei am zărit, chiar pe piele, un șir de ace de siguranță despre care m-am întrebat, mi-aduc aminte, la început cu uimire, ce căutau acolo și, după aceea, pe ce erau înfipte, căci de-un sutien nici nu putea fi vorba; ce-ar fi avut de susținut, nenorocitul? Ia-ți și tu, Menou, i-am spus cu ochii ațintiți la șirul de ace de siguranță, ia-ți un pulover. E rece în pivniță și n-are niciun rost să te îmbolnăvești. Nu, nu, mie nu mi-e frig, a spus Menou, făcând pe austera ori pe grozava, n-aș putea să precizez.

Destul de prost dispus, îmi instalez aparatul de tras vin și mă așez pe scăunelul meu la douăzeci de pași de Menou. Fiindcă pivnița este imensă, „mai mare decât curtea școlii”. E luminată de becuri instalate în firide, iar în caz de pană de curent de lumânări mari, fixate în aplice. Nici prea uscată, nici prea umedă, temperatura ei se menține atât iarna, cât și vara, la plus treisprezece grade, după cum arată termometrul de perete de deasupra robinetului de apă. Cel mai bun frigider, spune Menou, care ține acolo conservele și, suspendată de bolți, cârnățăria.

În jurul robinetului Menou a rânduit cele „trebuincioase”: aparatul de spălat sticle, fixat

deasupra unui recipient alimentat cu apă, suportul pentru scurgerea sticlelor și aparatul automat de înfundat dopuri. E în întregime absorbită de treabă și într-o dispoziție cu totul deosebită de a mea. Pentru ea, care nu bea, totuși, decât cu măsură, trasul vinului e un ritual sacru, o veche sărbătoare, o întruchipare triumfală a belșugului nostru, făgăduiala unor bucurii viitoare. Pentru mine e o corvoadă. Dar o corvoadă de la care nu mă pot eschiva. Operațiunea nu necesită decât două persoane, una la tras, cealaltă la astupat, însă niciuna din aceste două persoane nu poate fi Momo. Dacă trage, de cum pornește sifonajul, se asigură de venirea vinului ducând furtunul la gură înainte de a-l introduce în gâtul sticlei. Dacă astupă, trage câte o dușcă din fiecare sticlă înainte de a-i pune dopul.

Prin urmare, eu mă ocup cu trasul, Menou cu astupatul, iar Momo cu transportul de la unul la altul și, pe rând, cu sticlele goale și cu cele pline. Dar, chiar și așa, incidentele sunt dese. Din când în când, o aud pe Menou strigând: *Momo*, *vrei un picior în fund*? N-am nevoie să ridic capul. Știu că Momo pune degrabă în coșul metalic sticla începută. O știu pentru că, desconsiderând acuzația martorului ocular, Momo mormăie indignat că n-a făcut nimic.

Când trag vinul, acesta urcă atât de repede în sticlă, încât cere o atenție constantă. E uimitor, de altfel, cum o muncă manuală, chiar mecanică, așa cum e asta, împiedică orice reflecție utilă. Drept este că nici melodia anostă ce iese din tranzistorul pe care Momo îl poartă în bandulieră (cadou recent și neinspirat oferit de Menou) n-ajută la concentrare.

Încet-încet am depășit proasta dispoziție inițială. Însă fără să pun mult entuziasm în ceea ce făceam. Trasul vinului nu era o operație entuziasmantă, în afară doar dacă o făceai ca Momo. Dar trebuia făcută. Era vinul meu. Eram destul de mândru de calitatea lui, destul de mulțumit cum lucram cu Menou, destul de plictisit în același timp de manevrele lui Momo și de muzicuța lui. Pe scurt, trăiam un moment absolut mediocru și obișnuit, cu

mici emoții, contradictorii și fugitive, cu idei sau proiecte de idei care nu mă interesau prea mult și cu o doză foarte moderată de plictiseală reziduală.

Deodată se auziră bătăi puternice în ușă, ca în tragediile lui Shakespeare, și Meyssonnier, urmat de Colin și de uriașul Peyssou, și-a făcut o intrare destul de puțin dramatică, cu toate că era extrem de contrariat, după cum mi-am dat imediat seama, văzând că clipea des.

— Te-am căutat peste tot, zise el înaintând până la mine în fundul pivniței, urmat de ceilalți doi.

Am băgat de seamă enervat că lăsase deschise cele două uși ale culoarului boltit care ducea la pivniță.

— E mare șmecheria asta a ta! Din fericire, l-am întâlnit pe Thomas, care ne-a informat că ești aici.

— Cum, am zis, întinzându-i mâna stângă peste umăr, cu ochii la nivelul vinului, Thomas n-a plecat încă?

— Nu, stătea la soare pe treptele foișorului și-și citea hărțile.

Meyssonnier spuse asta pe un anumit ton, căci un tânăr care-și petrecea atâta timp studiind niște pietricele îi inspira considerație.

— Respectele mele, domnule conte, zise Colin, care găsea amuzant să mi se adreseze așa de când cumpărasem Malevil-ul.

— Salut, zise uriașul Peyssou.

Eu nu mă uitam la ei. Aveam ochii ațintiți la sticle, urmărind cum urca vinul. S-a lăsat o tăcere care mi s-a părut stânjenitoare.

— Ei, întrebă uriașul Peyssou, simțind această jenă, se-ntoarce nemțoaica ta?

Iată un subiect fără probleme. Cel puțin așa credea el.

— Nu vine, am răspuns vesel. Se mărită.

— Și mie nu mi-ai spus nimic, remarcă Menou pe un ton de reproș. Ia te uită! reîncepu ea pe un ton ironic. Se mărită!

Vedeam că se simțea ispitită să facă morală, însă probabil că și-a adus aminte de felul cum se măritase

chiar ea, așa că a tăcut.

— Nu se poate! zise uriașul Peyssou. Se mărită? Ei, dacă-i așa, îmi pare rău având în vedere ce voiam să-i fac.

— Rămâi fără ajutor, zise Colin.

Nu mă puteam întoarce să mă uit la Meyssonnier pentru că nivelul vinului urca foarte repede. Am remarcat însă că nu deschisese gura.

— O să am trei ajutoare la sfârșitul lunii, am spus eu după o clipă.

— Fete sau băieți? întrebă Peyssou.

— Un băiat și două fete.

— Două fete! zise Peyssou.

Dar n-a mai insistat, și s-a lăsat iar o liniște apăsătoare

— Menou, du-te și adu trei pahare pentru domnii.

— Nu te deranja, zise Peyssou, umezindu-și buzele.

— Momo, zise Menou, du-te tu și le adu, vezi bine că eu sunt ocupată.

De fapt, nu voia să părăsească pivnița în momentul în care conversația promitea să devină interesantă.

— *Numee* (nu merg)!

— Vrei un picior în fund? zise Menou, ridicându-se cu un aer amenințător.

Momo a făcut un salt ca să iasă din raza ei de acțiune și a repetat, bătând furios cu piciorul în pământ: *Numee*!

— Ai să te duci! zise Menou, făcând un pas spre el.

— *Momo numee*! țipă Momo sfidător, cu mâna pe clanța ușii, gata de fugă.

Menou a măsurat distanța care-l separa de ea și s-a reașezat liniștită.

— Dacă te duci, a spus ea pe un ton pașnic, acționând mânerul aparatului de înfundat dopuri, îți fac diseară cartofi prăjiți.

Fața plină de țepi a lui Momo a fost cuprinsă de poftă, iar ochii lui mici și negri, ochi vii și naivi de animal, au devenit strălucitori.

— Îmi promiți? bolborosi el grăbit pe limba lui, scărpinându-se cu o mână în coama neagră și zbârlită.

— Îți promit, zise Menou.

— *Mee*, răspunse Momo cu un zâmbet plin de încântare. Și dispăru atât de repede, încât uită să închidă ușile în urmă-i. Se auzea bocănitul ghetelor lui țintuite pe scări.

Uriașul Peyssou se-ntoarse spre Menou.

— Nu s-ar putea spune că băiatul tău nu-ți dă bătaie de cap, zise el politicos.

— De, are și el puțintică voință! zise Menou cu un aer de mulțumire.

— În seara asta o să ai ceva treabă la bucătărie, zise Colin.

Fruntea de mort a lui Menou se încreți.

— Oricum, zise ea în dialect, azi tot e zi de cartofi prăjiți. Dar el, năvlegul, nu și-a amintit!

De ce suna asta mai nostim în dialect decât în franceză, n-aș putea spune, poate din cauza intonației.

— Șmechere-s femeile, zise micul Colin, cu zâmbetul lui în formă de gondolă. Te duc, uite-așa, de vârful nasului!

— De toate vârfurile, adăugă Peyssou.

Se râse, și toți trei ne uitarăm cu simpatie la Peyssou. Ăsta era uriașul Peyssou. Întotdeauna același. Întotdeauna cu câte o porcărioară.

Tăcere. La Malejac avea fiecare timp destul. Nu se intra cu una cu două în miezul subiectului.

— Nu vă deranjează, am zis eu, dacă am să continui să trag vinul în timp ce discutăm?

L-am văzut pe Colin îndemnându-l din priviri pe Meyssonnier, însă acesta continua să tacă. Fața lui în formă de lamă de cuțit părea și mai lungă și clipea des.

— Bun, zise Colin. O să te punem la curent, dat fiind că aici, la Malevil, ești totuși ceva mai izolat. Ne-am ocupat un pic de scrisoarea primarului. A circulat, și oamenii au reacționat. În privința asta,

totul e-n regulă. Dar cu Paulat s-a schimbat direcția vântului. Lucrurile nu stau bine.

— Se agită nea Paulat?

— Păi da. Mai ales când a văzut că vântul suflă contra primarului. A explicat în stânga și-n dreapta că e de acord cu scrisoarea. Ba lasă chiar să se-nțeleagă că el a redactat-o…

— Ei și? am zis.

— Și dacă n-a semnat-o, continuă Colin, e numai fiindcă n-a vrut să-și pună iscălitura alături de cea a unui comunist.

— Dimpotrivă, am spus, ar fi de acord să figureze pe lista electorală alături de un comunist, cu condiția să nu fie comunistul cap de listă.

— Asta-i! zise Colin. Ai înțeles.

— Și primul, bineînțeles, am să fiu eu. Am să fiu ales primar, Paulat are să devină prim vice și, cum eu sunt prea prins ca să mă ocup de primărie, o să pună el mâna pe ea.

M-am oprit din treabă și m-am întors spre ei.

— Bun. Atunci? Ce ne privesc pe noi mașinațiile lui Paulat? Nu ținem cont de ele și gata.

— Dar oamenii sunt cam de acord, adăugă Colin.

— De acord cu ce?

— Ca tu să fii primar.

Am început să râd.

— *Cam* de acord?

— E un fel de-a vorbi, spuse Colin. Sunt cu totul de acord.

M-am uitat la Meyssonnier și am reluat umplutul sticlelor. În 1970, când demisionasem din postul de director al școlii pentru a continua ceea ce începuse unchiul, oamenii din Malejac mă socotiseră imprudent. Iar când am cumpărat Malevil-ul, nu mai încăpea îndoială, Emmanuel, cu toată învățătura lui, se dovedea la fel de nebun ca și unchiul său. Dar cele șaizeci și cinci de hectare de mărăciniș des s-au transformat în pășune grasă. Și la Malevil a fost replantată vița de vie și dădea un vin excelent. Din vizitarea castelului, se puteau câștiga bani buni. Și, mai ales, revenisem la ortodoxia locală, cumpărând

vaci. În șase ani de zile ajunsesem să mă ridic rapid în ochii concetățenilor mei. Din nebun, devenisem șiret. Și un individ șiret, care știe să-și conducă atât de bine afacerile, de ce n-ar ști să le conducă la fel de bine și pe cele ale comunei?

Dar cetățenii din Malejac se înșelau de două ori: prima dată, considerându-mă nebun. A doua oară, vrând să-mi încredințeze primăria. Deoarece n-aș fi fost un bun primar din cauză că treaba asta nu mă interesa îndeajuns. Pe primarul cel bun, oamenii din Malejac, orbi cum au fost dintotdeauna, îl aveau sub ochii lor, dar nu-l vedeau.

Lăsând cele două uși deschise, deși, ce-i drept, avea mâinile ocupate, Momo s-a întors aducând nu trei pahare, ci șase, dovadă că nu intenționa să fie dat uitării. Toate cele șase pahare erau vârâte unul într-altul, iar degetele lui murdare înfundate adânc în cel de deasupra. M-am ridicat.

— Dă-mi-le, i-am zis repede, luându-i-le. Și, începând cu el, i-am dat paharul murdărit.

Am destupat o sticlă din 1975, cel mai bun după părerea mea, și le-am turnat, cum stăteau în cerc, tuturor, acompaniat de obișnuitele refuzuri și proteste. Cum am terminat, și-a făcut intrarea Thomas, însă el a închis, bineînțeles, cu grijă cele două uși în urma lui și a înaintat spre noi cu chipul absolut imobil, semănând mai mult ca oricând cu o statuie greacă căreia i s-ar fi pus o cască de motociclist pe cap și un impermeabil negru.

— Ia un pahar, i-am spus, întinzându-i-l pe al meu.

— Nu, mulțumesc, zise Thomas, nu beau dimineața.

— Bună ziua din nou, făcu uriașul Peyssou, cu un surâs politicos.

Și, cum Thomas se uita la el fără să-i răspundă nici la surâs, nici la salutul lui repetat, adăugă cu un aer stingherit:

— Noi ne-am mai văzut în dimineața asta.

— Acum douăzeci de minute, spuse Thomas, cu același chip imobil. Era absolut evident că nu vedea

necesitatea de a spune din nou bună ziua din moment ce o făcuse o dată.

— Am venit să-ți spun, zise Thomas uitându-se la mine, că azi nu vin la masă.

— Oprește un pic muzicuța aia, îi strigai lui Momo, că ne omori cu ea!

— Auzi ce-ți spune Emmanuel? țipă Menou.

Momo s-a îndepărtat puțin, strângând tranzistorul sub brațul stâng cu un aer sălbatic și fără să reducă deloc tăria sunetului.

— Ai avut o idee bună de Crăciun! i-am spus lui Menou.

— Sărmanul, zise ea trecând imediat în cealaltă tabără. Trebuie să se distreze și el un pic când îți curăță grajdurile!

M-am uitat la ea fără să scot o vorbă. Pe urmă m-am hotărât să zâmbesc, încruntând nițel din sprâncene, ceea ce însemna, sper, o recunoaștere a poziției avantajoase a lui Menou și îmi salva, în același timp, autoritatea.

— Îți spuneam că n-am să vin astăzi la masă, zise Thomas.

— Am priceput, am spus, și cum Thomas făcea stânga-mprejur, m-am adresat lui Meyssonnier în dialect:

— Nu-ți face griji, lasă că pentru alegeri o să se găsească un mijloc de a-l neutraliza pe nea Paulat.

În amintirea mea totul a rămas imobilizat începând din acea secundă, ca într-o scenă de la muzeul Grevin, unde personajele istorice sunt înțepenite pentru totdeauna în atitudinile lor cele mai cunoscute. În mijloc, grupul alcătuit din Meyssonnier, Colin, uriașul Peyssou și cu mine, cu paharele în mână și fețele animate, toți patru foarte preocupați de viitorul unui sat de 412 locuitori aflat pe o planetă care număra patru miliarde de ființe omenești.

Depărtându-se de grup cu pași mari și întorcându-i spatele, Thomas. Între Thomas și noi, Momo privindu-mă încă sfidător, într-o mână cu paharul din care reușise să golească mai bine de jumătate și în

cealaltă cu tranzistorul care continua să urle cântecul idiot al unei vedete de muzică ușoară. Lângă el, ca pentru a-l proteja, deși mult mai mică, Menou, zbârcită ca o biată poamă trecută, dar cu ochii încă strălucitori de victoria repurtată asupra mea. Și, în sfârșit, împrejurul și deasupra noastră, pivnița imensă și bolțile-i mari cu nervuri luminate pe dedesubt, reflectând asupra capetelor noastre lumina și atenuând-o.

Sfârșitul lumii, sau, mai degrabă, sfârșitul lumii în care trăisem până atunci a început în felul cel mai simplu și mai puțin dramatic. S-a stins lumina electrică. Când s-a făcut întuneric, s-au auzit râsete, cineva a zis că e o pană, o brichetă a scăpărat de două ori și s-a aprins, luminând fața lui Thomas. Vrei să aprinzi lumânările? i-am spus înaintând spre el. Sau, mai bine, dă-mi mie bricheta să le aprind eu, fiindcă știu unde sunt aplicele. În orice caz mi-aș fi nimerit gura, se auzi vocea lui Peyssou. Iar cineva, poate Colin, a adăugat cu jumătate de glas, râzând ușor, că e destul de mare pentru asta. Cu flacăra brichetei pâlpâind, am trecut prin fața lui Momo și am remarcat că tranzistorul lui nu mai urla, deși scala era în continuare luminată. Am aprins cele două aplice care se aflau mai aproape, în total patru lumânări, și lumina, după întuneric, mi s-a părut aproape intensă, cu toate că lăsa întunecată cea mai mare parte a pivniței. Aplicele fuseseră fixate destul de jos pentru a respecta conturul bolților și umbrele noastre pe ziduri păreau uriașe și frânte. I-am înapoiat bricheta lui Thomas, care a băgat-o în buzunarul impermeabilului și s-a îndreptat spre ușă.

— Ți-ai oprit, în sfârșit, comedia! i-am spus eu lui Momo.

— N-am oprit nimic, bolborosi Momo, privindu-mă cu un aer mustrător, de parcă i-aș fi deocheat aparatul. *Nomaage*!

— Nu mai merge! țipă Menou indignată. Un tranzistor nou-nouț! Și doar ieri i-am schimbat bateriile în La Roque!

— Asta ar fi, într-adevăr, de mirare, zise Thomas, întorcându-se din drum și apărând din nou cu obrazul în lumină. Adineaori mergea, ce naiba!

Și întrebă:

— N-ai umblat cumva pe la baterii?

— Nu, nu, zise Momo.

— Dă-mi-l să mă uit, zise el, punându-și hărțile pe un scăunel.

M-așteptam să-l văd pe Momo cramponându-se de tranzistor, însă i l-a dat imediat lui Thomas, cu aerul unei mame neliniștite care-și încredințează medicului copilul bolnav. Thomas a stins becul de scală, l-a aprins din nou, a răsucit butonul până la intensitatea maximă, plimbând încetișor indicatorul de-a lungul posturilor. Se auzeau pocnituri violente, dar nu ieșea niciun sunet.

— Când s-a stins lumina ți-a căzut jos? L-ai lovit? Momo făcu din cap că nu. Thomas scoase un briceag roșu din buzunar și, cu lama cea mai mică, desfăcu șuruburile capacului. După ce-a scos capacul a apropiat tranzistorul de o aplică și s-a uitat în aparat.

— Nu văd nimic dereglat, zise el. Totul pare în perfectă ordine.

A pus șuruburile unul după altul la loc și credeam că o să-i dea înapoi lui Momo aparatul și o să plece, dar n-a procedat așa. A rămas nemișcat, cu fața preocupată, plimbând indicatorul tranzistorului de-a lungul posturilor.

Stăteam, toți șapte, tăcuți, ascultând, dacă pot să mă exprim astfel, tăcerea tranzistorului, când izbucni o larmă despre care n-aș putea să vă dau o idee decât prin niște comparații ce mi se par, toate, derizorii: bubuit de tunet, ciocane pneumatice, sirene care urlă, avioane care străpung bariera sunetului, locomotive dezlănțuite. În orice caz, ceva ce pocnea, zdrăngănea și țiuia, ceva extrem de ascuțit și de puternic, atingând o intensitate de sunet care depășea capacitatea de percepție. Nu-mi dau seama dacă zgomotul, atunci când ajunge la un asemenea paroxism, este în stare să ucidă. Cred că ar fi putut s-o facă, dac-ar mai fi ținut. Mi-am lipit, disperat,

mâinile de urechi, m-am lăsat în jos, m-am încovrigat și atunci am băgat de seamă că tremuram tot. Acest tremur convulsiv, sunt sigur, era un răspuns pur fiziologic la intensitatea vacarmului pe care organismul de-abia o putea suporta. Căci în momentul acela nu începusem încă să mă tem. Eram prea prostit și prea zdruncinat ca să gândesc. Nu-mi spuneam nici măcar că toată zarva aceea trebuie să fi fost nemaipomenită ca să răzbată până la mine, prin zidurile groase de doi metri, cu un etaj mai jos sub pământ.

Îmi apăsam tâmplele cu mâinile, tremuram și mi se părea că țeasta avea să-mi plesnească. Totodată, prin minte îmi treceau tot felul de idei prostești. Mă întrebam, indignat, cine-mi răsturnase paharul pe care-l vedeam culcat pe o rână, la doi metri de mine. Și mă mai întrebam de ce Momo se întinsese pe burtă pe dale, cu fața lipită de pământ, și-și acoperise ceafa cu mâinile, și de ce Menou, care-l zgâlțâia de umeri, deschidea larg gura fără să scoată niciun sunet.

Spunând „zarvă, vacarm, tunet” nu dau nici cea mai slabă idee despre cât de uriaș era zgomotul. După câtva timp, pe care n-aș putea să-l precizez, a încetat. Câteva secunde, cred. Mi-am dat seama de asta când am încetat să mai tremur și când Colin, care în tot timpul ăsta stătuse jos, la dreapta mea, îmi spuse la ureche ceva din care cu am deslușit cuvântul „tărăboi”. Totodată am distins niște scâncete slabe și tânguioase. Era Momo.

Mi-am desprins cu precauție mâinile de pe urechile-mi torturate și scâncetele au devenit mai ascuțite; le auzeam printre bombănelile rostite în dialect de Menou. Apoi scâncetele încetară, Menou tăcu și, după zarva inumană pe care o îndurasem, în pivniță se așternu o tăcere atât de adâncă, atât de nefirească și de dureroasă, încât îmi venea să țip. S-ar fi zis că mă sprijinisem pe zgomot și că, după ce zgomotul încetase, mă aflam suspendat în vid. În același timp mă simțeam incapabil să mă mișc, iar câmpul meu vizual se îngustase; în afară de Menou

și de Momo, care erau lungiți în fața mea, nu vedeam pe nimeni, nici chiar pe Colin, deși mai târziu mi-a spus că nu se clintise din loc.

Legat, nici eu nu știu cum, de tăcere, m-am simțit cuprins de un sentiment de groază. Am observat în același timp că mă înăbușeam și că sudoarea curgea șiroaie pe mine. Mi-am scos, sau mai degrabă mi-am smuls, puloverul cu guler întors pe care mi-l trăsesem peste cap înainte de a veni în pivniță. Dar nu prea simțeam mare deosebire. Nădușeala continua să-mi îmbrobodească fruntea și să-mi curgă de-a lungul obrajilor, pe la subsuori și pe la șale. Mi-era o sete cumplită, buzele-mi erau uscate și limba mi se lipise de cerul gurii. După o clipă am băgat de seamă că țineam gura deschisă și că gâfâiam scurt și repede ca un câine, fără să izbutesc să alung impresia de sufocare pe care o resimțeam. În același timp mă încerca o oboseală nemaipomenită și, stând jos, cu spatele sprijinit de un butoi, nu mă simțeam în stare nici să vorbesc, nici să mă mișc.

Nimeni nu scotea o vorbă. Pivnița era acum tăcută ca un mormânt și, în afară de gâfâitul respirațiilor, nu se auzea niciun sunet. Acum îi distingeam pe tovarășii mei, dar era o imagine încețoșată, asociată cu un sentiment de slăbiciune și de greață, ca și cum aș fi fost gata să leșin. Am închis ochii. Mi se părea că efortul de a privi în jurul meu mă sleiește. Nu mă gândeam la nimic, nu-mi puneam nicio întrebare, nici măcar de ce simt că mă sufoc. Mă ghemuisem și stăteam nemișcat în colțul meu, ca un animal care trage să moară, gâfâiam, nădușeam și mă încerca un sentiment de spaimă îngrozitoare. Aveam să mor, eram absolut sigur.

Atunci am zărit chipul lui Thomas apărând în raza mea vizuală și precizându-se puțin câte puțin. Thomas era gol până la brâu, palid, leoarcă de sudoare. Spuse într-o suflare: dezbracă-te. M-am minunat și eu că nu mă gândisem la asta mai dinainte. Mi-am scos cămașa și maioul. Thomas mă ajută. Din fericire nu-mi pusesem cizmele de călărie, fiindcă atunci, cu tot ajutorul lui, n-aș fi izbutit să mi

le scot. Cel mai mic gest mă istovea. Am încercat de trei ori să-mi trag pantalonii de pe mine până să reușesc și n-am izbutit decât datorită lui Thomas. El și-a apropiat din nou gura de urechea mea și mi-a șoptit:

— Termometrul… deasupra robinetului… sunt șaptezeci de grade.

L-am auzit limpede, dar mi-a mai trebuit o clipă până să înțeleg că, uitându-se la termometrul de deasupra robinetului de apă, constatase că temperatura se ridicase în pivniță de la plus treisprezece la plus șaptezeci.

M-am simțit ușurat. Nu aveam să mor de o boală inexplicabilă: muream de căldură. Dar pentru mine expresia nu era deocamdată decât o figură de stil. Nu mi-am închipuit nicio clipă că temperatura ar mai putea să crească și să devină ucigătoare. Nimic din experiența mea de până atunci nu-mi putea da o idee despre ceea ce însemna să mori efectiv de căldură într-o pivniță.

Am reușit să îngenunchez și, cu un efort îngrozitor, să ajung în patru labe până la hârdăul unde era aparatul de spălat sticle. M-am prins cu amândouă mâinile de hârdău și, în timp ce inima-mi bătea în piept să se spargă, ochii mi se împăienjeneau și eram pe jumătate sufocat, am izbutit să mă ridic și să-mi cufund brațele și capul în apă. Apa mi-a dat o senzație plăcută de răcoare, ceea ce dovedea, presupun, că n-avusese vreme să ajungă la temperatura din jur. Am stat așa mult timp și sunt sigur că m-aș fi înecat dacă mâinile mele, dând de fundul hârdăului, nu m-ar fi împins în sus ca să mă readucă la suprafață. Atunci am băgat de seamă că băusem din apa aceea murdară și mirosind a vin pe care aparatul de spălat sticle o azvârlise în hârdău. După aceea am reușit să mă țin pe picioare și să-mi văd limpede tovarășii. În afară de Colin, care probabil că auzise ceea ce-mi spusese Thomas, toți aveau hainele pe ei. Peyssou stătea cu ochii închiși și parcă dormea. Momo, lucru ciudat, mai era cu puloverul pe el. Zăcea întins și nemișcat, cu capul pe

genunchii lui Menou. Iar ea, sprijinită de un butoi, ținea ochii închiși și fața-i uscățivă era lipsită de viață. Meyssonnier se uită la mine cu niște ochi în care se citea deznădejdea și neputința. Am înțeles că mă văzuse bând, că voia să facă și el la fel, dar că n-avea puterea să se târască până la hârdău. Atunci le-am spus:

— Scoateți-vă hainele.

Aș fi vrut să fiu autoritar, dar glasul meu m-a surprins. Printre buze ieșea un glas subțirel, fără timbru, fără forță. Cu o politețe absurdă, am adăugat:

— Vă rog.

Peyssou nu mișcă. Menou deschise ochii și încercă să-i scoată lui Momo puloverul, însă nu izbutea să ridice trunchiul fiului ei și căzu înapoi, lac de sudoare, lângă butoi. Deschidea și închidea gura într-un mod îngrozitor, cu greutate, ca un pește care se sufocă. Meyssonnier se uita la mine și degetele-i începuseră să descheie cămașa, dar atât de încet, încât mi-am dat seama că n-o să ajungă niciodată la capăt.

Și eu m-am prăbușit din nou jos, lângă hârdău, gâfâind, dar cu ochii ațintiți la Meyssonnier care mă privea cu disperare. Eram hotărât să-l ajut dacă aș fi găsit puterea s-o fac. Sprijinindu-mă într-un cot, am izbit unul din cele două coșuri metalice împărțite în șase compartimente cu care Momo făcuse naveta de la maică-sa la mine. Am numărat șase sticle. Dar mintea mea funcționa atât de prost, că a trebuit să le mai număr o dată. Am apucat-o pe cea mai aproape de mine. Mi s-a părut foarte grea. Cu multă trudă am dus-o la gură și am băut, mirându-mă cum de-am consumat apă murdară când în jurul meu era atâta vin. Licoarea era caldă și acră. Am înghițit cam jumătate din sticlă. Nădușeam atât de tare, că sprâncenele mele, deși stufoase, nu izbuteau să oprească sudoarea. Îmi curgea neîncetat în ochi și mă orbea. Totuși am simțit că mai prind puțină putere și m-am îndreptat spre Meyssonnier nu în patru labe, ci târându-mă pe partea stângă, cu sticla pe jumătate plină în mâna dreaptă.

Am observat că dalele ardeau sub șoldul meu. M-am oprit ca să-mi trag răsuflarea, în timp ce picăturile de sudoare îmi inundau fața și trupul de parcă aș fi ieșit din baie. Mi-am dat capul pe spate ca să pot vedea, și am observat deasupra mea bolțile cu nervuri. Le vedeam prost din pricină că lumina lumânărilor era slabă, dar am avut impresia că străluceau de-atâta căldură, de parcă ar fi fost incandescente. Și-acolo, pe când stăteam buimac, înăbușindu-mă și privind cum nădușeala curgea fără-ncetare de pe mine pe dalele fierbinți, mi s-a năzărit că, închiși în această pivniță, eram ca niște pui puși la cuptor, cu pielea gata să plesnească și mustind de grăsimea topită. Și chiar și atunci, chiar în momentul în care ajunsesem să-mi fac o idee în general destul de exactă asupra situației, am considerat-o ca pe o figură de stil, până într-atât de paralizată îmi era logica, încât nu mi-am închipuit nicio clipă ce se petrecea afară. Ba, dimpotrivă, dacă aș fi avut forța să deschid cele două uși ale micului coridor boltit, să urc scara și să ies, aș fi făcut-o, pe deplin convins că afară voi da de răcoarea pe care o lăsasem cu o oră mai înainte.

Am ajuns până la Meyssonnier, i-am întins sticla, dar mi-am dat seama că nu era în stare s-o apuce. Atunci am vârât gâtul sticlei între buzele-i uscate și lipite una de alta. La început a curs mult vin pe de lături, dar, după ce i s-a umezit gura, buzele s-au strâns mai mult în jurul sticlei și înghițiturile au devenit mai dese. Am simțit o mare ușurare când am văzut sticla golindu-se, căci și pentru mine era un efort îngrozitor să i-o țin la gură și de abia am mai avut putere s-o pun din nou jos după ce a isprăvit-o. Atunci Meyssonnier și-a întors capul spre mine, fără să scoată o vorbă, dar cu o expresie de recunoștință atât de jalnică și, în același timp, atât de copilărească, încât, din pricina stării de slăbiciune în care mă aflam, mi-a venit să plâng. Dar, în același timp, faptul că-i fusesem de folos mi-a redat puterile. L-am ajutat să se dezbrace. Odată treaba terminată, am pus hainele sub el și sub mine, ca să ne izolăm de

dalele fierbinți, și, după ce mi-am sprijinit capul, alături de al lui, de un butoi, probabil că am leșinat câteva secunde, căci m-am pomenit dintr-o dată întrebându-mă unde mă aflam și ce făceam acolo. Totul în fața mea era tulbure și nedeslușit, așa că am crezut că m-a orbit sudoarea. Făcând un efort nemaipomenit, mi-am trecut mâna peste ochi, dar tulburarea mai dăinui câteva clipe: nu mai aveam nici măcar forța să mă obișnuiesc.

Când vederea mi s-a limpezit din nou, i-am văzut pe Colin și pe Thomas agitându-se în jurul lui Peyssou ca să-l dezbrace și să-i dea să bea și, întorcând anevoie capul la dreapta, i-am zărit pe Momo și pe maică-sa unul lângă altul și complet goi, Menou cu ochii închiși și închircită ca acele mici schelete din preistorie descoperite în tumuli. M-am întrebat cum de avusese puterea să se dezbrace și mai ales să-l dezbrace pe fiul ei, dar am renunțat imediat să mă mai gândesc la asta; tocmai născocisem un plan care-mi solicita toate forțele: să mă târăsc spre hârdău și să mă cufund în el. Cum am ajuns nu știu nici eu, fiindcă dalele erau încinse, dar parcă mă văd lângă hârdău, făcând eforturi disperate ca să mă cocoț pe el, sprijinindu-mă cu mâna stângă de perete și retrăgând-o de îndată, de parcă aș fi atins o placă de metal încinsă la roșu. Se pare, totuși, că am reușit, deoarece m-am pomenit stând în apă cu genunchii la bărbie și proptindu-mi de ei capul, singurul care era la suprafață. Sunt sigur, fiindcă m-am gândit bine după aceea, că era cea mai fierbinte baie pe care o făcusem vreodată, dar, pentru moment, mă încerca o senzație uluitoare de răcoare. Îmi amintesc chiar că am băut de mai multe ori. Și bănuiesc c-am și ațipit, deoarece m-am trezit dintr-o dată zvâcnind când am văzut ușa pivniței deschizându-se și în pragul ei apărând un om.

Îl privesc. Face doi pași înainte și se clatină pe picioare. E gol. Nu mai are deloc păr și sprâncene, corpul îi e roșu și umflat de parcă ar fi fost ținut câteva minute în apă clocotită și, un lucru care mi se pare cumplit și îmi îngheață sângele în vine de

groază, fâșii de carne sângerândă îi atârnă de pe piept, de pe șolduri, de pe picioare. Totuși se ține pe picioare, nu știu cum, mă privește și, deși fața-i e toată o rană însângerată, îl recunosc după ochi: e Germain, lucrătorul meu de la Sept Fayards.

Îl strig:

— Germain!

Și imediat, ca și cum n-ar fi așteptat decât chemarea aceasta, se prăbușește, se rostogolește și rămâne lungit pe spate, fără să mai miște, cu picioarele întinse, cu brațele în cruce. În același timp, prin ușa deschisă năvălește spre mine un val de aer atât de fierbinte, încât mă hotărăsc să ies din hârdău și să mă duc să o închid. Și, lucru nemaipomenit, reușesc, târându-mă sau mergând în patru labe, nu mai știu cum, dar mă împing cu toată greutatea în canatul greu de stejar care se urnește și aud, cu o imensă ușurare, clanța închizându-se.

Gâfâi, sunt leoarcă de sudoare, dalele mă ard și mă întreb cu o nespusă îngrijorare dacă voi izbuti să ajung înapoi la hârdău. Stau prostit în coate și în genunchi, cu capul atârnând, la câțiva metri de Germain, și n-am nici măcar forța să mă duc la el. Dar e în zadar. O știu de pe acum. E mort. Și-acolo, dintr-odată, deși n-am nici măcar forța să ridic capul, cu coatele și genunchii arși, luptând împotriva poftei care mă încearcă de-a renunța și de-a muri, privesc cadavrul lui Germain și înțeleg, pentru prima oară, printr-o bruscă iluminare, că suntem înconjurați de un ocean de foc în care tot ceea ce este om, animal sau plantă a fost mistuit.

• CAPITOLUL IV

Am recitit ceea ce am scris și o serie de lucruri pe care nu le-am sesizat înainte de a le așterne pe hârtie îmi sar acum în ochi. De exemplu mă întreb cum de-a putut Germain, în agonie și dezbrăcat de către foc – dezbrăcat chiar și de propria-i piele, nenorocitul –, să găsească forța necesară ca să ajungă până la noi. Presupun că, primind la Sept Fayards un mesaj urgent de la vreun client și neputând să mă cheme la telefon pentru că mă știa în pivniță, s-a urcat pe motocicletă și a fost surprins tocmai în momentul când intra în Malevil, adică într-un loc unde faleza îl proteja relativ de oceanul de foc. În această ipoteză el a fost lins, ca să spun așa, de marginea uriașei limbi de flăcări care s-a propagat fulgerător de la nord către sud. Așa se explică, după părerea mea, faptul că n-a fost nimicit, asemenea celei mai mari părți a oamenilor din Malejac, din care n-au mai rămas decât câteva oase înnegrite sub un morman de cenușă.

Dacă Germain ar fi ajuns în curtea foișorului cu câteva secunde mai devreme, poate că ar fi scăpat cu viață. Într-adevăr, castelul propriu-zis a suferit destul de puțin, enorma faleză care-l domină la nord interpunându-și masa între vâlvătaie și el.

Alt lucru care mă frapează: începând din clipa în care a izbucnit în pivniță uruitul de tren (încă o dată, această expresie îmi pare derizorie), urmat de acea oribilă căldură de cuptor, atât eu cât și ceilalți am simțit ca o paralizie a membrelor, a glasului și chiar a minții. Am vorbit foarte puțin, ne-am mișcat și mai puțin și, lucrul cel mai surprinzător, așa cum de altfel am arătat, nu am avut nicio idee clară despre ceea ce se petrecea în afara pivniței înainte de apariția lui Germain. Chiar și atunci am continuat să gândesc în termeni foarte neclari și n-am tras nicio concluzie din întreruperea curentului electric, din mutenia

posturilor de radio, din acel bubuit neomenesc și din creșterea îngrozitoare a temperaturii.

În același timp cu facultatea de a judeca, am pierdut și noțiunea timpului. Nici astăzi nu pot spune câte minute s-au scurs între momentul în care s-a stins lumina și cel în care s-a deschis ușa ca să intre Germain. Asta se datorește, cred, faptului că am avut mai multe întreruperi în facultatea de a percepe, care n-a mai funcționat decât cu intermitențe și foarte slab.

Am pierdut de asemenea simțul moral. Nu l-am pierdut imediat, pentru că mai întâi m-am căznit să-l ajut pe Meyssonnier. Dar asta a fost – dacă pot spune așa – ultima sa licărire. După aceea nu mi-a mai venit ideea că era foarte puțin altruist să acaparez singurul hârdău existent acolo, când m-am cufundat în el și am rămas atâta timp în apă. Pe de altă parte, dacă n-aș fi procedat așa, aș fi avut puterea să merg în patru labe ca să împing ușa pe care Germain o lăsase deschisă? Am remarcat atunci că niciunul dintre cei de acolo nu se mișca, deși aveau toți privirile fixate asupra ușii deschise cu o expresie de suferință.

Am spus că, năucit, în patru labe, cu capul atârnându-mi, deși mă aflam la numai un metru de Germain, n-am avut puterea să merg până la el. Ar fi nimerit să spun mai degrabă curajul decât puterea, pentru că forță am găsit în cele din urmă ca să mă întorc la hârdău. În realitate eram încă sub impresia terorii pe care o resimțisem când l-am văzut cu corpul umflat și sângerând, cu fâșiile de carne pe jumătate desprinse de trup și spânzurând ca zdrențele unei cămăși sfâșiate în cursul unei lupte. Germain era înalt și puternic și fie că eu eram ghemuit, fie că umbra lui, proiectată pe bolți de lumânări, era nemăsurat de mare, mi s-a părut imens și teribil de parcă moartea însăși, și nu una din victimele ei, și-ar fi făcut intrarea acolo. Și pe urmă el era în picioare, pe când slăbiciunea noastră nu ne lăsa să ne ridicăm de la pământ. În sfârșit, el se clătina, bălăbănindu-se când înainte, când înapoi și fixându-mă cu ochii lui

albaștri pătrunzători, și în această clătinare mi s-a părut că văd o amenințare, de parcă ar fi vrut să se năpustească asupra mea pentru a mă zdrobi.

Am ajuns la hârdău, dar, spre marea mea surprindere, am renunțat să mă bag în el deoarece, cufundând mâna în apă, am găsit-o prea caldă. Ar fi trebuit să-mi dau seama că senzația aceasta nu era decât o iluzie și voia să spună, de fapt, că aerul dimprejur începea să se răcească, însă asta nu mi-a trecut prin minte și nici măcar să consult termometrul de deasupra robinetului nu mi-a venit în cap. Nu aveam decât un gând; să mă feresc de atingerea dalelor de piatră. M-am cocoțat, nu fără greutate, pe două butoaie de vin alăturate. M-am instalat de-a curmezișul, în scobitura dintre cele două curbe, cu picioarele și pieptul ridicate de o parte și de alta. Lemnul aproape că mi-a dat o senzație de răcoare și de confort, dar această impresie n-a durat mult pentru că sufeream îngrozitor, deși durerile mele se deplasaseră acum. Transpiram mai puțin și nu mă mai sufocam, însă palmele, genunchii, șoldurile și fesele, pe scurt toate părțile corpului care fuseseră în contact cu solul mă dureau. Auzeam împrejurul meu gemete ușoare, mă gândeam în treacăt la tovarășii mei cu un viu sentiment de neliniște până când mi-am dat seama, rușinat, că eu eram cel care geme. Abia mai târziu am realizat acest lucru. Nimic nu este mai subiectiv decât durerea, pentru că cea pe care o simțeam eu era de fapt disproporționată față de arsurile foarte superficiale care o provocau. De cum am căpătat puțină putere și am început să acționez din nou, am uitat de ele.

Dovadă, de asemenea, că nu erau grave, este că am adormit și că am dormit o bucată de timp. Când m-am deșteptat am văzut că lumânările mari din aplice se consumaseră și că cineva aprinsese altele ceva mai departe. Am avut atunci o senzație de frig ascuțit în tot corpul și mai ales în spate. Dârdâiam. M-am uitat după haine, nu am dat de ele, și mi-am schimbat fără voie intenția, hotărându-mă să cobor

de unde eram cocoțat ca să mă uit la termometru. Deplasarea a fost foarte penibilă. Mușchii îmi erau înțepeniți, aproape tetanizați și, la fiecare mișcare, palmele mă dureau. Termometrul arăta plus treizeci, însă degeaba îmi spuneam că era destul de cald și că n-aveam niciun motiv să tremur de frig deoarece judecata n-a pus capăt dârdâielii. Întorcându-mă, l-am văzut pe Peyssou, în picioare, rezemat de un butoi, îmbrăcându-se. Lucru curios, nu-l vedeam decât pe el, deși toți ceilalți cinci erau acolo. S-ar fi părut că, de oboseală, ochii mei refuzau să vadă mai mult de un obiect deodată.

— Te îmbraci? am întrebat eu, prostește.

— Da, a răspuns, cu o voce slabă, dar firească, mă îmbrac. Mă duc acasă. Yvetta mea trebuie să fie îngrijorată.

M-am uitat la el. Când Peyssou a amintit de soția lui, în mintea mea s-a făcut deodată lumină. Acestei iluminări, lucru bizar, îi găseam o culoare, o temperatură și o formă. Ea era albă, glacială și îmi sfâșia inima ca un cuțit. Mă uitam la Peyssou cum se îmbrăca și atunci am înțeles pentru prima dată cu adevărat evenimentul pe care-l trăiam.

— Ce ai de te uiți la mine așa? mă întrebă Peyssou pe un ton agresiv.

Am lăsat capul în jos. Nu știu de ce, mă simțeam îngrozitor de vinovat față de el.

— Nimic, dragă Peyssou, nimic, am zis cu voce slabă.

— Te-ai uitat la mine, spuse el pe același ton și mâinile îi tremurau așa de tare că nu reușea să-și îmbrace pantalonii.

N-am răspuns nimic.

— Te-ai uitat la mine, nu poți să spui că nu, zise el iar, aruncându-mi o privire câinoasă și cu o mânie pe care slăbiciunea lui o făcea demnă de milă.

Tăceam. Voiam să vorbesc, dar nu găseam nimic de spus. M-am uitat în jur pentru a căuta un sprijin. Și atunci mi-am văzut tovarășii. Sau, mai degrabă, i-am văzut rând pe rând, cu un efort repetat, dureros, care-mi dădea un început de greață.

Menou stătea jos, lividă, cu capul lui Momo pe genunchi și, cu o mișcare imperceptibilă, îi mângâia cu degetele-i slabe părul murdar. Meyssonnier și Colin erau așezați unul lângă altul, încremeniți, pierduți, cu ochii plecați. Thomas, în picioare, rezemat de un butoi, ținea într-o mână tranzistorul aprins de Momo și cu cealaltă plimba fără încetare indicatorul, cu o încetineală extremă, de la un capăt la altul al scalei, explorând în zadar lumea în căutarea unei voci omenești. Chipul lui concentrat n-avea numai trăsăturile unei statui de piatră, ci și culoarea, și aproape consistența acesteia.

Niciunul din ei nu-mi răspunse la privire. Și-mi aduc aminte că deodată m-am simțit extrem de pornit împotriva lor, stăpânit de același sentiment de ură neputincioasă cu care mă privise Peyssou. Asemenea copilului care, atunci când se naște, țipă de durere în clipa în care aerul îi pătrunde în plămâni, trăisem și noi ceasuri nesfârșite concentrați numai asupra noastră, iar acum ne era foarte greu să intrăm din nou în contact cu ceilalți.

S-a născut în mine tentația de a-l lăsa pe Peyssou să facă ce vrea. Îmi spuneam cu o notă de vulgaritate: dacă așa vrea el, lasă-l în pace, noroc bun. Am fost însă așa de surprins de atâta josnicie, încât imediat am reacționat în sens invers, începând să mă smiorcăi: Peyssou, dragul meu Peyssou.

Am lăsat capul în jos. Pluteam în cea mai totală confuzie. Reacțiile îmi erau excesive, nu mai eram eu.

Am spus, cu un fel de timiditate, ca și cum m-aș fi simțit vinovat:

— Poate că e nițeluș cam periculos să ieși acum.

De cum am pronunțat-o, această frază mi s-a părut aproape comică, pentru că subestimam complet situația. Dar și așa, ea l-a iritat pe Peyssou, care mi-a răspuns furios, cu dinții strânși, dar cu o voce tot atât de slabă ca a mea:

— Periculos? De ce periculos? Știi tu că e vorba de ceva periculos?

Tonul lui era complet fals. Părea că joacă o comedie, îmi dădeam seama de asta și îmi venea să plâng. Mi-am plecat fruntea și din nou, din cauza oboselii, a istovirii, m-am simțit ispitit să las totul baltă. Ceea ce m-a împiedicat a fost, când am ridicat capul, privirea lui Peyssou. Era furioasă, dar exprima totodată o rugăminte. Mă implora să nu spun nimic, să-l las cât mai mult timp în această orbire a lui, de parcă vorbele mele ar fi însemnat întruchiparea îngrozitoarei lui nenorociri.

Eram sigur acum că înțelesese și el, ca și Colin, ca și Meyssonnier. Ei însă încercau să ocolească înfiorătoarea lor pierdere lăsându-se cuprinși de uimire, împietriți, în timp ce Peyssou mergea înainte, negând totul, gata să alerge, cu ochii închiși, până la casa lui prefăcută în cenușă.

Am început în minte mai multe fraze și aproape că mă fixasem asupra uneia dintre ele: Vezi bine, Peyssou, judecând după temperatura de aici… Dar nu, nu puteam spune asta. Era prea limpede. Am plecat capul din nou și am spus cu un aer încăpățânat:

— Nu poți să pleci așa.

— Poate ai să mă împiedici tu? spuse Peyssou sfidător. Vorbea cu o voce stinsă și făcea în același timp un efort vrednic de milă ca să-și îndrepte umerii lui lați.

Nu am răspuns nimic. Simțeam în nări și în fundul gâtului un miros fad și dulceag care mă îngrețoșa. Când cele două aplice cu câte două lumânări fiecare se stinseseră, cineva, poate Thomas, aprinsese aplica următoare, astfel că partea de pivniță unde mă găseam, în apropierea robinetului de apă, era în bună măsură cufundată în umbră. Mi-a trebuit un moment ca să înțeleg că mirosul supărător venea de la corpul lui Germain, care, întins lângă ușă, abia se vedea.

Mi-am dat seama că uitasem până și de existența lut Peyssou, ai cărui ochi nu-i părăseau pe ai mei, mereu cu acel aer de dușmănie și de implorare, îmi urmări privirea și, la vederea cadavrului, rămase o clipă înmărmurit. Pe urmă își întoarse privirea cu o

mișcare repezită și rușinată de parcă s-ar fi hotărât să nege ceea ce văzuse. Acum era singurul dintre noi îmbrăcat și, cu toate că drumul către ușă era liber și că nu eram deloc în stare să-l opresc, nu se mișca din loc.

Am repetat cu o încăpățânare lipsită de orice forță:

— Dar bine, Peyssou, nu poți să pleci așa.

Am greșit vorbindu-i astfel, deoarece Peyssou păru să ia drept punct de sprijin fraza mea spre a-și găsi un pic de curaj și schiță către ușă câțiva pași pieziși, nehotărâți și stângaci, fără să ne întoarcă complet spatele, dar și fără să meargă de-a-ndăratelea.

În clipa aceea am primit ajutor din partea cui m-așteptam mai puțin. Menou deschise ochii și spuse în dialect, de parcă s-ar fi aflat în bucătăria din cetățuia de la intrare și nu întinsă pe jos, goală și palidă, într-o pivniță:

— Emmanuel are dreptate, uriașule, nu poți să pleci așa. Trebuie să iei o îmbucătură.

— Nu, nu, a răspuns Peyssou, tot în dialect. Mulțumesc în orice caz, dar n-am nevoie. Mulțumesc.

A rămas însă pe loc, prins în capcana invitațiilor țărănești cu ritualul lor complicat de refuzuri și acceptări.

— Ba da, ba da, zise Menou, înaintând pas cu pas, potrivit ceremonialului obișnuit, n-o să-ți prindă rău să iei ceva. Și nici nouă. Domnule le Coultre, continuă ea în franțuzește, întorcându-se spre Thomas, sunteți bun să-mi împrumutați briceagul?

— Dacă-ți spun că n-am nevoie, zise Peyssou, căruia însă aceste vorbe îi mergeau la inimă și care se uita la Menou cu o recunoștință de copil, ca și cum s-ar fi agățat de ea și de universul familiar și sigur pe care îl reprezenta.

— Ba da, ba da, zise Menou, sigură că avea să accepte. Haide, zise ea, săltând capul lui Momo de pe genunchi, stai nițel ca să mă ridic, și cum Momo se agăța de genunchii ei gemând, hai, termină, năvleagule, continuă ea în dialect, arzându-i una

peste obraz. Nu știu de unde-și lua aceste rezerve de forță, pentru că atunci când s-a ridicat, goală, mărunțică și scheletică, am fost din nou uimit văzând cât era de fragilă. Cu toate acestea, a desfăcut, fără s-o ajute nimeni, sfoara de nailon de care era atârnat unul din jamboanele de deasupra capetelor noastre, l-a dat jos și l-a dezlegat, în timp ce Momo, alb la față și îngrozit, se uita la ea scâncind ca un copil mic. Când s-a întors la el și a pus jambonul, ca să-l taie, pe butoiul de deasupra capului lui Momo, acesta a încetat să se mai smiorcăie și s-a apucat să-și sugă degetul mare, de parcă s-ar fi întors brusc la vârsta copilăriei.

Mă uitam la Menou în timp ce tăia cu multă greutate pe butoi bucăți mici, dar destul de groase, din jambon, ținând cu putere briceagul în mâna-i slabă. Mai precis, mă uitam la trupul ei. Așa cum bănuisem, nu purta sutien, iar în locul sânilor avea două pungi mititele, fleșcăite și încrețite. În josul pântecului ei sterp, oasele bazinului ieșeau în afară, omoplații de asemenea, iar fesele, mai slabe decât cele ale unei maimuțe, erau de mărimea unui pumn. De obicei, când spuneam „Menou”, aceasta însemna afecțiunea, stima și sâcâiala prin care se caracterizau relațiile dintre noi. Iar acum, când o vedeam goală pentru prima dată, îmi dădeam seama că „Menou” însemna, de asemenea, un corp, poate corpul singurei femei care supraviețuise și, dându-mi seama de decrepitudinea ei, mă simțeam cuprins de o tristețe fără margini.

Menou a luat bucățile de jambon cu mâna dreaptă și le-a împărțit, ca pe niște cărți de joc, începând cu mine și terminând cu Momo. Acesta și-a primit porția cu un mic țipăt sălbatic și și-a îndesat-o toată în gură, împingând-o cu degetele. Imediat s-a făcut stacojiu și fără îndoială că s-ar fi înecat dacă maică-sa, desfăcându-i cu forța maxilarele, nu i-ar fi vârât mâna ei mică până în gâtlej că să i-l destupe. După care, cu cuțitul lui Thomas, a tăiat în bucățele felia de jambon, udă de bale, și i le-a băgat în gură, una

câte una, bombănindu-l și arzându-i o palmă de fiecare dată când îi mușca degetele.

Priveam distrat această scenă, fără să zâmbesc și fără să mă simt dezgustat. De cum am luat felia de jambon în mână, gura mi-a fost inundată de salivă și, ținând-o cu amândouă mâinile, m-am apucat să mușc din ea aproape cu aceeași lăcomie ca Momo. Era foarte sărată, dar ingurgitarea sării odată cu carnea în care era încorporată îmi dădea o satisfacție neînchipuită. Am observat că tovarășii mei, inclusiv Peyssou, mâncau toți cu aceeași lăcomie depărtându-se puțin unul de celălalt și aruncând în jurul lor priviri aproape sălbatice, de parcă s-ar fi temut să nu le ia cineva porția.

Am terminat de mâncat cu mult înaintea celorlalți și, căutând cu privirea stelajul cu sticle pline, am constatat că nu mai era niciuna. Prin urmare, nu fusesem singurul care-și potolise setea, ceea ce m-a bucurat, pentru că începeam să am remușcări că monopolizasem hârdăul atâta timp. Am luat două sticle goale, m-am dus la aparatul de umplut, am tras vin în ele și, împărțind din nou paharele, de data aceasta fără să acord nici cea mai mică atenție celui folosit de Momo, am turnat în toate. În timp ce beau, tot așa cum mâncaseră, fără să spună un cuvânt, tovarășii mei fixau cu ochii duși în fundul capului și clipind des jambonul așezat pe butoiul de care se rezemase Menou când îl tăiase. Aceasta le-a înțeles privirile, dar nu s-a lăsat impresionată. Cum și-a terminat de băut paharul, a învelit jambonul cu un gest hotărât și l-a pus la locul lui, sus, deasupra capetelor noastre. Cu excepția lui Peyssou, eram încă goi și, în picioare, tăcuți, aproape frânți de oboseală, cu ochii fixați cu lăcomie pe carnea atârnată de bolta întunecată, nu ne deosebeam prea mult de hominienii care trăiseră, nu departe de Malevil, în grota munților de lângă Rhunes, pe vremea când omul abia ieșea din rândul primatelor.

Genunchii și palmele tot mă mai dureau, dar îmi recăpătam puterea și conștiința și băgai de seamă cât de puțin vorbeam și cu câtă grijă evitam să

comentăm evenimentul. În aceeași clipă, și pentru prima oară, am început să mă simt un pic rușinat că eram în pielea goală. Cred că și Menou încerca același simțământ, căci spuse cu jumătate de glas și cu un aer de dezaprobare:

— Uite în ce hal mă aflu!

Vorbise în franțuzește, limba sentimentelor oficiale și civilizate. Imediat începu să se îmbrace, imitată de toți și, în timp ce se îmbrăca, reîncepu în dialect, cu voce tare și pe un cu totul alt ton: și nici bine făcută nu-s ca să ispitesc pe cineva.

În timp ce mă îmbrăcam m-am uitat pe furiș la Colin și la Meyssonnier și cât am putut mai puțin la Peyssou. Fața lui Meyssonnier se lungise, era scobită și spână, iar din ochi clipea fără încetare. Cea a lui Colin mai păstra surâsul în formă de gondolă, însă ciudat de artificial și de înghețat, și fără nicio legătură cu frica pe care o puteam citi în ochii lui. Cât despre Peyssou, care nu mai avea niciun motiv să rămână, întrucât băuse și mâncase, nu dădea semne de plecare și evitam cu grijă să am aerul că mă uit la el, pentru a nu-l pune iar în mișcare. Cu buzele lui groase tremurând, cu obrajii lați frământați de ticuri, cu brațele atârnânde și cu genunchii ușor îndoiți, avea aerul unui om golit de orice voință și speranță. Am băgat de seamă că arunca priviri dese către Menou, de parcă ar fi așteptat de la ea să-i spună ce trebuia să facă.

M-am apropiat de Thomas. Îl vedeam destul de prost, acea parte a pivniței fiind în umbră.

— După părerea ta, l-am întrebat cu voce scăzută, e periculos de ieșit?

— Dacă te referi la temperatură, nu. A scăzut.

— Mai e și altceva?

— Bineînțeles. Reziduurile.

Mă uitam la el. Nu mă gândisem la reziduuri. Am reținut, de asemenea, că Thomas nu avea nicio îndoială asupra naturii evenimentului.

— Prin urmare, am zis, e mai bine să așteptăm? Thomas ridică din umeri. Fața îi era lipsită de viață, iar vocea, stinsă.

— Reziduuri pot fi și peste o lună, peste două, peste trei…

— Atunci?

— Dacă-mi dai voie să mă duc să iau din dulap contorul Geiger al unchiului tău, ne luăm o piatră de pe inimă. Cel puțin pentru moment.

— Dar dacă te duci, te expui!

Fața lui rămase imobilă ca o stană de piatră.

— Știi, a spus el cu aceeași voce fără expresie și mecanică, oricum șansele noastre de supraviețuire sunt limitate. Nici floră, nici faună, așa că nu se poate rezista prea mult timp.

— Mai încet, am zis, observând că, fără să îndrăznească să se apropie, tovarășii mei păreau să tragă cu urechea.

Am scos din buzunar, fără o vorbă, cheia de la dulap și i-am întins-o. Thomas și-a îmbrăcat încet impermeabilul și și-a pus casca de motociclist, ochelarii lui mari etanși și mănușile. Astfel echipat, avea un aer destul de lugubru, impermeabilul și casca fiind negre.

— Te protejează? l-am întrebat cu voce stinsă, atingându-l cu mâna.

Ochii i-au rămas inexpresivi îndărătul lentilelor, însă pe chipul lui înghețat a apărut o strâmbătură ușoară.

— Să zicem că, în orice caz, așa-i mai bine decât cu pieptul gol.

De cum a ieșit, Meyssonnier s-a apropiat de mine.

— Ce vrea să facă? întrebă el cu o voce scăzută.

— Să măsoare radioactivitatea.

Meyssonnier mă privea cu ochii lui adânciți în orbite. Îi tremurau buzele.

— Crede c-a fost o bombă?

— Da.

— Și tu?

— Și eu.

— Ah, exclamă Meyssonnier și tăcu.

Nu s-a auzit nimic altceva decât acest „ah”, urmat de o tăcere profundă. Nu mai clipea și-și ținea ochii plecați. Fața lui lungă era ca de ceară. Am aruncat o

privire către Colin și Peyssou. Se uitau și ei la noi, dar nu se apropiau. Chinuiți de setea de a ști ce se petrecuse și de spaima de a afla că se întâmplase tot ce putea fi mai rău, stăteau ca paralizați. Chipul lor părea a nu exprima nimic.

Thomas a revenit după zece minute cu receptoarele la urechi și cu contorul Geiger la mână. Spuse laconic:

— În prima incintă negativ. Pentru moment.

Pe urmă îngenunche în fața lui Germain și plimbă contorul de-a lungul corpului lui.

— Tot negativ.

M-am întors spre tovarășii noștri și le-am spus pe un ton autoritar:

— Thomas și cu mine o să ne urcăm pe foișor ca să ne facem o idee despre ce s-a întâmplat. Nu vă mișcați de aici. Ne întoarcem în câteva minute.

Mă așteptam ca cei trei să protesteze, dar nu s-a întâmplat nimic de felul acesta. Erau în acea stare de uimire, de prostrație și de descumpănire în care indiferent ce ordin, dat pe un ton de comandă, este imediat acceptat. Eram sigur că n-aveau să se miște din pivniță.

Cum am ajuns în curticica mărginită de foișor, puntea mobilă și locuința stil Renaștere, Thomas mi-a făcut semn să mă opresc și a început să plimbe metodic contorul pe suprafața solului. Mă uitam la el cu gâtul uscat, fără să părăsesc ușa pivniței. Imediat am fost învăluit de căldură, o căldură mult mai puternică decât cea care domnea în pivniță. Totuși, nu știu de ce, nu m-am gândit să mă asigur aruncând o privire pe termometru, pe care-l luasem cu mine.

Cerul era cenușiu și închis, luminozitatea foarte slabă. M-am uitat la ceas: 9 și 10 minute. Buimac, cu mintea încâlcită, mă întrebam vag dacă era sfârșitul zilei Z, sau a doua zi dimineața. Întrebare absurdă, mi-am dat eu seama, după un efort de gândire care mi-a părut foarte dureros: de Paști, la 9 seara, era doar întuneric. Era vorba, prin urmare, de dimineața zilei Z 2: petrecusem în pivniță o zi și o noapte.

Deasupra capetelor noastre nu vedeam nici cer albastru, nici nori, ci o perdea uniformă de un cenușiu sumbru, care părea să ne închidă ca sub un capac. Cuvântul capac redă foarte bine impresia de penumbră, de apăsare și de sufocare pe care mi-o dădea cerul. Am ridicat ochii. La prima vedere castelul nu avusese de suferit, în afară de acea latură a foișorului care depășea un pic culmea falezei și unde pietrele se înroșiseră.

Sudoarea începu din nou să-mi curgă pe față și atunci mi-a venit în cap, în sfârșit, să mă uit la termometru. Arăta cincizeci și ceva de grade. Străvechiul pavaj peste care Thomas își plimba contorul era presărat cu cadavre de coțofene și porumbei pe jumătate carbonizate. Aceștia erau oaspeții obișnuiți ai foișorului și câteodată mă plângeam de uguitul porumbeilor și de țipetele coțofenelor. Nu aveam de ce să mă mai plâng. Peste tot domnea liniștea. Doar undeva, în depărtare, se auzea un șir neîntrerupt de trosnituri și șuierături, sesizabile numai când ciuleam urechea.

— Negativ, spuse Thomas, revenind spre mine, cu fața acoperită de sudoare.

L-am înțeles, dar, nu știu de ce, laconismul spuselor lui mă enerva. A urmat un moment de tăcere și, cum el nu se mișca, având aerul că asculta ceva foarte atent, l-am întrebat nerăbdător:

— Continuăm?

Thomas se uita la cer fără să răspundă.

— Ei, hai mai departe, am spus cu o iritare pe care nu mi-o puteam stăpâni. Iritarea aceasta, se datora, cred, marii mele oboseli, neliniștii și căldurii. Să asculți oamenii, să le vorbești și chiar numai să-i privești, totul era penibil. Am adăugat:

— Am un binoclu, mă duc să-l iau.

În camera mea de la etajul al doilea al foișorului domnea o căldură infernală, însă totul mi-a părut intact, afară de plumbul de la ochiurile ferestrei care, pe alocurea, se scursese în afară, pe sticlă. În timp ce-mi căutam binoclul prin toate sertarele comodei, Thomas a ridicat receptorul telefonului și, ducându-l

la ureche, a apăsat pe furcă de mai multe ori. Cu obrajii inundați de sudoare, i-am aruncat o privire răutăcioasă, ca și cum i-aș fi reproșat că prin încercarea lui îmi dăduse o scurtă licărire de speranță.

— Mort, zise el.

Am ridicat furios din umeri.

— Trebuia totuși verificat, zise Thomas pe un ton ce aducea a enervare.

— Uite-l, am spus eu, puțin jenat.

Și totuși, mă simțeam incapabil să-mi înfrânez acea dușmănie arțăgoasă și neputincioasă pe care o simțeam față de semenii mei. Mi-am atârnat binoclul de gât și am început să urc ultimul etaj al scării în spirală cu Thomas după mine. Era o căldură sufocantă. M-am împiedecat de mai multe ori pe treptele de piatră tocite, am căutat să mă țin de rampă cu mâna dreaptă, dar palma a început să mă frigă. Binoclul mi se bălăbănea pe piept. Greutatea curelei care mă apăsa pe ceafă mi se părea de nesuportat.

Când ieșeai afară de pe scara în spirală a foișorului nu se vedea nimic din cauza zidului pătrat de aproximativ doi metri și jumătate care se înălța de jur împrejurul terasei. Treptele de piatră fără contratrepte care ieșeau în afara zidului duceau la un parapet lat de un metru, însă fără balustradă. Parapetul ăsta, de unde se deschidea o priveliște largă, îl găsea unchiul periculos pentru mine când aveam doisprezece ani.

M-am oprit să-mi trag sufletul. Nici urmă de cer. Aceeași perdea de plumb bătând în cenușiu se întindea cât vedeai cu ochii. Aerul era cât se poate de fierbinte și genunchii îmi tremurau în timp ce urcam cu greutate ultimele trepte gâfâind și cu sudoarea picurându-mi de pe frunte pe pietre. Nu m-am suit pe parapet. Nu eram prea sigur pe echilibrul meu. Stăteam în picioare pe ultima treaptă, iar Thomas, pe penultima.

Am aruncat o privire de jur împrejur și am rămas cu gura căscată. Probabil că m-am clătinat pentru că

am simțit mâna lui Thomas apăsându-mă pe spate și lipindu-mă de zid.

Ceea ce am văzut în primul rând, n-aveam nevoie de binoclu ca să văd. Sept Fayards arsese de tot. Acoperișurile se prăbușiseră, iar din ferestre și uși nu se mai vedea nimic. Nu mai erau în picioare decât bucăți de zid înnegrite pe fondul cenușiu al cerului și ici și colo câte un ciot de copac ieșind din pământ ca un țăruș. Nu era nicio adiere de vânt. Un fum negru, gros, se ridica vertical din ruine și, din loc în loc, se vedeau flăcări roșii în linii continui aproape de sol, ridicându-se și coborându-se de parcă fierbeau.

Puțin mai departe, în dreapta, am recunoscut cu greu Malejac-ul. Clopotnița dispăruse. Poșta de asemenea. Clădirea ei urâtă, cu etaj, era de obicei ușor de recunoscut deoarece se afla în prim plan pe drumul de coastă care ducea spre La Roque. Întreg satul părea să fi fost strivit de o lovitură de pumn și făcut una cu pământul. Nici urmă de frunziș. Niciun acoperiș. Totul era de culoarea cenușei, negru și gri, în afară de câte o limbă scurtă de flacără care apărea ca să dispară, și ea, aproape imediat.

Am dus binoclul la ochi și l-am potrivit cu mâinile tremurânde. Colin și Meyssonnier își aveau casa, primul în centrul comunei, al doilea puțin mai în afară, pe panta care coboară către Rhunes. Din prima n-am mai găsit nici urmă, dar am identificat-o pe a doua după un fragment din fațadă care rămăsese în picioare. Din ferma lui Peyssou și din frumosul brădet care o înconjura nu mai rămăsese decât o movilită neagră.

Am dat drumul binoclului și-am spus încet:

— N-a mai rămas nimic.

Thomas a lăsat capul în jos fără să răspundă.

Ar fi trebuit să spun că n-a mai rămas nimeni, deoarece era evident, de la prima privire, că, în afară de micul nostru grup, de jur împrejur întregul ținut, cu toți locuitorii săi, era mort. Vederea ce se deschidea din vârful foișorului o cunoșteam bine și de multă vreme. Când unchiul îmi împrumutase prima dată binoclul, petrecusem o după-amiază

întreagă împreună cu cei din cadrul *Cercului*, culcat pe parapet (mai simt și acum căldura plăcută a pietrei sub pulpele mele goale), ca să identificăm toate fermele ascunse printre coline. Și toate astea bineînțeles cu mare lux de strigăte, înjurături și provocări ca între bărbați. Ia, dobitocule, uită-te dacă aia nu-i Favelard, acolo, între Bories și Volpinière! Ai orbul găinilor? Fac prinsoare pe un pachet de țigări că aia-i Favelard! Cussac? Cussac, pe naiba! Pe ce vrei tu că nu-i Cussac! Cussac e colo, la stângă, lângă Galinat, doar o recunosc după magazia de tutun!

Acum priveam toate fermele astea pe care le văzusem întotdeauna acolo: Favelard, Cussac, Galinat, Bories, Volpinière și multe altele mai îndepărtate, ale căror nume le cunoșteam, dar nu totdeauna și pe proprietari, și nu mai aveam în fața ochilor decât ruine înnegrite și păduri care continuau să ardă.

De păduri, prin locurile noastre, nu duceam lipsă. Vara, când te uitai din vârful foișorului, se vedea o nesfârșită și proaspătă unduire de un verde-întunecat: erau pădurile de castani, punctate din loc în loc de pini sau stejari, iar în văi de șiruri de plopi plantați acolo pentru foloase viitoare și care, până atunci, dădeau o frumoasă verticalitate peisajului – ca și chiparoșii provențali care se înălțau însă solitari pe lângă ferme, deoarece acesta era un arbore costisitor și era pus pentru plăcere și măreție.

Acum, plopii, chiparoșii, stejarii și pinii dispăruseră toți. Cât despre imensele păduri de castani care acopereau coline întregi, lăsând doar câteva locuri pleșuve în vârf, spre a adăposti pe platouri și pe pantele puțin înclinate pajiști și case, din ele nu se mai vedeau decât flăcări și, printre acestea, pari înnegriți ce se prăbușeau cu trosnete și șuierături așa cum auzisem când ieșisem din pivniță. În același timp, maldărele de crăci căzute din copaci pe sol continuau să ardă cu flăcări, astfel încât linia de foc, urmând panta colinelor, îți dădea impresia că arde însuși pământul.

Pe drumul către Rhunes, puțin mai sus de castelul Rouzies, prăbușit și înnegrit, am zărit, carbonizat, un câine. L-am văzut până în cele mai mici amănunte, drumul fiind aproape, și binoclul mărind mult. Ei, un câine mort, veți spune, când și-au pierdut viața atâția oameni! E adevărat, însă există o deosebire între ceea ce se spune și ceea ce se vede. Știam că în satele și la fermele din jurul Malevil-ului sute de ființe arseseră ca niște torțe, dar acest câine a fost singurul cadavru, în afară de păsările din curte, pe care l-am văzut și, în împrejurările în care pierise, m-a frapat un amănunt îngrozitor. Sărmanul animal încercase să fugă de pe câmpul sau din curtea unde se aflase și, apucând-o pe drumul pe care-l urma de obicei, picioarele îi fuseseră prinse în asfaltul topit al șoselei, așa că pierise acolo, încleiat și prăjit pe loc. Vedeam clar prin binoclu cele patru picioare înțepenite în pasta negricioasă împrăștiată pe șosea care, în momentul când câinele se scufundase în ea, i se prinsese în jurul picioarelor formând în jurul fiecăruia câte un mic con și țintuindu-l acolo.

Fără să mă uit la Thomas, fără măcar să-mi dau seama că era acolo, ca și cum după cele ce se petrecuseră relațiile de la om la om deveniseră imposibile, am repetat cu jumătate de glas: e îngrozitor, îngrozitor, îngrozitor. Era o litanie maniacă, pe care nu reușeam s-o opresc. Gâtul mi-era strâns ca într-o menghină, mâinile îmi tremurau, sudoarea îmi inunda ochii, eram cuprins de oroare, capul mi-era gol. Am simțit o adiere de vânt. Am tras cu sete aer în plămâni dar, în aceeași clipă, un miros pestilențial de descompunere și de carne arsă mi-a pătruns în corp cu atâta putere încât mi s-a părut că emana de la mine. Îmi venea să vărs. Cu toate că trăiam, aveam impresia că sunt propriul meu cadavru. Un miros acru, putred, dulceag se cuibărea în mine și părea că nu avea să mă mai părăsească. Lumea nu mai era decât o groapă comună și eu rămăsesem singur, cu însoțitorii mei, pe această grămadă de cadavre, ca să îngrop morții și să trăiesc cu mirosul lor.

O luasem razna și mi-am dat seama, cred, pentru că m-am întors și i-am făcut semn lui Thomas că vreau să cobor. Ajuns pe lespezile foișorului, unde înălțimea parapetului care ne înconjura împiedica vederea spre rugul din exterior, m-am așezat pe vine, complet golit, inert. Nu știu cât timp am rămas în acea stare de prostrație asemănătoare morții. Era un fel de comă psihică, în care, fără a-mi fi pierdut cu totul cunoștința, nu mai aveam nici reflexe, nici voință.

Am simțit umărul lui Thomas alături de umărul meu și, întorcând capul către el cu o încetineală care n-a uimit, i-am văzut privirea fixată asupra mea. Mi-a venit greu să mă uit la el și, când am făcut-o, mi-am dat seama ce voiau să-mi spună ochii lui și o spuneau cu atât mai intens cu cât, cufundat în aceeași stare ca și mine, nu reușea să scoată o vorbă.

Mă uitam la buzele lui Thomas. Erau albe și uscate, și când a izbutit să vorbească spre a nu pronunța, totuși, decât un singur cuvânt, a reușit doar cu greu să le dezlipească.

— … Soluție…

Clipind, mă uitam la el, cu un efort foarte penibil, deoarece simțeam că sunt gata să cad din nou în fiece clipă în toropeală. Smulgându-mi cuvintele din gât, am exclamat, uimit de extrema slăbiciune a vocii mele:

— Ce… soluție?

Răspunsul a întârziat atât de mult, încât am crezut că Thomas leșinase. Dar, din apăsarea umărului lui, am înțeles că își aduna forțele ca să vorbească. L-am auzit cu multă greutate.

— Să urcăm…

Și, spunând aceasta, a schițat un gest șovăielnic și chinuit cu arătătorul spre parapet. Apoi a spus dintr-o suflare:

— Ne aruncăm… S-a terminat.

M-am uitat la el. Apoi mi-am întors privirea. Am recăzut în starea de pasivitate. Prin cap îmi treceau gânduri confuze. Totuși, printre ele, a apărut o idee mai clară de care m-am agățat. Dacă, asemenea lui

Colin, Meyssonnier, Peyssou, aș fi avut nevastă și copii, la ora actuală ei ar fi fost în viață, specia umană n-ar fi fost condamnată să dispară, aș fi avut pentru cine lupta. Acum, trebuia să mă întorc în pivniță, să le spun tovarășilor mei că-i pierduseră pe toți ai lor și să aștept împreună cu ei dispariția omului.

— Ei? întrebă Thomas cu o voce abia perceptibilă.

Am scuturat din cap.

— Nu.

— De ce? articulară buzele lui Thomas, fără să scoată un singur sunet.

— Din cauza celorlalți.

Mi-a făcut bine să spun asta cu mintea în oarecare măsură mai clară. După care am început să tușesc violent și mi-a venit ideea că năuceala în care mă cufundasem se datora, poate, atât fumului înghițit, cât și teribilului șoc moral pe care îl suferisem. M-am ridicat cu greutate.

— Pivnița.

Am pornit, fără să-l mai aștept pe Thomas, pe scara strâmtă în spirală poticnindu-mă și am coborât sau, mai degrabă, m-am rostogolit până jos. Din fericire, în perspectiva unor vizite turistice la Malevil, fixasem o balustradă de fier în zid și m-am agățat de ea, dar palma mă ustura de fiecare dată când piciorul aluneca de pe o treaptă. În curticica dintre foișor și locuință, Thomas m-a ajuns și mi-a spus: caii. Am făcut semn din cap că *nu*, iuțind pasul și înăbușindu-mi un hohot. Gândul de a-i vedea mă îngrozea. Eram sigur că pieriseră toți. Nu aveam decât un gând: să mă refugiez cât mai iute în vizuina mea.

Când am pătruns în pivniță am început să tremur, atât mi s-a părut de rece, și primul meu gest a fost să-mi iau puloverul și să mi-l arunc pe umeri înnodându-i mânecile împrejurul gâtului. Colin trăgea vin în sticlă, Meyssonnier ducea sticlele pline lui Menou și aceasta le astupa. Eram sigur că inițiativa pornise de la Menou care, probabil, hotărâse că nu exista niciun motiv de a nu duce la capăt treaba începută. Oricum, văzându-i astfel

ocupați, mi-a făcut tare bine. M-am dus și am luat o sticlă, am băut, i-am trecut-o lui Thomas și m-am sprijinit de un butoi, ștergând cu mâneca puloverului sudoarea care, cu toate că tremurasem de frig, îmi mai curgea pe față. Încet-încet am simțit că ideile încep să mi se orânduiască în minte.

După o clipă mi-am dat seama că tovarășii mei se aflau în cea mai totală imobilitate și mă priveau fără niciun cuvânt, cu o expresie de neliniște și implorare pe față. De altfel, ei știau acum ceea ce se petrecuse, deoarece nici Meyssonnier, nici Colin, nici Peyssou nu aveau curajul să-mi pună vreo întrebare. Simțeam că numai Menou voia să mă audă, totuși se reținea să spună ceva, cu ochii fixați asupra celor trei bărbați și înțelegând ce însemna pentru ei tăcerea mea prelungită.

Nu pot preciza cât a durat. În cele din urmă am socotit probabil că era mai puțin crud să vorbesc decât să continui să tac și am spus cu o voce joasă, privindu-i:

— N-am fost departe. Ne-am urcat în foișor.

Și apoi, cu gâtul uscat:

— E, într-adevăr, așa cum v-ați închipuit. Nu mai există nimic.

Se așteptau la asta și, totuși, de cum am deschis gura, parcă le-aș fi dat cu ceva în cap. Singurul care a reacționat a fost Peyssou care, cu ochii holbați, a făcut trei pași spre mine împleticindu-se și, apucându-mă de mânecile puloverului, a strigat:

— Nu-i adevărat!

N-am răspuns. N-aveam curajul. I-am apucat însă lui Peyssou mâinile crispate pe puloverul meu, încercând să i le desprind. Din cauza efortului pe care l-am făcut, mânecile puloverului s-au desfăcut, descoperind binoclul pe care-l aveam în jurul gâtului. Peyssou l-a văzut, l-a recunoscut și privirile i s-au fixat pe el cu spaimă. În acea clipă, sunt sigur, i-a revenit în minte întreagă acea după-amiază petrecută odinioară pe parapetul foișorului ca să identificăm cătunele din depărtare. O expresie de disperare i-a cuprins fața, mâinile i s-au descleștat și,

sprijinindu-și capul de umărul meu, a început să plângă cu sughițuri, ca un copil.

S-a produs atunci în pivniță o mișcare rapidă, la unison, fără nicio premeditare, degajând o emoție care m-a tulburat și care a fost, cred, hotărâtoare în a-mi reda pofta de viață. Mi-am petrecut brațele în jurul uriașului Peyssou (era cu aproape jumătate de cap mai înalt decât mine) și imediat Colin și Meyssonnier l-au înconjurat, punându-i unul mâna pe umăr, celălalt pe ceafă, căutând să-l liniștească în felul lor simplu și bărbătesc. Am fost uimit când i-am văzut consolându-l cu atâta dăruire pe tovarășul nostru – căci și ei pierduseră totul. În același timp, mi-am amintit, nu știu de ce, că ultima oară când Colin și cu mine îl ținusem tot atât de strâns pe Peyssou fusese la doisprezece ani pentru ca Meyssonnier să-i poată „închide pliscul”. Dar această amintire, departe de a-mi micșora emoția, dimpotrivă, mi-a mărit-o. Eram acolo toți trei în jurul acestui urs mare și necioplit și îi vorbeam, îl mângâiam, îl băteam pe umeri, îl înjuram cu voce scăzută. Hai, prostule, termină. La care el răspundea cu gratitudine, printre lacrimi, lăsați-mă în pace, n-am nevoie de voi!

Suspinele s-au potolit încetul cu încetul și grupul s-a împrăștiat.

— Ar trebui, totuși, să mergem să vedem, zise Meyssonnier, palid, cu ochii duși în fundul capului.

— Da, adăugă Colin cu un efort nemaipomenit, ar trebui să mergem.

Dar niciunul dintre ei nu se mișca.

— Nu știu dacă o să puteți trece, a spus Thomas. Pădurile mai ard încă. Și de aici până la Malejac nu sunt decât păduri, pe amândouă părțile. Fără să mai punem la socoteală radioactivitatea. Curtea este totuși un spațiu foarte bine protejat. Există un risc.

— Un risc? zise Peyssou desprinzându-și capul dintre palme. Dar pentru ce să mai trăiesc?

Un moment de liniște.

— Dar noi? am zis eu privindu-l.

Peyssou a dat din umeri, a deschis gura, s-a răzgândit și a tăcut. Umerii lui nu exprimau același lucru ca tăcerea. Ei voiau să spună: nu se poate, totuși, compara. Însă tăcea pentru că știa bine că eram și noi în aceeași situație și asta avea importanță.

Atunci a luat cuvântul Menou. Ea n-a intervenit ca de obicei cu un monolog debitat cu jumătate de glas, ca pentru ea însăși și abia în al doilea rând pentru alții, ori cu o mică reflecție în dialect aruncată repede în conversație. A ținut ceea ce însemna pentru ea un adevărat discurs și a făcut-o în franceză, dovadă a importanței pe care i-o dădea, dar fără să părăsească pentru asta aparatul de înfundat dopuri.

— Băiete dragă, a spus ea, privindu-l pe Peyssou, nu noi hotărâm dacă avem să trăim sau să murim. Dacă suntem în viață, atunci trebuie să continuăm. Viața-i ca munca. Mai bine să mergi până la capăt decât s-o lași baltă când dai de greu.

După care apăsă pe pârghia aparatului, înfundând fără zgomot dopul în gâtul sticlei. Peyssou s-a uitat la ea, a deschis gura, dar s-a răzgândit și n-a mai spus nimic. Credeam că Menou terminase, dar ea a așezat o a doua sticlă sub pârghie și a continuat:

— Tu îți spui: Menou n-a pierdut nimic, ea îl are pe Momo al ei. Într-un fel, e adevărat. Dar chiar dacă l-aș fi pierdut pe Momo (a lăsat pârghia din mână și s-a închinat) n-aș spune lucrul pe care l-ai spus tu. Tu trăiești pentru că trăiești, dragă băiete. Nu trebuie să te gândești mai departe. Moartea nu-i, totuși, prietena omului.

— Ai dreptate, măicuță, zise Colin.

Și, într-adevăr, Menou i-ar fi putut fi mamă, având în vedere vârsta ei, însă nu se gândise nimeni până atunci la asta.

— Să mergem, zise Meyssonnier făcând câțiva pași țepeni spre ușă.

M-am așezat în calea lui și l-am luat la o parte.

— Tu și Colin, i-am spus încet, căutați și nu-l lăsați singur pe Peyssou. Înțelegi de ce. Cel mai bine ar fi să rămâneți toți trei împreună.

— Tot așa m-am gândit și eu, zise Meyssonnier.

Thomas înaintă și el cu contorul Geiger în mână.

— Vin cu voi, îi spuse el lui Meyssonnier, în momentul în care Colin, urmat de Peyssou, ajunsese în dreptul nostru.

Toți, trei s-au oprit și s-au uitat la el.

— Nu există niciun motiv să vii, mai ales dacă sunt riscuri, i-a spus Colin lui Thomas, uitând că până atunci i se adresase cu dumneavoastră.

— O să aveți nevoie de mine, zise Thomas arătând contorul.

A urmat o clipă de tăcere, după care Meyssonnier a spus cu voce răgușită:

— Trebuie să luăm corpul lui Germain și să-l așezăm, până când o să fie înmormântat, la intrarea primei incinte.

I-am mulțumit doar cu jumătate de gură, dar îi eram extrem de recunoscător că se gândise la Germain, mai ales că era și el atât de frământat. Mă uitam la ei cum plecau. Thomas a luat-o înainte, cu receptoarele în jurul gâtului și cu contorul la mână. După el mergeau Meyssonnier și Peyssou, ducându-l cu greutate pe Germain. Colin încheia șirul, mai mic și mai șubred ca oricând.

Ușa s-a închis, iar eu am rămas nemișcat lângă ea, temându-mă să nu li se întâmple ceva și întrebându-mă dacă nu trebuia să mă duc cu ei.

— Nu mai am sticle umplute de astupat, a spus Menou, pe un ton liniștit, în spatele meu. Poate că-mi umpli altele.

M-am dus la scăunelul meu, m-am așezat și am început să umplu. Mi-era foarte foame, însă nu era să dau eu exemplu de indisciplină comportându-mă în chip de stăpân și atingându-mă de jambon. Menou luase în primire proviziile, procedase bine și avea să fie, fără îndoială, echitabilă.

— Hai, Momo, zise Menou băgând de seamă că eram pe cale de a nu mai avea sticle goale.

Și cum Momo se ridicase și umplea un coș, a adăugat fără să ridice vocea, însă pe un ton hotărât:

— Și caută să nu mai bei pe drum, pentru că acum, dacă bei mai mult, iei porția altora.

Mă gândeam că Momo o să rămână surd la acest îndemn, dar m-am înșelat. A ținut seama de el. Sau poate că n-a înțeles decât tonul pe care îi vorbise mamă-sa.

— Ai fost econoamă azi dimineață cu jambonul, i-am spus lui Menou, după câteva clipe. Nu mi-a plăcut că au plecat cu burta goală.

Și arătând spre bolți:

— Mai ales cu toată cărnăraia asta.

— Suntem șapte, zise Menou, urmărindu-mi gestul cu privirea, și când ceea ce atârnă acolo o să se termine, nu-i sigur că o să mai mâncăm vreodată carne de porc. Nici că o să mai bem vreodată vin. Nici că o să mai avem vreodată altă recoltă.

Mă uitam la ea. Menou avea șaptezeci și șase de ani. Ea întrevăzuse cu luciditate perspectiva de a muri de foame, însă voința ei de a trăi rămăsese intactă.

Ușa pivniței se deschise brusc și apăru capul lui Thomas care strigă, după cum se părea, cuprins de emoție:

— Emmanuel! Mai ai animale vii!

Apoi dispăru. M-am ridicat uluit. Întrebându-mă dacă auzisem bine. Menou se ridică și ea, se uită la mine și-mi spuse în dialect, de parcă se îndoia că ar fi înțeles bine franceza lui Thomas:

— A spus că mai sunt animale vii?

— *Mee*! (merg eu) strigă Momo și se repezi spre ușa pivniței.

— Așteaptă, așteaptă! Am spus să mă aștepți, strigă Menou, pornind pe urma lui cu toată viteza de care era în stare. Părea un șoricel bătrân așa cum alerga cu picioarele ei slabe. Auzeam tropăind pe scară bocancii cu ținte ai lui Momo. Am dat și eu fuga, depășind-o pe Menou și ajungându-l pe Momo tocmai când trecea puntea mobilă și intra în prima incintă. De Thomas și ceilalți trei, nici urmă. Thomas venise să mă avertizeze și îi ajunsese,

probabil în pas alergător, pe ceilalți pe drumul către Malejac.

S-a auzit, la apropierea noastră, un amestec de nechezături, mugete și grohăituri destul de slabe. Proveneau din grota pe care Birgitta o numise Maternitatea.

Am început să alerg din răsputeri, l-am depășit pe Momo și am ajuns, cu sufletul la gură, șiroind de sudoare și cu inima bătându-mi cu furie. Se aflau acolo, în boxe separate, în fundul grotei, Bel Amour, iapa adorată de Momo, în vârstă de paisprezece ani și gata să fete, Princesse, una din vacile olandeze ale lui Menou, în aceeași stare, și iapa mea Amarante, prea tânără ca să se împerecheze, dar pe care o dusesem acolo pentru că era nărăvașă. Și, în sfârșit, o scroafă enormă, pe punctul de a făta, și pe care Menou, fără învoirea mea, de care de altfel se lipsea, o botezase Adelaida.

Animalele suferiseră mult. Erau toate culcate pe o rână, foarte slăbite, suflau greu, dar, oricum, trăiau. Le ferise răcoarea și adâncimea grotei. Nu m-am putut apropia de Bel Amour fiindcă Momo se și aruncase de gâtul ei, tăvălindu-se lângă ea în bălegar și nechezând cu duioșie. Amarante a ridicat capul, care se odihnea pe paie, când am intrat în boxa ei, și și-a îndreptat nările spre degetele mele mirosindu-le. Sosind, Menou nu s-a oprit nicio clipă să-l mustre pe Momo că-și strică hainele în bălegar ci s-a dus glonț la Princesse s-o examineze, să o alinte și să o căineze (Hai, bătrânica mea, hai, bătrânica mea). Pe urmă a trecut la scroafă, însă fără să se apropie prea mult de ea din cauză că era rea.

Am verificat adăpătoarele automate. Apa era caldă, însă funcționau.

— Mă duc după orz, a mormăit Momo pe limba lui, urcând scara care ducea la etaj unde era depozitat fânul.

— Nu, nu! a zis Menou, nu orz! Tărâțe cu apă și vin pentru toate. Ieși de acolo, prostule, i-a spus ea lui Momo, ai pantalonii plini de balegă și ai să puți mai rău decât Adelaida!

Am lăsat-o pe Amarante și am avut curajul să plec de la Maternitate și să mă duc să mă uit în celelalte boxe. Mirosul m-a lămurit înaintea văzului. Am dus batista la nas pentru că duhoarea mă asfixia. Toate animalele pieriseră nu arse, ci sufocate de căldură. Lipite de faleză și apărate de ea, boxele nu se aprinseseră. Însă plăcile de gresie care le acopereau probabil că se încinseseră, căci grinzile de dedesubt, făcute din stejar vechi recuperat, la fel de tare ca metalul, erau, cel puțin la suprafață, caramelizate.

Menou reveni cu două sticle de vin și, amestecându-le cu apă și tărâțe, făcu un păsat pe care îl turnă în ligheane. Am intrat în boxa Amarantei, care continua să stea culcată, și, luând un pumn de păsat, i l-am băgat sub nas. L-a mirosit, a suflat pe nări și, desfăcându-și buzele cu dezgust, l-a mâncat fără poftă, în de-a sila. Când a terminat, am luat un al doilea pumn și i l-am întins. Mânca foarte puțin și cu o nesfârșită încetineală. Mi se părea un fel de ironie, pentru că tărâțele pe care ea le disprețuia îmi făceau aproape poftă, de foame ce-mi era. De alături auzeam înjurăturile și mângâierile pe care Momo le revărsa asupra lui Bel Amour pentru a o face să mănânce și, pe un ton minor, încurajările cu care Menou o răsfăța pe Princesse. Cât despre scroafă, Menou se mulțumise să-i împingă ligheanul sub nas și, judecând după zgomotele pe care le scotea, numai ea îi onora mâncarea oferită.

— Merge, Menou? am întrebat ridicând vocea.

— Nu prea. Dar la tine?

— Nici la mine. La tine, Momo?

— *Moemită*! (e tâmpită), răspunse Momo furios.

— Dacă nu le putem explica, zise Menou. Vorba și glagorea sunt, totuși, un lucru de folos. Uite, la Princesse! Îi e foame, dar e atât de slăbită că nici nu-și dă seama că-i flămândă.

Stând pe vine și aproape anchilozat, așteptam în continuare ca Amarante să sfârșească de linchit și al doilea pumn. În același timp, mă trezisem și eu înjurând-o drăgăstos, îmi dădeam seama că aceste animale reprezentau condiția supraviețuirii noastre.

Chiar și caii, fără de care nu s-ar fi putut executa nicio muncă acum, când nu mai existau benzină și motorină.

Amarante continua să mă refuze. Își odihnea capul pe jos cu un aer vlăguit și cu o atitudine de renunțare care nu prevestea nimic bun. Am apucat-o de smocul de păr dintre urechi și am silit-o să ridice capul oferindu-i păsatul în palma făcută căuș. Fără să se atingă de el, mă privea pierdută cu ochii ei mari, triști și blânzi, de parcă ar fi vrut să-mi spună lasă-mă odată, ce tot ai de nu-mi dai pace? Menou, incapabilă să stea locului, alerga de colo-colo cu pasul ei hotărât și apăsat, mergea să vadă scroafa, revenea la Princesse și monologa fără încetare pentru ea și pentru mine.

— Uite la ticăloasa asta de Adelaida cum și-a și terminat mâncarea pe care i-am dat-o. Lacome-s animalele astea! Când mă gândesc la vacile pe care le-am pierdut ori era cât pe ce să le pierd la fătare! Și tu, caii tăi, dintr-o mână de lucernă proaspătă ori de frunze de tisă. Caii, când crapă, e de la prea multă mâncare, vacile de la fătare. Dar scroafa asta, ți-ai găsit să crape! Numai când te uiți câte țâțe are și vezi ce puternică e. Lacomă cum este, e un monument. Îți fată purceii cu duzina cât ai zice pește. Șaisprezece mi-a făcut o dată, șaisprezece!

Eram foarte neliniștit din cauza Amarantei, dar văzând-o pe Menou cât de normal și de la largul ei se mișca printre lucruri și animale, pălăvrăgind de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, mi-am simțit moralul mult mai ridicat. Momo avea mai mult succes cu Bel Amour decât mine. Îmi dădeam seama de asta pentru că furia și amenințările fuseseră înlocuite cu mângâieri și nechezaturi. Menou vârî capul pe ușa boxei.

— Merge, Emmanuel?

— Nu, deloc.

S-a uitat la Amarante.

— Am să-i dau apă cu vin și zahăr. Ocupă-te tu de Princesse.

Am trecut în boxa Princessei. Unchiul îmi inoculase un pic prejudecata pe care o avea el în privința vacilor, însă buna și marea Princesse, cu botul ei pătrat, m-a emoționat. Stătea acolo, liniștită și maternă, culcată pe o parte, lăsând să i se vadă pântecele enorm și ugerele care aveau să ne hrănească. Numai uitându-mă la ea, slab cum eram, cu picioarele tremurânde și cu stomacul ros de foame, simțeam o teribilă poftă de lapte. Amintindu-mi însă că nu fătase, am părăsit acest gând rușinos. În mintea mea înfierbântată de post, amețit cum eram, mă vedeam, asemenea lui Remus sau Romulus alăptați de lupoaică, culcat sub Princesse și strângând cu voluptate între buze marele uger umflat care ar fi împroșcat într-o clipă în fundul gâtului meu valuri de lichid cald.

Eram cufundat în acest vis când Menou s-a întors din cetățuia de la intrare cu un kilogram de zahăr în mână, ușor de recunoscut după ambalajul lui cafeniu. Da, când era vorba de animale, nu se zgârcea deloc. M-am ridicat și am întâmpinat-o fascinat. Mă uitam cu ochii ficși și cu gura plină de salivă la frumoasele bucăți de zahăr albe și strălucitoare pe care le lua cu mâna ei slabă și neagră și le arunca în căldarea cu apă. Menou a înțeles.

— Sărmanul meu Emmanuel, ți-e foame!

— Da, destul.

— Nu-ți pot da nimic înainte de întoarcerea celorlalți.

— Dar nu ți-am cerut nimic, am spus cu o mândrie care suna fals și pe care, de altfel, n-a luat-o în seamă pentru că mi-a dat totuși trei bucăți de zahăr pe care le-am acceptat. I-a dat trei bucăți și lui Momo, care le-a îndesat pe toate în gura-i largă. Eu am avut grijă să rup fiecare bucată de zahăr în două ca să dureze cât mai mult. Am observat că pentru ea Menou n-a luat nicio bucată.

— Bine, Menou, dar tu?

— A, eu, a spus, eu sunt mică, n-am atâta nevoie ca voi.

Apa caldă cu zahăr și îndoită cu vin i-a plăcut Amarantei. A băut-o cu nesaț și după aceea a acceptat și tărâțele. Simțeam o plăcere nemaipomenită văzând-o cum mânca tot ce îi dădeam în palmă. În clipa aceea, îmi amintesc, mi-a venit ideea că până și la țară, deși sunt iubite, nu se face totuși mult caz de animale, de parcă ar fi absolut natural ca ele să se afle acolo ca să ne transporte, să ne slujească, să ne hrănească. Mă uitam la Amarante și la colțul negru al pupilei ei strălucitoare, înconjurat de albul puțin speriat de pe lături, și mă gândeam că nu suntem destul de recunoscători față de animale, că nu le mulțumim îndeajuns.

M-am ridicat. M-am uitat la ceas. Eram de trei ore acolo. Am ieșit din boxă cu picioarele tremurânde, aducându-mi aminte că-mi propusesem să-l înmormântez pe Germain înainte de întoarcerea celorlalți. Menou și Momo au venit după mine.

— Cred că-i în regulă, zise Menou.

N-ar fi spus pentru nimic în lume că animalele erau salvate de teamă că l-ar fi putut provoca pe Dumnezeu sau pe Diavol sau, în orice caz, forța care pândea acum vorbele oamenilor pentru a-i pedepsi în clipa în care ar fi dovedit o prea mare speranță.

• CAPITOLUL V

S-au întors la unu după-amiază, cu privirile pierdute, rătăcite, plini de cenușă, cu mâinile și fețele înnegrite. Peyssou era gol până la brâu. Făcuse din cămașă o boccea în care pusese osemintele sau fragmentele de oseminte pe care le găsiseră în casele lor. N-am scos niciunul nicio vorbă, în afară de Meyssonnier, care mi-a cerut niște scânduri și unelte, și n-au vrut nici să mănânce, nici să se spele până când n-au terminat de făcut o cutioară de șaizeci de centimetri lungime pe treizeci lățime. Le mai văd și acum chipurile în timp ce Meyssonnier, după ce a terminat cutia, a luat oasele unul câte unul și le-a așezat înăuntru.

S-a luat hotărârea să fie îngropată pe locul de parcare din fața incintei, unde se termină stânca și începe pământul, lângă mormântul lui Germain, pe care tocmai îl astupasem. Peyssou a săpat o groapă de șaizeci de centimetri aruncând pământul în stânga lui. Cutia era lângă el. Micimea ei avea ceva jalnic. Era greu de închipuit că în acel mic sicriu se afla ceea ce rămăsese din trei familii. Fără îndoială însă că tovarășii mei nu voiseră să strângă și cenușa din jurul oaselor, temându-se că era amestecată cu cea a lucrurilor.

Am observat că, după ce a așezat cutia în fundul gropii, Peyssou a pus pe ea pietre mari, de parcă s-ar fi temut să nu fie dezgropată de vreun câine ori de vreo vulpe. Precauție complet inutilă din moment ce, după toate probabilitățile, întreaga faună fusese nimicită. Când a terminat de astupat groapa, Peyssou a aranjat pământul care mai rămăsese sub forma unei movilițe dreptunghiulare potrivindu-i marginile cu lopata. Pe urmă s-a întors spre mine.

— Nu se poate să-i lăsăm așa. Trebuie să le citim rugăciunile.

— Dar nu le știu, am spus eu, încurcat.

— N-ai o carte în care-s scrise?

Am zis că da.

— Poate te duci s-o cauți.

Le-am spus în șoaptă:

— Dar tu îmi cunoști ideile, Peyssou.

— N-are a face. Ai să le spui pentru ei, nu pentru tine.

— Rugăciuni! zise Meyssonnier, cu jumătate de glas, privindu-și lungul nasului.

— Mathilda ta nu se ducea la slujbă? întrebă Peyssou, întorcându-se spre el.

— Ba da, zise Meyssonnier.

Toată discuția asta se purta cu voce înceată, potolită, cu tăceri prelungite între replici.

— Yvetta mea, zise Peyssou cu ochii în pământ, se ducea la biserică în fiecare duminică, iar seara spunea Tatăl nostru și Născătoare de Dumnezeu în cămașă de noapte lângă pat (odată evocată, această amintire a devenit prea intensă. Vocea i s-a gâtuit și a rămas împietrit două sau trei minute înainte de a continua). Bun, a continuat el, dacă ea era pentru rugăciuni, zic eu, în clipa în care ne părăsește nu vreau s-o las fără. Și nici pe copii.

— Are dreptate, a zis Colin.

Ce gândea Menou n-a aflat nimeni, pentru că n-a deschis gura.

— Mă duc să caut cartea de rugăciuni, am spus.

Am aflat după aceea că, în timpul cât am lipsit, Peyssou i-a cerut lui Meyssonnier să facă o cruce pentru mormânt și că Meyssonnier a acceptat fără nicio împotrivire. Când m-am întors, Peyssou mi-a spus:

— Ești foarte drăguț, dar dacă îți vine greu să le citești, o poate face Colin sau eu.

— Ba nu, pot foarte bine s-o fac din moment ce mi-ai spus că-i pentru ei.

Menou și-a făcut comentariul când am rămas singuri. Dacă ai fi refuzat, Emmanuel, n-aș fi zis nimic, pentru că treaba asta cu religia e întotdeauna puțin delicată, însă nu ți-aș fi dat dreptate. Și pe deasupra le-ai citit foarte bine, mai bine decât

preotul care le bolborosește așa de repede că lumea nu înțelege nimic de parcă nici n-ar îi acolo. Tu ai pus suflet, Emmanuel.

Trebuia să ne aranjăm pentru noapte. I-am oferit lui Thomas canapeaua mea, deoarece în felul acesta se elibera camera de lângă a mea pentru Meyssonnier. Lui Colin și Peyssou le-am dat-o pe cea de la primul etaj.

Întins pe patul meu, epuizat și fără somn, țineam ochii larg deschiși. Nu se vedea nici cea mai slabă lumină. Noaptea, de obicei, este o suprapunere de griuri. Acum era de culoarea cernelii. Nu distingeam nimic, nici chiar cel mai vag contur, nici măcar propria mea mână la trei centimetri de ochi. Lângă mine, sub fereastră, Thomas se sucea și se răsucea în patul lui. Îl auzeam, dar nu-l vedeam.

O bătaie în ușă. Am tresărit și am strigat mecanic „Intră". Ușa s-a deschis scârțâind. În întuneric toate zgomotele căpătau o intensitate anormală.

— Eu sunt, zise Meyssonnier.

M-am întors în direcția vocii lui.

— Intră. Nu dormim.

— Nici eu, zise Meyssonnier fără rost.

Rămase nemișcat în prag, nu se hotăra să intre. Cel puțin așa bănuiam, fiindcă nu distingeam nimic din el. Dacă am fi fost umbre de pe cealaltă lume tot n-am fi fost mai invizibili.

— Stai jos. Jilțul de la biroul meu e în fața ta.

I-am perceput mișcările după zgomote. A închis ușa, a înaintat și s-a împiedicat de fotoliu. Probabil că era desculț, fiindcă a înjurat. Pe urmă am auzit arcurile obosite ale fotoliului scârțâind sub greutatea lui. Prin urmare nu era o umbră. Avea și el un corp, ca și al meu, prins între două spaime: aceea de a muri și aceea, nu mai puțin puternică acum, de a trăi.

Credeam că Meyssonnier avea să vorbească, însă n-a spus nimic. Colin și Peyssou erau împreună în camera de la primul etaj, eu și Thomas, la al doilea, Meyssonnier era singur, în camera Birgittei. Nu putuse suporta și întunericul, și insomnia, și singurătatea.

În acel moment mi-am amintit-o pe Mathilda lui și certurile cu ea. Mă simțeam puțin vinovat, pentru că nu reușeam să-mi amintesc numele celor doi băieți ai lui. Cum mai putea Meyssonnier să trăiască, iată ce aș fi vrut să știu. În ce mă privea, în afară de Malevil și de muncă, viața mea era goală. Dar el? Ce poate simți un om când tot ceea ce a iubit se află într-o lădiță sub pământ?

Stăteam gol pe pat și transpiram. Ezitasem să deschid fereastra. Aerul din cameră era atât de înăbușitor, încât la început o deschisesem larg. Dar n-am putut respira mult timp mirosul înțepător de ars. Afară, natura se consumase aproape toată în cel mai mare autodafé din câte au existat vreodată. Nu se mai vedeau flăcări, căci cel puțin ar fi luminat. Prin fereastră nu venea decât mirosul de mort al câmpiei carbonizate. După un minut îl rugasem pe Thomas să o închidă.

Nu mai exista nimic altceva în întunericul absolut al camerei decât respirația a trei oameni, iar afară, dincolo de zidurile înfierbântate, o planetă moartă. Fusese exterminată în plină primăvară, de îndată ce apăruseră cei dintâi muguri și se născuseră primii pui de iepure în vizuinile lor. Niciun animal. Nicio pasăre. Nicio insectă. Pământul ars. Casele prefăcute în cenușă. Ici și colo, pari sfârtecați și înnegriți care înainte fuseseră copaci. Și, în mijlocul tuturor acestora, o mână de oameni. Lăsați în viață, poate, ca niște martori-cobai într-o experiență? Era ceva derizoriu. În mijlocul acelui măcel, câțiva plămâni care pompau aer. Câteva inimi care pompau sânge. Creiere omenești active. Active pentru ce?

Când am vorbit, am făcut-o, cred, din cauza lui Meyssonnier. Nu mai puteam suporta să-l știu că se gândește, singur, așezat în întuneric la biroul meu.

— Thomas!

— Da.

— Cum îți explici că n-a existat radioactivitate?

— Poate că a fost o bombă cu litiu, a răspuns Thomas.

Și a adăugat, cu o voce slabă, dar clară, aparent lipsită de emoție.

— O bombă curată.

L-am auzit pe Meyssonnier mișcându-se în jilț.

— Curată! zise el, cu o voce posacă.

— Adică fără reziduuri, se auzi vocea lui Thomas.

— Am înțeles, spuse Meyssonnier.

Din nou liniște. Doar respirațiile, și atât. Îmi apăsam tâmplele cu mâinile. Dacă bomba fusese curată, înseamnă că cel care o lansase avea intenția să ne invadeze teritoriul. N-o să-l mai invadeze, pentru că fusese și el la rândul lui distrus: o dovedea tăcerea posturilor de radio. Iar în ceea ce privește Franța, nu se putea nici măcar presupune că avusese timpul să intre în război. Franța fusese distrusă în cadrul unei strategii globale pentru a pune piciorul pe teritoriul ei. Sau pentru a-l împiedica pe adversar de a pune piciorul pe teritoriul ei. O mică precauție prealabilă. Un mic pion sacrificat dinainte. Pe scurt, o „distrugere”, cum se spune în termeni militari.

— Și e de-ajuns o singură bombă, Thomas?

N-am adăugat „pentru a distruge Franța”. Dar el a înțeles.

— O singură bombă mare explodând pe verticala Parisului la altitudinea de patruzeci de kilometri, zise Thomas.

S-a oprit considerând inutil să continue. Vorbea cu o voce clară și impasibilă, de parcă ar fi dictat unor elevi enunțul unei probleme. De mult ar fi trebuit să mă gândesc la asta, pentru copiii mei, când eram învățător. Era totuși un pic mai modernă decât problema cu cele două robinete. Dat fiindcă efectul suflului nu se propagă din cauza micii densități pe care o are aerul la mare altitudine și ținând seama de faptul că efectul căldurii este resimțit, din același motiv, la o distanță care crește proporțional cu altitudinea exploziei, la ce înălțime deasupra Parisului ar trebui să se producă explozia unei bombe de atâtea megatone pentru a distruge orașele Strasbourg, Dunkerque, Brest, Biarritz, Port-Vendres și Marsilia? Sau aș fi putut schimba, introducând

două necunoscute în loc de una: să se calculeze numărul necesar de megatone și, în același timp, înălțimea exploziei.

— Nu e numai Franța, zise Thomas deodată. Întreaga Europă. Lumea. Dacă n-ar fi așa, am fi putut prinde alte posturi.

În acea clipă îl revăd pe Thomas în pivniță, cu tranzistorul lui Momo în mână, plimbând la nesfârșit indicatorul de-a lungul scalei. Precizia lui de matematician îi salvase viața. Fără acea tăcere inexplicabilă a posturilor, ar fi ieșit din pivniță.

— Totuși, am zis eu, să presupunem că ar exista un ecran între raza termică și tine, un munte sau o faleză, ca la Malevil.

— Da, zise Thomas, local.

Acest „local”, în concepția lui Thomas, era o restricție. Eu n-am luat-o așa. El mi-a confirmat ceea ce bănuisem de mai înainte. După toate probabilitățile existaseră în Franța și alte puncte care fuseseră cruțate și, pe ici, pe colo, grupuri de oameni care scăpaseră. M-am simțit cuprins, în mod inexplicabil, de o speranță plină de căldură. Spun inexplicabil, pentru că acum omul nu dovedise că merita să trăiască și nici că era sigură conviețuirea cu el.

— Mă duc să mă culc, zise Meyssonnier.

Trecuseră aproape douăzeci de minute de când venise și nu spusese nici trei cuvinte. Venise la noi ca să-și alunge singurătatea, însă singurătatea o purta în el. Ea îl urmase în camera noastră și o ducea acum în camera lui.

— Bună seara, i-am spus.

— Bună seara, zise și Thomas.

Meyssonnier n-a răspuns. Am auzit scârțâitul ușii când s-a închis. Peste un sfert de oră m-am sculat și m-am dus să bat la ușa lui.

— Thomas doarme, am spus eu mințind. Nu te deranjez?

— Nu, nu, a răspuns el cu voce stinsă.

Am înaintat bâjbâind până la micul birou de trestie pe care-l adusesem acolo pentru Birgitta. Am

spus ca să curm tăcerea:

— E întuneric beznă.

La care Meyssonnier răspunse bizar cu aceeași voce surdă:

— Mă-ntreb dacă mâine o să se facă ziuă.

Am dat de micul fotoliu de trestie al Birgittei și, la atingerea lui, mi-am reamintit. Ultima oară când șezusem acolo Birgitta era în picioare, goală între genunchii mei, și eu o mângâiam. Nu știu dacă din cauza amintirii, însă în loc să mă așez, am rămas în picioare, cu ambele mâini sprijinite de spătar.

— Nu te plictisești singur aici, Meyssonnier? Nu vrei să te instalez în aceeași cameră cu Colin și Peyssou?

— Nu, mulțumesc, răspunse el cu aceeași voce slabă și posomorâtă. Ca să-l aud pe Peyssou vorbind fără încetare de ai lui? Mulțumesc. Am și-așa destule de felul ăsta în cap.

Așteptam, dar n-a mai scos nicio vorbă. Știam că n-avea să mai spună nimic. Niciun cuvânt. Nici despre Mathilda, nici despre cei doi băieți. Și atunci, deodată, mi-am adus aminte numele lor: Francis și Gérard. Unul de șase, celălalt de patru ani.

— Cum vrei, i-am spus.

— Mulțumesc, Emmanuel, ești drăguț, zise el și deprinderea de a fi politicos era atât de mare la el, încât, pentru a pronunța formula obișnuită, și-a regăsit, timp de câteva secunde, vocea normală.

— Ei, atunci mă duc, am spus.

— Nu te gonesc, răspunse el pe același ton. Ești la tine acasă.

— Ca și tine, am zis cu vioiciune. Malevil-ul e al nostru al tuturor.

Despre asta însă n-a făcut niciun comentariu.

— Bine, pe mâine.

— Da, zise el și vocea i se stinse din nou. La patruzeci de ani, nu ești prea bătrân.

Am așteptat în liniște continuarea, dar n-a mai zis nimic.

— Prea bătrân pentru ce? am întrebat eu după o clipă.

— Păi, dacă supraviețuim, mai avem în față cel puțin treizeci de ani. Și nimic, nimic.

— Vrei să spui fără femeie?

— Nu numai asta.

Voia să spună de fapt „fără copil”, însă cuvântul propriu-zis nu l-a putut pronunța.

— Haide, am zis eu, te las.

I-am căutat mâna pe pipăite și i-am strâns-o. Abia a răspuns la apăsarea mea.

Ceea ce simțea el simțeam și eu, aproape fizic, printr-un fel de contagiune, și era atât de atroce, încât am răsuflat ușurat când m-am întors în camera mea. Dar ceea ce era aici, era poate și mai rău. Cu un grad în plus de rezervă și pudoare.

— Nu-i în regulă? zise Thomas cu jumătate de glas, și i-am fost recunoscător pentru interesul lui față de Meyssonnier.

— Închipuiește-ți și tu.

— Da, zise Thomas.

Și adăugă:

— Aveam niște nepoți în arondismentul XIV.

Și, de asemenea, știam, două surori și rude. Toți la Paris.

Am adăugat:

— Meyssonnier avea doi băieți. Îi adora.

— Și soția?

— Mai puțin. Îi făcea scene din cauza politicii lui. Credea că asta îl făcea să-și piardă clienții.

— Și era adevărat?

— Da, era adevărat. La Malejac, sărmanul Meyssonnier trebuia să lupte pe două fronturi. Împotriva primarului și a taberei clericale. Iar acasă, împotriva nevestei.

— Înțeleg, zise Thomas.

Dar a spus-o cu o voce puțin uscată și iritată, ca și cum n-ar fi avut suferință disponibilă și pentru Meyssonnier. Disponibili, de fapt, eram numai eu și Menou întrucât nu pierdusem pe nimeni din cei apropiați. Pe surorile mele nu le număram printre cei apropiați.

În timp ce Thomas tăcea în întuneric, eu încercam să-mi folosesc insomnia spre a-mi insufla puțină speranță. Mă gândeam la La Roque. Mă gândeam la La Roque pentru că acest mic târg, aflat la o distanță de cincisprezece kilometri, era un vechi loc întărit, clădit în coasta unei coline, și adăpostit la nord, ca și Malevil-ul, de o faleză. Azi dimineață din foișor nu văzusem nimic în direcția respectivă, însă La Roque în orice caz nu putea fi văzut de la Malevil decât atunci când vizibilitatea era foarte bună. Cât despre încercarea de a ajunge acolo pe jos pentru a ști precis cum stau lucrurile, aceasta nu ar fi fost cu putință încă multă vreme, judecând după timpul ce le fusese necesar lui Thomas și celorlalți ca să străbată kilometrul și jumătate care ne despărțea de Malejac.

— Metroul sau parchingurile subterane, zise deodată Thomas.

În vocea lui, în cea a lui Meyssonnier și, probabil, și într-a mea, ceea ce domina era nu durerea, ci o uimire posacă. Iar eu, ceea ce resimțeam pe lângă această uimire era o amorțeală surdă. Gândurile îmi erau confuze și se desfășurau eu o nesfârșită încetineală. Nu reușeam să le fac să se înlănțuie. Mi-au trebuit mai multe secunde pentru a înțelege ce voise Thomas să spună.

— Cunoști parchingul de la Champs-Élysées? reluă Thomas cu aceeași voce slabă, însă bine articulată.

— Da.

— Șanse infime, zise Thomas. Cei care se vor fi aflat în parching sau în metro, da, poate că au fost salvați. Pentru moment. Dar după aceea?

— Cum, după aceea?

— Păi da, prinși ca șoarecii. Alergând de la o ieșire la alta și găsindu-le pe toate blocate de dărâmături.

— Poate nu pe toate, am zis eu.

Din nou tăcere și cu cât tăcerea se prelungea, cu atât îmi dădea impresia bizară că se adâncea și întunericul în care eram cufundați. În cele din urmă mi-am dat seama că Thomas, cântărind șansele de

supraviețuire ale unui pumn de parizieni, se gândea la familia lui. Am repetat:

— Poate nu pe toate.

— Să presupunem că nu, zise Thomas. Dar asta nu face decât să amâne problema. La țară, se trăiește într-un sistem autarhic. Aveți de toate: carne, cereale, conserve din belșug, dulcețuri, miere, butoaie de untdelemn și chiar sare pentru a săra fânul. Dar la Paris?

— La Paris, există marile magazine alimentare.

— Dărâmate sau arse, zise Thomas cu o violență neașteptată, decis parcă să-și alunge orice speranță.

Am tăcut. Da, avea dreptate. Dărâmate, arse sau jefuite. Jefuite de hoardele de supraviețuitori care se ucideau între ei. Și deodată mi s-a înfățișat într-o imagine instantanee grozăvia marilor aglomerări urbane nimicite. Tone de beton prăbușite. Kilometri de imobile distruse. Un haos în care nu se mai găsea nimic, nici măcar o stradă. Orice deplasare cu neputință de făcut din cauza mormanelor de dărâmături. Pustiu, liniște, mirosul de ars. Și, sub imobilele prăbușite, cadavre cu milioanele.

Cunoșteam bine parchingul de la Champs-Élysées. Îmi parcasem și eu acolo mașina vara trecută, când mă dusesem cu Birgitta pentru două zile la Paris. Și așa decorul era destul de neliniștitor. Mi-l imaginam lipsit de lumină și pe supraviețuitori alergând disperați din subsol în subsol și găsind toate ieșirile blocate.

Ajuns la acest punct, nu știu cum, de epuizare fără îndoială, am adormit și am avut niște coșmaruri îngrozitoare: parchingul subteran de la Champs-Élysées se confunda cu metroul, metroul cu rețeaua de canalizare și supraviețuitorii cu șobolanii. Eram și eu unul dintre acești șobolani și, detașat de mine, mă priveam cu oroare.

A doua zi dimineața, Momo ne trezi, bătându-ne în uși. Pentru micul dejun, Menou ne pregătise o surpriză. Așternuse pe lunga masă mânăstirească a locuinței o față de masă bască vrâstată, puțin cârpită (cea mai uzată din cele douăsprezece fețe de masă pe

care mătușa le ținea împăturite în dulap și pe care Menou mi le păstra cu mare grijă de parcă aveam să trăiesc două secole), iar pe fața de masă vin, pahare, pe farfurii câte o felie de tobă și una de jambon – semn că economia mai slăbise de când Menou știa că Adelaida trăia și avea să fete –, iar lângă farfurii câte o felie mare de pâine de casă, unsă cu untură, având în vedere că era totuși mai bine ca pâinea să fie terminată decât „risipită". Pâinea, veche de trei zile, era tare. Și unt nu exista. Se topise în frigiderul rămas fără curent.

Când toată lumea a fost prezentă, m-am așezat, lăsând pe fiecare să-și aleagă locul. Thomas s-a așezat la dreapta mea, Peyssou la stânga. În fața mea Meyssonnier. În dreapta lui Colin, la stânga Momo și lângă Momo, în capătul mesei, Menou. Nu știu dacă obișnuința începe cu primul act, însă de atunci ordinea aceasta a rămas neschimbată, cel puțin atâta vreme cât am fost șapte la Malevil.

Mi se părea nereal să mănânc acest mic dejun, nu prea diferit de cele pe care Menou i le oferea în fiecare dimineață lui Boudenot, și să-l mănânc cu cuțitul și furculița, așezat pe un scaun și de pe o față de masă curată, în sala mare a locuinței, fără nimic care să amintească de evenimentul pe care îl trăisem, în afară de plumbul topit și scurs de-a lungul micilor pătrate de geam colorat de la ferestre și de un strat cenușiu de praf și de cenușă pe grinzile tavanului. Menou avusese însă grijă să mătură și să spele dalele pardoselii și să frece cu grijă mobilele lucioase de nuc, ca și cum prin curajul ei de a trăi și de a le înnoda cu obiceiurile cotidiene voise să șteargă până și amintirea evenimentului.

Nu putuse însă să șteargă expresia întipărită pe fețele tovarășilor mei. Mâncau toți trei fără să se uite la nimeni, fără să scoată o vorbă și aproape fără să se miște, ca și cum privirile și mișcările ar fi putut să destrame stupoarea în care erau cufundați și datorită căreia suferința lor era încă anesteziată. Prevedeam că trezirea avea să fie îngrozitoare și că avea să le pricinuiască, lui Peyssou în mod sigur, noi crize de

disperare. După conversația cu Thomas și coșmarurile care o urmaseră, mă gândisem toată noaptea și ajunsesem la concluzia că singura metodă de a para dinainte șocul care-i aștepta era de a-i pune imediat la muncă și de a mă înhăma și eu alături de ei. Am așteptat să termine de mâncat și le-am spus:

— Ascultați, băieți, vreau să vă cer un ajutor și un sfat.

Au ridicat capul. Ce priviri posomorâte aveau! Și, totuși, vedeam bine că reacționaseră la apelul meu. Spusesem „băieți", termen pe care nu-l mai folosisem la adresa lor de pe vremea *Cercului*. Rostind acest cuvânt, îmi asumam atitudinea de atunci și contam că și ei aveau să facă la fel. Și pe urmă „băieți" însemna, de asemenea, că urma să întreprindem împreună treburi mai dificile. Acesta era un al doilea apel ascuns în spatele primului.

Am reluat:

— Prima problemă. În prima incintă se află douăzeci și unu de cadavre de animale: unsprezece cai, șase vaci și patru porci. Las la o parte putoarea, nu sunt singurul care o simt, însă evident că în aceste condiții nu se poate trăi. Am sfârși prin a crăpa și noi. Ei bine, iată, am continuat. Prima problemă și cea mai urgentă: ce trebuie făcut ca să scăpăm de aceste tone de cadavre? (Am accentuat cuvântul „tone"). Din fericire, tractorul pe care îl parcasem la Maternitate n-a fost distrus. Am motorină, nu cine știe câtă, dar am. Am funii și chiar cabluri. Prin urmare, ce facem cu aceste cadavre?

Băieții s-au însuflețit. Peyssou a propus să transportăm „sărmanele animale" până la groapa de gunoaie din apropiere de Malejac și să le lăsăm acolo. Dar Colin a făcut observația că pe la noi vânturile dominante suflând dinspre apus ne vor aduce fără încetare duhoarea de cadavre. Meyssonnier a sugerat să facem un rug la înălțimea șoselei, groapa de descărcare a gunoaielor fiind jos. Eu însă n-am fost de acord cu rugul pentru cele douăzeci și unu de animale, fiindcă asta necesita o cantitate enormă de lemn. Or, de lemn aveam mare

nevoie la iarnă, pentru gătit și pentru încălzit. Și tăiatul și strânsul, de ici, de colo, adesea de foarte departe, ale trunchiurilor și ramurilor pe jumătate arse și adusul lor până aici avea să fie cu siguranță una din sarcinile noastre cele mai grele.

Colin e cel care s-a gândit la cariera de nisip de pe Rhunes. Era aproape. Drumul până la ea cobora, ceea ce făcea căratul mai ușor. Iar peste animalele așezate în groapa de exploatare puteam arunca de pe faleza care o domină o cantitate suficientă de nisip ca să le acopere.

Cineva, nu mai știu cine, a obiectat că astuparea cu nisip avea să dureze prea mult. Thomas s-a întors spre mine.

— Când ați săpat șanțul prin care vine cablul electric la Malevil, nu mi-ai spus tu că Germain și cu tine ați folosit cartușe de dinamită pentru porțiunile stâncoase?

— Ba da.

— Ți-au mai rămas cartușe, de-astea?

— O duzină.

— Mai multe decât ne trebuie, zise Thomas. Nu-i nevoie să aruncăm nisipul cu lopata. Mă însărcinez eu să fac să se surpe malul peste animale.

Ne-am uitat la el. Treaba era teoretic rezolvată, dar fiecare își dădea seama că punerea ei în practică avea să fie îngrozitoare.

Nu voiam să închei cu o perspectivă atât de negativă.

— Vom mai avea de luat, și destul de repede, o hotărâre în legătură cu câmpul. Iată problema așa cum o văd eu: trebuie riscată o reînsămânțare acum? Am orz în cantitate suficientă și fân. Pe scurt, aveam mai mult decât de ajuns pentru douăzeci de animale spre a face legătura cu recolta viitoare. Bun, vă dați seama că recolta ’77!… Dar, pe de altă parte, cum nu mi-au mai rămas decât trei animale, am destul fân și orz ca să rezist până în ’78. Pentru scroafă am de asemenea tot ce trebuie și chiar mai mult. Mai degrabă în privința noastră există o problemă. Am continuat:

— Pentru noi, problema este cea a pâinii. Nu am grâu, decât un pic de sămânță.

Deodată atmosfera a devenit încordată și fețele grave. Mă uitam la cei prezenți. Groaza de a nu avea pâine le urca în pântece din străfundul veacurilor. Pentru că această lipsă n-o cunoscuseră niciodată nici ei, nici părinții lor, nici măcar în timpul războiului. Unchiul îmi povestise adesea că la noi se recursese din nou, prin 1940, la vechile cuptoare de brutărie și se cocea clandestin pâine din belșug, cu tot Vichy-ul și cartelele lui. Despre timpuri grele, da, spunea Menou, povestea destul de des bunicul. Dar vezi tu, Emmanuel, de lipsă de pâine nu l-am auzit vorbind niciodată.

Dovadă că tradiția orală despre perioadele de foamete de pe vremuri se pierduse, dar nu și spaima imemorială din subconștientul țăranului.

— Ai dreptate, ce să zic, în legătură cu recolta de anul ăsta, spuse Peyssou. Când mă întorceam ieri de la Malejac, am scormonit puțin cu un băț în ogorul în care am pus grâu (mi-a părut un semn bun că avusese acest reflex după ceea ce i se întâmplase). Și n-am găsit nimic, zise el, desfăcând amândouă mâinile pe masă. Absolut nimic. Pământul parcă era ars. Numai praf.

— Sămânța ta de grâu, pentru cât e? m-a întrebat Colin.

— Pentru două hectare.

— Hm, zise Meyssonnier.

Menou era în picioare, puțin mai la o parte, ca să-i lase pe bărbați să vorbească, însă numai urechi, cu privirea neliniștită, cu gâtul întins înainte. Nu era deloc hotărâtă să strângă masa, fiindcă asta ar fi însemnat să plece de lângă noi. Și cum Momo făcea *tuu-tuu*, târându-și picioarele mari în jurul mesei, îi arse una, ceea ce l-a determinat să se ducă mofluz într-un colț.

— După părerea mea, zise Meyssonnier, nu riști nimic arând și însămânțând jumătate de hectar.

— Nu riști nimic! zise uriașul Peyssou cu vehemență, privindu-l pe Meyssonnier cu reproș. Nu

rişti nimic decât să pierzi jumătate de hectar de sămânţă. Şi tu găseşti că asta înseamnă nimic, tâmplarule? (Felul ăsta de a te adresa oamenilor, numindu-i după profesia lor, era specific *Cercului* şi pe cât de afectuos, pe atât de ironic.) Eu îţi spun că pământul, aşa cum e el acum, nu-i în stare să dea un singur fir de păpădie toată vara. Chiar dacă l-ai uda.

După care lovi masa cu palma, cuprinzând apoi, ca o prelungire a acestui gest, paharul în adâncitura ei şi golindu-l dintr-o înghiţitură pentru a-şi întări spusele. M-am uitat la el cu uşurare: îl regăseam în această discuţie pe Peyssou al meu.

— Eu îi dau dreptate lui Peyssou, zise Colin. Locul de pe un câmp unde dai foc la buruieni de Paşti rămâne gol toată vara. Ca să crească ceva pe el trebuie să aştepţi primăvara următoare. Şi ce înseamnă un morman de iarbă care arde, faţă de ceea ce a suferit acum pământul?

— Totuşi, obiectă Meyssonnier, dacă ari adânc şi aduci ce-i dedesubt deasupra, nu există motive ca pământul să nu rodească.

Eu ascultam şi-i priveam. Nu argumentul lui Meyssonnier m-a convins, ci un alt considerent. Nu puteam să le redau familiile, însă puteam, cel puţin, să le ofer o activitate şi un scop. Dacă nu, după îngroparea cailor, aveau să se roadă în inactivitate.

— Ascultaţi, am spus. În principiu aş fi oarecum de acord cu ceea ce au spus Peyssou şi Colin. Dar se poate totuşi încerca, cu titlu experimental (am făcut o mică pauză pentru a permite acestui cuvânt important să-şi producă efectul). Şi fără ca asta să ne înghită prea multă sămânţă.

— Aşa am zis şi eu, a spus Meyssonnier.

Am continuat:

— Tocmai, am un mic loc lângă Rhunes, cinci mii de metri, nu mai mult, în josul braţului celui mai apropiat de faleză, însă unchiul l-a drenat cumsecade şi e sănătos. Toamna trecută l-am gunoit bine şi l-am arat cum trebuie ca să intre gunoiul în pământ. Aşa că am putea încerca să-l arăm încă o dată şi să însămânţăm grâul. Cinci mii de metri n-o să ne

mănânce prea multe boabe. Și o să-l putem și uda dacă primăvara o să fie prea secetoasă, pentru că râul e aproape.

— Altceva mă frământă, am adăugat, mă îndoiesc că o să ne rămână destulă motorină pentru arat, după ce o să îngropăm animalele. Va trebui să prevedem construirea unui plug (m-am uitat la Meyssonnier și la Colin) și s-o învățăm pe Amarante la tras (m-am uitat la Peyssou, pentru că el avusese un cal pe care-l folosea la lucratul viei).

— În ce privește locul tău, a zis Peyssou, cu un aer de concesie prudentă, aș fi curios să văd rezultatul. Dacă-ți dă mâna să pierzi un pic de sămânță!

Mă uitam la el.

— Nu zice „îți" Peyssou, zi „ne".

— Oricum, răspunse Peyssou, Malevil-ul e al tău.

— Ba nu, am zis clătinând din cap, faza asta e depășită. Să presupunem că mâine mă îmbolnăvesc și mor sau că am un accident, și-atunci ce se întâmplă? Există notar? Drepturi de succesiune? Un moștenitor? Malevil-ul aparține celor care-l muncesc, asta-i tot.

— Sunt absolut de aceeași părere cu tine, spuse Meyssonnier, mulțumit că declarațiile mele coincideau de data asta cu principiile lui.

— Totuși, insistă Peyssou, neîncrezător.

Colin n-a zis nimic, dar mă privea cu umbra vechiului lui surâs. Avea aerul că spune de acord, de acord, dar ce schimbă asta?

— Atunci, am spus eu, ne-am înțeles? După ce îngropăm animalele, facem plugul și semănăm lângă Rhunes?

S-a auzit un murmur de aprobare, eu m-am ridicat, iar Menou a început să strângă masa cu un aer de dezaprobare. Spunând că Malevil-ul e al tuturor, o adusesem la nivelul comun și o lipseam de autoritatea și de gloria ei de singură stăpână, după mine. Totuși, în zilele următoare, a ajuns la concluzia că colectivizarea Malevil-ului nu putea să fie decât o manieră politicoasă de a vorbi, spre a-i

face pe invitații mei să se simtă în largul lor, și s-a înseninat.

Nu vreau să vorbesc despre îngroparea animalelor pentru că a fost ceva oribil. Lucrul cel mai greu, poate, a fost scoaterea cailor din boxe, deoarece se umflaseră și nu mai încăpeau pe uși, așa că a trebuit să dărâmăm zidurile.

A trebuit, de asemenea, să mă ocup de îmbrăcăminte, pentru că Meyssonnier, Colin și Peyssou nu aveau decât hainele de lucru cu care fuseseră îmbrăcați când veniseră să mă vadă, în ziua evenimentului. Cu ceea ce rămăsese de la unchiul, am reușit să-i asigur îmbrăcămintea lui Meyssonnier. Colin însă îmi da de furcă. A trebuit s-o conving pe Menou să-i pună la dispoziție hainele bărbatului ei, pe care le păstra la naftalină de două decenii, fără nicio speranță să le îmbrace vreodată Momo, care e mult prea mare. Dar ăsta nu era un motiv să le dea! Nu! Nici măcar lui Colin! Au trebuit să se pună toți pe capul ei, să țipe la ea și s-o amenințe că o să-i ia cu forța hainele alea de la mijlocul secolului pentru ca, în cele din urmă, să cedeze. Dar atunci n-a făcut-o pe jumătate. Pentru că i le-a aranjat pe toate pe măsură lui Colin, care avea cu cinci centimetri mai puțin decât bărbatul ei. Ceea ce a impresionat-o. Trebuie să existe o solidaritate între bărbatul mic și femeia mică, mi-a spus ea, fiindcă eu, așa cum mă vezi, Emmanuel, n-am avut niciodată mai mult de un metru patruzeci și cinci, și încă ținându-mă dreaptă.

Cât despre Peyssou, cazul lui era deznădăjduit. Era cu jumătate de cap mai înalt decât Meyssonnier și decât mine și teribil de lat în umeri, ceea ce îl împiedica să îmbrace vreuna din hainele mele. Bietul nostru uriaș era destul de neliniștit la gândul că s-ar putea pomeni într-o bună zi gol. Din fericire, problema s-a rezolvat, se va vedea mai încolo cum anume.

Menou bombănea de dimineața până seara din pricina tuturor comodităților pe care nu le mai avea. De zece ori pe zi apăsa pe întrerupătoare sau băga în priză, în virtutea obișnuinței, râșnița de cafea (mai

avea câteva kilograme de boabe ca rezervă) și de fiecare dată înjura cu un aer foarte nenorocit. Era foarte atașată de mașina ei de spălat, de fierul de călcat, de grătarul electric, de radioul pe care-l asculta (sau nu-l asculta) în timp ce trebăluia în bucătărie, de televizor, la care se uita în toate serile până în ultimul minut, indiferent de program. Adora mașina și, încă de pe vremea unchiului, născocea tot felul de pretexte ca să meargă până la La Roque în timpul săptămânii, fără a mai pune la socoteală târgul de sâmbăta. Până și medicii – la care nu se ducea niciodată – începuseră să-i lipsească din moment ce nu-i mai avea. Ambiția ei de a bate recordul stabilit de mamă-sa și de a „atinge suta" i se părea foarte compromisă și se plângea de asta în toate zilele. Când mă gândesc, mi-a spus Meyssonnier, la toate idioțeniile pe care le debitau stângiștii despre societatea de consum. Ascult-o numai un pic pe Menou. Nimic nu-i mai rău pentru ea decât o societate în care nu mai există nimic de consumat!

Sau decât o societate în care nu se mai poate citi presa de partid. Lui Meyssonnier îi lipsea mult această presă. Și, de asemenea, împărțirea lumii în două lagăre: cel socialist și cel capitalist, ceea ce dădea vieții sens și savoare, primul luptând pentru adevăr, celălalt înotând în greșeli. Distrugerea și a unuia și a celuilalt îl lăsau pe Meyssonnier descumpănit. Optimist ca un adevărat militant, el își clădise viața pe perspectiva unui viitor fericit. Or, era evident că viitorul nu mai era fericit pentru nimeni.

Meyssonnier a găsit în cele din urmă în camera cazanelor o veche colecție din *Le Monde* (1956, anul frontului republican!). Punând stăpânire pe ziare, mi-a spus cu dispreț: *Le Monde*! Tu știi ce părere am eu despre obiectivitatea lui *Le Monde*! Cu toate acestea a citit unul câte unul, cu pasiune, toate numerele, de la prima până la ultima pagină. Voia chiar să ne citească diferite pasaje. Dar Colin a țipat fără pic de gentilețe: Puțin îmi pasă de Guy Mollet al tău și de războiul lui din Algeria! Sunt douăzeci de ani de

când s-au petrecut toate astea! Guy Mollet *al meu*! zise Meyssonnier cu indignare, întorcându-se spre mine.

Prin Menou am aflat că lucrurile nu mergeau prea bine între Colin și Peyssou în camera lor și, puțin câte puțin, mi s-a plâns fiecare în parte.

Peyssou se văita cam prea mult de pierderea familiei. Povestirile și amintirile lui, care nu se mai sfârșeau, îl scoteau din fire pe Colin. Iar pe Colin, tu îl cunoști, mi-a spus Peyssou, supărăcios, cum rar întâlnești, iar acum și acru, totdeauna gata să mă facă albie de porci. Pentru că nu mai poate să-și fumeze pachetul de țigări pe zi e pus tot timpul pe ceartă, îi sare țandăra din nimic și se tot leagă de statura mea. De parc-aș fi eu de vină.

L-am întrebat pe Meyssonnier dacă n-ar accepta să-l înlocuiască pe Colin în camera lui Peyssou. Fiindcă asupra unui punct eram hotărât: Peyssou nu trebuia să rămână singur.

— De fapt, a spus Meyssonnier, eu am fost totdeauna cel sacrificat. Încă de pe vremea *Cercului* toate treburile plicticoase pentru mine erau. Peyssou nu era de ajuns de inteligent, Colin n-avea suficient simț de răspundere. Iar tu, foarte ocupat să comanzi. Nu-ți mai spun de ceilalți!

— Haide, haide, i-am spus râzând, ca secretar de celulă ești obișnuit cu treburile plicticoase.

La asta n-a mai adăugat nimic.

— Uite, continuă el, eu pe Peyssou îl pun cu douăzeci de coți deasupra lui Colin, deși Colin a fost totdeauna slăbiciunea ta. Colin poate fi amabil, însă poate fi și foarte dezagreabil. Peyssou e un băiat de aur. Totuși, chiar dacă accept să merg în camera lui Peyssou, va trebui să-i cer să înceteze cu amintirile, pentru că de amintiri am și eu capul tot așa de plin.

A rămas nemișcat, apoi a început să clipească des, cu colțurile buzelor lăsate în jos și cu trăsăturile alungite.

— Iar în privința amintirilor, aș vrea să-ți povestesc despre una, și după aceea am să încetez. N-aș vrea să pisez pe nimeni cu asta. În dimineața

zilei Z, Francis, băiețelul meu, voia să vină cu mine la Malevil ca să vadă castelul și eu îi și făgăduisem că-l iau, când Mathilda a zis nu, fiindcă nu era bine să-l amestec la vârsta lui în politica asta a noastră. Am ezitat. Mi-aduc aminte că am ezitat. Pentru că pușt iul părea foarte dezamăgit. Dar cum în seara dinainte mă certasem cu Mathilda din pricina politicii mele, și tu știi cum sunt femeile, că vorbești, vorbești și apoi te superi, că altfel nu mai isprăvești niciodată. Bun. Mi s-a făcut lehamite deodată de toate astea. Bine, am zis eu, ține-ți copilul, am să mă duc singur. Pe scurt, nu mai voiam o a doua scenă, mai ales la așa de puțin timp de la prima. Am fost laș. Și în felul ăsta Francis a rămas acasă. Se uita la mine cu lacrimile curgându-i pe obraji. Dacă n-aș fi fost așa de laș, înțelegi, Emmanuel, Francis ar fi la ora asta aici.

După care rămase mut un minut întreg. Și eu la fel. Dar cred că lui i-a făcut bine să-mi împărtășească și mie acest ghimpe care îl roade. Nu mai știu despre ce am vorbit după aceea, dar am vorbit. Și în acel răstimp mă întreb cum să fac spre a-i spune uriașului Peyssou să nu se mai văicărească atâta, deși în fond are dreptate. Mi-a dovedit-o Meyssonnier.

Adelaida a așteptat ca teribila noastră sarcină de gropari să ia sfârșit, după care a fătat. A făcut o duzină de purcei. Dat fiind că era mai inabordabilă decât oricând, nu s-a putut face o numărătoare exactă decât după ce s-a sculat și atunci s-a văzut că fătase cincisprezece purcei, cifră considerabilă, dar care nu egala recordul ei precedent. Momo a fost cel care a declanșat alarma dând buzna, zbârlit, în sala mare a locuinței în timpul mesei de prânz și urlând cu brațele ridicate: „*Emamuel*, *Abebaiba atatat*!” (Emmanuel, Adelaida a fătat). Am lăsat baltă farfuriile și am dat fuga la Maternitate, unde Adelaida, culcată și gemând, a văzut deodată ușa boxei împodobindu-se cu șapte capete de oameni lacomi și vorbăreți. A grohăit și a mormăit, dar, cum n-a intervenit nimic anormal, s-a pus din nou pe

treabă și a dat afară, unul după altul, și ultimii purcei. Iar noi, cu bărbia sprijinită de stinghia peretelui despărțitor (la un metru cincizeci de la sol, căci fusese prevăzută pentru cai, iar Menou cocoțată pe două pietre puse una peste alta ca să ajungă), am început deodată să discutăm despre abundența acestor noi resurse alimentare și despre folosirea cea mai judicioasă pe care trebuia să le-o dăm. Căci, din nefericire, nu aveam cu ce să hrănim cincisprezece porci. Trebuia, prin urmare, ca o parte din ei să fie sacrificați după terminarea alăptării, perspectivă despre care se vorbea cu o falsă obiectivitate și cu un aer de dezolare, în timp ce saliva ne și inunda gurile la gândul unui purcel la frigare. Am notat atunci că lăcomia aceasta a noastră avea ceva febril. Ea nu era legată, ca înainte, de bucuria de a trăi, ci de teama de viitor. Evocarea chiolhanurilor de altădată juca acum un rol anormal în conversațiile noastre, dovadă că frica de lipsuri continua în secret să ne tortureze.

La două zile după aceea, Princesse fătă un tăuraș, asigurând astfel, cu prețul unui viitor incest, supraviețuirea rasei. Lucrul n-a fost ușor, și Menou a trebuit să pună mâna chemându-l pe Peyssou în ajutor. Acesta însă și-a declinat competența. Ce-i drept, nici la el acasă nu se încumeta s-o facă de teamă să nu pricinuiască vreun rău. Yvetta era cea care ajuta vaca și, când treaba era prea grea, se ducea să-l cheme pe nea Colin. Ei bine, atunci Colin, a zis Menou scurt. Eram toți acolo, se înnoptase și, ca să-i asigur lumină lui Menou, ședeam în boxă pe vine ținând una din lumânările mari din pivniță care mi se scurgea peste degete. Transpiram abundent din cauza emoției și a mirosului puternic de bovine, care nu-mi plăcea. Nașterea a durat patru ore și eram toți muți de spaimă. La un moment dat, incomodat în parte de animal, în parte de lumânare, i-am dat-o lui Meyssonnier s-o țină și din sfert în sfert de ceas a trecut din mână în mână până ce a ajuns din nou la mine. Momo era complet inutilizabil. Plângea în hohote în boxa lui Bel Amour la gândul c-o va pierde pe singura noastră vacă și, cine știe, poate și

pe Bel Amour, care era și ea foarte aproape de soroc. Își exprima temerea cu voce tare, într-un fel de bocet și, o dată sau de două ori, Menou a ridicat capul ca să-l certe, dar a făcut-o fără vigoarea obișnuită, fiind ea însăși înfricoșată. Momo a simțit și ținu prea puțin seama de avertismentul matern, mărginindu-se să-și înlocuiască bocetul cu mici gemete ritmate de parcă el era cel care năștea.

Când, în cele din urmă, tăurașul apăru la lumină, într-o lume pentru moment fără pășuni, Menou, fără un prea mare efort de imaginație, l-a botezat Prince.

Restabilirea mamei și sexul progeniturii ne-au risipit temerile și ne-au redat optimismul, din nefericire ucis în față peste câteva zile când Bel Amour a dat naștere, ce-i drept fără niciun incident, unei mânze.

Bel Amour avea paisprezece ani, Amarante trei, iar Malice (așa a botezat-o Momo, poate din cauză că ne decepționase) o zi. Trei iepe de vârste diferite și cu înfățișări diferite, însă destinate să moară toate fără urmași.

Am avut atunci o seară tristă.

Îndată după îngroparea animalelor, care ne-a consumat ultima picătură de motorină, am hotărât ca restul de benzină – în afara unui bidon de cinci litri pe care l-am pus, pentru orice eventualitate, de o parte – să fie folosit la gater. Și în timp ce Meyssonnier și Colin fabricau un plug cu tracțiune animală din plugul pe care înainte îl trăgea tractorul meu, eu am început, împreună cu Peyssou și Thomas, să fac provizii de lemne pentru iarnă, având grijă să nu ne atingem de trunchiurile care, chiar sfârtecate, mai aveau sevă în ele.

Amarante s-a arătat la fel de docilă la tras ca și la călărit și s-a lăsat destul de repede înhămată la oiștea pe care Meyssonnier o pusese la căruță înainte de a se apuca de făcutul plugului. Lemnul înnegrit din care am făcut grămezi mari din loc în loc, adesea destul de departe de Malevil, a fost cărat până la castel și așezat într-una din boxele din prima incintă. Pentru lemnul ăsta, care arde așa de repede, naturii îi

trebuie un timp nesfârșit să-l producă, însă noi aveam marele avantaj că eram singurii consumatori și aveam la dispoziție o întindere vastă. Și, atât din prudență cât și pentru a avea o ocupație, n-am vrut să mă opresc înainte de a umple complet boxa și chiar și boxa alăturată, ceea ce, după cât am putut să-mi dau seama, ne asigura încălzirea pentru două ierni, cu condiția să nu facem focul decât într-o încăpere și tot acolo să și gătim.

Din ziua evenimentului, un cer de un cenușiu uniform și întunecat atârna deasupra capetelor noastre. Era frig. Soarele nu mai apăruse. Și nici ploaia. Din cauza uscăciunii, pământul acoperit de cenușă era tot numai praf și la cea mai mică adiere de vânt se ridicau nori negri care întunecau și mai mult orizontul. La Malevil, apărat de lumea din afară de zidurile lui străvechi, când ne aflam unul lângă altul în jurul mesei, se mai simțea un pic de viață. De îndată însă ce ieșeam dintre metereze la strânsul lemnelor, ne cuprindea dezolarea. Peisajul cu aspect de cărbune, scheletele copacilor înnegriți, perdeaua plumburie de deasupra capetelor, liniștea câmpiilor nimicite, totul ne strivea. Am remarcat că se vorbea puțin și cu voce scăzută ca într-un cimitir. Când cenușiul devenea mai puțin întunecat, speram să apară soarele, însă cerul se închidea din nou, înconjurându-ne de dimineața până seara cu o lumină de crepuscul palid.

Thomas credea că praful rezultat din exploziile atomice, îngrămădit în stratosferă în cantități considerabile, oprea razele soarelui. Dar, după părerea lui, nu era de dorit să plouă prea curând pentru că, dacă explodaseră *bombe necurate*, chiar la distanțe mari de Franța, apa putea transporta elemente radioactive până la suprafața solului. De fiecare dată când ne îndepărtam de Malevil, el insista să luăm în căruță impermeabile, mănuși, cizme și pălării, subliniind în același timp insuficiența acestei protecții.

Seara, în casă, era atât de frig pentru acel anotimp, încât, după cină, se făcea câte un foc mic și, așezați

în cerc în jurul unuia dintre cele două șemineuri monumentale, stăteam de vorbă câtva timp ca „*să nu ne culcăm ca niște animale*” (Menou).

Eu participam la conversație, câteodată mai și citeam, așezat pe un mic scăunel scund, cu spatele sprijinit de peretele șemineului și ținând cartea într-o parte ca s-o lumineze flacăra. Menou se instala lângă pragul șemineului și, când flacăra scădea prea mult, așeza bușteni ori băga sub ei câte o rămurică din care-și făcuse provizii sub banchetă.

În scrisoarea lui postumă, pe care o știam pe de rost, unchiul îmi recomandase să citesc Biblia, adăugând: „Nu trebuie să te oprești asupra moravurilor, înțelepciunea ei contează”. După moartea lui fusesem însă atât de ocupat cu Malevil-ul și cu crescătoria, încât „n-avusesem timpul” s-o fac. Iar acum eram aproape mai obosit decât înainte, însă problema timpului, lucru bizar, se schimbase, timpul devenise mai ușor de manevrat, băgasem de seamă că puteam „să-l am” când voiam.

Seara în care Bel Amour a adus-o pe lume pe Malice – nu vreau să spun că numele ei a influențat, însă, deși ieșită dintr-o mamă atât de blândă, n-am avut niciodată o iapă mai nărăvașă – a fost, cum am mai spus, tristă. Mai întâi, în timpul mesei a domnit o tăcere s-o tai cu cuțitul. Pe urmă, pe scaunele așezate pentru taifas, Menou și Momo lângă pragul șemineului stând unul în fața celuilalt, iar eu citind, cu spatele sprijinit de peretele lui, tăcerea s-a prelungit așa de mult, încât i-am fost recunoscător lui Colin când a spus că peste douăzeci și cinci de ani nu va mai exista niciun cal.

— Peste douăzeci și cinci de ani, pe naiba! zise Peyssou. Eu, ăsta care-ți vorbește, am văzut la Giraud; nu ăla de la Volpinière, ci ăla de la Cussac, un jugan care mergea pe douăzeci și opt de ani, puțin cam orb, e drept, și cu ceva reumatism, care-l sâcâia la mers, dar îi era încă de ajutor la lucru în vie lui Giraud.

— Ei bine, să zicem treizeci de ani, spuse Colin, n-o să ne tocmim pentru cinci ani. Peste treizeci de

ani, Malice va fi moartă. Și Amarante. Iar sărmana Bel Amour nu va mai exista de mult.

— Taci odată, se răsti Menou la Momo, care era așezat sau mai degrabă tolănit în fața ei lângă șemineu și care se pusese pe bocit când i se anunțase viitorul deces al lui Bel Amour. Nu-i vorba de ziua de mâine, ci de ce-o să fie peste treizeci de ani și peste treizeci de ani unde ai să fii tu însuți, prostănacule?

— Totuși, zise Meyssonnier, Momo are patruzeci și nouă de ani. Peste treizeci de ani o să aibă șaptezeci și nouă. N-o să fie chiar așa de bătrân.

— Ei, iaca ce vreau eu să-ți spun, zise Menou. Mama a murit la nouăzeci și șapte de ani, însă eu nu sper s-ajung așa de bătrână, mai ales că acuma, fără medic, la cea mai neînsemnată gripă te-ai curățat.

— Nu-i tocmai așa, precizează Peyssou, chiar pe vremea când nu prea vedeai medicină la țară, existau oameni care ajungeau la adânci bătrânețe. De exemplu, bunicul.

— Bun, să spunem cincizeci de ani, zise Colin cu o nuanță de exasperare în glas. Peste cincizeci de ani, o să ne ducem cu toții, toți cât suntem aici, afară, poate, de Thomas, care o să aibă șaptezeci și cinci de ani. Ei bine, băiatule, adăugă el întorcându-se spre Thomas, ai să te distrezi bine când ai să rămâi singur-singurel la Malevil.

S-a lăsat o tăcere atât de grea, încât mi-am ridicat ochii de pe carte, din care, de altfel, nu putusem citi un singur rând în seara aceea. Aveam moralul foarte scăzut de la nașterea lui Malice. Nu o puteam vedea pe Menou, așezată cum era în spatele meu, iar pe Momo, care stătea lungit în fața ei, abia îl zăream din cauza flăcărilor și-a fumului. Pe ceilalți patru bărbați înșirați în fața mea puteam însă să-i privesc în voie și fără să-i stingheresc pentru că stăteam cu spatele la foc, de la care nu primeam căldura și lumina decât din dreapta. Stânga îmi înghețase atât de tare, încât, pe la mijlocul serii, m-am transportat cu scăunelul și cu cartea de cealaltă parte a

șemineului ca să-mi încălzesc și cealaltă jumătate de trup.

Thomas era, ca de obicei, impasibil. Pe figura rotundă a lui Peyssou, cu gura lui mare, nasul borcănat, ochii rotunzi și bulbucați și fruntea atât de îngustă încât părul părea gata să se împreuneze cu sprâncenele, se citea, ca într-o carte deschisă, dezolarea. Dar amărăciunea micului Colin era parcă mai neliniștitoare. Căci fără să-i fi dispărut surâsul în formă de gondolă, acesta nu mai avea nimic vesel. Meyssonnier avea aerul șters al unei fotografii vechi uitate într-un sertar. Totuși era în continuare aceeași lamă de cuțit, cu ochii lui cenușii foarte apropiați unul de altul, fruntea strâmtă și înaltă și părul tăiat scurt. Sclipirea din ochi însă lipsea.

— Nu-i sigur, zise Peyssou întorcând capul spre Colin. Nu-i deloc sigur că Thomas, tinerel cum este, va rămâne ultimul aici. După acest calcul în cimitirul din Malejac n-ar trebui să fie decât bătrâni și tu știi bine că nu-i așa. Spun asta fără să-l jignesc pe Thomas, adăugă el cu politețea lui țărănească, înclinându-se puțin către dânsul.

— Eu, în orice caz, spuse Thomas cu o voce egală, dacă rămân singur, nu-i nicio problemă: foișorul și hop!

Mi-a fost ciudă pe el că a spus asta, în starea de deprimare în care se aflau toți.

— Ei bine, vezi tu, băiete, zise Menou, eu nu spun ca tine. Eu, dacă ar fi să rămân singură la Malevil, nu mi-aș face seama atâta timp cât ar fi animale de îngrijit.

— E drept, zise Peyssou, animalele.

I-am fost recunoscător că a spus asta imediat și pe acel ton.

— Animalele, adăugă micul Colin cu o vioiciune amară, în contrast cu veselia sprințară și șugubeață pe care o punea înainte în ceea ce spunea, s-ar descurca și fără tine. Sigur, nu acuma, când totul e ars și prăpădit, dar când iarba o să crească din nou, Adelaidei și lui Princesse poți să le deschizi poarta și o să-și găsească ele hrana.

— Totuși, obiectă Menou, animalele îți țin și ele tovărășie. Uite, îmi aduc aminte de Paulina când a rămas singură în gospodărie, după ce bărbatu-su a căzut din căruță lovit de dambla și băiatul i-a fost ucis în războiul din Algeria. Ea îmi spunea: Menou, n-ai crede, dar le vorbesc animalelor mele toată ziua.

— Paulina era bătrână, răspunse Peyssou, și cu cât ești mai bătrân cu atât vrei să trăiești. Deși nu înțeleg de ce.

— Ai să vezi când ai să fi și tu, răspunse Menou.

— N-am spus asta pentru tine, zise uriașul Peyssou, totdeauna atent să nu jignească pe cineva, și de altfel tu nu te poți compara cu ea. Paulina aproape că nu se mai mișca. Pe când tu alergi, alergi.

— Ei da, zise Menou, alerg! Și alerg așa de bine că într-o bună zi am să ajung la cimitir. Dar taci odată, nătărăule, adăugă ea, adresându-i-se rar lui Momo, că nu-i vorba de ce-o să se întâmple mâine.

— Pe mine, zise Meyssonnier, e un lucru care mă uimește și la care m-am gândit adesea, de când au fătat Adelaida și Princesse. Peste cincizeci de ani n-o să mai fie niciun om pe pământ, însă vacile și porcii or să mișune.

— E drept, zise Peyssou, proptindu-și brațele puternice pe genunchii depărtați și aplecându-se spre foc. M-am gândit și eu la asta. Și-ți spun, Meyssonnier, e un gând pe care nu-l îndur: Malejac-ul cu păduri, cu câmpii, cu vaci și fără niciun om.

S-a făcut liniște și toate fețele, pline de o uimire întunecată, erau întoarse spre flăcări, de parcă s-ar fi putut întrevedea acolo viitorul așa cum îl descrisese Peyssou: Malejac-ul cu păduri, cu câmpii, cu vaci și fără niciun om. Mă uitam la tovarășii mei și mă vedeam în ei. Omul este singura specie animală care poate concepe ideea dispariției sale și singura pe care această idee o face să fie cuprinsă de deznădejde. Ce rasă ciudată: atât de pornită să se distrugă și atât de pornită să se conserve!

— Ceea ce înseamnă, zise Peyssou, ca și cum ar fi tras o concluzie după multă gândire, că nu-i de ajuns

să supraviețuiești. Pentru ca asta să te intereseze, trebuie să existe și o continuare.

Spunând aceasta probabil că se gândea la Yvetta și la cei doi copii ai lui, pentru că obrazul i s-a împietrit deodată, a rămas nemișcat, cu brațele pe genunchi și gura deschisă, uitându-se la foc cu o privire pierdută.

— Nu s-a dovedit că am fi singurii supraviețuitori, am spus eu după un timp. Ceea ce a protejat Malevil-ul a fost faleza care s-a interpus între nord și noi. Se poate să mai existe și alte locuri, și poate chiar nu foarte departe de aici, care să fi beneficiat de aceeași apărare.

Nu voiam însă să le vorbesc de La Roque, nu voiam să le dau prea multă speranță, de teama unei decepții.

— Totuși, zise Meyssonnier, o pivniță ca la Malevil nu se întâlnește prea des.

Am scuturat din cap.

— Nu atât pivnița, cât faleza. Uite, animalele de la Maternitate au supraviețuit totuși.

— Maternitatea, zise Colin, e o grotă foarte adâncă. Uite la grosimea pietrei pe care o are deasupra și pe de lături. Și pe urmă nu se știe dacă nu cumva animalele au mai multă rezistență decât noi.

— Ei, uite, am zis, eu aș crede că rezistența morală este cea mai bună.

— După părerea mea, zise Thomas, ele au suferit mai puțin. Valul de căldură în Maternitate a fost, probabil, mai brutal, însă mai scurt. Aerul s-a răcorit mai repede. Acolo n-a existat atmosfera de cuptor pe care am avut-o noi în pivniță.

Și a adăugat privindu-mă:

— Da, sunt și eu de aceeași părere cu tine. Ar trebui să existe cam peste tot supraviețuitori. Chiar și în orașe.

După care s-a oprit brusc, strângându-și buzele de parcă ar fi vrut să se împiedice să mai spună ceva.

— Ei, uite, eu nu cred, zise Meyssonnier clătinând din cap.

Colin și-a ridicat din nou sprâncenele, iar Peyssou a dat din umeri. În definitiv, ei se instalaseră în nenorocire și nu mai voiau să audă vorbindu-se de nimic altceva, ca și cum în disperarea lor profundă ar fi găsit un fel de siguranță pe care nu voiau să rișteze-o piardă.

A urmat o tăcere foarte lungă. M-am uitat la ceas: era abia nouă. Focul era încă departe de a fi consumat rația de lemne. Era păcat să pierdem toată acea căldură și să ne ducem să ne culcăm atât de devreme în camerele înghețate. Am reînceput să citesc, dar nu pentru mult timp.

— Și ce citești tu, bietul meu Emmanuel? întrebă Menou.

Bietul era, în înțelesul ei, un termen afectuos, folosindu-l nu însemna că mă compătimea.

— Vechiul Testament.

Și am adăugat:

— Istoria sfântă, dacă vrei.

Fiindcă eram sigur că Menou nu cunoștea din Biblie decât versiunea prescurtată și îndulcită care-i fusese servită la catehism.

— A, da, zise Menou, acum recunosc cartea pe care unchiul tău o avea adesea în mână.

— Cum, zise Meyssonnier, citești, tu, asta?

— E o făgăduială făcută unchiului, am răspuns scurt.

După care am adăugat:

— Și apoi o găsesc interesantă.

— Ei, Meyssonnier, zise Colin, cu ceva pe față care semăna cu vechiul lui surâs, uiți că erai întotdeauna primul la catehism!

— Meyssonnier le tocea, zise Peyssou, cu o scurtă licărire de veselie în ochi. Îți spunea totul pe de rost, ca în carte.

Și apoi:

— Eu îmi aduc aminte mai ales de băiețelul ăla și de frații lui care l-au vândut ca sclav. De unde se vede, continuă el după un moment de gândire, că totdeauna în familie ți se fac cele mai mari porcării.

Un moment de tăcere.

— Și dacă ai citi cu glas tare, zise Menou.

— Cu glas tare? am întrebat eu.

— Păi da, zise Peyssou, că și mie mi-ar plăcea să ascult toate istoriile alea pe care le-am uitat.

— Unchiul lui Emmanuel, zise Menou, era totdeauna foarte drăguț, sărmanul, și-mi citea câteodată din cartea lui seara.

— Emmanuel, nu te lăsa rugat, zise Colin.

— Hai, zise Peyssou.

— Dar s-ar putea să vă plictisească, am zis eu, evitând să-l privesc pe Thomas.

— Ba nu, ba nu, zise Menou, și-ar fi și mai bine decât să spună fiecare ce-i trece prin minte sau să macine în cap ceea ce-l frământă.

Și adăugă:

— Mai ales acum că nu mai e nici televizor.

— Ai mare dreptate, zise Peyssou.

M-am uitat alternativ la Meyssonnier și la Thomas, însă niciunul nici celălalt nu mi-au răspuns la privire.

— Vreau, dacă toată lumea e de acord, am spus în cele din urmă.

Și cum cei doi continuară să tacă și să se uite la foc am zis:

— Meyssonnier?

Nu se aștepta la un atac atât de direct. Și-a îndreptat bustul și și-a proptit spatele de spătarul scaunului.

— Eu, a răspuns el cu demnitate, sunt materialist, dar din moment ce nu sunt obligat să cred în Dumnezeu, nu mă plictisește deloc să ascult istoria poporului evreu.

— Thomas?

Destins, cu mâinile în buzunare și picioarele întinse înainte, Thomas își ținea ochii pe botul pantofilor.

— Din moment ce citești Biblia încet, zise el pe un ton neutru, de ce n-ai citi-o și cu glas tare?

Era un răspuns în doi peri, însă m-am mulțumit cu el. Mă gândeam totodată că o asemenea lectură le-ar face bine tovarășilor mei. În timpul zilei erau

ocupați, dar seara era un moment neplăcut, fiindcă le lipsea căldura căminului. Existau tăceri greu de suportat și în timpul acestora aproape că le puteam vedea gândurile învârtindu-se la nesfârșit în vidul existenței lor. Și pe urmă, acum, viața triburilor primitive din Biblie nu era chiar lipsită de asemănare cu ceea ce devenise viața noastră. Eram sigur că avea să-i intereseze. Speram, de asemenea, că încăpățânarea de a trăi dovedită de evrei avea să le insufle o anumită forță.

M-am transportat cu cartea închisă și cu scăunelul lângă celălalt perete al șemineului ca să-mi încălzesc și partea stângă. Menou a aruncat câteva vreascuri pe foc ca să am lumină, eu am deschis Biblia la prima pagină și am început să citesc din Facere.

În timp ce citeam, m-am simțit cuprins de o emoție amestecată cu ironie. Era vorba, fără nicio îndoială, de un poem măreț. Cânta crearea lumii și eu le-o citeam, într-o lume distrusă, unor oameni care pierduseră totul.

Nota lui Thomas

Atâta timp cât anumite amănunte sunt încă proaspete în mintea cititorului, aș vrea să semnalez două erori din relatarea lui Emmanuel.

1. Cred că Emmanuel, în pivniță, și-a pierdut cunoștința de mai multe ori, pentru că eu am stat mereu lângă el și, cu toate acestea, în cea mai mare parte a timpului nu m-a văzut și nu mi-a răspuns când i-am vorbit. În orice caz afirm că *nu l-am văzut niciodată cufundat în hârdăul de spălat sticle*. Și nici altcineva nu l-a văzut. Probabil că Emmanuel s-a visat în situația aceea în delirul lui și tot vis au fost remușcările provocate de „egoismul” lui.

2. Nu Emmanuel a fost cel care a închis ușa pivniței, după „înspăimântătoarea” apariție a lui Germain, ci Meyssonnier. În starea de semi-conștiență în care se găsea, Emmanuel probabil că i s-a substituit lui Meyssonnier căruia, lucru ciudat, îi descrie foarte exact mișcările, ca și cum ar fi fost ale

sale: în special felul cum Meyssonnier s-a târât în patru labe până la ușă, fără să se apropie însă de corpul lui Germain.

Aș vrea să adaug ceva:

Cu toate că sunt ateu, nu sunt anticlerical și dacă m-am arătat un pic reticent atunci când Emmanuel a citit din Biblie în seara aceea, am făcut-o pentru că această ceremonie – poate că nu e termenul cel mai potrivit, însă nu găsesc altul – mi s-a părut că merge puțin cam prea mult în sensul unei situații deja existente: caracterul aproape religios al influenței pe care Emmanuel o exercită asupra tovarășilor lui. Cu atât mai mult cu cât Emmanuel a citit textul cu vocea lui frumoasă și gravă vibrând de emoție. Sunt de acord că Emmanuel este un om cu o imaginație foarte bogată și că emoția lui este mai ales de ordin literar. Dar tocmai asta găsesc eu că e periculos: confuzia.

A spune, cum o face Emmanuel, că Facerea este un „poem măreț" înseamnă a uita un pic prea mult greșelile științifice în care abundă.

• CAPITOLUL VI

Acele prime săptămâni de după eveniment îmi lasă o impresie de cenușiu – atât în exterior, cât și în viețile noastre – de durere surdă, de stagnare, de orizont închis, de eforturi ingrate. Pentru că muncim mult, adesea în scopuri lipsite de interes, dar pe care ni le fixăm din disciplină, ca și datorită faptului că încercăm să ne organizăm spre a supraviețui, deși fără multă dragoste de viață.

În timp ce Meyssonnier și Colin sunt pe cale de a termina plugul la care urmează să o înhame pe Amarante, Thomas, Peyssou și cu mine ne angajăm la o treabă mai puțin urgentă, însă cu scadență îndepărtată la fel de utilă: adunăm, numerotăm și aranjăm într-o magazie toate obiectele metalice, inclusiv cele care, la prima vedere, puteau să pară neînsemnate, dar care, datorită faptului că nu se mai puteau fabrica, erau acum de o neprețuită valoare.

Începând, bineînțeles, cu uneltele necesare la câmp și în gospodărie. Cu acestea din urmă nu fusesem eu întotdeauna prea grijuliu, deoarece un clește lăsat să ruginească în iarbă sau pierdut era până atunci atât de ușor de înlocuit. De acum înainte însă trebuia să ne băgăm în cap că asemenea neglijențe erau aproape niște crime.

Magazia am instalat-o la parterul foișorului unde se aflau niște stelaje pe care le făcusem pentru merele din livada care acum nu mai există. Am pus uneltele cele mai prețioase în cutii închise și, cu asentimentul lui Thomas a fost desemnat, în unanimitate, magazioner. Aceasta însemna că din acel moment nu se mai lua nicio unealtă fără o însemnare scrisă despre cel ce o împrumută și despre data împrumutului.

După terminarea acestei operații, îmi aduc aminte că într-o boxă neocupată din prima incintă depozitasem, în perioada restaurării Malevil-ului,

niște scânduri vechi pline de cuie menite să fie arse iarna în șemineuri. Ce greșeală! Acum s-a terminat cu risipa. Nimic nu mai era de aruncat: niciun capăt de hârtie, niciun ambalaj, nicio cutie de conserve, nicio sticlă de plastic, nicio bucată de funie ori de sfoară, niciun cui îndoit sau ruginit. „Lada de gunoi” nu mai avea obiect.

Am tras afară din boxă scândurile vechi din lemn de castan și, cu cleștele și ciocanul, am scos toate cuiele, străduindu-ne să nu le stricăm capul. După ce le-am îndreptat unul câte unul pe o piatră, le-am aranjat după mărime în magazie într-o cutie cu despărțituri. Am tăiat cu fierăstrăul, ca să economisim benzina la gater, părțile putrede sau deteriorate (singurele destinate acum încălzitului), am curățat cele două fețe de ipsosul sau de cimentul de pe ele și le-am stivuit în boxă după mărimi, având grijă să stea în poziție absolut orizontală, ca să nu se strâmbe în cursul iernilor viitoare.

Îmi făcusem, în vederea vizitelor turiștilor, provizii de lumânări uriașe. Mai rămăseseră două duzini în pachete, plus patru, aproape neîntrebuințate, în aplicele lor din pivniță și două consumate pe jumătate.

Am hotărât să le întrebuințăm cu multă zgârcenie și, dat fiind că aveam încă două butoaie de untdelemn, Colin a fabricat niște opaițe din cutii de conserve cilindrice. Înțepa una din marginile cutiei în așa fel încât să-i facă un cioc ca să țină fitilul, un simplu fir scos dintr-o frânghie de cânepă, și, cu aparatul de sudat, a prevăzut fiecare cutie, în partea opusă ciocului, cu o mică toartă metalică tăiată din capac. A făcut atâtea opaițe din acestea câte camere existau la Malevil, adică patru. La sfârșitul serii, fiecare își aprindea opaițul cu un tăciune pentru a nu ajunge în camera lui prin beznă și a avea lumină la culcare. Însărcinată cu distribuirea uleiului a fost Menou, deoarece tot ea răspundea și de cel de-al doilea butoi, care trebuia să servească la gătit și de care, pentru moment, nu ne atinsesem.

Cu ajutorul unei uluci de la acoperiș, pe care a curățit-o și a dat-o la rindea, Meyssonnier a făcut o măsură gradată, care ne-a permis să constatăm că, după două săptămâni, consumul de ulei din primul butoi era foarte redus. Potrivit calculelor lui Thomas, la ritmul acesta de consum, ne trebuiau șase ani ca să-l terminăm. După care urma să găsim o altă sursă de lumină, dat fiind că era puțin probabil să fi supraviețuit vreun nuc distrugerii florei.

Îmi mai rămăseseră de asemenea două lanterne electrice cu două baterii aproape noi. I-am încredințat una lui Menou, pentru cetățuia de la intrare, iar cealaltă am păstrat-o pentru foișor, stabilind că atât una cât și cealaltă nu trebuiau folosite decât în cazul vreunui eveniment neprevăzut.

Thomas a sugerat o ameliorare a confortului din camera de baie prin depozitarea de bălegar de la cele trei iepe pe dalele platformei de la baza castelului de apă. Pe sub aceste dale și în jurul lor trecea țevăria instalației de apă. Or, Thomas considera că, fermentând, bălegarul degaja destule calorii pentru a încălzi apa. La început am fost cu toții sceptici, dar experiența a reușit. Fără a mai pune la socoteală comoditatea pe care ne-o aducea, aceasta era, în primitivismul în care căzusem, o primă treaptă, o primă victorie. Micul Colin jura că, dacă ar fi putut măcar dispune de magazinul lui din La Roque, ar fi reușit să repună în funcție încălzirea centrală pe baza aceluiași principiu.

Peyssou a fost foarte fericit să stea în cameră cu Meyssonnier, însă a trebuit să uzez de diplomație ca să-l conving pe Colin să stea singur în camera Birgittei. Ceea ce ar fi voit el, cred, ar fi fost să-l înlocuiască pe Thomas în camera mea. Dar am făcut pe surdul. Tovarășii mei mă acuzau că prea îl cocoloșeam pe Colin și că prea îi treceam totul cu vederea. Totuși, nu eram atât de orbit încât să nu-i văd defectele. Eram convins că aș fi făcut o afacere destul de proastă schimbându-l cu Colin pe un

tovarăș de cameră atât de calm, atât de discret, atât de reținut cum era Thomas.

Și apoi Thomas era și așa îndeajuns de izolat datorită tinereții lui, originii lui orășenești, deprinderilor lui de gândire, caracterului său, necunoașterii dialectului. A trebuit să le spun lui Menou și Peyssou să nu abuzeze de prima lor limbă – la ei franceza venea abia în al doilea rând – pentru că la masă, dacă începeau să vorbească în dialect, toată lumea se lăsa încetul cu încetul antrenată, și Thomas ajungea repede să se simtă străin de viața noastră.

Trebuie spus, de asemenea, că Thomas îi descumpănea pe tovarășii mei pentru că era pe cât de bățos, pe atât de aspru. Avea un fel de a fi rece. Vorbea scurt și precis. N-avea maleabilitate. Și mai ales, lipsindu-i humorul și chiar simțul comicului într-o măsură nemaipomenită, nu râdea niciodată. Seriozitatea lui imperturbabilă, atât de rară la noi, putea să fie luată drept orgoliu.

Chiar și cele mai vizibile calități ale lui Thomas nu-l făceau apreciat. Am observat că Menou nu-l admira deloc (ea care avea totuși o slăbiciune pentru bărbații frumoși, de pildă pentru factorul Boudenot). Dar dacă Thomas era un băiat frumos, nu era așa cum se considera la noi. Statuia greacă și profilul perfect nu fac parte din canoanele noastre. Puțin ne pasă că cineva are nasul mare și bărbia din topor, dacă în spatele acestora se ascunde focul vieții. Noi apreciem bărbații mari, solizi, cu zâmbetul pe buze, mucaliți, oleacă flușturatici.

Și pe urmă, Thomas era un nou venit, nu aparținea *Cercului*. Era exclus din amintirile noastre. Și cum, pentru a compensa izolarea lui la Malevil, mă ocupam destul de mult de el, era pizmuit, mai ales de Colin, care-l împungea. Or, Thomas era complet incapabil să pareze mingea într-un ping-pong verbal. Gândea cu prea multă încetineală și seriozitate. Nu replica. Tăcerea lui trecea drept dispreț și Colin, după ce-l luase în zeflemea, îi purta pică. Și aici a

trebuit să intervin, să-l potolesc pe Colin, să ung mecanismul.

Cititul Bibliei continua în toate serile, mult mai puțin monoton decât aș fi crezut, pentru că era întrerupt de schimburi vii de păreri. Peyssou, de exemplu, a fost foarte afectat de discriminarea pe care a trebuit s-o îndure Cain din partea Domnului.

— Tu găsești că-i drept? m-a întrebat. Băiatul a trudit din greu la cultivatul legumelor, a săpat și a udat, a plivit și asta-i totuși ceva mai greu decât să te plimbi cu oile, iar Domnul aici nu se uită la jertfa lui! Iar celălalt zvânturat, n-a făcut decât să stea după fundul oilor și pentru asta, lui, toate darurile?

— Domnul, a spus Menou, bănuia de pe atunci că Abel o să fie ucis de Cain.

— Un motiv în plus, zise Colin, ca să nu bage zâzanie între frați prin nedreptăți.

Meyssonnier se aplecă spre foc, cu coatele pe genunchi, și spuse cu o satisfacție ascunsă:

— Ținând seama că era atoateștiutor, ar fi trebuit să prevadă omorul. Și dacă l-a prevăzut, de ce nu l-a împiedicat?

Dar acest raționament perfid n-a avut priză asupra tovarășilor lui: era prea abstract.

Peyssou cu cât reflecta, cu atât se identifica mai mult cu Cain.

— Așa-i întotdeauna, zise el. Oriunde te duci dai peste câte unu răsfățat. De pildă domnul Le Coutellier la școală: Colin în rândul întâi, lângă sobă. Iar eu, pedepsit, în fundul clasei, cu mâinile la spate. Și ce făcusem? Nimic.

— Lasă că exagerezi, zise Colin, cu surâsul lui ascendent. Le Coutellier te pedepsea știi tu pentru ce.

— Totuși, obiectă Peyssou, când ești mereu oropsit te înrăiești. Uită-te la acest vrednic Cain care cultivă morcovi și-i dăruiește Domnului. Aiurea, nicio privire. Asta dovedește, adaugă el cu amărăciune, că încă de pe vremea aceea cârmuirea nu se interesa de agricultură.

Cu toate că acum cârmuirea nu mai există, această observație a întrunit asentimentul general. După care s-a făcut tăcere și mi-am putut continua lectura. Dar când am ajuns la momentul în care Cain și-a cunoscut femeia și aceasta i-a dăruit un copil numit Enoh, Menou m-a întrerupt:

— Dar asta de unde a ieșit, întrebă ea pe un ton arțăgos.

Era așezată lângă pragul șemineului, în spatele meu, având-l în față pe Momo pe jumătate adormit. Am întors capul peste umăr.

— Care asta?

— Femeia lui Cain.

Ne-am uitat unul la altul nedumeriți.

— Poate că Domnul, zise Colin, fabricase în altă parte un alt Adam și o altă Evă.

— Nu, nu! zise Meyssonnier, totdeauna partizan al preciziei, dacă ar fi făcut-o, cartea ar fi spus.

— Atunci era soră-sa? întrebă Colin.

— Sora cui? zise Peyssou, aplecându-se ca să-l privească în ochi.

— Sora lui Cain.

Peyssou se uită la Colin și tăcu.

— Păi altfel n-avea cum, zise Menou.

— Ei, asta-i! răspunse Peyssou.

Scurtă tăcere. Ei, care aveau păreri atât de libere, e curios cum incestul îi făcea reticenți. Poate tocmai pentru că erau la țară.

Am reluat lectura, însă n-am mers prea departe.

— Enoh, zise Peyssou deodată, e un nume evreiesc. Și adăugă cu un aer important și doct: am cunoscut un băiat la regiment care se numea Enoh și era evreu.

— Nu-i deloc de mirare, zise Colin.

— Și de ce nu-i de mirare, zise Peyssou, aplecându-se iar pentru a-l privi.

— Pentru că părinții lui Enoh erau evrei.

— Evrei? întrebă Peyssou, holbându-și ochii, cu mâinile larg deschise pe genunchi.

— Și bunicii de asemenea.

— Ce! zise Peyssou, Adam și Eva erau evrei?

— Și ce-i cu asta?…

Peyssou rămase un moment nemișcat, cu gura căscată și ochii fixați asupra lui Colin.

— Păi și noi, zise el în sfârșit, ne tragem din Adam și Eva!

— Mda!

— Atunci și noi suntem evrei?

— Mda, zise Colin, flegmatic.

Peyssou se lăsă pe speteaza scaunului.

— Ce vorbești, n-aș fi crezut.

Rumegând această descoperire probabil că a găsit în ea dovada unui nou renghi care i se juca, fiindcă la un moment dat a spus:

— Atunci de ce evreii se cred mai evrei decât noi?

Toată lumea râse, în afară de Thomas. Văzându-l cu buzele strânse, cu brațele încrucișate, cu bărbia în piept și picioarele întinse drept înaintea lui, îți dădeai seama că găsea puțin interesante aceste conversații și cu atât mai puțin interesantă lectura care le stârnea. Cred că el s-ar fi dus să se culce imediat după masă, dacă n-ar fi avut nevoie, ca noi toți, de puțină căldură omenească la sfârșitul zilei de muncă.

La început mi s-a părut uimitor că ajungem chiar să râdem în cursul acestor seri. Mi-am amintit însă de cele ce-mi spunea unchiul despre serile din timpul prizonieratului lui în Germania. Să nu-ți închipui, Emmanuel, că în Prusia orientală stăteam în jurul sobei și ne smiorcăiam. Dimpotrivă! Îi uimeam pe nemți cu veselia noastră. Povesteam, cântam, râdeam. În fond însă, înțelegi tu, Emmanuel, asta nu însemna nimic, era o veselie de mânăstire. În spatele ei era gol. Băieții nu puteau înlocui totul.

Veselie de mânăstire, da, așa este, ăsta-i cuvântul, și-mi dau seama bine de tot în timp ce îi ascult pe tovarășii mei discutând, cu primul volum al Bibliei pe genunchi. Și cum partea stângă mi-e înghețată (ce temperatură pentru luna mai!), mă ridic și mă mut cu scăunelul și cu cartea de cealaltă parte a șemineului, însă nu pot să rămân acolo mult timp din cauză că sunt prea aproape de Momo, căruia focul îi activează

duhoarea și asta mă incomodează. Îmi propun să-i sugerez mâine lui Menou o ședință de spălare.

În spatele tovarășilor mei (îmi trebuie un mic efort ca să-l includ printre ei și pe Thomas, care este atât de diferit), le văd umbrele dansând până la grinzile mari ale tavanului. Nu reușesc să disting fundul sălii, căci e prea îndepărtat, dar între două pâlpâiri ale flăcărilor zăresc la stânga mea, între cele două ferestre cu ochiuri pătrate, zidul de piatră aparentă împodobit cu arme albe. În spatele lui Peyssou, lunga masă mănăstirească strălucind pe cât o freca Menou cu cârpa, iar în dreapta cele două comode pântecoase de la Grange Forte. Și pe jos, dalele late de piatră care acoperă bolțile pivniței.

E un decor auster: piatră pe jos, pereții de piatră, fără perdele, fără covoare, nimic cald, nimic care să amintească prezența unei femei. O lume de bărbați singuri, fără urmași, care-și așteaptă sfârșitul. Mânăstire, cu toate ale ei: muncă, „veselie", lecturi înălțătoare.

Nu știu cum, de la „evreii care se cred mai evrei decât noi" s-a trecut la problema dacă există supraviețuitori în La Roque. Se vorbește despre asta în fiecare seară. Se plănuiește o deplasare într-acolo, cât mai curând, dar nu e așa de ușor. De la Malevil la Malejac am curățat noi, cu chiu cu vai, drumul de copacii culcați la pământ de incendiu, însă cei cincisprezece kilometri de la Malejac până la La Roque, prin pădurea de castani, sunt un drum foarte accidentat. După puținul pe care l-am văzut, trebuie să fie blocat de rămășițele incendiului, și noi nu mai dispunem de carburant ca să-l putem degaja. În mod normal, mergând pe jos, îți trebuiau trei ore bune ca să ajungi în La Roque. Pentru a răzbate până acolo printre acele rămășițe, ne-ar trebui o zi întreagă și apoi încă o zi pentru a ne întoarce la Malevil. Erau deci necesare patruzeci și opt de ore pe care pentru moment – atâta vreme cât nu ne-am asigurat semănatul – nu ne putem permite să le pierdem.

Cel puțin asta e teza pe care o susțin eu. Cu cartea cea mare pe genunchi îi ascult pe tovarășii mei și nu

suflu un cuvânt. Eu sunt cel care am enunțat primul ideea, trezindu-le speranța de a găsi supraviețuitori în La Roque. Și tot vorbind despre ea în fiecare seară, perspectiva a căpătat contur. Dar, pe măsură ce i-a câștigat pe ei, s-a estompat la mine. Nu-i îndemn deloc să încerce expediția. Ba, dimpotrivă. În timp ce Meyssonnier și Colin lucrează la plug, eu prefer să rămân la Malevil împreună cu ceilalți doi, ocupându-ne cu scosul cuielor din scândurile vechi și cu aranjarea magaziei.

Îmi dau seama că, în ceea ce mă privește, bat în retragere și sunt gata să renunț. Mă închid în mine în fiecare zi, sunt de pe acum mai mult de jumătate călugăr. Și, pe când ascult cu o ureche, credincios strategiei mele bazate pe o atenție intermitentă, îmi reazem ceafa de peretele șemineului, întrebându-mă cu ce s-ar schimba lucrurile dacă aș fi cu adevărat credincios. Desigur, asta mi-ar pune noi probleme, printre care pe aceasta: de ce le-a lăsat Dumnezeu pe creaturile sale să-i distrugă creația? Dar să lăsăm la o parte planul ideilor. Cel puțin mi-ar încălzi inima? Nu știu. Nu cred. Toate astea sunt atât de departe de mine. Totul e atât de abstract. Când visez, nu visez lucruri legate de Dumnezeu.

Am două feluri de vise: unul în stare de trezie, deliberat, în timpul insomniilor mele, altul, involuntar, în somn. Când nu dorm, cu pieptul, cu pântecele și cu coapsele apăsate cu putere pe saltea, mi-o închipui pe Birgitta. Când, în cele din urmă, o simt foarte vie, caldă și catifelată în brațele mele, mă arunc asupra ei, o mângâi, o mușc. E puțin spus că o mușc, o sorb, o beau, o mănânc. Ăsta-i și motivul pentru care, cred eu, dispare atât de repede și mi-e din ce în ce mai greu s-o reînvii.

Dintre cele două feluri de vise cel mai puțin amăgitor este cel din timpul somnului, aproape întotdeauna același. Se face că cobor, într-o dimineață luminoasă, o scară la Cimiez, mai sus de Nisa. Scara asta o cunosc bine, cu toate că n-am coborât-o decât o singură dată în viața reală. E largă și luminoasă, fiindcă soarele năvălește asupra ei prin

niște ferestre înalte. Și în visul meu, în timp ce cobor, o fată urcă spre mine alergând, cu părul despletit și brațele atârnându-i grațios de-a lungul corpului. Are un piept frumos pe care fuga îl face să palpite. Și în timp ce trece pe palierul etajului de dedesubt în drum spre mine, soarele îi luminează părul din spate. Urcă ultimele trepte, cu capul ridicat către mine, nu o cunosc, însă îmi surâde prietenoasă cu amândoi ochii, cu toată gura. Asta-i tot, aici se oprește visul. Dar eu mă simt, cum să spun? atât de împrospătat de această viziune, de parcă aș trage pe nări mirosul unor ciorchini de liliac.

Noaptea trecută, imediat după acest vis, m-am deșteptat și revenirea a fost foarte penibilă. M-a cuprins o amărăciune îngrozitoare și, în același timp, o durere fizică. Îmi simțeam cavitatea toracică îngustându-se în jurul inimii și cum amândouă senzațiile erau legate între ele, aveam impresia îngrozitoare că sunt cu totul singur. Singurătatea, ca să mă exprim mai corect, îmi apărea ca o durere localizată în piept, M-am așezat pe pat, am început să respir metodic și, spre marea mea mirare, am reușit fără nicio greutate. Inima, plămânii își continuau fiecare funcțiile, nimic nu mă durea, aveam doar un nod în gât și acea impresie bizară de tensiune care urcă și pe care o aștepți să explodeze, lucru care se întâmplă, în cele din urmă, odată cu lacrimile care încep să curgă.

Și, în timp ce îmi curg pe obraji fără niciun suspin, în mintea mea se repetă același refren istovitor: nu m-am căsătorit, n-am avut copii. La capătul vieții mele – dispariția rasei umane. Am să ajung acolo. Căci sunt deodată cuprins de convingerea absurdă că toți tovarășii mei, chiar și Thomas, care are cu cincisprezece ani mai puțin decât mine, vor dispare înaintea mea, lăsându-mă singur. Și mă văd bătrân și încovoiat, învârtindu-mă la nesfârșit prin încăperile imense ale Malevil-ului, ascultându-mi ecoul pașilor în pivniță, sub bolți, în sala mare a locuinței, în camera mea din foișor.

E prima noapte senină de la ziua evenimentului încoace, poate că s-a făcut chiar dimineață. Pe canapea, alături de mine, dar la un nivel mult mai coborât decât patul meu țărănesc cu picioarele lui înalte, văd fața lui Thomas, cu ochii închiși și obrazul pe pernă, într-o atitudine destinsă, cu cearșaful tras până la bărbie și, în spate, până la ceafă, ca să se apere de curentul de la fereastră. Îi admir încă o dată trăsăturile, nasul lui grecesc, conturul buzelor, linia obrajilor. Observ că în somn i-a dispărut expresia de severitate pe care o are când e treaz. Dimpotrivă, are în el ceva copilăresc, lipsit de apărare. Barba-i blondă crește încet, așa că nu se rade decât la două zile. Și cum s-a ras azi dimineață, n-are fir de păr pe obraz. Mi se pare neted și catifelat, cu un început de gropiță aproape de colțul gurii, pe care nu am remarcat-o până acum niciodată. Părul lui blond buclat, tuns scurt când l-am cunoscut în lăstăriș, a crescut de când e la Malevil și îi dă un aer aproape feminin.

Cu o mișcare bruscă mă sucesc în pat, îi întorc spatele. Cred că într-o zi va trebui să fac o reîmpărțire a camerelor, în așa fel încât să existe o rotație și să nu-l am întotdeauna pe Thomas la mine, pentru că asta-i camera cea mai comodă dintre toate. În același timp, încerc un bizar sentiment de neliniște și de culpabilitate căruia nu-i pot atribui o cauză, dar care mă ține treaz între gânduri confuze și scurte ațipiri. Acestea sunt întrerupte de coșmaruri atât de penibile și de umilitoare, încât mă scol și, luându-mi grămadă hainele de pe scaun, ies din cameră și cobor la etajul următor în baie. Dar și acolo fantasmele continuă, odioase și nerușinate, până ce termin cu bărbieritul. Fac un duș, rămânând mult timp sub bătaia lui. Mi se pare că mă spăl de visele mele.

La ceasul meu de mână e ora cinci când cobor din foișor în curte. Ca în toate zilele de după cea a evenimentului e frig, iar cerul cenușiu. Sunt singurul care s-a sculat la Malevil. Pașii mei răsună pe pavaj. Foișorul enorm, zidurile de apărare, locuința mă

apasă cu masa lor. Am în față două ore lungi de singurătate înainte de micul dejun.

Trec puntea mobilă și de acolo în prima incintă și la Maternitate. Bel Amour doarme în picioare și mânza la fel, sprijinită de mama ei, însă, de cum ridic bărbia deasupra peretelui despărțitor al boxei, Bel Amour își ciulește urechile ei mici, deschide ochii și, zărindu-mă, începe să sufle pe nări cu un ușor nechezat surd și prietenos. Înaintează un pas spre mine, mânza, pe jumătate trezită, șovăie, dar înaintează apoi și ea, împleticindu-se pe picioarele-i lungi și subțiri până-și găsește sprijin lângă burta încă umflată a mamei sale. Bel Amour își trece capul de cealaltă parte a peretelui despărțitor și-l pune fără ezitare pe umărul meu, în timp ce eu îi mângâi botul uitându-mă la mânză. Un pui de animal e întotdeauna înduioșător, ca și puiul de om. Malice are aceeași pată albă pe frunte și aceeași culoare murgă ca mama ei. Se uită și ea la mine cu ochii ei frumoși și naivi și cu un aer mirat. Aș vrea să intru în boxă ca s-o mângâi, dar nu știu dacă lui Bel Amour i-ar plăcea prea mult, așa că rămân cu dorința. Bel Amour își pune falca și pe urmă nările moi și umede pe gâtul meu, suflând iar ca mai înainte. Se vede cât de colo că e fericită. E răsfățată, bine hrănită și are o mânză. Nu știe că acesta e ultimul ei pui și că specia ei, ca și a noastră, este condamnată să dispară.

Ziua trece cu muncile noastre monotone. Iar seara, revăd scena, stau cu coatele sprijinite pe Biblie și cu capul în palme, ascultând cu intermitențe conversația despre La Roque. Focul a scăzut mult și Menou, somnolentă, se ridică din colțul ei dând astfel semnalul de plecare. Se produce, ca de fiecare dată, mare zgomot de pași și de scaune, așezate la loc în jurul mesei. Menou, cu vătraiul în mână, aranjează focul cu artă ca să mai găsească jăratec a doua zi și, în timp ce mai zăbovesc în picioare, cu Biblia închisă sub braț, râzând și flecărind cu tovarășii mei, mi se face frică să mă întorc în pat cu gândurile învârtindu-se în cap ca un deținut în curtea închisorii.

Îmi aduc bine aminte de seara aceea și de frica pe care o încercam la gândul unei noi nopți de insomnie. Îmi aduc bine aminte, căci a doua zi s-a produs o schimbare și totul a început să se miște.

Ca într-o tragedie clasică, evenimentul s-a anunțat prin semne, mesaje și prevestiri. Era la fel de frig ca în zilele precedente, cerul era închis și orizontul posomorât. La micul dejun, de la nașterea lui Prince, aveam câte un pic de lapte, nu chiar câte o ceașcă pentru fiecare, dar și așa a trebuit ca Thomas să insiste mult, în numele dieteticii, pentru ca toată lumea să bea, deoarece nici lui Meyssonnier, nici lui Colin, nici lui Peyssou nu le plăcea. Momo, dimpotrivă, îl savura. Apucând ceașca cu mâinile lui murdare și scoțând dinainte mici grohăieli de plăcere, își fixa ochii negri și strălucitori asupra lichidului și se bucura câteva secunde de culoarea lui albă ca zăpada înainte de a-l duce la gură și de a-l înghiți atât de repede și cu atâta lăcomie încât i se scurgea câte o dâră albă de fiecare parte a bărbiei, până pe gâtul negru, printre țepii bărbii nerase de cincisprezece zile.

— Menou, am zis eu când Momo și-a pus jos ceașca, va trebui să ne hotărâm astăzi pentru curățatul odraslei.

Îmi alesesem în așa fel cuvintele încât cel în cauză să ignore până în ultima secundă operația care, pentru a reuși, presupunea luarea prin surprindere.

— De o bucată de vreme îmi spun și eu același lucru, zise Menou, tot aluziv, fără să se uite la Momo. Dar singur știi cum e. Și adăugă:

— Când vrei, o facem.

— Bine, atunci după micul dejun. Când se duce Peyssou să lucreze locul de lângă Rhunes cu Amarante. În patru, ar trebui totuși să fie suficient.

Sunt sigur că Momo nu sesizase nici cuvântul „curățat”, nici cuvântul „odraslă” și de altfel tocmai din acest motiv le folosisem. Avusesem, de asemenea, grijă, ca și Menou, să nu mă uit la el în timpul schimbului de cuvinte. Cu toate acestea, infailibilul lui instinct i-a dat de veste. S-a uitat

alternativ la maică-sa și la mine, s-a ridicat brusc, răsturnându-și scaunul, și a strigat cu un glas plin de furie: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă*! (Pentru numele lui Dumnezeu, lăsați-mă-n pace! Nu-mi place apa!) Și, apucând cu amândouă mâinile felia de jambon de pe farfurie, o rupse la fugă și ieși.

— V-a tras în piept, zise uriașul Peyssou râzând. Acum s-a zis pentru astăzi.

— Ba nu, răspunse Menou, nu-l cunoști. O să uite. Orice idee îi intră în cap pe o ureche și-i iese imediat pe cealaltă. Din cauza asta nu-și face griji niciodată. Nu ține minte nimic.

— Ei, are baftă, zise Colin, cu umbra vechiului lui surâs. Pentru că eu am capul plin de idei. Și mi se-nvârt, mi se-nvârt. Aș prefera să fiu idiot.

— Idiot nu-i, precizează Menou cu energie. Unchiul lui Emmanuel spunea că Momo e inteligent. Vorbirea îi lipsește. Din cauza asta nu poate reține.

— N-am vrut să te jignesc, spuse Colin politicos.

— Nu ți-am luat-o nici eu în nume de rău, răspunse Menou adresându-i un surâs. Ochii ei vii îi luminau capul de mort cocoțat pe gâtu-i slab. Și unde crezi că poate fi găsit Momo după micul dejun? Am să-ți spun: în boxa lui Bel Amour ca s-o mângâie. Îl lași să iasă de acolo și gata. Toți patru pe el, e o jucărie.

— O jucărie! am zis eu. M-aș lipsi de jucăria asta. Trebuie să fim atenți la picioarele lui. Meyssonnier și cu mine îl prindem fiecare de câte o mână și îl culcăm. Tu, Colin, îi prinzi piciorul drept, iar Thomas piciorul stâng. Atenție că lovește cu picioarele și are multă putere în ele.

— Când mă gândesc că în felul ăsta m-ați muiat și pe mine odată, zise Peyssou cu mutra lui mare și rotundă despicată de un surâs. Ticăloșilor, adăugă el cu duioșie.

S-au auzit râsete care însă au fost întrerupte brusc. Ușa s-a deschis cu zgomot și a apărut Momo, surescitat la culme și nebun de bucurie, țipând și dansând pe loc, cu brațele ridicate:

— *Ocioe*, *Ocioe*! urla el.

Cu toate că devenisem cel puțin tot așa de expert în limbajul lui Momo ca și mamă-sa, nu l-am înțeles. Mă uitam la Menou, dar nici ea nu înțelegea mai bine. În limbajul lui Momo „mă doare” se spunea „doe” și de altfel bucuria lui excludea orice idee de cădere sau de rănire.

— *Cioe*? zise în cele din urmă Menou, ridicându-se, ce-i asta? *Cioe*?

— *Cioe*, *beumemeneveu*, strigă Momo, țopăind mânios, indignat că nu pricepea nimeni ce spune.

— Stai, Momo, am zis, ridicându-mă și eu și înaintând către dânsul, explică-te! Ce-i asta, *cioe*?

— *Cioe*! urlă Momo, ca și cum intensitatea țipătului ne-ar fi putut ajuta să-l înțelegem.

Pe de o parte din cauza surescitării, pe de alta din cauza ciudei de a nu se fi făcut înțeles, scotea mici sunete răgușite, tropăia, cu lacrimi în ochi și bale la gură. Ne uitam unul la altul. Chiar ținând seama de excitabilitatea lui obișnuită, eram puțin mirați de frenezia care îl cuprinsese.

— *Cioe*! urlă el din nou. Și, ridicând deodată brațele la orizontală, începu să le agite de sus în jos, ca și cum ar fi zburat.

— Cioară? zisei eu la întâmplare.

— *A*! *A*! zise Momo cu fața luminată de mulțumire și strigă: *Bu Emamuel*! *Bu Emamuel*! (Ce bun e Emmanuel!) și m-ar fi îmbrățișat la iuțeală dacă nu l-aș fi ținut la distanță cu mâna întinsă.

— Să vedem, Momo, ești sigur? Există o cioară la Malevil?

— *A*! *A*!

Ne uitam unul la altul, complet neîncrezători. Din ziua evenimentului nu se mai auzise o pasăre.

— *Ha*! *Ha*! strigă Momo, trăgându-mă de brațul care îl ținea la distanță. M-am lăsat târât și imediat începu să alerge cât îl țineau picioarele. Mă țineam după el precedat de bocănitul bocancilor, lui țintuiți pe dalele de piatră și urmat la rândul meu de toți cei de acolo, inclusiv de Menou, și la mai mică distanță decât s-ar fi putut crede, după cum mi-am putut da seama când am ajuns în prima incintă.

L-am văzut pe Momo rămânând nemișcat pe puntea mobilă. M-am oprit. Cioara era acolo, cam la douăzeci de metri, în fața Maternității, deloc slabă ori rănită, cu penele negre-albăstrui strălucind de sănătate, țopăind greoaie și ciugulind cu ciocul ei mare câte un grăunte de ici-colo. La vederea noastră a rămas nemișcată și, așezându-se în profil, ca să ne privească cu micul ei ochi negru și vigilent, se întinse, fără să reușească însă să-și îndrepte curbura spatelui, astfel că avea aerul unui bătrân încovoiat, cu mâinile la spate, cu capul puțin într-o parte, cu aerul înțelept și circumspect. Niciunul din noi nu se mișca și această imobilitate probabil că a făcut-o să se teamă căci și-a desfăcut largile aripi albăstrui și a pornit în zbor razant scoțând un singur „craa”, după care, luând puțin câte puțin înălțime, a aterizat pe acoperișul cetățuii de la intrare și s-a ascuns în spatele hornului de după care a scos peste o secundă ciocul ei mare și un ochi pătrunzător fixat asupra grupului nostru.

Am înaintat în curte, cu capul ridicat și ochii fixați pe ceea ce lăsa să se vadă din ea.

— Uite, zise uriașul Peyssou, dacă mi-ar fi spus cineva că într-o bună zi o să fiu încântat să văd o cioară, n-aș fi crezut.

— Și să o vezi de-așa aproape, zise Menou. Căci Dumnezeu știe cât de neîncrezătoare și de șirete sunt vietățile astea, că nu te lasă să te apropii la mai puțin de o sută de metri de ele fără să n-o șteargă.

— Numai dacă ești în mașină, zise Colin

Cuvântul „mașină” avu efectul unui duș rece, căci aparținea lumii dinainte, însă răceala se împrăștie repede datorită bucuriei generale, bucurie ascunsă sub un val de vorbe, dar nu mai puțin vie. S-a căzut de acord că în ziua evenimentului, fie din întâmplare, fie din instinct, cioara se aflase într-una din numeroasele grote cu care erau presărate falezele din regiune (și unde calviniștii se refugiau în timpul războaielor religioase). Ea avusese înțelepciunea să se înfunde și să stea acolo cât durase incendiul. După scăderea temperaturii, se hrănise ciugulind din

hoituri, poate și din cele ale cailor noștri. Dar în privința motivelor care o împingeau să caute tovărășia noastră s-a angajat o dispută serioasă.

— Îți spun eu, declară Peyssou, că-i mulțumită c-a dat din nou peste oameni, fiindcă acolo unde există oameni știe că o să fie totdeauna ceva de halit.

Dar această teză materialistă n-a plăcut decât pe jumătate și, lucru ciudat, tocmai Meyssonnier a combătut-o!

— Într-adevăr, caută grăunțe, a spus el competent, cu picioarele rășchirate, cu mâinile în buzunare și nasul în vânt, dar asta nu explică de ce e așa de familiară. Pentru că tot orzul care se risipește la Maternitate – Amarante, de exemplu, este atât de lacomă încât împrăștie de fiecare dată un sfert pe jos – ar putea să vină să-l ia noaptea.

— Ai dreptate, zise Colin. Cioara e prudentă când e în stol, din cauză că omul atunci o atacă. Singură însă o îmblânzești cum vrei. Adu-ți aminte de cizmarul din La Roque…

— *A*! *A*! strigă Momo, care își amintea de cizmar.

— Este o vietate cu cap, replică Menou. Mi-aduc aminte de unchiul lui Emmanuel că, într-un an, văzând paguba pe care o făceau, a pus pocnitori într-un lan de porumb. Și paf! în fiecare ceas. Ei bine, n-ai crede, în cele din urmă ciorilor nu le mai păsa de pocnitori. Nici nu mai zburau. Ciuguleau liniștite porumbul.

Peyssou începu să râdă.

— Vai, ticăloasele! observă el cu respect. Cât sânge rău mi-au mai făcut! Doar o dată, o singură dată, am reușit și eu să omor una. Cu carabina de 22 a lui Emmanuel.

A urmat, apoi, pe mai multe voci, un lung elogiu al ciorii, al inteligenței, longevității, eventualei ei familiarități cu omul, aptitudinilor sale lingvistice. Și când Thomas, puțin mirat, a făcut observația că totuși era un dăunător, nimeni n-a răspuns la o remarcă atât de deplasată. Mai întâi pentru că unui dăunător i se putea declara război pe vremuri, însă fără ură, chiar cu un fel de considerație amuzată

pentru șiretenia lui și în ideea că, în fond, toată lumea trebuie să mănânce. Și, de asemenea, pentru că cioara aceasta, venită anume ca să ne dea speranța în existența altor supraviețuitori, în altă parte, era binecuvântată și se cuvenea să-i dăm în fiecare zi mica ei porție de grăunțe, ea aparținând deja Malevil-ului.

Peyssou a fost cel care a pus capăt discuției. În seara precedentă plugul fabricat de Meyssonnier și de Colin fusese transportat la locul de pe malul Rhunes-ului și acum Peyssou era nerăbdător s-o ducă acolo pe Amarante și să înceapă aratul. În timp ce el se îndreptă spre boxă cu mersul lui legănat, i-am făcut cu ochiul lui Meyssonnier și, într-o clipită, Momo a fost imobilizat cu amândouă mâinile și picioarele ținute cu putere și apoi ridicat în aer și transportat în viteză, ca un balot, până la foișor, cu Menou pe lângă noi dând foarte repede din picioarele ei mici și slabe și, de fiecare dacă când fiul ei urla *numbaabă*, repetând, cu un ușor râs fericit, că trebuie, totuși, îngălatule! Căci pentru dânsa spălatul lui Momo, practicat fără încetare de la prima lui baie, timp de aproape jumătate de secol, nu era o corvoadă, cu toate că se prefăcea a se plânge, ci un rit matern care o înduioșa încă, în pofida vârstei băiatului ei.

La recomandarea mea, nimeni nu făcuse duș în dimineața aceea, așa că s-a putut umple baia cu apă călduță, iar Momo a fost înmuiat în ea, în timp ce Meyssonnier s-a apucat să-i radă barba. Bietul Momo, copleșit de numărul celor din jur și demoralizat, nu mai opunea rezistență, așa că, la un moment dat, am putut s-o șterg, reamintindu-i lui Colin să aibă grijă să închidă în urma mea ușa cu zăvorul, pentru a preveni o evadare neașteptată. M-am dus în camera mea ca să iau binoclul și m-am urcat în foișor.

În timpul cât discutasem în prima incintă mi se păruse că cenușiul cerului era mai puțin cenușiu și speram să pot zări La Roque. Era însă o iluzie, după cum mi-am dat seama de la prima ochire. Binoclul

nu a făcut decât să-mi confirme acest lucru. Cerul era de plumb, vizibilitatea nulă, orice culoare absentă. Câmpiile, pe care nu exista un fir de iarbă, semănăturile, pe care nu se vedea un fir de grâu păreau acoperite de o pulbere cenușie uniformă. Înainte, când veneau să mă vadă locuitori de la oraș și admirau panorama de sus, din foișor, ei lăudau *liniștea* de la Malevil. Dar această liniște nu era liniște, slavă Domnului, decât pentru orășean. O mașină în depărtare pe drumul Rhunes-ului, un tractor care ara, un țipăt de pasăre, un cocoș încăpățânat, un câine care latră zelos, iar vara, bineînțeles, lăcustele, greierii, albinele în via tânără. Acum da, e liniște. Iar cerul și pământul, nimic altceva decât plumb, cărbune și întuneric. Și, în plus, nemișcarea. Cadavrul unui peisaj. O planetă moartă.

Cu ochii lipiți de binoclu, scrutam colțul unde ar fi trebuit să se afle La Roque fără să disting altceva decât un cenușiu și fără să-mi pot măcar da seama dacă era vorba de pământ sau de bolta ce ne apăsa de deasupra. Am lăsat treptat în jos binoclul până la locul de lângă Rhunes unde Peyssou trebuia să are cu Amarante. Cel puțin acolo urma să apară o fărâmă de viață. Am căutat iapa, ca fiind obiectul cel mai ușor de reperat și, enervându-mă nițel din cauză că nu reușeam să o găsesc, am luat binoclul de la ochi. Cu ochiul liber am zărit plugul înțepenit în mijlocul lotului și, lângă el, întins nemișcat pe pământ, Peyssou cu brațele în lături. Iar Amarante nu se vedea nicăieri.

Am coborât ca un nebun cele două etaje pe scara în spirală, m-am năpustit la ușa camerei de baie, am apăsat pe clanță, uitând că era încuiată cu zăvorul, și, bătând cu furie cu amândoi pumnii în lemnul masiv, am urlat: veniți iute că i s-a întâmplat ceva lui Peyssou!

Fără să-i mai aștept pe tovarășii mei, am început să alerg. Ca să ajung la arătură, trebuia să cobor drumul de pe flancul falezei până unde începea terenul neaccidentat, de acolo să apuc la stânga, unde drumul face o cotitură în formă de ac de păr, și,

revenind pe la poalele castelului, s-o iau în jos pe albia fostului pârâu până la primul braț al Rhunes-ului. Alergam din răsputeri, cu tâmplele zvâcnind, incapabil să-mi imaginez vreo explicație. Amarante era atât de supusă și de blândă, încât nu puteam crede că făcuse vreun rău celui care o mâna ca să fugă. Și ca să fugă unde? pentru că nu mai exista un singur fir de iarbă, iar la Malevil avea fân și orz cât poftea.

La un moment dat, am auzit în urmă răsunând pe pământul pietros pașii tovarășilor mei care căutau să mă ajungă. Cu o sută de metri înainte de locul de lângă Rhunes am fost ajuns și depășit de Thomas, care alerga cu pași mari și foarte repezi, astfel că m-a întrecut mult. L-am văzut de departe îngenunchind lângă Peyssou, întorcându-l cu băgare de seamă și ridicându-i capul.

— Trăiește! a strigat el în direcția mea.

M-am aplecat și eu, vlăguit, cu răsuflarea tăiată. Peyssou a deschis ochii, însă privirea îi era vagă, nu reușea să-și revină, nasul și obrazul stâng îi erau mânjite cu pământ, iar la ceafă sângera din abundență, pătându-i cămașa lui Thomas care îl susținea. Colin, Meyssonnier și Momo, acesta din urmă complet gol și cu apa curgând de pe el șiroaie, au ajuns când examinam rana lui Peyssou, mare, însă evident superficială. Apoi a sosit și Menou, care luase cu ea o sticlă de rachiu din cetățuia de la intrare și halatul meu de baie cu care l-a înfășurat pe Momo mai înainte chiar de a-i arunca vreo privire lui Peyssou.

Am turnat puțin rachiu pe rană și Peyssou a mormăit ceva. După aceea i-am turnat o înghițitură zdravănă în gură și, cu batista îmbibată cu alcool, i-am șters fața de pământul cu care era mânjită.

— Nu se poate ca Amarante să-i fi făcut așa ceva, zise Colin, ținând seama și de felul în care a fost trântit.

— Peyssou, l-am întrebat în timp ce îi fricționam tâmplele cu rachiu, mă auzi? Ce s-a întâmplat? Și am spus din nou: în orice caz, Amarante nu zvârle.

— Așa-i, zise Menou. Chiar când se joacă, e un animal care nu știe să dea din fund.

Privirea lui Peyssou s-a limpezit și a spus încet, dar clar:

— Emmanuel.

I-am dat o a doua înghițitură de rachiu și i-am fricționat din nou tâmplele.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, tamponându-i obrajii și încercând să-i rețin cu ochii privirea, care avea tendința să se cufunde din nou în neant.

— A suferit un șoc puternic, zise Colin, ridicându-se. Dar o să-și revină. A și început să arate mai bine.

— Peyssou! M-auzi! Peyssou!

Am ridicat capul.

— Menou, dă-mi cordonul de la halatul meu de baie.

Cum mi l-a dat, l-am pus pe genunchi, am împăturit în patru batista, am îmbibat-o cu alcool, am aplicat-o cu băgare de seamă pe rana care continua să sângereze din belșug și, rugând-o pe Menou să-i țină compresia, i-am legat-o cu cordonul, după ce am petrecut-o și în jurul frunții. Menou făcea tot ce-i spuneam fără să scoată o vorbă, cu ochii pe Momo, care cu siguranță „avea să moară”, după ce alergase gol și ud prin frig.

— Nu știu, zise deodată Peyssou.

— Nu știi cum s-a întâmplat?

— Nu.

Și a închis din nou ochii. Imediat i-am dat câte o palmă peste obraji.

— Vino să vezi, Emmanuel, zise Colin.

Era în picioare lângă plug, cu spatele la noi, dar cu capul întors peste umăr, cu chipul răscolit și cu ochii ațintiți într-ai mei.

M-am ridicat și m-am dus lângă el.

— Uită-te la asta, spuse încet.

Când o înhămasem prima oară pe Amarante ne dădusem seama că ne trebuie o curea cu cataramă ca s-o putem prinde de oiște. În loc de curea folosisem o frânghie de nailon pe care o înfășurasem de mai

multe ori și o înnodasem împrejurul lemnului. Frânghia fusese tăiată.

— Treaba asta a făcut-o un om, zise Colin.

Era palid, iar buzele îi erau uscate. Și continuă:

— Cu un cuțit.

M-am uitat cu atenție la cele două capete ale frânghiei. Era limpede că fusese tăiată pentru că nu era nici roasă, nici destrămată. Am lăsat capul în jos fără să rostesc un cuvânt. Mi-era cu neputință să spun ceva.

— Cine a deshămat-o pe Amarante, zise Colin, a desfăcut cataramele de la opritoare și catarama stângă de la chingă, însă când a dat de nodurile din partea dreaptă și-a pierdut răbdarea și a scos cuțitul.

— Dar înainte de asta, am zis eu cu un tremur în glas, l-a lovit pe la spate pe Peyssou.

Am băgat atunci de seamă că Menou, Meyssonnier și Momo se strânseseră în jurul nostru. Se uitau toți la mine. Și Thomas se uita la mine, cu un genunchi în pământ și cu celălalt întins, sprijinindu-l pe Peyssou.

— E, asta-i, zise Menou, aruncând în jurul ei o privire îngrozită și apucându-l pe Momo de braț ca să-l tragă spre ea.

S-a lăsat liniște. Mă simțeam cuprins de un început de frică și, în același timp, de ceva care aducea a bătaie de joc. Dumnezeu știe cu câtă ardoare, cu câtă dragoste, cu ce elan, aproape disperat, ne rugasem în sinea noastră să mai existe și alți oameni care să fi supraviețuit. Ei bine, acum eram siguri: mai existau și alții.

• CAPITOLUL VII

Am luat carabina de 22 pe care mi-o dăruise unchiul când împlinisem cincisprezece ani, iar Thomas pușca de vânătoare cu țeava dublă. Am stabilit ca ceilalți să rămână la Malevil cu pușca cu repetiție. Armamentul era redus, însă Malevil-ul își avea meterezele, zidurile de apărare și șanțurile lui.

În momentul în care ne-am angajat în cotitura în formă de ac de păr de pe drumul de la Malevil către Rhunes, am aruncat o privire lungă spre castelul cuibărit în faleză. Am băgat de seamă că și Thomas a făcut la fel. Nu era nevoie să ne comunicăm impresiile. Cu fiecare pas ne simțeam mai descoperiți, mai vulnerabili. Malevil era fortăreața noastră, „cuibul nostru crenelat". Până atunci ne protejase de toate relele, inclusiv de ultimele rafinamente ale tehnicii. Ce coșmar să-l părăsim și, de asemenea, ce coșmar drumul ăsta lung, unul în spatele celuilalt! Cerul cenușiu, pământul cenușiu, cioturile negre ale foștilor copaci, tăcerea, nemișcarea morții. Și, la capătul drumului, singurele ființe care mai trăiau în acest peisaj ne așteptau, stând la pândă, ca să ne ucidă.

Eram convins că furtul iepei, date fiind urmele clare de pe solul prăfuit și ars, însemna că hoții anticipaseră urmărirea noastră și că undeva, într-un punct dezgolit al orizontului, ne aștepta o capcană. Dar n-aveam de ales. Nu puteam admite ca unul dintre noi să fie doborât și să ni se fure un cal. Dacă nu voiam să rămânem pasivi, trebuia să începem prin a ne angaja în jocul agresorului.

Între clipa în care îl zărisem pe Peyssou întins în nesimțire pe câmpul de lângă Rhunes și cea în care am părăsit Malevil-ul nu se scursese mai mult de jumătate de ceas. Fără îndoială că hoțul pierduse mult din avans luptându-se cu Amarante. Vedeam locurile unde iapa refuzase să meargă bătând pasul

pe loc ori învârtindu-se în cerc. Cu toate că era blândă, ea se atașase de grajdul de la Malevil, de Bel Amour, a cărei boxă era vecină cu a ei și pe care o putea vedea printre șipcile care le separau, în plus, era un animal tânăr și se speria încă de orice, de o băltoacă, de o gură de aspersor, de pietrele de care se împiedeca, de o bucată de ziar luată de vânt. Urmele de pași alături de urmele de copite arătau limpede că omul nu îndrăznise să o încalece fără șa. Dovadă că neastâmpărul calului anglo-arab îl speriase și că nu era un bun călăreț. Uimitor era faptul că Amarante, cu toată împotrivirea, consimțise să-l urmeze.

Lunca Rhunes-ului e o câmpie lată de vreo sută de metri între două rânduri de coline altă dată împădurite. Cele două brațe ale râului curg de la nord la sud, iar drumul vicinal merge pe marginea lor, paralel cu colinele dinspre răsărit. Hoțul nu apucase pe drumul drept pe care putea fi văzut de departe, ci pe la poalele colinelor dinspre vest, a căror linie sinuoasă îl ascundea în mai mare măsură vederii. Oricum, consideram că pericolul nu era prea mare atâta timp cât agresorul mai era pe drum. El și tovarășii lui nu s-ar fi angajat într-o acțiune înainte de a fi dus iapa la loc sigur, într-un grajd sau într-un loc împrejmuit.

În tot acest timp am rămas totuși în gardă, cu arma nu pe umăr, ci în mână, scrutând alternativ solul și orizontul. N-am schimbat un cuvânt cu Thomas. Cu toată răcoarea, tensiunea mă făcea să transpir, în special la mâini, și, deși Thomas, cel puțin în aparență, fusese tot atât de calm ca mine, am observat o pată umedă pe locul unde purtase arma atunci când, ca să-i fie mai comod, o pusese cu patul pe umăr, ținând-o de țeavă.

Mergeam de o oră și jumătate când urma lăsată de Amarante a părăsit Rhunes-ul întorcându-se în unghi drept înspre vest, între o colină și o faleză. Orientarea și dispoziția locului erau aceleași ca la Malevil: la nord faleza, iar la piciorul falezei un curs de apă care la Malevil dispăruse, dar care aici mai exista sub forma unui mic râu abundent și repede,

însă deloc adânc. Se vedea clar că nu se întreprinsese nimic pentru lărgirea albiei astfel că, prin revărsările ei, inundase în întregime micuța câmpie, lată de vreo patruzeci de metri, dintre colină și faleză. Îmi aduc aminte că din acest motiv unchiul interzisese acel loc pentru caii de la Sept Fayards. De altfel, încă de pe vremea *Cercului*, nu îndrăzneam să ne hazardăm în acea mlaștină în care nici măcar un tractor nu intrase vreodată.

Asta nu înseamnă că nu știam cine locuia acolo, într-o grotă a falezei, închisă printr-un zid presărat cu ferestre. Niște oameni care treceau drept brutali, puțin vorbăreți, bănuiți de moravuri dubioase și care, ce era mai rău, făceau braconaj pe terenurile vecinilor. Domnul le Coutellier le spunea, din pricina locuinței lor, „troglotipi”, nume care ne incinta pe vremea *Cercului*. Pentru Malejac însă, aceștia erau pur și simplu „veneticii” și chiar – culme a confuziei, căci tatăl lor era originar din nord – „țiganii”. De altfel, erau cu atât mai îngrijorători cu cât nu erau văzuți niciodată la Malejac: se aprovizionau la Saint-Sauveur. Și, desigur, cu atât mai de temut cu cât nu se știa aproape nimic despre ei, nici măcar din câte persoane le era format tribul. Capul familiei, despre care unchiul îmi povestise că semăna, ca ținută și fizionomie, cu omul din Cro-Magnon, făcuse, pare-se, în două rânduri pușcărie: o dată pentru loviri și rănire și a doua oară pentru că își violase fata. Pe aceasta, singurul membru al familiei pe care-l cunoșteam, cel puțin după nume, o chema Catie și slujea la primarul din La Roque. Se spunea că e o fată frumoasă cu o privire foarte obraznică și cu o purtare care dădea loc la bârfeli. Așadar, dacă se produsese un viol, faptul n-o scârbise de bărbați.

Ferma troglodiților avea un nume care ne intriga încă de pe vremea *Cercului*: Etang. Ne intriga, bineînțeles, din cauză că acolo nu exista niciun iaz, ci doar mlaștina închisă între faleză și o colină abruptă. Nu exista nici lumină electrică, nici drum. Un fel de gâtuitură umedă, unde nu se ducea niciodată nimeni, nici chiar factorul care lăsa poșta,

mai bine zis o scrisoare pe lună, la Cussac, o fermă frumoasă de pe coastă. De la factorul Boudenot se aflase, cel puțin, cum îi chema: Wahrwoorde. După părerea generală, nu era un nume creștin. Boudenot spunea despre capul familiei că era un „sălbatic", dar că nu era sărac, ci, dimpotrivă. Avea vite și pământ bun pe coastă.

L-am ajuns pe Thomas, l-am oprit apucându-l de mână și i-am spus încet la ureche:

— Aici este. Acționez eu.

A aruncat o privire în jurul lui, s-a uitat la ceas și a spus pe același ton:

— Nu s-a terminat încă sfertul meu de oră.

— Lasă asta. Eu cunosc locurile.

Și am adăugat:

— Ține-te cam la zece metri de mine.

L-am depășit, am luat puțină distanță și, făcându-i semn, la nivelul șoldului, cu mâna dreaptă larg deschisă, ca să se oprească, m-am oprit și eu. Am scos binoclul din toc și, ducându-l la ochi, am cercetat terenul. Câmpia îngustă urca în pantă lină între colină și faleză, întretăiată transversal de taluz și de pereți de piatră seacă. Colina era la fel de dezgolită și de înnegrită ca toate cele văzute până acolo. Câmpia însă, bine apărată de faleza dinspre nord și, de asemenea, datorită poziției ei retrase, se putea spune că suferise ceva mai puțin. Prezenta aspectul unui loc în care vegetația arsese, dar nu fusese carbonizată, și în care solul, poate pentru că fusese înaintea evenimentului saturat de apă, nu căpătase acel aspect cenușiu și prăfos pe care-l avea peste tot. Se vedeau chiar, pe ici, pe colo, tufe de iarbă îngălbenite și doi sau trei arbori desfrunziți și înnegriți, însă în picioare. Mi-am pus binoclul la loc și am continuat să înaintez cu băgare de seamă. Dar mă aștepta o altă surpriză: pământul era tare și rezistent sub picioare. Sub efectul căldurii din ziua evenimentului, apa probabil că țâșnise din pământ asemenea aburului dintr-un ceainic. Și cum de atunci nu mai plouase, mlaștina secase.

În timp ce mintea clară înregistra toate aceste amănunte cu o limpezime perfectă, corpul îmi juca diferite feste: palmele îmi transpirau abundent, inima îmi bătea foarte repede, tâmplele îmi zvâcneau, iar când mi-am băgat binoclul în toc am constatat un ușor tremur al mâinilor, ceea ce era de rău augur pentru cazul când ar fi trebuit să trag cu pușca. M-am căznit să inspir încet și adânc, ritmându-mi respirația cu pașii. Privirea mi-o ațintеam când pe urma lăsată de Amarante, când pe câmpia din fața mea. Nicio adiere de vânt, niciun zgomot, nici măcar în depărtare. Înaintea mea, la zece metri, un mic perete de piatră seacă.

Totul s-a petrecut foarte repede. Am văzut o grămăjoară de bălegar care mi s-a părut a fi proaspăt. M-am oprit și m-am aplecat ca să-l examinez; mai precis, aveam intenția să-l ating cu dosul mâinii ca să văd dacă mai era cald. În aceeași clipă a șuierat ceva pe deasupra capului meu. Peste o secundă Thomas apăru lângă mine, și el pe vine, cu o săgeată în mână. Vârful ei negru și foarte ascuțit era plin de pământ.

În aceeași clipă se auzi un nou șuierat, la fel de intens ca și primul. M-am culcat la pământ și am început să mă târăsc până la peretele de piatră. Credeam că-l lăsasem pe Thomas pe loc, atât de repede mă târâsem, însă, spre marea mea surprindere, când mi-am pus carabina alături și m-am întors spre stânga, l-am găsit lungit cât era de mare, încercând să amenajeze în perete un dispozitiv de ochit din pietrele prăvălite. Lucru bizar, luase cu el săgeata. Era acolo, lângă el, cu ampenajul ei de pene galbene și verzi, singurele pete de culoare în acel peisaj. Mă uitam la ea și nu-mi venea să cred! Troglodiții trăgeau în noi cu un arc!

Am aruncat o privire rapidă pe deasupra peretelui. La cincizeci de metri de noi, tăind valea strâmtă, se înălța un alt perete de piatră. În mijloc, un nuc mare, ars, dar în picioare. Amplasamentul lor era bun, însă comiseseră o greșeală: ar fi trebuit să ne lase să trecem de micul perete și să ne atace la loc deschis.

Trăseseră prea devreme, încurajați, fără îndoială, de oprirea mea în momentul în care dădusem peste grămăjoara de bălegar.

Am auzit din nou un șuierat și, nu știu de ce, mi-am strâns picioarele. A fost un reflex minunat, pentru că săgeata care părea să vină din cer s-a înfipt adânc în pământ, la cincizeci de centimetri de picioarele mele. Probabil că de data asta fusese trasă cu înclinarea voită pentru a da o anumită curbură traiectoriei. Iar reperul celui ce trăgea, după cum mi-am dat seama imediat, era dispozitivul de ochire al lui Thomas. I-am făcut semn lui Thomas să mă urmeze și m-am depărtat cu câțiva metri spre stânga, târându-mă de-a lungul zidului.

O săgeată șuieră exact în axa dispozitivului pe care tocmai îl părăsisem, dar la un metru de precedenta. Începând din clipa în care s-a înfipt în pământ am început să număr rar, unu, doi, trei, patru, cinci. La cinci un nou șuierat: prin urmare cel care trăgea avea nevoie de cinci secunde ca să ia săgeata, să o pună în coardă, să ochească și să-i dea drumul. Și nu existau două arcuri, ci numai unul. Săgețile veneau una după alta, niciodată împreună.

Am scos luneta de la carabină. Din cauză că mărea, ea nu permitea decât o ochire foarte lentă. Am spus în șoaptă: Thomas, du-te de cealaltă parte a dispozitivului de ochire și după ce am să trag de două ori înalță capul deasupra peretelui, trage și tu repede cele două focuri și schimbă-ți imediat locul. El s-a depărtat. L-am urmărit cu privirea. De cum s-a postat, am tras piedica, m-am așezat în genunchi cu fața foarte aproape de pământ și cu carabina în mâini aproape paralelă cu zidul. Apoi m-am ridicat brusc, punând în același timp arma la umăr, mi-am îndreptat bustul și, părându-mi că zăresc capătul arcului în spatele nucului, am tras două focuri, după care am dispărut. Imediat, în timp ce-mi părăseam locul, am auzit cele două bufnituri ale puștii lui Thomas, mult mai puternice decât sunetele slabe și seci ale împușcăturilor mele.

Așteptam răspunsul. Dar nu mai venea. Deodată, spre marea mea uimire, l-am văzut pe Thomas, la vreo zece metri de mine, ridicându-se și rămânând în picioare într-o atitudine destinsă, sprijinit de perete și cu arma culcată pe antebraț. Dacă e cu putință să urli șoptind, atunci este exact ceea ce am făcut:

— Culcă-te!

— Au înălțat un drapel alb, zise el calm, întorcând capul spre mine cu o încetineală exasperantă.

— Culcă-te! am strigat eu furios.

M-a ascultat. M-am dus la dispozitivul de ochire și am aruncat o privire pe deasupra peretelui advers. Arcul, de data asta foarte vizibil, era fluturat, fără să se vadă însă și mâna care-l flutura, cu o batistă albă la capăt. Am dus binoclul la ochi și am examinat peretele de la un capăt la celălalt. N-am văzut nimic. Am lăsat binoclul, mi-am făcut mâinile pâlnie în jurul gurii și am spus în dialect:

— Ce vrei, bă, cu cârpa aia albă?

Niciun răspuns. Am repetat întrebarea în franceză.

— Să mă predau! răspunse în franceză o voce tânără.

Am strigat:

— Pune-ți arcul după cap, ține-l cu amândouă mâinile și fă-te-ncoace!

S-a făcut liniște. M-am uitat din nou cu binoclul. Arcul și drapelul alb nu se mai mișcau. Thomas își târșâi un picior pe pământ, schimbându-și poziția. I-am făcut semn să rămână nemișcat și am ascultat cu toată atenția. Nu se auzea niciun sunet.

Am așteptat un minut întreg și am strigat fără să las jos binoclul.

— Ei, ce aștepți?

— N-o să trageți în mine? se auzi vocea.

— Bineînțeles că nu.

S-au mai scurs câteva secunde, după care am văzut un om apărând din spatele peretelui, foarte mare prin binoclu, cu arcul după cap, ținut cu amândouă mâinile, așa cum îi indicasem. Am lăsat binoclul și am luat carabina.

— Thomas?

— Da.

— Când o să ajungă aici, așază-te la dispozitivul de ochire și fii atent. Nu scăpa din ochi peretele.

— Bun.

Omul se mărea încetul cu încetul. Mergea iute, aproape că alerga. Spre marea mea surprindere, era tânăr, cu părul vâlvoi, blond spre roșu. Neras. S-a oprit de cealaltă parte a peretelui nostru. I-am spus:

— Aruncă arma aici, lângă noi, treci dincoace de perete, pune-ți mâinile pe ceafă și așază-te în genunchi. Nu uita că am opt gloanțe în încărcător.

S-a supus. Era un băiat înalt și voinic, îmbrăcat cu niște blugi decolorați, o cămașă în carouri cârpită și o haină veche de culoare cafenie, descusută la umăr și cu un buzunar spânzurând. Era palid și-și ținea ochii în jos.

— Uită-te la mine.

Și-a ridicat pleoapele și am fost surprins de privirea lui. Nu era deloc ceea ce m-așteptam. Nimic șiret, nici aspru. Dimpotrivă. Avea niște ochi căprui cu luciri aurii, aproape copilărești, care se potriveau cu trăsăturile lui rotunde, nasul pașnic și gura mare cu buze cărnoase. Urme de prefăcătorie nici atât. I-am spus să se uite la mine și se uita. Cu rușine, cu spaimă, ca un copil care se așteaptă să fie certat. M-am așezat la doi metri de el cu țeava puștii în direcția lui. L-am întrebat fără să ridic vocea:

— Ești singur?

— Da.

Răspunsul venise mult prea repede.

— Fii atent. Repet: ești singur?

— Da. (O ușoară ezitare înainte de a spune da.)

Am schimbat brusc subiectul:

— Câte săgeți ți-au mai rămas?

— Acolo sus?

— Da.

S-a gândit puțin.

— Vreo douăsprezece, a răspuns cu un aer nesigur.

S-a corectat

— Poate nu chiar atâtea.

Ciudat arcaș, care nu se gândise să-și numere muniția! Am spus:

— Să zicem că zece.

— Zece, da, poate zece.

Mă uitam la el și deodată am zis cu o voce rapidă și brutală:

— Păi dacă ți-au rămas zece săgeți, de ce te-ai predat?

S-a înroșit, a deschis gura și, cu ochii îngroziți, a rămas fără grai. Nu se așteptase la această întrebare. Îl prinsese pe picior greșit. Se pierduse cu totul, incapabil să găsească un răspuns, incapabil chiar să mai scoată o vorbă. I-am spus cu asprime.

— Întoarce-te cu spatele și pune mâinile pe creștet.

S-a răsucit cu greutate pe genunchi.

— Așază-te pe vine.

S-a supus.

— Acum ascultă. Vreau să-ți pun o întrebare. Una singură. Dacă mă minți, îți zbor creierii.

I-am pus țeava carabinei în ceafă.

— Ești atent?

— Da, a răspuns abia auzit.

Îi simțeam ceafa tremurând la capătul țevii.

— Acum ascultă bine. N-am să-ți pun de două ori aceeași întrebare. Dacă minți, trag.

Am făcut o pauză și, cu același ton repezit și brutal, l-am întrebat:

— Cine era cu tine în spatele peretelui?

Mi-a răspuns cu o voce șoptită:

— Tata.

— Și mai cine?

— Nimeni.

I-am apăsat cu putere arma în ceafă.

— Și mai cine?

A răspuns fără ezitare:

— Nimeni.

De data asta eram sigur că nu mă mințea.

— Tatăl tău are alt arc?

— Nu. Are o pușcă.

L-am văzut pe Thomas întorcându-se surprins. I-am făcut semn să-și reia supravegherea și am repetat uimit:

— Are o pușcă?

— Da, are o pușcă de vânătoare cu două țevi.

— Tatăl tău avea pușca și tu arcul?

— Nu. Eu n-aveam nimic.

— De ce?

— Tata nu mă lasă să mă ating de pușcă.

— Dar de arc?

— Nici de arc.

— De ce?

— N-are încredere.

Frumoase relații de familie. În mintea mea începea să se precizeze o anumită imagine despre troglodiți.

— Tatăl tău ți-a spus să te predai?

— Da.

— Și să spui că ești singur?

— Da.

Iar noi, bineînțeles, odată cu terminarea ostilităților, aveam să ne ridicăm, destinși și încrezători, ca s-o recuperăm pe Amarante și nimerind drept sub nasul tatălui, care ne aștepta în spatele peretelui cu pușca lui cu țeavă dublă. Câte un foc pentru fiecare.

Mi-am strâns buzele și i-am spus pe un ton dur:

— Desfă-ți cureaua.

S-a supus și apoi, fără să i-o cer, și-a pus din nou mâinile pe cap. Docilitatea lui îmi inspira un pic de milă: cu toată statura lui și umerii lați, nu era decât un puștan. Un puștan terorizat de tatăl lui și acum de mine. I-am spus să-și pună mâinile la spate și i le-am legat cu cureaua. Numai când am terminat, mi-am amintit de sfoara din buzunar, de care m-am servit ca să-i leg picioarele, și, dezlegând batista de la capătul arcului, i-am pus-o căluș. Toate astea le-am făcut cu promptitudine și hotărâre, dar în același timp dedublându-mă și asistând la propriile mele acte ca și când aș fi fost un actor într-un film. M-am dus apoi și m-am lăsat în genunchi lângă Thomas.

— Ai auzit?

— Da.

A întors capul spre mine. Era puțin palid. A spus încet, într-un fel care la el însemna emoție:

— Mulțumesc.

— Pentru ce?

— Pentru că mai înainte m-ai pus să mă culc.

N-am zis nimic. Mă gândeam. Tatăl trebuia acum să știe că stratagema lui fusese dejucată, însă n-avea el să părăsească lupta doar pentru atâta lucru. Iar noi nu puteam nici să rămânem acolo, nici să mergem mai departe.

— Thomas, am zis eu la repezeală.

— Da?

— Supraveghează tu peretele, faleza și colina. Vreau să încerc să-l înconjor pe după colină.

— Ai să fii descoperit.

— La început, nu. Tu, de cum vezi ceva, chiar țeava unei arme, trage. Și nu te opri. Fie numai ca să-l silim să plece capul.

Am plecat târându-mă de-a lungul peretelui în direcția colinei. După câțiva metri, mâna cu care țineam carabina a început să-mi transpire și inima să-mi bată repede. Eram însă mulțumit de felul în care dejucasem stratagema trogloditului. Mă simțeam plin de încredere și concentrat.

Colina dintre cei doi pereți opuși descria un fel de ieșitură care dispărea în micuța câmpie printr-un contrafort rotunjit. Contam pe acea ieșitură ca să mă ascund de privirea tatălui, în timp ce mă cățăram ca să ajung deasupra lui. Dar nu prevăzusem greutatea urcușului. Panta era foarte abruptă, terenul pietros și fărâmicios, iar vegetația nemaiexistând n-aveai de ce te apuca. A trebuit să pun carabina în bandulieră ca să mă pot servi de ambele mâini. În zece minute eram leoarcă de sudoare, picioarele îmi tremurau și gâfâiam în așa hal, încât a trebuit să mă opresc ca să-mi trag sufletul. Stăteam în picioare ținându-mă cu greu agățat cu amândouă mâinile și cu vârful piciorului de o protuberantă. Puteam să văd la câțiva metri deasupra mea vârful ieșiturii, mai precis locul

unde se pierdea în relieful colinei. Când aveam să ajung în acel punct aveam să fiu expus privirilor omului din spatele peretelui și mă întrebam îngrozit cum aveam să reușesc să-mi desprind arma de pe umăr și să ochesc fără să-mi pierd echilibrul. Stăteam acolo, cu ochii înecați de sudoare, cu mâinile și picioarele tremurându-mi în urma efortului brutal pe care-l făcusem, cu pieptul palpitând din cauza respirației și atât de descurajat, încât eram pe punctul de a-mi abandona proiectul și de a coborî. În acel moment, cu tâmplele zvâcnind, mi-a venit în minte, nu știu de ce, Germain. Mai precis, mi-a venit în minte imaginea lui Germain în cămașă, în curtea de la Sept Fayards, tăind lemne. El era mare și voinic și, cum suferea de un emfizem, avea, când făcea un efort mai mare, o respirație foarte deosebită, sacadată, sufocată, șuierătoare. Și, în timp ce respirația mea se liniștea și tâmplele-mi încetau să mai zvâcnească, mi-am dat deodată seama de un fapt care m-a întors pe dos. Ceea ce auzeam eu era respirația lui Germain, și nu a mea, cu care o confundasem la început. O auzeam clar, venea din cealaltă parte a ieșiturii, despărțită de mine prin grosimea celor câțiva metri de pietriș. Era tatăl, care tocmai străbătea de cealaltă parte a ieșiturii un drum ce se întâlnea cu al meu.

Sudoarea m-a năpădit din cap până-n picioare și am crezut că inima o să mi se oprească. Dacă tatăl ajungea înaintea mea în vârf avea să mă vadă el primul. Eram pierdut. În orice caz eram blocat, nu mai aveam timp să cobor. Mi-am dat deodată seama că viața mea avea să se hotărască în două ori trei secunde și că singura mea șansă era să mă avânt înainte și să mă arunc asupra lui. Am început din nou să urc cu o energie nebunească, fără să mă mai uit la pietrele care se rostogoleau sub picioarele mele, convins că omul, asurzit de zgomotul propriei lui răsuflări, nu mă auzea.

Am ajuns în vârf, eram disperat, eram aproape sigur că aveam să găsesc acolo țeava armei lui îndreptată spre mine, atât de aproape mi s-a părut

respirația omului, la fel de zgomotoasă ca foalele la fierărie. M-am cățărat. N-am văzut pe nimeni. Parcă mi s-a luat o greutate de o tonă de pe piept. Și imediat, în clipa următoare, am avut încă un noroc cu totul neașteptat: la niciun metru de mine am găsit un ciot de arbore destul de solid care mi-a permis să-mi proptesc genunchiul stâng și să mă țin în echilibru pe pantă, cu piciorul drept întins cât era de lung și sprijinit de o piatră. Mi-am trecut cureaua carabinei peste cap, am pus mâna pe armă, am tras piedica și mi-am pregătit-o cu patul sub braț, gata s-o duc la umăr. Auzeam răsuflarea zgomotoasă și sufocată care se apropia și, cu ochii fixați spre locul de unde, la nici zece metri de mine, urma să apară capul omului, am rezistat ispitei de a arunca o privire către micuța câmpie din vale și către Thomas, aflat în spatele peretelui lui. Mă sileam, concentrat și nemișcat, să mă destind și să-mi reglez respirația.

Așteptarea, care cred că n-a ținut mai mult de câteva secunde, mi s-a părut nesfârșită. Genunchiul stâng îmi înțepenea în spatele bușteanului și simțeam în toți mușchii, inclusiv cei ai feței, o încordare dureroasă de parcă m-aș fi transformat încetul cu încetul în stană de piatră.

A apărut întâi capul, apoi umerii, apoi pieptul. Din cauza efortului sau căutând un punct de sprijin pentru picioare, omul avea fața aplecată și nu mă vedea. Am dus arma la umăr, am fixat patul în scobitura claviculei, mi-am culcat obrazul pe el și mi-am ținut respirația. În acel moment s-a întâmplat un lucru pe care nu-l prevăzusem. La capătul liniei de ochire aveam inima tatălui. La distanța aceea eram sigur de țintă. Dar degetul îmi rămânea nemișcat pe trăgaci. Nu reușeam să apăs pe el.

Omul a ridicat capul și privirile ni s-au încrucișat. În aceeași clipă, cu o repeziciune neașteptată, a ridicat arma. S-a auzit un șir de pocnete înfundate și am putut vedea gloanțele pătrunzându-i în cămașă și sfârtecându-i-o. Un val de sânge, care mi s-a părut neverosimil de violent și de puternic, a țâșnit din rană, ochii i s-au dat peste cap, gura i s-a deschis

într-un efort frenetic de a aspira, după care corpul s-a prăvălit pe spate. L-am auzit rostogolindu-se de-a lungul pantei pe care urcase însoțit de zgomotul pietrelor pe care le antrena în cădere și al cărui ecou prelung răsuna în strungă.

Coborând, am văzut că Thomas trecuse dincolo de perete și traversase micul câmp în diagonală, cu arma sub braț, ca să vadă cadavrul. Ajuns jos, m-am dus mai întâi să-l dezleg pe băiat. Când m-a văzut, a rămas mut de uimire și de teamă. Ideea invincibilității tatălui lui îi era atât de adânc înrădăcinată în minte, încât nu-i venea să creadă că eram în viață. Și refuza de asemenea să mă creadă când i-am spus că tatăl lui e mort. N-ai decât să vii să vezi, i-am spus eu, împingându-l ușor înainte cu țeava carabinei.

Pe când mă îndrept spre locul unde se află corpul, mă încrucișez pe drum cu Thomas care se întoarce din inspecție. A recuperat cartușiera și pușca tatălui, pe care o duce pe umărul stâng, cel din dreapta fiind ocupat cu propria lui armă. Drept în inimă, zice el, puțin palid. Mai multe gloanțe în același loc. În timp ce-mi vorbește, scot încărcătorul carabinei. E gol. Am tras, prin urmare, cinci gloanțe. Însă Thomas clatină din cap când îi spun cum mi s-a părut că le-am văzut străpungându-i pielea. La viteza cu care ies din țeava, ochii mei nu au putut să le urmărească. Ceea ce am văzut au fost sfâșieturile succesive ale cămășii după ce gloanțele au perforat-o unul câte unul. Poți fi liniștit, zice el, a murit pe loc. Și adaugă: te las, mă duc să recuperez săgețile. Nu uit că sunt magazioner. După care face o încercare puțin forțată de a zâmbi și se îndepărtează.

E destul de tulburat și, când văd corpul, mă simt și eu la fel. Ce era în pieptul ăla! Și fața aceea albă, golită de sânge, de neuitat. Nu reușesc să fac nici cea mai slabă legătură între apăsarea neînsemnată a degetului meu pe trăgaci și distrugerea pe care a operat-o. Îmi spun că ticălosul care a apăsat pe buton pentru a declanșa războiul atomic a avut, probabil,

aceeași impresie, dacă, bineînțeles, a supraviețuit în adăpostul lui betonat.

Trogloditul pare să aibă cam cincizeci de ani. Foarte robust. Un bărbat mare, blond-roșcat, îmbrăcat cu un pantalon cafeniu de catifea reiată, foarte murdar, și cu o haină zdrențuită de aceeași culoare. Mă uit la corpul acela mare, atât de plin de forță și atât de lipsit de viață. Mă uit pe urmă și la băiatul lui. Nu vădește nici urmă de tristețe. Pare uimit și, în același timp, ușurat. Se întoarce brusc spre mine, mă privește cu un respect plin de teamă și, apucându-mi mâna dreaptă, se apleacă să mi-o sărute. Îl opresc. Nu vreau un asemenea transfer. Dar, văzând cum frica și descumpănirea i se oglindesc pe față, îl întreb cum îl cheamă. Se numește Jacquet (diminutiv de la Jacques). Jacquet îi spun cu voce stinsă, du-te să-l ajuți pe Thomas să strângă săgețile.

Trebuie să rămân singur. Simt că leșin. Picioarele îmi sunt moi, ochii tulburi. Mă așez la poalele pantei, la trei metri de troglodit, dar, cum răul nu-mi trece, mă întind cât sunt de lung și închid ochii. Mă simt foarte rău. Pe urmă încep deodată să transpir. Sunt cuprins de o senzație puternică și plăcută de prospețime. Renasc. Mă simt tot așa de slăbit, însă acum e slăbiciunea nașterii, nu cea a morții.

Peste câteva clipe mă așez și mă uit la troglodit. Unchiul îl compara cu omul din Cro-Magnon. Are ceva din acesta. Maxilarul inferior ieșit în afară, fruntea îngustă, arcadele pronunțate. Altfel însă, spălat, bărbierit, cu unghiile tăiate și părul tuns scurt, cu corpul lui robust încins într-o uniformă nouă, n-ar fi părut mai primitiv decât un brav ofițer superior din trupele de șoc. Nici mai tont. Nici mai puțin versat în acel ansamblu de șiretlicuri animalice denumite arta războiului: capcana, ambuscada, falsa capitulare, fixarea dușmanului în centru pentru a-l lovi apoi din dreapta.

Mă ridic și mă duc la cei doi. Nu și-au dat seama că-mi fusese rău. Au crezut că-mi trăgeam sufletul. Thomas îmi întinde arcul. Îl examinez. E o armă

înaltă de cel puțin un metru șaptezeci care mi se pare mult mai bine concepută decât cea pe care o oferisem Birgittei.

Thomas a terminat cu strânsul săgeților. Face din ele un mic mănunchi pe care îl leagă cu frânghia de nailon.

— E acolo jos, zise Jacquet cu ochii plecați, fără să facă vreo altă aluzie la Amarante.

Ne urcăm din nou pe pajiștea îngustă presărată ici-colo cu tufe de iarbă îngălbenită care, deși urâte, îmi fac plăcere. Mă uit la Jacquet, la capul lui mare, blond-roșcat și la trăsăturile-i blânde. Îi surprind ochii copilărești fixați asupra mea. Cum am spus, sunt căprui-aurii, însă, lucru curios, irisul ocupă aproape tot spațiul, așa că nu are decât puțin alb, ceea ce, cu sprâncenele lui ridicate, îi dă un aer umil, trist, rugător ca al unui câine. Al unui câine care a făcut o poznă și care ar fi foarte dornic să fie iertat și să i se vorbească. E plin de bunăvoință, de supunere, de afecțiune, gata să se ofere. Și e tot atât de plin și de forță, o forță de care abia își dă seama și care emană din gâtul lui de taur, din umerii lui largi și din brațele-i lungi învelite în mușchi, mereu încordați. Iar, la capătul brațelor, niște mâini mari, care par pe jumătate strânse pe un miner invizibil și nu ajung să se desfacă. Merge între Thomas și mine, legănându-se, uitându-se când la mine, când la celălalt, dar mai ales la mine, dat fiind că am aproape vârsta la care aș fi putut să-i fiu tată.

Îi arăt arcul pe care îl duc în mâna dreaptă și îi spun în franceză (știind acum că nu cunoaște dialectul):

— Cum se face că tatăl tău folosea un asemenea instrument?

E atât de fericit că-i vorbesc și atât de dornic să mă informeze încât se bâlbâie un pic. Vorbește o franceză neutră, pe care nu o simt nici colorată, nici ritmată de fondul dialectului. Iar accentul nu e nici cu totul de aici, nici cu totul din nord. Probabil că influența tatălui și cea a mediului școlar dăduseră

naștere acelui amestec curios. Pe scurt, cum se spune pe aici, un „venetic”.

— A învățat în nord, zise el, rotunjind cuvintele. La o asociație de tir. Zicea că fusese campion.

Și adaugă:

— La săgeți, el a cioplit vârfurile – pentru vânătoare.

Mă uit la el uimit.

— Pentru vânătoare! Vâna cu asta? De ce nu cu pușca?

— Pușca se aude, zise Jacquet cu un zâmbet aducând a complicitate. Știe, probabil, că nu sunt vânător și că pădurea mea e deschisă tuturor.

Nu zic nimic. Cred că încep să înțeleg viața de toate zilele a troglodiților: lovituri și răniri, viol în familie, braconaj, în general neluarea în seamă a legii. Iar treaba cu săgeata mi se părea foarte ingenioasă. Mult mai sigură decât un laț, pentru că lațul rămâne, poate fi observat de un paznic de vânătoare, pe când săgeata e chestie de o secundă, ucide aproape în liniște, nu sperie vânatul și nu-i alarmează pe vecini. Aceștia, când începea sezonul de vânătoare, probabil că nu prea mai găseau mare lucru în pădurile lor.

Cum nu spun nimic, Jacquet crede că această tăcere a mea înseamnă dezaprobare și adaugă cu o umilință calculată, ca să mă dezarmeze, pe mine, stăpânul de la Malevil, care nu cunoscuse niciodată foamea.

— Dacă n-ar fi fost asta, n-am fi mâncat carne în fiecare zi.

E sigur că el mâncase în fiecare zi. E de-ajuns să mă uit la el. Profitase din plin de vânătoarea tatălui. Dar, cu toate acestea, un lucru mă uimește: un iepure doborât în goana lui de o săgeată?

Băiatul precizează:

— Tata, zice el cu mândrie, nimerea fazanul în plin zbor!

În felul ăsta aflam, în sfârșit, unde se duceau fazanii unchiului. El dădea drumul la două-trei

perechi în fiecare an, dar nu le mai găsea niciodată, nici pe acestea, nici puii lor.

Furat de elan, Jacquet adaugă:

— De regulă ar fi trebuit să vă nimerească de la prima săgeată.

Încrunt din sprâncene, iar Thomas zice pe un ton sec:

— Nu-i un lucru de laudă.

De altfel cred că e timpul să imprim discuției o notă mai puțin relaxată. Spun sever:

— Jacquet, tu l-ai lovit pe tovarășul nostru și ai furat calul?

Se roșește, lasă în jos capul lui mare blond-roșcat și începe să se legene cu un aer nefericit.

— Tata mi-a spus să fac așa.

Și imediat continuă:

— Dar el mi-a spus să-l și omor și eu nu l-am ascultat.

— De ce?

— Pentru că-i păcat.

Răspunsul era neașteptat și-l reținem. Continui să-l interoghez pe Jacquet care-mi confirmă bănuielile în legătură cu planul tatălui lui: să ne atragă la el în etape și să ne ucidă pe toți cinci ca să poată pune mâna pe Malevil. Uluitor! După ziua Z, putea să aibă Franța întreagă, însă ceea ce voia el era Malevil-ul, chiar cu prețul a cinci omoruri. Căci pe „servitori” nu i-ar fi ucis, zice fiul său. Și nici pe nemțoaica mea.

— Care nemțoaică?

— Cea care se plimba călare prin pădure.

Mă uit la el. Serviciu de informații defectuos și un mobil suplimentar care nu trebuie subestimat. Castelul și castelana. Măcel sălbatic cu uciderea seniorului și violarea ulterioară a castelanei. Seniorul sau seniorii. Fiindcă aflam că Thomas, Colin, Peyssou, Meyssonnier și cu mine eram pentru tatăl lui Jacquet „domnii de la Malevil” și că el vorbea adesea despre noi, care nu-l văzusem niciodată, cu ură și cu dușmănie. La ordinul său, fiul lui ne spiona.

Mă opresc, mă postez în fața Jacquet și mă uit în ochii lui:

— Ți-a trecut vreodată prin minte că ai fi putut să ne previi ca să împiedici aceste asasinate?

Stă în picioare în fața mea, cu ochii plecați și mâinile la spate, plin de căință. Mă întreb dacă n-ar fi în stare să se ducă să se spânzure dacă i-aș sugera una ca asta.

— Ba da, a zis el, însă tata ar fi aflat și m-ar fi ucis.

Căci, bineînțeles, tatăl nu era numai invincibil, ci și atotștiutor. Mă uit la el: complicitate la asasinat, atentat contra unuia dintre tovarășii noștri, furtul unui cal.

— Ei bine, Jacquet, ce să facem cu tine?

Cu buzele tremurând, înghițind în sec, se uită la mine cu ochii lui buni și înspăimântați și spune resemnat:

— Nu știu. Poate o să mă ucideți.

— Este exact ce-ai merita, zice Thomas, palid de furie, cu buzele strânse.

Mă uit la el. Cred că i-a fost foarte teamă pentru mine când am escaladat colina. Iar acum mă găsește prea indulgent.

— Nu, zic eu. N-o să te ucidem. Mai întâi pentru că e păcat să ucizi, cum ai spus tu. Dar o să te luăm la Malevil și o să te lipsim de libertate o bucată de timp.

Nu mă uit la Thomas. Mă gândesc, nu fără un ușor amuzament, cât trebuie să-l fi dezgustat folosirea noțiunii atât de „clericale” de păcat. De altfel, ce pot face decât să-i vorbesc lui Jacquet într-un limbaj pe care-l înțelege?

— Singur? zice Jacquet.

— Cum singur?

— Mă duceți singur la Malevil?

Și, cum mă uit nedumerit la el, adaugă:

— Pentru că mai e și mama-mare…

Am impresia că are de gând să continue enumerarea, însă se oprește.

— Dacă mama-mare o să vrea să ne urmeze, o s-o luăm și pe ea.

Îmi dau seama că altceva îl preocupă. Nu e, cred, faptul că are să fie lipsit de libertate, căci fața lui, pe care se citește totul, se întunecă și se întunecă chiar mai mult decât atunci când credea că avea să fie ucis. Pornesc din nou și vreau să-i mai pun câteva întrebări când, în liniștea strungii pustiite și golite de vegetație pe care o străbatem trecând printre cadavrele verticale ale copacilor înnegriți ce se înalță din loc în loc în mijlocul tufelor îngălbenite și al pământului ars, se aude, destul de aproape, un nechezat.

Nu e un nechezat oarecare. Și nici cel al Amarantei, ci nechezatul triumfător, imperios și tandru, al unui armăsar care, înainte de a monta o iapă, se învârte împrejurul ei ca s-o intereseze sau, cum spunea unchiul, ca s-o zădărască.

— Aveți un cal?

— Da, zice Jacquet.

— Și nu l-ați tăiat?

— Nu. Tata era contra.

Îi arunc o privire lui Thomas. Nu-mi cred urechilor. Sunt în culmea bucuriei! Bravo și pentru tată o dată! Încep să alerg ca un copil. Întrucât mă încurcă, îi întind arcul lui Jacquet, care îl ia fără să se mire, alergând și el lângă mine, cu gura-i mare larg deschisă. Thomas, bineînțeles, se distanțează de noi din câteva salturi, mărindu-și avansul cu fiecare secundă, cu atât mai mult cu cât eu îmi încetinesc efortul simțind că mi se taie răsuflarea.

Dar am ajuns. Trunchiuri mari de castani, înnegrite, dar în picioare, înalte de vreun metru și cincizeci, cu două rânduri de sârmă ghimpată, închid în fața „casei troglodite” (3/4 grotă, 1/4 casă) un țarc de o mie de metri. În mijloc, priponită de scheletul unui copac, fremătând, dar nu îndărătnică, se află Amarante cu părul ei roib înfiorat și coama-i blondă aruncată înapoi cu o neliniște cochetă. Cine s-ar fi gândit că acest sacrilegiu, cu toate că încă nu a fost comis, are să mă umple de bucurie! Un cal greoi de

tracțiune împerecheat cu o iapă anglo-arabă! Nu c-ar fi urât acest soț de rând. Cenușiu-închis, aproape negru, are o crupă enormă, membre scurte și groase, un piept puternic, un gât de nu-l pot cuprinde nici cu amândouă brațele. De fapt, ca statură, nu e lipsit de asemănare cu stăpânii locului. Și se învârte în jurul Amarantei cu ochii aprinși, agitându-se și sărind, cu o agilitate greoaie, nechezând sălbatic. Sper că e conștient de onoarea nemaipomenită ce-i revine și că știe să facă deosebirea necesară între o grăsană greoaie de aceeași rasă cu el și grațioasa Amarante pe care necesitățile supraviețuirii o silesc să se plece în fața asalturilor lui, în floarea vârstei (abia împlinise trei ani) și cu un lung șir de strămoși distinși în urma ei.

El îi face, în tot cazul, o curte aprinsă, însă lipsită de brutalitate, mușcându-i buzele, lipindu-și capul de cel al Amarantei, apoi întorcându-se cu capul în sens invers, lingând-o sub coadă, prezent într-o clipă pe celălalt flanc, punându-i după aceea enormul lui cap pe gât, retrăgându-și-l, revenind din nou la crupă, antrenând, puțin câte puțin, iapa în greoiul său dans seducător, comunicându-i aţâţarea lui și impunându-i, fără a o brusca, autoritatea, forța și mirosul lui.

De unde cunoaște el momentul precis când Amarante e gata să-l accepte, fără zvârlituri sau alte acte de apărare? Armăsarul se ridică măreț pe picioarele dinapoi, bătând aerul cu picioarele dinainte ca să-și păstreze echilibrul, cu lunga-i coamă neagră agitată și, apropiindu-se astfel, ridicat, stângaci și formidabil, de Amarante, se lasă pe șalele ei. Ea se clatină cu un geamăt sub greutatea acelei tone de mușchi. Dar rezistă, totuși, șocului, cu coada ridicată cu bunăvoință, permițându-i să-i cuprindă șalele cu picioarele lui mari și puternice. Amarante se proptește pe picioarele dinainte, încordate și tremurânde, ca să reziste la zguduirile violente pe care i le imprimă partenerul ei. În această clipă armăsarul mi se înfățișează din profil și pot spune că n-am văzut niciodată mai bine exprimată ideea de forță decât de acest cap superb întins, cu coama-i

neagră agitată, nările dilatate și ochii semeți, scânteietori, aprinși, fixați fără să vadă nimic înaintea lor. Bag de seamă că nu mușcă gâtul iepei ca s-o țină sub el și că rămâne blând în momentul când triumfă.

Când împerecherea se încheie, rămâne nemișcat, cu picioarele dinapoi tremurând ușor. Capul îi cade gata să atingă cu buzele coama Amarantei. Rămâne în această poziție un minut întreg, cu o expresie de epuizare, cu buzele căzute și focul din ochi stingându-se spre a lăsa loc tristeții. În cele din urmă se depărtează cu greutate de iapă și, reașezându-se pe cele patru picioare, lasă să i se scurgă o mică parte din sămânța de care se eliberase. După care se scutură și, ridicând deodată capul, redevine el însuși și pornește în jurul țarcului într-un galop puternic, avântându-se cu un nechezat războinic spre noi, de parcă ar vrea să ne zdrobească. Abia la un metru de locul unde ne aflăm, face brusc un ocol, ca să ne evite, aruncându-ne cu ochiul lui mândru și zglobiu o privire strengărească, după care se îndepărtează spre fundul țarcului, fără să se mai întoarcă. Mult timp după ce am plecat de acolo mi-a rămas în urechi ritmul celor patru copite grele bătând pământul. În peisajul acela mort și mut, ropotul surd de copite mi se părea la fel de exaltant ca un început de viață.

Nu e una, ci, lipite, două case ale troglodiților, prima slujind drept locuință, iar a doua, presupun, drept staul de vite, șură pentru fân și cocină pentru porci. Construite cu iscusință, ele au un ieșind de zid de aproape un metru și un acoperiș cu streașină până la gura grotei pe care se înalță și un horn. La staul, cărămizile au rămas nedrișcuite, dar la casă sunt tencuite destul de îngrijit. La nivelul parterului casa are o ușă cu geam și o fereastră, iar la cel al etajului alte două ferestre. Toate sunt cu sticla intactă și au obloane masive pe care se mai văd urme de vopsea roșie. În ansamblu, cu toate că a fost realizată cu economie, casa nu arată sărăcăcios.

Deasupra streșinii și a unui sfert din acoperiș mai sunt vreo cincisprezece metri de faleză. Partea de sus a acesteia, rotunjită, domină casa, adăpostind-o de ploaie și dându-i chiar un aer de intimitate. Dar în același timp această surplombă inspiră și o anumită neliniște. Te poți aștepta oricând ca acel dâmb să se crape și să se năruie peste casă. Probabil însă că el dăinuie de milenii în periculosul lui echilibru. Iar Wahrwoorde, instalându-se acolo, se gândise că o să mai rămână așa și pe durata scurtei clipe a unei vieți de om.

Dispoziția de ansamblu e identică cu cea a maternității noastre (numai că eu nu i-am făcut un ieșind) și ea a fost cea care – în ziua evenimentului – le-a salvat viața troglodiților.

Nu mai văd altă instalație în afară de o căsuță aflată în țarc și care seamănă cu un cuptor de pâine.

Devin conștient de o prezență și de o privire. În picioare, în pragul casei, o bătrână voluminoasă, îmbrăcată cu o bluză de lucru neagră destul de murdară, se uită la noi cu un aer de mirare superstițioasă. Întrebându-mă dacă e mama inamicului meu, înaintez și îi spun încurcat:

— Bănuiești, probabil, ce s-a întâmplat și că nu de plăcere mă aflu acum aici.

Își pleacă încet capul fără să răspundă imediat și, după cum îmi dau seama, fără pic de tristețe. E mică de stat, cu fața buhăită, obrajii lăsați și un gât atât de gros și de flasc, încât îi prelungește bărbia până la pieptul enorm care se bălăbănește la cea mai mică mișcare ca doi saci de ovăz pe spinarea unui măgar. În această masă de grăsime sclipesc niște ochi negri destul de frumoși, iar deasupra unei frunți un pic cam înguste se ridică din toate părțile o claie de păr de nestăpânit, deasă și stufoasă, creață și de un alb strălucitor.

— Cred că s-a petrecut ce-mi închipui eu de vreme ce te afli aici, spune ea cu seninătate.

Nici urmă de emoție și, lucru ciudat, accentul din părțile noastre și chiar aceeași turnură de frază.

— Crede-mă că-mi pare rău, spun eu, dar n-aveam de ales. Care pe care.

Răspunsul ei e cel puțin neașteptat.

— Intră, zice ea, dându-se la o parte din prag, poate iei ceva cu noi.

Și adaugă în dialect, suspinând și ridicând din umeri!

— Slavă Domnului, nu era fiul meu.

Mă uit la dânsa.

— Cunoști dialectul?

— Doar sunt de-aici, răspunde ea tot în dialect.

Și își îndreaptă corpul cu o mișcare trufașă, care imprimă un balans considerabil sacilor de ovăz despre care am amintit, voind parcă să spună: „nu sunt o sălbatică”.

— M-am născut în La Roque, continuă ea. Îl cunoști pe Falvine din La Roque?

— Cizmarul cu cioara îmblânzită?

— E fratele meu, zise Falvina pătrunsă de un sentiment de mare respectabilitate. Poftim intră, dragul meu, adaugă ea, simte-te ca la tine acasă.

Dar nici chiar într-un membru al familiei Falvine, soră a unui cizmar onorabil, originar din La Roque, nu am totală încredere. Iau arma, bag un încărcător în ea și, închizând chiulasa, introduc glonțul pe țeava. După aceea, în loc să trec eu primul, o împing, sub pretextul politeții, pe Falvine înaintea mea. Când îi ating spatele, am senzația că-mi vâr mâna în untură.

Nimic suspect. Ciment pe jos, cârpit pe porțiuni întregi cu piatră, pereții din fund și cei laterali construiți din piatra albă-gri a grotei. A fost lăsată în starea ei naturală fără să i se niveleze neregularitățile. Nicio urmă de umezeală. Tavanul, alcătuit din grinzi și din podeaua etajului, unde duce, probabil, ușița din colțul ieșindului de zid. Pe peretele din față o fereastră, ușa cu geam. Și vatra. În interior cărămizile nu sunt tencuite, așa că se mai vede mortarul dintre ele. În vatră arde un foc potolit. Sub fereastră, o etajeră cu cizme. Un dulap mare în stil Ludovic al XV-lea rustic, pe care îl deschid,

murmurând de formă un „îmi dai voie”? Lenjerie în dreapta, veselă în stânga. În mijlocul încăperii o „masă mare de fermă”; cum spun parizienii, care însă pun în jurul ei lavițe pentru a asigura elementul pitoresc, în timp ce noi preferăm scaunele fiindcă sunt mai confortabile. Număr șapte scaune făcute din împletitură de pai, însă numai patru în jurul mesei. Celelalte stau pe lângă pereți. Nu știu dacă are vreo importanță, dar îmi notez aceste amănunte. Mă îndrept spre capătul mesei. Acolo îmi închipui că trebuie să se fi așezat tatăl și acolo mă așez și eu cu carabina între picioare și spatele spre fundul grotei. De acolo pot avea sub ochi amândouă ușile. Îi fac semn lui Thomas să se așeze la dreapta mea ca să nu-mi împiedice vederea spre cele două intrări, în timp ce Jacquet se așază modest, din proprie inițiativă, la capătul celălalt al mesei, cu spatele la geam.

Când îmi scot din buzunar pachețelul cu jambon pe care mi l-a dat Menou înainte de plecare, Falvina se arată foarte ofensată și începe să bâzâie în jurul meu. Că de ce vreau să mănânc pe masă și nu pe farfurie. Că să-mi facă un ou la tigaie ca să-l mănânc cu jambonul. Că o să accept o înghițitură de vin! Accept totul, afară de vin, pe care-l bănuiesc o poșircă, și cer în locul lui lapte din care îmi toarnă din abundență într-o ceașcă cu flori, întovărășindu-l cu un potop de vorbe: că tocmai în ajunul evenimentului au vândut vițelul, că nu știu ce să mai facă cu laptele, că sunt inundați de el și că și după ce-l prefac în unt tot le mai rămâne și pentru porc.

Cu toate acestea fac ochii cât cepele când o văd punându-mi pe masă pâine coaptă în casă și unt.

— Pâine! Aveți pâine!

— Da, pâine coaptă de noi, zice Falvina, că noi am făcut totdeauna pâinea aici, pentru că Wahrwoorde, totdeauna original, semăna grâu ca să aibă tot anul și să-i și prisosească. Chiar dacă făina trebuia măcinată cu râșnița de mână, fiindcă la Etang n-ai curent electric. Și untul la fel, îl facem în

putinei, bătându-l cu mâna. Wahrwoorde nu voia să cumpere nimic.

În timp ce tai felii din pâinea pe care o ține în sertarul de la capătul mesei, împărțind la toți așa cum probabil că făcea și capul familiei când mai era în viață, meditez la cele spuse de ea. În definitiv, sălbaticul acela de Wahrwoorde voia să trăiască în colțul lui, din resursele lui, în mod autarhic. Nici chiar amorul extraconjugal nu ieșea din cadrul familiei.

Cu toate acestea, când fac aluzie la cele petrecute cu Catie, Falvina îi dă o interpretare deosebită.

— În privința asta, zice ea cu pudoare, nu există nici e îndoială. Numai că cea care provoca era biata Catie. Pe de altă parte, ea nu era totuși fiica lui. Ca și Mietta. Astea erau fetele fiicei mele Raymonde.

La auzul numelui de Mietta, mi se pare că Jacquet, la capătul mesei, înalță capul și se uită cu teamă la Falvina. Dar această privire nu durează decât o secundă, dispărând atât de repede, încât aproape că mă îndoiesc că am văzut-o.

Abia gust din pâine. Vreau să aștept oul promis. Dar gustul pâinii de țară bine unsă cu unt (și cei de la Etang sărează untul, nu ca puținii de pe aici care mai făceau unt) îmi pare delicios, dându-mi în același timp o ușoară melancolie pentru că îmi amintește de viața dinainte.

— Și cine coace pâinea aici? întreb pentru a-mi arăta gratitudinea.

— Până de curând, zice Falvina oftând, Louis. Dar de la moartea lui, Jacquet.

Falvina vorbește, vorbește, dând mereu târcoale prin încăpere, gâfâind și oftând, învârtindu-se în mod inutil și rostind zece vorbe acolo unde una singură ar fi de ajuns. Ca să prăjească trei ouă, căci pentru ea, în mod ostentativ, nu a pus (presupun că, din când în când, își face ea câte unul când rămâne singură, însoțindu-l cu câte un „strop de vin”), îi trebuie o jumătate bună de ceas, timp în care, dacă nu mă hrănesc, căci aștept oul ca să-l mănânc cu jambon, sunt cel puțin bine informat.

Falvina, singurul punct în care se aseamănă cu Menou, este o babă amatoare de genealogie. A trebuit să ajungă până la străbunici ca să-mi explice că fiica ei Raymonde a avut două fete din prima căsătorie, Catie și Mietta, și că, după ce a rămas văduvă, s-a recăsătorit cu Wahrwoorde, care s-a nimerit să fie văduv și el cu doi băieți, Louis și Jacquet.

— Și ce părere am eu despre căsătoria asta, îți dai seama, mai ales că bietul meu Gaston murind și el a trebuit să vin să trăiesc aici, cum s-ar zice ca sălbaticii, fără electricitate, fără apă în casă, și chiar fără gaze, pentru că Wahrwoorde nici nu voia s-audă de așa ceva, la el mâncarea se făcea pe vatră, ca pe vremuri. Pâinea pe care o mănânci în străini, zise ea în dialect ridicând ochii spre cer, e foarte amară. Cu toate că în zece ani nu i-am mâncat multă lui Wahrwoorde.

Frază care-mi confirmă pe loc bănuielile cu privire la mâncatul ei pe ascuns, cu titlu de compensație față de tirania ginerelui. Bineînțeles că fiica ei Raymonde murise, ca și bietul Gaston, în parte din cauza mizeriilor pe care i le-a făcut bănuiești cine, în parte din cauza unei proaste digestii, dispariția ei făcând pâinea străinului și mai amară.

Toate acestea m-au însoțit până am terminat jambonul, oul și laptele, fără ca Falvina, aferată ca o găină care n-are nimic de făcut, să se așeze o singură dată cu noi la masă sau să ia măcar o bucățică, ficțiunea abstinenței ei continuând și după moartea lui Wahrwoorde. Și așa guralivă cum e, nu mi-a spus totul. La noi, și presupun că și în alte părți, există două metode de disimulare: să taci sau să vorbești mult.

— Jacquet, zic eu ștergând cuțitul unchiului cu miezul ultimei mele felii de pâine, du-te și ia un târnăcop și o lopată și înmormântează-l pe tatăl tău. Thomas o să te supravegheze.

Și adaug închizând cu zgomot cuțitul și punându-l în buzunar:

— Am văzut că n-avea ghete rele. Ai face bine dacă le-ai lua. O să ai nevoie de ele.

Jacquet, puțin aplecat și cu capul în jos pentru a-și mărturisi supunerea, se ridică. Mă ridic și eu, cu carabina în mână, și, apropiindu-mă de Thomas, îi spun încet să-mi dea pușca tatălui, să n-o păstreze decât pe a sa, să-l pună pe băiat să meargă înaintea lui și, în timpul cât o să sape, să se țină la distanță de el și să nu-l slăbească din ochi. Totodată bag de seamă că Jacquet, profitând de convorbirea mea între patru ochi, se apropie de Falvina și îi șoptește ceva la ureche.

— Ei, Jacquet! spun pe un ton autoritar.

Tresare, se roșește și, fără să spună o vorbă, cu brațele spânzurând la capătul umerilor lui puternici, iese pe ușă urmat de Thomas. De cum ies, îmi îndrept privirea gravă către Falvina.

— Jacquet l-a rănit pe unul dintre ai noștri și ne-a furat un cal. Nu, nu-l apăra, Falvina, știu bine că i s-a poruncit să facă așa. Dar, pe de altă parte, merită totuși o pedeapsă. O să-i confiscăm bunurile și o să-l luăm cu noi prizonier la Malevil.

— Și eu? zice Falvina, pierdută.

— Te las să alegi. Vii să stai cu noi la Malevil sau rămâi aici? Dacă rămâi aici am să-ți las ce-ți trebuie.

— Să rămân aici? țipă ea, terorizată. Ce să fac aici?

Urmează un potop de vorbe pe care le ascult cu atenție și care mă intrigă pentru că lipsește unicul cuvânt la care m-aș fi așteptat de la ea, cuvântul „singură”.

Căci rămasul „singură” la Etang trebuia s-o înspăimânte. Și ea, care spunea totul, cuvântul acesta nu l-a rostit. Ridic nasul și încep să adulmec aerul ca un câine de vânătoare. Fără rezultat. Totuși femeia asta îmi ascunde ceva. Am știut-o de la început. Ceva sau mai bine zis pe cineva. Nu o mai ascult. Și, pentru că flerul nu mă ajută, recurg la ochi. Mă uit prin încăpere, controlând-o cu de-amănuntul. În fața mea, pe peretele de cărămidă netencuită al ieșindului, se află, la aproximativ patruzeci de

centimetri de la pardoseală, o scândură pe care e înșirată toată încălțămintea celor din casă. Opresc vorbăria Falvinei, spunându-i scurt:

— Fiica ta Raymonde e moartă. Louis de asemenea. Jacquet îl înmormântează pe Wahrwoorde. Catie este la La Roque. Așa-i?

— Da, răspunde Falvina, surprinsă.

Mă uit la ea și o întreb de parcă aș fi plesnit-o cu un bici:

— Și Mietta?

Falvina deschide gura ca un pește. Nu-i las timp să se reculeagă.

— Da, Mietta. Unde e Mietta?

Clipește de mai multe ori și răspunde cu voce slabă:

— Era și ea la La Roque. Dumnezeu știe ce i s-a…

I-o retez.

— La cine era?

— La primar.

— Ca și Catie?

Primarul avea două femei de serviciu.

— Nu, stai, mă-nșel. La han.

Tac. Las ochii în jos. Mă uit la pulpele ei enorme.

— Suferi de picioare?

— Și încă cum! zice ea gâfâind, dar liniștită, fericită de această schimbare a subiectului. Din cauza circulației. Uite (și ridică rochia ca să mi le arate), varice și toate alea!

— Când plouă porți cizme?

— Niciodată. N-aș putea! Mai ales de când cu flebita…

La capitolul picioare e inepuizabilă. De data asta nici nu mă mai prefac că o ascult. Mă ridic cu carabina în mână și, întorcându-i spatele, mă îndrept spre etajera cu cizme. Se află acolo trei perechi de cizme de cauciuc galbene, măsură mare, 44 sau 46, și, alături, o altă pereche, mult mai mici, negre, cu tocurile mai înalte, cam numărul 38, nu mai mari. Schimb carabina în mâna stângă, iau cizmele cele mici cu dreapta, mă întorc și de unde sunt, fără să

înaintez, le ridic deasupra capului și le arunc la picioarele Falvinei, fără să-i spun un cuvânt.

Falvina se dă înapoi un pas, uitându-se la cele două cizme culcate pe ciment ca la niște șerpi gata să muște, își duce mâinile grase la față și le pune pe obraji. Devine stacojie. Nici nu îndrăznește să mă privească.

— Adu-o aici, Falvina.

Un moment de tăcere. Se uită la mine. Se potolește. Expresia i se schimbă. În mijlocul feței ei buhăite, ochii negri exprimă o obrăznicie vicleană.

— Nu preferi să te duci tu singur? întreabă ea cu subînțeles.

Și cum nu-i răspund, obrajii ei căzuți se revarsă de fiecare parte a gurii, lăsând să-i apară într-un surâs pofticios dinții mici și ascuțiți. Mă întreb dacă la urma urmelor Falvina asta poate fi suportată. Da, din punctul ei de vedere, e un lucru foarte natural. L-am învins și l-am ucis pe tată. Iată-mă deci la rândul meu tată înconjurat de un respect religios. Totul îmi aparține, inclusiv Mietta. Eu însă sunt gata să renunț, nu fără părere de rău și mai mult din rațiune decât din motive de virtute, la dreptul meu seniorial.

Îi spun fără să ridic vocea:

— Ți-am spus să te duci după ea.

Surâsul îi dispare, lasă capul în jos și pleacă. Pleacă tremurând ca o piftie. Umerii, șoldurile, fesele, pulpele enorme, toate tremură.

Mă întorc și mă așez în capul mesei cu fața la ușă. Mâinile puse pe scândura de stejar înnegrit de leșie îmi tremură. Încerc aproape disperat să mă controlez. Știu bine că ceea ce are să apară în fața mea peste o clipă e o foarte mare bucurie și, în același timp, o foarte mare primejdie. Știu bine că această Mietta, care urmează să trăiască singură într-o comunitate de șase bărbați, fără a-l mai socoti pe Momo, are să ne pună probleme teribile și că eu n-am voie să comit nici măcar o singură greșeală dacă vreau ca viața să nu devină imposibilă la Malevil.

— Iat-o pe Mietta, zice Falvina, împingând-o înaintea ei în încăpere.

O sută de ochi să am și tot n-ar fi destui ca s-o privesc. Să tot fi avut douăzeci de ani. Și cât de înșelător este acest nume Mietta. De la bunica ei a moștenit ochii negri și părul bogat, la ea ca pana corbului. Ca înălțime are cel puțin cu zece centimetri mai mult, umerii largi și bine tăiați, sânul înalt și bombat ca un scut, coapsa rotundă și piciorul musculos. Desigur, dacă mi-ar arde de criticat, aș putea găsi că are nasul un pic cam mare, gura puțin cam largă, bărbia o idee prea puternică. Dar nu, alta e situația, admir la ea totul, inclusiv rusticitatea.

Nu le văd, dar îmi dau seama, după mișcarea pe care mi-o transmit, că mâinile îmi tremură de ți-e mai mare dragul. Le ascund sub masă, rezemându-mi pieptul și umerii de marginea ei și obrazul de țeava puștii, și, cu glasul pierit, o mănânc pe Mietta din ochi. Înțeleg ce-a simțit Adam găsind într-o bună dimineață lângă el o Evă proaspăt ieșită de sub strungul care o modelase. Nu există om mai împietrit de admirație, nici mai plin de tandrețe decât mine. În grota aceasta, în fundul căreia mă ascunsesem luptând cu pușca în mână ca să supraviețuiesc, Mietta răspândește lumină și căldură. Bluza-i cârpită plesnește pe ea, fusta de pânză roșie decolorată, uzată și pe alocuri găurită de molii îi flutură deasupra genunchiului. Are pulpele un pic cam groase, asemenea femeilor sculptate de Maillol, iar picioarele ei goale și puternice sunt bine sprijinite pe pământul din care pare că-și trage puterea. E un magnific animal uman această viitoare mamă de oameni.

Mă smulg din contemplare, mă îndrept în scaun, apuc marginea mesei cu amândouă mâinile, cu degetele mari deasupra și celelalte dedesubt, și spun:

— Stai jos, Mietta.

Vocea mea îmi pare slabă și răgușită. Bag de seamă că după aceea devine mai fermă. Mietta se așază fără să spună o vorbă pe locul unde a stat mai înainte Jacquet, despărțită de mine de toată lungimea mesei. Are ochi frumoși și blânzi. Se uită la mine

fără nicio jenă, cu aerul acela grav pe care-l au copiii când privesc un străin venit în casă.

— Mietta (îmi place numele ăsta de Mietta), o să-l luăm pe Jacquet cu noi.

Ochii ei de culoare închisă sunt cuprinși de neliniște, astfel că adaug imediat:

— Nu te speria. N-o să-i facem niciun rău. Și dacă bunica ta și cu tine nu vreți să rămâneți singure la Etang, puteți veni cu noi la Malevil.

— Ei, nu zău, să rămânem singure la Etang! zice Falvina, îți sunt foarte recunoscătoare, dragul meu…

— Mă cheamă Emmanuel.

— Ei bine, Emmanuel, mulțumesc.

Mă întorc spre Mietta.

— Și tu, Mietta, ești de acord?

Înclină capul fără să scoată un cuvânt. Nu e vorbăreață, dar vorbesc ochii în locul ei. Privirile ei nu mă părăsesc deloc, judecându-l și cântărindu-l pe noul stăpân. Hai, Mietta, fii liniștită, la Malevil n-ai să ai parte decât de prietenie și de tandrețe.

— De unde vine numele ăsta de Mietta?

— Pe ea o cheamă de fapt Maria, zice Falvina, însă la naștere era foarte mică, fiindcă s-a născut înainte de soroc, biata, la șapte luni. Și Raymonde o striga totdeauna Mauvietta. Iar Catie a noastră, care avea trei ani pe vremea aceea, i-a zis „Mietta” și de atunci așa a rămas.

Mietta nu spune nimic, însă poate fiindcă mă interesez de numele ei îmi surâde. Poate că are trăsăturile un pic prea greoaie, cel puțin după canoanele frumuseții de oraș, dar când zâmbește, fața i se luminează, devenind neînchipuit de blândă. Are un zâmbet încântător, sincer și încrezător.

Ușa se deschide și intră Jacquet urmat de Thomas. Gând dă cu ochii de Mietta, Jacquet se oprește, se face palid, se uită la ea și, întorcându-se spre Falvina, strigă furios, gata parcă să se arunce asupra ei:

— Dar, îți spusesem…

— Ei, domol! îi zice Thomas, care-și ia foarte în serios rolul de gardian.

Înaintând ca să-și potolească prizonierul, o zărește pe Mietta, pe care nu o putuse vedea din cauza corpului lui Jacquet, și rămâne încremenit. Mâna pe care voia s-o pună pe umărul lui Jacquet îi cade în jos.

Intervin fără să ridic vocea:

— Jacquet, nu bunica ta mi-a spus că Mietta se ascunsese. Eu am descoperit-o.

Jacquet se uită la mine cu gura căscată. Nu pune nicio clipă la îndoială ceea ce spun eu. Mă crede. Mai mult chiar: se căiește că a încercat să-mi ascundă ceva. Am luat locul tatălui: sunt infailibil și atotștiutor.

— Te credeai mai șiret decât domnii de la Malevil! zise Falvina cu ironie.

Iată-mă și la plural. „Dragul meu” sau domnii. Niciodată tonul just. Mă uit la Falvina. O bănuiesc puțin de josnicie. Dar nu vreau s-o judec prea repede. Cine n-ar fi corupt după zece ani de sclavie la troglodit?

— Jacquet, când ai plecat să-l îngropi pe taică-tău, ce i-ai șoptit bunicii?

Cu mâinile la spate, capul în piept și ochii în pământ, răspunde cu umilință:

— Am întrebat-o unde e Mietta și mi-a răspuns că în șură. Iar eu i-am zis să nu spună nimic domnilor.

Mă uit la el:

— Deci sperai să fugi de la Malevil ca să vii aici și s-o ștergi cu ea.

Jacquet e stacojiu. Răspunde încet:

— Da.

— Și unde te-ai fi dus? Cu ce ai fi hrănit-o?

— Nu știu.

— Și mama-mare? Ar fi rămas la Malevil? Falvina, care se ridicase la intrarea celor doi bărbați (reflex inspirat de Wahrwoode?), a rămas în picioare lângă Mietta și, fiindcă e, probabil, obosită, se sprijină de masă cu amândouă mâinile.

— Nu mă gândisem la mama-mare, spune Jacquet încurcat.

— Așa, vasăzică! oftează Falvina și o lacrimă mare îi alunecă pe obraz.

Bănuiesc că plânge ușor, însă Jacquet e, desigur, preferatul ei. Are de ce să fie îndurerată.

Mietta își pune o mână pe mâna Falvinei, înalță capul spre ea și începe să dea din cap cu aerul că spune: eu însă nu te-aș fi părăsit. Grozav aș fi vrut să aud glasul Miettei, însă pe de altă parte am înțeles de ce nu este vorbăreață, spune totul din priviri. Probabil că a luat obiceiul acestor mimici de pe timpul lui Wahrwoorde și a liniștei pe care o impunea acesta. Am continuat.

— Jacquet, îi ceruseși Miettei consimțământul la acest plan?

Mietta dă energic din cap, la care Jacquet se uită la ea distrus.

— Nu, răspunde el cu o voce abia auzită.

Liniște.

— Mietta, zic eu, vine cu noi la Malevil de bună voie. Bunica de asemenea. Și, începând din această clipă, Jacquet, nimeni n-are dreptul să spună: Mietta este a mea. Nici tu. Nici eu. Nici Thomas. Nici nimeni de la Malevil. Ai înțeles?

Jacquet încuviințează din cap. Continui:

— De ce ai încercat să-mi ascunzi prezența Miettei la Etang?

— Știi bine de ce, răspunde el cu voce stinsă.

— Ți-era teamă să nu mă culc cu ea?

— A, nu de asta, fiindcă dacă ea vrea e dreptul tău.

— Atunci ca să nu o silesc?

— Da, zise el încet.

După părerea mea motivul invocat e cu totul în favoarea lui. Nu la el se gândea, ci la Mietta. Cu toate acestea simt că trebuie să fiu puțin mai sever. Jacquet mă dezarmează cu ochii lui buni de câine. E o greșeală. Trebuie să-i impun o anume conduită din moment ce are să trăiască alături de noi.

— Ascultă, Jacquet. Tu trebuie să înțelegi un lucru. Numai la Etang se ucide, se violează, se

lovesc oamenii și se fură calul vecinului. La Malevil nu se face nimic de felul acesta.

Cu ce aer primește el această dojană! Iar eu nu cred că sunt prea înzestrat pentru morală. Ceea ce vrea să însemne, presupun, că nu sunt un sadic: umilirea altuia nu-mi face plăcere.

I-o tai scurt:

— Calului tău cum îi spui?

— Malabar.

— Bine. Du-te și înhamă-l pe Malabar la căruță. Astăzi n-o să putem transporta decât o parte din lucruri. Mâine o să venim din nou cu Malabar și în plus cu Amarante înhămată la căruța noastră. O să facem atâtea drumuri câte o să trebuiască.

Jacquet se îndreaptă imediat spre ușă, fericit că i se dă de făcut o treabă. Destul de prost dispus, pe cât se pare, Thomas se răsucește pe călcâie gata să-l însoțească. Îl opresc.

— Nu-i nevoie, Thomas. Îți închipui c-ar mai încerca să fugă acum?

Thomas rămâne pe loc, încântat că se poate uita în continuare la Mietta. Și începe s-o contemple iarăși. Găsesc destul de idiot aerul lui fascinat, uitând că și eu m-am comportat probabil, la un moment dat, la fel. Cât despre Mietta, minunații ei ochi nu-i părăsesc pe ai mei sau, mai exact, buzele mele, cărora, de cum încep să vorbesc, pare să le urmărească cea mai mică mișcare.

Continui. Am grijă ca totul să fie limpede.

— Mietta, un lucru aș vrea să-ți spun. La Malevil nimeni n-o să te silească să faci ceea ce n-ai să vrei.

Și cum nu răspunde, o întreb:

— Ai înțeles?

Tăcere.

— Bineînțeles că a priceput, zise Falvina.

Insist, agasat:

— Las-o pe ea să vorbească, Falvina.

Falvina se întoarce spre mine:

— Păi nu poate să-ți răspundă. E mută.

• CAPITOLUL VIII

Întoarcerea aceea la Malevil odată cu căderea nopții! Mergând în frunte, călăream pe deșeuate pe Amarante, cu carabina în bandulieră, țeava în diagonală pe piept și cu Mietta în spate, ținându-mă de mijloc, căci în ultimul moment îmi dăduse a înțelege, prin una din mimicile ei, că i-ar plăcea să meargă călare. Înaintam la pas, deoarece Malabar, care mi-ar fi urmat iapa până la capătul pământului, o lua la trap de fiecare dată când Amarante se distanța mai mult, imprimând în felul acesta căruței o mișcare prea vie. Or, în aceasta, în afară de Falvina, Jacquet și Thomas, se aflau o grămadă imensă de saltele și alimente. Și, mai ales, legată la spate cu o funie, mergând târâș-grăpiș, o vacă cu un pântece enorm pe care Falvina nu voise s-o lase la Etang, nici măcar pentru o noapte, deoarece, spunea ea, era gata-gata să fete.

Am luat-o peste platou și pe la fosta fermă Cussac, transformată în cenușă, pentru că nici nu se punea problema să trecem cu căruța peste pereții de piatră care barau micul șes în drum spre Rhunes. De altfel, Jacquet mă asigurase că drumul, cu toate că era mai lung, nu era blocat de trunchiurile arse; el îl străbătuse de mai multe ori, când, trimis de tatăl lui, venise să ne spioneze până în apropiere de Malevil.

După ce căruța a străbătut, nu fără greutate, drumul în pantă până la ferma Cussac, am intrat pe drumul asfaltat și, cum începea să se lase noaptea, m-am simțit ispitit să o iau înainte ca să-mi liniștesc tovarășii de la Malevil. Dar când l-am văzut sau, mai bine zis, când l-am auzit pe Malabar că începe să galopeze în urma Amarantei pe asfalt, în timp ce vaca mugea în spatele căruței, fiindcă funia întinsă o strângea de gât, mi-am domolit iapa și am lăsat-o la pas. Biata vacă și-a revenit cu greu din emoție, cu toate încurajările Falvinei, periculos aplecată în

spatele căruței. Am aflat astfel că i se spunea Marquise, ceea ce o plasa pe scara nobiliară mult sub Princesse a noastră. Unchiul pretindea că pe vremea Revoluției, când începuse vânătoarea de foști, răsculații din ținutul nostru au luat obiceiul de a-și boteza în bătaie de joc animalele cu astfel de titluri. Era o răzbunare neînsemnată, conchidea Menou, după tot răul pe care ni l-au făcut, că încă în timpul lui Napoleon al III-lea, n-ai crede, Emmanuel, a existat un conte în La Roque care și-a spânzurat vizitiul pentru că nu se supusese unei porunci, și n-a stat pentru asta nici măcar o zi la închisoare.

Mă aflam, în timp, cu mult înainte de Revoluție, când am zărit de departe foișorul castelului luminat de torțe. Revăzându-l, mi-am simțit inima plină de căldură. Și atunci mi-am dat bine seama ce simțea seniorul din evul mediu când, după ce se războise departe, se întorcea acasă, întreg și biruitor, aducând cu el carele pline de pradă și de prizonieri. Desigur, acum situația era alta. Eu n-o violasem pe Mietta și ea nu era prizoniera mea. Dimpotrivă, o eliberasem. Prada, însă, era considerabilă și compensa cu mult cele trei guri în plus de hrănit: două vaci, dintre care, una, Marquise, gata să fete, iar alta, bună de lapte, lăsată provizoriu la Etang, în tovărășia unui taur, a unui vier și a două scroafe (nemaipunând la socoteală un porc sub formă de șuncă și cârnați), de două sau de trei ori mai multe găini decât avea Menou și, mai ales, o cantitate apreciabilă de grâu, dat fiind că Wahrwoorde obișnuia să-și facă pâinea în casă. Ferma lui trecea drept săracă, deoarece el nu cheltuia nimic. În realitate, așa cum am mai spus, avea câteva parcele bune pe platoul de lângă Cussac. Și, în seara aceea, nu aduceam la Malevil nici a zecea parte din bogățiile de la Etang. Socoteam că aveau să fie necesare întreaga zi următoare și celelalte și încă numeroase drumuri cu cele două căruțe pentru a aduce toate lucrurile și animalele.

Curios cum lipsa automobilului schimba ritmul vieții: de la Cussac la Malevil, cu calul, era necesară o oră. În timp ce cu mașina aș fi făcut zece minute.

Și ce de gânduri în acea ușoară legănare pe Amarante fără șa. Îi simțeam căldura și sudoarea, iar în spatele meu pe Mietta ținându-mă cu brațele de mijloc, cu fața lipită de gâtul meu și cu sânii împungându-mi spinarea. Câte daruri îmi oferea! Și ce încetineală plină de înțelepciune! Pentru prima dată din ziua evenimentului mă simțeam fericit. În sfârșit, nu fericit, sau nu tocmai. Mă gândeam la Wahrwoorde aflat acum sub pământ, cu gura și ochii plini de țărâna care-i apăsa pieptul. Viclean feudal! Energic paria! Trăind după legea lui și neacceptând alta. Și înconjurat numai de masculi. Pentru că era un lux excepțional să găsești adunați într-o fermă atât de mică un vier, un armăsar și un taur. Într-un loc unde toți agricultorii nu creșteau decât femele, astfel că toate vacile noastre erau însămânțate artificial, Wahrwoorde respecta masculul. În cazul lui nu era numai autarhia. Eu vedeam în asta un cult cvasi-religios pentru animalul viril dominant. El însuși era super-masculul șeptelului uman de la Etang considerând că toate femeile familiei îi aparțineau, inclusiv fiicele vitrege, de cum intrau în pubertate.

Ne apropiem de Malevil și mi-e din ce în ce mai greu s-o rețin pe Amarante, care trece mereu la trap. Dar din cauza bietei Marquise, care merge în spatele căruței, cu pântecele ei mare bălăbănindu-se între picioarele-i scurte, o strunesc ținând ferm frâul în mâini și coatele lipite de corp. Mă întreb ce gândește iapa mea despre ziua asta. Furată, deflorată și adusă înapoi acasă. Ei, acum înțeleg eu de ce l-a urmat pe cel ce-a furat-o: a simțit la el mirosul armăsarului. La rândul ei și Bel Amour a simțit la Maternitate apropierea noastră, căci ajunge până la noi un nechezat îndepărtat căruia îi răspunde Amarante și, după ce trece momentul de surpriză (Ce? O a doua iapă!), vocea puternică a lui Malabar. Seara care se lasă e încărcată de mirosurile animalelor care se deplasează, se cheamă și își răspund. Numai noi nu simțim nimic. Cel puțin cu nasul, deoarece Mietta îmi îmbrățișează spatele pe toată lungimea, lipită de

mine, cu coapsele, pântecele și sânii. Când Amarante își dă drumul la trap, Mietta se lipește și mai tare de mine, prinzându-se cât poate de bine cu mâinile strânse una de alta de pântecele meu. E fără îndoială pentru prima dată că încalecă direct, fără șa. Nu va uita asta ușor. Eu nici atât. Toate aceste curbe din spatele meu trăiesc, palpită și-mi țin cald. Mă simt ocrotit, învelit, adăpostit. Dacă aș putea să nechez și eu, în loc să gândesc! Și să nu mă tem de viitor la sânul fericirii mele prezente!

La Malevil era o risipă de torțe. Două pe foișor și două înfipte în ferestruicile zidurilor cetățuii. Inima îmi tresaltă la vederea minunatului meu castel, atât de măreț, atât de bine apărat. Și, în timp ce urcăm panta abruptă care duce la el, admiram în clarobscurul torțelor silueta imensului foișor vertical și, drept în fața mea, cetățuia de la intrare prelungită de zidul de apărare pe care imediat își fac apariția, întinzându-și gâtul printre creneluri, umbre pe care nu reușesc încă să le identific. Cineva flutură o torță pe deasupra parapetului. Nu știu care strigă:

— Tu ești, Emmanuel?

Îmi pare rău că n-am șa și scări. M-aș înălța în ele.

— Eu sunt! Și Thomas! Aducem lume cu noi! Exclamații. Cuvinte nedeslușite. Aud scrâșnetul surd al celor două aripi ale grelei porți de stejar care se deschide. Țâțânile sunt bine unse, lemnul este cel care geme pentru că a fost pus în mișcare. Trec pragul și-l recunosc pe purtătorul torței: Momo.

— Momo, să închizi poarta după vacă!

— *Emamuel*! *Emamuel*! strigă Momo ațâțat la culme.

— O vacă! strigă Menou, râzând bucuroasă. Uite că ne aduce o vacă!

— Și un armăsar, strigă Peyssou.

Ce erou sunt! Ce de exclamații în jurul meu! Văd siluete negre agitându-se. Nu le disting încă fețele. Bel Amour, care, din boxa ei, acum la câțiva metri de noi, a simțit armăsarul, nechează cu nările umflate și bate din copită în ușă, făcând un zgomot infernal la care îi răspund Malabar și Amarante. Mă

opresc în fața Maternității pentru ca Bel Amour, văzând caii, să se liniștească. Nu știu dacă i-a văzut, însă în tot cazul se potolește. În ce mă privește, nu văd de la mână până la gură, pentru că Momo, purtătorul de torță, s-a dus să închidă poarta, iar Menou, care are lanterna electrică (prima oară o folosește de când i-am încredințat-o), examinează vaca de la capătul convoiului. Toți ceilalți s-au adunat în jurul Amarantei și acum îl disting pe Peyssou, datorită pansamentului alb din jurul capului. Cineva, Colin cred, după înălțime, a apucat hățurile iepei și, cum ea își apleacă ușor capul, îmi petrec piciorul drept pe deasupra gâtului ei și sar jos, metodă care nu-mi place deloc, fiindcă o găsesc teatrală, însă nu pot face altfel cu Mietta în spatele meu, din ale cărei mâini mă desprind. De cum pun piciorul jos, Peyssou mă înhață sărutându-mă fără nicio rușine. Destul, melcule! Nu mă mai îmbăloșa! Pasere, veselie, împunsături, insulte, ghionturi zdravene. În sfârșit, îmi amintesc de Mietta. O dau jos de pe cal, apucând-o de talie. Atârna ceva! Zic: iat-o pe Mietta.

În clipa aceea Momo se întoarce, fluturându-și torța, și-atunci, deodată, apare și Mietta din umbră, cu toate sinuozitățile ei, aureolată de coama-i neagră. Se lasă o tăcere mormântală. Cei trei rămân înmărmuriți. La fel și Momo, cu torța tremurându-i în mână. Priviri strălucitoare și fixe. Niciun zgomot decât cel al respirațiilor. Iar la câțiva metri de noi, monologul lui Menou, care, la capătul convoiului, întâmpină vaca străină cu tandrețe și în dialect. A, frumoasă și mândră, și mare, gata să feți, și asudată, sărăcuța, te-au pus să alergi în starea în care ești, cu vițelul pe drum!

Întrucât cei de față continuă să tacă și niciunul nu mișcă un deget, iau inițiativa de a-i prezenta unul după altul. Ăsta-i Peyssou. Ăsta-i Colin. Ăsta-i Meyssonnier. Ăsta-i Momo. Fiecăruia Mietta îi întinde mâna și i-o strânge. Dar fără un cuvânt. Înmărmurirea persistă. Doar Momo izbucnește brusc. Dansând pe loc, începe să strige: *Memienna*!

Memienna! (derivare de la Mietta, probabil) și, fluturându-și torța, ne lasă în întuneric, îndreptându-se spre maică-sa. Iat-o. Și, cum torța e plecată împreună cu Momo, nu se știe unde, poate ca să vadă vaca, Menou își îndreaptă lampa asupra Miettei, pe care o cercetează de sus în jos. Umerii rotunzi, pieptul bombat, coapsele puternice, picioarele musculoase, totul e examinat.

— Ei, da! zice ea. Ei, da!

Nu scoate o vorbă în plus. Mietta, mută, rămâne mută. Amicii mei, stane de piatră în continuare. Dar, din felul în care Menou întârzia cu lampa de-a lungul trupului robust al Miettei, îi simt aprobarea. Cel puțin pentru vigoarea, aptitudinea de a face copii, puterea ei de muncă. Din punct de vedere al moralei însă, Menou nu se pronunță în niciun fel. În afară de acel „ei, da", „ei, da", nu zice nimic. Tace. Niciun cuvânt. Îi recunosc prudența. Și misoginismul. Știu foarte bine ce gândește: dar țâțele ei nu trebuie să vi se urce la cap, băieți. O femeie e o femeie. Și femei bune sunt prea puține.

Nu-mi dau seama dacă Mietta e stingherită de acea dublă liniște, cea datorată gurii căscate a amicilor și cea lipsită de politețe a lui Menou, însă Thomas salvează situația sărind jos din căruță. Mă uit la el cum ia, culmea! cele două pușți de la prizonierul nostru, cocoțat încă în căruță. Iată-l în mijlocul nostru, încărcat de arme și foarte bine primit. Poate nu ca mine, în delir. Sau ca Mietta, cu răsuflarea tăiată. Dar își are și el partea lui de împunsături, de palme date peste spate și de ghionturi. E chiar prima oară când îmi văd prietenii înghiontindu-l, dovadă că este, în sfârșit, complet integrat. Sunt mulțumit. Iar el, încântat, răspunde la aceste efuziuni cât poate de bine, un pic bățos încă, un pic stângaci, ca orășeanul care n-are gestul destul de spontan și nici destul de promptă insulta amicală.

— Și tu, Emmanuel, cum te simți? întreabă Menou.

Mă uit la ea, mică de tot, cu capul ei de mort înălțat și cu trupu-i mărunt ridicat pe vârfurile

picioarelor, fără un dram de carne pe ea. Prefer însă această uscăciune dezmățului de carne al Falvinei.

— Fericit, îi răspund în dialect, că nu te ocupi numai de vacă!

O apuc de coate, o ridic ca pe o pană și o sărut pe amândoi obrajii, descriindu-i puțin ferma de la Etang, pe Wahrwoorde și familia acestuia. Chestia cu Wahrwoorde n-o miră deloc. Știa dinainte de ce reputație se bucura.

— Mă duc, zice în cele din urmă. Cât descărcați din căruță eu vă pregătesc masa.

Și iat-o depărtându-se, cu pași mărunți și repezi, în direcția casei, neagră în întuneric, cu cercul de lumină al lămpii dansând în fața ei și apărând și mai mică pe puntea mobilă și lângă cel de al doilea zid de apărare. Îi strig:

— Menou! Pregătește masa pentru nouă persoane. Mai avem două în căruță!

Nu ne trebuie mai mult de jumătate de ceas, opt câți suntem, ca să descărcăm, cel puțin provizoriu, aranjând totul la Maternitate, în afară de saltele pe care am hotărât să le duc în locuință în vederea cazării celor trei noi sosiți. Totul se desfășoară în ordine, afară de micile nazuri ale lui Malabar, pe care Jacquet, în picioare chiar sub nările lui, trebuie să-l strunească de hățuri, și de câteva înjurături adresate lui Momo care, în loc să ne țină nouă torța, se apleacă spre a se uita între picioarele lui Malabar. Dar pentru numele lui Dumnezeu, Momo, ce naiba faci? *Cămaa*! *Cămaa*! strigă Momo. Momo, ține torța, sau îți ard un picior în dos! Dar, *cămaa*, *cămaa*! răspunde Momo. Și, ridicându-se, începe să-și fluture brațul liber ca să ne demonstreze proporțiile care-l impresionează. E de mirare că Peyssou nu face niciun comentariu. Trebuie însă să se abțină din cauza Miettei.

După ce terminăm cu îngrijitul și închiderea animalelor – pe Malabar l-am pus în boxa unde îmi țineam armăsarul înainte de ziua evenimentului și a cărei ușă nu o poate nici sparge, nici sări ca să se ducă la iepe – trecem în incinta a doua, ducând

saltelele la primul etaj al locuinței și coborând apoi imediat la parter, în sala mare, unde găsim focul aprins, masa pusă și, surpriză, tronând în mijlocul lungii mese mânăstirești și apărându-ne drept supremă manifestare a luxului și tehnicii iluminatului, o veche lampă cu ulei a unchiului, pe care Colin a găsit-o și a reparat-o în timpul absenței noastre.

Menou însă nu ne face o primire strălucitoare de căldură și lumină. Cum mă aflam în fruntea micii trupe, ea se întoarce către mine, neagră și slabă, cu buzele strânse, scrâșnind din dinți și îmi aruncă o privire tăioasă. În spatele meu, grupul se oprește. Noii veniți, terorizați. Cei vechi, atenți și amuzându-se discret.

— Unde-s ceilalți doi? zice ea cu furie-n glas. Cei de la Etang, veneticii! Ca și cum nu erau și așa destule guri!

Caut s-o liniștesc. Încep să-i enumăr bunurile pe care i le-am adus, fără a mai pune la socoteală grâul „care" puteam să-l prefacem în pâine și hainele pentru Peyssou, având în vedere că Wahrwoorde era de aceeași statură. Și, în sfârșit, ajutor la treabă. Drept care îl scot pe Jacquet din grup și i-l arăt.

Impresie bună. Menou are slăbiciune pentru băieții frumoși și, în general, pentru sexul tare. Cu un bărbat, în nouă cazuri din zece, să știi, Emmanuel, te înțelegi, că-i soi bun. Și-apoi umeri și brațe ca ale lui Jacquet! Ca și Miettei, nici nu-i întinde mâna, nici nu-i spune bună ziua (un venetic de la Etang, vă închipuiți: o cârpă nu se transformă cât ai clipi în ștergar). Îi face, distantă, un mic semn din cap. În privința spiritului de castă, Menou bătea de la mare distanță până și o ducesă.

— Și uite…

Dar n-am mai apucat s-o prezint și pe Falvina, și nici măcar să-i rostesc numele, fiindcă Menou o și zărește și, înainte s-o pot opri, izbucnește, în dialect, convinsă că „venetica" nu o înțelege:

— Doamne sfinte! Dar asta ce mai e, Emmanuel? Ce mi-ai adus aici? Ce-mi pui în cârcă! O momâie

de șaptezeci de ani (cu toate că ea însăși, dacă-mi aduc bine aminte, are șaptezeci și cinci). Tânăra, mai treacă-meargă, pentru că îmi dau seama de micile servicii pe care o să ți le facă! Dar scroafa asta bătrână, și așa de grasă că nici nu-și mai poate mișca fundul, și care n-o să fie bună decât să facă pe musafirul la bucătărie și să n-aducă niciun folos decât să se îndoape mai mult decât i se cuvine! Și bătrână, adaugă ea cu dezgust, că mi se face greață numai când mă uit la ea cu zbârciturile astea pe față! Și toată grăsimea asta de-ai zice că-i un borcan de untură deșertat pe o farfurie!

Falvina se face stacojie, simte că se înăbușă, lacrimi mari și rotunde, pe care eu i le mai văzusem, se rostogolesc pe obrajii căzuți și încrețiți. Spectacol trist, care însă îi scapă lui Menou, pentru că ea se preface că nu se uită la străină și că nu mi se adresează decât mie.

— Și pe deasupra nici măcar nu-i de pe la noi, momâia asta bătrână, e o venetică, o sălbatică la fel ca fiul ei! Un bărbat care s-a culcat cu propria lui fiică! Și cine știe dacă nu și cu mamă-sa?

Această acuzație gratuită depășea în asemenea măsură orice limită, încât îi dă Falvinei forța să protesteze.

— Dar Wahrwoorde nu-i fiul meu! E ginerele meu! țipă ea în dialect.

Se face liniște. Menou, stupefiată, se întoarce uitându-se pentru prima oară la ea ca la o ființă omenească.

— Vorbești în dialect, zice ea, jenată totuși.

Schimb de priviri și râsete înfundate la cei ai casei.

— Ce te miri? zice Falvina, doar sunt născută în La Roque! Poate l-ai cunoscut pe Falvine cu prăvălioara de lângă castel. Sunt sora lui.

— Doar nu Falvine cizmarul?

— Ba da!

— Păi mi-e văr de-al doilea! zice Menou.

Uimire! Va trebui lămurit de ce Menou n-o cunoștea pe Falvina și n-o văzuse niciodată. Dar o să

ajungem încetul cu încetul și acolo. Am toată încrederea.

— Sper, zise Menou, că ceea ce am spus, n-o s-o iei drept o jignire, fiindcă nu ți se adresa ție.

— N-am luat-o ca o jignire, răspunde Falvina.

— Mai ales în privința grăsimii, adaugă Menou. Mai întâi că asta nu-i vina ta. Și-apoi asta nu înseamnă că mănânci mai mult decât altul (ceea ce poate fi luat, la alegere, ca o amabilitate sau ca o punere în gardă).

— N-am luat-o ca o jignire, repetă Falvina, blândă ca un miel.

Ei, cele două momâi au să se înțeleagă. Pe baza unei sfinte ierarhii. Nu-i nevoie să mă întreb cine are să fie mai mare în coteț, nici care din cele două bătrâne găini are s-o împungă pe cealaltă. Strig vesel:

— La masă! La masă!

Mă așez la mijloc, făcându-i semn Miettei să se așeze în fața mea. Ușoară foială. După un moment de șovăială, Thomas se așază, ca de obicei, la dreapta mea și Meyssonnier la stânga. Momo încearcă să se așeze la stânga Miettei. Însă tentativa lui e sugrumată în fașă de Menou, care îl cheamă cu severitate lângă dânsa și-l plasează la dreapta ei. Peyssou se uită la mine. Îi zic: ce mai aștepți, gloabă? La care se hotărăște, emoționat și încurcat, să se așeze la dreapta Miettei. Colin, în aparență mai la largul lui, se instalează la stânga ei. Cum Jacquet mai stă în picioare. Îi indic locul de lângă Meyssonnier, sigur că o să-i fie pe plac, pentru că în felul acesta o poate vedea pe Mietta fără să se aplece. Nu mai rămâne decât un tacâm, lângă Peyssou, și i-l arăt Falvinei. Cu toate că nu a fost nimic premeditat, se nimerește să fie foarte bine. Peyssou, totdeauna politicos, îi va face din când în când un pic de conversație.

Mănânc ca un căpcăun, însă de băut, beau ca de obicei, cu cumpătare, cu atât mai mult cu cât ziua nu s-a terminat încă, dat fiind că după-masă trebuie să ținem sfat, având hotărâri de luat. Bag de seamă cu

plăcere că lui Peyssou i-au revenit culorile în obraji. Mă abțin să-l întreb cum îi merge cu ceafa, în fața lui Jacquet, paralizat de rușine și neîndrăznind nici măcar să se uite la el. Fără îndoială că m-a așteptat pe mine ca să-i scot pansamentul, însă am să i-l mai las până a doua zi de teamă să nu reînceapă să sângereze în timpul nopții pe pernă. Falvina, cu nasul în jos, nu deschide gura, ceea ce cred că o costă enorm, și se preface că abia gustă din jambon ca să-i facă impresie bună lui Menou. Efort zadarnic însă, pentru că aceasta nici nu-și ridică măcar nasul din farfurie.

Singura care pare cu totul naturală e Mietta. Este adevărat că ea e centrul spre care se îndreaptă în permanență întreaga căldură și atenție a mesei, însă nu se simte deloc, stingherită din această cauză, după cum aș jura că nici nu se fălește cu asta. Se uită pe rând la fiecare, nestingherită, cu gravitatea unui copil. Câteodată surâde. Ne surâde fiecăruia, pe rând, fără să-l omită pe Momo, pe care sunt uimit că-l văd atât de curat, uitând însă că, în chiar dimineața aceea, l-am muiat în cadă.

La masă, cu toate că e veselie, există, în același timp, un pic de reținere pentru că nu vreau să povestesc ce s-a petrecut la Etang de față cu noii-veniți care, tăcuți și modești cum sunt, ne deranjează, totuși, un pic: am impresia că ceea ce se spune de obicei spontan ar suna fals spus în fața lor. Și pe urmă se simte la ei o altfel de tradiție. Astfel, când s-au așezat la masă, și-au făcut toți trei semnul crucii. Nu știu de unde li se trage acest obicei, fără îndoială că nu de la Wahrwoorde! Asta a făcut, de altfel, o impresie bună asupra lui Menou, care e totdeauna gata să-i considere pe „venetici” drept niște sălbatici dinainte de Cristos.

Meyssonnier, din stânga, mi-a dat una cu cotul, iar Thomas se uită la mine cu un aer foarte contrariat.

Amândoi se simt mai mult ca oricând în minoritate, fiind singurii la care ateismul reprezintă o a doua religie. Colin și Peyssou, cu toate că-și însoțeau rar soțiile la biserică înainte de eveniment –

practica aceasta li se părea, probabil, puțin bărbătească –, se împărtășeau de Paște. Cât despre mine, nici catolic, nici protestant, am fost crescut între aceste două credințe, produs hibrid a două educații. Ele se stânjeniseră reciproc. Imense eșafodaje de credință se năruiseră în mine. Cred că într-o bună zi va trebui să fac un inventar pentru a-mi da seama de ceea ce a mai rămas. Nu cred însă că am s-o fac vreodată. În tot cazul, sunt foarte prudent în acest domeniu, și nu numai în ceea ce privește preoții. În lipsa inventarului amintit mai înainte, aș spune că simt o atracție sentimentală pentru obiceiurile religioase ale înaintașilor mei. Pe scurt, nu sunt rupte toate firele. Pe de altă parte, îmi dau bine seama că atracție nu înseamnă adeziune.

Nu răspund la cotul lui Meyssonnier și mă fac că nu văd privirea lui Thomas. Are să înceapă la Malevil, pe lângă lupta pentru Mietta, și un război religios? Pentru că celor doi atei ai noștri nu le-a scăpat faptul că cei trei noi-veniți întăreau clanul clerical de la Malevil. Și asta îi neliniștește, dat fiind că în acest domeniu nu mai sunt siguri nici de mine. După terminarea mesei îl trimit pe Jacquet să aprindă focul în locuință, iar când se întoarce mă ridic și le spun noilor-sosiți:

— În seara asta o să vă culcați toți trei la primul etaj, pe saltele. Mâine o să vedem cum ne organizăm.

Falvina se ridică, destul de încurcată, pentru că nu știe cum să se despartă de noi și Menou n-o ajută deloc, nearuncându-i nici măcar o privire. Mietta e mult mai la largul ei, poate pentru că nu trebuie să spună nimic, însă, destul de mirată totuși, și știu bine de ce.

— Duceți-vă, duceți-vă, zic eu întinzând ambele mâini. Vă însoțesc.

Ca să scurtez, îi împing de la distanță spre ușă, dar, trecând pragul, nimeni, nici dintre cei noi, nici dintre cei vechi, nu murmură un bună seara. La primul etaj, ca să-mi justific prezența, mă fac că verific dacă ferestrele sunt bine închise și dacă

saltelele nu sunt prea aproape de foc. Ei, somn ușor, spun cu aceeași mișcare a brațelor, destul de necăjit că mă despart de Mietta în felul ăsta neutru și distant, evitându-i până și privirea care mi se pare că se fixează asupra mea cu un aer întrebător.

Plec. Dar Mietta nu mă părăsește. O iau cu mine în gând în timp ce cobor scara turnului și mă întorc în sala mare unde Menou a strâns masa, și prietenii mei, pe scaune împrejurul focului, cu al meu la mijloc, mă așteaptă. Mă așez dându-mi imediat seama că prezența Miettei umple până la refuz odaia și că nimeni nu poate să se gândească la altceva. Primul care o evocă, și aș fi putut paria pe asta, e Peyssou.

— Frumoasă, spune el pe un ton neutru. Dar nu prea vorbește.

— E mută.

— Nu se poate! zice Peyssou.

— *Eemuntă*! strigă Momo, înduioșat și, în același timp, conștient că nu mai ocupă ultimul loc la Malevil pe scara îndemânării lingvistice.

Un moment de tăcere. Ne gândim cu milă la Mietta.

— *Mama*! *Eemuntă*! strigă Momo, înălțându-se mândru lângă șemineu.

Menou împletește de partea cealaltă a șemineului. Ce va face după ce-și va termina lâna? O să desfacă, asemenea Penelopei, ceea ce a terminat de făcut?

— Nu-i nevoie să țipi, zice ea fără să ridice capul. Am auzit. Eu nu-s surdă.

Am spus un pic cam sec:

— Mietta nu e surdă. E mută.

— Ei, în felul ăsta, zice Menou, n-o să vă certați cu ea.

Oricât de scârbiți ne simțim de cinismul acestei replici, nu vrem să-i dăm apă la moară lui Menou. Tăcem. Și cum tăcerea se prelungește, încep să povestesc ce am făcut la Etang.

Trec repede peste epopeea militară. Nu mă întind prea mult nici asupra relațiilor de familie din sânul tribului Wahrwoorde. Mereu preocupat să nu-i dau

apă la moară lui Menou. Vorbesc mai mult despre Jacquet, despre atacul lui asupra lui Peyssou, de complicitatea lui pasivă, de teroarea exercitată de tată asupra fiului. Conchid că trebuie să-i aplicăm, ca principiu, o pedeapsă privativă de libertate ca să-și dea bine seama că a săvârșit un rău. Și să nu mai fie tentat să-l repete.

— Cum vezi tu această captivitate? întreabă Meyssonnier.

Ridic din umeri.

— Sigur că n-o să-l punem în lanțuri. O să-l obligăm numai să nu părăsească Malevil-ul și teritoriul Malevil-ului. În rest va fi tratat ca oricare altul dintre noi.

— Ei, poftim, poftim! exclamă Menou cu indignare. Dacă vrei să știi părerea mea…

— Dar nu ți-o cer, îi răspund pe un ton tăios.

Sunt mulțumit că am pus-o la locul ei. Nu mi-a plăcut felul în care a lăsat-o să plece pe Falvina, fără să-i adreseze un cuvânt. La urma urmelor Falvina e vara ei de-a doua. Ce înseamnă jignirea asta? Iar în ce mă privește, găsesc că și-a cam luat nasul la purtare. Faptul că mă consideră drept un stăpân de origine divină n-o împiedică să încerce mereu să mă foarfece, așa cum făcea și cu unchiul. Chiar pe Dumnezeu, când i se roagă, nu se poate împiedeca să nu-l bruftuiască.

— Sunt de acord cu felul în care înțelegi tu treaba asta, zice Meyssonnier.

Sunt toți de acord. De acord și cu punerea la punct a lui Menou, le-o citesc în ochi.

Discutăm despre durata pedepsei lui Jacquet. Proporțiile sunt diferite. Cel mai aspru, din cauză că s-a temut pentru mine, a fost Thomas: zece ani. Cel mai indulgent Peyssou: un an.

— Nu-i prea scump craniul tău, zice Colin cu vechiul lui zâmbet.

El propune cinci ani și confiscarea tuturor bunurilor lui. Se pune la vot. Se admite. Îmi revine misiunea ca, a doua zi, să-i comunic lui Jacquet condamnarea lui.

Ridic problema securității. Nu se știe dacă nu există și alte grupuri de supraviețuitori rătăcind sub cerul liber cu scopuri agresive. Trebuie ca de acum înainte să ne păzim. În timpul zilei nu mai are să iasă nimeni decât înarmat. Noaptea urmează să avem doi oameni la cetățuia de la intrare, în afară de Menou și Momo. Există o odaie cu șemineu, neocupată, la etajul al doilea al cetățuii. Propun introducerea unei permanențe în echipe de câte doi. Tovarășii mei aprobă ideea, însă încep să discute cu însuflețire despre frecvența schimburilor și alcătuirea echipelor. După douăzeci de minute cad de acord ca Peyssou și Colin să facă de serviciu la cetățuie în zilele cu soț și Meyssonnier și Thomas în zilele fără soț. Colin propune, și toți se declară de acord, ca eu să nu părăsesc foișorul pentru a asigura rezistența în cea de a doua incintă, în cazul în care prima ar fi capturată prin surprindere.

Fac observația că, dacă doi dintre noi se culcă în permanență la cetățuie, asta înseamnă că se eliberează o încăpere în foișor. Propun să i se atribuie Miettei cea de lângă camera de baie de la primul etaj.

La auzul numelui Miettei animația încetează și se face liniște. Această cameră, numai Thomas nu știe, e vechiul sediu al *Cercului*. Și încă de pe vremea *Cercului* ne propusesem, dar nu izbutisem, să avem o fată ca să ne facă bucătăria și să „ne satisfacă pasiunile”. (Această frază era a mea, o găsisem într-un roman și a avut un mare efect, nimeni neștiind bine ce însemna asta „pasiune”.)

— Și ceilalți doi? întrebă, în sfârșit, Meyssonnier.

— După părerea, mea, să rămână unde sunt.

Tăcere. Toți înțeleg că statutul Miettei la Malevil nu poate fi cel al Falvinei sau al lui Jacquet. Dar asupra acestui statut nu s-a spus nimic. Și nimeni nu s-a oferit să-l definească.

Cum tăcerea se prelungește, mă hotărăsc să vorbesc.

— Bun, zic eu, a sosit momentul să vorbim deschis despre Mietta. Bineînțeles, cu condiția ca

ceea ce vom discuta să nu iasă de aici.

Mă uit la cei de față. Sunt de acord. Dar cum Menou rămâne impasibilă, cu nasul în împletitură, adaug:

— Și tu, Menou, va trebui să păstrezi secretul.

Ea își înfige andrelele în împletitură, o strânge și se ridică.

— Eu mă duc la culcare, zice ea cu buzele strânse.

— Nu ți-am cerut să pleci.

— Oricum, mă duc la culcare.

— Hai, Menou, nu face pe supărata.

— Nu fac pe supărata, zice ea întorcându-mi spatele, ghemuită în fața vetrei ca să-și aprindă opaițul și mormăind ceva de neînțeles, dar care, dacă judec după ton, nu trebuie să fie prea amabil la adresa mea.

Tac.

— Poți să rămâi. Menou, zice Peyssou, amabil ca totdeauna. Avem încredere în tine.

Mă uit la el într-un fel semnificativ și continui să tac. De fapt nu-mi displace că pleacă. Cât despre ea, continuă să bodogănească ceva de neînțeles. Deslușesc cuvintele orgoliu și neîncredere. Îmi dau seama despre cine e vorba, însă persist în mutismul meu. Remarc că în seara asta, aprinsul opaițului durează foarte mult. Așteaptă, probabil, să-i spun să rămână. Va fi dezamăgită.

Așa și este, dezamăgită și, pe deasupra, furioasă.

— Hai, Momo, zice ea scurt.

— Dar lasă-mă-n pace, pentru numele lui Dumnezeu! zice, pe limba lui, Momo, pe care conversația îl interesează.

Dar Momo și-a ales rău momentul ca s-o înfrunte! Menou își trece opaițul din mâna dreaptă în cea stângă și, cu dreapta ei mică și uscată, îi arde o palmă strașnică. După care îi întoarce spatele, iar el o urmează supus. Mă întreb încă o dată cum mai poate accepta acest nătăfleț mare să fie bătut la patruzeci și nouă de ani de minuscula lui mamă.

— La revedere, Peyssou, zice Menou, părăsind cercul nostru, la revedere și somn ușor.

— Și ție la fel, răspunde Peyssou, un pic jenat de această politețe selectivă.

Menou pleacă cu Momo în urma ei care. Ieșind, trântește ușa cu violență. Îndreaptă astfel împotriva mea agresivitatea mamei sale la adresa lui. Iar a doua zi o să facă pe bosumflatul față de mine, ca și dânsa. O jumătate de secol de viață nu i-a tăiat încă cordonul ombilical.

— Bun, zic eu, Mietta. Să vorbim despre Mietta. La Etang, în timp ce Jacquet și Thomas îl îngropau pe Wahrwoorde, aș fi putut foarte bine să mă culc cu ea și, întorcându-mă aici, să spun: Mietta îmi aparține, e femeia mea, nimeni nu se atinge de ea.

Mă uit la ei. Nicio reacție, cel puțin în aparență.

— Și dacă n-am făcut-o, asta nu înseamnă că altul poate s-o facă. Cu alte cuvinte, Mietta nu trebuie să fie, după părerea mea, proprietatea exclusivă a nimănui. De fapt ea nu e proprietatea cuiva. Mietta își aparține. Ea are raporturile pe care le vrea ea, cu cine vrea ea și când vrea ea. Sunteți de acord?

Tăcere prelungită. Nimeni nu suflă o vorbă și nici măcar nu-mi aruncă o privire. Instituția monogamici e atât de adânc înrădăcinată în ei și generează, în mintea lor, atâtea reflexe, amintiri și sentimente, încât nu pot accepta și nici măcar concepe un sistem care s-o excludă.

— Există două posibilități, zice Thomas.

Ei, pe el îl așteptam!

— Ori Mietta va alege pe unul dintre noi, excluzându-l pe oricare altul…

Îl întrerup.

— Declar pe loc că nu voi accepta această situație, chiar dacă aș fi eu beneficiarul ei. Și dacă oricare altul va fi beneficiarul, am să-i refuz categoric exclusivitatea.

— Îmi dai voie? spune Thomas. N-am terminat.

— Da, termină, Thomas, îi spun eu amabil. Te-am întrerupt, dar nu te împiedic să vorbești.

— Tot e bine, zice Thomas.

Zâmbesc și eu, fără să spun o vorbă. Acest procedeu îmi reușea întotdeauna pe vremea *Cercului*

și constat că îmi reușește încă: oponentul este discreditat de răbdarea mea și de propria lui susceptibilitate.

— A doua posibilitate, zice Thomas, însă e clar că i-am tăiat puțin din elan, Mietta se culcă cu toată lumea, ceea ce ar fi complet imoral.

— Imoral? zic eu. De ce imoral?

— Dar e evident, răspunde Thomas.

— Nu-i deloc evident. Nu vreau să accept o idee popească drept ceva evident.

Să-i atribui lui Thomas o „idee popească”! Savurez în treacăt această mică porcărie. Însă în problema aflată în dezbatere are un aer atât de sigur și totodată atât de necopt, drăguțul de Thomas!

— Nu e o idee popească, spune Thomas pe un ton mânios, care îl deservește în cel mai înalt grad. Acum n-o să susții că o femeie care se culcă cu toată lumea nu-i o curvă.

— Greșești, îi răspund. Curvă este o femeie care se culcă pentru bani. Banii sunt cei care fac lucrul imoral și nu numărul partenerilor. Femei care se culcă cu toată lumea găsești peste tot. Chiar și la Malejac. Și nimeni nu le disprețuiește.

Tăcere. Se poate auzi musca. Ne gândim toți la Adelaida. Cu excepția lui Meyssonnier, care se logodise de la o vârstă fragedă cu Mathilda lui, Adelaida ne-a ajutat pe toți să trecem hopul adolescenței. Îi eram recunoscători. Și sunt sigur că până și Meyssonnier, virtuos cum e, nutrește totuși unele regrete.

Thomas probabil că a simțit că mă bizui pe forța unor amintiri comune, căci a tăcut. Iar eu continui, aproape sigur acum că voi avea câștig de cauză.

— Nu-i o problemă de morală, ci de adaptare la împrejurări. În India, Thomas, există caste în care cinci frați, de pildă, se asociază pentru a se căsători cu o singură femeie. Frații și această unică soție formează o familie permanentă, care-și crește copiii fără să se întrebe ai cui sunt. Ei fac lucrul ăsta pentru că nu pot să întrețină fiecare câte o femeie. Dar dacă ei recurg la acest gen de organizare din cauza marii

lor sărăcii, nouă el ne este impus, mi se pare, de necesitate, Mietta fiind aici singura femeie aptă să procreeze.

Tăcere. Thomas, care se simte învins, cred, a renunțat să mai discute, iar ceilalți nu par dispuși să vorbească. Dar cum trebuie totuși să se pronunțe, mă uit la ei cu un aer întrebător și spun:

— Deci?

— Nu mi-ar plăcea așa ceva, zice Peyssou.

— Ce așa ceva?

— Sistemul tău de acolo, din India.

— Nu-i vorba să-ți placă, e o necesitate.

— Totuși, zice Peyssou, să împărți o femeie cu mai mulți, eu unul zic nu.

Tăcere.

— Eu sunt de părerea lui, zice Colin.

— Și eu la fel, zice Meyssonnier.

— Și eu, zice Thomas cu un surâs exasperant.

Mă uit la foc. Mi se întâmplă ceva uimitor; sunt pus în minoritate! Sunt învins! De când luasem, dacă pot spune așa, șefia conducerii colegiale a *Cercului*, la vârsta de doisprezece ani, era pentru prima oară când se întâmpla un asemenea lucru. Și, cu toate că îmi dau seama că e un sentiment copilăresc, mă simt foarte umilit. În același timp, nu vreau să o arăt și vreau să reîncep să vorbesc, să continui, să trec la ordinea de zi ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Dar nu reușesc. Mi-e gâtul uscat. Capul mi-e absolut gol. Nu numai că am fost înfrânt, dar tăcerea mea mă face să-mi pierd prestigiul.

Cel care mă salvează și, desigur, fără să vrea, e Thomas.

— Ei bine, vezi, zice el fără pic de eleganță, monogamia a câștigat.

E adevărat că ceva mai înainte am intrat un pic în el. Probabil că „ideea popească” îl apăsa pe suflet.

Remarca lui Thomas e primită cu răceală. Mă uit la tovarășii mei. Sunt roșii la față, stingheriți și cel puțin tot atât de încurcați ca și mine de eșecul pe care l-am suferit. Mai ales, cum avea să-mi spună

mai târziu Colin, la sfârșitul unei zile în care ne făcuseși atâtea servicii.

Stinghereala lor m-a reconfortat.

— Sunt gata, spun, să consider părerea voastră ca un vot și să mă supun. Dar trebuie bine precizat ce înseamnă acest vot. Înseamnă oare că Mietta va fi obligată să-și aleagă un singur partener și să-l păstreze?

— Nu, zice Meyssonnier. Deloc. N-o s-o obligăm. Însă dacă ea o să se țină cu un singur bărbat, n-o să facem nimic ca s-o împiedecăm.

Bun. E clar. Și tot clară și deosebirea stilistică. Eu am spus „partener”, iar el a spus „bărbat”. Sunt ispitit să-i spun comunistului Meyssonnier că are o concepție mic-burgheză despre căsătorie. Dar mă abțin cu stoicism. Mă uit la ceilalți trei.

— E bine așa?

E bine așa. Trebuie să respectăm căsătoria. Fără adulter, nici măcar consimțit. Morala convențională nu a murit. După părerea mea, acest sistem respectabil nu poate să funcționeze cu niciun chip într-o comunitate de șase bărbați care au de împărțit o singură femeie. Dar nu poți avea dreptate opunându-te tuturor. Poziția tovarășilor mei mi se pare maximalistă și lipsită de logică: să preferi să rămâi celibatar până la sfârșitul zilelor dacă nu poți avea o femeie numai pentru tine. E adevărat că fiecare speră să fie el alesul.

Tac. Dar mă neliniștește viitorul. Mi-e teamă de frustrări, de gelozii, poate chiar de pornire spre crimă. Și, de asemenea, de ce să n-o spun, încerc un puternic regret de a nu o fi luat eu pe Mietta la Etang când mi s-a oferit prilejul. Nu prea sunt recompensat pentru că mi-am controlat „pasiunile”, cum spuneam pe vremea *Cercului*.

A doua zi, în zori, după o noapte foarte proastă, sunt deșteptat de clopotul din cetățuia de la intrare care bătea tare. E un clopot mare de biserică pe care l-am cumpărat la o licitație și pe care-l montasem în pridvor pentru a permite vizitatorilor și turiștilor să-și anunțe sosirea. Însă clopotul ăsta face un

asemenea vacarm, că se aude de departe – mi s-a spus că chiar din La Roque – încât instalasem la poartă o sonerie electrică, acum inutilă.

Mă întreb ce s-a putut întâmpla de sună atât de puternic și de lung. Sar din pat, îmi pun pantalonii peste pijama, cizmele pe picioarele goale și, luând carabina, urmat de Thomas, care se înarmează și el, mă reped pe scara în spirală până la parter și, trecând puntea mobilă, ajung alergând la prima incintă.

Tot castelul s-a adunat acolo, îmbrăcat de mântuială în fața Maternității. Nu s-a întâmplat nimic rău, ci dimpotrivă: Marquise cea adusă de la Etang a fătat un vițel într-un colț al boxei și e pe cale să mai fete unul în colțul celălalt. Însărcinat de mamă-sa să ne anunțe vestea, Momo, înnebunit de entuziasm, a găsit de cuviință ca într-o astfel de împrejurare să sune clopotul. Îi trag o înjurătură zdravănă. Îi reamintesc ordinele mele precise și repetate. Întorcându-mă spre Falvina, o felicit pentru cei doi viței, care de altfel sunt vițele. Falvina e mai mândră decât dacă i-ar fi făcut chiar ea și trăncănește fără încetare în boxă cu Menou, gata amândouă să dea ajutor, dar în mod inutil, deoarece a doua progenitură e și ea acolo, rotunjoară, plină de bale și înduioșătoare. Comentariile lui Peyssou, Meyssonnier, Colin și Jacquet sunt dominate de referirile făcute de Peyssou cu voce răsunătoare la toate cazurile, rare, dar memorabile, în care văzuse sau aflase că o vacă fătase gemeni. Stăm cu toții rezemați de peretele despărțitor al boxei, cu bărbiile aplecate, și cu Mietta printre noi.

E îmbrăcată sumar, cu părul încâlcit, purtând încă cu ea căldura patului. La vederea ei inima începe să-mi bată ca unui idiot. Bun. Să admirăm mai degrabă viteii. Sunt roșu-închis la culoare și nu așa de mici cum s-ar fi putut crede.

— N-ai fi zis, remarcă Peyssou, văzând-o pe mamă, că o să fete doi, pentru că nu era mai umflată decât ca pentru unul.

— Am văzut vaci care erau mai umflate decât asta, confirmă Menou. Și uite că asta a făcut doi și

încă frumoși. Te și miri unde au încăput.

— Poți zice că ai noroc, îi spune Peyssou Falvinei (nu știu de ce considerăm toți că Falvinei îi revine meritul pentru un animal care, de fapt, aparține acum Malevil-ului, dacă nu, poate, pentru a compensa primirea pe care i-o făcuse Menou). Dacă o vacă fată gemeni, reîncepe Peyssou cu o gravitate curtenitoare, cred că n-ai poftă s-o vinzi, Falvina. Dimpotrivă, dacă vinzi cei doi viței la opt zile umfli cam la șaizeci de miare. Fără să mai pui la socoteală laptele pe care îl capeți după aceea. O vacă cum e asta înseamnă aur. Și s-ar putea să și mai fete iar doi.

— Și viteii ăștia cui îi vinzi acum, nătărăule? întreabă Colin.

— Asta așa, ca să vorbim, face Peyssou cu un aer meditativ și cu ochii pe jumătate închiși. Probabil că visează la un grajd model, într-o lume mai bună, cu stație de muls electric și numai cu vaci specializate în producția de gemeni.

Uită s-o privească pe Mietta. E adevărat că în dimineața asta, după votul din seara precedentă, nu ne uităm la ea decât pe furiș. Fiecăruia îi e teamă să nu aibă aerul că-și împinge prea mult pionii în prezența celuilalt.

Număr: Princesse, Marquise și cele două nounăscute, pe care ne hotărâm să le botezăm Comtesse și Baronne ca să completăm toată scara nobiliară. Ah, am uitat-o pe Noiraude, mai puțin aristocratică, însă în plină perioadă de lactație și fără vițel, pe care am lăsat-o la Etang. Iată Malevil-ul în posesia a cinci vaci, a unui taur adult și a unui tăuraș pe nume Prince. Urmează să-l ținem și pe acesta, căci nu putem să ne îngăduim riscul de a rămâne cu un singur mascul. În materie de cai, avem trei iepe: Amarante, Bel Amour, mânza acesteia, Malice, și armăsarul Malabar. Nu mai pun la socoteală porcii, prea numeroși acum ca să-i mai putem crește pe toți. Încerc, gândindu-mă la toate aceste animale, un cald sentiment de siguranță, abia temperat de teama ca nu cumva câmpul să nu mai vrea să le hrănească nici pe ele, nici pe noi. E curios cum, odată cu dispariția

banilor, falsele nevoi au dispărut și ele. Ca în timpurile biblice, noi gândim în termeni de hrană, de pământ, de animale și de conservare a tribului. Iată, pe Mietta, de exemplu. N-o privesc ca pe Birgitta. Cu Birgitta, ca și cum ar fi fost de la sine înțeles, disociam sexualitatea de scopul ei final, în timp ce pe Mietta nu o concep decât fecundă.

Chiar folosind amândouă căruțele ne trebuie patru zile ca să cărăm totul de la Etang. Orășenii se plâng de mutări, dar ei nu știu ce de lucruri se pot strânge într-o fermă în decursul unei vieți, toate folositoare și, în cea mai mare parte, greu de transportat. Bineînțeles, fără a mai pune la socoteală animalele, furajele și cerealele.

În sfârșit, într-a cincea zi a putut fi reluată munca pe mica parcelă de la Rhunes, prilej cu care am pus în aplicare noile măsuri de siguranță. Jacquet ara, în timp ce unul dintre noi făcea, cu rândul, de pază, înarmat cu carabina, pe colina care domina Rhunes-ul dinspre vest. Dacă santinela avea să vadă unul sau mai mulți indivizi suspecți, consemnul era să tragă în aer și să nu se arate, ceea ce i-ar fi dat timp lui Jacquet să se refugieze la castel cu calul și nouă să ajungem cu puștile la locurile întărite, puști care, împreună cu cea a lui Wahrwoorde, erau acum trei și cu carabina patru.

Era destul de puțin. M-am gândit atunci la arcul lui Wahrwoorde, care se dovedise o armă redutabilă și precisă în lupta la mică distanță. Birgitta mă învățase teoria tirului, mult mai delicată decât s-ar crede la prima vedere, și, în mijlocul scepticismului general, am început să fac exerciții pe drumul care ducea la prima incintă. Cu puțină stăruință am obținut rezultate satisfăcătoare și mi-am mărit, încetul cu încetul, distanța. La patruzeci de metri ajungeam să nimeresc, în zilele când eram în formă, cu o săgeată din trei, drept în țintă. Nu eram Wilhelm Tell, nici măcar Wahrwoorde, însă în fond era mai eficace decât ceea ce putea face, de la aceeași distanță, o pușcă de vânătoare care, de la cincizeci de metri în sus, împrăștie în foarte mare măsură

plumbii. Eram uimit, de asemenea, de puterea de pătrundere a săgeții, care se înfigea atât de bine în ținta groasă pe care o împletisem că trebuia uneori să trag cu amândouă mâinile ca s-o scot.

În fața acestor rezultate, la tovarășii mei s-a deșteptat spiritul de competiție și antrenamentul cu arcul a devenit distracția noastră favorită. În scurt timp am fost chiar ajuns și întrecut de micul Colin care, la șaizeci de metri, nimerea cu regularitate cu toate cele trei săgeți ținta. Începând chiar, încet-încet, să le apropie de centru.

Dintre noi cinci, dintre noi șase adică, punându-l la socoteală și pe Jacquet, căruia însă nu i se permitea încă să tragă, Colin era cel mai mic și cel mai puțin robust. Eram atât de obișnuiți cu el, încât micimea asta ni se părea că ține de însăși esența lui și îi spuneam micul Colin chiar în față. Nu ne gândeam că s-ar fi putut ofensa pentru că nu protestase niciodată împotriva acestei porecle. Și atunci, pe neașteptate, văzând imensa fericire pe care i-o procura superioritatea lui asupra noastră cu arcul în mână, mi-am dat seama că suferise întotdeauna din cauza înfățișării lui fragile. Însuși arcul era mai mare decât el. Dar când îl lua în mână, ceea ce i se întâmpla adesea, deoarece începuse să se exerseze mai mult decât oricare dintre noi, era rege. După masa de prânz îl vedeam așezat lângă una din cele două ferestre cu ochiuri mici din sala mare buchisind din micul manual de tir cu arcul pe care Birgitta mă pusese să-l cumpăr și pe care nu-l deschisesem niciodată. Pe scurt, micul Colin a devenit marele nostru arcaș. Am început chiar să-i spun așa, remarcând câtă plăcere îi făcea cuvântul „mare”, chiar în sens figurat.

El l-a determinat pe Meyssonnier să confecționeze, cu ajutorul lui, încă trei arcuri. După el, fiecare trebuia să-și aibă propriul lui arc și îl puteai auzi lamentându-se că nu mai avea forja cea mică din La Roque (el se ocupase și de lăcătușerie și de instalații) ca să ne facă vârfuri de săgeți. Îi încurajam toate inițiativele pentru că mă gândeam la

timpul când, nemaiavând cartușe și nici din ce le fabrica, armele noastre n-or să ne mai folosească la nimic, într-o lume în care, după toate probabilitățile, violența nu avea să dispară din lipsă de arme de foc.

Trecuse o lună de când Momo trăsese clopotul ca să anunțe, în zori, nașterea celor doi gemeni ai lui Marquise, când într-o seară, către orele șapte, în timp ce mă pregăteam să închid camera mea din foișor ca să cobor în locuință, cu Biblia sub braț, și Thomas, aflat pe palier, îmi spunea că aveam o înfățișare de cleric, iar eu, cu mâna dreaptă, răsuceam cheia, dar aveam capul întors spre Thomas ca să-i răspund, se auzi deodată clopotul răsunând din nou, nu tare, ca data trecută, ci cu două note grave și o a treia mai slabă, după care a urmat o liniște insolită și apăsătoare. Am rămas țintuit pe loc. Nu putea fi Momo. Nu era stilul lui. Am redeschis ușa, am pus Biblia pe masă, mi-am luat carabina și i-am dat o pușcă lui Thomas.

Fără un cuvânt. Cum Thomas, de îndată ce am ajuns pe platou, mi-a luat-o înainte fiindcă fugea mai repede, am alergat până la cetățuia de la intrare. Nu era nimeni acolo. Menou și Momo trebuie să fi fost în locuință, prima pregătind masa de seară, iar Momo învârtindu-se în jurul ei în speranța de a ciuguli câte ceva. Cât despre Colin și Peyssou, care urmau să se culce în seara aceea în cetățuia de la intrare, ei nu erau deloc obligați să se afle acolo în timpul zilei. Mi-am dat atunci seama, trecând în goană prin odăile goale ale cetățuii, iar Thomas rămânând afară ca să supravegheze poarta, cât de insuficiente erau măsurile noastre de securitate. Zidurile primei incinte, mult mai puțin înalte decât ale celei de a doua, puteau fi escaladate cu o scară sau cu o funie prevăzută cu un cârlig. Cât despre șanțuri, peste ele nu se trecea pe o punte mobilă, cum era cea de la a doua incintă, ci pe un pod care permitea apropierea de zidurile de apărare și escaladarea lor atunci când eram adunați cu toții în locuință la masă.

Am ieșit iarăși din cetățuie și i-am spus lui Thomas, pe șoptite, să o ia pe scara zidului de apărare și să țină sub observație de sus pe vizitator sau pe vizitatori prin deschizăturile meterezelor de deasupra porții. L-am așteptat să ajungă și apoi m-am apropiat tiptil de ferăstruică, am deschis-o încetișor doi sau trei milimetri și mi-am apropiat ochiul cu prudență.

Cam la un metru de mine (trecuse, deci, podul), am văzut un om de vreo patruzeci de ani, călare pe un măgar mare, cenușiu, cu pușca în bandulieră ivindu-se deasupra umărului stâng. Era cu capul gol, cu pielea și părul foarte întunecate, îmbrăcat într-un costum de culoarea antracitului destul de prăfuit și, amănunt care m-a izbit, purta atârnată oblic pe piept o cruce de argint ca episcopii. Mi s-a părut că era înalt și viguros. Avea întipărită pe figură o expresie de mare calm și am băgat de seamă că nici n-a clipit când, ridicând ochii spre metereze, l-a zărit pe Thomas care-l supraveghea de acolo cu pușca la ochi.

Am deschis complet și cu zgomot ferăstruica și am strigat cu putere:

— Ce dorești?

Tonul brutal nu l-a impresionat pe vizitator. N-a tresărit, s-a uitat la ferăstruică și a spus eu o voce gravă și hotărâtă:

— Ei bine, mai întâi să vă văd și pe urmă să rămân noaptea asta la castel. N-aș vrea să mă întorc noaptea pe drumul pe care l-am parcurs până aici.

Am observat că se exprima bine, cu eleganță chiar, articulând clar și cu un accent care, fără să fie chiar cel de aici, se apropia. Am continuat:

— Mai ai altă armă decât pușca?

— Nu.

— Ar fi foarte bine dacă ai spune adevărul. După ce intri o să te percheziționăm.

— Am un cuțitaș, dar nu-l consider armă.

— E cu opritoare?

— Nu.

— Cum te cheamă?

— Fulbert le Naud. Sunt preot.

N-am făcut niciun comentariu în legătură cu calitatea lui de preot.

— Ascultă, Fulbert. Scoate chiulasa de la pușcă și pune-o în buzunarul hainei.

S-a supus imediat remarcând pe un ton neutru:

— Sunteți neîncrezători.

— Avem motive. Am fost atacați.

Am continuat:

— Ascultă, am să-ți deschid. Intri pe poartă fără să descaleci, te oprești la zece metri și nu te dai jos decât când îți spun eu.

— Am înțeles.

Am ridicat capul.

— Thomas, continuă să-l supraveghezi.

Thomas a încuviințat din cap. Am luat carabina în mâna dreaptă, am ridicat piedica, am împins cele două zăvoare de la poartă, am deschis-o către mine și am așteptat. De cum a trecut Fulbert, am închis poarta atât de repede, că l-am lovit pe măgar peste crupă. Măgarul a făcut un salt înainte și apoi s-a dat brusc într-o parte încât era să-l răstoarne pe vizitator. La Maternitate caii au început să necheze, măgarul și-a ciulit urechile lui lungi și a început să tremure puțin pe picioare când l-a oprit Fulbert.

— Descălecă, am spus în dialect și dă-mi chiulasa.

S-a executat, dovadă că cunoștea dialectul. Am pus chiulasa în buzunar. Eram aproape sigur de inutilitatea acestor măsuri de siguranță în împrejurarea dată, însă neîncrederea are ceva comun cu celelalte virtuți: nu e eficientă decât cu condiția să nu se admită nicio excepție.

Thomas a venit din proprie inițiativă și a luat măgarul de căpăstru, ducându-l în boxă la Maternitate. L-am văzut luând o găleată ca să-i dea de băut. M-am oprit ca să-l aștept și m-am întors spre Fulbert.

— De unde ești?

— Din Cahors.

— Dar înțelegi dialectul!

— Nu înțeleg totul. Există diferențe de vocabular.

Chestiunea cred că-l interesa pentru că îndată a început să compare anumite cuvinte din dialectul nostru și al său. În timp ce vorbea, și vorbea foarte bine, îl priveam. Nu era înalt, cum crezusem. Însă era bine proporționat și avea o eleganță în înfățișare care îl făcea să pară înalt. Cât despre fizionomia lui, nu știam ce să cred. L-am lăsat să-și termine comparațiile filologice și l-am întrebat:

— Vii de la Cahors?

El a zâmbit și am băgat de seamă că avea un zâmbet destul de seducător.

— Nu, vin din La Roque: Acolo mă aflam când a căzut bomba.

Mă uitam la el uimit.

— Există, deci, supraviețuitori în La Roque?

— Da, sigur, a zis el, există.

Și a adăugat, la fel de calm:

— Vreo douăzeci.

Nota lui Thomas

Capitolul pe care l-ați citit este marcat de o omisiune atât de flagrantă, încât voi întrerupe relatarea lui Emmanuel pentru a o pune la punct. Am citit și capitolul următor ca să mă asigur că Emmanuel, așa cum obișnuiește câteodată, n-a revenit mai târziu pentru a explica împrejurarea în care este vorba. N-a făcut-o însă. N-a suflat o vorbă. S-ar zice că a uitat.

Mai întâi, pentru că despre ea e vorba, aș vrea să spun un cuvânt cu privire la Mietta. După toate efuziunile lirice ale lui Emmanuel, n-aș vrea să am aerul că o depoetizez. Mietta este o fată de la țară ca atâtea altele. Desigur, e o fată sănătoasă și voinică și are din plin, și ferme, toate sinuozitățile care-i plac atâta lui Emmanuel. Dar a lăsa să se înțeleagă că Mietta e frumoasă mi se pare foarte exagerat. În ochii mei ea nu-i mai frumoasă decât femeia care se spală a lui Renoir, din care Emmanuel are o reproducere la capul patului, sau decât fotografia Birgittei trăgând cu arcul, aflată pe biroul din camera

noastră (destul de surprinzător, în fond, că Emmanuel a păstrat această fotografie după odioasa scrisoare pe care i-a adresat-o ea ca să-l anunțe că se căsătorește).

Nici în privința „inteligenței" Miettei nu împărtășesc părerea lui Emmanuel. Mietta a fost născută înainte de termen și a rămas mută, ceea ce înseamnă că are o leziune pe creier care i-a interzis exercițiul vorbirii și, ca urmare, i-a limitat reprezentarea despre lume. Nu susțin că Mietta ar fi idioată și nici măcar debilă mintal, pentru că lui Emmanuel nu i-ar fi prea greu să enumere toate exemplele din care reiese că Mietta a dat dovadă de abilitate în raporturile ei cu alte persoane. Dar de aici până la a pretinde că Mietta este „foarte inteligentă", cum mi-a afirmat-o Emmanuel în mai multe rânduri, este un pas pe care, cel puțin eu, n-am să-l fac. Mietta, deși isteață, este, totuși, foarte simpluță. Asemenea copiilor, nu sesizează realitatea decât pe jumătate. Restul este vis și roman, fără nicio legătură cu faptele.

S-ar putea crede că n-o agreez pe Mietta. Dimpotrivă, o apreciez mult. E generoasă, plină de bunătate și n-are în ea nici cea mai mică doză de egoism. Dacă aș da crezare unora din acele parascovenii aș spune că are în ea stofă de sfântă.

A doua zi după deliberarea în care Emmanuel a fost pus în minoritate în legătură cu proiectul lui de poliandrie, la Malevil s-a produs o anumită încordare, deoarece fiecare se întreba pe cine va alege Mietta ca „bărbat" (Meyssonnier) sau ca „partener" (Emmanuel). Situația era de așa natură, încât niciunul dintre noi nu mai îndrăznea să o privească, cum a observat atât de bine Emmanuel, de frică să nu pară că vrea să le-o ia celorlalți. Ca deosebire față de privirile cu care o străpungeam fără rușine în seara precedentă!

Nu pot să spun ce gândea Mietta despre brusca noastră rezervă. Pentru că are ochi de copil „transparenți și insondabili" (îl citez pe Emmanuel, însă asta o spune în capitolul următor). Totuși,

trebuie să arăt că, în cursul celui de al doilea transport de la Etang, uriașul Peyssou, mai deschis decât ceilalți, observa, resemnat, că, evident, „ea” avea să-l aleagă pe Emmanuel. Aceasta a spus-o de față cu Colin, Meyssonnier și cu mine, ceilalți fiind ocupați cu împachetarea lucrurilor din casa troglodiților. Nu fără tristețe, noi am opinat toți trei că lucrul ăsta era, într-adevăr, evident.

A venit seara. După masă, lectura Bibliei s-a desfășurat cu trei fervenți auditori în plus, însă fără multă atenție, cred, din partea bărbaților de la Malevil. Emmanuel stătea sprijinit cu spatele când de unul, când de celălalt perete al șemineului, iar Mietta în mijlocul semicercului, cu fața și corpul luminate și înroșite de flăcările jucăușe din vatră. Îmi aduc aminte de acea seară, de așteptarea mea, de așteptarea noastră, ar trebui să spun, și de vocea lui Emmanuel, caldă și bine timbrată, dar care mă exaspera prin încetineala ei. Nu știu dacă din cauza oboselii de peste zi, a enervării generate de incertitudine sau a complicității penumbrei, însă rezerva pe care ne căznisem s-o păstrăm în timpul zilei dispăruse. Aveam cu toții ochii țintuiți pe Mietta, complet destinsă și atentă la lectură. Cu toate acestea, nu părea să ne ignore privirile. Își încrucișa din când în când privirea cu cele ale noastre și atunci ne zâmbea. A zâmbit astfel în mod echitabil fiecăruia dintre noi. Emmanuel a vorbit despre zâmbetul ei și e adevărat că era foarte atrăgător, deși era același pentru toți.

Când lectura s-a terminat, Mietta s-a ridicat și, cu cea mai mare naturalețe, l-a luat pe Peyssou de mână și a plecat cu el.

Cred că Peyssou a fost foarte mulțumit că era atât de puțină lumină în sala mare, focul fiind acoperit de cenușă. Și a fost și mai mulțumit că ne-a întors spatele și nu i s-a văzut fața. Iar noi, noi am rămas în fața focului consternați și tăcuți, în timp ce Menou ne aprindea opaițele mormăind comentarii injurioase la adresa celor rămași cu buzele umflate.

Dar nu ne aflam la capătul surprizelor. În seara următoare Mietta l-a ales pe Colin. După aceea, pe mine. A patra zi pe Meyssonnier. A cincea pe Jacquet. Într-a șasea din nou pe Peyssou. Și a continuat în felul acesta, în ordinea arătată, fără să-l aleagă niciodată pe Emmanuel.

Nimeni n-avea poftă de râs și totuși situația ținea de comedie. Ridicolul ne atingea pe toți. Campionul poliandriei se pomenise exclus de la practica preconizată. Iar partizanii rigizi ai monogamiei acceptau fără rușine împărțirea.

Asupra unui punct nu exista niciun mister: Mietta acționa spontan, fără să fi cunoscut nimic din discuțiile noastre și fără să fi consultat pe nimeni.

Cât despre ordinea în care Mietta își alegea partenerii, s-a văzut după puțin timp că urma pur și simplu ordinea locurilor de la masă. Rămânea însă această extraordinară enigmă: de ce Emmanuel – pe care-l adora – era înlăturat de la alegere?

Pentru că îl adora, și asemenea unui copil, fără să-i fie rușine să o arate. De cum intra în sala mare, n-avea ochi decât pentru el. Când vorbea el, îi sorbea cuvintele. Când pleca, îl urmărea cu privirea. Mietta putea fi imaginată fără nicio greutate turnând parfumuri scumpe pe picioarele lui Emmanuel și ștergându-i-le apoi cu părul ei lung. Această comparație nu constituie o dovadă că m-am lăsat prins de ambianța religioasă a lecturilor de seară. Am împrumutat-o de la micul Colin.

Când mi-a venit rândul pentru a treia oară, m-am hotărât să-mi ușurez inima și să-i pun Miettei întrebarea în intimitatea camerei ei. Cu toate că Mietta dispune de un arsenal de gesturi și de mimici prin care reușește să se facă înțeleasă (și, în afară de asta, știe să și scrie), nu e totdeauna ușor să ai o convorbire cu ea pentru motivul că n-ar fi foarte decent să-i reproșezi mutismul ca unei femei pe care bănuiești că o face în mod deliberat. Cum am întrebat-o de ce nu s-a oprit cu alegerea și asupra lui Emmanuel, chipul ei a devenit de piatră, și Mietta s-a mărginit să scuture capul de la dreapta la stânga. I-

am pus această întrebare sub mai multe forme, dar răspunsul a fost același.

Mi-am schimbat atunci unghiul de atac. Am întrebat-o dacă nu cumva nu-l iubește pe Emmanuel. Negare viguroasă și repetată prin mișcări ale capului, clipiri și pleoape lăsate peste ochii ei tandri, buze întredeschise, chipul transportat. Imediat am pus din nou întrebarea: atunci de ce? Ochii i s-au închis, gura de asemenea și a scuturat din nou din cap de la dreapta la stânga. Nu ne mai înțelegeam. M-am ridicat, am luat din buzunarul hainei un carnețel în care notam ieșirile și intrările uneltelor din magazie și pe o foaie, la lumina slabă a opaițului, am scris cu litere mari de tipar DE CE EMMANUEL NU? I-am întins Miettei creionul și carnetul. Ea a pus carnetul pe genunchii ridicați, a muiat creionul în gură și a scris dându-și multă osteneală: „așa”. Și, gândindu-se un pic, a adăugat și un punct după „așa”, ca să-mi demonstreze, presupun, că răspunsul era definitiv.

Emmanuel, urmărit în permanență de ideea securității, hotărâse să țină cele trei puști de vânătoare, carabina, munițiile, cele două arcuri și săgețile în camera noastră, încuind de fiecare dată ușa și punând cheia în fundul unui sertar în magazie, ascunzătoare cunoscută de noi doi și de Meyssonnier.

Într-o după-amiază, vrând să mă schimb – Emmanuel îmi dăduse prima lecție de călărie și eram leoarcă de sudoare – m-am dus să iau cheia din ascunzătoare. Scara în spirală a foișorului nu e ușor de urcat și, simțindu-mă obosit, am urcat-o încet, cu mâna stângă ținându-mă de coloana de piatră în jurul căreia se învârt treptele. Am ajuns astfel la etajul al doilea și, oprindu-mă să răsuflu pe palier, am văzut cu uimire, la celălalt capăt al sălii mari care precede cele două camere, pe Mietta cu urechea lipită de gaura cheii de la ușa noastră părând să asculte cu toată atenția. Or, eu știam foarte bine că odaia e goală, mai întâi pentru că abia mă despărțisem de Emmanuel, lăsându-l în fața Maternității, și apoi pentru că o încuiasem eu însumi cu o oră și jumătate

mai devreme, când venisem să-mi încalț cizmele pentru călărie.

M-am apropiat de ea și am întrebat-o cu mirare: ce faci aici, Mietta? A tresărit, s-a îndreptat și a roșit, uitându-se în jurul ei cu un aer speriat, de parcă s-ar fi pregătit de fugă. Am fost însă imediat lângă ea, am apucat-o de mână și i-am spus: dar, Mietta, n-ai ce auzi aici, camera asta-i goală! S-a uitat atât de neîncrezătoare la mine. Încât am scos cheia din buzunar, am descuiat ușa și, ținând-o strâns de mână, am tras-o înăuntru, nu fără ca ea să-mi opună o rezistență serioasă. Dar, de cum a intrat și și-a dat seama că, într-adevăr, încăperea era goală, a rămas locului uimită. Apoi, fără să țină seama de întrebările mele, cu sprâncenele încruntate, a deschis șifonierul și probabil că a recunoscut hainele lui Emmanuel și pe ale mele pentru că, neglijându-le pe acestea, a început să le mângâie pe primele cu palma. După aceea a deschis pe rând toate sertarele comodei și fața i s-a luminat puțin câte puțin. Când a terminat s-a uitat la mine cu un aer întrebător și cum eu nu ziceam nimic, destul de surprins de acea percheziție, și-a îndreptat arătătorul spre canapeaua de lângă fereastră și pe urmă spre pieptul meu. Am încuviințat din cap. În acea clipă, întorcându-și de jur împrejur privirea, a zărit pe biroul lui Emmanuel fotografia Birgittei trăgând cu arcul și, apucând-o cu violență și uitându-se la mine cu ochii larg deschiși, începu s-o fluture cu mâna dreaptă arătându-mi-o cu stângă. Atunci, nu știu cum, dar prin atitudine, prin poziția corpului, prin înclinarea capului, prin expresia trăsăturilor, prin gesturile mâinilor, a ajuns nu să-mi pună întrebarea, pentru că nu i-a ieșit niciun sunet de pe buze, ci să mi-o mimeze, să mi-o joace, aproape să mi-o danseze. Această întrebare era atât de clară, încât mi s-a părut aproape că o aud: și-atunci unde e nemțoaica?

Totul a devenit clar. La Etang, după cum se știe, se credea că Birgitta mai era cu noi. Această eroare nu dispăruse din mintea Miettei. Dimpotrivă, ea interpretase rezerva lui Emmanuel față de ea în seara

întoarcerii la Malevil ca pe o dovadă că inima lui era dată altcuiva. Și cum nu o văzuse nicăieri pe Birgitta în castel, își imaginase că Emmanuel o ținea sechestrată.

Faptul că odaia lui Emmanuel, unde nu știa că dormeam și eu, era singura încuiată cu cheia, îi întărise această idee. Nu se oprise o secundă la imposibilitățile materiale care se opuneau tezei ei. Așadar, ea nu-l alesese pe Emmanuel, desigur, ca să respecte această pasiune nebunească a lui.

În orice caz, chiar în acea seară, după terminarea lecturii, Mietta și-a reparat greșeala. În afară de ușurarea pe care am resimțit-o cu toții, eu am avut o diabolică plăcere suplimentară când l-am văzut pe Emmanuel părăsind sala mare cu Biblia lui groasă într-o mână și cu Mietta, dacă se poate spune așa, în cealaltă.

• CAPITOLUL IX

Fulbert ne-a adus două veşti bune. Marcel Falvine, fratele Falvinei noastre, era în viaţă şi tot aşa Catie, sora mai mare a Miettei. Pe de altă parte, atelierul de instalaţii şi lăcătuşerie al lui Colin de pe *scurtătură* era intact.

Nu atât pentru a-l onora, cât pentru a putea observa în voie uimitorul lui chip, l-am plasat pe oaspetele nostru în faţa mea la masă, împingând-o pe Mietta cu un loc şi separând-o, spre marea lui nemulţumire, de Peyssou.

Noul venit avea un păr negru, abundent şi suplu, fără cea mai mică urmă de tonsură în creştet. Era alb de tot pe la tâmple şi-i cădea în bucle mari şi distinse în faţă, ca un fel de cască sau de coamă, punându-i în valoare fruntea mare şi ochii magnifici, care străluceau de viaţă şi de şiretenie. Din nenorocire, pupilele, un pic descentrate, arătau un strabism îngrijorător. Păcat, de asemenea, că partea de jos a feţei se termina în formă de bot, accentuând şi mai mult aerul de falsitate pe care strabismul îl dădea ochilor.

Dar acesta nu era singurul contrast la Fulbert. De pildă, mâinile. Erau mari şi puternice cu degete spatulate. Mâini de muncitor, care nu păreau să aparţină aceleiaşi persoane cu frumoasa lui voce onctuoasă şi dicţiunea sa studiată.

Pe urmă slăbiciunea lui atât de uimitor distribuită. Sub ochi, acea dublă proeminenţă, plăcută la vedere la copii, pe care noi o numim obraji, dar pe care medicii o denumesc cu mai puţină poezie bulele de grăsime ale lui Bichat, aceşti obraji sau bule, cum vreţi să le spuneţi, se topiseră complet la Fulbert lăsând de fiecare parte a nasului o dramatică adâncitură care te trimitea cu gândul la o tuberculoză în ultimul stadiu şi îi dădeau o înfăţişare înşelătoare de bolnav sau de ascet. Spun înşelătoare şi iată de ce:

în momentul când se pregătea să părăsească Malevil-ul, Fulbert, obișnuit cum era să trăiască din resurse locale, m-a rugat „*frățește*” (în numele tatălui nostru comun, cred) să-i cedez (acesta a fost termenul pe care l-a folosit) una din cămășile mele, a lui fiind uzată. Puțin mirat, totuși, că trebuia să suport singur ponoasele acestei fraternități, m-am executat. Iar Fulbert a procedat pe loc la schimbarea ei, arătând cu acest prilej un tors dezvoltat, musculos, voinic și chiar rotofei, care nu părea să aparțină aceluiași corp cu capul descărnat.

În timpul primei mese pe care a luat-o cu noi, Fulbert a pretins că este ascet și bolnav. El ne-a mărturisit la început că a „*trăit totdeauna cu puțin*”, că nu avea „*nevoie*” și că era „*obișnuit cu sărăcia*”. Peste câteva clipe a făcut noi pași pe calea confidențelor. Era „*ros de o boală necruțătoare*”, dar, din fericire, necontagioasă (ca să ne liniștească probabil). Era, spunea el cu indiferență, „*cu un picior în groapă*”. Între timp însă mânca cât patru și pălăvrăgea fără oprire cu vocea lui frumoasă de bariton vibrând de vitalitate. De asemenea, din timp în timp, între două înghițituri, strecura câte o privire către vecina lui din stânga. Și interesul lui păru să se dubleze când află că era mută.

În ce mă privește, începusem să-mi pun unele mici întrebări în legătură cu Fulbert. După câte povestea despre viața lui dinainte de ziua evenimentului – și, cel puțin în aparență, nu se arăta reticent în mărturisiri, cu toate că acestea erau întotdeauna cam vagi – străbătuse întreg centrul și sud-vestul Franței, locuind când la părintele Cutare, când la doamna X, când la milostivii călugări din Y, și totdeauna ca invitat. Când l-a surprins ziua Z, se afla de opt zile la bunul preot din La Roque, care și-a încredințat sub ochii lui sufletul în mâinile Domnului.

Așadar n-avusese parohie, amicul nostru Fulbert, nici casă? Și din ce trăia? În cele ce povestea nu era vorba decât de doamne milostive care-i subvenționau „*nevoile*” (nevoile acelea pe care nu le avea) și-i făceau mii de daruri, disputându-și

tovărășia lui. Despre aceasta mi se părea că frumosul Fulbert nu vorbea fără cochetărie și părea conștient de farmecele lui.

Era îmbrăcat într-un costum cenușiu destul de uzat, dar care, după ce l-a curățat de praf, arăta foarte curat, cu o cămașă al cărei guler, deloc ecleziastic, ajunsese efectiv la urzeală și o cravată împletită, cenușiu-închis. Iar pe piept arbora, atârnată oblic de o panglică neagră, o superbă cruce de argint, pe care, după părerea mea, niciun preot, afară doar dacă avea rang de episcop, nu și-ar fi permis s-o poarte.

— Dacă ești din Cahors, am spus (mă hotărâsem, în ciuda maiestății lui, să-l tutuiesc în continuare), probabil că ți-ai făcut studiile la seminarul cel mare?

— Da, sigur, răspunse Fulbert, lăsându-și pleoapele grele peste ochii sașii.

— În ce an ai intrat?

— Mă întrebi niște lucruri! zise Fulbert cu ochii mereu în jos și cu un râs ușurel de băiat bun. E atâta vreme de atunci! Vezi că nu mai sunt un om tânăr, a adăugat el cu cochetărie…

— Ei, am spus eu, fă un efort să-ți amintești. Totuși, pentru un preot contează anul în care a intrat în seminar.

— Într-adevăr, zise Fulbert cu vocea lui frumoasă și gravă. E o dată importantă.

Și cum eu tăceam, a reluat, silit de această tăcere a mea:

— Păi să vedem… Trebuie să fi fost prin 56… Da, confirmă el, după un nou efort mintal, în 56…

— Așa mă gândeam și eu, am zis bucuros. Ai intrat la seminarul, cel mare din Cahors odată cu prietenul meu Serrurier.

— Numai că… eram foarte mulți în seminar, zise Fulbert cu un surâs ușor. Nu cunoșteam pe toată lumea.

— Ei, nu în primul an, am reluat eu. Și pe urmă, un tip ca Serrurier nu poate trece nebăgat în seamă. Un metru nouăzeci și patru și roșu ca focul.

— A da, bineînțeles, acum când îl descrii, zise Fulbert. Era reticent și păru foarte ușurat când l-am

întrebat iar despre La Roque.

— După bombă, a spus cu tristețe, a trebuit să facem față unei situații foarte dureroase.

Am reținut, în trecere, cuvântul „*dureros*”. Nu l-am auzit niciodată decât din gura preoților sau a celor care-i imită. La aceștia este aproape un termen profesional. Și, cu tot sensul său dezagreabil, pare să le dea un fel de satisfacție. Am auzit spunându-se că preoții tineri nu-l folosesc. În acest caz, cu atât mai bine. Este un cuvânt care, datorită complezenței lui, îmi repugnă. Durerea – mai ales cea a altora – nu e, totuși, ceva care se degustă sau care poate servi drept podoabă sufletelor alese.

Fulbert se delecta cu această „*situație foarte dureroasă*”. Ea constase, pentru supraviețuitori, în îngroparea a ceea ce mai rămăsese din cei morți. Și noi cunoscusem acea situație, dar nu vorbeam niciodată despre ea.

Fiindcă nu ne scutea de niciun amănunt, l-am întrebat, pentru a schimba subiectul, cum trăiau oamenii în La Roque.

— Bine și rău, a răspuns el, dând din cap și plimbându-și frumoșii lui ochi melancolici în jurul mesei. Bine din punct de vedere spiritual, rău din punct de vedere material. Din punct de vedere spiritual, zise el închizând pe jumătate ochii și băgând o bucată mare de jambon în gură, trebuie să spun că am mari satisfacții. Participarea la slujbele religioase este remarcabilă.

Observând la Meyssonnier și la mine o oarecare mirare (căci în La Roque exista o municipalitate socialist-comunistă), a continuat:

— Poate vă surprinde, însă în La Roque toată lumea asistă la liturghie și toată lumea se împărtășește.

— Și cui îi atribui tu asta? întrebă Meyssonnier cu o voce contrariată și încruntând din sprâncene.

Cum se afla la stânga mea, am întors capul ca să-l privesc. Am fost frapat de severitatea profilului său prelung. Era, evident, uimit de ceea ce auzise. Cu toate că ziua evenimentului redusese la zero

speranțele sale, Meyssonnier continua să măsoare lumea în primării de cucerit prin unirea forțelor de stânga. I-am dat o ușoară lovitură de picior pe sub masă. Există momente când poți fi deschis și altele mai puțin propice pentru asta. Neîncrederea mea în Fulbert creștea din minut în minut. Nu mă îndoiam de influența lui asupra supraviețuitorilor din La Roque și o găseam alarmantă.

— După bombă, zise Fulbert cu frumoasa lui voce gravă care părea să se bucure ascultându-se, oamenii s-au retras în ei înșiși și și-au făcut un examen de conștiință. Suferințele fizice și mai ales cele morale pe care le-au îndurat au fost atât de mari, încât își pun întrebarea dacă n-a fost vorba de un blestem generat de greșelile, de păcatele lor, de nepăsarea lor față de Dumnezeu, de uitarea îndatoririlor lor – și îndeosebi a îndatoririlor lor religioase. Și pe urmă trebuie spus că existența noastră a tuturor a devenit atât de precară, încât instinctul nostru este de a ne întoarce către Domnul pentru a-i cere ocrotire.

Ascultând acest discurs, am început să-l bănuiesc pe Fulbert că făcuse tot ce-i stătuse în putință ca să intensifice sentimentul de vinovăție al enoriașilor lui în scopul de a-l îndrepta apoi către roțile morii sale. L-am simțit pe Thomas agitându-se la dreapta mea. Temându-mă de o explozie și din partea lui, i-am făcut un semn pe sub masă. Eram hotărât: niciun fel de ceartă cu Fulbert pe teme religioase. Cu atât mai mult cu cât datorită ochilor lui catifelați, deși puțin sașii, frumosului lui cap de ascet și glasului profund de om cu „*un picior în groapă*” (dar cu celălalt, desigur, bine înfipt, cu toate degetele, pe pământ), Fulbert le cucerise pe cele trei femei în mai puțin de două ceasuri și produsese o impresie profundă asupra lui Jacquet, Peyssou și chiar a lui Colin.

După masă, în timp ce comesenii erau așezați în cerc în jurul focului, Fulbert a revenit asupra greutăților materiale din La Roque.

La început, cei din La Roque priviseră viitorul cu optimism, pentru că marea băcănie și mezelărie de lângă micul atelier al lui Colin scăpaseră de incendiu

care, în ziua evenimentului, pustiise partea de jos a orașului. Dar s-a văzut că aceste rezerve aveau să se termine într-o bună zi și că La Roque n-avea să le poată reînnoi din cauză că fermele din jurul târgului fuseseră distruse împreună cu toate animalele de care dispuneau. La castel, ai cărui proprietari, locuind la Paris, puteau fi considerați morți, rămăseseră câțiva porci, un taur, cinci cai de călărie și furajul necesar pentru a-i hrăni. La Courcejac, micul cătun dintre La Roque și Malevil, care fusese și el cruțat și care număra șase persoane, toate vacile, afară de una care hrănea o vițea, pieriseră. Această pierdere era cu atât mai dureroasă cu cât în La Roque existau doi copii mici și o orfană de vreo doisprezece ani, a cărei sănătate cerea o îngrijire specială. Până atunci se recursese, pentru hrănirea acestora, la laptele condensat de la băcănie, însă acum rezerva se apropie de sfârșit.

Fulbert și-a lăsat discursul fără concluzie. Ne uitam unul la celălalt. Și cum nimeni nu scotea un cuvânt, i-am pus câteva întrebări oaspetelui nostru. Am aflat astfel că cei din La Roque bănuiseră de la început că la Malevil existau supraviețuitori, pentru că Malevil-ul, ca și La Roque și Courcejac, era adăpostit de faleză. Bănuiala aceasta le fusese confirmată în urmă cu aproximativ o lună, când, într-o dimineață, li se păruse că au auzit clopotul nostru. Am aflat, de asemenea, că dispuneau, pentru apărare, de vreo zece pușți de vânătoare, de „cartușe în mare cantitate” și de câteva carabine.

Am ciulit urechile când Fulbert a amintit din nou de caii de călărie, însă nu m-am interesat de ei. Îi cunoșteam bine. Eu îi vândusem familiei Lormiaux. Aceștia erau niște industriași parizieni care cumpăraseră foarte scump un castel istoric în ruină, cheltuiseră sume nebunești ca să-l restaureze și veneau acolo o lună pe an. În timpul acelei luni își puseseră în cap să facă pe castelanii și să călărească. Călăreau prost toți trei, însă le trebuiseră nici mai mult, nici mai puțin decât trei anglo-arabi, cu toate eforturile mele, la urma urmelor meritorii, de a le

vinde niște cai ceva mai puțin scumpi. Pe de altă parte, înainte de ziua Z, nu-i puteam, totuși, împiedica pe snobi să mă facă să câștig bani. În afară de cei trei cai de rasă, familia Lormiaux a mai cumpărat două iepe albe, însă despre acestea am să vorbesc mai încolo.

Am remarcat că Fulbert, de obicei atât de locvace, răspundea cu zgârcenie la întrebările mele. Am conchis că descrierea condițiilor materiale din La Roque comporta o concluzie, dar, cu toată cutezanța lui, Fulbert nu îndrăznea sau nu reușise încă s-o formuleze. Iar eu tăceam cu ochii ațintiți la foc.

Peste câteva clipe Fulbert a tușit ușor, nu pentru că s-ar fi simțit încurcat, ci pentru că, având un picior pe cealaltă lume, îi venea mai greu să revină la lumea de aici spre a se ocupa de treburi omenești.

— Trebuie să spun, reîncepu el, că sunt foarte preocupat de soarta celor doi copilași și de sărmana noastră orfană. E o situație foarte dureroasă din care nu văd nicio ieșire. Fără lapte nu văd cum vom putea izbuti să-i creștem.

A lăsat din nou să se aștearnă tăcerea. Toate privirile erau îndreptate către el, și nimeni n-avea curajul să vorbească.

— Știu bine, a spus el apoi, cu vocea-i profundă, că ceea ce vreau să vă cer o să vă pară enorm, însă la urma urmelor împrejurările sunt excepționale, darurile lui Dumnezeu inegal împărțite și, ca să trăim, ca să supraviețuim chiar, va trebui să ne amintim că suntem frați și că trebuie să ne întrajutorăm.

Îl ascultam. Luat în sine, tot ce spunea era adevărat. Dar în gura lui totul suna fals. Aveam impresia că acest om, care făcea apel la sentimente umane, nu le resimțea.

— Vă fac această cerere, a continuat el, în numele bieților noștri copii din La Roque. Am văzut că aveți mai multe vaci. V-am fi profund recunoscători dacă ne-ați putea ceda una.

Tăcere mormântală.

— Ceda? am întrebat eu. Să „cedăm” ai zis? Ai, prin urmare, în vedere o compensație.

— La drept vorbind, nu, a răspuns Fulbert cu un aer de superioritate. N-am avut în vedere o tranzacție comercială. Am conceput totul mai degrabă ca pe o datorie creștinească sau chiar ca pe o îndatorire de a asista niște oameni în primejdie.

Iată-ne deci preveniți. Dacă refuzăm, vom fi în ochii lui Fulbert niște oameni fără inimă și fără morală.

— Atunci, am zis eu, nu-i vorba de a ceda, ci de a da.

Fulbert dă din cap și toți, cu excepția lui Thomas, ne uităm unii la alții cu uimire. Să le ceri unor țărani să *dea* o vacă! Ăștia-s orășenii!

— N-ar fi mai simplu, am spus cu o voce blândă (dar nu la fel de suavă ca a lui Fulbert, totuși), să-i luăm la Malevil pe cei doi copilași și pe orfană și să-i hrănim aici?

Mietta e așezată între Fulbert și mine și, când mă întorc spre Fulbert ca să-i pun întrebarea, îi zăresc fața blândă și văd că proiectul unei creșe la Malevil o umple de bucurie. Îi surâd, atunci ea mă privește timp de o secundă cu ochii ei frumoși de copil, transparenți și insondabili, după care îmi înapoiază brusc surâsul. Și mi-l înapoiază, dacă pot îndrăzni să o spun, însutit, de parcă ar fi adunat în ea toată afecțiunea pentru a mi-o dărui dintr-o dată.

— Ar fi foarte posibil în ceea ce privește orfana, spune Fulbert, căci ea ne pune o problemă grea. Are treisprezece ani, dar e atât de slabă și de mică, încât pare de zece, are crize de astmă și pe deasupra are și un caracter dificil. E trist s-o spun, dar e greu să găsești în La Roque pe cineva care să se ocupe de ea.

Frumosul lui cap de ascet se cufundă pentru un scurt moment în melancolie. Meditează asupra egoismului oamenilor și simt că ne avem și noi partea noastră în această meditație. Dar nu pierde din vedere propunerea noastră și reîncepe cu un suspin:

— Cât despre copilași, din nenorocire, e imposibil să vi-i încredințăm. Mamele lor nu vor să se despartă

de ei.

Deoarece nu putuse ști dinainte că noi aveam vaci, nici că îi vom face propunerea de a lua copiii la noi, Fulbert nu le putuse consulta pe mame. În consecință îl bănuiesc că minte și că în La Roque nu există numai copii care ar fi fericiți să aibă lapte.

Merg puțin mai departe:

— În cazul ăsta suntem gata să primim și mamele la Malevil odată cu copiii.

El clătină din cap.

— Știți, nu-i posibil. Fiecare din ele are un soț și alți copii. Nu se poate fărâmița așa o familie.

În același timp, făcând un gest cu mâna, respinge cu energie sugestia mea. După care nu mai spune nimic. Ne-a închis fără milă în acea dilemă: ori dăm o vacă, ori copiii vor muri. Și așteaptă.

Tăcerea se prelungește.

— Mietta, zic eu, vrei să dai camera ta pentru noaptea asta lui Fulbert?

— Ba nu, protestează destul de slab Fulbert, n-aș vrea să deranjez pe nimeni. O mână de fân în staul îmi e de ajuns.

Resping politicos acest proiect evanghelic.

— După drumul lung pe care l-ai făcut, îi spun lui Fulbert ridicându-mă, ai nevoie să te odihnești. Și în timpul cât ai să dormi, noi o să discutăm cererea ta. O să-ți dăm răspunsul mâine dimineață.

Se ridică și el și se îndreaptă din șale, privindu-ne cu ochi gravi și scrutători. Îi susțin privirea cu indiferență și, după câteva clipe, întorc capul fără grabă.

— Mietta, spun, în noaptea asta te culci cu Falvina.

Ea încuviințează din cap. Fulbert a renunțat să mă mai fascineze. Își îndreaptă privirea părintească spre credincioșii lui, ridicându-și mâinile larg deschise.

— La ce oră ați vrea, întreabă el, să fac slujba mâine dimineață?

Consultări din priviri. Menou propune ora nouă și toți acceptă, afară de Thomas și Meyssonnier, care nu participă la dezbatere.

— La nouă, spune Fulbert cu măreție. Ei bine, să spunem la nouă. De la șapte și jumătate la nouă am să fiu la mine în cameră (remarc în treacăt acest „la mine”) ca să-i spovedesc pe cei care vor să se împărtășească.

Așa, prin urmare, ne-a luat în mână cu trup și suflet. Acum poate să se ducă la culcare.

— Mietta, spun eu, condu-l pe Fulbert în camera ta. Și schimbă-i cearșafurile.

Fulbert ne dă grav „bună seara”, spunându-ne fiecăruia, unul după altul, pe nume, cu vocea lui frumoasă de bariton. Apoi se îndreptă, urmând-o pe Mietta, care o ia înainte cu un pas energic, spre ușa sălii mari. Micul Colin e foarte întristat când o vede plecând în felul acesta, deoarece îi venea rândul să fie invitat de Mietta[1] tocmai în această seară și acum nu mai putea fi din lipsă de cameră. O urmărește din ochi, puțin gelos pe Fulbert. Și eu, la rândul meu, amintindu-mi anumite priviri schimbate în timpul mesei, mă întreb dacă am făcut bine spunându-i Miettei să-l conducă pe oaspetele nostru. Mă uit la ceas: 10 și 20. Îmi propun să-l consult din nou când se va întoarce Mietta.

După ce ușa se închide, pe fețele tuturor se citește ușurarea. Presiunea exercitată de Fulbert asupra noastră atinsese un asemenea grad, încât abia mai putea fi suportată. Odată plecat, ne simțim eliberați. Eliberați numai pe jumătate, pentru că Fulbert lasă în urmă-i cererile știute.

Nu citesc pe fețe numai ușurare, ci și destulă tulburare și sentimente amestecate. Mă felicit că i-am împiedicat pe Meyssonnier și pe Thomas să declanșeze la masă o ceartă religioasă, pentru că ar fi dus cu siguranță la scindarea Malevil-ului, sporind și mai mult confuzia.

Mă uit pe rând la fiecare din tovarășii mei. Gorgonă sau Meduză, Menou împletește lângă foc, cu fața de nepătruns, cu ochii plecați și cu buzele strânse. Momo, pe care nimic nu-l mai interesează din momentul în care Mietta a părăsit încăperea, împinge în foc cu piciorul un buștean pe jumătate ars

și atunci mamă-sa îl întreabă cu glas scăzut și plin de furie, dar fără să ridice ochii, dacă vrea să capete un picior în fund ca să stea liniștit și să nu-și ardă scrabele. Falvina suflă și oftează printre pieile și zbârciturile ei, cu pântecele susținut de genunchiul drept care se sprijină pe cel stâng, cu sânii lăsați peste burtă și încrețiturile pieii gâtului revărsându-i-se pe sâni. Nu s-a mai văzut nici auzit un asemenea lucru, iată ce vrea să spună oftatul ei. Prizonierul Jacquet, căruia Colin îi spune în glumă „șerbul" și care, în mai puțin de o lună, a reușit să mă facă să cad în capcana unor raporturi cvasi-filiale datorită faptului că mă urmează peste tot și-mi urmărește toate mișcările cu ochii lui blânzi căprui-aurii, atât de asemănători cu cei ai unui câine, Jacquet se uită, bineînțeles, la mine și gândurile lui sunt simple și odihnitoare: dacă Emmanuel dă vaca, are dreptate s-o dea. Dacă n-o dă, nu greșește cu nimic. Ți-e mai mare jalea să te uiți la mutra rotundă, cumsecade și rău cioplită a lui Peyssou, pe care nasul stă înfipt ca un cuțit țărănesc într-un cartof, chinuită cum e de incertitudine. Îl văd cum încearcă să împace veneraţia lui născândă pentru Fulbert cu caracterul scandalos al cererilor acestuia. Colin nu e nici el mai liniștit, cu toate că o arată mai puțin. Se uită mereu la ușă, agitat și frustrat din motivele pe care le-am arătat.

În privirea lui Thomas, dimpotrivă, nu se citește nici cea mai mică incertitudine: Fulbert e un infam. Sunt sigur că gândește așa, cu toate că nu sesizează absolut deloc sacrilegiul pe care Fulbert l-a comis în ochii tovarășilor noștri cerând vaca. A îndrăznit să se atingă de vacă! Cea mai sfântă valoare a noastră. O vacă nu coincide pentru noi cu valoarea ei comercială. Nicidecum! Dacă noi cerem bani atunci când ea trece în stăpânirea altuia asta se întâmplă numai pentru a ne manifesta, prin intermediul monedei, respectul cvasi-religios pe care i-l datorăm.

Cât despre Meyssonnier, el resimte cu putere cele două infamii comise de Fulbert: infamia, să spunem teoretică, ca reprezentant al „*religiei*, *opiumul*

poporului” și cealaltă, faptică, cerând cu un cinism fără margini cedarea fără plată a unei vaci. Mă uit la el. Cât de puțin s-a schimbat de pe vremea când eram școlari. Aceeași față prelungă ca o lamă de cuțit, cu fruntea strâmtă și părul ca peria, ochii cenușii foarte apropiați unul de altul și care clipesc des când e emoționat. Și cum din ziua evenimentului nu s-a mai putut duce la frizerul din La Roque, părul, în virtutea obișnuinței, a crescut drept, drept în sus, iar fața prelungă i s-a lungit și mai mult.

Ușa sălii mari se deschide. E Mietta. Mă uit la ceas: 10 și 25. Cinci minute. N-ar fi avut timpul material, chiar supraapreciindu-l (sau subapreciindu-l) pe Fulbert. În timp ce înaintează spre noi în penumbra sălii mari, unduind, dar fără fanfaronadă, Mietta împrăștie un val de căldură care o precede și ne învăluie. Mulțumim, Mietta. Văd pe fața lui Colin și după zâmbetul care-i reapăruse că e foarte ușurat. Căci dacă marele nostru arcaș nu s-a putut bucura în această seară de prezența Miettei, cel puțin nu i-a suflat-o nimeni.

Suntem toți și niciodată până atunci nu avusesem o plenară împreună cu cele trei femei, cu Momo și cu „șerbul”. Ne democratizăm. Îmi propun să i-o spun lui Thomas.

Menou se apleacă să întețească focul, deoarece, la terminarea mesei, monumentala lampă cu ulei a fost stinsă din motive de economie și singura noastră sursă de lumină au rămas flăcările din vatră. Fără vătrai și fără clește, apropiind cu pricepere doar bușteni, Menou reușește să întețească focul și, ca și cum n-ar aștepta decât acest semn ca să se înflăcăreze el însuși, Meyssonnier izbucnește:

— Când l-am văzut pe popă venind, zice el amestecând în furia lui franceza cu dialectul, am bănuit că nu vine numai de dragul ochilor noștri. Totuși n-aș fi crezut. E ceva, adaugă el cu indignare, de parcă nicio altă expresie n-ar putea reda enormitatea evenimentului. Și repetă de mai multe ori la rând: e ceva, bătându-se pe genunchi cu palma.

După care continuă mânios:

— Stătea acolo liniștit pe dosul lui de parcă-ar fi fost Dumnezeu Tatăl în persoană și deodată îți cere vaca de parcă ți-ar fi cerut un chibrit să-și aprindă pipa! Vaca pe care ai crescut-o și ai îngrijit-o de două ori pe zi ani de zile, și iarna, când robinetul era înghețat, ai cărat gălețile de apă de la bucătărie, la grajd ca s-o adapi, și veterinarul care te-a costat, fără să mai pui la socoteală medicamentele, și grija pentru paie și pentru fân când scădeau în șură, și te întrebai dacă are să-ți ajungă până la recolta nouă. Nu mai spun despre sângele rău care ți-l faci când fată. Și-atunci? reluă el energic. Îți spune de câteva ori Tatăl nostru și-ți înșfacă vaca! Ne întoarcem la evul mediu? Acolo am ajuns? Vine clerul și-ți cere dijma? De ce nu și birul și corvoada, dacă-i vorba?

Acest discurs, cu toată lipsa lui de pioșenie, face impresie, chiar și asupra celor evlavioși. La țară lumea își mai amintea de stăpânii de odinioară, și chiar cei care mergeau la biserică se temeau de puterea preotului. Eu tac. Aștept. Nu vreau să fiu pus în minoritate a doua oară.

— Totuși sunt acolo niște copii, observă Colin.

— E drept, zice Thomas, dar de ce să nu fie aduși la Malevil? Îmi vine greu să cred că există mame care să nu consimtă să se despartă de ei ca să le asigure supraviețuirea.

Nu e rău ce spune Thomas. Sobru și logic, doar puțin prea abstract, poate, pentru a convinge.

— Și totuși asta ne-a spus Fulbert, intervine Peyssou cu enorma lui bună-credință.

Meyssonnier ridică din umeri spunând cu violență:

— Fulbert ne-a spus tot ce-a vrut!

Aici mi se pare că merge un pic prea departe pentru auditoriul lui, făcându-l pe ocolite pe Fulbert mincinos. Or, în afară de Thomas și de mine, nimeni din cei de față nu este încă dispus să accepte o astfel de judecată. Urmează o tăcere îndelungată. Nu fac nimic ca s-o întrerup.

— Trebuie să recunoaștem că lucrurile sunt prost alcătuite, zice în cele din urmă Menou, punându-și

împletitura pe genunchi și netezind-o cu palma pentru că avea tendința să se sucălească. Cei din La Roque sunt douăzeci și la douăzeci de oameni n-au decât un singur taur și cinci cai, așa că sunt în pom.

— Nimeni nu te împiedică să le dai vaca ta, zice Meyssonnier în derâdere.

Asta nu-mi place. Atenție. Al meu și al tău mi se par noțiuni foarte periculoase. Intervin.

— Nu sunt de acord cu acest fel de exprimare. Aici nu există vaca lui Menou, nici vaca de la Etang, nici caii lui Emmanuel. Există animalele de la Malevil și gata. Și animalele de la Malevil aparțin Malevil-ului, adică nouă tuturor. Dacă există cineva care gândește altfel, n-are decât să-și ia animalul sau animalele și să plece.

Am vorbit cu multă îndârjire și declarației mele îi urmează o tăcere un pic silită.

— Și asta ce vrea să însemne, Emmanuel? întreabă micul Colin după o clipă.

— Înseamnă că dacă trebuie să ne separăm de un animal, trebuie să hotărâm cu toții.

Am spus să ne „separăm”, n-am spus să „dăm”. Nuanța nu scapă nimănui.

— Trebuie să ne punem în pielea lor, zice Falvina, și atunci ne-am uitat toți la ea cu mirare, pentru că de o lună, de când e aici, Menou a strunit-o atât de tare, încât ezită să-și mai deschidă pliscul. Încurajată de atenția noastră, oftează adânc ca să-și recapete suflul din cutele în care se pierde și adaugă:

— Dacă există trei vaci pentru zece oameni la Malevil și niciuna pentru douăzeci în La Roque, nu încape îndoială că într-o zi se va ajunge la invidie.

— Nu spui nimic altceva decât ce am spus și eu, face Menou cu o voce jignitoare, ca să i-o reteze Falvinei.

Iar eu, sătul de această teroare, i-o retez lui Menou.

— Bine spus, Falvina.

Pungile obrajilor i se revarsă, se lățește toată, se uită de jur-împrejur și zâmbește satisfăcută.

— Un cal ni s-a furat, zice Peyssou, fără să jignesc cu asta pe nimeni, adaugă el văzându-l pe bietul Jacquet ghemuindu-se pe scaun. De ce nu ni s-ar fura și o vacă de la pășune?

— Una? întreb eu. De ce nu toate trei? În La Roque există cinci cai și ar fi de-ajuns cinci oameni călare. Vin, îi ucid pe cei care le păzesc, și adio vaci!

Sunt mulțumit că am adus vorba despre cai și știu eu bine de ce.

— Suntem înarmați, zice Colin.

Mă uit la el.

— Și ei sunt. Și mai bine decât noi. Noi avem patru pușți. Cei din La Roque au zece. Și, după cum spunea Fulbert, o mare cantitate de cartușe. Ceea ce nu e cazul cu noi.

Tăcere. Ne gândim cu teamă ce ar însemna un război între La Roque și noi.

— Nu pot crede așa ceva despre oamenii din La Roque, zice Menou scuturând din cap. Sunt oameni de aici. Și-s de treabă.

Am făcut un semn către cei trei noi.

— De treabă? Și ăștia nu sunt de treabă? Și cu toate astea ai văzut.

Și adaug în dialect:

— E de-ajuns un măr stricat ca să-ți putrezească tot coșul.

— Ce-i drept e drept, zice Falvina, cu atât mai bucuroasă că-mi poate întoarce răspunsul cu cât în felul acesta o contrazice fără niciun risc pe Menou. Dar și Menou, și Colin, și Peyssou se declară de acord cu mine.

— Ai dreptate, Emmanuel, spune Meyssonnier la rândul lui, ridicându-și ochii către cer și cu un deget îndreptat spre foișor pentru ca nimeni să nu aibă vreo îndoială. Și repetă în dialect: e de-ajuns un măr stricat ca să-ți putrezească tot coșul.

Îl văd pe Thomas aplecându-se spre Meyssonnier pentru a-i traduce dictonul în franceză și aprobându-l. Prestigiul stereotipurilor milenare! Proverbul meu a întrunit unanimitatea. Fulbertiștii și antifulbertiștii sunt de acord. Nu ne deosebim decât în legătură cu

identitatea mărului stricat. Pentru unii e precisă, pentru alții nedeterminată.

După acest succes nu mai scot un cuvânt. Conversația se învârte în cerc. Discuția se împotmolește și o las să se împotmolească. Simt oboseala în voci, în atitudini, în enervare. Cu atât mai bine că au obosit. Eu am să aștept.

Dar nu aștept prea mult pentru că, după o tăcere prelungită, Colin zice:

— Ei bine, dar tu, Emmanuel, ce părere ai despre asta?

— Ei, eu, răspund, am să mă alătur părerii generale.

Se uită toți la mine. Sunt dezorientați de această modestie. Afară de Thomas care mă privește cu ironie. Dar nu spune nimic. A făcut progrese. A devenit mai prudent.

Tac. Dar, potrivit calculelor mele, ei încep să insiste.

— Totuși, Emmanuel, zice Peyssou, ai și tu cât de cât o părere.

— Da, răspund, am și eu o părere. Dar părerea mea este, mai întâi, că cineva ne șantajează cu copilașii ăia mici. (Și acest „cineva” e mărul cel stricat, dar neprecizat în continuare.) Pentru că, la urma urmelor, te vezi tu, Menou (și aici trec la dialect), cu Momo mic, în brațe, fără o picătură de lapte ca să-l hrănești, și refuzând să-l încredințezi unor oameni care au, ba având chiar îndrăzneala să le spui: nu laptele pentru Momo îl vreau, ci vaca!

N-am spus altceva decât ce spusese Thomas cu câteva clipe mai înainte, dar mai concret. Aceleași flori, dar nu același buchet. I-am convins, le-o citesc pe fețe.

— Bun, spun eu pe urmă, când o să ne ducem la La Roque o să clarificăm treaba asta și o să le întrebăm pe mame cum stau lucrurile. Rămâne, cum ați spus, că noi avem trei vaci și cei din La Roque niciuna. Și, pornind de la asta, vă dați seama că cineva îi poate ațâța împotriva noastră („cineva” mereu impersonal) și le poate băga tot felul de idei

în cap. Și aceste idei, vă închipuiți, nu pot fi decât rele, având în vedere că ei sunt mai numeroși și mai bine înarmați decât noi.

Tăcere.

— Atunci, zice Peyssou mai descumpănit ca oricând, tu crezi, Emmanuel, că trebuie să le dăm vaca?

Strig imediat:

— Să le-o dăm? Nu! Niciodată! În niciun caz să le-o dăm. N-o să ne punem în situația, vorba lui Meyssonnier, să le plătim dijmă. Ca și cum li s-ar cuveni! Ca și cum ar fi dreptul orașului de a fi hrănit pe gratis de sat! Asta ar mai lipsi! De altfel, cei din La Roque nici nu ne-ar mai respecta dacă am fi atât de tâmpiți încât să le dăm o vacă.

Privirile strălucesc toate de indignare. Unanimitate absolută atât la fulbertiști cât și la antifulbertiști. Mii de generații de țărani mă susțin, mă însoțesc și mă îndeamnă. Simt terenul solid sub picioare și merg mai departe.

— După părerea mea, trebuie să-i obligăm să plătească vaca. Și încă scump! Având în vedere că nu-i de vânzare. Ei sunt cei care vor s-o cumpere.

După o pauză le fac cinic cu ochiul, având aerul de a le spune că nu degeaba sunt nepot de geambaș și geambaș eu însumi. Spun apăsat:

— O să le cerem pentru vacă doi cai, trei puști și cinci sute de cartușe.

Fac o a doua pauză ca să pun mai bine în valoare caracterul exorbitant al pretențiilor mele. Tăcere. Consultări active din priviri. Reușita mea – mă așteptam – e destul de precară.

— În ce privește puștile, înțeleg, spune Colin. Ei au zece și să le luăm trei. Le rămân șapte. Iar noi, cu cele patru puști pe care le avem și cu cele trei pe care le luăm, o să facă șapte. O să fim la egalitate. Și cu cartușele e o idee bună, pentru că avem atât de puține.

Tăcere. Mă uit la ei. Cu toate că niciunul nu voia s-o spună, prima parte a schimbului li se părea de

neînțeles. Mă simt destul de obosit, dar cu un pic de efort reiau:

— Evident, vă gândiți: cai, avem destui: Malabar, Amarante, Bel Amour, fără s-o mai punem la socoteală pe Malice. Și pe urmă caii nu dau lapte. Bun. Dar uitați-vă un pic la situația reală a cailor la Malevil. Malice, pentru moment, inutilizabilă. Bel Amour de asemenea, având în vedere că o hrănește pe Malice. Rămân doi cai pentru încălecat sau pentru lucru: Malabar și Amarante. Eu cred că doi cai de călărie pentru șase oameni valizi nu-i de ajuns. Pentru că un lucru trebuie să-l știți bine (mă aplec înainte și accentuez cu putere): va trebui ca toți cei de aici să învățați să călăriți. Toți! Și am să vă spun de ce: înainte de ziua evenimentului, la țară, băiatul sau chiar fata care nu învățase să conducă era un neisprăvit. Acum va fi un neisprăvit cel care n-o să știe să călărească și n-o să aibă cal. În timp de pace, ca și în timp de război. Pentru că dacă o să ne batem, ca să poți cădea ca trăsnetul peste adversar sau ca să poți fugi, dacă ești învins, n-ai alt mijloc decât calul. Acum calul înlocuiește totul: motocicleta, mașina, tractorul și auto-mitraliera. Fără cal la ora actuală nu însemni nimic. Nu ești decât un biet pifan și atât.

Pe Menou și pe Falvina nu știu dacă le-am convins. Pe bărbați, da. Nu cu argumentul războinic, ci cu cel al poziției sociale. Omul fără cal e considerat drept un neisprăvit. Exact cum era considerat înainte de ziua evenimentului agricultorul fără tractor. Ah, nebunia aceea cu tractorul în regiunea noastră! Un tractor și chiar două pentru o proprietate de zece hectare! Se cumpăra pe credit unul nou de 50 CP păstrându-l pe cel vechi de 20 CP ca auxiliar. La fel ca vecinul! Nu puteai să te lași mai prejos. Pentru zece hectare cultivabile și restul pădure!

Nebunia e și ea bună la ceva din moment ce am putut opera transferul de prestigiu de la tractor la cal.

Se trece la vot. Și femeile votează pentru. Scot un oftat de ușurare și de oboseală. Mă ridic, toți ceilalți mă imită și, în vacarmul care urmează, mă apropii de

Meyssonnier și de Thomas spunându-le pe șoptite că vreau să le vorbesc amândurora la mine în cameră. Încuviințează. Cer să se facă liniște și spun:

— Intenționez să asist mâine la liturghie și să mă împărtășesc, dacă Fulbert îmi îngăduie, deoarece n-am intenția să mă și spovedesc.

Declarația mea produce uimire. Ea îi înfurie pe unii (care însă se abțin, pentru că au să mă vadă imediat între patru ochi) și îi bucură pe alții. Îndeosebi pe Menou, pentru un motiv special. Deoarece se certase rău de tot înaintea evenimentului cu preotul din Malejac pentru că nu voise să-i dea împărtășania lui Momo fără spovedanie. Acum ea nădăjduiește că, dacă Fulbert îmi va ceda, fiul ei va putea să se strecoare prin breșa făcută de mine.

Continui:

— Cei care vor să se spovedească vor trebui să fie foarte prudenți dacă cineva o să le pună (mereu „cineva") întrebări indiscrete despre Malevil.

Tăcere.

— Ce fel de întrebări? zice deodată Jacquet, cuprins de frică să nu spună prea mult, știindu-se slab și influențabil.

— Ei bine, întrebări despre armele pe care le avem și, de asemenea, despre rezervele de vin, de grâne și de carne.

— Și ce trebuie să spun dacă o să mi se pună astfel de întrebări? zice Jacquet, plin de bunăvoință.

— Ai să spui: asta nu știu. Întreabă-l pe Emmanuel.

— Ia ascultă la mine, zice uriașul Peyssou, cu mutra despicată de un zâmbet și punând brațul lui mare pe umărul puternic al lui Jacquet (se înțeleg foarte bine ăștia doi de când cel din urmă l-a lovit pe primul). Ia ascultă la mine, ca să fii sigur că nu o zbârcești, răspunde cam așa la orice întrebare. De pildă: Fulbert te-ntreabă: fiule, ai păcătuit cu vreo femeie? Tu ai să-i răspunzi: deh, nu știu. Întreabă-l pe Emmanuel.

Toți râd. Râd cu Peyssou care e încântat de gluma lui și râd de Jacquet și cu el dimpreună. Primește

câțiva ghionti, „șerbul”, și e încântat. La Malevil e, oricum, altă atmosferă decât la Etang.

Peste câteva minute întrevederea cu Thomas și Meyssonnier în camera mea se dovedește destul de încordată. Îmi reproșează cu energie că intru în jocul lui Fulbert (și, lucru oribil, că vreau să mă împărtășesc) în loc să-l arunc afară pe acest preot abuziv. Le explic poziția mea. Îmi e teamă de un conflict armat cu La Roque, acesta e fondul problemei. Și nu vreau să ofer nici cel mai mic motiv material sau religios – pentru a-l ațâța. Iată de ce îi cedam vaca, făcând însă în așa fel încât să le slăbesc puterea de foc. Și iată, de asemenea, de ce mă supun voinței majorității. Cât despre Fulbert, sunt aproape sigur că nu-i preot. Seminaristul roșcat cu numele de Serrurier l-am inventat pe de-a-ntregul și Fulbert și-a amintit de el! Pe scurt, un impostor, un aventurier, un om complet lipsit de scrupule. Și cu atât mai periculos. Dacă ați fi înțelepți, tu și Thomas, ați asista și voi la liturghie. N-o să fie o liturghie adevărată, dat fiind că Fulbert nu-i preot, și n-o să fie o împărtășanie adevărată, că n-a fost sfințit.

Mi se pare că nu pot merge mai departe cu eforturile mele de convingere și gust în secret această culme a ironiei: îi conving să asiste la liturghie, asigurându-i că este „falsă”.

În acest moment se aude o zgârietură la ușa camerei. Nu o bătaie, ci o zgârietură. Înmărmuresc, mă uit la cei doi oaspeți, apoi la ceas. Ora unu. În liniștea aceea o nouă zgârietură. Apuc carabina din rastelul pe care Meyssonnier mi l-a amenajat pe peretele din fața patului, le fac semn lui Meyssonnier și lui Thomas să se înarmeze, trag zăvorul și crap puțin ușa. E Mietta.

Îi surâde lui Thomas, pe care se aștepta să-l găsească acolo, și lui Meyssonnier, a cărui prezență o umple de mirare, și imediat începe să-mi vorbească cu mâinile, cu buzele, cu ochii, cu sprâncenele, cu spatele, cu picioarele și chiar cu părul. E o metodă spontană ce nu are nimic comun cu limbajul manual al surzilor și muților pe care nu l-a învățat niciodată

și pe care, de altfel, nici nu l-aș fi priceput. Ea îmi comunică lucruri surprinzătoare. Când l-a însoțit pe Fulbert, după masă, în camera lui, acesta i-a cerut să vină la el după ce toată lumea are să se culce (un deget descriind un cerc pentru a spune „toată lumea” și palmele puse sub obrazul aplecat pentru a spune „să se culce”). E încredințată că o cheamă pentru a face dragoste (aici un gest de o cruditate de nedescris). Văzând lumină la mine (degetul mic al mâinii drepte ridicat și cealaltă mână desenând o aureolă la extremitatea degetului mic pentru a indica flacăra), ea a venit să mă-ntrebe dacă eram de acord.

— Nu mă opun, spun în cele din urmă. Faci ce vrei, Mietta. Nimeni nu te forțează nici într-un sens, nici în celălalt.

— Bun, mă duc, spune mimica ei, din politețe și gentilețe. Dar fără niciun entuziasm.

— Prin urmare nu-ți place, Mietta?

Privire încrucișată și mâini împreunate (Fulbert), apoi mâna dreaptă pe inimă și, în sfârșit, arătătorul de la aceeași mână clătinat cu vigoare de la dreapta la stânga prin fața nasului. După care iese, închizând ușa în urma ei. Rămânem toți trei în picioare în fața ușii închise.

— Ei, ce să zic, individul ăsta… spune Thomas.

— Te-ai fi putut opune, zice Meyssonnier, cu un aer sever și sprâncenele încruntate.

Ridic din umeri.

— În numele a ce? Știi bine că principiul este de a o lăsa să facă ce vrea.

Mă uit la ei. Sunt furioși și jigniți ca niște soți înșelați. E un sentiment paradoxal și poate chiar puțin comic, pentru că noi nu suntem geloși unii pe alții. Probabil pentru că totul se petrece în interiorul grupului, în văzul și cu știința tuturor. Nu există nici înșelătorie, nici destrăbălare. Aranjamentul nostru comportă chiar o latură instituțională absolut liniștitoare. Pe când Fulbert nu numai că nu aparține grupului nostru, dar a procedat cu cea mai josnică fățărnicie. Thomas și Meyssonnier îmi atrag atenția că, dacă Mietta n-ar fi fost atât de loială, ei nici n-ar

fi aflat de „adulterul” ei. Nu pronunță cuvântul, pentru că au totuși simțul ridicolului, însă în mintea lor treaba nu e prea departe de asta. E suficient să-i vezi cum clocotesc de furie.

— Ce ticălos! zice Meyssonnier, și, cum franceza pare să nu-i ajungă, o spune și în dialect.

Thomas încuviințează, ieșind și el o dată din impasibilitatea lui.

— În tot cazul, zice Meyssonnier pe un ton amenințător, ai să vezi mâine când am să le spun lui Colin și lui Peyssou cum și-a petrecut Fulbert noaptea.

Strig speriat:

— N-ai să le spui!

— Păi cum? zice Meyssonnier. Au și ei dreptul să știe, nu găsești?

E adevărat, au și ei dreptul să știe cum au fost înșelați. Mai ales Colin, care a fost înșelat de două ori.

— Și am să-i spun și lui Jacquet, adaugă Meyssonnier cu pumnii strânși. Șerbul are aceleași drepturi ca și noi.

Intervin din nou, încercând să salvez ce mai putea fi salvat.

— Spune-i lui Colin, zic eu, dar nu lui Peyssou. Sau așteaptă până când o să plece Fulbert. Îl cunoști pe Peyssou, ar fi în stare să-i pocească mutra!

— Ar face foarte bine, zice Thomas, cu dinții strânși.

Despre Mietta niciun cuvânt și, sunt chiar sigur, niciun gând rău, dimpotrivă, certitudinea că vicleanul de Fulbert a abuzat de simțul datoriei și al ospitalității sărmanei fete. Sunt de asemenea sigur că, dacă le-aș propune să meargă să-i trezească imediat pe Colin, Peyssou și Jacquet și să forțăm toți ușa lui Fulbert spre a-l arunca afară cu măgarul lui cu tot, propunerea ar fi primită cu aclamații. Nedorind sub niciun motiv să trăiesc această scenă, mă mulțumesc să mi-o imaginez. Și când mi-i închipui pe cei șase soți înșelați năvălind în cameră și molestându-l pe amantul femeii lor încep să râd.

— Nu-i nimic de râs, zice Meyssonnier sever.

— Hai, spun eu, du-te la culcare. Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat.

Acest truism liniștitor nu are niciun efect asupra lui, sau mai bine zis asupra lor, pentru că Thomas, chiar dacă e mai tăcut, e la fel de furios.

— Ceea ce mă dezgustă, spune Meyssonnier, e gândul că a încercat să profite de infirmitatea fetei. Și-a zis: e mută și n-o să spună nimic.

— Și cum să asist mâine la liturghie, adaugă el ridicând vocea, și să-l aud debitând toate idioțiile alea despre păcat, știind ce știu! Hai că mă duc să mă culc, adaugă el, văzându-mă nerăbdător.

Și pleacă cu privirea în pământ. Cât timp mă dezbrac rămân încruntat pentru a-l determina pe Thomas să tacă. Nu fac o dramă din cele întâmplate. Mai întâi Fulbert nu e preot. Și, de altfel, chiar dacă un preot se culcă cu o femeie, la urma urmei, de ce n-ar face-o? Iar dacă o face pe ascuns, nenorocitul, e păcatul lui.

Nu-i port pică lui Fulbert că ne-a suflat-o pe Mietta pentru o noapte. A doua zi am să folosesc fără rușine acest incident împotriva lui, însă pentru alte motive. Fiindcă sunt sigur că e un om lipsit de suflet și de sentimentul dreptății, care nu vrea binele celor de la Malevil și împotriva căruia am să refac unitatea noastră. Unitate în care problema religioasă a fost cât pe ce să facă o breșă în această seară.

După ce sting opaițul mă culc, dar, așa cum mă așteptam, nu reușesc să adorm. Nici Thomas nu izbutește să adoarmă. Îl aud întorcându-se mereu pe canapea. Face o tentativă să-mi vorbească, dar o resping violent. Dacă n-am somn, vreau să am măcar liniște.

• CAPITOLUL X

După micul dejun, în timp ce Fulbert îi primește pe penitenți în camera „lui”, mă duc la Maternitate ca să-l încalec pe Malabar și să mă ocup în continuare de dresarea lui. Mai trebuie timp până când greoiul cal de tracțiune are să devină, cu toată strădania mea, un cal bun de călărie. Are gura prea puțin sensibilă, înțelege numai când vrea el ce i se cere și nu e deloc ușor să-l oprești. Mă jenează, de asemenea, lățimea spinării lui, care mă silește să-mi depărtez picioarele mai mult decât sunt obișnuit și-mi face strânsoarea mai puțin eficace. E atât de greoi acest Malabar că, atunci când îl încalec, am impresia că sunt un cavaler din evul mediu. Nu-mi mai lipsește decât armura care, de altfel, nu l-ar stingheri. Sunt sigur că uriașul armăsar ar fi în stare să ducă o greutate de două și chiar de trei ori mai mare decât a mea. Are o rezervă de forță de necrezut și când galopează îmi dă întotdeauna impresia că șarjează. De altfel, dacă lățimea spinării lui mă miră, în schimb n-am nimic de zis despre confortul pe care mi-l oferă. Mă simt strașnic de bine călare pe el, iar dacă e vorba de străbătut o distanță mai lungă, la care viteza are puțină importanță, l-aș recomanda feselor sensibile pe Malabar.

Pe Jacquet și pe Momo îi găsesc curățind boxele și, în momentul în care pun șaua pe Malabar, văd că Momo i-a dat din nou lui Bel Amour de două ori mai multe paie decât celorlalți doi cai. Nu e vorba că sunt nedreptățiți ceilalți, ci că Bel Amour are prea mult. Îl înjur pe Momo, îl pun să ia înapoi jumătate din așternut, îl fac de două parale pentru favoritismul lui, care înseamnă, în același timp, risipă. Îi promit că, dacă îl mai prind, îi dau câteva picioare în fund.

Amenințare absolut rutinieră. Mi-o transmisese unchiul și, ca și el, n-am pus-o niciodată în practică. S-ar putea crede că, devenită atât de teoretică, își

pierduse toată eficacitatea. Dar nu e așa, pentru că ea continuă să producă un anumit efect asupra lui Momo în calitate de expresie maximă a supărării celui ce-i ține loc de părinte. Căci, cu toate că Momo are câțiva ani mai mult decât mine, el consideră că, moștenind averea unchiului, am moștenit și puterea părintească pe care acesta o exercita asupra lui.

În timp ce îl cert, trec, ca în fiecare dimineață, prin boxe, ca să verific funcționarea adăpătoarelor automate. Noroc că la Malevil distribuirea apei se face prin forța gravitației căci, dacă am fi depins de o pompă, ziua Z, punând capăt electricității, ne-ar fi lipsit pentru totdeauna și de apă.

Când intru în boxa Amarantei, ea începe să-mi facă figurile obișnuite, mă împinge cu capul în spate, își pune nările umede pe ceafa mea, îmi apucă mâneca între dinți. Dacă ar avea mâini, m-ar gâdila. În același timp pândește cu coada ochiului o găină care a intrat în boxa ei pe ușa pe care am lăsat-o deschisă. Din fericire văd găina la timp și, înainte ca Amarante s-o poată ucide cu o lovitură de copită, îi dau iepei un ghiont zdravăn în crupă, gonind-o cu piciorul spre ieșire pe biata idioată împănată.

Arunc o privire și către măgarul mare și cenușiu al lui Fulbert sau, mai degrabă, spre găleata de apă a acestuia, întrucât se află în singura boxă fără adăpătoare. Terminându-mi rondul, iau în mână sau, mai precis, în scobitura vechii mele mănuși, fiindu-mi teamă de marele ei cioc ascuțit, câteva boabe de orz și imediat – de unde o fi știut că sosise momentul? unde se ascunsese până atunci? – cioara noastră, ieșită nu se știe de unde, se lasă la picioarele mele. După ce dă câteva târcoale prudente în jurul meu, în poziția ei favorită de bătrân avar cocoșat cu mâinile la spate, se ridică până la umărul meu stâng, se așază pe el și începe să ciugulească din palmă fără să înceteze o clipă să mă privească dintr-o parte eu ochiul ei ager. Și după ce își sfârșește masa nu pleacă de pe umărul meu nici chiar când intru să pun șaua pe Malabar. Spun Malabar și nu Amarante, pentru că cioara n-a intrat niciodată în boxa iepei. Și ăsta e

încă un lucru care mă miră; de unde știe ea că Amarante, blândă cu oamenii, e periculoasă pentru păsări?

În timp ce-i pun zăbala lui Malabar (și cioara se plimbă pe spinarea lui latră), vine Menou ca s-o mulgă pe Noiraude și, adresându-mi-se pe nevăzute din boxa vecină, începe să se plângă că nu-i ajutată. Îi atrag atenția că Falvina și Mietta nu pot să spele și să șteargă vesela rămasă de aseară în sala mare și în același timp să mulgă vaca în grajd și că, de altfel, pentru vacă, e mai bine să fie mulsă de aceeași mână. Observația mea e urmată de o tăcere după care în boxa unde se află Menou se aude un lung șir de bombăneli injurioase și nelămurite din care se pot, totuși, distinge cuvintele „slăbiciune”, „fată frumoasă” și „fese”, ceea ce îmi îngăduie să reconstitui sensul general.

Tac, dar Menou trece, cu vocea ridicată, la alte plângeri. Că Falvina, când sunt eu de față, se preface că ciugulește câte un pic de mâncare, dar că de fapt se îndoapă pe ascuns (mă întreb cum, pentru că Menou are cheile de peste tot) și că tot îndopându-se așa, la grăsimea ei, n-are să ajungă la adânci bătrânețe. Aici, o paranteză, ca să-mi spună că ni se termină săpunul și zahărul și că ar trebui să cerem din La Roque când o să fie dusă vaca acolo. Iar apoi, revenind la subiectul ei de predilecție – sfârșitul apropiat al Falvinei – Menou mi-l descrie dinainte ca pe o sufocare groaznică din cauza grăsimii.

Îl scot pe Malabar înșeuat din boxă spunând, ca să pun capăt acestei necrofilii, că tocmai sosește și Falvina. Jacquet a auzit tot din boxa vecină, însă știu că n-are să-i spună nimic bunicii lui. Și iat-o, într-adevăr, pe Falvina înaintând foarte repede în direcția mea ca să-și arate hărnicia și, în același timp, să-mi facă o mică conversație înainte de a încăleca. După saluturile cuvenite, începe să se vaiete și mă vaiet și eu cu ea de vreme. De la bombă, cerul e cenușiu, frig, ploaie deloc și nicio rază de soare. Dacă o să țină așa, moare totul, spune Falvina. Vorbe absolut inutile, pentru că ne gândim toți de o sută de ori pe zi

la soarele care nu se arată și la ploaia care nu vine. Din ziua evenimentului, aceasta este spaima noastră permanentă.

În acea clipă apare Menou care îi ordonă pe un ton sec să continue mulsul. Am muls-o pe Noiraude, îi spune ea Falvinei pe același ton, dar pe Princesse, nu. Să nu uiți că nu trebuie să-i mulgi decât doi-trei litri din cauza lui Prince. Eu mă duc la Fulbert. Și pornește, slabă și disprețuitoare. Mă uit cum se depărtează sacul ăsta așa de mic de oase călcând viguros pe picioarele-i mari în direcția foișorului și mă-ntreb ce păcate are ea de mărturisit, în afara celor câtorva mici porcării făcute Falvinei.

Falvina, răsuflând încă greu din cauza alergăturii, îmi urmărește privirea și zice:

— Menou, dacă te gândești la ea, n-atârnă prea mult. Patruzeci de kilograme și astea cu bunăvoință. Ca să spun așa, nici n-are trup. Dacă presupui că ar cădea bolnavă și că doctorul (care doctor?) ar pune-o la regim, din ce-ar trăi? Și nu mai e nici tânără. Are cu șase ani mai mult ca mine, dar șase ani la vârsta noastră contează. N-aș fi vrut să-ți spun, Emmanuel, însă de când sunt la Malevil, parcă a și slăbit. Are momente când se pierde. Să-ți aduci aminte ce ți-am spus, Menou are să sfârșească din pricina capului. Uite, alaltăieri vorbeam un pic cu dânsa și mi-am dat seama că era cu mintea aiurea, pentru că nici nu mi-a răspuns.

În timpul acestui discurs, sub pretextul de a-l plimba puțin pe Malabar și de a-l dezmorți înainte de încălecare, am îndepărtat-o pe Falvina de Maternitate pentru că Momo repetă tot ce aude. Asta-i chiar distracția lui de predilecție. Repetă, împodobind, sau, mai de grabă, agravând ce a auzit și urmărește cu ochii lui negri și strălucitori nemulțumirea interlocutorului. Eu n-am să sfârșesc din pricina capului: o ascult pe Falvina și, prin mici mormăieli, caut să-i arăt că o ascult. Nu-i prima dată când fiecare din cele două bătrâne mi-anunță decesul celeilalte. La început, mă amuza. Acum, trebuie să spun că mă întristează. Mă gândesc că omul e un

animal ciudat, dacă dorește cu atâta ușurință moartea aproapelui său.

În timp ce urc din fundul cetățuii de la intrare spre a doua incintă, ținându-l în continuare pe Malabar, iar Falvina răsuflă din greu la stânga mea, ținând pasul, o văd pe Mietta trecând puntea mobilă și îndreptându-se către mine. Cei patruzeci de metri pe care-i avem de făcut și unul și celălalt ca să ne întâlnim prilejuiesc un moment agreabil. E îmbrăcată cu o bluză albastră, decolorată, cârpită, mototolită, dar curată și cu niște umflături plăcute, și cu o fustiță de lână albastră, foarte cârpită și aceea, și care îi ajunge până deasupra genunchiului, lăsându-i descoperite picioarele băgate fără ciorapi în niște cizmulițe negre de cauciuc. Picioarele și brațele îi sunt goale, robuste și roșii. Mietta nu e friguroasă, pentru că eu, îmbrăcat cu pantalonii mei vechi de călărie și cu un pulover cu guler pe gât, abia încep să mă încălzesc. Părul ei bogat, atât de asemănător cu cel al bunicii, dar foarte negru, îi cade în valuri pe umeri, iar ochii ei blânzi, strălucind de nevinovăție animală, mă privesc cu afecțiune în timp ce mă oprește și mă sărută pe amândoi obrajii, lipindu-se de mine cu toată lungimea corpului ei, nu ca să-și facă ei plăcere, ci ca să-mi facă plăcere mie. Îi sunt recunoscător pentru această generozitate știind, asemenea tuturor celor de aici, că Mietta nu cunoaște voluptatea. Sunt sigur că dacă cineva i-ar deschide inima ei naivă, ar găsi chiar o anumită mirare față de mania bărbaților de a pipăi persoanele de sex opus.

Falvina se eclipsează cu o discreție greoaie și acum e rândul lui Malabar să primească dezmierdările buzelor și mâinilor Miettei. Observ în treacăt, nu fără gelozie, că îl sărută pe gură, ceea ce nu face niciodată cu bărbații. După terminarea manifestărilor de tandrețe se postează în fața mea și începe mimica. În primul rând, îmi aduce la cunoștință că el (ochi încrucișați, mâini împreunate) și ea (degetul mare spre inimă) au făcut, așa cum bănuise ea (arătătorul spre frunte), dragoste (gest indescriptibil). E indignată (strâmbătură de dezgust),

mai ales fiind vorba de un (mâini împreunate), dar ceea ce o indignează cu deosebire (strâmbături de mare silă) e că el (ochi încrucișați, mâini împreunate) i-a propus (amândouă mâinile întinse cu palmele în sus ca un platou) să plece cu el (picioare mimând mersul, mâna dreaptă strângând o mână închipuită) la La Roque (gest larg cu brațul spre depărtări) ca să-l servească (gestică mimând frecatul și spălatul). Ce perfidie! (pumni pe șolduri, sprâncene încruntate, buza de jos răsfrântă în chip de dezgust, picioare călcând șarpele). Ea a refuzat (negare violentă cu capul) și l-a părăsit (întoarcere pe jumătate, cu spatele dușmănos și fesa iritată). A făcut bine?

Dar cum rămân tăcut, uimit de îndrăzneala lui Fulbert, ea reia ultima mimică.

— Da, Mietta, ai făcut foarte bine, spun eu mângâind-o cu mâna stângă pe ceafă sub părul-i des și frumos, în timp ce cu dreapta îl îndemn la drum pe Malabar, care devine nervos. Pe neașteptate, din mers, ea mă sărută de mai multe ori pe obraz și la un moment dat cred chiar că are să mă sărute pe gură ca pe Malabar. Dar nu, iat-o plecând să ajute la Maternitate, de unde tocmai iese Falvina rostogolindu-se ca o minge, legănându-și șoldurile umflate ca o corabie în direcția foișorului.

Consider că Fulbert s-a întrecut cu gluma și că toată treaba ia o întorsătură proastă pentru el. Mă scutur însă de aceste gânduri, concentrându-mă asupra trebii începute. Urc în șa și încep să călăresc pe Malabar jur-împrejurul curții în trei feluri, neîntrebuințând decât frâul pentru întors și insistând mai ales asupra trapului. Pintenii mei n-au rotițe zimțate și-i folosesc cu multă măsură. De asemene-a, chiar când face pe încăpățânatul, nu recurg aproape niciodată la cravașa care sunt sigur că nu-i face niciun rău, dar pe care are aerul s-o considere drept o jignire. După jumătate de ceas sunt leoarcă de sudoare din cauza efortului depus pentru a putea stăpâni un animal atât de mare.

Pe când mă învârtesc împrejurul curții, îl văd cu coada ochiului pe Jacquet îndreptându-se spre foișor cu brațele atârnând, cu palmele pe jumătate deschise, cu umerii lui grei înainte. Sunt obosit și Malabar la fel. Descalec și duc armăsarul la Maternitate. Apare Colin cu dinții strânși. Intră cu mine în boxă și, văzând că scot fileul și șaua de pe cal și le pun pe peretele despărțitor dintre boxe, ia fără un cuvânt un șomoiog de paie din așternut și se apucă să frece cu furie spinarea udă de sudoare a armăsarului, încep să fac și eu la fel, de partea cealaltă, dar fără furie, aruncându-i marelui arcaș câte o privire pe deasupra greabănului capului în așteptarea exploziei. Și, într-adevăr, se pornește. A stat de vorbă cu Meyssonnier și cu Thomas care aranjau în magazie prada de la Etang și Meyssonnier i-a spus cum își petrecuse noaptea Mietta. Îl ascult. Principala mea funcție la Malevil este să ascult. După ce se potolește îl sfătuiesc să se poarte cu chibzuință. Încep să fiu neliniștit. Situația se prezintă aproape îngrijorător de prost pentru Fulbert. Mă întreb dacă nu trebuie să-i diminuez înfrângerea ca să ne despărțim fără scandal.

— L-ai văzut pe Peyssou? îl întreb eu la sfârșit.

— Nu.

— Ei bine, dacă îl vezi, să nu-i spui nimic. Auzi, să nu-i spui nimic.

Încuviințează cu neplăcere și, în timp ce mă pregătesc să atârn fileul și șaua la locul lor, măgarul cenușiu al lui Fulbert începe să zbiere gata să-mi spargă timpanul. Micul Colin se ridică în vârful picioarelor și aruncă o privire în boxa lui. Ei, ce-i, zice el cu dispreț, te crezi armăsar, caraghiosule? Îți închipui că iepele noastre sunt pentru tine, măgarule? Ce-ar fi dacă te-am zvârli în șanț pe tine și pe stăpân-tu? În apa rece ca gheața! Asta v-ar mai răcori fundul!

Râd din pricina amalgamului celor spuse de el și-mi prelungesc râsul cu prudență ca să diminuez cât mai mult seriozitatea propunerii. În orice caz, zice Colin, nițel calmat de propria lui glumă, poți să fii

sigur că n-am să mă duc să mă spovedesc. Îl lovesc ușor cu palma pe omoplat și mă îndrept spre foișor ca să mă schimb.

Sub puntea mobilă, mă întâlnesc cu Menou care mi se pare îngrijorată. Mă opresc și ea ridică spre mine micu-i cap de mort cu ochi vioi. Tocmai voiam să-ți spun, Emmanuel, zice ea, că, după spovedanie, Fulbert mi-a spus că-i îngrijorat de felul cum ne îndeplinim îndatoririle religioase, că, desigur, n-o să putem merge în toate duminicile până la La Roque, că-i prea departe, și că, în situația asta, se întreabă dacă să nu pregătească un vicar și să-l trimită să stea la Malevil.

Mă uit la ea cu gura căscată. M-am gândit eu, a spus Menou, că asta n-o să-ți facă deloc plăcere.

Deloc plăcere! Ce eufemism! Îmi dau bine seama ce se ascunde în spatele acestei bunăvoințe. Ca și Colin, dar din alte motive, strâng o clipă din dinți, în timp ce urc scara în spirală a foișorului. Când ajung la primul etaj, una din cele două uși se deschide și apare Fulbert, conducându-l pe Peyssou. Jacquet, în picioare pe palier, își așteaptă rândul.

— Bună ziua, Emmanuel, spune Fulbert cu oarecare răceală. (Știe că nu am intenția să mă spovedesc.) Aș putea să te văd câteva minute în camera mea înainte de liturghie?

— O să te aștept într-a mea, răspund eu. La etajul doi, cea din dreapta.

— În regulă, zice Fulbert.

Mica mea izbucnire nu i-a știrbit deloc măreția. Cu un gest dintre cele mai grațioase îi face semn lui Jacquet să intre.

— Peyssou, îi spun eu pe loc, vrei să-mi faci un serviciu?

— Cu plăcere, răspunde Peyssou.

— Du-te în camera de lângă a mea și curăță, te rog, puștile. Fă-le lună! Muc și sfârc!

Limbajul ăsta militar îi place, se declară de acord, iar eu sunt fericit, nu pentru că voi avea puști curate, fiindcă sunt și așa, ci pentru că-l scot pe Peyssou din circulație până la liturghie. Situația e oricum destul

de complicată ca să mai am vreo problemă și cu Peyssou.

Ajuns în cameră, îmi scot puloverul și maioul și, cu torsul gol, încep să mă dichisesc. Sunt cât se poate de îngrijorat și de nervos. Mă gândesc neîncetat la întrevederea pe care urmează să o am și-mi adresez și mie sfaturi de moderație. Deschid mai multe sertare și, ca să-mi alung gândurile, îmi acord o mică plăcere, alegându-mi o cămașă. Cămășile sunt luxul meu. Am două duzini bune, de lână, de bumbac și de poplin. Menou le întreține. Vă închipuiți că n-ar îngădui ca „altcineva" să le nenorocească la spălat sau să le ardă la călcat.

Abia mă închei că se și aude o bătaie în ușă. E Fulbert. Probabil că l-a expediat pe Jacquet. De cum intră, privirea îi cade pe sertarele deschise și, cu acest prilej, are loc episodul „*cererii frățești*" despre care am relatat.

Mă execut, dar fără nicio tragere de inimă. Fiecare cu slăbiciunile lui: eu, țin la cămășile mele. E drept că a lui, dacă n-o are decât pe asta, a ajuns să-și arate urzeala și că pare foarte fericit când și-o schimbă pe loc cu una de-a mea. Rămân uimit, după cum am mai spus, când îl văd pe Fulbert dezbrăcat. Pentru că, în contrast cu fața lui slabă, torsul îi e planturos. Nu că n-ar avea mușchi, însă mușchii îi sunt înveliți ca la boxerii de culoare. Totul la el e înșelător, chiar și aparența.

Îi cedez cu amabilitate fotoliul de la biroul meu, însă această amabilitate mă avantajează pentru că, așezat pe canapea, stau cu spatele la lumină și în felul ăsta nu-mi vede fața.

— Mulțumesc pentru cămașă, Emmanuel, spune el demn. Și, în timp ce termină de încheiat gulerul și-și înnoadă cravata de tricot cenușiu, mă privește cu ochi gravi, gravitate atenuată printr-un zâmbet suav. E foarte inteligent Fulbert ăsta. Subtil chiar. Cred că simte că ceva nu e în regulă, că planurile lui sunt în pericol, că eu reprezint o primejdie pentru el: privirea îi e ca o antenă lungă care se învârte cu prudență împrejurul persoanei mele.

— Îmi dai voie să-ți pun câteva întrebări? spune el în cele din urmă.

— Pune.

— Am auzit prin La Roque că erai destul de indiferent în privința religiei.

— E adevărat. Eram cam indiferent.

— Și că duceai o viață nu prea exemplară.

Își îndulcește fraza cu un surâs ușor, însă eu nu-i răspund la acest surâs.

— Ce se înțelege în La Roque printr-o viață nu prea exemplară?

— Nu prea exemplară în privința femeilor.

Reflectez puțin. Nu vreau să las ca asta să treacă așa. Și nu vreau nici scandal și nici ruptură. Caut o replică minimă.

— Tu știi, Fulbert, spun în cele din urmă, cât e de greu pentru un bărbat în putere ca tine sau ca mine să se lipsească de femei.

Spunând asta, ridic ochii și mă uit la el. Nici nu se clintește. Rămâne impasibil. Chiar prea. Căci în numele „*bolii necruțătoare*” și al „*piciorului în groapă*”, trebuia să protesteze împotriva vigorii pe care i-o atribui. Dovadă că nu acest aspect al frazei mele l-a atins.

Zâmbește brusc.

— Te deranjează să răspunzi la întrebările mele, Emmanuel? N-aș vrea să am aerul că te spovedesc împotriva voinței tale.

Iarăși nu-i răspund la zâmbet. Îi spun grav și rece:

— Nu mă deranjează. O nouă întrebare:

— Când te-ai împărtășit ultima dată?

— Când aveam cincisprezece ani.

— Se spune că ai fost puternic influențat de unchiul tău, care era protestant.

N-are să mă prindă el la înghesuială! Am respins energic bănuiala de erezie.

— Unchiul meu era protestant. Eu, sunt catolic.

— Totuși ai devenit destul de indiferent.

— Am fost, într-adevăr.

— Nu mai ești?

— Ar trebui să știi.

Spun asta fără bunăvoință și frumoșii lui ochi sașii clipesc puțin.

— Emmanuel, spune cu vocea lui cea mai profundă, dacă faci aluzie la lecturile tale de seară din Vechiul Testament, trebuie să-ți spun că, deși recunosc puritatea intențiilor tale, nu cred că ele sunt foarte bune pentru tovarășii tăi.

— Ei mi-au cerut să le citesc.

— Știu, a zis el enervat.

Nu răspund nimic și nici nu cer vreo explicație. De altfel, explicația o cunosc.

— Intenționez, reîncepe Fulbert, să pregătesc un vicar în La Roque și, cu învoirea ta, să-l numesc la Malevil.

Mă uit la el cu prefăcută uimire.

— Dar bine, Fulbert, cum poți tu sfinți un preot dacă nu ești episcop?

Își pleacă ochii cu umilință.

— În vremuri normale nu, bineînțeles, nu pot. Acum însă împrejurările nu sunt normale. Trebuie, totuși, ca biserica să-și continue existența. Ce s-ar întâmpla dacă aș muri mâine? Cine mi-ar urma?

E de o asemenea nerușinare încât mă hotărăsc pe loc să reacționez. Zâmbesc.

— Bineînțeles, spun eu, zâmbind mereu. Bineînțeles, îmi dau scama că, la ora actuală, nu mai pot fi urmate cursurile marelui seminar din Cahors, cu sau fără Serrurier.

Aici, se trădează. Cu toate că fața îi rămâne imobilă, ochii, timp de jumătate de secundă, îi fulgeră. De ajuns de periculos, Fulbert ăsta! Fiindcă am simțit în acea scurtă privire o violență și o ură abia reținute. Am simțit, de asemenea, că nu era laș. Și că o sfidare mai fățișă l-ar găsi gata de ripostă.

— Știi doar, continuă el cu un calm desăvârșit, că la începuturile bisericii episcopii erau aleși de adunarea credincioșilor. Bazându-mă pe acest precedent, aș putea, prin urmare, foarte bine să-l supun pe candidatul meu alegerii credincioșilor din La Roque.

— Din Malevil, zic cu pe un ton sec. Din Malevil, pentru că ar urma să oficieze la Malevil.

Nedând nicio importanță întreruperii mele, preferă să se întoarcă pe un teren mai solid.

— Am văzut, spune cu un aer grav, că n-ai venit să te spovedești. Ești din principiu împotriva spovedaniei?

Din nou capcana ereziei!

— Deloc, zic energic. Aș zice mai degrabă pentru că pe mine personal spovedania nu mă ajută.

— Nu te ajută? se miră el, prefăcându-se scandalizat.

— Nu.

Și cum continui să tac, îmi spune pe un ton mai blând:

— Explică-te, te rog.

— Ei bine, chiar după ce sunt iertat de păcate, eu continui să mi le reproșez.

Lucrul acesta e de altfel adevărat. Este adevărat că am o conștiință nenorocită, care nu se lasă curățată. Îmi mai amintesc și acum de un fapt precis de acum cincisprezece ani, care mi-a arătat clar inutilitatea spovedaniei la mine. O faptă foarte crudă, deși copilărească, pentru care mai am remușcări abia atenuate și acum, după douăzeci de ani.

În timp ce reflectez astfel, îl aud pe Fulbert debitând fraze profesionale. Le debitează, după cât mi se pare, cu multă înflăcărare. Când un laic se apucă să facă pe preotul, e mai preot decât toți preoții din lume.

Fulbert își dă, probabil, seama că nu-l ascult decât pe jumătate, pentru că se oprește brusc.

— Pe scurt, zice el, nu vrei să te spovedești.

— Nu.

— În cazul ăsta nu știu dacă am să te pot împărtășesc așa cum dorești.

— De ce?

— Știi doar, zice el cu un pic de asprime în vocea-i suavă, că trebuie să ți se dea iertarea de păcate ca să poți primi împărtășania.

— Totuși, îi răspund, cred că în privința asta exagerezi un pic. Destui preoți în Franța, înainte de ziua evenimentului, nu mai legau împărtășania de spovedanie.

— Dar greșeau, zice Fulbert pe un ton tăios.

Buzele i se strâng, ochii îi scânteiază. Mă uimește. Fapt bizar, acest impostor e dublat de un fanatic. Un integrist de tip fascizant.

Interpretându-mi greșit tăcerea, începe să mă atace.

— Nu-mi cere imposibilul, Emmanuel. Cum aș putea să-ți dau împărtășanie fără iertare?

— Ei bine, în cazul ăsta, zic eu uitându-mă în ochii lui, să mergem să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ierte pe amândoi. Eu, după toți anii ăștia în care am trăit departe de cele sfinte, și tu, după noaptea pe care ai petrecut-o la Malevil.

E cea mai tare lovitură pe care pot să i-o dau fără să se producă o ruptură deschisă. Dar probabil că Fulbert are o tărie ieșită din comun, deoarece nici nu se mișcă și nu spune nimic. Pare chiar să nu fi auzit. Într-un sens, această tăcere îl acuză, pentru că, dacă vrea să pară nevinovat, trebuie să-mi ceară lămuriri despre ceea ce înțeleg prin „noaptea petrecută la Malevil”.

— Ne vom ruga, Emmanuel, zice el imediat cu o voce profundă. Avem totdeauna nevoie să ne rugăm. Iar eu am să mă rog mai ales pentru ca tu să accepți primirea la Malevil a preotului pe care vreau să ți-l trimit.

— Asta nu depinde deloc de mine, zic eu cu energie, ci de noi toți. Hotărârile sunt luate cu majoritate de voturi și, când sunt pus în minoritate, mă supun.

— Știu, știu, zice el, ridicându-se. Și, uitându-se la ceas, adaugă: e timpul să mă ocup de liturghie.

Mă ridic și eu, informându-l despre ceea ce vreau în schimbul vacii pentru La Roque. Când îi spun de pușți, aruncă o privire la rastelul pe care Meyssonnier l-a instalat în camera mea, pare uimit că-l vede gol, dar nu zice nimic. Dimpotrivă,

reacționează de ajuns de puternic când îi vorbesc de cai.

— Doi! spune el tresărind. Doi! Mi se pare că-i mult. Să nu-ți închipui, Emmanuel, că nu mă interesează caii. De fapt i-am cerut lui Armand să-mi dea lecții de călărie.

Îl cunosc bine pe Armand. Era factotumul castelului. Numai că mai degrabă întinde mâna după bacșișuri decât să muncească. Mai mult, e prefăcut și brutal. Și știu cum călărește. La castel sunt trei cai și două iepe, însă familia Lormiaux (și Armand când nu erau ei acolo) nu călărea decât caii. De iepe le era frică și știu foarte bine de ce.

— Cei doi cai la care m-am referit sunt iepele. Nimeni n-a putut să le încalece. De altfel, l-am sfătuit pe Lormiaux să nu le cumpere. Probabil că ți-a spus Armand. Dar dacă vrei să le ții, ține-le, treaba ta.

— Totuși, zice Fulbert, să le dăm pe amândouă? Pentru o singură vacă? Și pe deasupra puștile? Condițiile tale mi se par cam grele.

Răspund pe un ton nițel cam sec:

— Nu-s ale mele, ci ale Malevil-ului. Au fost stabilite aseară cu unanimitate de voturi și nu le pot schimba cu nimic. Dacă nu-ți convin, nu facem târgul.

Amenințarea asta tipică de geambaș îl impresionează și îl sperie. Se vede după aerul lui că are să cedeze. Nu vrea să se întoarcă în La Roque cu mâinile goale. Dar se uită din nou la ceas, se scuză și iese din cameră cu pași grăbiți.

Rămas singur, iau hotărârea să mă „fac frumos”, cum zicea mama, pentru liturghie (Ah! ședințele acelea în care li se făceau bucle frumoase surorilor mele!). Îmi scot cizmele și pantalonii de călărie și mă îmbrac, cum zice Menou, cu „*costumul de înmormântare*”. E drept că la țară, în ultima vreme, erau cinci înmormântări la o căsătorie. Chiar înainte de căderea bombei, colțul ăsta de țară era pe cale de a se stinge.

Sunt mulțumit, deși nu cu adevărat. Totuși bilanțul e foarte pozitiv. Am dejucat presiunile și manevrele lui Fulbert, nu m-am spovedit și, cu toate acestea, sunt sigur că nu are să mă înlăture de la împărtășanie, și pe ceilalți nici atât. Asta înseamnă că l-am împiedicat să lege la Malevil împărtășania de un interogatoriu de tip inchizitorial, așa cum a făcut, probabil, în La Roque. Am diminuat ceea ce ar fi devenit în niște mâini atât de puțin scrupuloase o putere de temut și am realizat acest lucru fără să mă poată prezenta în La Roque ca pe un necredincios sau un eretic.

Trocul cu vaca este unul din elementele cele mai importante de înscris în creditul meu. Mai mult pentru cai decât pentru puști. Pentru că sunt sigur că Fulbert are să-mi dea cele două iepe. Oricât de inteligent este, rămâne un orășean lipsit de instinctul țărănesc. Nu-și dă seama că, primind de la el cele două iepe, posed, în afară de unicul armăsar, toate iepele din regiune. El nu înțelege că, după moartea celor trei cai, va depinde de mine în ceea ce privește remonta și că îmi cedează monopolul creșterii cailor în condițiile în care calul reprezintă o forță de muncă foarte importantă și, de asemenea, o forță militară. Prin urmare el și-a slăbit forța, iar eu mi-am întărit-o cu mult. Din acest punct de vedere, după părerea mea, nu mai am a mă teme de nimic. În afară de trădare. Știind cu cine am de-a face, nu exclud această posibilitate. Îmi amintesc sclipirea de ură din ochii lui atunci când am făcut aluzie la impostura lui și la noaptea petrecută cu Mietta. Pentru că am fost constrâns să-mi joc cărțile, să mă descopăr, să răspund la șantajul lui printr-un contra-șantaj. Cunosc acest gen de individ: n-are să mi-o ierte niciodată.

Tocmai când termin cu legatul cravatei, intră Thomas ca o furtună. Pe fața lui nu se vede nici cea mai mică urmă din calmul obișnuit. E roșu și agitat. Fără un cuvânt trece în spatele meu, deschide șifonierul lui și își scoate impermeabilul, casca de

motociclist, ochelarii etanși, mănușile și contorul Geiger.

— Unde te duci?

— Barometrul coboară. Cred că va ploua.

— Nu se poate! zic, aruncând o privire spre fereastră. Mă îndrept către ea și o deschid larg. Cerul, cenușiu încă de dimineață, s-a întunecat mult, iar în aer plutește acea nemișcare și așteptare care preced întotdeauna ploaia. Dar, în fiecare zi de după căderea bombei, ne-am dorit atâta să plouă, încât acum nu-mi vine să mai cred. Mă întorc și mă uit la Thomas.

— Și pentru ce tot calabalâcul?

— Ca să verific dacă ploaia nu-i radioactivă.

Mă uit la el și când îmi recapăt în cele din urmă vocea, nu mi-o mai recunosc, atât e de schimbată.

— Ar putea fi? După atâta timp de la ziua Z?

— Bineînțeles. Dacă există praf radioactiv în stratosfera, ploaia o să-l aducă cu ea. Și fii sigur că ar fi o catastrofă. Apa de la castelul nostru de apă ar fi contaminată, grâul pe care l-ai însămânțat de asemenea și noi înșine dacă ne expunem la ploaie. Rezultatul e moartea, peste câteva luni sau peste câțiva ani. Moartea în doze mici.

Mă uit la el cu buzele uscate. Nu mă gândisem la așa ceva. Asemenea tuturor celor de la Malevil, doream să plouă ca să reînvie pământul. Nu mi-am dat seama că, dimpotrivă, ploaia putea, după două luni, să desăvârșească opera bombei.

Această moarte lentă cu efect întârziat e îngrozitoare. În clipa aceea îngheț de frică. Nu cred în diavol, însă, dacă aș crede, cum să nu-l consider pe om satanic?

— Ar trebui să ne adunăm cu toții, continuă Thomas foarte agitat. Și mai ales să le recomandăm oamenilor să nu iasă afară când va începe să plouă.

— Păi sunt toți adunați, spun eu. În sala mare, pentru liturghie!

— Atunci hai acolo, zice Thomas, repede, până nu începe ploaia.

Nu-i momentul de făcut ironii, astfel că abia îmi trece prin minte gândul că, la urma urmei, Thomas are să asiste la liturghie. El iese, eu după dânsul, dar pe scară, la primul etaj, îmi aduc aminte că l-am uitat pe Peyssou în camera de alături de mine cu puștile. Urc din nou singur, mă duc la el, îi explic în două cuvinte situația și cobor în goană. La parter, traversând magazia, îl strig pe Meyssonnier, dar nu dau de el. Probabil că l-a prevenit Thomas și l-a luat cu el. Traversez curtea la iuțeală, ajung la sala mare, a cărei ușă e deschisă, intru și Peyssou o trântește în urma mea.

Văd de la prima aruncătură de ochi că toată lumea e acolo. Însă, înnebunit cum sunt, număr și iar număr și-mi ies unsprezece persoane, cu una mai mult! Număr din nou până ce îmi dau seama că al unsprezecelea e Fulbert.

Thomas a apucat să-i avertizeze. Se uită toți la mine, palizi, fără să sufle o vorbă. Fulbert e alb la față, pe cât îmi pot da seama, pentru că stă cu spatele la cele două ferestre cu ochiuri mici, scaunele noastre aflându-se în fața lui, pe două rânduri, de partea cealaltă a mesei mânăstirești. Nu știu cine avusese ideea de a încadra micul lui altar portativ cu două lumânări enorme luate de la aplicele din pivniță, dar nu fusese o idee rea, pentru că afară se întunecă din ce în ce mai tare și în interior nu mai pătrunde decât o lumină ștearsă ca de sfârșitul lumii.

În primul rând se află un scaun liber lângă Mietta, dar, tocmai în clipa când vreau să mă așez pe el, îmi dau seama că urmează să-l am ca vecin în stânga pe Momo și, cu toată neliniștea nebună de care sunt cuprins, reflexul obișnuit se produce. Mă întorc din drum și mă îndrept spre rândul al doilea ca să mă așez lângă Meyssonnier. Peyssou, care a intrat în urma mea, ocupă scaunul ocolit de mine.

Cred că niciodată o liturghie n-a fost mai puțin ascultată, cu toată vocea frumoasă a lui Fulbert și răspunsurile lui Jacquet, care îi servește drept ajutor. Pentru că noi avem cu toții ochii ațintiți, dar nu asupra celui care oficiază, ci asupra ferestrelor din

spatele lui, cu un amestec de speranță și de neliniște. Și deodată simt sudoarea șiroindu-mi pe spate, căci mi-au venit în minte animalele. Noi avem vin. Dar animalele? Ce au să bea ele dacă va fi contaminat castelul de apă? Cât privește pământul, dacă are să fie umplut de praf radioactiv, antrenat atât la suprafață cât și în adâncime de ploaie, cine poate spune când are să se oprească înaintarea otrăvii în boabe? Sunt mirat că Thomas nu mi-a vorbit niciodată despre temerile lui. În ce siguranță înșelătoare ne-a făcut să trăim tăcerea lui de la ziua Z încoace! Și eu care credeam că singura catastrofă naturală care poate acum să ne amenințe este numai o secetă nesfârșită ce ar seca râurile și ar preface în praf țărâna. Niciodată însă nu mi-am închipuit că ploaia pe care o așteptam în fiecare zi, zi după zi, ar putea să ne aducă moartea.

Mă uit la Meyssonnier care și-a întors capul spre mine și ceea ce citesc în ochii lui nu e atât spaima, cât o imensă uimire. Îl înțeleg perfect! Pentru noi, țăranii, chiar dacă se întâmplă să bombănim împotriva timpului prost, de exemplu, când e câte un iunie ploios care face să putrezească fânul, știm bine că ploaia e un prieten care ne ajută să trăim și fără de care n-am avea nici recolte, nici fructe, nici pășuni, nici izvoare. Iar acum trebuie să pricepem ceea ce e de neînchipuit: că ploaia poate omorî pe cei pe care-i hrănește.

Ochii lui Meyssonnier se îndreaptă spre fereastră și ai mei la fel. Deși pare cu neputință, s-a întunecat și mai mult. Colina de pe celălalt mal al Rhunes-ului, dezgolită, înnegrită, cu trei cioturi de arbori în vârf, pare o Golgotă învăluită în obscuritate. O lumină palidă, razantă, lasă să i se deslușească conturul despărțit de cerul negru printr-o linie alburie. Colina e de un cenușiu-închis, însă deasupra ei îngrămădirea de nori are culoarea cernelii, cu dâre mai puțin sumbre pe ici pe colo. Spectacolul, amenințător, se schimbă din moment în moment. Mă simt ca hipnotizat. Lucru ciudat, nu mă rog, nu-l ascult pe Fulbert și, cu toate acestea, un fel de

legătură în mintea mea se stabilește între ceea ce văd și ceea ce spune el. În această clipă uit cine e Fulbert, impostura și vicleniile lui, singurul lucru care contează este vocea lui. Cu toate că nu-l ascult, acest fals preot își rostește liturghia foarte bine, cu gravitate, cu emoție. N-o ascult, însă știu ce exprimă: spaima de acum două mii de ani, aceeași pe care o trăiam și noi în clipa aceea, cu ochii ațintiți asupra ferestrelor.

Norii sunt atât de negri și de joși, încât sunt sigur că ploaia are să izbucnească. Minutele care o preced sunt interminabile. Nu se grăbește deloc! Așteptarea devine atât de chinuitoare, încât aproape că doresc ca ploaia să fi sosit, să termine cu noi, și contorul lui Thomas să ne anunțe condamnarea la moarte. Îi arunc o privire lui Meyssonnier care stă lângă mine și îi văd mărul lui Adam ridicându-se pe gâtul lui slab. Înghite în sec. Cum scaunul lui e un pic mai retras decât al meu, îl văd pe Thomas din profil, desfăcându-și cu gravitate buzele strânse și umezindu-și-le cu limba. Știu bine că nu sunt singurul care-și simte sudoarea șiroindu-i la subsuori și umezindu-i palmele. Tuturor li se întâmplă la fel. Dacă aș avea nasul destul de fin, aș simți mirosul de transpirație și de frică ce emană din cele unsprezece corpuri nemișcate.

În ureche am, neîntrerupt, liturghia lui Fulbert, melodia, nu cuvintele, căci nici nu mă străduiesc măcar să le percep. Reușesc însă să discern în vocea frumoasă și gravă a oaspetelui nostru o șovăială, un tremur. Ei bine, și Fulbert și eu avem ceva comun. Și vreau să i-o spun. Pentru că toată această încordare, toată această ură nu servesc la nimic, pentru că ploaia care vine are să ne împace și știm bine cum.

Totuși, când pornește, cu toate că o așteptăm, ploaia este ca o descărcare electrică. Tresărim, după care se face o liniște și mai profundă. Vocea lui Fulbert își pierde și mai mult din suavitate, e aspră și răgușită, dar rezistă. Lui Fulbert nu-i lipsește nici îndrăzneala și, cred eu, nici credința. Mai târziu, mi-a trecut prin minte că impostura lui se datora, poate,

unei vocații ratate. Momentan însă capul mi-e gol, și ascult. Ploaia lovește cu atâta furie în geamuri, cu plesnituri atât de dușmănoase și de puternice, încât uneori acoperă vocea lui Fulbert. Totuși, oricât de încordată îmi pare, n-o las să-mi scape, mă agăț de ea ca de un fir pe care îl urmăresc în întuneric. Pentru că e întuneric, mai întuneric ca oricând, cu toate că cele două ferestre sunt albe de ploaie. Sala mare nu mai e luminată decât de cele două lumânări mari a căror flacără tremură din cauza vântului care intră pe sub uși și ferestre. Umbra lui Fulbert pe perete pare imensă. Numai un pic de lumină sclipește pe lamele săbiilor și ale halebardelor care îl împodobesc, totul e lugubru și am impresia că suntem toți unsprezece îngrămădiți într-o catacombă, fugind de moartea care plutește deasupra și împrejurul nostru.

Ploaia se potolește puțin, apoi un prim fulger luminează cele două ferestre și tunetul începe să se rostogolească la răsărit, îndărătul colinei pe care o avem în față. Cunosc bine furtunile din părțile noastre, sunt înspăimântătoare. Încă din copilărie mă tem de ele. Crescând, m-am învățat, nu să-mi înving, ci să-mi ascund frica pe care mi-o provoacă. Frica știută se adaugă la cea de-acum, și mi-e greu să-mi stăpânesc tremurul mâinilor în timp ce privesc zigzagurile fulgerului luminând cele trei cioturi de arbori din vârful colinei și aștept bubuitul care are să urmeze. În același timp vântul începe să sufle nebunește. E vântul de răsărit. Îl recunosc după vuietul de sub bolta pe jumătate distrusă unde vrusesem să-mi fac biroul și după felul în care zgâlțâie fără încetare ușile și ferestrele și fluieră în scobiturile falezei. Ploaia reîncepe să cadă cu furie, iar vântul o aruncă în geamuri ca pe mii de lănci. Ai impresia că urmează să se spargă dintr-un moment într-altul. Fulbert, în spatele căruia se află, are probabil, aceeași senzație, pentru că își bagă gâtul între umeri și-și încordează spatele de parcă uraganul se va năpusti asupra lui. Cu toate acestea, între bubuiturile sălbatice de afară îi aud mereu vocea.

Bag amândouă mâinile în buzunare și-mi încordez ceafa. Fulgerele se apropie cu o cruzime metodică. Tunetul nu se mai rostogolește, ci izbucnește. Ai zice că Malevil-ul a devenit o țintă pe care fulgerele o încadrează cu o precizie plină de răutate, asemenea unui tir de artilerie, Înainte de a o nimici complet. Pe cerul negru nu se mai văd zigzaguri albe, săgeți frânte, linii curbe, ci doar la ferestre, din când în când, o strălucire de gheață, orbitoare, urmată de un pocnet foarte puternic și foarte înfundat asemenea unui obuz care explodează. Urechea abia mai poate suporta atâta zgomot. Îți vine să alergi, să fugi, să te ascunzi. Între două fulgere, în infimele clipe în care furtuna se potolește, vocea lui Fulbert, devenită atât de firavă și de tremurătoare încât pare că pâlpâie asemenea flăcărilor lumânărilor, e singurul meu punct de sprijin. Aud, de asemenea, un geamăt surd și-mi trebuie oarecare timp să înțeleg, aplecându-mă în față, că Momo e cel care geme astfel cu capul lui mare și zburlit lipit de pieptul uscat al lui Menou și protejat de cele două brațe scheletice ale mamei sale.

Brusc, furtuna se îndepărtează. Se aud bubuituri îndepărtate, dar sunt aproape liniștitoare în comparație cu cele dinainte. Devin mai potolite și mai rare în timp ce vijelia ajunge la paroxism. Mușchii gâtului, ai brațelor și ai umerilor mă dor din cauza încordării prin care vreau să-mi stăpânesc tremurul. Încerc să mă destind. Ploaia nu mai e zgomotoasă, dar toarnă cu găleata. Ochiurile ferestrelor sunt inundate asemenea unui parbriz de mașină sau unui hublou lovit de valuri. Zgomotul nu mai e un răpăit dușmănos, ci un șir de lovituri surde care întrerup vocea îndepărtată a lui Fulbert și gemetele lui Momo. Simt pe cineva atingându-mi cotul. E Meyssonnier. Mă întorc spre el. Mă fascinează felul dureros în care i se zbate în gât mărul lui Adam în timp ce-mi vorbește, fără să aud însă un singur sunet. Mă aplec, îmi lipesc aproape urechea de gura lui și aud: Thomas vrea să-ți vorbească. Cum sunt în picioare – i-am imitat mecanic pe cei din primul rând și, asemenea lor, ne-

am ridicat și ne-am așezat – trec prin fața lui Meyssonnier și mă apropii de Thomas gata-gata să-l ating. El își desprinde buzele cu greutate și bag de seamă că un fir de salivă groasă, aproape solidificată, îi rămâne suspendat între ele în timp ce îmi spune: cum încetează ploaia, mă duc să văd. Aprob, dând din cap, și mă întorc la locul meu, mirându-mă că a simțit nevoia să-mi spună ce voia să facă, într-atât mi se părea de normal acel lucru. Nu mă aștept să se expună ploii care, sunt convins, e încărcată cu pulbere mortală. Spaima mea a ajuns la o asemenea intensitate, încât a ucis orice speranță.

Cele două ferestre sunt în permanență înecate de apă, dar, lucru ciudat, par mai luminoase ca înainte. S-ar zice că suntem luminați de o pânză de ploaie. Dincolo de această pânză nu se mai distinge nimic decât o opacitate alburie. Am impresia absurdă că potopul a umplut mica vale a Rhunes-ului până la înălțimea noastră, minând faleza prin toate faliile ei. Bag de seamă cu uimire, dar fără să sesizez semnificația faptului, că un pahar cu vin și o farfurie pe care sunt puse bucăți de pâine circulă printre noi. Îi văd pe Thomas și pe Meyssonnier bând pe rând și înțeleg că sunt, fără să-și dea seama, pe cale de a se împărtăși. Fără îndoială că sunt fericiți să-și umezească gura uscată cu o înghițitură de vin. Probabil însă că și-au dat și ei seama și s-au oprit, deoarece, odată cu paharul, mi-au întins și farfuria cu bucățelele de pâine fără să se atingă de ea.

Atunci văd că Jacquet e în picioare lângă mine. Își dă seama de încurcătura în care mă aflu și îmi ia farfuria din mână. Și cum duc cu lăcomie paharul la buze, se apleacă și îmi șoptește la ureche: lăsați și pentru mine. Bine a făcut, pentru că eram gata să beau tot. După ce am băut, mi-a întins farfuria și, în afară de ceea ce-mi revine, apuc cu un gest rapid și bucățelele de pâine cuvenite vecinilor mei. E un simplu reflex de apărare, nu vreau ca Fulbert să știe că doi dintre noi au refuzat împărtășania. Sunt mirat că acest reflex mai funcționează și că mă mai gândesc să pregătesc viitorul când, în mintea mea,

niciunul din cei de față nu mai are niciun viitor. Jacquet a văzut ce-am făcut la adăpostul spatelui lat al Falvinei, care mă apăra de ochii lui Fulbert. Se uită la mine cu ochii lui naivi și cu o umbră de dezaprobare în ei, însă știu că nu va spune nimic.

Toate acestea se petrec ca ceva tulbure, de parcă creierul mi-ar fi inundat și el de ploaia care lovește în geamuri. Am impresia bizară a ceva ce-am mai văzut, de parcă aș mai fi trăit această scenă și acest spectacol într-o existență anterioară; lumina palidă, ferestrele inundate de apă, panoplia cu arme dintre cele două ferestre, Fulbert, căruia abia îi disting contururile și fața scobită, masiva masă mânăstirească și noi, grupați în spatele ei, tăcuți, încovoiați, roși de spaimă. O mână de oameni pierduți pe o planetă goală. Jacquet s-a întors la locul lui. Fulbert și-a reluat slujba, iar Momo, odată cu trecerea furtunii, a încetat să mai geamă și, cu toate că abia a înghițit împărtășania, și-a plasat din nou capul sub protecția brațelor mici și neînduplecate ale lui Menou. E ciudat cum toate acestea îmi par familiare, și tot familiară îmi pare și această mare încăpere seniorială care, în penumbră, abia luminată de ferestrele palide și de cele două lumânări mari, mă trimite cu gândul la o criptă în care parcă ne veghem viitoarele noastre morminte. În semiobscuritate, maiestuosul păr negru al Miettei reține o trâmbă de lumină și deodată îmi trece prin minte, strângându-mi inima, gândul că venirea ei printre noi nu era utilă și că Mietta nu va mai da viață nimănui.

Liturghia se termină și ploaia continuă să cadă din abundență. Deși vântul zguduie cu putere cele două ferestre, nu reușește să le deschidă, ci doar să facă să intre puțină apă, din care se formează mici băltoace pe pardoseală, lângă perete; îmi vine ideea să-l rog pe Thomas să plimbe pe deasupra acestor băltoace contorul Geiger, dar o resping imediat. Am impresia că dacă precipit lucrurile verdictul are să fie nefavorabil. Sunt conștient că e o dovadă de pură superstiție din partea mea, dar cedez. Singur cu mine

însumi, câte mici laşităţi nu-mi îngădui, eu, care mă umflu în pene cu curajul meu! Întârziind astfel momentul adevărului, mă întorc spre Menou rugând-o, cu o voce calmă, să înteţească focul. Pe voce sunt stăpân, aparenţele sunt salvate, numai interiorul mi-e slab. De altfel focul e foarte necesar. Remarc cu voce tare că, de când am început să ne mişcăm, în încăpere domneşte un frig sepulcral.

Flăcările izbucnesc. Toţi se strâng în jurul focului, muţi de spaimă. La un moment dat nu mai pot suporta tăcerea. Îmi iau avânt. Încep să mă plimb în lung şi în lat, tălpile mele de crep nefăcând niciun zgomot pe pardoseală. Geamurile sunt aşa de inundate de apă, încât îmi dau impresia că Malevil-ul a fost înecat şi că va începe să plutească asemenea unei corăbii. Încordarea provocată de spaimă era atât de puternică, încât mă forţa să mă refugiez în absurd şi-mi genera alte idei, toate la fel de stupide. Ca, de pildă, aceea de a lua o sabie din panoplia dintre cele două ferestre şi de a sfârşi mai repede, străpungându-mi cu ea corpul ca un împărat roman.

În aceeaşi clipă vântul se întteşte şi ploaia se opreşte. Probabil că mă obişnuisem cu zgomotul trâmbelor de apă pe geamuri, deoarece, când încetează, am o senzaţie de linişte, cu tot urletul vântului şi zăngănitul ferestrelor. Văd că grupul din jurul focului se întoarce spre ele în bloc, ca şi cum toate aceste capete ar aparţine aceluiaşi corp. Thomas se desprinde de grup şi, fără un cuvânt, fără să-mi arunce o privire, se apropie de scaunul pe care şi-a lăsat calabalâcul şi, cu gesturi lente şi competente de profesionist, îşi îmbracă impermeabilul, îl încheie cu grijă şi îşi pune pe rând ochelarii etanşi, casca şi mănuşile. Pe urmă, luând contorul Geiger, cu receptoarele împrejurul gâtului, se îndreaptă spre uşă. Ochelarii de motociclist care nu-i lasă liberă decât partea de jos a feţei îi dau un aer de robot neînduplecat, care-şi îndeplineşte sarcina tehnică fără să se sinchisească de oameni. Impermeabilul lui e negru şi tot negre casca şi cizmele.

Mă reîntorc la grupul din jurul focului. Mă contopesc cu el pentru că, așteptând, simt această nevoie. Focul arde cu flacără mică. Mereu grija pentru economie a lui Menou. Ne strângem în jurul flăcării mici și zgârcite, cu spatele la ușa de unde trebuie să ne vină condamnarea. Menou s-a așezat lângă șemineu, iar Momo la fel, în fața ei, de cealaltă parte a focului, uitându-se când la mine, când la dânsa. Nu știu ce-i poate evoca în minte o expresie ca „pulberi radioactive”. În tot cazul el se încrede în mama lui și în mine ca oameni care știu de ce le e frică. E palid. Ochii lui negri strălucitori sunt ficși, iar el tremură din toate mădularele. Noi, cei normali, am fi la fel dacă n-am fi învățat să ne controlăm.

Tovarășii mei nu mai sunt palizi, ci cenușii. Stau în picioare între Meyssonnier și Peyssou și bag de seamă că sunt cam țepeni, cu spatele încovoiat, capul plecat, mâinile înfundate adânc în buzunare. De cealaltă parte a lui Peyssou, Fulbert, cenușiu și el la față, își ține ochii în jos, ceea ce îi ia orice urmă de viață de pe fața descărnată și-i dă mai mult ca oricând o înfățișare de cadavru. Falvina și Jacquet își mișcă buzele. Presupun că se roagă. Micul Colin pare chinuit și agitat, cască și-și înghite fără încetare saliva, respiră cu greutate. Doar Mietta pare aproape senină. Nițel neliniștită, însă pentru noi, nu pentru ea. Se uită pe rând la fiecare și schițează mici zâmbete consolatoare care alunecă pe fețele noastre plumburii.

Vântul încetează și, cum nimeni nu spune niciun cuvânt, iar focul nu mai trosnește, ci pâlpâie doar, în încăpere se instalează o liniște apăsătoare. Ceea ce se petrece după aceea este atât de rapid, că abia îmi mai amintesc cum se trece de la o stare la alta. Situații de tranziție există numai în cărți. În viață, nu. Ușa sălii mari se deschide cu zgomot și apare Thomas cu ochi de nebun, fără cască și fără ochelari, strigând cu o voce ascuțită, pe un ton triumfător: Nu există nimic! Nimic!

E foarte puțin clar și totuși înțelegem. Dăm năvală. Ajungem toți odată la ușă și abia dacă putem

trece. Când ieșim, ploaia pornește din nou. Plouă cu găleata, dar nouă ne e totuna! Afară de Fulbert, care se adăpostește sub streașina micii uși a turnului, și de Falvina și Menou, care i se alătură, toți ceilalți râdem și țipăm în ploaie. De altfel e călduță, sau așa ni se pare. Curge șiroaie peste noi și face să lucească dalele negre și vechi de sute de ani pe care pășim. De pe meterezele foișorului cad de-a lungul bătrânelor pietre mici cascade care, mai jos, se contopesc cu șuvoiul de apă. Cerul e de un cenușiu-albicios și un pic roz. De două luni nu l-am mai văzut atât de luminos. Mietta își scoate dintr-o mișcare bluza, oferindu-și ploii pieptul tânăr care n-a cunoscut niciodată sutienul. Râde, tropăie și-și leagănă șoldurile, cu ambele brațe ridicate, fluturându-și cu o mână părul spre cer. Sunt sigur că și noi am fi dansat dacă tradiția primilor oameni nu s-ar fi pierdut. În lipsa dansului, discutăm.

— Ai să vezi, strigă Peyssou, dacă acum grâul nostru n-o să încolțească.

— N-ajunge ploaia, zise Meyssonnier. Nu fiindcă i-a lipsit apa n-a răsărit niciun firicel! De soare are nevoie!

— Păi soare o să fie mai mult decât trebuie! zise Peyssou, ale cărui speranțe nu mai au margini. Ploaia o să-l facă să apară. Nu-i așa, Jacquet? adaugă el, dându-i o palmă peste spate.

Jacquet încuviințează zicând că soarele o să iasă, dar fără să îndrăznească să răspundă la lovitură cu una asemănătoare.

— Ar fi timpul, zise marele arcaș. Suntem în iunie și e frig ca în martie.

Ploaia nu slăbește deloc. După primele minute de nebunie, ne-am pus toți la adăpost, afară de Mietta, care continuă să danseze și să cânte, cu toate că nu-i iese niciun sunet de pe buze, și de Momo, care, la câțiva pași de ea, stă nemișcat, dar cu capul pe spate și gura deschisă ca să primească ploaia pe care o lasă să-i curgă șiroaie pe față. Din minut în minut, Menou strigă la el să intre în casă că altfel are s-o mierlească (prezicere totdeauna dezmințită, pentru că are o

sănătate de fier) și că, dacă nu intră, îl așteaptă un picior în fund. Însă el se află la douăzeci de metri de ea, puntea mobilă e lăsată, așa că poate să o șteargă într-o clipită și, sigur de impunitate, nici măcar nu-i răspunde. Soarbe ploaia cu deliciu, cu un ochi ațintit pe sânii goi ai Miettei.

— Lasă-l în pace! intervine Peyssou. Mereu după el! Unde mai pui că oleacă de apă îi face bine. Nu ca să te jignesc, Menou, dar fiu-tău pute ca un porc. În timpul slujbei, sărmanul, chiar m-a supărat.

— Dacă nu-l pot spăla singură, zise Menou. E prea puternic, doar știi bine.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune Peyssou, oprindu-se jenat și aruncându-i o privire lui Fulbert, pe care Falvina îl chestiona în legătură cu fratele ei, cizmarul din La Roque, și cu nepoată-sa, Catie. Acum îmi aduc aminte! Haimanaua asta nu s-a spălat din ziua când am fost – voia să spună „doborât", însă s-a oprit la timp. Din nefericire, am înțeles cu toții. Jacquet la fel. Și-ți era milă să-i vezi fața bleaga.

— Întră în casă, Momo! țipă Menou cu furie neputincioasă.

— N-ai să-l faci să intre, zise Meyssonnier cu bun-simț, atâta timp cât Mietta își face dușul, Momo își clătește ochii.

Râdem toți, afară de Menou. Ea are oroarea sacră a țăranului față de nuditate. Subțiindu-și buzele, spune:

— Fata asta-i o păgână, de-și arată așa țâțele la toată lumea.

— Ei, zice Colin, doar toată lumea de aici le știe, afară de Momo.

Și, spunând asta, se uită cu îndrăzneală la Fulbert. Dar Fulbert, absorbit de convorbirea cu Falvina, nu aude nimic sau se preface că n-aude. Și cum Peyssou îmi aruncă o privire întrebătoare, teama dinainte îmi revine și iau hotărârea să bruschez un pic lucrurile și să grăbesc plecarea preotului. Îi strig Miettei să intre în casă și lui Menou să ne facă un foc mare. Auzi Menou, un foc mare. Vă închipuiți însă că nu se mai

gândește acum la economie pentru că trebuie să-și usuce odrasla! Iar Mietta se ține după noi, cu bluza în mână continuându-și cu toată inocența jocul (fără ca Fulbert, după cum remarc, să îndrăznească nici s-o dojenească, dar nici s-o privească), Momo o urmează înăuntru imediat, foarte fericit la ideea de a o vedea întinzându-și bluza la flăcările din vatră. Ceea ce fata și face. Suntem toți acolo, cu hainele aburinde, și o înconjurăm prăjindu-ne și noi la foc, la focul ăsta diavolesc, și cu gândurile nu prea departe de dracul, după cum bag de seamă.

Mietta se uită la mine și își așază bluza pe un scaun scund, pentru că, spre a-mi vorbi, are nevoie de mâini. Vrea să-mi facă niște reproșuri, așa că mă trage la o parte. O urmez. Începe mimica. Îmi păstrase un scaun lângă ea pentru liturghie, dar văzuse (un deget pe-o pleoapă) că, în ultima clipă, mă strecurasem în rândul al doilea (gest cu mâna înfățișând un pește care, în ultima secundă, își schimbă direcția).

O liniștesc. Nu din cauza ei am fugit, ci din cauza lui Momo, și știe ea bine de ce. Îmi confirmă că, într-adevăr, Momo… (nasul strâns între degetul mare și cel arătător). E și ea mirată. Îi descriu greutățile pe care le întâmpinăm ca să-l spălăm, necesitatea de a-l ataca prin surprindere, numărul mare de participanți la operație, energia necesară, șiretenia și forța cu care Momo ne dejoacă încercările. Ea mă ascultă cu atenție și râde chiar. Și deodată, oprindu-se în fața mea, cu mâinile în șolduri, cu un aer plin de hotărâre și scuturându-și coama neagră, îmi declară că pe viitor ea o să-l spele pe Momo.

După aceea vine rândul lui Menou să mă întrebe, în șoaptă, dacă e cazul să servească vreo gustare „la lume” (se gândește mai ales să-și hrănească odrasla, ipocrita, ca să prevină „răceala”). Îi răspund în același mod că prefer să aștept plecarea preotului și că până atunci să-i pregătească lui Fulbert un pachet cu o turtă și un kilogram de unt pentru cei din La Roque.

Tot Malevil-ul e de față la cetățuia de la intrare când Fulbert, profitând de o înseninare, pornește încălecând modest pe măgarul lui cenușiu. Despărțirea se face în mod nuanțat. Meyssonnier și Thomas au fost reci ca gheața. Colin, la limita impertinenței. Eu, cu multă blândețe, însă distant cu familiaritate. Singurii cu adevărat cordiali sunt cele două bătrâne și, cel puțin deocamdată, Peyssou și Jacquet. Mietta nu se apropie, iar Fulbert dă impresia că a uitat-o. Ea e angajată într-o discuție foarte însuflețită cu Momo, la douăzeci de pași de noi. Întrucât e cu spatele spre mine, nu-i pot vedea mimicile, însă ceea ce spune determină opoziția puternică a lui Momo pentru că îi aud obișnuitele onomatopee de refuz. Totuși nu o ia la goană, cum ar face cu mamă-sa și cu mine. Stă țintuit locului în fața ei, cu ochii fascinați și chipul ca înțepenit, și mi se pare că refuzurile lui pierd puțin câte puțin din forță și frecvență.

Îi dau lui Fulbert, surâzându-i amabil, chiulasa puștii. O introduce la loc și își pune arma în bandulieră. N-a pierdut nimic din calmul și demnitatea lui. Înainte de a încăleca pe măgar, îmi comunică, cu un suspin care apreciază cu tristețe măsura carității omenești, că primește condițiile puse de mine în legătură cu cedarea vacii către parohia din La Roque, deși el le găsește mult prea grele. Îi răspund că aceste condiții nu sunt ale mele, însă primește această afirmație cu un scepticism care, dacă judec puțin, nu mă miră deloc, pentru că și el a acceptat condițiile mele fără să-și fi consultat enoriașii. Nu îndrăznesc să zic concetățenii, dat fiind că a vorbit de parohie și nu de comună. Un lucru e sigur: el hotărăște singur în toate problemele din La Roque și îmi atribuie și mie aici aceeași putere.

Fulbert ne ține după aceea un mic discurs asupra caracterului evident providențial al ploii, care ne-a adus salvarea atunci când noi ne așteptam cu toții condamnarea. Vorbind, face cu amândouă brațele întinse înainte și ridicate în mai multe rânduri de jos în sus un gest care nu-mi plăcea nici măcar la papa

Paul al VI-lea, dar care la Fulbert îmi pare absolut caricatural. În același timp ne studiază pe fiecare cu frumoșii lui ochi sașii. Și-a notat totul cu privire la comportamentul nostru diferit față de el și nu va uita nimic.

Când își termină discursul cu îndemnul general să ne rugăm, ne reamintește că se gândește să ne trimită un vicar, ne binecuvântează și pleacă. Colin trântește imediat în urma lui cu insolență poarta grea întărită în fier. Eu plescăi dezaprobator din limbă, dar nu scot o vorbă. De altfel, nici n-am timp să spun ceva pentru că Menou începe să urle, cuprinsă de neliniște.

— Unde-i Momo?

— Hai, că doar nu s-o fi pierdut, zise Peyssou. Unde vrei să fie?

— L-am văzut acum o clipă, spun eu, discutând cu Mietta în fața Maternității.

Menou s-a și dus la Maternitate, strigându-l: Momo! Momo! Dar la Maternitate nu e nimeni.

— A, mi-aduc aminte acum, zice Colin. Momo al tău a pornit-o în goană în direcția punții mobile cu Mietta. Se țineau de mână. Doi copii, ai fi zis.

— Ah, Doamne! strigă Menou. Începe să alerge și ea, iar noi după dânsa, pe jumătate amuzați, pe jumătate intrigați. Și fiindcă îl iubim totuși pe Momo, ne împărțim pe echipe ca să-l căutăm care în castel, care în pivniță, care la rezerva de lemne, care la parterul locuinței. Deodată îmi amintesc de planurile Miettei și strig:

— Vino încoace, Menou! Să-ți spun unde-i fiu-tău! O iau cu mine spre foișor. Toți se țin după noi și, la primul etaj, traversând vastul coridor, mă opresc în fața ușii de la baie încercând s-o deschid, dar e încuiată. Bat cu pumnul în blana groasă de stejar.

— Momo! Ești aici?

— *Beumemeneveu bămănbae*! îl aud strigând pe Momo.

— E cu Mietta, zic eu. N-o să iasă așa de repede.

— Dar ce-i face? Ce-i face? strigă Menou neliniștită.

— În tot cazul nu-i face niciun rău, zice Peyssou.

Și începe să râdă cu hohote, plesnindu-l cu putere peste spate pe Jacquet și dându-și și lui câteva peste coapse. Ceilalți îl imită toți. E de mirare. Nu sunt deloc geloși pe Momo. Doar Momo e unul dintre cei de la Malevil, lucrul ăsta nu trebuie uitat. Face parte dintre ei. Chiar dacă e un pic arierat, este unul dintre ai noștri. Nu se poate compara.

— Îl spală, zic eu. Mi-a spus chiar ea că o s-o facă.

— Trebuia să-mi spui și mie, îmi reproșează Menou. L-aș fi supravegheat mai bine.

Proteste. Doar n-o să se ducă s-o împiedice pe Mietta să-l spele! Pentru că Momo pute ca un țap. Toată lumea n-o să aibă decât de câștigat dacă Mietta îl curăță. Fără să mai pui la socoteală riscurile de îmbolnăvire. Și păduchii!

— Momo n-a avut niciodată păduchi, zise Menou ofensată. Aici însă minte, fără să convingă pe nimeni. Se află acolo, în fața ușii, slabă și palidă, alergând încolo și încoace ca o găină care și-a pierdut puiul. Nu mai îndrăznește în fața noastră să-l cheme pe Momo, nici să bată în ușă. De altfel știe foarte bine ce are să-i răspundă.

— Veneticii ăștia, reîncepe ea furioasă. M-am gândit eu bine, încă din prima zi, că nu te poți aștepta la nimic bun de la ei. Sălbaticii nu sunt totuși oameni de pus sub același acoperiș cu creștinii.

Falvina își și pregătește spinarea, resemnată. Tot asupra ei are să cadă. E sigură. Jacquet, e băiat, lui nu-i spune nimic Menou. Mietta e foarte protejată. Dar ea, sărmana!

— Venetici, zic cu severitate. De unde le scoți? Doar Falvina ți-e vară!

— Halal vară! zice Menou cu dinții strânși.

— Ei că tu ești mai brează, dacă o iei așa. Îi răspund în dialect. Hai, du-te mai degrabă și adu-i schimburi curate lui Momo al tău. Și poți să-i dai pantalonii numărul trei, pentru că ăștia-s numai zdrențe.

Când, în cele din urmă, ușa băii se deschide, Colin vine după mine în camera mea, unde duceam armele și le aranjam pe rastel, ca să văd spectacolul.

Momo e așezat pe scăunelul împletit, învelit în halatul meu de baie cu flori albastre și galbene pe care-l cumpărasem cu puțin înainte de ziua evenimentului. Cu privirea jucăușă, zâmbind cu gura până la urechi, Momo strălucește, în timp ce Mietta, în picioare la spatele lui, își contemplă opera. E de nerecunoscut, Momo al nostru. Cu tenul luminat cu mai multe tonuri, bărbierit, tuns și pieptănat, tronează pe scăunel, parfumat ca o curtezană, pentru că Mietta a turnat pe el conținutul unei sticle de Chanel, uitată în dulap de Birgitta.

Puțin mai târziu am în camera mea o convorbire destul de importantă cu Peyssou și Colin, după care ei pleacă până la Rhunes. Peyssou nutrește, probabil, speranța fantezistă că grâul va încolți imediat. Ori poate că e reflexul agricultorului care vrea să-și vadă câmpul după furtună, fără vreo intenție precisă. Cât despre mine, mă îndrept spre sala mare. Ploaia nevinovată și plecarea mai puțin nevinovatului Fulbert m-au făcut să fiu bine dispus, așa că fluier în timp ce mă duc spre Menou. E singură, nu-i văd decât spatele, stă cu nasul aplecat deasupra unei cratițe.

— Ei, ce ne faci bun de mâncare, Menou?

Zice, fără să se uite la mine:

— Ai să vezi.

După care se întoarce, țipă ușor și ochii i se umplu de lacrimi.

— Te luasem drept unchiul tău.

Mă uit la ea emoționat.

— Ai intrat, ca și el, în odaie fluierând și întrebând: ei, ce ne faci bun de mâncare, Menou? Și aceeași voce. M-ai întors pe dos.

Și în continuare:

— Cât era de vesel, unchiul tău, Emmanuel. Îi plăcea viața. Ca și ție. Un pic cam prea mult chiar, adăugă ea, amintindu-și că, odată cu bătrânețea, devenise virtuoasă și misogină.

— Ei, ei, zic eu, ghicindu-i gândurile. Doar n-o să te superi pe Mietta că ți-a spălat feciorul. Nu ți l-a luat! Ți l-a curățat.

— Mda, răspunde ea, mda.

Mă simt deodată foarte fericit că mi-a vorbit de unchiul și că m-a comparat cu el. Și cum de vreo lună, din cauza înțepăturilor la adresa Falvinei, pe care le găseam totuși excesive, mi se întâmplase destul de des s-o reped, îi surâd. E foarte impresionată de zâmbetul meu și-mi întoarce spatele. Baba asta încăpățânată nu e lipsită de inimă, chiar dacă inima ei e ascunsă sub o crustă groasă.

— Și tu, Emmanuel, a zis ea, după o bucată de vreme, pot să te întreb de ce n-ai vrut să te spovedești? Totuși e bine să te spovedești. Te curăță.

N-aș fi crezut să am în acea seară o discuție teologică cu Menou. Mă instalez înaintea focului, cu mâinile în buzunare. Nu e o zi obișnuită. Mai am pe mine costumul de înmormântare. Mă simt aproape tot așa de demn ca și Fulbert.

— În legătură cu spovedania, pot să-ți pun o întrebare, Menou?

— Dă-i drumul, zice ea, doar știi bine că între noi nu există ocolișuri.

Cu capul ei mic de mort înfipt în trupu-i slab, mă măsoară cu atenție de jos în sus, ținând în mână un polonic. E, într-adevăr, foarte mică, Menou. Și redusă la minimum. Dar ce privire! Isteață, ageră, neînduplecată!

— Când te-ai dus să te spovedești, Menou, i-ai spus lui Fulbert că ți s-a întâmplat să fii un pic rea cu Falvina?

— Eu! zice ea indignată. Eu, rea cu Falvina? Asta-i bună! Ce să-mi audă urechile! Asta-i culmea! Eu, care-mi câștig raiul îndurând zi de zi povara asta grea.

Se uită la mine și continuă, cuprinsă parcă deodată de un scrupul:

— Rea, da, pot să fiu, dar nu cu Falvina. Uite, cu Momo sunt eu afurisită! Pentru că-s tot timpul cu gura pe el, îl bruftuiesc, îi fac zile fripte. Și-l mai și

ating, la vârsta lui, săracul de el! Așa că după aceea am re-mușcări, cum i-am spus și lui Fulbert.

Și adaugă cu un aer auster:

— Dar asta nu mă iartă.

Încep să râd.

— De ce râzi? mă întreabă ea, oarecum jignită.

Dar în acea clipă intră uriașul Peyssou împreună cu Colin în sală și sosirea lor mă împiedică să-i mai răspund. Păcat. Când o să se ivească ocazia, am să-i spun totuși lui Menou că spovedania a curățit-o alăturea cu drumul.

În seara aceea, după masa luată în comun și foarte la largul nostru datorită plecării oaspetelui pe care-l avusesem, ținem o ședință plenară în jurul șemineului.

La început se hotărăște să nu-l acceptăm în niciun caz pe vicarul pe care ni-l destinează Fulbert. Pe urmă, la propunerea lui Peyssou și a lui Colin, sunt ales cu umanitate de voturi abate al Malevil-ului.

Nota lui Thomas

Am citit acest capitol și, ca să mă asigur, și următorul. Emmanuel n-o să mai spună nimic despre ședința plenară care, la propunerea lui Peyssou și Colin și cu unanimitate de voturi, l-a ales abate al Malevil-ului.

Presupun că cititorul e un pic mirat. Și eu. Și ai și de ce, când citești, rezumat în trei rânduri, rezultatul unei ședințe care a durat trei ceasuri.

De asemenea se poate pune întrebarea cum le-a venit lui Peyssou și Colin ideea să facă o asemenea propunere și, mai ales, cum se face că Meyssonnier și cu mine am votat pentru.

Răspund la aceste două întrebări.

1. Iată mai întâi mărturia lui Colin pe care, a doua zi după vot, m-am dus să-l interoghez la magazie, în timp ce Emmanuel îl dresa pe Malabar în prima incintă. Redau ce mi-a spus Colin cuvânt cu cuvânt:

— Bineînțeles că Emmanuel este cel care ne-a cerut, lui Peyssou și mie, să-l propunem ca abate al

Malevil-ului. Îți închipui că ideea asta nu ne-a venit nouă! El ne-a cerut să-l propunem, în camera lui, după baia lui Momo! Iar argumentele le cunoști. Au fost destul repetate ieri seară. Primul: nu trebuia lăsat să ni se impună spionul pe care Fulbert căuta să ni-l strecoare. Al doilea: nu trebuiau lipsiți de liturghie cei de la Malevil care doreau să o aibă. Fără asta jumătate din Malevil avea să meargă duminica la La Roque, iar jumătate avea să rămână la castel. Aici n-ar mai exista unitate, s-ar crea o situație foarte nesănătoasă.

— Dar, la urma urmei, știi bine, zic eu, că Emmanuel nu-i credincios.

— Ei, de asta, spune Colin, nu sunt chiar atât de sigur ca tine! Ți-aș spune chiar că, după părerea mea, Emmanuel a avut întotdeauna o predispoziție destul de mare pentru religie. Adevărul este că ar fi vrut să fie propriul lui duhovnic.

După care mă privește cu faimosul lui zâmbet și adaugă:

— Ei, și a reușit.

În mărturia lui Colin cred că trebuie făcută o deosebire între *faptul* că Emmanuel s-a aranjat pe șest cu Colin și cu Peyssou să fie propus abate și *comentariul* că a avut întotdeauna o predispoziție destul de mare pentru religie.

Faptul, coroborat de Peyssou, nu poate fi tăgăduit. Comentariul poate fi discutat. În orice caz, eu aș fi înclinat să-l discut.

2. Cu prilejul alegerii a avut loc nu o votare, ci două. Prima votare. Au fost pentru: Peyssou, Colin, Jacquet, Menou, Falvina și Mietta. Abțineri: Meyssonnier și cu mine.

Emmanuel a primit foarte prost abținerile noastre. Nu ne dădeam seama ce făceam! Și-i slăbeam poziția! Fulbert avea să prezinte oamenilor din La Roque cele două abțineri ale noastre ca pe o moțiune de neîncredere! Pe scurt, subminăm unitatea Malevil-ului! Cât despre el, dacă persistăm, n-are să accepte să fie abate al Malevil-ului, are să-i lase

câmp liber prepusului lui Fulbert și nu se va mai ocupa de nimic.

Pe scurt, trebuie spus, și asta minimalizând totul, că Emmanuel a exercitat o anumită presiune asupra noastră. Și întrucât, pe de o parte, ceilalți începeau să ne privească ca pe doi șerpi încălziți la sânul Malevil-ului și cum reieșea totuși clar că Emmanuel era supărat și că era, într-adevăr, capabil să lase totul baltă am sfârșit prin a ceda. Am revenit asupra celor două abțineri, am acceptat principiul unei a doua alegeri și a doua oară am votat pentru.

În felul acesta Emmanuel a obținut unanimitatea pe care o dorea.

• CAPITOLUL XI

În noaptea care a urmat alegerii mele a plouat cu găleata, așa că am rămas treaz ore de-a rândul, nu din cauza zgomotului pe care-l făcea ploaia, ci datorită sentimentului aproape personal de gratitudine pe care mi-l provoca. Mi-a plăcut întotdeauna apa vie, însă era vorba de o iubire neglijentă. Omul se obișnuiește cu ceea ce îl face să trăiască și sfârșește prin a crede că totul vine de la sine. Dar nu-i adevărat, nimic nu este dat pentru totdeauna, orice poate să dispară. Conștiința acestui lucru, revederea apei mi-au dat impresia că sunt convalescent.

Mi-am ales pentru dormit camera în care mă aflu pentru că fereastra ei înaltă cu ochiuri mici dă, la răsărit, spre Rhunes și, de cealaltă parte a văii, spre încântătorul castel Rouzies, acum în ruină. Prin această fereastră intră a doua zi soarele, deșteptându-mă. Nu-mi cred ochilor. Așa cum a prevestit Peyssou, totul vine în același timp. Mă scol, îl scutur pe Thomas cu putere și privim împreună prima apariție a soarelui din ultimele două luni de zile.

Îmi amintesc de o excursie de douăzeci și cinci de kilometri, făcută noaptea, pe bicicletă, cu tovarășii mei din cadrul *Cercului*, plus un urcuș de o oră și jumătate, nu mai puțin, ca să ajungem în punctul cel mai înalt al departamentului (512 m) spre a vedea răsăritul soarelui. E unul din lucrurile pe care le faci la cincisprezece ani, cu o beție pe care, pe urmă, n-o mai ai. Și e păcat. Ar trebui să trăim dând mai multă atenție vieții, căci nu-i prea lungă.

— Hai, îi zic eu lui Thomas. Mergem să punem șeile pe cai și să privim totul de la Poujade.

Ceea ce și facem, fără să ne spălăm și să mâncăm. Colina Poujade, aflată mai sus de Malejac, este cea mai înaltă din împrejurimi. Încalec pe Malabar și o las, ca de obicei, pe Amarante lui Thomas, Malabar

cerând încă destulă atenție, în timp ce Amarante este blândețea personificată.

Mi-a rămas în minte acea plimbare făcută la revărsatul zorilor la Poujade împreună cu Thomas: nu că s-ar fi întâmplat ceva – n-a fost nimic decât soarele și noi – și nici că s-ar fi spus ceva important. Nici n-am deschis gura. Nici măcar ce se vedea de la Poujade nu era frumos: un ținut pustiit de foc, ferme în ruină, câmpuri înnegrite, schelete de copaci. Dar deasupra tuturor acestora era soarele.

Cât am urcat până în vârful colinei, soarele, ajuns deasupra orizontului, și-a schimbat culoarea din roșu în roz și din roz în alb-roșcat. Cu toate că dădea suficientă căldură, te puteai încă uita la el fără să clipești, atât era de voalat. Pământul îmbibat de apă fumega de pretutindeni, degajând un abur care părea și mai alb în comparație cu negrul pământului ars.

Cu caii unul lângă altul și fața către răsărit, așteptăm în tăcere pe colina Poujade să iasă soarele din aburii aceia. Când iese, deodată, și iapa, și armăsarul își ciulesc în același timp urechile de parcă ar fi fost surprinși de ceva neobișnuit. Amarante, speriată, scoate chiar un ușor nechezat și își întoarce capul spre Malabar. Acesta îi mușcă ușor gura, ceea ce pare s-o liniștească. Cum capul iepei e întors către mine, bag de seamă că clipește din ochi cu o repeziciune uimitoare, mult mai repede, pe cât mi se pare, decât un om. E drept că Thomas, ca și cum pleoapele nu i-ar fi de-ajuns, își duce mâna streașină la ochi. Fac la fel. Strălucirea e aproape de nesuportat. Ne dăm seama, după durerea pe care o simțim, că am trăit de două luni de zile încoace într-o penumbră de pivniță. Cu toate acestea, după ce m-am acomodat, jena e înlocuită de euforie. Pieptul mi se dilată. Lucru ciudat, trag aerul cu putere de parcă lumina ar fi ceva care se respiră. Am, de asemenea, impresia că ochii mi se deschid mai mari ca oricând și că eu însumi mă deschid odată cu ei. În același timp, scăldându-mă în această lumină, încerc un sentiment nemaipomenit de eliberare, de ușurare. Îl întorc pe Malabar ca să simt căldura soarelui în spate

și pe ceafă. Și ca să-mi expun la soare toate părțile corpului, încep să mă învârt la pas pe vârful colinei, urmat îndeaproape de Amarante, care nu-i mai cere învoire lui Thomas să-l imite pe armăsar. Mă uit la pământul de la picioarele mele. Frământat și pătruns de ploaie, nu mai e doar praf. A recăpătat o înfățișare vie. În nerăbdarea mea, caut chiar urma vreunui vlăstar proaspăt și mă uit la copacii mai puțin arși de parcă aș putea să zăresc vreun mugure.

A doua zi se ia hotărârea să-l sacrificăm pe Prince, tăurașul. La Malevil îl avem acum pe Hercule, taurul de la Etang. În La Roque există, de asemenea, un taur. Păstrarea lui Prince nu mai are niciun rost și apoi, întrucât urmează să o dăm pe Noiraude celor din La Roque, iar Marquise își hrănește gemenii, ne trebuie laptele muls de la Princesse.

„Sacrificarea" – ăsta e termenul ipocrit care se folosește în revistele de specialitate pentru uciderea unui animal – a fost un lucru îngrozitor. Pentru că de cum i se ia vițelul, Princesse începe să scoată niște mugete de-ți rupe inima. Mietta, care l-a alintat pe Prince până în ultima clipă, se așază pe pavaj plângând cu lacrimi fierbinți. Faptul a avut și un efect fericit, deoarece aceste „sacrificări" îl ațâțau până atunci pe Momo în cel mai înalt grad, făcându-l să scoată țipete sălbatice tot timpul cât dura rușinoasa operație. Văzând-o pe Mietta plângând, Momo a tăcut, a încercat s-o mângâie și, nereușind, s-a așezat lângă ea și s-a pus și el pe plâns.

Prince avea mai bine de două luni și, după ce Jacquet l-a desfăcut în bucăți, s-a luat hotărârea să dăm jumătate din el celor din La Roque, cerându-le în schimb zahăr și săpun. Am luat de asemenea două turte și unt, însă acestea ca daruri. Și totodată trei drugi mari pentru ridicatul trunchiurilor de copac care, în ziua evenimentului, baraseră, probabil, drumul.

Plecăm miercuri, de cum se face ziuă, în căruța trasă de Malabar, eu cu inima strânsă că părăsesc Malevil-ul chiar pentru o zi. Colin – fericit că-și revede atelierul, Thomas – mulțumit că schimbă

peisajul. Suntem toți trei înarmați, cu pușca în bandulieră.

Cei de la Etang nu mai pot de bucurie că au să-i revadă pe Catie și pe unchiul lor Marcel. Mietta, cu părul spălat din ajun, îmbrăcată într-o rochiță imprimată pentru care o complimentăm cu toți (bezele înflăcărate de mulțumire). Jacquet e ras și pieptănat. Iar Falvina nu mai poate de bucurie, dat fiind că plăcerii de a-și revedea fratele i se adaugă cea de a scăpa pentru câteva ceasuri de treburile casnice și de tirania lui Menou.

Fericire prea mare pentru ea căci, de cum părăsim Malevil-ul, se apucă, vorba lui Colin, să turuie ca o moară neferecată. Înțelegem cauza euforiei ei și nimeni n-are inima s-o repeadă. Preferăm, la primul trunchi de copac întâlnit în cale, să coborâm toți patru din căruță cu Mietta după noi și să nu ne mai urcăm în ea decât la coborâșuri, lăsându-l pe Jacquet să îndure singur potopul de vorbe. În orice caz, nu e cu putință să se meargă la trap. Noiraude e legată la spatele căruței și merge cum poate. Ne trebuie mai bine de trei ceasuri ca să străbatem cei cincisprezece kilometri care ne despart de La Roque. În tot acest timp Falvina nu se oprește, cu toate că n-o ascultă nimeni. O dată sau de două ori ciulesc urechea ca să-mi dau seama de mecanismul fluxului. N-are nimic misterios: un lucru îl atrage pe altul, prin simplul joc al asociației de idei. Conversația Falvinei se desfășoară ca un șirag de mătănii. Sau, mai exact, ca hârtia igienică. Tragi de un capăt și se desfășoară de la sine.

La orele opt ajungem în fața porții sudice din La Roque. Acolo găsim deschisă mica ușă tăiată în poartă. N-am decât s-o împing ca să pătrund înlăuntru, să trag zăvoarele și să dau la o parte cele două laturi ale ei. Mă aflu în oraș, dar nu e nimeni prin apropiere. Strig. Nu răspunde nimeni. E drept că poarta dă în partea de jos a orașului care, fiind arsă și distrusă, nu este de mirare că nu e locuită. Faptul însă că poarta nu e nici păzită și nici măcar încuiată dovedește inconștiența lui Fulbert.

La Roque este un târgușor cățărat pe o înălțime, apărat de o faleză, închis complet de metereze în partea de jos și având în vârf un castel. Există o duzină întreagă de târguri de acest fel în Franța, toate îndrăgite înainte vreme de turiști, însă La Roque e unul dintre cele mai omogene, deoarece toate casele lui sunt vechi, niciuna n-a fost stricată, iar meterezele sunt întregi, cu două porți frumoase, flancate de turnuri rotunde, una la sud – cea prin care intrasem – și alta la apus, dând spre șoseaua departamentală care duce la capitala regiunii.

Când intri prin poarta sudică te găsești în fața unui labirint de străduțe înguste care se deschid către strada mare. Aceasta e nițel mai largă decât celelalte, dar i se spune așa din cauza prăvăliilor. Strada mare are și un alt nume: *traversa*.

Prăvăliile sunt foarte frumoase pentru că, atunci când a intervenit modernizarea, direcția monumentelor publice a interzis să se facă vreo modificare la fațade. Restul este din piatră aparentă aurie cu joante foarte discrete, acoperișurile din plăci de gresie, iar părțile refăcute din plăci de gresie noi, luminoase și calde, alternând cu petele cenușii-negre ale plăcilor vechi. Pietrele mari și inegale ale pavajului au, ca și casele, patru sute de ani vechime și sunt minunat lustruite de cei pe care i-au văzut pășind.

Această stradă principală urcă foarte abrupt până la poarta castelului, împodobită, monumentală, însă fără cetățuie la intrare, fără metereze, fără deschizături pentru ochit, acest fel de apărare nemaifiind la modă în epoca târzie în care a fost construit. Poarta propriu-zisă a fost vopsită de familia Lormiaux într-un verde-închis, ceea ce, la prima vedere, uimește deoarece în La Roque toate obloanele sunt vopsite, potrivit tradiției, în roșu-închis. Castelul este închis și el de ziduri de care au fost rezemate case de aceeași vechime, adică din secolul XVI, când a fost reconstruit pe locul unei cetăți arse. În fața castelului se află o mică esplanadă de cincizeci pe treizeci de metri de unde se deschide

o vedere largă – pe vreme frumoasă se vede chiar Malevil-ul – și unde familia Lormiaux a cărat o cantitate enormă de pământ pentru a amenaja o peluză în stil englezesc. În spatele castelului se află faleza care îl domină și-l adăpostește.

Ieșind de pe străduțele asfaltate, copitele lui Malabar și roțile căruței fac un zgomot de toată frumusețea pe pietrele pavajului de pe strada mare. Încep să apară capete la ferestre. Îi spun lui Jacquet să oprească în fața măcelăriei lui Lanouaille, ca să descărcăm jumătatea de vițel. Abia ne oprim, că oamenii și ies pe la porți.

Îi găsesc slăbiți și, mai ales, destul de stingheriți. Mă așteptam la o primire exuberantă. Și, cu toate că ochii încep să sticlească atunci când Jacquet ia în spate jumătatea de vițel și o atârnă, ajutat de Lanouaille, de un cârlig, acea licărire se stinge îndată. Același fenomen se repetă când scot cele două turte și untul și i le dau lui Lanouaille, care le primește, după cum îmi dau seama, cu o oarecare ezitare și cu un aer puțin speriat, în timp ce ceilalți locuitori, roată în jurul nostru, se uită la pâine cu priviri lacome, dar încărcate de tristețe.

— Nouă ne dai toate astea? mă întreabă Marcel Falvine, pe un ton răstit, aproape violent, desfăcându-se din îmbrățișarea surorii și a nepoatei sale și înaintând spre mine, cu șorțul lui de piele bălăbănindu-se la fiecare pas.

Mirat de agresivitatea tonului lui, mă uit la el. Îl cunosc de multă vreme, și cel mai adesea l-am văzut în prăvălioara lui cu calapodul între genunchi, reparând încălțăminte. E un om de vreo șaizeci de ani, aproape chel, cu ochi foarte negri și un nas mare cu un neg pe nara dreaptă. Dar ce mă izbește cel mai mult la el e contrastul dintre picioarele lui scurte și strâmbe și umerii uriași.

— Bineînțeles, îi spun. E pentru voi toți.

— În cazul ăsta, zice Marcel cu o voce puternică întorcându-se spre Lanouaille, n-avem ce aștepta. Fă împărțirea imediat. Începând cu turtele.

— Nu știu dacă domnul părinte o să fie de acord, zice Fabrelâtre. Ar fi mai bine să așteptăm.

Fabrelâtre e proprietarul magazinului de mărunțișuri din La Roque. Lung ca o lumânare albicioasă, are niște trăsături flasce, o mustăcioară cenușie și țepoasă sub nas, iar ochii clipesc mereu în spatele ochelarilor de sârmă.

— O să i se pună deoparte ce i se cuvine, zice Marcel fără să-l privească, cu un gest violent al brațului. Și la fel partea lui Armand, a lui Gazel și a Josephei. Fiți pe pace, n-o să fie nimeni nedreptățit. Hai, Lanouaille, ce dracu mai aștepți!

— Degeaba înjuri, zice Fabrelâtre pe un ton autoritar.

Tăcere. Lanouaille se uită la mine ca pentru a-mi cere părerea. Lanouaille e un tânăr de douăzeci și cinci de ani, la fel de solid ca Jacquet, cu obraji plini și o privire sinceră. După cât îmi pot da seama, el e de acord cu Marcel, dar nu îndrăznește să treacă peste opoziția lui Fabrelâtre.

Suntem înconjurați de vreo douăzeci de persoane. Mă uit la fețele acelea, unele cunoscute, altele necunoscute, și pe toate citesc foamea, frica și tristețea. Îmi dau seama că trebuie să intervin și în ce sens anume. Aștept însă să sesizez mai bine situația.

Cineva face câțiva pași înainte. E Pimont, care ținea un debit de tutun-papetărie-ziare în La Roque. Îl cunosc bine și mai bine încă pe nevastă-sa, Agnès. Amândoi sunt oameni de treizeci și cinci de ani, Pimont, fost centru înaintaș al echipei care o bătuse pe cea de la Malejac în ziua în care unchiul și părinții mei fuseseră omorâți în accidentul de mașină. Mic, vioi, îndesat, cu părul tuns scurt, surâzător. Acum însă surâsul i-a dispărut.

— Nu există nici motiv să amâni împărțirea, zice el pe un ton încordat. Garantăm cu toții că o să fie dreaptă și că n-o să fie omis nimeni.

— Ar fi totuși mai politicos să așteptăm, zice Fabrelâtre pe un ton sec, clipind în spatele ochelarilor lui de sârmă.

Bag de seamă că nici Pimont, nici Marcel, nici Lanouaille nu se uită la Fabrelâtre când vorbește. Văd, de asemenea, că Marcel, vioi și clocotitor cum este, nu a reacționat totuși când Fabrelâtre l-a mustrat în public pentru înjurătura lui. Văzând privirile neliniștite și înfometate cu care mulțimea fixează cele două turte, îmi e limpede că toți sunt pentru împărțirea imediată. Dar, afară de Marcel și de Pimont, nimeni nu a îndrăznit să vorbească. Fabrelâtre cel flasc, șters și amorf, ține în șah douăzeci de oameni!

— Hai, zice deodată bătrânul Pougès adresându-i-se lui Lanouaille în dialect (și imediat îmi dau seama că Fabrelâtre nu înțelege dialectul), împarte-o, băiețaș, că-mi lasă gura apă după turta asta!

Despre bătrânul Pougès am să vorbesc mai încolo. A intervenit pe un ton de glumă, însă nu i s-a alăturat nimeni. Se face tăcere. Lanouaille se uită la mine și apoi la marea poartă verde-închis a castelului, de parcă s-ar teme să n-o vadă deschizându-se brusc.

Cum tăcerea se prelungește, înțeleg că a sosit momentul să intervin.

— Ce mai discutați atâta, zic eu cu un surâs jovial. Faceți o problemă din nimica toată! Dacă vi se pare că e vreo încurcătură, n-aveți decât să hotărâți cu majoritatea voturilor celor de față. Ia să vedem, continuu eu ridicând vocea, cine e pentru împărțirea imediată?

Un moment de uimire. După care Marcel și Pimont ridică mâna. Marcel cu o violență reținută, iar Pimont mai așezat, însă cu hotărâre. Lanouaille lasă ochii în jos cu un aer jenat. După o clipă, bătrânul Pougès înaintează cu un pas și ridică arătătorul de la mâna dreaptă privindu-mă cu un aer complice, însă fără să-și depărteze degetul de piept, în așa fel încât Fabrelâtre, în fața căruia se află, să nu poată să-l vadă. Acest mic șiretlic mă scârbește și nu-i număr votul.

— Doi pentru, zic eu, dar el nu protestează. Și-acum cine este împotrivă?

Singur Fabrelâtre ridică degetul și Marcel rânjește, însă tot fără să-l privească. Pimont surâde cu un aer batjocoritor.

— Cine se abține?

Nimeni nu se mișcă. Îmi plimb privirea peste cei de față. E de necrezut: nici măcar nu îndrăznesc să se abțină.

— Cu două voturi contra unu, spun eu cu o voce calmă, a fost votată împărțirea imediată care o să se facă sub supravegherea donatorilor. Thomas și Jacquet răspund de asta.

Thomas, care duce o conversație însuflețită cu Catie (pe care o s-o examinez mai târziu în voie), înaintează urmat de Jacquet, și mulțimea, supusă, se dă la o parte dinaintea lor pentru a-i lăsa să intre în dugheana lui Lanouaille. Îi arunc o privire rapidă lui Fabrelâtre, galben și dezumflat. Trebuie să fie tare prost dacă s-a pretat la votul meu și a votat și el, lăsând astfel să se vadă cât e de izolat. Îmi dau seama că neghiobul ăsta nu înseamnă nimic. În spatele porții verzi se află forța care conduce jocul.

Lanouaille, plin de sârg, se pune pe treabă și, în timp ce taie turtele, o văd pe Agnès cu copilul în brațe stând mai la o parte și lăsându-și soțul să se așeze la coadă. Mi se pare puțin slăbită, însă tot așa de plăcută la vedere, cu părul blond strălucind în soare și ochii de un căprui-deschis care îmi dau totdeauna impresia că sunt albaștri. Mă apropii. Revăzând-o, simt redeșteptându-mi-se vechea slăbiciune pentru ea. Iar ea, la rându-i, mă privește cu ochi afectuoși și triști de parcă mi-ar fi spus: ei, bietul meu Emmanuel, dacă te-ai fi hotărât acum zece ani, azi aș fi fost la Malevil. Așa e, într-adevăr. Iată încă un lucru pe care nu l-am făcut în viață. Și mă gândesc adesea la asta. În timp ce ne comunicăm astfel gândurile, încep și conversația. Îl mângâi pe copil pe obraz, pe copilul care ar fi putut fi al meu. Aflu de la Agnès că e fetiță și că merge pe opt luni.

— Se pare, Agnès, că dacă nu v-am fi dat vaca n-ai fi vrut să-ți încredințezi fetița celor de la Malevil. E adevărat?

Îmi aruncă o privire plină de indignare.

— Cine ți-a spus asta? Nici n-a fost vorba de așa ceva!

— Știi bine cine.

— A, ăla! spune ea cu furie reținută. Dar am băgat de seamă că și ea începe să vorbească mai încet.

În clipa aceea îl zăresc cu coada ochiului pe Fabrelâtre îndreptându-se pe furiș spre poarta verde.

— Domnule Fabrelâtre! strig cu voce puternică.

El se oprește, se întoarce și toți ochii se îndreaptă spre el.

— Domnule Fabrelâtre! zic surâzând jovial și îndreptându-mă spre el, mi se pare foarte imprudent să plecați în timp ce se face distribuirea!

Surâzând în continuare îl apuc de braț, fără ca el să reacționeze, și-i spun pe un ton indiferent:

— Nu vă duceți să-l sculați pe Fulbert. După cum știți, e un om cu sănătatea șubredă. Are nevoie de mai mult somn.

Îi simt brațul moale și fără mușchi tremurând sub al meu și, fără să-l las din strânsoare, îl conduc cu pași mărunți spre dugheană.

— Dar domnul părinte trebuie să fie anunțat de sosirea dumneavoastră, răspunde el cu o voce surdă.

— Nu-i nicio grabă, domnule Fabrelâtre. E abia opt și jumătate. Duceți-vă să-l ajutați pe Thomas la împărțirea rațiilor.

Și lumânarea asta mare ascultă! Se supune! E destul de moale și de prost ca să participe la împărțirea împotriva căreia s-a pronunțat. Marcel, cu brațele încrucișate pe șorțul lui de piele, își permite să facă haz în gura mare, dar singur. Nimeni nu-l imită în afară de Pimont. Însă la Pimont mi-e acum rușine să mă uit după privirile un pic cam prea tandre pe care le-am schimbat cu soția lui.

Vreau să mă îndrept spre Catie când mă oprește bătrânul Pougès. Îl cunosc bine. Dacă amintirile mele sunt exacte, trebuie să aibă șaptezeci și cinci de ani. E mic de stat, nu prea gras, are păr puțin, dinți la fel și foarte puțină poftă de muncă. Singurul lucru pe care îl are din belșug e mustața, de un alb gălbejit,

care-i cade, după moda galică, de amândouă părțile buzelor și de care e mândru, cred, căci și-o netezește bucuros, cu un aer hâtru. Eu, Emmanuel, îmi spunea el când îl întâlneam la Malejac, cu toate că nu prea arăt, i-am dus pe toți. Mai întâi pe nevastă-mea, care a mierlit-o. Una la mână. O viperă, ai cunoscut-o. Pe urmă, la șaizeci și cinci de ani, pensia de agricultor și, imediat după aceea, mi-am dat ferma ca viajeră. Și stau în bună pace în La Roque și iau din două părți, așa că trăiesc, cum s-ar spune, pe socoteala prințesei. Și nu fac nimic. De zece ani așa merge! Și nu s-a terminat. La nouăzeci de ani am să mor, ca taică-meu! Așa că mai am încă cincisprezece ani de viață bună! Și de plătit, plătesc alții!

Îl întâlneam pe Pougès cu mustața lui la Malejac, fiindcă străbătea în fiecare zi, chiar și pe zăpadă, cu bicicleta cei cincisprezece kilometri care despart La Roque de Malejac ca să bea două pahare de vin alb la cârciuma pe care Adelaida o deschisese la un moment dat lângă băcănie. Două pahare, nu mai mult. Pe unul îl plătea el. Pe celălalt i-l oferea ea, totdeauna fată cumsecade cu clienții vechi. Și până și acolo Pougès profita. Vinul gratuit îl bea pe-ndelete.

— Dar cum se face, mă întreabă Pougès cu glas scăzut, trăgându-se de mustață și privindu-mă cu un aer șiret, că n-ai numărat și votul meu?

— Nu te-am văzut, îi spun eu cu un zâmbet ușor. Probabil că n-ai ridicat mâna destul de sus. Data viitoare o să trebuiască să fii mai hotărât.

— Totuși, zice el, luându-mă la o parte, am votat pentru. Ține minte, Emmanuel, că am votat pentru. Nu sunt de acord cu ceea ce se petrece aici.

Dar nici să ia atitudine, sunt sigur.

— Cred că-ți lipsesc, zic eu politicos, micile plimbări cu bicicleta și cele două păhărele de vin alb de la Malejac.

Se uită la mine și dă din cap.

— Plimbările nu-mi lipsesc, fiindcă, poate n-ai să mă crezi, Emmanuel, dar eu mă plimb și acum cu bicicleta în fiecare zi pe șosea. Mai degrabă îmi lipsește locul unde să mă odihnesc. Fiindcă din vinul

de la castel, poți să și crapi că ticăloșii ăia nu-mi dau nici măcar un degetar, continuă el cu furie stăpânită.

— Ascultă, îi spun în dialect. Acum, că drumul e liber, de ce nu te-ai repezi din când în când până la Malevil? Pentru că Menou nu ți-ar refuza un păhărel rubiniu din via noastră care nu-i cu nimic mai prejos decât cel alb al Adelaidei.

— Păi nu te refuz, zice el abia ascunzându-și sentimentul de triumf aproape obraznic pe care i-l dă gândul acestei consumații neplătite. Ești cu adevărat drăguț, Emmanuel! Și n-am să spun la nimeni, mai ales că ar exista unii care ar vrea să abuzeze!

După care-mi pune amical o mână pe braț, îmi zâmbește și îmi face cu ochiul trăgându-se de mustață și plătindu-mi astfel dinainte tot vinul pe care avea să-l bea de la mine. Ne despărțim apoi mulțumiți unul de celălalt, el de a-și fi găsit o nouă prințesă, eu de a fi stabilit o legătură regulată și discretă cu La Roque.

În prăvălioara lui Lanouaille împărțirea se apropie de sfârșit. De îndată ce-și primește partea de pâine și unt, fiecare se întoarce în grabă la casa lui de parcă s-ar teme să nu i-o ia cineva înapoi în ultimul moment.

— Și-acum, îi spun lui Lanouaille, tranșează și carnea fără întârziere.

— Asta o să ia timp, zice Lanouaille.

— Oricum, dă-i drumul.

El se uită la mine – băiat drăguț, voinic, dar foarte timid – și apoi ia din cârlig jumătatea de vițel, o aruncă pe tejghea și începe să-și ascută cuțitul. În prăvălie nu mai rămân decât Marcel, Thomas, Catie și o fetiță pe care o ține de mână.

După ce s-a terminat împărțirea, Jacquet s-a dus să-i dea o mână de ajutor lui Colin care, la câțiva metri mai încolo, își încarcă fierăria în căruță. Falvina și Mietta, pe care nu le văd nicăieri, sunt, probabil, pe la prieteni, în târg. Cât despre Noiraude, pe care, lucru ciudat, toată lumea a cam dat-o uitării la vederea turtelor, stă legată de un belciug la dreapta

marii porți verzi, cu botul băgat într-un braț de fân pe care Jacquet a avut bunul simț să-l aducă.

În sfârșit, acum pot să o examinez pe Catie. E mai înaltă și mai puțin rotundă decât Mietta, desigur sub influența revistelor de modă și a cultului slăbitului propagat de ele. Are, ca și sora ei, un nas și o bărbie un pic cam pronunțate, ochii negri frumoși, dar foarte machiați, o gură sângerie din cauza fardului și un păr mai puțin bogat, însă aranjat. E îmbrăcată în niște blugi foarte strânși pe corp, o bluză bălțată, un cordon lat cu cataramă aurie, iar la urechi, la gât, la mâini și pe degete are o mulțime de bijuterii fantezi. Aranjată și împodobită cum e, pare ieșită dintr-o pagină a revistei *Mademoiselle Age Tendre*, iar atitudinea ei degajată, dezinvoltă și nepăsătoare, cu un braț sprijinit de un perete al prăvăliei și cu bazinul ieșit și proiectat înainte, mi se pare copiată după manechinele din catalogul magazinului La Redoute.

După părerea mea, Catie nu are privirea atât de dulce ca a Miettei, însă probabil că e încărcată de o agresivitate sexuală foarte eficace judecând după felul în care l-a înhățat, reținut și îmbătat pe Thomas doar în câteva minute. Acum el stă în picioare în fața ei pierdut cu totul. Când ne-am dat jos din căruță, Catie și-a făcut probabil dintr-o ochire alegerea, fixându-se asupra celui care-i sta acum în față cu o repeziciune și o forță care, după părerea mea, nu-i lasă celui în cauză nicio speranță.

— Emmanuel, mi se adresează Marcel, nu o cunoști pe nepoțica mea.

Îi strâng mâna nepoțelei, îi spun câteva cuvinte, ea îmi răspunde, dar în timpul acestei ceremonii sociale mă învăluie cu o privire expertă și rapidă. Sunt judecat, măsurat și cântărit, nu din punct de vedere moral, și cu atât mai puțin intelectual, ci doar ca eventual partener în singura activitate care i se pare importantă în viață. Și cred că primesc o notă bună. După care, Catie își întoarce privirile la Thomas. Ceea ce mă surprinde în această treabă este repeziciunea extraordinară și aproape brutală cu care

ce petrece procesul de înstăpânire a lui Thomas. E drept că nimic nu este normal în viața pe care o ducem din ziua evenimentului. Dovadă, felul în care se pune în La Roque problema împărțirii. Dovadă, de asemenea, faptul că niciunul dintre noi n-a găsit de cuviință să-și dea jos pușca de pe umăr, nici măcar Colin, pe care, probabil, îl stingherește serios în timp ce încarcă căruța.

— Și tu? o întreb pe fetița pe care Catie o ține de mână și care, plictisită de intensele schimburi de priviri ce au loc pe deasupra capului ei, se amuză de la o vreme urmărindu-mi toate mișcările. Cum te cheamă?

— Evelyne, răspunde ea, fixând asupra mea cu gravitate niște ochi albaștri, încercănați și înfundați în orbite, care-i umplu mai bine de jumătate din fața-i slabă, încadrată de un păr lung, blond, complet țeapăn și care-i cade până la coate. O apuc cu amândouă mâinile de subsuori și o ridic până în dreptul feței ca s-o sărut, iar ea își petrece imediat picioarele pe după șoldurile mele, cuprinzându-mă în același timp cu brațele slabe de gât. În timp ce mă sărută și ea, cu o expresie de fericire pe față, se agață de mine cu mâinile și cu picioarele cu o forță care mă surprinde.

— Ascultă, spune Marcel, întorcându-se spre mine, aș vrea să te văd o clipă în atelierul meu înainte de venirea ticăloșilor ălora.

— Cu plăcere, îi răspund. Voi doi, spun adresându-mă lui Catie și lui Thomas, duceți-vă să-l ajutați pe Colin la încărcatul căruței. Dă-te jos, Evelyne, lasă-mă, zic făcând un efort ca să mă desprind din brațele ei mici și slabe, în timp ce Catie îl ia pe Thomas de mână și-l trage după ea.

— Nu, nu, spune Evelyne, lipindu-se de mine. Du-mă așa până la Marcel.

— Dacă te duc, te dai jos?

— Îți promit.

— N-ai s-o scoți la capăt cu puștoaica dacă cedezi, spune Marcel.

Și adaugă:

— Stă la mine de la căderea bombei. Catie se ocupă de ea. Și, crede-mă, câteodată e foarte neplăcut, pentru că suferă de astmă. Și nopțile ei de criză nu-s un fleac.

Prin urmare aceasta e orfana de care a vorbit Fulbert și de care „nimeni din La Roque nu e dispus să se ocupe”. Ce om respingător. Minte cu ușurința cu care respiră, chiar și atunci când nu e nevoie.

Marcel nu mă duce în atelier, unde am putea fi văzuți, ci într-o minusculă sufragerie a cărei fereastră dă spre o curte nu cu mult mai mare. Îi observ imediat liliacul. Adăpostit între patru ziduri, s-a îngălbenit, dar a scăpat de pârjol.

— Ai văzut, spune Marcel, căruia i se poate citi plăcerea în ochii lui negri. Are muguri! Liliacul meu n-a pierit, o să-și revină. Dar stai jos, Emmanuel.

Mă supun și Evelyne mi se instalează imediat între picioare. Îmi apucă degetele mari cu câte o mână și, întorcându-mi spatele, și le încrucișează pe piept. După care se potolește.

Așezându-mă, mă uit la rafturile de deasupra comodei de nuc, pe care sunt aranjate cărțile lui Marcel. Nu sunt decât cărți din colecțiile de buzunar și în ediții populare. Pentru că cele de „buzunar” se pot cumpăra oriunde, iar pentru a intra în posesia celor în ediții populare nu ești nevoit să calci într-o librărie. Mi-aduc aminte cum mă uimise Marcel odată, când aveam doisprezece ani, înainte de a lua o carte pe care voia să i-o arate unchiului, l-am văzut săpunindu-și îndelung mâinile sub robinetul de la bucătărie. Când a revenit, am constatat că nu erau mai albe ca înainte. Mâini mari, tăbăcite ca tovalul, și cu urme negre în adânciturile pielii.

— Nu-ți pot oferi nimic, bietul meu Emmanuel, spune așezându-se în fața mea.

Și începe să-și clatine capul cu tristețe:

— Ai văzut?

— Am văzut.

— Uite, să fim drepți. La început Fulbert a fost util. El a fost cel care ne-a pus să îngropăm morții. Într-un fel, ne-a redat chiar curajul. Dar puțin câte

puțin, împreună cu Armand, a început să strângă șurubul.

— Și voi n-ați reacționat?

— Când am vrut să ne opunem, era prea târziu. La început am fost prea încrezători. Fulbert știe să vorbească. Ne-a spus: toată marfa din băcănie trebuie transportată la castel, pentru a evita jaful, având în vedere că proprietarii sunt morți. Bun, lucrul ăsta părea rațional și s-a făcut. La fel s-a procedat și cu mezelurile. După care ne-a spus: oamenii nu trebuie să aibă puști asupra lor pentru că, până la urmă, o să se ucidă între ei. Deci trebuie să le adunăm. Tot la castel. Bun, nici lucrul ăsta nu era o prostie. Și pe urmă ce sens avea să păstrăm armele, dacă nu mai era vânat? Și într-o bună zi, vezi tu, ne-am pomenit că totul era la castel: furajele, grânele, caii, porcii, mezelurile, articolele de băcănie și puștile. Nu mai vorbesc de vaca pe care ne-ai adus-o. Și acum uite. Castelul este cel care împarte rațiile zilnice oamenilor. Și rațiile variază de la o persoană la alta, înțelegi? Și, de asemenea, de la o zi la alta, după bunul plac al patronului. Așa ne ține în mână Fulbert. Prin rații.

— Și Armand ce face acolo?

— Armand? E mâna care execută. El e teroarea. Fabrelâtre e serviciul de informații. Ăsta-i mai degrabă un dobitoc, zic eu, după cum ți-ai putut da și tu seama.

— Și Josepha?

— Josepha e cea care face menajul. Are cam cincizeci de ani. Nimic care să-ți bucure ochiul la ea. Și totuși nu face numai menajul, dacă înțelegi ce vreau să spun. Locuiește la castel împreună cu Fulbert, Armand și Gazel. Gazel e vicarul pe care Fulbert vrea să ți-l trimită după ce o să-l modeleze bine.

— Și ce fel de om e Gazel ăsta?

— E o muiere, spune Marcel, începând să râdă și-mi pare bine că râde, fiindcă totdeauna l-am văzut vesel în dugheana lui, cu ochii negri vioi, cu negul fremătând, cu umerii herculeeni scuturați de un râs

pe care trebuie să și-l rețină din cauza cuielor ținute în gură și luate unul câte unul spre a le bate în pingele. Și cum îmi mai place felul lui de a le fixa cu siguranță, fără să rateze măcar unul, și cu ce viteză!

— Gazel, reia el, e un văduv de vreo cincizeci de ani. Dacă vrei să te distrezi, du-te să-l vezi la el acasă, la zece dimineața, pregătindu-se să-și facă menajul, cu părul băgat sub un turban ca să nu i se umple de praf, și să-l vezi ce mai freacă, și șterge, și lustruiește, și toate astea inutil, pentru că locuiește la castel. Și ce mulțumit e. Pentru că, în felul ăsta, nu murdărește la el acasă.

— Și altfel?

— Ei, de fapt nu-i un băiat rău, însă ce vrei, crede în ce face. Și îl venerează pe Fulbert. Totuși, dacă o să vină la Malevil, să nu te încrezi în el.

Mă uit la Marcel.

— N-o să vină niciodată la Malevil. Cei de acolo m-au ales duminecă seara abate al Malevil-ului.

Evelyne îmi dă drumul la degete, se întoarce spre mine și mă privește stăruitor cu un aer speriat, dar ceea ce-mi citește pe față probabil că o liniștește, deoarece își reia imediat vechea poziție. În ceea ce-l privește pe Marcel, acesta își holbează ochii și cască gura mare pentru ca, în clipa următoare, să izbucnească în hohote de râs.

— Ești exact ca unchiu-tău! zice el între două hohote de râs. Ce păcat că nu locuiești în La Roque! Ne-ai fi scăpat de acest parazit. Să știi, zice el, redevenind serios, că m-am gândit și eu la niște măsuri mai tari. Dar aici nu pot conta decât pe Pimont. Și Pimont, să se atingă el de un preot!

Îl privesc în tăcere. Tirania lui Fulbert trebuie să fie foarte apăsătoare pentru ca unui om ca Marcel să-i treacă prin cap asemenea gânduri.

— Spune, mă întreabă, duminica trecută nu i-ai dat lui Fulbert pâine când a plecat de la Malevil?

— Pâine și unt!

— Ei bine, asta s-a aflat datorită Josephei, care, din fericire, trăncănește.

— Dar pâinea era pentru voi toți.

— Ei, păi am înțeles!

Își desface mâinile negre și tăbăcite.

— Uite, spune el, uite unde am ajuns. Dacă mâine Fulbert hotărăște să crapi, apoi crapi. O simplă bănuială că nu vrei să vii la liturghie sau să te spovedești și ai încurcat-o. Porția ta se micșorează. Nu, nu ți-o suprimă! Ți-o reduce. Puțin câte puțin. Și dacă mârâi, te pomenești cu Armand care îți face o scurtă vizită la domiciliu. E, mie nu! continuă Marcel, îndreptându-și spatele. De mine Armand se mai teme un pic. Din cauza ăstuia.

Și din buzunarul șorțului de piele scoate cuțitul ascuțit ca un brici cu care croiește talpa. Nu-l zăresc decât o clipă, căci îl și pune la loc.

— Ascultă, Marcel, îi spun eu. Noi doi ne cunoaștem de mult. L-ai cunoscut și pe unchiul, el te stima. Dacă vrei să vii să stai la Malevil cu Catie și Evelyne, te primim cu multă plăcere.

Evelyne nu se întoarce, însă, încleștându-și mâinile pe degetele mele mari, îmi strânge brațele pe pieptul ei cu o forță uluitoare.

— Îți mulțumesc, zice Marcel, în timp ce ochii negri i se umplu de lacrimi. Îți mulțumesc din suflet. Dar nu pot primi din două motive: în primul rând din pricina decretelor lui Fulbert.

— Decrete?

— Ei da, închipuie-ți: Domnul emite decrete de unul singur, fără să se consulte cu nimeni. Și ni le citește duminica din amvon! Primul decret îl știu pe de rost: proprietatea particulară este desființată în La Roque și toate bunurile mobile, magazinele, alimentele și proviziile existente în incinta fortăreței aparțin parohiei din La Roque.

— Nu se poate!

— Stai puțin! N-am terminat. Al doilea decret: niciun locuitor din La Roque n-are dreptul să părăsească localitatea fără autorizația consiliului parohial. Și acest consiliu, numit de el, este alcătuit din Armand, Gazel, Fabrelâtre și el însuși!

Sunt uluit. Prudența de care am dat dovadă în privința lui Fulbert mi se pare acum mult depășită. În

plus, am văzut și am auzit destule de trei sferturi de oră încoace pentru a avea certitudinea că regimul lui Fulbert n-ar găsi decât puțini apărători în cazul în care s-ar strica relațiile cu Malevil-ul.

— Îți dai seama, spune Marcel, că consiliul parohial n-o să-mi dea niciodată autorizația de plecare. Un cizmar e prea folositor. Mai ales acum.

Spun cu violență:

— Ducă-se dracului Fulbert cu decretele lui cu tot. Hai, Marcel, îți faci bagajul și te iau cu mine!

Marcel dă din cap cu tristețe.

— Nu. Și să-ți spun adevăratul motiv. Nu vreau să-i părăsesc pe cei de aici. Știu bine că nu prea sunt curajoși. În orice caz însă, fără mine ar fi și mai rău. Eu și Pimont îi mai frânăm puțin pe acești domni. Și nu vreau să-l părăsesc pe Pimont. Ar fi prea urât.

Continuă:

— Dimpotrivă, dacă vrei să le iei pe Catie și pe Evelyne, ia-le. Și așa Fulbert o sâcâie de o bucată de vreme pe Catie ca să vină să-i facă menajul la castel. M-ai înțeles! Fără să-l mai pun la socoteală pe Armand, care-i dă târcoale.

Îmi smulg degetele mari din mâinile Evelynei, o răsucesc spre mine și, apucând-o de umeri, o întreb:

— Ești în stare să-ți ții gura, Evelyne?

— Da.

— Atunci, bagă de seamă! Să faci tot ce-o să-ți spună Catie și să nu sufli o vorbă, auzi?

— Da, răspunde ea cu gravitate, asemenea unei soții care jură credință.

Ochii ei mari, albaștri, măriți și mai mult de cearcănele din jurul lor, fixați cu solemnitate asupra mea, mă amuză și în același timp mă mișcă. Căutând să-i imobilizez amândouă brațele ca să nu se mai agațe de mine, mă aplec și o sărut pe amândoi obrajii.

— Mă bizui pe tine, îi spun ridicându-mă.

În clipa aceea se aud dinspre stradă frânturi de glasuri, apoi zgomotul pașilor cuiva fugind pe pavaj și în cămăruță apare Catie gâfâind și strigându-mă

din ușă: veniți repede! Armand se ia la bătaie cu Colin!

Catie dispare imediat. Ies la iuțeală din încăpere, însă băgând de seamă că Marcel se ține după mine, îi spun din pragul ușii:

— Dat fiind că vrei să rămâi aici, zic eu în dialect, e mai bine să nu te amesteci și s-o păzești pe fetiță ca să nu ni se încurce printre picioare.

Când ajung la căruță, Armand se afla într-o situație foarte proastă și vocifera: Jacquet și Thomas i-au imobilizat brațele. (Thomas ajutându-se de o cheie.) Iar Colin stă în fața lui, roșu ca un rac, și agită pe deasupra capului o bucată de țeava de plumb.

— Ei, ce se petrece aici? întreb pe un ton din cele mai pașnice.

Întorcându-i spatele lui Colin, mă interpun între el și Armand.

— Băieți, dați-i drumul lui Armand. Lăsați-l să se explice un pic.

Thomas și Jacquet se supun, destul de mulțumiți, în fond, de intervenția mea, deoarece trecuse o bucată de timp de când îl imobilizaseră pe Armand și, cum Colin nu se decidea să-l lovească, se aflau într-o poziție delicată.

— El e de vină, zice Armand, foarte ușurat și el, arătându-l pe Colin. Amicul tău m-a insultat.

Mă uit la el. S-a îngrășat Armand de când nu l-am mai văzut. Singurul dintre cei din La Roque. E înalt, mai înalt chiar decât Peyssou. Umerii lui largi și gâtul puternic indică multă forță. Și, cu reputația pe care o avea înainte de căderea bombei, era de-ajuns să-și facă apariția la un bal pentru ca sala să se golească.

De altminteri, din cauza acestei însușiri nu a găsit nicio fată dispusă să se mărite cu el, cu toate că la castel avea leafă lunară, locuință, încălzire și lumină gratuite. Așa că, în lipsă de soție, a trebuit să se mulțumească cu tot felul de mardale și de hoaște de prin târg care până la urmă l-au umplut de acreală. E adevărat că, din pricina ochilor lui spălăciți, genelor

și sprâncenelor albe, nasului turtit, bărbiei ieșite și coșurilor de pe obraz, nu prea e atrăgător. Dar nu despre asta e vorba. Și cel mai urât bărbat își găsește nevastă. Ceea ce displace la Armand, pe lângă brutalitatea lui, e că nu-i place munca. Îi place numai să inspire frică. Lumea nu poate să-l sufere și pentru că își dă aere de administrator și de paznic de vânătoare, când, de fapt, nu e niciuna, nici alta. Și-a compus, de altfel, o uniformă pe jumătate militară care-i îndepărtează și ultimele simpatii: un chipiu vechi, o haină de catifea neagră cu nasturi aurii, un pantalon de călărie, tot negru, și cizme. Și pușcă. Nu trebuie uitată pușca. Chiar și când vânătoarea e oprită.

— Te-a insultat? îl întreb. Ce ți-a spus?

— Mi-a spus fac ceva pe tine, zice Armand înciudat. Fac ceva pe tine și pe decretul tău.

— Ai spus tu asta? îl întreb răsucindu-mă și profitând de faptul că sunt cu spatele către Armand pentru a-i face cu ochiul lui Colin.

— Da, zice Colin încă roșu la față. I-am zis și…

Îi tai vorba.

— Necioplitule, nu ți-e rușine! îi zic cu voce puternică în dialect. Retrage imediat ce-ai spus, doar n-am venit aici ca să fim grosolani cu oamenii.

— Bine, mă execut, îmi retrag cuvintele, spuse Colin intrând în joc. Dar, pe de altă parte, el mi-a zis „măi, popo mic”.

— Ai zis tu asta? îl întreb răsucindu-mă spre Armand și fixându-l cu severitate.

— M-a scos din sărite, răspunde Armand.

— Ei bine, recunoaște, recunoaște că ai mers cam departe. Căci „popo mic” este mult mai rău decât „fac ceva pe tine”. Și după toate cele, noi suntem aici invitații preotului din La Roque. Totuși, Armand, nu trebuie să exagerăm. V-am adus o vacă, jumătate de vițel, două turte, un kilogram de unt și tu ne spui popo mic!

— Lui i-am zis popo mic, răspunde Armand.

— Noi sau el, tot aia-i. Hai, Armand, fă ca și el, retractează.

— Dacă asta poate să-ți facă plăcere, spune Armand foarte nemulțumit.

— Bravo! spun eu, simțind că era poate imprudent să merg mai departe cu pretențiile. Ei uite! Acum că v-ați împăcat și se poate vorbi calm, despre ce-i vorba? Ce e cu decretul ăsta?

Armand îmi explică, dându-mi astfel răgaz să-mi pregătesc răspunsul.

— Și tu, bineînțeles, îi spun lui Armand când a terminat, ai vrut să aplici decretul preotului tău, împiedicându-l pe Colin să-și mute magazinul. Având în vedere că magazinul lui, conform decretului, aparține acum parohiei.

— Așa este, răspunde Armand.

— Ei bine, dragă băiete, zic, îți dau dreptate. Nu ți-ai făcut decât datoria.

Armand se uită la mine surprins și cu oarecare neîncredere, genele lui albe clipind peste ochii-i spălăciți. Și continui:

— Numai că, vezi tu, Armand, există o dificultate. Și la Malevil s-a dat un decret. Conform acestui decret toate bunurile care aparțineau locuitorilor Malevil-ului aparțin acum castelului de la Malevil, oriunde s-ar afla ele. Magazinul lui Colin din La Roque aparține deci acum Malevil-ului. Sper că n-ai să afirmi contrariul, îi spun lui Colin cu severitate.

— Nu te contrazic, spune Colin.

— După-părerea mea, continui, e un caz special. Decretul preotului tău nu i se aplică lui Colin, pentru că el nu este din La Roque, ci din Malevil.

— Poate, zice Armand pe un ton obraznic, însă asta o hotărăște domnul părinte și nu eu.

— Ei bine, îi spun luându-l de braț, gest ce a avut drept scop să-i faciliteze o ieșire onorabilă, ai să te duci să-i explici asta lui Fulbert din partea mea, spunându-i în același timp că suntem aici și că s-a făcut cam târziu. Voi, le-am spus eu peste umăr, continuați să încărcați până la noi ordine. Fără să mă laud, spun eu pe un ton confidențial, după ce ne-am îndepărtat cu câțiva pași, pot zice că te-am scos dintr-un impas, Armand, băieții ăștia sunt dintre cei

duri, iar micul Colin, cel mai dur dintre toți; mare minune că nu ți-a despicat țeasta în două, nu atât pentru că l-ai făcut „popo mic” înțelegi, ci „mic”. Acest „mic” nu-l iartă el. Totuși, Armand, spun strângându-i brațul cu putere, La Roque și Malevil n-o să se ia la harță pentru un morman de fiare, care nu mai pot sluji nimănui! Presupunând că Fulbert nu vrea să recunoască dreptul Malevil-ului asupra magazinului lui Colin și că lucrurile se încurcă, și că se ajunge la un schimb de focuri, ar fi prea stupid să ne ucidem pentru asta, nu-i așa? Iar în ce vă privește, dacă împărțiți puștile de la castel oamenilor de aici, nu-i foarte sigur că o să le folosească împotriva noastră.

— Nu văd ce-ți permite să spui asta, zice Armand, oprindu-se și uitându-se la mine alb de frică și de furie.

— Păi uită-te în jurul tău, băiete. Cearta voastră a făcut ceva zarvă. Și uite, uite! N-a ieșit nimeni în stradă! Am zâmbit: nu se poate spune că locuitorii din La Roque ți-au sărit în ajutor când îi aveai pe cap pe cei trei băieți ai mei.

Tac ca să-l las să înghită acest hap amar și el îl înghite în tăcere, odată cu ultimatumul meu voalat.

— Hai, te las, îi spun. Contez pe tine ca să-i explici situația lui Fulbert.

— O să văd ce pot face, spune Armand, încercând să adune în jurul lui cât putea de bine zdrențele amorului lui propriu.

• CAPITOLUL XII

Plecarea lui Armand a fost ca un semnal. Capetele au apărut din nou la ferestre. În minutele următoare toți locuitorii din La Roque invadaseră strada mare. În parte pentru că porția de turtă și de unt pe care abia o înghițiseră le redase un anumit tonus, în parte pentru că înfrângerea lui Armand, observată de după ferestre, le ridicase moralul, atitudinea lor se schimbase. Totuși, frica nu le dispăruse, după cum mi-am putut da seama din privirile ce i le aruncau pe furiș lui Fabrelâtre precum și din faptul că nimeni nu comenta cearta și nici nu îndrăznea să-i dea o mână de ajutor lui Colin și nici măcar să se apropie de căruță. Toți vorbeau însă mai tare, gesticulau cu mai multă vioiciune. Și se simțea o aţâţare stăpânită în priviri. Am urcat cele două trepte ale prăvăliei lui Lanouaille, am bătut din palme și am anunțat cu glas puternic:

— Intenționez ca, înainte de a pleca cu cele două iepe, să fac cu ele câteva tururi de manej pe esplanada castelului pentru a le destinde. De fapt, cum n-au fost călărite de foarte mult timp, prevăd că o să-mi dea ceva bătaie de cap. Dacă asta vă interesează, vreți să-i cer lui Fulbert permisiunea să fiți acolo de față?

Toate mâinile se ridică deodată și e o explozie de bucurie care mă surprinde. Deși n-am prea mult timp la dispoziție, stau să observ acea bucurie, într-atât o găsesc, în fond, demnă de milă. Viața locuitorilor din La Roque este prin urmare atât de pustie și de tristă, încât perspectiva de a vedea un bărbat călare îi aduce într-o asemenea stare. Simt în mâna mea stânga o mânuță caldă. E Evelyne. Mă aplec.

— Du-te și caut-o pe Catie la căruță și spune-i că o aștept la unchiul ei. Iute.

Aștept ca Fabrelâtre să plece și mă duc la casa cizmarului. Vine și Marcel peste câteva secunde. E și

el mai vesel.

— Să știi că le faci o plăcere celor din La Roque cu reprezentația, Emmanuel! Ceea ce ne omoară aici, nu-i numai nedreptatea, ci și plictiseala. Lumea n-are nimic de făcut. Eu, cel puțin, mai lucrez ceva în meseria mea. Mă rog, atât timp cât o să mai am piele. Dar ceilalți? Pimont, Lanouaille, Fabrelâtre? Și agricultorii care n-au să poată semăna înainte de octombrie? Și nu tu radio, nu tu televizor, nici măcar un patefon. La început oamenii se duceau la biserică, nu de alta, dar ca să fie împreună și ca să le vorbească cineva. În primele zile, Fulbert a înlocuit televizorul. Din nenorocire, te saturi repede de ce spune preotul, mereu același lucru. N-ai crede, dar suntem toți dispuși să ne ducem zilnic la castel ca să curățăm bălegarul cailor. A devenit chiar o recompensă curățatul bălegarului! După părerea mea, tirania lui Fulbert ar fi mult mai suportabilă dacă ne-ar da măcar o treabă cât de mică de făcut. Nu știu ce anume. De pildă, să degajăm partea de jos a orașului, să așezăm piatra în grămezi, să recuperăm cuiele. Dar toate astea să le facem în comun, în echipe. Pentru că nenorocirea aici e că nu există niciun fel de viață colectivă. Nimic. Fiecare numai pentru el. Fiecare își așteaptă ciolanul de ros, ca Grivei! Dacă situația asta mai continuă, în curând n-o să mai fim oameni.

N-am timp să-i răspund. Precedată de Evelyne, care imediat se postează lângă picioarele mele, Catie intră ca o vijelie.

— Catie, spun, am foarte puțin timp și n-am să-l irosesc cu un discurs. Ai fi dispusă să vii să locuiești la Malevil împreună cu Evelyne? Unchiul tău e de acord.

Ea se înroșește și o expresie lacomă îi inundă fața. Dar își revine imediat.

— Ei, păi, știu eu, spune ea afectat, lăsându-și ochii în jos.

— Nu prea pari încântată, Catie. Poți să refuzi dacă vrei. Eu nu forțez pe nimeni.

— Nu, nu, zise Catie, numai că mi-e neplăcut să-l părăsesc pe unchiul.

— Ia te uită, zice Marcel.

— Dacă îți vine atât de greu, spun, atunci poate că ar fi mai bine să rămâi. Să renunțăm.

În acel moment înțelege că-mi bat joc de ea, zâmbește și îmi spune cu o îndrăzneală țărănească care îmi place mai mult decât aerele pe care și le-a dat până atunci:

— Râzi de mine? Aș fi foarte mulțumită să plec cu voi!

Mă pun pe râs, într-adevăr, și Marcel la fel. Probabil că a remarcat și el micile dialoguri și privirile lungi de dinaintea prăvăliei măcelarului.

— Atunci, vii? zic. Fără prea multe regrete?

— Nu-ți vine prea greu să-ți părăsești unchiul? zice Marcel.

Râde și ea, deschis, cu elan, și râsul ei propagându-se de la un capăt la celălalt al corpului face să i se scuture umerii, pieptul, șoldurile. Acest spectacol îmi place și ochii-mi întârzie mai mult asupra lui. Bineînțeles că-și dă imediat seama de aceasta și își întețește micul ei dans, aruncându-mi în același timp ocheade.

Continui:

— Ascultă-mă bine, Catie. N-ai, desigur, nicio îndoială că, dacă i s-ar cere lui Fulbert permisiunea, nu ți-ar da-o. Tu și Evelyne, veți pleca pe ascuns. Peste câteva minute locuitorii târgului se vor duce, probabil, pe esplanadă ca să asiste la exercițiile pe care vreau să le fac cu caii. Tu n-ai să-i urmezi. Ai să rămâi în camera ta, chipurile ca s-o îngrijești pe Evelyne, cuprinsă de o criză de astmă. Din momentul în care toată lumea o să fie la castel, ai să pregătești bagajul tău și al Evelynei, ai să-l duci la căruță și ai să-l ascunzi cu grijă sub sacii goi în care am adus turtele. După care o să ieșiți pe jos prin poarta de la sud, o s-o apucați pe drumul către Malejac și o să ne așteptați cu cinci kilometri mai încolo, la răscrucea de la Rigoudie.

— O știu, confirmă Catie.

— Să nu vă arătați până nu vă dați seama că suntem noi. Și tu, Evelyne, să asculți de tot ce-o să-ți spună Catie.

Evelyne încuviințează din cap fără să spună nimic și privindu-mă cu o pasiune mută. Se face tăcere.

— Îți mulțumesc, Emmanuel, spune Catie, cu emoție. Pot să-i spun și lui Thomas?

— Nu-i spune nimic. N-ai timp. Șterge-o cu Evelyne în camera ta.

Și, într-adevăr, o șterge, nu fără să se întoarcă spre a vedea dacă sunt atent la ieșirea ei.

— Atunci, Marcel, te las, nu vreau să mă găsească Fulbert la tine. Asta te-ar compromite.

Marcel mă îmbrățișează. Dar abia ies pe coridor că mă întorc și scot din buzunar un pachet pe care i-l pun pe masă.

— Fă-mi plăcerea și primește-l. O să compenseze nițel micșorarea rației când Fulbert o să afle de fuga lui Catie.

În stradă mă trezesc acostat de o doamnă înaltă și masivă, îmbrăcată într-un pulover albastru și un pantalon larg. Are un păr sârmos, scurt și încărunțit, maxilare puternice și ochii albaștri.

— Domnule Comte, mi se adresează ea cu o voce gravă și bine articulată, dați-mi voie să mă prezint: Judith Médard, profesoară de matematică, celibatară. Spun celibatară și nu domnișoară bătrână ca să preîntâmpin eventuale confuzii.

Găsesc începutul plăcut și, cum n-are nicio urmă de accent de pe aici, o întreb dacă e din La Roque.

— Sunt normandă, îmi răspunde, apucându-mă de brațul drept și strângându-mă cu mâna-i puternică. Locuiesc la Paris. Sau, mai degrabă, locuiam la Paris, pe vremea când exista un Paris. Am, de asemenea, o casă în La Roque, ceea ce mi-a permis să supraviețuiesc.

O nouă apăsare pe biceps. Fac o mișcare discretă ca să mă eliberez din strânsoarea acestei vikinge, însă aș jura că, fără să-și dea seama, își încleștează și mai tare falangele pe mușchiul brațului meu.

— Ceea ce mi-a permis să supraviețuiesc, continuă ea, și să fac cunoștință cu o foarte curioasă dictatură teocratică.

Iată, în sfârșit, o persoană care nu se lasă terorizată de urechile lui Fabrelâtre. Ele se târăsc, clăpăugele, la mai puțin de cinci metri în urma noastră, însă vikinga nu le acordă nicio atenție.

— Fiți atent, continuă cu vocea-i puternică și articulată, eu sunt catolică (a treia apăsare pe braț). Dar un asemenea reprezentant al clerului n-am văzut prea des. Iar despre pasivitatea concetățenilor ce să mai zic? Acceptă orice! Parcă și-ar fi pierdut atributele virile!

În ceea ce o privește, aceste atribute par a nu-i lipsi, cu toate că aparține sexului opus. Pentru că se ține bine înfiptă în pantalonul ei, cu maxilarele pătrate ieșind din puloverul cu guler pe gât și ochii albaștri strălucitori. Și-i sfidează în gura mare pe cei de la putere pe strada principală din La Roque.

— Cu excepția unuia, zice ea, a lui Marcel. Ăsta, da, ăsta-i un bărbat adevărat!

Oare tot așa-i strânge bicepșii și lui Marcel? E în stare. Și are și ce strânge. La șaizeci de ani trecuți, Marcel e numai mușchi și există femei – și nu numai celibatare – cărora le place contactul cu asemenea mușchi.

— Domnule Comte, reîncepe ea cu vocea-i de tribun, vă spun bravo. Bravo pentru împărțirea imediată a alimentelor (apăsare pe braț), singura șansă pentru noi de a ne căpăta partea cuvenită. Și bravo, de asemenea, că v-ați împotrivit S.S.-istului local (nouă apăsare). Nu mă sculasem încă, fiindcă altfel v-aș fi susținut.

Deodată se apleacă spre mine. Spun se apleacă, pentru că îmi face impresia că mă depășește ca înălțime cu cel puțin trei sau patru centimetri și îmi spune la ureche:

— Dacă într-o zi o să încercați ceva, domnule Comte, împotriva acestui jalnic individ, am să vă ajut.

A spus: am să vă ajut cu voce scăzută, dar cu multă energie. Apoi se îndreaptă și, văzând că Fabrelâtre e aproape în spatele ei, îmi lasă brațul, se întoarce brusc și îl izbește cu umărul, ceea ce face ca lumânarea aia mare să se clatine.

— Aer! Aer! exclamă Judith, cu vocea-i puternică și o largă mișcare de brațe… Ce dracu! E destul spațiu în La Roque!

— Scuzați, doamnă, zice Fabrelâtre molâu.

Dar ea nici nu se mai uită la el. Îmi întinde mâna ei lată, i-o strâng și plec cu dureri în biceps. Sunt mulțumit că mi-am descoperit acest aliat.

Cobor până la căruță. Încărcarea s-a făcut foarte repede și se apropie de sfârșit. Corbul, care se dusese să ciugulească fărâmituri până și de sub picioarele lui Lanouaille, se plimbă cu un aer doct pe spinarea lată a lui Malabar. La apropierea mea, scoate un croncănit amabil, vine să se cocoațe pe umărul meu și începe să-mi facă fițe. Thomas, roșu și încordat, cu ochii neliniștiți îndreptați mereu spre cizmărie, mă ia la o parte și mă întreabă:

— Ce se întâmplă? De ce ne-a părăsit Catie?

Îmi place expresia „ne-a”.

— Evelyne are o criză de astmă și Catie rămâne lângă ea.

— E absolut necesar?

— Bineînțeles că e necesar! spun eu șocat. E foarte dureroasă o criză de astmă! Cel bolnav are nevoie de îngrijire.

Își lasă în jos ochii cu un aer încurcat și apoi, ridicându-i deodată cuprins de entuziasm, îmi spune cu o voce surdă:

— Spune-mi, ai vedea vreun inconvenient ca să vină și Catie la Malevil, alături de sora și de bunica ei?

M-am uitat la el. „Alături de bunica ei” sună, după părerea mea, și mai frumos decât „ne-a”.

— Aș vedea un inconvenient foarte mare, răspund eu cu gravitate.

— Care?

— Acela că Fulbert interzice părăsirea localității și s-ar opune categoric la plecarea ei. Ar trebui s-o răpești.

— Ei și? întreabă el cu o voce vibrantă.

— Cum, ei și? Vrei să riști o ruptură cu Fulbert din cauza unei fete?

— Poate nu s-ar ajunge până acolo.

— Ba da! Închipuie-ți că Fulbert are cârlig la mititica asta. I-a cerut să vină să-l servească la castel.

Thomas se îngălbenește.

— Un argument în plus.

— Un argument în plus, pentru ce?

— Pentru a o sustrage acestui individ.

— Ascultă, Thomas, ești extraordinar. Nici nu i-ai cerut părerea lui Catie. Poate îl place pe Fulbert.

— Sunt sigur că nu.

— Și pe urmă, adaug eu, în fond nici n-o cunoști pe Catie. Nu-i niciun ceas de când ai întâlnit-o.

— Se prezintă foarte bine.

— Din punct de vedere moral?

— Da, bineînțeles.

— Dacă asta-i părerea ta, lucrurile se schimbă. În general am încredere în obiectivitatea ta.

Subliniez cuvântul obiectivitate. Degeaba. Și în condiții normale Thomas e impermeabil la umor. Cu atât mai mult acum.

— Atunci, ești de acord? mă întreabă el neliniștit. O luăm?

De data asta mă uit la el foarte serios.

— Trebuie să-mi promiți un lucru, Thomas. Că n-o să iei nicio inițiativă în această problemă.

Ezită, însă ceva din tonul și din privirea mea îl face să reflecteze, așa că îmi spune:

— Îți promit.

Îi întorc spatele, îl fac pe corb să-și ia zborul, deoarece îl găsesc prea greu pentru umărul meu, și o iau în sus pe strada mare. În fund marea poartă verde se deschide și conversațiile se opresc brusc.

Primul care trece pragul este Armand, cu o mutră arțăgoasă și închisă. Urmează apoi un tip foarte nostim, pe care nu-l cunosc, dar pe care îl recunosc

ca fiind Gazel după descrierea lui Marcel. Și, în sfârșit, apare Fulbert.

Bun artist! Nu se mulțumește să-și facă apariția. Își face intrarea. Lăsându-i lui Gazel grija de a închide poarta după el, se oprește plimbându-și privirea peste mulțime cu un aer părintesc. E îmbrăcat cu același costum cenușiu-închis, cu cămașa pe care i-am „cedat-o", cu cravata de tricot gri. Iar pe piept are crucea a cărei extremitate o ține între degetul mare și arătătorul de la mâna stângă, de parcă și-ar trage inspirația din ea. Soarele face să-i strălucească părul negru și-i accentuează masca ascetică iluminată de frumoșii lui ochi sașii. Și nu face pe mărețul, Fulbert. Dimpotrivă, își ține corpul un pic mai retras în comparație cu capul, tocmai ca să arate puținul caz pe care-l face de persoana lui. Cu ochii fixați asupra locuitorilor târgului, are un aer de umilință, de răbdare, gata de suferință.

De cum mă vede urcând către el printre cei adunați acolo, iese din imobilitate și pornește spre mine cu brațele și palmele întinse și cu o expresie de bucurie și frățietate.

— Bun venit în La Roque Emmanuel, spune el eu frumoasa-i voce gravă, luându-mi mâna dreaptă în mâna lui dreaptă și punând deasupra și mâna-i stângă, ca și când ar fi ținut o comoară. Ce bine îmi pare că te revăd! Bineînțeles că nu-i nicio problemă, continuă el, lăsându-mă, cu părere de rău, să-mi retrag mâna. Colin nefiind locuitor al acestui târg, se înțelege de la sine că decretele din La Roque nu i se aplică. Prin urmare poate să-și mute magazinul.

Lucrul ăsta a fost spus foarte repede și pe un ton foarte nepăsător, ca și cum problema nici nu s-ar fi pus.

— Iată și vaca, continuă cu încântare, întorcându-se spre ea și ridicând brațele de parcă ar fi vrut s-o binecuvânteze. Nu e o minune că bunul Dumnezeu a creat un animal care din fân și iarbă poate da lapte? Cum îi spuneți?

— Noiraude.

— Noiraude o să ne dea lapte alb, a continuat el cu un ușor zâmbet bisericesc, pe care însă numai Gazel și Fabrelâtre îl preiau asemenea unui ecou. Dar uite-i și pe prietenii tăi, Emmanuel. Bună ziua, Colin. Bună ziua, Thomas. Bună ziua, Jacquet, zice el cu bunătate, dar fără să înainteze și fără să le strângă mâna, arătând astfel că pune o anumită distanță între stăpân și însoțitori. Miettei și Falvinei se mulțumește să le facă un mic semn din cap. Știu și că ne-ai adus daruri frumoase, Emmanuel, îmi spune întorcându-și către mine ochii negri, umezi de bunătate. Pâine, carne, unt!

La fiecare exclamație, amândouă brațele i se ridică în același timp în aer.

— Cele două turte și untul le-am adus în dar, precizez eu cu voce hotărâtă, însă carnea, nu. Vino să vezi, Fulbert.

O iau eu înainte până la măcelărie.

— După cum vezi, nu-i puțină. Jumătate de vițel. I-am spus lui Lanouaille să nu mai aștepte și să-l tranșeze având în vedere că ziua se anunță călduroasă și că nu mai există frigidere.

Și continui:

— Cât privește pâinea și untul, repet, le-am adus în dar. Vițelul însă, nu. Pentru vițel, Malevil-ul așteaptă de la voi un echivalent în zahăr și săpun.

Cel puțin trei lucruri îi displac lui Fulbert în ceea ce am spus: că i-am zis Fulbert în fieful lui, tranșarea vițelului, care e ireversibilă, și faptul că i-am cerut respectivele produse de băcănie. Dar nu lasă deloc să i se vadă nemulțumirea. Admiră cu gingășie vițelul.

— Este prima carne proaspătă pe care o s-o mâncăm de la căderea bombei, zice el cu frumoasa-i voce de bariton, plimbându-și ochii melancolici de la mine la însoțitorii mei și apoi la concetățenii lui, care continuă să tacă. Mă bucur pentru toți. Cât despre mine, după cum bine știi, Emmanuel, am foarte puține nevoi. Îți dai seama că un om în starea în care sunt eu, cu un picior în groapă, nu mai poate înghiți mare lucru. Dar, pe de altă parte, atât cât am să trăiesc, mă consider un contabil al slabelor rezerve

existente în La Roque, așa că ai să mă ierți dacă am să procedez cu zgârcenie față de tine.

— Darurile sunt daruri, spun eu cu răceală. Dar schimbul e schimb. Dacă schimburile între Malevil și La Roque trebuie să continue, contravaloarea nu poate fi derizorie. Mi se pare că nu sunt prea pretențios dacă cer zece kilograme de zahăr și cincisprezece pachete de detergent pentru jumătate de vițel.

— O să vedem, Emmanuel, zice Fulbert cu blândețe. Nu știu bine cât zahăr mai avem (și-l văd fulgerându-l cu privirea pe Gazel, care e gata să vorbească), însă vom face imposibilul ca să te satisfacem, să ne apropiem cât de cât de satisfacerea cererilor tale. Ți-ai dat seama că noi trăim în cea mai desăvârșită sărăcie. Nimic comun, desigur, cu îndestularea care domnește la Malevil (aici își privește enoriașii cu un aer plin de subînțeles). Va trebui să ne scuzi, Emmanuel, că nu vă putem nici măcar invita la dejun.

— În orice caz, spun eu, intenționam să plecăm imediat după luarea în primire a cailor, puștilor și articolelor de băcănie. Mă rog, nu chiar imediat. Trebuie ca înainte de a pleca să dezmorțesc puțintel iepele.

Îl pun la curent cu proiectul meu în legătură cu esplanada.

— Dar e un lucru minunat! zice Fulbert ispitit imediat de ideea de a face pe mărinimosul fără să-l coste nimic. Din păcate, avem prea puține distracții în parohie. Reprezentația ta va fi binevenită, Emmanuel, mai ales dacă nu-i prea periculoasă pentru tine. Ei bine, să mergem, zice el cu un gest mare și generos al ambelor brațe, pentru a lăsa enoriașii să vină la el. Să nu pierdem timpul dacă ești grăbit. Dar n-o văd pe Catie, continuă el, în timp ce Gazel și Armand deschid larg, în urma semnului ce li-l face, amândouă aripile porții, iar locuitorii înaintează pe aleea castelului, însuflețindu-se un pic, dar fără să ridice vocea.

— Am auzit adineauri că Evelyne are o criză de astmă și Catie o îngrijește, zic.

Și, ca să evit orice întârziere, o apuc cu pași grăbiți pe alee.

Vrând să las caii pentru sfârșit, îi cer mai întâi lui Fulbert să-mi dea puștile; cartușele și articolele de băcănie. Fulbert mă dă în primire vicarului, după ce îi înmânează legătura lui de chei și îi spune încet câteva cuvinte. Jacquet și Colin mă urmează cu doi saci mari în mână.

Nu știu dacă în faimoasa pereche de comici americani Stan era cel mare și Bran cel mic, însă Gazel mă face să mă gândesc la cel mic. Are același gât lung, fața slabă, bărbia ascuțită, ochii bulbucați și un aer tâmp. Spre deosebire însă de actorul american, părul lui cărunt nu e zbârlit, ci foarte bine pieptănat, cu bucle făcute cu fierul, cum erau cele ale surorilor mele. Are umeri înguști, talia subțire, șolduri late și e îmbrăcat cu o bluză de infirmier de un alb imaculat strânsă nu la nivelul buricului, cum ar fi făcut un bărbat, ci mult mai sus. Vocea nu-i e nici de bărbat, nici de femeie, ci neutră.

Străbat alături de el un nesfârșit coridor cu dale de marmură.

— Gazel, îi spun eu, după câte știu, Fulbert are intenția să te hirotonisească preot.

— Nu, nu, nu chiar așa, îmi răspunde Gazel cu vocea lui ciudată. Domnul părinte vrea să mă supună votului credincioșilor din La Roque.

— Și să te trimită la Malevil?

— Dacă o să mă vreți, răspunde Gazel cu o umilință care, lucru curios, nu sună prea fals.

— N-avem nimic împotriva ta, Gazel. Dar, pe de altă parte, presupun că o să-ți fie neplăcut să părăsești castelul din La Roque și căsuța ta din târg.

— Da, spune, Gazel, cu o sinceritate care mă uimește. Mai ales casa.

— Ei bine, îi spun eu, n-o să trebuiască s-o părăsești. Am fost ales de către credincioși duminică seara în unanimitate abate la Malevil.

Aud un râs ușor în urma mea, presupun că e Colin, dar nu mă întorc. Cât despre Gazel, el se oprește și se uită la mine cu ochii lui bulbucați care-i dau mereu un aer mirat atât din cauza proeminenței lor cât și din cauza distanței anormale dintre sprâncene și pleoape. Asta-i dă lui Gazel un aer tâmp, deși înșelător, pentru că nu e prost. Mai bag de seamă la el o umflătură într-o parte a gâtului lui lung. E, cred, un început de gușă și sunt surprins pentru că de asta suferă la noi mai ales femeile în vârstă. Oricum, pe cât se pare, niciuna din glandele bietului băiat nu funcționează normal.

— Și i-ați spus domnului părinte? întreabă Gazel cu vocea-i subțiratică.

— Încă n-am avut prilejul.

— Cred că domnul părinte o să fie foarte contrariat, spune Gazel, reluându-și mersul pe culoar alături de mine.

Ceea ce vrea să însemne, presupun, că el nu e deloc. Perspectiva de a părăsi La Roque și de a nu mai putea să-și deretice în fiecare dimineață casa, și așa curată, i se pare îngrozitoare. În fond nu-i antipatic, Gazel. Un maniac blând care-și adoră preotul și visează să intre direct în rai cu buclele lui frumoase, cu bluza-i albă fără nicio pată, cu sufletelul curat și, odată ajuns acolo, să se arunce fără întârziere la picioarele fecioarei Maria. Inofensiv. Sau poate că nu. În orice caz nu de tot, dacă a acceptat un stăpân ca Fulbert și închide ochii la nedreptate.

Ușa pivniței este închisă de două ori cu cheia și Gazel o descuie. Acolo a înghesuit Fulbert avuțiile smulse celor din La Roque prin persuasiune. Pivnița e împărțită în două. În partea în care ne aflăm se găsesc: bunurile necomestibile. Într-o altă pivniță, separată de prima printr-o ușă încuiată cu un lacăt enorm, se află produsele de băcănie, mezelurile, vinul. Acolo Gazel nu-mi dă voie să intru. Ce văd, văd fiindcă arunc în grabă două ochiri când intră și când iese.

Puștile se află în prima pivniță, aranjate pe un rastel, iar pe o etajeră care se întinde pe toată lungimea rastelului se găsesc munițiile, sortate cu cea mai mare grijă.

— Uite, zice Gazel cu vocea lui fără timbru. Alege.

Sunt uimit de atâta generozitate. Îmi dau seama imediat că ea se datorește ignoranței atât a lui Fulbert, cât și a lui Gazel, dar nu las deloc să mi se vadă uimirea și-i arunc o privire și lui Colin, ca să nu facă vreun comentariu. Număr unsprezece puști, în cea mai mare parte puști ușoare de vânătoare, dar printre care văd strălucind, asemenea unui pur sânge în mijlocul unor mârțoage nenorocite, un minunat Springfield pe care Lormiaux îl cumpărase, probabil, pentru o vânătoare de lux în junglă. Armă scumpă. În stare să doboare un bivol de la o sută cincizeci de metri (cu doi ori trei ochitori de nădejde bine pitiți și gata să sară oricând în ajutorul clientului neîndemânatec). Nu o iau imediat. Verific mai întâi munițiile. Calibrul corespunzător se află acolo și în cantitate mare. Celelalte două alegeri le fac rapid: o pușcă de 22 cu bătaie lungă și cu lunetă care aparținuse, probabil, băiatului lui Lormiaux și, în al treilea rând, cea mai bună pușcă de vânătoare cu două țevi. Și pentru acestea sunt muniții din belșug. Sunt puse toate în fundul sacului în care vâr și cele trei puști spunându-i lui Jacquet să le lege ca să nu se izbească una de alta în timpul transportului. După aceea Gazel ia al doilea sac, rugându-ne să rămânem unde suntem – așa-i regula, zice el scuzându-se și intră singur în pivnița cu articole de băcănie de unde iese imediat întinzându-mi sacul plin.

Puțin mai târziu, în boxa cailor, am cu Armand unele dificultăți. Cele două iepe, despre ale căror particularități voi vorbi mai târziu, cred că nu prea mâncaseră mult din ziua evenimentului încoace. Le găsesc cu burțile destul de supte și pe deasupra murdare și, nevoind să încalec animale pline de bălegar cum erau, pierd ceva timp curățindu-le și țesălându-le sub privirea indiferentă a lui Armand.

Nu mă părăsește niciun moment, dar nici nu mă ajută. Nu intervine decât atunci când mă vede îndreptându-mă spre șelărie unde aleg două șei pe care le pun una după alta pe peretele despărțitor.

— Ce vrei să faci cu șeile astea? întreabă el pe un ton obraznic.

— Să le pun pe iepe, bineînțeles.

— A, nu, spune el. Nu sunt de acord! Am ordin să-ți dau iepele, dar nu șeile. Sau atunci le aduci înapoi aici după ce termini.

— Și cum vrei să duc caii la Malevil? Să-i încalec direct? Asemenea cai?

— Asta nu mă interesează. N-aveai decât să-ți aduci echipament.

— La Malevil am șei pentru caii care mi-au rămas, dar pentru ăștia nu.

— Cu atât mai rău.

— Ascultă, Armand, nu vă las fără șei. Vă rămân trei șei pentru cei trei cai.

— Și când o să se uzeze? Cu ce-o să le înlocuim? Mai ales că nu le-ai luat pe cele mai urâte. Șei de la Hermès cumpărate la Paris cu papa Lormiaux! Două sute de mii de franci bucata. Nu te-ai înșelat! Ai ochi! Dar și eu am!

Nu-i răspund. Mă apuc iar să țesăl una din iepe. Nu e Armand omul căruia să-i stea la inimă interesele patronului lui, indiferent dacă e vorba de Lormiaux sau de Fulbert. De unde opoziția lui? O mică răzbunare pentru magazinul lui Colin?

— Nu văd de ce atâta zel, îi spun la un moment dat. Lui Fulbert puțin îi pasă de șei.

— De acord, zice Armand. Pe Fulbert, tot ce nu-i haleală, nu-l interesează. Pe de altă parte, dacă îi spun: atenție, nu trebuie să dai șeile, fac două sute de mii de franci fiecare, să fii sigur că n-ai să le ai. În orice caz nu pe gratis.

Înțeleg două lucruri din acest discurs. Mai întâi o mică încercare de șantaj. Și apoi, lipsa totală de respect a lui Armand pentru preotul lui. Ceea ce lasă să se întrevadă o împărțire secretă a puterii între cei

doi pungași, urmați de Gazel și de Fabrelâtre, însă la distanță, fără ca aceștia să aibă vreun cuvânt de spus.

— Ascultă, Armand, zic ridicându-mă, cu peria într-o mână și țesala în cealaltă, n-o să te duci să-i spui lui Fulbert.

— Că mi-o fi rușine!

— N-ai niciun interes.

— Dar nici să n-o fac.

Așadar e clar. Îi surâd ușor ca să-i demonstrez că am înțeles și că sunt gata de un sacrificiu. Dar nu mișcă deloc. Mă apuc din nou să perii iapa. Părul ei alb beneficiază din plin de lunga negociere cu Armand. Acum poate să rivalizeze cu bluza lui Gazel.

Armand, cu amândouă coatele sprijinite de peretele despărțitor, se uită la mine cu genele-i albe clipind peste ochii lui șterși.

— Ai o șevalieră de aur frumoasă, zice el în cele din urmă.

— Vrei să vezi cum îți vine?

O scot din deget și i-o întind. El, țuguindu-și buzele groase cu un aer lacom, o încearcă de mai multe ori și reușește în cele din urmă s-o vâre pe degetul cel mic. După care își pune mâna pe marginea peretelui despărțitor și se cufundă în contemplare. Pun imediat peria și țesala la loc și așez șeile pe iepe. Nu se mai rostește niciun cuvânt.

Cele două iepe le cumpărasem de la un cascador care trebuise să-și înceteze activitatea. Una purta numele de Morgane, cealaltă Mélusine, nume care nu-mi plăceau, dar care, pe un afiș, ar fi fost, probabil, de efect. Amândouă sunt de o albeață imaculată, au coada lungă și coama stufoasă.

Domnul Lormiaux le-a văzut la mine și a vrut să le cumpere odată cu cei trei anglo-arabi. În zadar i-am spus că erau cai de circ sau de film și, prin urmare, periculoși pentru cine nu le cunoștea limbajul. El s-a încăpățânat și, arogant cum era, m-a somat să închei târgul. Sau toți cinci, sau niciunul. Le-am cedat. E un fel de a spune, pentru că a trebuit să plătească un preț bun.

Credeam că Lormiaux avea să se sature de ținut în grajd cai pe care să nu îndrăznească să încalece. Dar n-a fost așa. S-a împăunat chiar cu ei. În vara anului 1976 a rugat-o în două rânduri pe Birgitta să-i călărească în fața invitaților lui. Îi plătea 200 de franci de ședință. E drept că fiecare ședință comporta căderi. Dar la prețul acela, Birgitta, care nu era dezinteresată, ar fi fost dispusă să cadă în fiecare după amiază.

Locuitorii din La Roque erau toți pe terasa castelului când am ieșit pe esplanadă cu Morgane, urmat de Armand, care o ducea pe Mélusine. M-am apropiat de ei și le-am spus să nu se agite și să nu țipe dacă aveam să cad. Recomandare de prisos. În acel moment înlocuiam televizorul așa că toți cei de față intraseră bine în rolul lor de spectatori pasivi. Bucuria copilărească de pe fețele lor slabe și privirile pe care nu încetau să le arunce pe furiș către Fulbert, de parcă s-ar fi simțit aproape vinovați că se distrau, îmi strângeau inima.

Ziua evenimentului veștejise, însă nu distrusese, peluza de pe esplanadă așa că am făcut două tururi pe jos cu Morgane prin iarba uscată încercând din ochi și cu piciorul consistența terenului. Nu era rău pentru că ploaia muiase pământul, dar nu atât încât să-l fi făcut spongios. Am încălecat și am făcut două tururi la pas, apoi un al treilea cu o întreagă serie de figuri ca să mă asigur că Morgane nu uitase nimic din ce știuse să facă. Am început un al patrulea tur dându-i iepei semnalul sau mai bine zis semnalele pentru figura următoare. Am strâns picioarele pe ambele laturi, am apucat amândouă hățurile cu mâna stânga și, trăgându-le brusc, am ridicat în același timp mâna dreaptă înainte: Morgane a început atunci să facă o serie de salturi care le dădeau celor de față impresia că voia să mă arunce din șa. De fapt ea nu făcea decât să se supună. Cu toate că mă zdruncina foarte tare, nu eram expus nici unui pericol, chiar atunci când făceam cu mâna dreaptă gesturi disperate în aer de parcă abia mai reușeam să mă mențin pe spinarea acestui cal nărăvaș.

Am făcut trei serii de astfel de salturi alternate cu faze mai calme și, după un tur la pas, am descălecat.

Flancat de Fabrelâtre și de Gazel, Fulbert, care se așezase în primul rând, sprijinindu-se cu un aer blajin de balustradă de piatră, a strigat un bravo scurt și a schițat un gest de parcă ar fi vrut să aplaude. S-a petrecut atunci ceva neașteptat. Gestul lui Fulbert a fost acoperit de entuziasmul celor aflați acolo. Aplaudau din toate puterile și au continuat să aplaude mult timp după încetarea gestului formal de curtoazie. Ocupat cu potrivirea frâului Mélusinei, am prelungit această operație observându-l cu coada ochiului pe Fulbert. Era palid, strângea din buze și avea o privire neliniștită. Și cu cât bătăile din palme stăruiau – de fapt cu totul disproporționate față de scurtul spectacol pe care-l dădusem – cu atât părea să aibă impresia că mă aplaudau în semn de protest împotriva lui.

Am încălecat. Cu Mélusine problema se punea altfel. Cu ea trebuia să cazi. Ce animal bun și frumos era Mélusine! Și ce de bani trebuie să-i fi adus cascadorului când, la turnarea câte unui film de acțiune, se prăbușea sub gloanțele dușmane. Pregătirea a fost destul de lungă. Trebuia să aibă toți mușchii încălziți ca să poată cădea fără nicio primejdie. De cum am simțit-o încălzită, mi-am scos piciorul din scări și am încrucișat curelele înaintea șeii. Apoi am făcut un nod la hățuri ca să le scurtez și ca Mélusine să nu se împiedice cumva în cădere. După care am luat-o la galop. Am hotărât ca prima cădere să aibă loc la curba din fața liniei drepte din imediata apropiere a castelului astfel că, în momentul în care am ajuns la începutul curbei, am tras direct de frâu în stânga aplecându-mi corpul de cealaltă parte, ceea ce a dezechilibrat-o imediat. Iapa s-a lăsat la pământ ca fulgerată de gloanțele dușmane. Am făcut un salt peste coamă și m-am rostogolit și eu pe câmpul de bătaie. S-a auzit un oh! de uimire și pe urmă un a! când m-am ridicat. În acest timp Mélusine era întinsă pe o parte, ca moartă, cu capul lipit de pământ și cu ochii închiși. M-am

apropiat de ea, am apucat hățurile, am plescăit o dată din limbă și s-a ridicat imediat.

N-am executat decât două căderi. La a doua, care n-a fost dintre cele mai plăcute, am hotărât că-i dădusem destul timp lui Catie și că-i distrasem de-ajuns pe locuitorii din La Roque. Am descălecat și, nu fără răutate și cu un aer provocator, i-am întins hățurile lui Armand care, din amor propriu, le-a luat. Cum o ținea și pe Morgane, s-a trezit cu amândouă mâinile imobilizate.

A fost un delir. Aplauzele au întrecut în intensitate – aș spune chiar în violență voită – pe cele care salutaseră primul meu număr. Și, pe de o parte, fiindcă-l vedeam pe Armand deocamdată neutralizat, și, pe de alta, fiindcă entuziasmul sportiv le oferea un alibi comod, cei de față începură să alerge pe scară invadând esplanada și înconjurându-mă spre a mă aclama. Fulbert a rămas singur pe terasă, flancat de Gazel și Fabrelâtre, mic grup fără însemnătate și izolat. Armand era jos, însă era foarte ocupat cu cele două animale pe care înaintarea bruscă a mulțimii le speriase, așa că se lupta cu ele întorcându-mi spatele. Încurajați de încurcătura lui, locuitorii nu se mai mulțumeau cu aplauzele, ci începură să scandeze numele meu, parcă ar fi avut loc un plebiscit. Unii chiar, având grijă să nu fie văzuți de Fulbert, care stătea nemișcat și tăcut pe terasă, însă cu ochii atenți și scânteietori, începură să strige intenționat: „Mulțumim pentru împărțeală, Emmanuel!”

Situația avea un caracter insurecțional tăinuit care m-a izbit. Mi-a venit ideea să profit pentru a răsturna pe loc puterea lui Fulbert, însă Armand era înarmat. Ca să pot încăleca, îi dădusem arma mea lui Colin, care era foarte prins într-o discuție cu Agnès Pimont. Thomas era pierdut în gândurile lui, iar pe Jacquet nu-l vedeam nicăieri. De altfel, îmi spuneam eu, și-mi spun și acum, treburile astea nu trebuie improvizate. M-am desprins de mulțime și m-am îndreptat spre Fulbert.

El a coborât scara terasei venind în întâmpinarea mea, cu Gazel și Fabrelâtre în urma lui. Avea o

privire rece și imperios fixată nu asupra mea, ci asupra celor care, cu o secundă mai înainte, mă înconjuraseră și mă aclamaseră și care acum, la apropierea lui, tăcuseră și începuseră să se depărteze. M-a felicitat cu răceală și fără să se uite la mine deoarece ochii lui alergau peste tot printre enoriași pentru a-i readuce pe calea cea bună. Oricât de odios îmi era, trebuie să spun că îi admiram calmul și ascendentul. M-a condus în tăcere până la poarta castelului, dar nu mai departe. S-ar fi zis că-i repugna, mergând mai departe, să rămână singur, după plecarea mea, în mijlocul enoriașilor lui.

La despărțire, onctuozitatea i-a dispărut. Nu s-a mai întrecut în vorbe alese și nici nu m-a mai invitat să-l vizitez. De cum a ieșit ultimul cetățean și, de asemenea, caii duși de Colin, poarta verde s-a închis în urma lui, a lui Gazel, Fabrelâtre și Armand. Am conchis că urma să se țină pe loc un consiliu parohial pentru a stabili măsuri imediate de supunere a enoriașilor.

Jacquet o luase înainte și ne aștepta cu căruța și Malabar în afara orașului, temându-se de agitația armăsarului la vederea celor două iepe pe străduța îngustă în mijlocul mulțimii. Când să trecem prin poarta dinspre sud, am observat pe zidul unuia dintre cele două turnulețe rotunde care o flancau o cutie cu literele P.T.T. Își pierduse frumoasa ei culoare galbenă și acum nu mai avea niciuna, plesnită și înnegrită toată și cu inscripția ștearsă cum era.

— Uite, îmi atrage atenția Marcel, care mergea lângă mine, cheia e încă deasupra. Sărmanul factor a fost carbonizat tocmai în momentul când se ducea să ridice scrisorile. Metalul cutiei s-a înroșit, dar până la urmă a rezistat.

A băgat cheia în broască și a întors-o. Ușița se deschidea și se închidea perfect. L-am luat pe Marcel deoparte și am apucat-o pe drumul spre Malejac.

— Ia cheia și păstreaz-o. Dacă o să am să-ți comunic ceva, am să pun mesajul în cutie.

El aprobă din cap. Mă uit prietenos la ochii lui negri și inteligenți, la negul care-i freamătă pe vârful

nasului, la umerii enormi, dar neputincioși să-l scape de tristețea pe care o văd cum îl cuprinde. Îi mai vorbesc câteva minute. Știu cât de singur are să se simtă Marcel odată întors acasă, fără Catie, fără Evelyne și cu puțin plăcuta perspectivă de a face față în următoarele zile dușmăniei lui Fulbert și micșorării rațiilor. Dar nu reușesc să mă concentrez. Mă gândesc prea mult la Malevil și sunt grăbit să mă întorc acolo. Fără zidurile Malevil-ului împrejurul meu mă simt tot atât de vulnerabil ca un melc fără cochilie.

În timp ce vorbim, îmi plimb privirile peste oamenii din jurul nostru, toți supraviețuitorii din La Roque fără excepție, inclusiv cei doi copii, cel al Mariei Lanouaille, soția tânărului măcelar, și cel al lui Agnès Pimont. Mietta aleargă complet extaziată de la unul la altul, în timp ce Falvina, epuizată de atâta sporovăială prin târg, s-a și instalat în căruță împreună cu Jacquet care-l ține cum poate pe Malabar, agitat și nechezând.

Cetățenii din La Roque au, sub soarele luminos al amiezii, un aer fericit, ieșiți pentru câteva minute dintre pereții lor înăbușitori. Bag totuși de seamă că, și în absența lui Fabrelâtre, nu fac niciun comentariu, nici asupra bunului lor păstor, nici asupra distribuirii alimentelor, nici asupra punerii la punct a lui Armand. Bănuiesc că, printr-un joc de mici perfidii și indiscreții calculate, Fulbert a reușit să instaureze un climat de delațiune, de neîncredere și nesiguranță. Observ chiar că niciunul nu îndrăznește să se apropie de Judith, de Marcel și de Pimont de parcă autoritatea bisericească i-ar fi pus sub interdicție. Nu mă mai înconjoară nici pe mine, așa cum o făcuseră pe esplanadă, de parcă răceala pe care mi-o arătase Fulbert la despărțire ar fi fost suficientă pentru a face periculoasă apropierea de mine. Și îndată după aceea, când le voi lansa un la revedere colectiv – acel la revedere pe care Fulbert s-a abținut să mi-l adreseze – ei îmi vor răspunde din priviri, însă de departe, fără a se încumeta la vreun gest sau la vreo vorbă. E limpede că din nou se punea șaua pe ei. Ei

știu prea bine că Fulbert are să-i facă să plătească scump acea împărțeală echitabilă. Și, cu toate că pâinea și untul aduse de mine n-au fost încă digerate, poate că-mi și purtau pică…

Atitudinea lor mă întristează, însă nu sunt supărat pe ei. Există o logică îngrozitoare a servituții. Îl ascult pe Marcel – Marcel, care a rămas cu ei ca să-i apere! – căruia nimeni din La Roque nu-i mai adresează o vorbă în afară de Pimont și Judith. Judith asta e un dar al cerului! Egeria revoluției! Ioana d'Arc a noastră! – cu excepția faptului că nu e fecioară și în legătură cu care a ținut să „preîntâmpine eventuale confuzii". Probabil că a remarcat tristețea lui Marcel, pentru că a venit lângă el și i-a luat imediat în primire bicepsul, pe care el i l-a abandonat, după cât mi s-a părut, cu o reală plăcere, ochii lui negri plimbându-se cu recunoștință peste vastele proporții ale vikingei.

Pimont mi se pare mai puțin ostracizat. Îl văd discutând cu doi bărbați care am impresia că sunt agricultori. O caut din ochi pe Agnès. Iat-o. Colin, care a încredințat-o pe Morgane lui Thomas, tăcut și nervos, și care o stăpânește cu greu pe Mélusine, găsește totuși posibilitatea să poarte o conversație foarte animată cu Agnès. Odinioară am fost rivali. Dar s-a retras din proprie inițiativă, iar pe urmă, cum spune Racine, „și-a mutat inima în altă parte". Așa că Agnès, când m-am îndepărtat de ea, s-a trezit singură, după ce avusese doi curtezani. Avea de ce să fie înăcrită, dacă ar fi fost capabilă de acreală. Bag de seamă că-i face tot felul de grații lui Colin în timp ce se ferește de Mélusine, iar Mietta, profitând de distracția ei, îi giugiulește copilul. Lucru curios, nu mă simt deloc gelos. Emoția pe care am încercat-o revăzând-o se și epuizase.

Îl las pe Marcel, mă apropii de Thomas și îi spun încet:

— Încalecă pe Morgane.

Se uită speriat la mine și la Morgane.

— Ai înnebunit? Nu, după ceea ce am văzut!

— N-ai văzut decât circ. Morgane e cumințenia întruchipată.

Îi explic în două cuvinte *semnalele pe care nu trebuie să le dea* și, deoarece Malabar nu mai poate fi ținut, o iau pe Mélusine din mâinile lui Colin, o încalec și o pornesc un pic înainte, urmat imediat de Thomas. De cum ajung la prima cotitură revin la pas, temându-mă ca Malabar să nu meargă prea repede dacă pierde din ochi iepele. Thomas se aliniază imediat lângă mine fără să scoată o vorbă și arborând o mină care, de data aceasta, nu mai e impasibilă.

— Thomas?

— Da, spune el cu o ardoare reținută.

— La următoarea cotitură o apuci cu Morgane la trap și o iei înainte. La cinci kilometri de aici e o încrucișare de drumuri cu o cruce de piatră. Mă aștepți acolo.

— Din nou mistere, spune Thomas, prost dispus, dar dându-i totuși o mică lovitură de călcâi lui Morgane, care pornește imediat în trapul ei regulat.

Gândindu-mă un pic, mă iau după el și-l ajung din urmă.

— Thomas!

— Da (în continuare prost dispus și fără să se uite la mine).

— Dacă vezi ceva care te surprinde, nu uita că ești pe Morgane și nu ridica mâna dreaptă, fiindcă altfel te trezești pe jos.

Se uită la mine cu uimire, apoi pricepe. Fața i se luminează brusc și, uitând de frica pe care i-o inspira Morgane, pornește în galop. Nebunul! Pe asfalt! Măcar de-ar fi luat-o pe alături!

O rețin pe Mélusine. La cincizeci de metri în urma mea Malabar începe să coboare o mică pantă și nu e momentul să meargă prea repede. Nu-mi pare rău că sunt singur, ca să recapitulez situația după vizita în La Roque. Nici măcar cincisprezece kilometri distanță de Malevil. O altă lume. Un alt fel de organizare. Toată partea de jos a orașului, pe care faleza dinspre nord n-a protejat-o sau n-a protejat-o îndeajuns, distrusă. Trei sferturi din populație

nimicită. Nicio umbră de viață colectivă, cum a remarcat atât de bine Marcel. Foame, lipsă de ocupație, tiranie. Și, în plus, nesiguranță. Locul foarte prost apărat, cu toate că are posibilități de apărare. Arme suficiente, dar care, de frică, nu sunt împărțite locuitorilor. Pământul cel mai bun din canton, dar ale cărui produse vor fi inechitabil împărțite. Mic târg nenorocit, înfometat și învrăjbit, ale cărui șanse de supraviețuire sunt mediocre.

Nu-mi mai e frică de cei din La Roque. Acum știu că Fulbert nu are să reușească niciodată să-i asmuțe împotriva mea. Mi-e însă frică pentru ei, le plâng de milă. Și în acea clipă, scuturat de trapul Mélusinei, iau hotărârea să-i ajut din toate puterile mele în săptămânile și lunile următoare.

Privirea îmi cade apoi pe frâu și mă mir văzându-mi mâna fără șevalieră. Îmi revine în minte scena din boxă. Ce idiot Armand ăsta! Era ca și cum i-aș fi dat o piatră luată de pe jos! Parcă la două luni de la ziua evenimentului aurul mai avea vreo valoare! Nu ne mai aflăm în stadiul acela sau, dacă preferați, încă nu ajunsesem la stadiul acela. Ne-am întors la un stadiu mult mai primitiv decât cel al metalului prețios, la schimbul în natură. Vremea bijuteriilor și a monedei este încă departe, foarte departe de noi: poate nepoții noștri o vor cunoaște. Noi nu.

Mélusine își ciulește urechile, se scutură și, la cotitura care urmează, la câțiva metri de noi, în mijlocul drumului, se zărește o siluetă foarte mică, cu părul luminat din spate de soare. Opresc iapa.

— Eram sigură că ai să dai de mine, zice Evelyne, înaintând fără teamă și părând mică și plăpândă alături de calul puternic. I-am lăsat singuri pe cei doi. Voiau să se sărute, ce mai! Parcă nici n-aș fi fost acolo!

Descalec râzând:

— Hai la ei.

O cocoț în partea din față a șeii, unde ocupă foarte puțin loc.

— Apucă-te cu amândouă mâinile de oblânc.

Încalec din nou și trec frâul de o parte și de alta a trupușorului ei. Creștetul ei nu depășește bărbia mea.

— Sprijină-te de pieptul meu.

Pornesc cu Mélusine la trap, dar simt că Evelyne tremură.

— Merge?

— Mi-e puțin frică.

— Sprijină-te mai bine. Nu sta țeapănă, lasă-te în voie!

— Zdruncină tare.

— Nu poți să cazi, brațele mele îți servesc de apărătoare.

Mă aranjez astfel încât s-o strâng ceva mai mult și fac două sau trei sute de metri în tăcere.

— Ei, acum merge?

— Da, spune ea cu o voce schimbată și vibrantă, e formidabil! Sunt logodnica Seniorului și el mă duce la castelul lui.

Probabil că și-a imaginat lucrul ăsta ca să-și înfrângă teama. Când îmi vorbește își întoarce capul spre mine și îi simt respirația pe gât. După puțin timp spune:

— Ar trebui să cucerești La Roque și Courcejac.

— Cum să le cuceresc?

— Cu arma în mână.

Expresia aceasta era probabil o amintire lăsată de ultima lecție de istorie. Ultima pentru totdeauna.

— Și ce s-ar schimba cu asta? întreb.

— I-ai străpunge cu sabia pe Armand și pe preot, iar tu ai deveni regele ținutului.

Izbucnesc în râs.

— Iată un program care îmi convine de minune. Mai ales „străpunsul cu sabia”.

— Atunci ai s-o faci? întreabă Evelyne, întorcându-se spre mine și învăluindu-mă într-o privire solemnă.

— Am să mă gândesc.

Mélusine începe să necheze, și Malabar, care ne urmează la trap la vreo treizeci-patruzeci de metri, îi răspunde. După cotitură o zăresc pe Morgane cu

bărbia sprijinită drept pe capul lui Thomas, în timp ce acesta o sărută cu foc pe Catie.

— Vai, ce caraghioși sunt toți trei, zice Evelyne.

— Emmanuel, spune Thomas, privindu-mă cu ochii pierduți, pot s-o iau și pe Catie pe cal?

— Nu, nu poți.

— Dar tu ai luat-o pe Evelyne.

— Nu-i aceeași greutate. Nu-i același volum. Și nici…

Era să adaug: nici același călăreț, dar m-am abținut din cauza lui Catie.

În acel moment Malabar ne ajunge din urmă foarte excitat și, fiindcă Jacquet nu-l mai poate stăpâni, trebuie să coboare Colin și să țină calul până ce Catie se urcă lângă bunică-sa. Cei de la Etang sunt bucuroși, dar nu și uimiți, pentru că Mietta a descoperit, la plecarea din La Roque, valizele ascunse sub saci și, deschizându-le, a recunoscut lucrurile surorii ei.

— Hai, Thomas, spun eu, s-o luăm înainte. Malabar n-o să mai poată fi stăpânit dacă rămânem în apropiere.

De îndată ce avansul mi se pare suficient, revin la pas.

— Emmanuel, îmi spune Thomas, gâfâind de parcă ar fi alergat. Catie ar vrea să ne căsătorești mâine.

Mă uit la el. Niciodată n-a fost atât de frumos. Statuia greacă în interiorul căreia a trăit închis până atunci prinsese viață. Focul vieții îi țâșnește din ochi, din nări, din buzele întredeschise. Repet neîncrezător:

— Catie ar vrea să vă căsătoresc?

— Da.

— Și tu?

Mă privește cu stupoare:

— Natural că și eu.

— Nu-i chiar așa de natural. Doar ești ateu.

— Dacă-i vorba pe-așa, spune el pe un ton acru, nici tu nu ești un preot adevărat.

— Te-nșeli, îi răspund imediat. Fulbert nu-i un preot adevărat, pentru că minte. Eu însă nu mint. Eu nu sunt un impostor. Îndeplinirea misiunii mele se bazează pe credința celor care m-au ales. Alegerea mea a fost generată de credința lor. Iată de ce iau foarte în serios actele religioase pe care ei le așteaptă de la mine.

Thomas mă privește cu gura căscată.

— Dar tu însuți, îmi spune după puțin timp, nu ești credincios.

Îi răspund sec:

— N-am discutat niciodată despre sentimentele mele religioase. În orice caz faptul că sunt sau nu credincios n-are nicio legătură cu autenticitatea funcțiilor mele.

După o scurtă tăcere, spune cu o voce tremurândă:

— Și refuzi să ne căsătorești pentru că sunt ateu?

Îi strig:

— Nu, bineînțeles că nu. Căsătoria ta este valabilă chiar numai pentru că o dorești. Voința ta și a lui Catie este cea care vă unește.

Și continui:

— Poți, deci, să fii liniștit, am să vă căsătoresc. E o nebunie, dar am să vă căsătoresc.

El mă privește scandalizat:

— O nebunie?

— Bineînțeles. Te căsătorești deoarece Catie, fidelă ideilor lumii dinainte, nu se concepe decât măritată. Chiar dacă n-are intenția să-ți fie fidelă.

El tresare și trage atât de puternic de frâu, încât Morgane se oprește. Mélusine se oprește și ea.

— Mă-ntreb ce te face să afirmi asta?

— Ei, nimic. E o ipoteză.

Ating ușor iapa cu călcâiele sub coaste. Thomas mă imită.

— Și, după părerea ta, e o nebunie, pentru că o să mă înșele? întreabă Thomas mai curând cu îngrijorare decât cu ironie.

— E o nebunie. Oricum o iei. Doar cunoști poziția mea: monogamia nu-și are locul într-o comunitate unde există două femei și șase bărbați.

Se face tăcere.

— O iubesc, zice Thomas.

Dacă n-aș ține frâul, aș ridica brațele spre cer.

— Dar și eu o iubesc! Și Meyssonnier! Și Colin! Și Peyssou, de cum o s-o vadă!

— N-am spus-o în sensul ăsta, zice Thomas.

— Ba da! În sensul ăsta! Pentru că nu sunt nici două ceasuri de când o cunoști.

Aștept răspunsul lui, dar de data asta Thomas, vorbăreț de obicei, n-are chef de discuție.

— Pe scurt, zice el pe un ton arogant, ne căsătorești sau nu?

— Vă căsătoresc.

După care îmi spune un mulțumesc și se închide ca o stridie. Mă uit la el. N-are chef de vorbă. Are mai degrabă chef să fie singur și să se gândească la Catie a lui, dat fiind că Malabar îl împiedică să se afle lângă ea. Pe față i se vede un fel de lumină care îi iese prin toți porii. Sunt impresionat de această mare efuziune intimă. Îl invidiez pe tânărul ăsta și, în același timp, îmi e un pic milă de el. Probabil că nu a cunoscut multe fete dacă una cum e Catie l-a impresionat atât de mult. Să-i lăsăm aceste clipe fericite. Inima are să-l doară fără-ndoială destul de curând. O strunesc pe Mélusine și trec înaintea lui Thomas, sub pretextul de a o face să alerge pe marginea drumului. Thomas mă urmează.

Vreme de un ceas nu se aude alt zgomot decât tropotul surd al copitelor pe pământ și, în urma noastră, la oarecare distanță, țăcănitul sec al copitelor lui Malabar pe asfalt și uruitul căruței.

De ce oare inima începe să-mi bată nebunește de fiecare dată când revăd Malevil-ul? La cinci sute de metri de cetățuia de la intrare îl văd apărând pe Peyssou, eu arma la umăr și cu mutra despicată de un surâs. Mă opresc.

— Ce faci aici? S-a întâmplat ceva?

— Numai lucruri bune, zice el, lățindu-și surâsul. Și adaugă pe un ton triumfător:

— Grâul de la Rhunes a încolțit!

• CAPITOLUL XIII

Într-adevăr, a încolțit.

Abia apuc să mănânc o felie de jambon, pe care Menou nu prea voise să mi-o taie pe motiv că-i dădusem partea mea lui Marcel, că Peyssou ne și ia la câmpul de lângă Rhunes. Mergem cu pași mari Colin, Jacquet și, bineînțeles, Evelyne, care nu mă mai părăsește. Avem puștile la umăr fiindcă, deși nu ne mai temem de La Roque, nu înțelegem să renunțăm la măsurile de securitate.

De departe, coborând drumul pietros al vechiului torent, nu se vede nimic altceva decât arătura. Un bun ogor negru care și-a pierdut aspectul prăfos și mort dinainte de căderea ploii. Dar ca să poți observa micile vlăstare trebuie să te apropii bine de tot. Sunt mici, foarte mici! Dacă au câțiva milimetri. Totuși, la vederea acestor minuscule firicele de un verde fraged care ies din pământ, îți vine să plângi de bucurie! E drept că am muncit mult pe parcela aceasta și că nu ne-am zgârcit cu gunoiul. Dar când mă gândesc că plouase abia cu patru zile în urmă și că soarele se arătase doar de trei zile, iar grâul a încolțit și răsărit atât de repede, sunt uimit de viteza cu care a crescut. Pipăi pământul cu dosul mâinii. E călduț ca un trup omenesc. Parcă îi și simt pulsația sângelui.

— Acum e salvat, exclamă triumfător Peyssou.

Acest „salvat” presupun că se referea la pământ, la locul de lângă Rhunes sau la grâu.

— Mda! zice Colin, a răsărit, nu se poate spune că nu, dar… Ba chiar o să și crească destul de repede.

— În cincisprezece zile e sus, îl întrerupse Peyssou cu autoritate.

— Bun, să zicem că da, însă gândește-te un pic cât de întârziat e timpul. Nu se știe dacă grâul ăsta o să ajungă la maturitate.

Această presupunere i s-a părut un sacrilegiu lui Peyssou.

— Nu fi prost, Colin, zice el cu severitate. Un grâu care pornește așa de repede, înseamnă că vrea să câștige timpul pierdut.

— Cu condiția… intervine Jacquet.

Peyssou, necruțător, se întoarce spre el cu mutra-i mare, înăsprită.

— Cu ce condiție?

— Să continue să fie soare, precizează șerbul cu îndrăzneală.

— Și să plouă, adaugă Colin.

Scepticismul ăsta îl enervează pe Peyssou care ridică din umerii lui largi.

— Măcar atâta să avem și noi, un pic de soare și de ploaie, după tot ce-am îndurat. Și, ridicându-și capul mare, se uită la cer cu aerul de a-l lua ca martor al modestiei cererilor lui.

În fața câmpului de lângă Rhunes, alături de tovarășii mei și cu mâna mică a Evelynei în mâna mea, încerc același sentiment de gratitudine, nedeslușit, dar puternic, pe care l-am mai simțit și atunci când a început să plouă. Îmi dau bine seama: mi se poate spune că gratitudinea mea presupune prezența, dincolo de univers, a unei forțe binevoitoare. Da, dar foarte vagă. De exemplu, dacă nu m-aș teme de ridicol, aș îngenunchea bucuros pe câmpul de lângă Rhunes și aș spune: îți mulțumesc, pământ călduț. Îți mulțumesc, soare cald. Vă mulțumesc mlădițe verzi. De aici până la a simboliza pământul și mlădițele, asemenea celor din vechime, prin niște fete frumoase și goale nu-i decât un pas. Tare mi-e teamă că n-am să fiu un abate prea ortodox.

După noi, tot Malevil-ul se va duce la Rhunes ca să admire grâul, chiar și Thomas cu Catie, mână în mână. Ei se feresc acum din calea oricui, iar dacă se întâlnesc cu cineva nici nu-l văd. De la sosire, Thomas face onorurile casei și asta cere timp, dată fiind mărimea castelului, numărul mare al diferitelor unghere și al motivelor de a zăbovi peste tot.

După-amiază mă ocup de Malabar cu Evelyne în boxă alături de mine. Stă rezemată de peretele despărțitor, cu părul-i blond și țeapăn căzut peste față și cu cearcăne sub ochii albaștri, și mai înfundați în orbite. Pare slabă și obosită și tușește fără încetare. Are o tuse ușoară care îi zgârie gâtul și mă neliniștește, căci Catie, revenită pentru o clipă cu picioarele pe pământ, m-a prevenit, în urmă cu câteva minute, că tusea asta anunță o criză de astmă.

Deodată apare Thomas, roșu și grăbit.

— Cum? zic eu. Fără Catie?

— După cum vezi, răspunde el stânjenit.

Și tace. Ies din boxă ca să duc șaua la șelărie și Thomas mă urmează fără un cuvânt. Ia te uită, are ceva să-mi spună. Și încă ceva mai gingaș din moment ce e singur. Cu siguranță că ea l-a trimis.

Închid ușa boxei, mă sprijin de ea și, cu amândouă mâinile în buzunare, îmi privesc cizmele.

— Se pune problema camerei, zice în cele din urmă Thomas, cu o voce cam șterșă.

— A camerei, repet eu, ce cameră?

— A camerei pentru Catie și pentru mine, când o să fim căsătoriți.

— O vrei pe-a mea? îl întreb în doi peri.

— Ei nu, zice Thomas indignat. Doar n-o să ți-o luăm noi.

— Atunci pe a Miettei?

— Nu, nu, Mietta are nevoie de cameră.

Bine că n-a dat-o uitării. Dar se și depărtase oarecum de ea. O simțeam după ton. Și de mine la fel, deși pe un alt plan. Cum s-a schimbat Thomas. Sunt fericit, întristat, gelos. Mă uit la el. E chinuit de neliniște. Haida-de, destul cu tachinăriile!

— Dacă înțeleg bine, zic surâzând, și fața i se luminează deodată, ai vrea camera de la etajul al doilea, cea de lângă mine. Așa este?

— Da.

— Și ai vrea să le cer celor care stau în ea s-o șteargă de-acolo și să se instaleze definitiv la etajul al doilea în cetățuia de la intrare.

Thomas tușește ușor.

— Da, în sfârșit, dar nu s-o șteargă de-acolo, nu asta-i expresia pe care aș fi folosit-o.

Râd de această măruntă ipocrizie.

— Bun. Am să văd ce pot face. Asta-i tot? îl întreb bine dispus. Nu ai nimic altceva să-mi ceri?

— Nu.

— De ce n-a venit și Catie eu tine?

— O intimidezi. Te găsește rece.

— Cu ea?

— Da.

— Ei, nu pot fi mai drăguț cu viitoarea ta soție! Din moment ce-ți va fi soție!

— O, nu sunt gelos, zice Thomas cu un zâmbet ușor.

Ia te uită, ce sigur e de el, cocoșelul.

— Du-te. Am să văd.

Thomas pleacă, iar eu mă pomenesc, nu știu cum, cu o mână mică și călduță într-a mea.

— Crezi, mă întreabă Evelyne, ridicând spre mine o față neliniștită, că sânii mei au să crească? Așa cum sunt ai lui Catie? Sau ai Miettei, care sunt și mai mari?

— Nu fi neliniștită, Evelyne, au să crească.

— Crezi? Vezi că sunt așa de slabă, zice ea cu disperare, punându-și mâna stânga pe piept. Uite, sunt dreaptă ca un băiat!

— N-are a face dacă ești slabă sau grasă, au să crească.

— Ești sigur?

— Absolut sigur.

— Atunci e bine, adaugă ea cu un suspin care se transformă în tuse.

În clipa aceea se aude foarte discret clopotul la cetățuia de la intrare. Tresar. Cât ai clipi am și ajuns la poartă, împingând ferestruica cu câțiva milimetri. E Armand pe unul din caii de la La Roque, cu privirea întunecată și pușca în bandulieră.

— A, tu ești, Armand, spun pe un ton amabil. Va trebui să aștepți puțin până mă duc după cheie.

Închid ferestruica. Cheia e, bineînțeles, în broască, însă vreau să-mi acord un mic răgaz. Mă îndepărtez

cu pași grăbiți și îi spun Evelynei:

— Du-te în casă și spune-i lui Menou să aducă un pahar și o sticlă de vin la cetățuie.

— Armand vrea să mă ia înapoi? întreabă Evelyne, palidă și tușind.

— Nici vorbă. De altfel, e simplu. Dacă vrea să te ia înapoi, o să te apărăm cu sabia în mână.

Râd și râde și ea cu glas subțire și apoi tușește.

— Ascultă, spune-le lui Catie și lui Thomas să nu se arate. Și rămâi și tu cu ei.

Ea pleacă, iar eu mă duc la magazie, la parterul foișorului. Sunt acolo toți, cu excepția lui Thomas, și aranjează materialul lui Colin.

— Avem o vizită: Armand. Aș vrea ca Peyssou și Meyssonnier să se ducă la cetățuia de la intrare cu câte o pușcă fiecare. Pură precauțiune, fiindcă nu-i deloc amenințător.

— As vrea să-l văd și eu pe animalul ăsta, zice Colin.

— Nu, nici tu, nici Jacquet, nici Thomas, și știi de ce.

Colin începe să râdă. E plăcut să-l vezi atât de vesel. Mica lui convorbire cu Agnès Pimont îi priise.

În timp ce traversez curtea celei de a doua incinte, îl văd pe Thomas ieșind din casă ca o vijelie.

— Vin și eu.

— Cum? îl întreb cu asprime. Doar ți-am trimis vorbă să nu vii.

— Păi e soția mea, nu? zice el cu ochii scânteietori.

Îmi dau seama după aerul lui că n-am să-l conving să cedeze.

— Vino, dar cu o condiție: nu deschizi gura.

— Îți promit.

— Orice am să spun, tu nu deschizi gura.

— Doar ți-am promis!

Iuțesc pasul către poartă. Acolo, agit puțin cheia în broască înainte de a deschide. Iată-l pe Armand. Îi strâng mâna, mâna pe al cărei deget mic se află șevaliera mea. Iată-l cu ochii lui șterși, cu sprâncenele albe, cu mutra lui plină de coșuri și cu

uniforma-i paramilitară. Lângă el îl recunosc pe frumosul și sărmanul meu Pharaon. Îl mângâi și îi vorbesc. Spun sărmanul pentru că e vrednic de milă cu un călăreț care-i maltratează în așa hal gura. Găsesc în buzunar, cu toată economia noastră severă, o bucată de zahăr pe care buzele lui o apucă imediat. Și cum tocmai atunci își face apariția Momo, aducând, împreună cu Menou, paharele și sticlele, i-l încredințez pe Pharaon spunându-i să-i scoată zăbala și să-i dea un căuș de orz, risipă care o face pe Menou să mormăie.

Iată-ne instalați în bucătăria din cetățuie, împreună cu Peyssou și Meyssonnier care au venit și ei, plini de bunăvoință, dar înarmați. De cum apucă Armand paharul plin, destul de încurcat, nu de pahar, desigur, ci de ce avea să ne spună, atac eu, hotărât să rezolv repede toată treaba.

— Sunt încântat că te văd, Armand, zic ciocnind cu el (nu intenționez să-mi termin paharul, deoarece la ora aceasta nu beau niciodată, iar Momo are să fie încântat să înghită restul), fiindcă tocmai voiam să trimit un curier să-l liniștească pe Marcel. Sărmanul Marcel trebuie să fie neliniștit.

— Prin urmare sunt aici? spune Armand, ezitând între constatare și tonul acuzator.

— Bineînțeles, unde voiai să fie? Și-au calculat bine lovitura! Le-am găsit la răspântia de la Rigoudie, cu valizele în mână. Cea mare mi-a spus: vin să stau cincisprezece zile cu bunica. Pune-te în locul meu: nu mă răbda, totuși, inima să le trimit înapoi.

— N-aveau dreptul, zice Armand cu arțag.

E momentul să-i dau o mică lovitură peste bot, păstrând însă un ton liniștit. Ridic mâinile.

— N-aveau dreptul! N-aveau dreptul! Cum vine asta. Armand? Să n-ai dreptul să stai cincisprezece zile cu bunica?

Thomas, Meyssonnier, Peyssou și Menou se uită la Armand cu o dezaprobare mută. La fel îl privesc și eu. Familia la un loc! Legături sfinte pentru noi!

Ca să-și ascundă încurcătura, Armand își bagă nasul turtit în pahar și-l golește.

— Încă unul, Armand?

— Nu te refuz.

Menou bombăne, dar îl servește. Ciocnesc cu el, dar nu beau.

— Unde au greșit, spun eu, echitabil și rezonabil, e că nu i-au cerut aprobarea lui Marcel.

— Și lui Fulbert, zice Armand, ajuns la jumătatea celui de-al doilea pahar.

Dar eu nu vreau să-i fac această concesie.

— Lui Marcel, care l-ar fi informat pe Fulbert.

Armand nu e atât de idiot încât să nu înțeleagă nuanța. Dar nu se poate hotărî să vorbească la Malevil despre decretele din La Roque. Continuă să-și bea paharul și-l pune gol pe masă, Momo n-are să găsească o picătură.

— Bun, și-atunci? întreabă Armand

— Atunci, zic ridicându-mă, peste cincisprezece zile o să le aducem înapoi la La Roque. Poți să-i spui din partea mea lui Marcel.

Nu îndrăznesc să arunc nicio privire spre locul unde se află Thomas. Armand se uită la sticlă, dar cum nu dau niciun semn că aș avea intenția să-i ofer un al treilea pahar, se ridică și, fără un cuvânt de rămas bun ori de mulțumire, iese din bucătărie. După părerea mea nu e nimic altceva decât stângăcie: când nu-i sperie pe oameni, nu știe ce relații să aibă cu ei.

Momo tocmai îi pune zăbala unui cal fericit. Căușul de la picioarele lui e cât se poate de gol și de lins. Călărețul și calul pleacă, ambii îngreunați, dar cel din urmă plin de gratitudine. N-are să uite Malevil-ul.

— La revedere, Armand.

— La revedere, bombăne Armand.

Nu închid poarta imediat. Mă uit cum se depărtează. Vreau să fie destul de departe ca să nu audă atunci când Thomas are să explodeze. Împing încet la loc cele două laturi ale porții, trag zăvorul și întorc cheia uriașă în broască.

Izbucnirea e mai violentă decât mă așteptam.

— Ce înseamnă porcăria asta? țipă Thomas, venind spre mine cu ochii ieșiți din orbite.

Mă îndrept din șale, mă uit la el fără să-i spun o vorbă, îi întorc spatele, îl las acolo și pornesc spre puntea mobilă. În spatele meu îl aud pe Peyssou luându-l la rost:

— Ei, măi băiatule, n-aveai nevoie de atâta învățătură ca să fii așa de prost. Doar îți dai scama că Emmanuel n-o să le trimită înapoi! Ce, nu-l cunoști?

— Păi atunci, răcnește Thomas (pentru că răcnește!) de ce toate aiurelile astea?

— N-ai decât să-l întrebi, zice Meyssonnier cu asprime.

Aud pe cineva fugind în urma mea. E Thomas. Mă ajunge și merge în rând cu mine. Mă fac că nu-l văd, privind drept spre puntea mobilă. Merg repede, cu mâinile în buzunare și cu bărbia ridicată.

— Te rog să mă scuzi, spune el cu o voce lipsită de intonație.

— Puțin îmi pasă de scuzele tale, nu suntem într-un salon.

Început puțin promițător. Dar ce altceva poate face decât să insiste.

— Peyssou spune că n-o să le trimiți pe fete înapoi.

— Peyssou se înșală. Mâine te cunun și peste cincisprezece zile o trimit pe Catie înapoi la La Roque ca să se dea la ea Fulbert.

Asta, cu toate că e de un gust îndoielnic, are totuși darul să-l potolească.

— Dar pentru ce toată comedia asta? întreabă pe un ton plângăreț, neobișnuit la el. Nu înțeleg nimic.

— Nu înțelegi nimic pentru că nu te gândești decât la tine.

— Nu mă gândesc decât la mine?

— Dar la Marcel? La el, te gândești?

— De ce să mă gândesc la Marcel?

— Pentru că el o s-o încaseze.

— Ce o să încaseze?

— Represiunile, micșorarea rațiilor etc.

Un moment de tăcere.

— Ah! nu știam, a spus Thomas destul de pocăit.

Continui:

— De asta i-am strâns mâna gunoiului ăstuia și i-am prezentat totul ca pe o escapadă a două ștrengărițe, ca să-l dezvinovățesc pe Marcel.

— Și ce-o să se întâmple peste cincisprezece zile?

Idiotul, mai era un pic neliniștit.

— Păi, se înțelege de la sine. Îi scriu lui Fulbert că tu și Catie v-ați îndrăgostit unul de altul, că v-am căsătorit și că, bineînțeles, Catie trebuie să rămână cu soțul ei.

— Și ce-o să-l împiedice pe Fulbert, în clipa aceea, să treacă la represiuni împotriva lui Marcel?

— De ce-ar face-o? A intervenit o împrejurare neprevăzută care-l va dezarma. N-a fost nimic pus la cale. Marcel e în afară de orice bănuială.

Și adaug cu o oarecare răceală.

— Iată motivul tuturor aiurelilor ăstora, cum le spui tu.

Tăcere îndelungată.

— Ești supărat, Emmanuel?

Ridic din umeri și mă îndrept spre Peyssou și Meyssonnier. Mai am de rezolvat problema camerei. Ce băieți buni sunt! Nu numai că acceptă să se lase deposedați, dar o fac bucuroși. Ei, gândește-te la copiii ăștia, zise Peyssou înduioșat, uitând că abia îl făcuse pe unul dintre ei prost.

A doua zi sunt toți și mai înduioșați când îi cunun pe Catie și Thomas în sala mare a locuinței. Aranjamentul e același ca la slujba lui Fulbert: eu cu spatele la cele două ferestre, masa servind de altar și, de partea cealaltă, în fața mea, tovarășii așezați pe două rânduri. Menou, nesperat de risipitoare, a aranjat două lumânări mari pe masă, cu toate că timpul e frumos și soarele intră în valuri prin cele două ferestre cu ochiuri mici, desenând două cruci impresionante pe lespezile pardoselii. Tuturor, chiar și bărbaților, le lucesc ochii. Și toți, inclusiv Meyssonnier, se împărtășesc la momentul respectiv. Menou lăcrimează, am să arăt mai departe de ce. Foarte diferite sunt lacrimile Miettei, care plânge în

liniște, eu obrajii ei proaspeți șiroind. Ei, da, sărmana Mietta. Văd și eu că această glorie și pompă acordată unei fete care nu se dă mai multora constituie o nedreptate.

După ceremonie îl iau pe Meyssonnier la o parte și ne plimbăm puțin în prima incintă. Se petrece în el o schimbare subtilă. Are aceeași figură prelungă, serioasă, ochii foarte apropiați unul de celălalt și un fel de a clipi la nesfârșit când e emoționat. Nu, ceea ce îl schimbă, e părul. În lipsa frizerului, la început i-a crescut, așa cum am spus, drept în sus, iar acum, lungindu-se și mai mult, îi cade pe spate dându-i fizionomiei curba care îi lipsea.

— Am văzut că te-ai împărtășit și tu, spun cu o voce neutră. Pot să te-ntreb de ce?

Fața lui onestă se înroșește ușor și începe să clipească, ca de obicei.

— Am ezitat, spune el după un moment. Pe urmă însă m-am gândit că, abținându-mă, s-ar putea să-i ofensez pe ceilalți. N-am vrut să fac opinie separată.

— Ai avut dreptate, îi răspund. De ce să nu i se acorde acest sens împărtășaniei? O participare.

Se uită la mine mirat.

— Vrei să spui că tu îi dai acest înțeles?

— Sigur. Conținutul social al împărtășaniei mi se pare foarte important.

— Cel mai important?

Întrebare cu substrat. Mi se pare că Meyssonnier e pe cale să mă atragă spre ale lui. Îi răspund că nu, dar fără să argumentez.

— Și eu, spune Meyssonnier, vreau să-ți pun o întrebare: ai aranjat să fii ales abate de Malevil numai ca să-l îndepărtezi pe Gazel?

Dacă întrebarea mi-ar fi fost pusă de Thomas, m-aș fi gândit de două ori înainte de a răspunde. Știu însă că Meyssonnier n-are să judece prea repede. Are să rumege încet ceea ce aveam eu să spun și să tragă apoi concluzii prudente. Îi răspund cântărindu-mi cuvintele:

— Să zicem, dacă vrei, că, după părerea mea, orice civilizație are nevoie de un suflet.

Meditează la această afirmație, care e totodată o restricție. Meyssonnier e lent, merge pas cu pas, dar nu e un spirit ușuratic. Îmi cere să precizez.

— Sufletul civilizației noastre actuale, aici, la Malevil?

Intonația lui pune ghilimele la cuvântul suflet, de parcă l-ar apuca de departe, cu un clește.

— Da.

— Vrei să spui că acest suflet este credința majorității oamenilor care trăiesc la Malevil?

— Nu numai atât. Este și sufletul care corespunde actualului nostru nivel de civilizație.

De fapt e puțin mai complicat. Schematizez ca să nu-l șochez. Totuși l-am șocat. Roșește un pic și clipește, semn că are să contraatace:

— Dar acest „suflet", cum îi zici tu, ar putea fi foarte bine o filosofie. De exemplu, marxismul.

Asta e!

— Marxismul se referă la o societate industrială. E fără utilitate într-un comunism agrar primitiv.

Se oprește din mers, se postează în fața mea și începe să mă privească. Pare foarte impresionat de ceea ce spusesem. Mai ales că am făcut-o fără pasiune, ca și cum aș fi enunțat un fapt oarecare.

— Așa definești tu mica noastră societate de la Malevil? Un comunism agrar primitiv?

— Cum altfel?

Meyssonnier răspunde cu un aer destul de nefericit:

— Dar acest comunism agrar primitiv nu-i adevăratul comunism?

— Nu eu trebuie să te învăț.

— E un regres?

— Știi bine că da.

Curios. Cu toate că nu sunt marxist, are aerul că se încrede mai mult în judecata mea decât într-a lui. Și pare foarte ușurat.

— E un regres în sensul că știința și tehnologia au fost nimicite. Ca urmare existența este mai nesigură, mai amenințată. Totuși asta nu înseamnă că suntem mai nenorociți. Dimpotrivă.

Regret imediat ce-am spus, deoarece îmi dau seama pe moment că bărbatul din fața mea pierduse tot ce avea cu două luni înainte. Dar Meyssonnier nu are aerul că-și aduce aminte și nici că ar fi șocat de cele auzite. Se uită la mine și încuviințează încet cu capul, fără să spună o vorbă. A simțit și el că de la eveniment încoace dragostea de viață s-a intensificat, iar plăcerile sociale sunt mai vii.

Tac și eu. Mă gândesc. S-au schimbat valorile, asta e totul. De exemplu Malevil-ul. Înainte, Malevil-ul era ceva cam artificial: un castel restaurat. Îl stăpâneam singur. Eram mândru de el și, atât din vanitate, cât și din interes, intenționam să-l deschid pentru vizitare. Astăzi, Malevil-ul e cu totul altceva. Este un trib cu pământuri, animale, rezerve de fân și de cereale, cu tovarăși uniți asemenea degetelor de la mână și cu femei care au să ne facă copii. E, de asemenea, adăpostul nostru, ascunzătoarea noastră, cuibul nostru de vultur. Zidurile lui ne apără și știm că vom fi înmormântați între ele.

În aceeași seară, la masă, Evelyne, tușind fără încetare, îl deposedează pe Thomas de locul lui de la dreapta mea. El se mută cu un scaun, fără nicio obiecție, cu Catie la dreapta lui. Acum suntem doisprezece la masă. Celelalte locuri rămân neschimbate, cu excepția locului lui Momo, care, nu știu cum, l-a luat pe cel al lui Menou la capătul opus al mesei, ea aflându-se acum la stânga lui Colin. Momo se bucură în felul acesta de o poziție strategică de invidiat. La iarnă are să stea cu spatele la foc. Și mai ales are o perspectivă frumoasă către Catie, vecina lui din stânga, și spre Mietta, de cealaltă parte a mesei. Îndopându-se, le privește când pe una, când pe cealaltă. Nu e deloc aceeași privire. Pe Catie o privește cu un fel de surpriză fericită, ca un sultan care zărește o figură nouă în haremul lui. Pe Mietta – cu adorație.

În orice caz, Catie n-are aerul că e incomodată de vecinătatea lui Momo. Ei nu-i displace să fie admirată. Mai degrabă îi găsește prea rezervați pe

tovarășii lui Thomas. Cu Momo avea ce-și dorea. În privirile lui se împletește inocența unui copil cu indecența unui satir. De altfel, vecinătatea lui Momo nu mai e supărătoare. De când îl spală Mietta, nu-ți mai mută nasul din loc. În afara faptului că bagă în gură bucăți enorme, pe care le îndeasă apoi cu degetele, e foarte prezentabil. De altfel, Catie intervine energic, îi ia farfuria, îi taie șunca mărunt, îi rupe pâinea în bucățele, după care îi pune farfuria în față. El o lasă, încântat, să facă toate astea. Când Catie a terminat, Momo întinde brațul său lung de maimuță, o bate ușor de două sau trei ori pe umăr și-i spune: *dăută*, *dăută* (drăguță, drăguță). Menou nu intervine deloc.

E drept că, aducându-le la Malevil pe Evelyne și pe Catie, mă temeam de reacția lui Menou. Aceasta a fost însă foarte moderată. „Bietul meu Emmanuel, mi-a spus ea, ne aduci încă două fuste și două iepe”. Cu alte cuvinte, alte guri inutile. Dar Menou se teme mai puțin de foamete de când a încolțit grâul de la Rhunes. Și, mai ales, o căsătorie la Malevil o face să se simtă în al nouălea cer. Întotdeauna i-au plăcut nunțile. Când avea loc câte una la Malejac, chiar atunci când era vorba de oameni pe care nu-i prea cunoștea, lăsa totul baltă la Sept Fayards și dedea fuga cu bicicleta la biserică. Idioata asta bătrână, spunea unchiul, s-a dus iar să tragă un ropot de plâns. Și nu se înșela. Menou se posta în fața ușii bisericii, dar nu intra, din cauza certei cu preotul, care îi refuzase împărtășania lui Momo, și, de cum apărea tânăra pereche, lacrimile începeau să-i curgă șiroaie. M-a uimit întotdeauna această reacție la o femeie atât de realistă.

Momo e fascinat și de Evelyne, însă Evelyne nu-i acordă nicio atenție. Ea nu mă slăbește din ochi nicio clipă. Îi găsesc ațintiți asupra mea de fiecare dată când întorc capul și chiar atunci când nu-l întorc tot îi simt. Am senzația că obrazul meu drept are să se aprindă de atâta privit. De cum las furculița și-mi pun mâna dreaptă pe masă, o lăbuță mi se și strecoară sub ea.

După masă, imediat ce mă scol și fac câțiva pași prin sala mare ca să mă destind, Catie vine la mine.

— Vreau să-ți vorbesc.

— Ce spui, zic, nu te mai intimidez?

— După cum vezi, spune ea zâmbind.

Afară de ochi, care n-au aceeași blândețe animală, seamănă mult cu soră-sa. În vederea căsătoriei, își dăduse jos cârpele ei țipătoare și-și pusese o rochie bleumarin dintre cele mai simple, cu un mic guler alb. Arată mult mai bine așa. Pe față i se citește triumf și fericire. Aș prefera să nu văd decât fericire. Dar răspândește totuși raze care învăluie pe oricine în căldura lor. Există în asta, cred eu, o anumită generozitate. Desigur, nimic comun cu Mietta, care nu e decât generozitate. Dar, în sfârșit, nu uit cum Catie i-a tăiat șunca lui Momo la masă și că, în mai multe rânduri, s-a aplecat neliniștită spre Evelyne, care tușea.

— Tot mă mai găsești rece? o întreb cuprinzând-o de gât și sărutând-o pe obraz.

— Oho! strigă Peyssou. Bagă de seamă, Thomas!

Râsete. Catie îmi întoarce sărutul, de altfel jumătate pe gură, și se desprinde fără nicio grabă și încântată de acest nou trofeu. La rândul meu, sunt și eu destul de mulțumit. Faptul că nu am să mă culc niciodată cu Catie dă relațiilor dintre noi o plăcută libertate.

— Mai întâi, spune ea, mulțumesc pentru cameră.

— Trebuie să le mulțumești celor care ți-au dat-o.

— Am și făcut-o, răspunde Catie cu dezinvoltură. Ție îți mulțumesc, Emmanuel, pentru intervenție. Mulțumesc mai ales pentru că m-ai primit la Malevil. În sfârșit, continuă ea cu un aer pe neașteptate încurcat, mulțumesc pentru tot.

Îmi dau seama că face aluzie la mica discuție pe care trebuie să i-o fi relatat Thomas și surâd.

— Aș vrea să-ți spun, adaugă coborând vocea, că Evelyne va avea cu siguranță o criză în noaptea asta. De două zile tot tușește.

— Și când o apucă criza, ce-i de făcut?

— Nu cine știe ce. Tu o să fii lângă ea, o s-o liniștești, dacă ai apă de colonie, o să-i pui pe frunte și pe piept.

Remarc acest „tu”. Văd însă pe fața lui Catie că ce e mai dificil de spus nu a fost spus. Mă hotărăsc s-o ajut.

— Vrei să mă ocup eu de ea în noaptea asta?

— Da, răspunde ea ușurată. Bunica, îți dai seama, o să-și piardă cumpătul, o să se-nvârtă pe loc, o să trăncănească fără încetare, adică tocmai pe dos de ce ar trebui să facă.

Bună descriere a Falvinei. Încuviințez cu capul.

— Deci, continuă ea, dacă Evelyne o să aibă o criză, bunica o să poată veni să te cheme?

Clatin din cap.

— N-o să poată. Noaptea poarta foișorului e închisă pe dinăuntru.

— Și nu se poate, pentru o seară?…

Îi spun pe un ton sever:

— În niciun caz. Consemnele privitoare la securitate nu admit excepții.

Catie mă privește foarte decepționată.

— Există o soluție, îi spun eu. Să o instalez pe Evelyne în camera mea, pe canapeaua lăsată liberă de Thomas.

— Faci tu asta! zice ea bucuroasă.

— De ce nu?

— Numai că, te previn, spune Catie cu onestitate. Dacă o instalezi în camera ta, s-a zis. N-o să mai vrea să plece de-acolo.

Zâmbesc.

— Nu te neliniști. O să plece într-o bună zi.

Zâmbește și ea. Văd limpede că e extrem de ușurată.

Evelyne, care în noaptea sosirii ei la Malevil dormise împreună cu Falvina și Jacquet la etajul al doilea al locuinței, e cuprinsă de-o bucurie nebună la vestea că are să doarmă în camera mea. Dar n-are timp să-și guste bucuria. De cum se culcă pe canapea și Mietta, care m-a ajutat să-i fac patul, iese din cameră începe criza. Evelyne se sufocă. Nasul i se

subție, fruntea îi e inundată de sudoare. Nu mai văzusem pe nimeni cuprins de o criză de astmă și ceea ce mi se înfățișează e înfiorător: o ființă omenească care nu mai poate să respire. Îmi trebuie câteva secunde ca să-mi stăpânesc emoția. Ăsta e primul lucru pe care trebuie să-l fac deoarece Evelyne mă privește îngrozită și, pentru a o calma, trebuie să-mi regăsesc eu însumi calmul. O rezem cu spatele de perne. Însă acestea nu țin, canapeaua neavând spetează. O iau în brațe și o transport pe patul meu. E un pat mare, de două persoane, moștenit de la unchiul, cu o spetează tapisată, de care o sprijin pe Evelyne. Evit s-o privesc. Auzind cum luptă ca să-și recapete suflul am impresia că are să se sufoce. Opaițul luminează slab. Însă noaptea nu e întunecoasă și îi văd clar trăsăturile crispate. După ce deschid larg fereastra, iau din dulap ultima mea sticlă de colonie, stropesc cu ea o mănușă de baie și îi șterg fruntea și partea de sus a pieptului. Ea nu se mai uită la mine. E incapabilă să vorbească, își ațintește ochii drept înainte și, cu capul dat pe spate și obrajii uzi de sudoare, tușește și gâfâie. Cum părul pare s-o jeneze deoarece îi cade mereu pe frunte, iau din sertarul biroului o bucățică de sfoară și i-l leg.

Asta-i tot ce am pentru a o îngriji: o sticlă de apă de colonie și un capăt de sfoară. Nu am niciun dicționar medical, cunoștințele mele în acest domeniu sunt nule și mă tem că Larousse-ul în zece volume al unchiului nu-mi poate fi de niciun folos. Cu greutate, căci opaițul luminează slab, citesc totuși articolul despre astmă. Nu găsesc în el decât nume de medicamente dispărute: beladonă, atropină, novocainăă. Evident, nu era să-mi indice leacuri băbești. Or, tocmai de așa ceva am nevoie.

Mă uit la Evelyne. Îmi dau seama cât de lipsiți și de neputincioși suntem. Mă gândesc, de asemenea, ce s-ar întâmpla dacă aș avea o nouă criză de apendicită și cum am neglijat să mă operez atunci când puteam s-o fac.

Mă așez lângă Evelyne. Ea îmi aruncă atunci o privire atât de înspăimântată, încât simt un nod în

gât. Îi vorbesc, îi spun că are să treacă îndată și, când ochii ei nu mă mai fixează, încep s-o observ. Constat imediat că îi e mai greu să-și golească pieptul decât să inspire. Nu știu de ce, dar îmi închipuisem contrariul. Dacă înțeleg bine, ea se asfixiază de două ori: odată pentru că nu expulzează destul de repede aerul viciat și, a doua oară, pentru că nu inspiră de ajuns de iute aer proaspăt. Însă blocarea pare să împiedice mai degrabă expirația decât inspirația. Pe deasupra, mai e și tusea. Presupun că aceasta are ca scop îndepărtarea a ceea ce împiedică respirația. E o tuse seacă, ce-o scutură și o epuizează. Și nu expectorează absolut nimic.

Privind cum se lasă și se ridică pieptul ei slab, îmi vine o idee. Ce-ar fi dacă aș ajuta-o să respire prin mijloace mecanice? Fără a o culca pe spate, ci așa cum se găsește, într-o poziție care-i permite să tușească și, la nevoie, să scuipe. Mă așez pe pat, mă sprijin de spetează și, luând-o în brațe, o pun între picioarele mele cu spatele spre mine. După aceea o apuc de partea de sus a brațelor însoțind mișcarea ei de expirare printr-o dublă mișcare. Îi împing umerii înainte și-i înclin în același timp toracele. Pentru inspirație, procedez invers, îi aduc umerii spre spate și-i trag bustul înspre mine până ce spatele ei îmi atinge pieptul.

Nu știu dacă ceea ce fac e util. Nu-mi dau seama dacă un medic n-ar găsi eforturile mele ridicole. Probabil însă că o reconfortez pe Evelyne, cel puțin din punct de vedere moral, pentru că, la un moment dat, îmi spune cu un glas stins, abia auzit, mulțumesc, Emmanuel.

Continui. Ea se lasă complet în mâinile mele dar, nu după mult timp, constat că, în pofida extremei slăbiciuni a bustului, îl găsesc mai greu de manevrat. Probabil că, obosit cum sunt, mă mai prinde somnul, căci observ deodată că opaițul s-a stins din cauză că s-a terminat uleiul, fără însă să fi băgat de seamă când se stinsese.

Pe la mijlocul nopții, cred, căci îmi pusesem ceasul pe birou și pierdusem complet noțiunea

timpului, Evelyne e cutremurată de un acces prelungit de tuse și-mi cere, cu o voce stinsă, o batistă. Aud cum scuipă îndelung, curățindu-și gâtul. Accesul de tuse revine de câteva ori și, de fiecare dată, expectorează. După aceea se lasă pe pieptul meu, epuizată, dar ușurată.

Când deschid din nou ochii e ziuă, soarele inundă odaia, iar eu sunt întins de-a latul patului într-o poziție incomodă, cu Evelyne culcată în brațele mele și dormind adânc. Probabil că am alunecat în somn din poziția în care mă așezasem, și am rămas culcat fără să mă răsucesc prea mult. Când mă scol, șoldul stâng îmi este înțepenit, iar la gât am un început de cârcei. Întrucât Evelyne e la fel de contorsionată ca și mine, o întind în pat și-i dezleg chiar bucățica de sfoară cu care i-am prins părul fără s-o trezesc. Are ochii încercănați, obrajii scofâlciți, tenul alb și, dacă n-ar respira, ai putea crede că e moartă.

La ora unsprezece o deștept aducându-i din locuință, pe o tavă mică, o cană de lapte cald cu zahăr și o felie de pâine cu unt. Dar până să înghită Evelyne ceva! Cu chiu și vai reușesc s-o fac să mănânce aproape tot, dar asta alternând lingușirile cu amenințările. Amenințarea, căci pluralul este exagerat, e că, dacă nu mănâncă, începând din seara aceea, îi mut culcușul la etajul doi. Asta merge pentru două sau trei înghițituri, dar deodată, cu o vioiciune nemaipomenită, întoarce ea șantajul împotriva mea. Refuză cu hotărâre să mai mănânce dacă nu-i promit că are să rămână în camera mea. Până la urmă ajung la un compromis. Cu fiecare înghițitură de lapte ea câștigă o zi și cu fiecare îmbucătură de pâine cu unt, o alta. Ne punem de acord, după oarecare tocmeală, asupra a ceea ce se înțelege prin înghițitură și prin îmbucătură.

Când Evelyne își termină micul dejun, eu îi datorez douăzeci și două de zile de ospitalitate. Deoarece mi-e frică să nu rămân complet dezarmat pe viitor, îmi rezerv dreptul de a-i reduce aceste zile dacă nu are să-și mănânce porția la masa următoare. Ia te uită, zice ea, ce șiret! Și ce te-ar împiedica să-

mi tot pui mâncare în farfurie? Îi promit să nu trișez și că partea ei are să fie fixată în raport cu vârsta prin consensul celor prezenți. Probabil că Evelyne are în trupul ei mic și gingaș rezerve de vitalitate, căci după noaptea pe care a petrecut-o este vioaie și veselă în tot timpul acestei scene. Numai la sfârșit se vede că e puțin obosită. Vrea chiar să se scoale, însă mă opun. Trebuie să doarmă până la amiază, când am să vin s-o iau. Îmi promiți că ai să vii, Emmanuel? Îi promit și, în timp ce mă îndrept spre ușă, mă urmărește cu privirea, capul ei cu fața palidă abia atingând perna. Are niște ochi imenși. Fără trup și aproape fără față, e numai ochi.

Când cobor din nou ducând ceașca goală pe tavă, găsesc un mic grup în curtea din fața foișorului. Thomas, Peyssou, Colin, cu mâinile în buzunare, și Mietta, care pare să mă aștepte. Și, într-adevăr, abia m-a văzut, că-mi și ia tava din mână și se întoarce pe călcâie pentru a o duce înapoi în locuință, nu fără să-mi arunce din mers o privire care mă surprinde.

— Uite, zice Peyssou, voiam să-ți spunem, Emmanuel, că am terminat de aranjat fierăria lui Colin. Și acum ne plictisim.

— Și Meyssonnier?

— Meyssonnier, îmi spune Peyssou, are o treabă. Se ocupă cu fabricarea arcului pe care i l-ai comandat. Jacquet și Momo îngrijesc animalele. Dar noi, ce să facem? N-o să ne petrecem timpul tot uitându-ne cum crește grâul.

— Uite, spune Colin cu surâsul lui în formă de gondolă, am putea oricând să le spunem femeilor să stea în pat dimineața și să le ducem noi micul dejun.

Râsete.

— Colin, îi spun, vrei un picior în fund?

— Oricum, ce-i drept, adaugă Thomas, e deprimant să nu faci nimic.

Îl privesc. Nu pare deprimat. Mai degrabă somnoros. Și nu chiar atât de dornic să muncească, cel puțin nu în dimineața asta. Faptul că e acolo și participă la corul șomerilor, în timp ce-și dorește atât de mult să fie în altă parte, se datorează mai curând

încercării lui de a nu părea că se ține de fusta nevestei. Continui:

— Ați făcut bine că mi-ați spus. Am în rezervă un întreg program. Primo: lecții de călărie pentru toată lumea. Secundo: lecții de tir. Terțio: înălțarea zidului de apărare al cetățuii de la intrare, care nu depășește înălțimea unei scări.

— Lecții de tir? întreabă Colin. Asta înseamnă să risipim munițiile și nu avem chiar așa de multe.

— Ba, deloc. Știi carabina aia mică pe care mi-a dat-o unchiul. Am regăsit-o. E în hambar împreună cu o cantitate mare de alice. Tocmai cât trebuie pentru antrenament.

Peyssou se frământă în legătură cu zidul de apărare. Tatăl său fusese zidar, el însuși se descurca foarte bine cu micile reparații și în ceea ce privește zidul de apărare nu zice ba. Mai ales că ciment aveam, adus cu prada de la Etang. De nisip nu se poate spune că ducem lipsă, și nici de pietre. El s-a și gândit la toate astea, totuși…

— Totuși, zice el, n-ar trebui să stricăm aspectul. Dacă înălțăm zidul, înseamnă că suprimăm crenelurile. N-o să arate bine fără creneluri. Ochiului o să-i lipsească ceva.

— Sunt sigur că o să te descurci, spun eu. Există, fără îndoială, posibilitatea de a împăca și ochiul, și apărarea.

El face o grimasă care exprimă îndoială și dă din cap cu un aer sever. Dar îl cunosc bine pe Peyssou, e încântat. Are să se gândească zi și noapte la zid. Are să facă planuri, să creeze. Iar după ce treaba are să fie terminată, de fiecare dată când, întorcându-se de la câmp, are să se apropie de cetățuia de la intrare, are să gândească, fără s-o spună însă vreodată cuiva: eu, Peyssou, am făcut asta.

— Thomas, spun, arată-le cum se pune șaua pe cal; ia cele trei iepe, dar pe Bel Amour, nu. Vă ajung din urma la Maternitate.

Intru în locuință și, în fundul sălii mari, le zăresc pe cele patru femei – cele două bătrâne și cele două tinere – foarte aferate. Familia Falvinei deține acum

o majoritate absolută: trei contra una. Dar Menou e în stare să se apere. Când deschid ușa tocmai termină s-o boscorodească pe Falvina. Cele două tinere tac, una pentru că e mută, cealaltă din prudență.

— Mietta, poți să vii o clipă?

Mietta vine fuga. Ies cu ea afară și închid ușa în urma mea. Are pe ea fustița de lână cârpită și bluza uzată cu mâneci scurte – dar totul foarte curat – și e desculță. Tocmai spălase pardoseala în locuință și nu apucase să se încalțe. Mă uit la picioarele ei goale pe pavajul curții, apoi la impunătoarea ei coamă neagră și, în sfârșit, la ochii care, prin blândețea lor, aduc atât de bine cu cei ai cailor. Pe urmă mă întorc cu privirea la picioare. Nu știu de ce la vederea lor mă simt emoționat cu toate că, de fapt, n-au nimic emoționant: sunt mari și solide. Poate mai degrabă pentru că, goale cum sunt, completează imaginea de copil sălbatic pe care mi-o sugerează Mietta în această dimineață. Îmi spun că e o Evă a epocii de piatră, care revine către mine din adâncurile vremii. Idee idioată. Supraestimare sexuală, ar spune Thomas. Parcă nu tot despre supraestimare e vorba și la el, în acest moment!

— Mietta, ești supărată?

Dă din cap. Nu e supărată.

— Ce ai?

O nouă negare. N-are nimic.

— Dar Mietta, m-ai privit ciudat mai înainte.

Stă în fața mea docilă și impenetrabilă.

— Hai, Mietta, vorbește, spune-mi ce nu-i în regulă! Ochii ei, fixați asupra mea cu blândețe, îmi par a exprima un ușor reproș.

— Explică-te odată, Mietta, ce se petrece?

Ea mă privește ținându-și brațele nemișcate de-a lungul trupului. Niciun gest, nicio mimică. E de două ori mută.

— Mietta, ar trebui să-mi spui dacă ceva nu-i în regulă, doar știi cât de mult te iubesc.

Ea încuviințează cu gravitate din cap. Știe.

— Atunci?

Nicio mișcare.

— Mietta!

O apuc de umeri, mă apropii de ea și o sărut pe obraz. Atunci deodată, mă cuprinde cu brațele, mă strânge foarte tare, dar fără să mă sărute, și, desprinzându-se pe loc, mă părăsește și se întoarce alergând la locuință.

Scena s-a consumat atât de repede, încât rămân câteva secunde cu ochii pironiți la ușa grea de stejar pe care n-a apucat s-o închidă în urma ei.

Când mă gândesc la cele două luni care au urmat acestei dimineți, ceea ce mă frapează în mod deosebit este încetineala cu care s-au scurs. Nu se poate spune că ducem lipsă de activitate. Tirul, călăria, înălțarea zidului din prima incintă (noi îi servim drept salahori uriașului Peyssou) și, în plus, pentru mine, lecțiile de gimnastică, de aritmetică și de ortografie cu Evelyne.

Suntem foarte ocupați și totuși nimic nu ne zorește. Dispunem de mult timp liber. Ritmul vieții e lent. Lucru ciudat, cu toate că zilele au același număr de ore, ne par infinit mai lungi. În fond, toate mașinile destinate să ne ușureze munca, automobilele, telefonul, tractorul, mașina de tocat, râșnița pentru boabe, fierăstrăul circular, o ușurau, e adevărat. Dar ele aveau și darul de a accelera timpul. Omul voia să facă prea multe lucruri prea repede. Mașinile erau totdeauna prezente, totdeauna la îndemână și îl zoreau.

De exemplu, înainte, pentru a mă duce până la La Roque ca să-l anunț pe Fulbert că Thomas și Catie s-au căsătorit – presupunând că n-aș fi vrut s-o fac prin telefon – mi-ar fi trebuit nouă minute și jumătate de mers cu mașina și asta din cauza numeroaselor cotituri. De data aceasta am făcut drumul călare împreună cu Colin, care a ținut să mă însoțească, fără îndoială ca s-o revadă pe Agnès, și ne-a trebuit mai bine de o oră. Iar odată ajunși acolo, după ce i-am înmânat mesajul lui Fabrelâtre pentru că Fulbert nu era încă sculat, n-a putut fi vorba să plecăm imediat înapoi deoarece caii, după cincisprezece kilometri de drum, trebuiau să se odihnească puțin.

Mai mult, la întoarcere, nevoind să-i fac să meargă prea mult pe asfalt, am luat-o pe scurtătura din pădure, care, datorită trunchiurilor de arbori căzuți ce îngreunau trecerea, ne-a făcut să întârziem mult. Pe scurt, plecați dimineața devreme, ne-am întors la prânz, obosiți, dar destul de mulțumiți, Colin pentru că vorbise cu Agnès, iar eu pentru că văzusem lăstari verzi răsărind ici-colo din pământ și chiar pe trunchiurile unor arbori care păreau morți.

Remarc că și mișcările noastre sunt mai lente. S-au adaptat la ritmul nostru de viață. Nu descaleci așa cum ieși dintr-un automobil. Nu mai e vorba să trântești portiera și să urci scara în fugă pentru a răspunde la telefonul care tocmai sună. Descalec la intrare, o duc pe Amarante la pas în boxă, îi dau jos șaua, o șterg și o aștept să i se usuce bine nădușeala înainte de a-i da să bea. În total, o jumătate bună de ceas.

Nu e exclus ca, dispărând medicina, viața să devină mai scurtă. Dacă omul trăiește însă mai lent, dacă zilele și anii nu mai trec pe lângă el cu o viteză înspăimântătoare, dacă în sfârșit are timp să trăiască, mă întreb ce a pierdut!

Chiar și relațiile dintre oameni s-au îmbogățit considerabil datorită acestui ritm încetinit al vieții noastre. Ehei! dacă m-aș apuca să compar! Iată, de pildă, Germain, bietul Germain, care a murit sub ochii noștri în ziua evenimentului. Cu toate că a fost colaboratorul meu cel mai apropiat timp de mai mulți ani, nu l-am cunoscut, ca să zic așa, sau, ceea ce e și mai rău, l-am cunoscut doar atât cât să mă pot folosi de el. Îngrozitor acest „a se folosi”, când e vorba de un om. Dar asta e, eram ca toată lumea, eram grăbit. Mereu telefoanele, corespondența, mașina, vânzările anuale de cai de călărie în marile orașe, contabilitatea, hârțoagele, perceptorul… Trăind într-un asemenea ritm, relațiile umane dispar.

La începutul lui august, ne vizitează bătrânul Pougès care, plecat cu bicicleta din La Roque în mica lui plimbare zilnică, a ajuns până la noi. Salut performanța acestui om de șaptezeci și cinci de ani:

treizeci de kilometri dus și întors de drumuri accidentate pentru a bea două pahare de vin. După părerea mea, le-a meritat. Dar nu se poate spune că Menou îl primește cu brațele deschise. Îi iau sticla din mână și o expediez în casă. Ce i-am făcut? mă întreabă, tânguindu-se, moș Pougès, trăgând de vârfurile mustății lui lungi. Nimic, îi răspund, nu te uita la ea, idei de babă! De fapt, știu ce-i reproșează Menou: că în urmă cu patruzeci și șapte de ani îl atrăsese pe defunctul ei soț la Adelaida, cu urmările cunoscute pentru pacea căsniciei ei și pentru numele date scroafelor. O jumătate de secol n-a domolit pizma lui Menou. Ei, ai curaj nu glumă, îmi spune ea seara înainte de cină, dacă-l primești pe ăsta în vizită. Un leneș, un bețiv, care aleargă după fuste. Ei, Menou, Pougès nu mai aleargă el acum, decât cel mult cu bicicleta. Iar de băut nu bea cu mult mai mult decât tine.

Pougès mă pune la curent cu noutățile din La Roque. Duminică la capelă, în mijlocul predicii, Fulbert a denunțat duplicitatea mea, chiar așa se exprimase, și mai spusese un cuvânt nu prea politicos la adresa lui Catie. Mi-am zis imediat: e o provocare. Din fericire, Marcel stătea lângă Judith, cu care cred că se înțelege bine. Pe scurt, când a văzut că roșește, l-a înșfăcat de braț, s-a întors spre Fulbert și i-a spus în plină predică: „Domnule părinte, îmi cer scuze, dar eu vin la biserică ca să aud vorbindu-se despre bunul Dumnezeu și nu ca să ascult relatarea certurilor dumneavoastră personale cu domnul Comte pe tema unei tinere fete”. Și tu știi cum vorbește ea: ironic și sec. Politicoasă, dar cu voce de plutonier. În sănătatea ta!

— În sănătatea ta!

— A doua zi, i-a micșorat rația. Atunci ea a făcut înconjurul târgului cu rația în mână ca s-o arate oamenilor și i-a spus lui Fabrelâtre: domnule Fabrelâtre, spuneți-i domnului părinte că-i mulțumesc pentru postul la care mă pune. Dar dacă mâine nu capăt o rație normală, mă duc să cerșesc la

Malevil. Ei bine, n-o să crezi, Emmanuel, dar a doua zi a căpătat o rație ca toată lumea.

— Ceea ce dovedește că, băgat unde trebuie, morcovul își face efectul, i-am spus privindu-l.

— Ei, da! răspunde evaziv Pougès, scoțându-și batista din buzunar și ștergându-și cu grijă, de ambele părți, lunga lui mustață îngălbenită.

Și asta n-a făcut-o numai din motive de curățenie, dacă se poate spune așa, ci pentru a-mi da de înțeles că paharul lui e gol. I-l umplu ochi pentru a doua oară. Apoi înfund dopul în gâtul sticlei cu un pocnet sec. Ca să-și ia gândul.

Cât durează sorbitul primului pahar, Pougès îmi face conversație. La al doilea însă consideră, probabil, că mi-a plătit îndeajuns și tace. Al doilea e, ca să spun așa, paharul gratuit, ca la Adelaida. E necesară o anumită reculegere. Iar eu profit de tăcerea lui ca să-i scriu o scrisoare lui Marcel pe care Pougès urmează s-o pună în cutia de scrisori de la turn, prevenindu-l pe destinatar printr-un cuvânt. În felul acesta va evita să se compromită. Îl sfătuiesc pe Marcel în această scrisoare să organizeze două feluri de opoziție: una pe față și curtenitoare, desfășurată de Judith împotriva lui Fulbert. Cealaltă, clandestină și injurioasă, împotriva lui Fabrelâtre.

Dintre noi toți, Peyssou fusese cel care avusese dreptate când spusese că grâul de la Rhunes avea „voința” să câștige timpul pierdut. La 15 august, e drept, cu multă întârziere, spicele s-au format, iar pe la 25 sunt pe jumătate coapte. Și tot Peyssou a fost cel care, într-o după-amiază, a observat pe liziera cea mai apropiată de Rhunes tulpini răsturnate, spice mâncate și urme de labe.

— E un bursuc, zice el, și încă unul mare. Uite la distanța dintre labe.

— Bursucul mănâncă porumb, spune Colin, sau struguri.

Peyssou ridică din umeri.

— Nici nu merită să răspund, spune el, răspunzând. În lipsă de porumb îți dai seama!

Animalul ăsta murdar, în ziua bombei trebuie să fi fost în vizuina lui. Bursucul sapă adânc.

— Și ce-a mâncat de atunci? întreabă Jacquet.

Peyssou ridică din nou din umeri.

— N-a mâncat, a dormit.

Mă gândesc că Peyssou are dreptate. E drept că în regiunile noastre, unde frigul e moderat și hrana se găsește cu ușurință, bursucul nu mai intră în hibernare. Probabil însă că el își păstra, pentru cazurile de foamete, facultatea de a vegeta în fundul vizuinii și de a trăi modest din rezervele lui de grăsime în așteptarea unor zile mai bune.

Consiliu de război. Înainte oamenii se mulțumeau să aprindă un foc mocnit la marginea lanului ca să îndepărteze bursucul. Dar acest procedeu nu ni se pare de-ajuns de radical. Nu vrem doar să gonim dihania, ci-i vrem pielea. Ura țăranului față de dăunătorul care vrea să-i fure recolta ne întărâtă mai puternic ca oricând.

Pe panta colinei, de cealaltă parte a Rhunes-ului, cam la douăzeci de pași de lanul de grâu, amenajăm un mic adăpost săpat în pământ și acoperit cu nuiele sprijinite pe patru pari. Acoperișul nu e destinat numai să-l ascundă pe cel ce stă la pândă, ci și să-l adăpostească de ploaie și de vânt. Iar Meyssonnier, căruia îi datorăm planul adăpostului, împinge rafinamentul până la a așeza pe fundul gropii un grătar rudimentar cu scopul de a-l izola de sol pe cel ce stă acolo. Pentru că, spune el, prin cizma de cauciuc, oricât de groasă ar fi, tot îți pătrunde umezeala în corp.

Se formează echipe care urmează să vegheze pe rând, noaptea, în mica noastră cazemată. Nu sunt excluse nici femeile, cele două tinere cel puțin, care, în ultimele două luni, au fost învățate să tragă și care se descurcă destul de bine. Catie urma, bineînțeles, să intre în echipă cu Thomas, iar Mietta, deși mă așteptam să mă aleagă pe mine, îl alege pe Jacquet. Aceasta îl determină pe Peyssou să-l ia pe Colin în lipsa lui Jacquet, iar pe mine să-l iau pe Meyssonnier. Evelyne – și probabil că Mietta a

prevăzut lucrul acesta – îmi face o scenă ca să intre în echipă cu mine și, fiindcă mă împotrivesc, începe chiar o grevă a foamei care mă silește să capitulez.

Trec opt zile. Nici urmă de bursuc. Cu tot mirosul lui urât, are, pare-se, nasul bun și ne-a simțit. E drept că, din punctul lui de vedere, probabil că noi suntem cei care mirosim urât. Oricum, continuăm să rămânem la pândă.

În felul acesta timpul se scurgea încet, asemenea unui fluviu. Mă deștept în zori odată cu lumina zilei. De când s-a făcut atât de frumos, las fereastra deschisă. Când mă trezesc îmi place să privesc cum se întinde vegetația pe colina din față. E de neînchipuit. Cine ar fi crezul, în urmă cu două luni, că avea să vadă atâta iarbă și atâtea frunze, nu pe copaci, căci foarte puțini supraviețuiseră, ci pe un număr neînchipuit de mare de tufe care, profitând de distrugerea vecinilor lor mai mari, se înmulțiseră vertiginos. Mă uit de asemenea la Evelyne, care doarme pe canapeaua lui Thomas. Sistemul de zile de ospitalitate pentru fiecare bucățică de pâine și înghițitură de lapte i-a asigurat dreptul de a rămâne în camera mea timp de două luni, după ce o primisem numai pentru o noapte. Nu îndrăznesc însă să pun capăt învoielii noastre, fiindcă i-a priit mult. Fața i s-a colorat, obrajii i s-au rotunjit, a căpătat mușchi. Și dacă, în pofida previziunilor mele, pieptul i-a rămas plat, cel puțin s-a întărit. A învățat să călărească mai repede decât toți ceilalți deoarece se urcă pe cal fără pic de frică, repede, strângând cu picioruşele pântecele calului pentru a-l îndemna s-o ia la galop și pornește cu cosițele-i blonde fluturând. Am obligat-o să-și împletească părul la călărie de când, odată, încălecând pe Morgane și ridicând mâna dreaptă ca să-și dea părul pe spate, a declanșat o serie de salturi care au făcut-o să se izbească de un copăcel, din fericire fără nicio urmare.

Chiar în momentul în care Evelyne, simțindu-mi privirea asupra ei, deschide ochii, se aude o împușcătură. Apoi a doua și, peste un sfert de secundă, a treia. Într-o clipă trec de la uimire la

neliniște. Peyssou și Colin și-au petrecut noaptea la pândă lângă Rhunes, dar la ora asta se pregătesc să se întoarcă. N-o să se aventureze bursucul în grâu după ce se crapă de ziuă. Și dacă ar fi așa, lui Colin și lui Peyssou nu le-ar trebui trei cartușe ca să-l răpună. Mă scol și-mi trag în grabă pantalonii.

— Evelyne, dă fuga la cetățuia de la intrare și spune-i lui Meyssonnier să-și ia pușca, să deschidă și să mă aștepte.

De o lună am hotărât ca fiecare să-și aibă arma lui și să și-o țină în cameră. În felul acesta, în cazul unui atac în timpul nopții, dispuneam de trei puști la cetățuia de la intrare, trei la foișor și una, cea a lui Jacquet, în locuință, afară de cazurile când acesta se află în camera Miettei, așa cum se întâmpla în dimineața asta.

Evelyne o șterge desculță și în cămașă, iar când ies din cameră apare și Thomas în pragul camerei lui în pijama, cu pieptul gol.

— Ce se-ntâmplă?

— Luați-vă amândoi puștile și postați-vă la cetățuia de la intrare. Nu vă mișcați de acolo. Rămâneți să păziți Malevil-ul. Repede, repede! N-are rost să vă mai îmbrăcați!

Cobor la iuțeală scara în spirală, trezindu-mă față-n față cu Jacquet, care iese din camera Miettei. Reacția lui a fost mult mai promptă decât a lui Thomas: are pantalonii pe el și arma în mână. Nu schimbăm nicio vorbă. O luăm la fugă unul lângă celălalt.

Când ajungem în mijlocul primei incinte, se aude un al patrulea foc dinspre Rhunes. Mă opresc, introduc glonțul pe țeava și trag în aer. Sper că cei de acolo au să înțeleagă că asta înseamnă că sosim. O iau din nou la goană. Îl văd înaintea mea pe Meyssonnier, cu arma în mână, gata să deschidă poarta. Îi strig de departe:

— Du-te! du-te! Te ajung!

Jacquet, care a continuat să alerge când m-am oprit ca să-mi descarc arma, e acum înaintea mea. Ies după el pe poartă și încep să cobor când aud în

spatele meu un gâfâit. Mă întorc și o văd pe Evelyne, desculță și în cămașă, alergând din toate puterile să mă ajungă.

Mă apucă o furie nebună. Mă opresc, o apuc de o mână, o scutur și strig:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Ce faci aici? Întoarce-te! Întoarce-te!

Strigă și ea, cu ochii ieșiți din orbite:

— Nu! Nu! Vreau să viu cu tine!

— Întoarce-te!

Mutând pușca din mâna dreaptă în mâna stângă. Îi trag două palme. Ea se supune asemenea unui animal bătut, începe să meargă de-a-ndăratelea spre poartă, dar cu o încetineală exasperantă, uitându-se la mine cu ochi îngroziți. Urlu iar:

— Întoarce-te!

Pierd secunde prețioase! Și Catie și Thomas, care încă n-au ieșit! Și n-am în seama cui s-o dau. Nici măcar în seama lui Menou, care se luptă sub poarta larg deschisă cu Momo pe care-l ține cu amândouă mâinile de cămașă.

O apuc pe Evelyne de mijloc și, aruncând-o pe un umăr, o iau în goană înapoi până la poartă, unde o depun ca pe un pachet.

În aceeași clipă văd rupându-se cămașa lui Momo care, eliberat, se avântă înainte, coborând în fugă drumul către Rhunes.

— Momo! Momo! țipă Menou disperată, luând-o și ea la goană.

Și cei doi care nu mai apar! Imposibili oameni! Probabil că ea se fardează, iar el o așteaptă.

O las acolo pe Evelyne și încep să alerg pe drum depășind-o pe Menou, care fuge cu picioarele ei mici și slabe strigând întruna: Momo! Momo! Îmi dau însă seama că nu voi putea să-l ajung. Fuge așa cum fug copiii, aproape fără să-și desprindă picioarele de pământ, însă foarte repede și cu un suflu inepuizabil.

La cotitura în formă de ac de păr de lângă albia râului o pot vedea, fără să mă întorc, pentru că în acel loc drumul merge aproape paralel cu el însuși, pe Menou alergând cât poate de repede și, în urma

ei, pe Evelyne care o ajunge! Mă simt demoralizat la culme de acest șir neașteptat de acte de indisciplină. Nu știu de ce, acum sunt convins că și Thomas și Catie au să-și părăsească postul și să vină după noi. Malevil-ul are să rămână fără apărători. Toate bunurile noastre, toate rezervele, toate animalele părăsite la dispoziția oricui vrea să intre! Sunt disperat și, în timp ce alerg cu inima zvâcnind și scrâșnind din dinți, gâtul mi se strânge de simt că-mi vine rău. Sunt înnebunit de furie și de teamă.

Când cobor la Rhunes îi văd, destul de departe și cu spatele spre mine, stând în șir nemișcați și cu arma în mână, pe Peyssou, Meyssonnier, Colin și Jacquet. Nu face niciunul nicio mișcare. Nu spun nimic. Par înmărmuriți. Ce-i înmărmurește nu știu, pentru că nu le văd decât spatele. În orice caz, nu au atitudinea unor oameni amenințați sau obligați să se apere, ori cărora le este frică de ceva. Sunt muți, prefăcuți parcă în statui, și nici măcar zgomotul pe care-l fac alergând nu-i determină să se întoarcă.

Ajung în cele din urmă lângă ei, fără ca asta să-i ajute să-și revină din uimire, fără ca măcar să-mi facă loc lângă ei. Și-atunci văd și eu.

Cam la zece metri de noi, mai în jos, vreo douăzeci de indivizi în zdrențe, în ultimul grad de slăbiciune, nu palizi, ci de-a dreptul galbeni, cu pielea feței atârnându-le, unii chiar atât de slabi încât nici n-au puterea să se uite cu ochii și aruncă niște priviri încrucișate de ți se face frică, stau chirciți sau culcați în grâul nostru și înghit lacomi, cu mici schelălăieli sfioase, spicele pe jumătate coapte. Nu-și dau nici măcar osteneala să scoată boabele din învelișul lor, le mănâncă cu totul. Bag de seamă că au în jurul gurii pete verzi, dovadă că, înainte de a da de grâul nostru, au încercat să mănânce iarbă. Ai fi zis că sunt niște animale scheletice. În ochii lor încrucișați strălucește teama și lăcomia. Ne aruncă priviri piezișe, grăbindu-se să-și umple boturile cu spice. Când se îneacă, scuipă în pumni ce au în gură și apoi înghit din nou. Printre ei sunt și femei. Se deosebesc doar prin lungimea părului, pentru că

îngrozitoarea lor slăbiciune face să dispară orice semn de apartenență la celălalt sex. Niciunul nu are pușcă. Dar văd lângă ei, așezate pe spice, furci și reteveie.

Spectacolul e atât de jalnic, încât îmi trebuie oarecare timp ca să-mi dau seama că au apucat să distrugă un sfert din recoltă și că au s-o dea gata pe toată dacă nu intervenim. În afară de ce mănâncă, distrug și mai multe spice călcându-le și culcându-se pe ele. Iar grâul ăsta pe care-l părăduiesc sau îl mănâncă înseamnă viața noastră. Dacă grâul Malevil-ului poate fi distrus fără opreliște, atunci și locuitorii lui au să devină o bandă de vagabonzi hămesiți ca atâtea altele. Pentru că sunt convins că aceasta nu e decât prima pe care o întâlnim. Reapariția vegetației a determinat-o să pornească la drum în căutare de hrană.

Peyssou e alături de mine. Nu pare să fie conștient de prezența mea. Fața îi e scăldată-n sudoare.

— Am încercat tot ce se poate încerca, spune Colin, cu vocea sugrumată de durere și de furie. Le-am vorbit, i-am înjurat. Am tras în aer. Am aruncat cu pietre în ei. Închipuie-ți că puțin le-a păsat de pietre. Și-au apărat capul cu o mână și au continuat să înghită.

— Dar ce-i cu oamenii ăștia? întreabă Meyssonnier cu o uimire pe care în altă împrejurare aș fi găsit-o comică. Și de unde vin?

Le strigă în dialect cu o furie neputincioasă:

— Plecați de aici, pentru numele lui Dumnezeu! Vedeți bine că ne prăpădiți grâul! Noi ce-o să mâncăm?

— Ei, zice Colin, ori că e dialect, ori că e franceză nici nu răspund măcar! Înfulecă. Și noi care ne făceam sânge rău pentru un bursuc!

— Dar dacă am intra în ei cu patul puștii, zice în cele din urmă Peyssou, cu o voce gâtuită.

Fac nu din cap. Nu trebuie să te încrezi în slăbiciunea lor. Din partea unei ființe hăituite te poți aștepta la orice. Și pe urmă patul puștii împotriva furcii înseamnă o luptă inegală. Nu. Știu bine care e

singura hotărâre logică ce trebuie luată. Și o știu și tovarășii mei. Dar sunt incapabil s-o pun în aplicare. Așa cum stau acolo, la marginea lanului de grâu, cu arma în mână, cu piedica ridicată, cu un glonte pe țeavă și cu degetul pe trăgaci, e prea puțin să spun că ezit. Sunt cuprins de o inhibiție totală care, împotriva judecății mele limpezi, mă paralizează. La rându-mi sunt și eu înmărmurit.

Singurul care se agită e Momo. Îl știu foarte excitabil, însă nu l-am mai văzut niciodată pradă unui asemenea delir. Bate pasul pe loc de nerăbdare, își ridică brațele spre cer, își agită pumnul, urlă. E dominat de o furie dementă și, întorcându-și spre mine ochii strălucitori și capul zbârlit, mă imploră prin sunete și prin gesturi să pun capăt jafului. Strigă cu o voce stridentă:

— *Gâu*! *Gâu*!

Probabil că jefuitorii se bătuseră între ei sau împotriva unei alte bande pentru că îmbrăcămintea le este numai zdrențe și aceste zdrențe murdare, soioase, de culoarea pământului, le dezvelesc șoldurile, piepturile, spatele. Văd o nenorocită ai cărei sâni moi și zbârciți atârnă până la pământ în timp ce se târăște în patru labe, de la un spic la altul. Asta are pantofi, dar majoritatea sunt cu picioarele înfășurate în cârpe. Printre ei nu sunt nici copii, nici persoane foarte tinere, nici bătrâni. Cei mai puțini rezistenți muriseră. Cei pe care-i văd sunt „în floarea vârstei”. Expresie crudă, dacă e folosită la adresa acestor schelete. Sunt frapat de proeminența osului bazinului, de genunchii care par enormi, de omoplați, de clavicule. Când mestecă, li se văd mușchii maxilarelor. Pielea este ca un sac mai mult sau mai puțin încrețit care le învelește oasele, iar dinspre ei vine un miros rânced care te sufocă și te îngrețoșează.

— Gâul! Gâul! țipă Momo, apucându-se cu mâinile de păr ca pentru a și-l smulge.

Am mâna dreaptă crispată pe armă, pe care tot o mai țin de-a lungul șoldului, cu țeava în jos. Nu sunt în stare s-o duc la umăr. Sunt cuprins de o ură

nebună împotriva acestor străini, a acestor jefuitori, pentru că ne devorează viața. Și, de asemenea, pentru că sunt ceea ce putem deveni tot atât de repede și noi la Malevil dacă resursele noastre continuă să fie prădate. Dar încerc, totodată, o milă abjectă care îmi anihilează ura și mă reduce la neputință.

— *Gâu*! *Gâu*! urlă Momo în culmea aţâţării.

Și deodată, străbătând în goană cei zece metri care ne separă de bandă, se aruncă urlând asupra jefuitorului celui mai apropiat și începe să-i care la pumni și la picioare.

— Momo! Momo! strigă Menou.

Cineva, poate Peyssou, izbucnește în râs. Și mie îmi vine să râd. Din afecțiune față de Momo, pentru că un asemenea act, atât de copilăresc, atât de necugetat, i se potrivește de minune. Și de asemenea pentru că nimic din ceea ce face Momo nu are o logică, pentru că Momo e o paranteză la ceea ce este serios în viață, pentru că pe Momo nu se poate pune vreun temei. Pentru că nu-mi închipui că Momo poate să pățească ceva. A fost întotdeauna ocrotit de Menou, de unchiul, de mine, de toți ceilalți.

Am văzut, cu o jumătate de secundă prea târziu, privirea sălbatică a individului. Și, cu un sfert de secundă prea târziu, cum l-a lovit cu furca. Am sperat să pot preveni lovitura trăgând. Dar era prea târziu. Cei trei dinți ai furcii se înfigeau în inima lui Momo tocmai când glontele meu îl lovea pe individ și-i sfârteca gâtul.

Cad amândoi deodată. Aud un urlet neomenesc și o văd pe Menou năpustindu-se înainte și aruncându-se peste cadavrul fiului ei. Pornesc atunci ca un automat, trăgând pe măsură ce înaintez. La stânga și la dreapta, pășind alături de mine, tovarășii mei trag și ei. Tragem la grămadă fără să mai ochim. Capul mi-e absolut gol. Apoi îmi vine un gând: Momo e mort. Dar nu simt nimic. Merg înainte și trag. Nu mai e necesar să avansăm. Suntem acum foarte aproape. Și, cu toate acestea, înaintăm mereu,

mecanic, metodic, ca și cum am fi secerat într-un lan.

Nimic nu mai mișcă și totuși tragem în continuare,
Până ajungem la ultimul cartuș.

• CAPITOLUL XIV

În afară de Menou, niciunul din noi nu resimțea deocamdată pierderea lui Momo, poate pentru că nu ne venea să credem, dar mai ales pentru că, după incursiunea bandei pe care o nimicisem, timp de cincisprezece zile am fost vârâți până peste cap, de dimineață până seara, în niște treburi care ne-au sleit de puteri.

A trebuit mai întâi să îngropăm morții. O corvoadă afurisită, pe care am mai și complicat-o insistând ca nimeni să nu atingă cadavrele. Mă temeam să nu fie pline de paraziți, purtători ai unor epidemii împotriva cărora am fi fost total lipsiți de apărare. Mi-am amintit că puricele poate transmite ciuma, iar păduchele, tifosul exantematic. Starea proastă a acestor nefericiți, precum și faptul că veneau de foarte departe, judecând după cârpele în care mulți dintre ei își înfășuraseră picioarele, mă făceau și mai circumspect.

Am săpat o groapă în apropierea mormanului de cadavre, am așezat în ea vreascuri și, peste vreascuri, bucăți de lemn. În așa fel încât ultimul rând de lemne să fie la nivelul terenului semănat cu grâu. Apoi, cu un lanț agățat la capătul unei prăjini, am prins fiecare mort de un picior trăgându-l de la o distanță apreciabilă de noi până când ajungea deasupra rugului. Erau cu totul optsprezece morți, dintre care cinci femei.

Se făcuse ora unsprezece noaptea când, peste cenușa caldă încă, am aruncat ultima lopată de pământ. Am hotărât să nu intre nimeni la Malevil cu hainele în care era îmbrăcat. Am sunat la poarta cetățuii de la intrare și, când s-a ivit Catie, i-am spus s-o ia pe Mietta și, împreună, să ne aducă două cazane de fiert rufe pline cu apă. După ce le-au adus, am azvârlit în cazane hainele și rufele de corp și, așa despuiați, am intrat în castel, ne-am îndreptat spre

baia din foișor și, unul după altul, am trecut la duș. Ne-am examinat cu grijă peste tot, dar nimeni n-a găsit paraziți. A doua zi am făcut un foc bun de lemne sub cele două cazane, în fața cetățuii de la intrare, am lăsat hainele să fiarbă îndelung și numai după aceea le-am dus în castel și le-am întins la soare.

Am mâncat toți șase în sala mare, serviți de Catie. Evelyne era acolo, dar nu i-am adresat niciun cuvânt și nici nu s-a încumetat să se apropie de mine. Mietta, Falvina și Menou îl vegheau pe Momo în cetățuia de la intrare. Masa s-a desfășurat în tăcere. Eram frânt de oboseală, și toate sentimentele-mi erau parcă amorțite. În afară de stupida satisfacție animalică de a mânca, a bea și a prinde din nou puteri, nu simțeam decât o imensă nevoie de a dormi.

Dar nici vorbă nu putea fi de așa ceva. Trebuia să luăm hotărâri și să ținem o adunare chiar în seara aceea, după masă. N-am vrut să admit participarea femeilor. Aveam să-i spun lui Thomas lucruri neplăcute și nu voiam s-o fac în prezența lui Catie. Nu voiam nici ca Evelyne, pe care n-o alungasem din camera mea, dar căreia nu-i adresam niciun cuvânt, să asiste la dezbateri.

În jurul meu, pe toate chipurile se citea oboseală și dezolare. Am început să vorbesc cu o voce neutră și cu multă prudență. Am trecut – le spun – prin momente foarte urâte. S-au făcut greșeli. Trebuie să discutăm împreună situația, dar mai întâi să spună fiecare ce crede despre cele întâmplate.

S-a așternut un lung moment de tăcere.

— Vorbește tu, Colin, îi spun.

— Ei uite, mie, zice Colin cu vocea strangulată, fără să privească pe nimeni, îmi pare rău pentru Momo, dar îmi pare rău și pentru ăia pe care i-am ucis.

— Meyssonnier?

— Eu, zice Meyssonnier, cred că organizarea n-a fost bună și că au avut loc multe acte de indisciplină.

Nici el nu privește pe nimeni, în timp ce vorbește.

— Peyssou?

Peyssou își înalță umerii largi și își pune pe masă mâinile-i, puternice.

— Eh, răspunde el, bietul Momo, se poate spune că și-a căutat-o cu lumânarea, într-un fel. Totuși, cum spune și Colin…

Și tace.

— Jacquet?

— Și eu cred ca și Colin.

— Thomas?

L-am strigat ultimul pentru a-l face să simtă distanța, dar distanța asta o acceptase chiar el dinainte, când nu se așezase pe scaunul de lângă mine, lăsat liber de Evelyne. Thomas își îndreaptă spinarea. Nu întoarce capul spre mine, privește înainte, eu nu-i văd decât profilul încordat. Stă foarte drept pe scaun, într-o poziție oarecum rigidă, cu mâinile în buzunare, atitudine neobișnuită la el. Cred că n-o face din dezinvoltură, ci ca să și le ascundă, căci îi cam tremură, probabil.

Începe cu o voce pe care reușește cu greu să și-o controleze:

— Fiindcă Meyssonnier a vorbit despre acte de indisciplină aș vrea să spun că eu am două să-mi reproșez. Primo: după ce s-au auzit împușcăturile, Emmanuel mi-a spus să nu mă îmbrac, ci să cobor așa cum mă găseam și să-mi iau arma. Or, eu m-am îmbrăcat, și asta mi-a luat timp, și am ajuns la cetățuia de la intrare prea târziu. În consecință, nu i-am putut da o mână de ajutor lui Menou ca să-l oprească pe Momo.

Își înghite saliva.

— Secundo: în loc să rămân de gardă pe metereze cu Catie, așa cum mi-a dat ordin Emmanuel, am hotărât, cu de la mine putere, să mă duc în ajutorul celor care luptau la Rhunes. Îmi dau seama că am săvârșit o greșeală gravă lăsând Malevil-ul fără apărare. Dacă banda cu care am avut de-a face ar fi fost organizată, s-ar fi putut împărți în două: un grup, jefuindu-ne grâul, ne-ar fi atras la Rhunes, și, în timpul ăsta, celălalt grup ar fi pus stăpânire pe castel.

Dacă nu l-aș cunoaște atât de bine pe Thomas, aș spune că discursul lui a fost abil. Căci, făcându-și singur rechizitoriul, Thomas ne dezarmează. Cum să condamni un acuzat care se acuză? De fapt, știu că la el nu-i vorba decât de corectitudine. Singura lui viclenie, dacă există una, e de-a face în așa fel încât nevasta lui să iasă basma curată. Drăguț din partea lui, dar și destul de periculos. Căci în privința rolului jucat de Catie în lipsurile pe care le recunoaște, am părerea mea și țin să mi-o expun:

Încep cu o voce neutră:

— Îți mulțumesc pentru sinceritatea ta, Thomas. Dar mi se pare că o acoperi puțin pe Catie. Am să-ți pun o întrebare: nu-i așa că ea ți-a spus să te îmbraci, făcându-te să pierzi timp?

Îl privesc. Știu că nu va minți.

— Ea mi-a cerut-o, răspunde cu un tremur ușor în glas. Dar, de vreme ce am acceptat punctul ei de vedere, răspunderea pentru întârziere o port eu.

Nu-i vine deloc ușor să facă mărturisirea asta. Se simte încolțit, Thomas. Totuși n-am de gând să-l slăbesc.

— Și când ați ajuns pe metereze, nu Catie a fost cea care ți-a sugerat să cobori la Rhunes să vezi ce se petrece?

— Ba da, răspunde Thomas, roșu ca focul. Dar eu sunt de vină că am acceptat. Deci numai eu răspund pentru această greșeală.

Îi ripostez pe un ton tăios:

— Amândoi răspundeți. Catie are aceleași drepturi și aceleași îndatoriri ca noi toți cei de aici.

— În afară de dreptul de a lua parte la adunarea în care o critici, spune Thomas cu buzele strânse.

— Am vrut s-o cruț de toate astea. Dar, dacă tu socoti că trebuie să auzim ce are de spus, du-te și cheam-o. Așteptăm.

Tăcere. Toți îl privesc. Stă cu ochii plecați și cu mâinile adânc înfundate în buzunare. Buzele-i tremură.

— Nu-i nevoie, spune în cele din urmă.

— În acest caz, sunt de părere să discutăm punctul de vedere al lui Colin care, dacă nu mă-nșel, este și cel al lui Peyssou și al lui Jacquet.

— N-am terminat de vorbit, zice Thomas.

— Foarte bine, vorbește, vorbește! spun eu nerăbdător. De fiecare dată îmi faci figura asta. Nimeni nu te-mpiedică să vorbești!

Thomas continuă:

— Sunt gata să trag consecințele greșelilor săvârșite și împreună cu Catie să părăsesc Malevil-ul.

Ridic din umeri și, cum el tace, intervin:

— Ai terminat?

— Nu, răspunde Thomas cu o voce surdă. Cum până la noi ordine, continui să fac parte din Malevil, am dreptul să-mi spun părerea în problema pe care o dezbatem.

— Foarte bine, spune-o! Cine te-mpiedică?

Face o pauză și apoi începe din nou cu ceva mai multă siguranță în glas:

— Nu sunt de părerea lui Colin. Nu cred că este cazul să regretăm că i-am ucis pe jefuitori. Consider, dimpotrivă, că Emmanuel a făcut o greșeală că nu s-a hotărât mai repede să tragă. Dacă n-ar fi așteptat atât, Momo ar mai fi în viață.

Nu se aude niciun „oh” și nici nu se produce propriu-zis „rumoare”, dar pe toate chipurile se citește dezaprobarea. Totuși, de data asta nu încerc să fiu abil. Nu vreau să profit de îngăduința generală. Problema e prea gravă. Răspund pe un ton egal:

— Spusele tale, Thomas, sunt lipsite de tact, dar nu sunt lipsite de adevăr. Îmi voi permite totuși să te corectez. N-am făcut o greșeală: am făcut două.

Mă uit la tovarăși și tac. Îmi pot îngădui să tac. Le-am stârnit atenția la maximum. Continui:

— Prima greșeală, și asta este de ordin general: m-am arătat prea slab în privința lui Evelyne. Oferind spectacolul unui bărbat în toată firea care se lasă dus de nas de o fetiță, am introdus un element de delăsare în comunitate și am contribuit la slăbirea disciplinei. Urmarea concretă a acestei delăsări: dacă

n-aș fi fost stingherit de Evelyne în momentul când, părăsind Malevil-ul, am alergat spre Rhunes, aș fi putut-o ajuta pe Menou să-l rețină pe Momo, măcar până la venirea lui Thomas.

Mă opresc puțin și apoi adaug:

— Dacă spun asta, Thomas, nu o fac ca să mă cufund în deliciul autocriticii, ci ca să-ți arăt că judec la fel slăbiciunea mea față de Evelyne ca și slăbiciunea ta față de Catie.

— Numai că Evelyne nu este soția ta.

Îi răspund cu răceală:

— Consideri asta o circumstanță agravantă?

Tace, descumpănit: ceea ce a vrut el să spună, cred, este că, fiind căsătorit cu Catie, socotește greșeala lui mai mică. Dar nu ține să lămurească în public remarca lui, care i-ar da în vileag slăbiciunea. Are o părere convențională și, în cazul lui, cât se poate de greșită despre soțul care trebuie să domine.

— A doua greșeală: așa cum a spus Thomas, nu m-am hotărât destul de repede să trag asupra jefuitorilor.

Meyssonnier își înalță brațele spre cer.

— Să fim drepți! răsună vocea lui puternică. Dacă este o greșeală, nu tu ai făcut-o. Nici unuia dintre noi nu-i venea să tragă în bieții oameni. Erau atât de slabi! Atât de flămânzi!

Întreb:

— Și tu ai simțit asta, Thomas?

— Da, spune el, fără ezitare.

Îmi place corectitudinea lui: nu minte nici chiar dacă prin aceasta infirmă teza pe care o susține.

— În cazul ăsta, spun, trebuie să conchidem că greșeala a fost colectivă.

— Da, zice Thomas, dar tu porți în mai mare măsură răspunderea, fiindcă tu ești șeful.

Îmi agit mâinile în aer și exclam vehement:

— Tocmai! Asta-i chestiunea! Sunt eu șeful? Ești oare șef dacă doi oameni adulți din grupul pe care se consideră că-i comanzi nu dau ascultare ordinelor tale în plină luptă?

Se așterne tăcerea, și o las să se aștearnă. N-are decât să fie cam apăsătoare. Și Thomas să mai fiarbă puțin în sucul lui.

— După cum cred eu, intervine Colin, e aici o situație care nu-i deloc limpede. La Malevil există o adunare și hotărârile le luăm laolaltă. Bun. În adunarea asta Emmanuel are un rol important. Dar nu s-a spus niciodată că, în caz de urgență, când nu mai e timp de vorbărie, Emmanuel va fi șeful. Și, după cum cred eu, ar trebui s-o spunem. Ca să se știe că, atunci când sunt cazuri cu adevărat de urgență, nu e voie să discuți un ordin al lui Emmanuel.

Meyssonnier ridică mâna.

— Uite, zice el cu satisfacție, asta am vrut eu să arăt la început când am spus că organizarea n-a fost bună. Aș zice că felul cum s-au petrecut lucrurile a fost mai degrabă jalnic. Oamenii au început să alerge care-ncotro, fără să asculte de nimeni. La un moment dat, pentru a apăra Malevil-ul, nu mai erau pe metereze cu totul decât Falvina și Mietta. Unde mai pui că Mietta știe să tragă, dar nu avea nici măcar pușcă!

— Ai dreptate, zice Peyssou, clătinându-și capul masiv. O adevărată debandadă! La Rhunes era bietul Momo, care n-avea ce să caute acolo, era Menou, și nici ea nu trebuia să fie, dar venise din cauza lui Momo. Era Evelyne, care se ținea de fundul lui Emmanuel. Era…

Se oprește, roșu ea focul până la sprâncene. Dus de elanul lui, era cât pe aci să-l includă și pe Thomas în enumerare.

Se face liniște. Thomas, cu mâinile vârâte în buzunare, nu se uită la nimeni. Colin schițează, parcă numai pentru mine, un zâmbet ușor, iar ochii îi scânteiază.

— Cum e și ideea ta, zice Peyssou, întinzând spre Thomas laba-i groasă la capătul unui braț ce pare că ajunge până-n partea cealaltă a mesei. Cum e și ideea ta, repetă el cu o voce tunătoare, precum că vrei să părăsești Malevil-ul cu Catie, dobitocie mai mare nici că se poate!

— Și eu sunt de părerea ta, spun pe loc.

— Și, mai întâi, unde te-ai duce, mă, dobitocule? îl întreabă Peyssou, punând în ocară o nebănuită doză de căldură și de afecțiune.

Colin izbucnește în râs, ca întotdeauna, la momentul oportun și e un râs care sună bine. Dă tonul și toți îl imităm. Râsul ăsta destinde până-ntr-atât atmosfera, încât aduce un zâmbet pe buzele strânse ale lui Thomas. De altfel, după aceea observ că își pierde rigiditatea trupului și chiar își scoate mâinile din buzunare.

După ce râsul se potolește, se trece la vot și, în unanimitate, mai puțin un vot, al meu, pe care i-l dau lui Meyssonnier, sunt ales șef militar al Malevil-ului „în caz de urgență și de primejdie”. Fiind de la sine înțeles că, atunci când nu există o urgență, toate hotărârile, chiar cele care privesc securitatea, vor fi luate de adunare. Mulțumesc și cer ca Meyssonnier să fie numit adjunctul meu și, în caz de incapacitate rezultată de pe urma vreunei răni, succesorul meu. Printr-un nou vot, cererea îmi este satisfăcută. Urmează zgomotele nedeslușite ale relaxării, pe care, timp de câteva minute, nu încerc să le domolesc.

— As vrea să revin, spun, asupra punctului de vedere expus de Colin la început. Bun, am simțit cu toții că este un lucru cumplit să fii nevoit să tragi asupra acestor nefericiți. Ceea ce explică și ezitarea noastră. Totuși, aș vrea să spun ceva. Dacă ezitarea noastră a costat viața lui Momo, înseamnă că n-a fost un reflex bun. Epoca în care trăim din ziua evenimentului nu mai este aceeași cu cea dinainte, or, noi nu ne-am dat îndeajuns seama, nu ne-am adaptat îndeajuns.

— Și ce înseamnă asta, întreabă Peyssou, că nu mai trăim în aceeași epocă de mai înainte?

Mă întorc spre el.

— Să-ți dau un exemplu: să ne închipuim că înainte de ziua evenimentului vine un tip la tine în timpul nopții și, din răzbunare, îți dă foc la hambar și îți ard și fânul, și vacile.

— Aș vrea s-o văd și pe-asta! zice Peyssou, uitând c-a pierdut totul.

— Să admitem. Este o pierdere mare, îmi vei spune, dar nu o pierdere care să-ți pună viața în primejdie. În primul rând, există asigurarea. Și chiar până să se hotărască ea să-ți plătească, ai creditul agricol care te împrumută să-ți cumperi din nou vaci și fân. Pe când acum, deschide bine urechile, dacă un tip îți fură vaca, sau îți ia calul, sau îți mănâncă grâul, s-a isprăvit cu tine, nu mai există nicio soluție, te condamnă la moarte, după un termen mai scurt sau mai lung. Nu mai este un simplu furt, este o crimă. Și o crimă care trebuie pedepsită cu moartea, pe loc și fără șovăire.

Îl văd pe Jacquet pufăind și, cum sunt prea absorbit de ceea ce vreau să demonstrez, la început nu-mi dau seama care este motivul. Le spun lucruri pe care mi le-am repetat de atâtea ori de la moartea lui Momo, încât am impresia că pisez prea mult. Dar, oricum, mă gândesc să mai revin asupra lor, întrucât știu că nici tovarășii mei, nici eu nu putem schimba într-o singură zi o atitudine de-o viață întreagă. Nici chiar instinctul de autoapărare nu poate înfrânge respectul față de viața umană cu care ai fost învățat.

— Totuși, zice Colin cu tristețe. Să omori oameni!

— Trebuie, ripostez, fără să ridic glasul. O cere această nouă epocă. Repet, individul care-ți ia grâul, te condamnă la moarte! Și tu n-ai niciun motiv să preferi să mori tu, în loc să moară el!

Colin tace. Ceilalți, de asemenea. Nu știu dacă i-am convins. Dar efectul evocării evenimentului este copleșitor. Pot să mă bizui pe presiunea ce-o va exercita asupra memoriei lor, ajutându-mă să le infiltrez și, în primul rând, să-mi infiltrez mie însumi acel uimitor reflex de viteză și de brutalitate al animalului care-și apără teritoriul.

Observ în cele din urmă că obrazul lui Jacquet a devenit stacojiu, picături mari de sudoare îi îmbrobonează fruntea și se preling de-a lungul tâmplelor. Încep să râd.

— Liniștește-te, Jacquet! Hotărârile pe care le luăm în seara asta nu sunt retroactive!

— Da' ce înseamnă asta „retroactive"? întreabă el, fixându-mă cu ochii lui căprui plini de bunătate.

— Înseamnă că nu se aplică unor acte săvârșite în trecut!

— Ah! bun! face el ușurat.

— Bată-te să te bată. Jacquet! exclamă Peyssou.

Și, cu ochii ațintiți asupra lui Jacquet, râdem, așa cum am râs adineauri de Thomas. N-aș fi crezut că e cu putință această veselie după sângele pe care l-am pierdut și după cel pe care l-am făcut să curgă. Dar nu e veselie. Râsul acesta are un conținut social. E afirmarea coeziunii noastre. Thomas, cu toate greșelile lui, e de-al nostru. Jacquet, de asemenea. După încercările prin care a trecut, comunitatea își reia forma, se închide la loc și se întărește.

Înmormântarea a fost fixată pentru ora douăsprezece și am hotărât să ne împărtășim. După adunarea de dimineață, i-am așteptat în camera mea pe cei ce vor să se spovedească.

Îl aștept pe Colin, Jacquet, Peyssou. Pe aceștia, trei știu, înainte de a deschide gura, ce-i apasă. Și cu atât mai bine dacă ei cred că eu am puterea să-i scap de această povară: „Că de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre"[12]. Să mă ferească Dumnezeu să cred că am sau voi avea vreodată această putere exorbitantă! Când cu mă îndoiesc uneori că Dumnezeu însuși ar putea spăla conștiința unui om. Dar mă opresc, aici. Nu vreau să mâhnesc pe nimeni cu ereziile mele. Cu atât mai mult cu cât în acest domeniu nu sunt sigur de nimic.

Colin, după ce a terminat, îmi spune cu zâmbetul lui ușor:

— Peyssou zice că Fulbert, la spovedanie, pune o mulțime de întrebări. Apoi sare cu gura la tine. Tu n-ai metoda asta.

Zâmbesc și eu.

— Nici tu n-ai vrea! Dacă te spovedești, o faci ca să te ușurezi. Nu țin să-ți îngreunez sarcina.

Spre marea mea mirare, privirea lui Colin devine gravă.

— Dar eu nu mă spovedesc numai pentru asta. Mă spovedesc și ca să mă fac mai bun.

În timp ce rostește aceste cuvinte roșește, căci fraza i se pare ridicolă. Pe mutra mea citește îndoiala.

— Tu nu crezi că e cu putință?

— În cazul tău, poate. Dar în cele mai multe cazuri, nu.

— Și de ce?

— Pentru că vezi tu, oamenii sunt foarte dibaci în a-și ascunde lipsurile. Consecința: spovedania lor nu are nicio valoare. S-o luăm pe Menou: te rog să ții seama că nu la spovedanie am auzit-o, în cazul ăsta nu ți-aș fi spus. Dar Menou își reproșează „asprimea" ei față de Momo, și nicidecum măgăriile pe care i le face Falvinei. Nici nu le consideră măgării, ci e convinsă că atitudinea ei este întru totul îndreptățită.

Colin începe să râdă. Iar eu mă surprind că vorbesc despre Momo ca și cum ar mai fi în viață, și simt deodată o durere cumplită. Continui:

— I-am scris lui Fulbert câteva cuvinte ca să-l informez că s-au ivit bande de jefuitori în regiune. L-am sfătuit să întărească paza în La Roque, mai ales în timpul nopții. Ți-ar face plăcere să duci tu scrisoarea?

Colin roșește din nou.

— După cele ce ți-am spus, nu crezi că este puțin cam…

Lasă fraza neterminată.

— Cred că ai în La Roque o prietenă din copilărie și că îți face plăcere s-o revezi. Ei și? Ce-i rău în asta?

După ce am terminat cu cei trei bărbați, o primesc pe Catie. De cum intră în cameră, își azvârle brațele în jurul gâtului meu. Deși îmbrățișarea mă tulbură,

hotărăsc s-o iau în glumă și mă desprind râzând din brațele ei.

— Exagerezi. Ai venit să mă dezmierzi sau să te spovedești? Hai, așază-te, și așază-te în partea cealaltă a mesei, în felul ăsta voi fi mai la adăpost.

E încântată de primire. Se aștepta să fiu mai rece. Și, fără să stea pe gânduri, începe să se spovedească. Aștept urmarea, știu că n-a venit pentru asta. Pe când cerea să fie iertată pentru niște fleacuri care n-au stânjenit-o niciodată, observ că și-a făcut ochii. Discret, dar fără să neglijeze nimic: sprâncenele, genele, pleoapele. Trăiește din micile rezerve de fard de dinainte de căderea bombei.

După ce și-a vărsat neînsemnatul sac, nu spun nimic. Aștept. Și pentru ca așteptarea să fie cât mai neutră, nu mă uit la ea. Mâzgălesc cu creionul o foaie de sugativă. Nu irosesc hârtia. E prea prețioasă acum.

— Și-altminteri, spune ea în sfârșit, tot mai ești supărat pe mine?

Continui să mâzgălesc.

— Supărat? Nu!

Și, văzând că n-am de gând să mă lungesc la vorbă, spune tot ea:

— Nu pari mulțumit.

— Nici nu sunt.

Tăcere. Mâzgălesc mai departe.

— De mine nu ești mulțumit, Emmanuel? îmi spune cu vocea ei cea mai mângâioasă.

Probabil că se pisicește și face tot felul de mutrișoare. Păcat de osteneală. Ochii îmi sunt foarte ocupați. Desenez pe sugativă un îngeraș.

— Nu sunt mulțumit de spovedania ta, îi zic pe un ton sever.

Și abia atunci ridic capul și o privesc. Nu se aștepta la asta: cred că nu mă ia prea în serios, în calitate de abate al Malevil-ului.

— Este o spovedanie proastă, continui pe același ton sever. Nu ți-ai recunoscut nici măcar cel mai mare păcat al tău.

— Și care este el, după părerea ta? mă întreabă cu o agresivitate pe care cu greu și-o poate controla.

— Cochetăria.

— Oh, asta! izbucnește ea.

— Oh, bine-nțeles! pentru tine asta nu înseamnă nimic! Îți iubești bărbatul, știi că n-o să-l înșeli (aici zâmbește batjocoritor) și îți spui, ia hai să ne amuzăm puțin! Din păcate, într-o comunitate formată din șase bărbați în care nu sunt decât două femei, aceste jocuri plăcute sunt foarte periculoase. Și dacă nu-i pui frâu, cochetăria ta îmi va răsturna Malevil-ul cu susul în jos. De pe acum Peyssou te privește cam prea lung, după părerea mea.

— Crezi? întreabă Catie.

Radiază! Nici măcar nu-și dă osteneala să pară că se căiește!

— Da, cred! Și de ceilalți te legi. Din fericire însă, lor nu le pasă.

— Vrei să spui că ție nu-ți pasă, zice pe un ton agresiv. Dar asta o știam. Ție nu-ți plac decât grăsanele cum este fata aia în pielea goală pe care ți-ai pus-o la capul patului. Într-adevăr, ca preot, e cam de mirare! Te-ai fi așteptat să vezi acolo mai curând un crucifix!

Mușcă, pe cuvântul meu!

— Este o reproducere după Renoir, îi spun, surprins că sunt pus deodată în situația de a mă apăra. Tu nu te pricepi la artă.

— Și portretul nemțoaicei tale, de pe birou, tot artă este? Arată îngrozitor țața asta! Numai rotunjimi peste tot. Și, de altfel, tu nici nu te sinchisești, o ai pe Evelyne.

Ce șarpe! Îi răspund cu o mânie rece.

— Cum, o am pe Evelyne! Ce înseamnă asta „o am” pe Evelyne? Mă iei drept un Wahrwoorde?

Și o săgetez cu privirile, ațintindu-mi ochii în ochii ei. Imediat se retrage în vârful picioarelor de pe câmpul de luptă.

— Dar, ce-ți veni? n-am spus niciodată asta! Nici măcar nu mi-a trecut prin cap.

Îți închipui, nici nu i-a trecut prin cap! Încetul cu încetul îmi recapăt calmul. Îmi iau din nou creionul și tai aripile îngerașului. Apoi îi fac două cornițe și o coadă lungă. O coadă cu care se agață, ca maimuțele. Și în timpul ăsta o văd pe Catie în fața mea, neștiind cum să se mai sucească pentru a vedea ce fac. Cât e de mândră de micul ei sex, maimuțica asta! Și cum vrea să-și facă simțită puterea pretutindeni. Ridic capul și îi arunc o privire scrutătoare:

— În fond, visul tău este ca toți bărbații de la Malevil să fie îndrăgostiți de tine și să-i aduci la disperare. Și, în timpul ăsta, tu nu-l iubești decât pe Thomas.

Am marcat un punct. Cel puțin așa cred pe moment. Căci în străfundul ochilor ei văd mica flăcăruie a agresivității aprinzându-se din nou.

— Ce vrei? spune. Nu toată lumea poate face pe curva, ca Mietta a ta.

O clipă de tăcere. Fără să ridic glasul, îi spun!

— Frumos vorbești de sora ta. Bravo.

Catie nu-i fată rea, în fond. Roșește și, pentru prima oară de la începutul spovedaniei, are un aer pocăit.

— Țin mult la ea, știi asta. Nu trebuie să crezi ce spun.

Tăcere prelungită. Adaugă:

— Sigur că nu prea mă găsești drăguță.

Îi zâmbesc:

— Te găsesc tânără și necugetată.

Și, cum nu spun nimic, mirată că-i vorbesc prietenos după toate măgăriile pe care mi le-a înșirat, adaug:

— Uite, de pildă, Thomas. E mort după tine. Și tu, fiindcă ești tânără, ai tendința să abuzezi. Îl comanzi și greșești. Pentru că Thomas nu-i o otreapă. E un bărbat, și n-o să ți-o ierte.

— De pe acum nu mi-o iartă.

— Pentru prostiile pe care l-ai îndemnat să le facă?

— Ei, da!

Mă ridic și îi surâd din nou.

— Asta o să se aranjeze, lasă. La adunare a luat totul asupra lui. Te-a apărat ca un leu.

Mă privește cu ochii strălucitori.

— Dar, nici tu n-ai fost prea răutăcios, la adunare.

— Totuși aș vrea să-ți spun ceva. În privința lui Peyssou să bagi de seamă.

— Asta, îmi spune cu o sinceritate care mă uluiește, nu-ți pot promite. N-am putut niciodată să rezist bărbaților.

Mă uit la ea, descumpănit, și mă gândesc că, de fapt, n-am înțeles-o deloc pe fata asta! Dacă tot ce spune e adevărat, întreaga mea analiză nu face doi bani!

Adaugă:

— Știi, cred că nu-ți stă rău ca preot, așa fustangiu cum ești. Ei bine, vezi, îmi retrag toate răutățile și, mai ales, în privința… În sfârșit, mi le retrag. Ești drăguț. Adevărul e că nu-mi pot ține gura. Îmi dai voie să te sărut?

Și mă sărută. O pupătură cu totul diferită de cea de la intrare. În sfârșit, să nu exagerăm totuși puritatea acestui sărut… Dovadă că mă simt tulburat, că ea observă acest lucru și lasă să-i scape un mic gâlgâit de triumf. Îi deschid ușa și o ia la fugă de-a lungul palierului gol; în momentul când să pună piciorul pe scara în spirală a foișorului, se întoarce și-mi mai face un mic semn cu mâna.

Momo e înmormântat alături de Germain și de micul mormânt care adăpostește ceea ce a rămas din familiile tovarășilor mei. Acest embrion de cimitir luase ființă în ziua evenimentului, făcea parte din *lumea de după* și știam că în el aveam să ne găsim cu toții odihna. Era situat în fața primei incinte, în fostul loc de parcare. Exista acolo o mică esplanadă săpată în faleză și care, la vreo patruzeci de metri mai departe, se îngustează și se gâtuie ajungând la dimensiunile drumului dintre stâncă și prăpastie. În acest loc, drumul cotește aproape în unghi drept în jurul falezei.

Aici, în această strâmtoare dintre prăpastie și masivul stâncos ce se înalță deasupra ei, am hotărât

să ridicăm o îngrăditură menită să pună prima incintă la adăpost de escaladări nocturne. E vorba de o lucrare avansată, făcută din scânduri tari de stejar strâns unite. Poarta e prevăzută în partea de jos cu o deschidere culisantă, ale cărei dimensiuni abia permit trecerea unui om în patru labe. Pe aici îl vom lăsa pe vizitator să intre după ce-i vom fi cercetat bine chipul prin vizorul de siguranță ascuns lângă ferestruică. Pe aceasta n-o vom deschide decât în ultimă instanță, deschiderea ei nefiind lipsită de primejdie.

Ne-am gândit și la escaladare. Partea de sus a îngrăditurii, care poate fi dată la o parte pentru a lăsa să treacă o căruță, e apărată de patru rânduri de sârmă ghimpată ce nu pot fi atinse fără a nu declanșa un zgomot asurzitor de cutii metalice. Vizitatorii de bună credință pot folosi un clopot, pe care l-a procurat Colin din rezervele prăvăliei sale și pe care l-a instalat lângă ferăstruică.

Meyssonnier a numit zonă de apărare avansată – sau Z.A.A. – mica esplanadă cuprinsă între îngrăditură și șanțurile cu apă ale primei incinte.

La sfatul lui, am hotărât să presărăm toată această zonă cu capcane dispuse în grupuri de câte cinci, lăsând un drum liber, larg de trei metri, care să meargă de-a lungul șanțului cu apă din dreapta, apoi s-o ia pe lângă curba scobiturii din faleză și, trecând prin fața embrionului de cimitir, să ajungă din nou la îngrăditură. Aceste curse – sau *capcane pentru dobitoci*, cum le spunea Meyssonnier – erau făcute după tipul cel mai clasic: niște gropi având o adâncime de vreo șaizeci de centimetri, în fundul cărora erau îngropați țăruși ascuțiți, întăriți la foc, sau scânduri prevăzute cu piroane. Gura gropilor era camuflată cu cartoane acoperite cu pământ.

În timpul acesta, Peyssou termina de înălțat prima incintă, ridicând un zid cam de un metru și jumătate pe pari puternici de lemn fixați peste deschizăturile crenelurilor. Când a terminat, i-a cerut lui Meyssonnier să închidă aceste ambrazuri prin niște tăblii groase de lemn „care să se deschidă în afară,

de jos în sus. Așa ca tu să poți să ochești la piciorul meterezelor, fără să se găsească vreun ticălos mai la depărtare căruia să-i fii tocmai bun de țintă. Și să mai faci câte o deschizătură în partea de jos a tăbliilor, ca să înmulțim numărul ferăstruicilor de ochit”.

El presupunea, desigur, deși nu explica acest lucru, și noi toți presupuneam la fel ca el, că asediatorii nu vor avea, așa cum n-aveam nici noi, decât puști de vânătoare, iar pentru a opri gloanțele lor grosimea scândurii de stejar vechi ar fi fost suficientă. Supoziție aproape inconștientă, pe care evenimentele au dezmințit-o.

Într-o dimineață, eram singur în Z.A.A.; îngrăditura era terminată, dar nu și amenajarea capcanelor, când am auzit sunând clopotul. Era Gazel, călare pe măgarul cel mare, cenușiu, al lui Fulbert. Deîndată ce am deschis ferăstruica a descălecat, îndreptând spre mine o figură politicoasă și rece.

N-a vrut să bea ceva ca să se „răcorească”, ci mi-a întins prin ferăstruică o scrisoare din partea lui Fulbert și mi-a spus că va aștepta răspunsul acolo unde se află. E drept că nici eu nu l-am poftit prea insistent înăuntru, Z.A.A. fiind încă departe de a fi gata.

Iată scrisoarea:

„*Dragul meu Emmanuel*,

Îți mulțumesc că m-ai pus în gardă împotriva bandelor de jefuitori. N-am văzut încă nimic de felul ăsta prin părțile noastre. Este adevărat că nu suntem atât de bogați ca Malevil-ul.

Fii bun și transmite condoleanțele mele lui Menou pentru moartea fiului ei și spune-i că nu-l uit în rugăciunile mele.

Pe de altă parte, am cinstea să te anunț că am fost ales episcop de La Roque de către Adunarea credincioșilor din parohie.

Astfel am putut să-l hirotonisesc pe domnul Gazel și să-l numesc paroh de Courcejac și abate de Malevil.

Cu toată dorința mea de a-ți fi pe plac, mi-aș nesocoti cu adevărat îndatoririle dacă aș recunoaște funcțiile sacerdotale pe care ai crezut de cuviință să ți le asumi la Malevil.

Domnul abate Gazel va veni duminica viitoare să citească liturghia la Malevil. Sper că îi vei face o bună primire.

Te rog să crezi, scumpul meu Emmanuel, în simțămintele mele foarte creștinești.

Fulbert le Naud,
Episcop de La Roque

P.S. Întrucât Armand nu se simte bine și trebuie să stea în pat, îl însărcinez pe domnul Gazel să-ți înmâneze scrisoarea de față și să-mi aducă răspunsul."

Când am terminat de citit acest uluitor răvaș de dragoste, am deschis ferăstruica, pe care avusesem grijă s-o închid de îndată ce mi-a fost dată scrisoarea: nu voiam ca Gazel să vadă capcanele pe care le săpam. Gazel al meu stătea acolo, în fața îngrăditurii, eu o expresie oarecum de teamă și de încordare pe chipul lui de clovn cu sex nedefinit.

— Gazel, îi spun, nu-ți pot da răspunsul pe loc. Trebuie să cer sfatul adunării din Malevil. I-l va aduce Colin lui Fulbert mâine.

— În cazul ăsta, voi veni tot eu să iau răspunsul mâine dimineață, zice Gazel cu vocea lui melodioasă.

— Nu, te rog, nu vreau să te oblig să faci treizeci de kilometri călare pe măgar două zile la rând. Va veni Colin.

Tăcere. Gazel clipește din ochi și, nu fără oarecare stinghereală, îmi spune:

— Te rog să mă ierți, dar nu mai primim în La Roque persoane străine de parohie.

— Cum? zic, nevenindu-mi a crede… Și persoanele astea străine suntem noi?

— Nu în mod special, zice Gazel cu ochii în pământ.

— Ah! Desigur, că doar în afară de noi mai sunt și alții prin partea locului!

— În sfârșit, bâiguie Gazel, este o hotărâre a consiliului parohial.

Sunt indignat.

— Halal consiliu parohial! Și nu i-a trecut prin minte consiliului parohial că și Malevil-ul ar putea să aplice aceeași regulă oamenilor din La Roque?

Gazel, cu ochii plecați, stătea neclintit, ca un crucificat. Trecea, cum ar fi spus Fulbert, printr-un „moment foarte dureros”. Continui:

— Totuși, cred că știi că Fulbert vrea să te trimită aici duminica viitoare ca să slujești liturghia?

— Știu, răspunde Gazel.

— Așadar tu o să ai dreptul să intri în Malevil și eu n-o să am dreptul să pătrund în La Roque!

— Ei, zice Gazel, e o hotărâre vremelnică.

— Ia te uită. Și de ce-i vremelnică?

— Nu știu, dar după tonul lui Gazel se înțelegea că știa foarte bine de ce.

— Bun, atunci, pe mâine, închei eu pe un ton glacial.

Gazel își luă rămas bun și-mi întoarse spatele ca să încalece pe măgar. L-am strigat:

— Gazel!

Se întoarse spre mine.

— Ce boală are Armand?

Îmi venise ideea că în La Roque ar putea bântui vreo epidemie și că se izolează pentru a împiedica extinderea ei. Idee idioată, dacă stai să te gândești. Însemna să presupui că Fulbert ar fi fost capabil de sentimente altruiste.

Totuși, efectul produs de întrebarea mea asupra lui Gazel a fost extraordinar. A roșit, îi tremurau buzele, ochii i se roteau în orbite de parcă ar fi făcut un efort să nu-i întâlnească pe ai mei.

— Nu știu, se bâlbâie el.

— Cum nu știi?

— Monseniorul îl îngrijește pe Armand, spune Gazel.

Mi-a trebuit o secundă întreagă ca să înțeleg că acest „Monsenior" este Fulbert. În tot cazul, un lucru era sigur: dacă „Monseniorul" îl îngrijea pe Armand, însemna că boala lui nu era contagioasă. L-am lăsat pe Gazel să plece și după masa de seară am întrunit adunarea pentru a discuta scrisoarea primită.

Am explicat că, în ce mă privește, mă supără mai ales absurditatea pretențiilor lui Fulbert. După părerea mea, scrisoarea reflecta un caracter de megaloman și de nevropat. Era cum nu se poate mai evident că-și pusese oamenii să-l aleagă episcop pentru a avea o întâietate asupra mea, a-l hirotonisi pe Gazel și a mă elimina apoi în calitate de rival ecleziastic. Setea lui de dominație avea ceva pueril. În loc și încerce să întărească La Roque împotriva jefuitorilor, ceea ce nu era o treabă ușoară, el pornea lupta împotriva mea, a mea, care îi atrăsesem atenția asupra primejdiei. Și lupta asta o pornea fără să aibă o poziție asigurată pentru a o câștiga, întrucât forța lui laică se limita la Armand, iar Armand era în pat, victimă a unei boli misterioase.

Eram pornit să râd de toate astea, dar tovarășii mei n-au luat lucrurile în glumă. Spumegau de indignare. A fost jignit Malevil-ul. Era exact ca și cum ne-ar fi insultat drapelul (care n-avea totuși decât o existență

potențială). Fulbert îndrăznise să se atingă de abatele Malevil-ului și de adunarea care-l alesese! Ce vrea ăsta de ne bate la cap, se înfurie micul Colin. Părerea lui Meyssonnier era că trebuie să mergem să-l tragem de urechi pe mizerabilul ăsta. Iar Peyssou a declarat că, dacă duminica viitoare Gazel va avea neobrăzarea să se prezinte, îi va băga sfeștocul știu eu unde. Pe scurt, ai fi zis că s-au întors timpurile *Cercului*, când membrii Ligii lui Meyssonnier, la poalele meterezelor Malevil-ului, și ereticii lui Emmanuel în picioare, pe creneluri, se insultau cu o nemaipomenită grosolănie (și cu multă inventivitate) înainte de a se lua la bătaie. Bag cuțitul în Gazel până-n prăsele, strigă Peyssou bătând în masă, până-n prăsele îl bag.

Puțin cam surprins de această explozie de patriotism malevilez a tovarășilor mei, am dat citire răspunsului pe care-l pregătisem în cursul după-amiezii și pe care îl supuneam aprobării lor.

„*Lui Fulbert le Naud*,
paroh în La Roque

Dragul meu Fulbert,

După cele mai vechi documente cu privire la Malevil aflate în posesia noastră, *şi care datează din secolul al XV-lea*, *în acea epocă exista*, *într-adevăr*, *un episcop în La Roque care a fost înscăunat în 1452 în biserica târgului de către seniorul de Malevil*, *baron de La Roque.*

Totuşi, *din aceleaşi documente rezultă că abatele de Malevil nu depindea în niciun fel de episcopul din La Roque*, *ci era ales de către seniorul de Malevil dintre persoanele de sex masculin din familia lui*, *care*

locuiau împreună cu el la castel, cel mai adesea un fiu sau un frate mai mic. S-a abătut de la această regulă numai Sigismond, baron de La Roque, care, neavând nici fiu, nici frate, s-a numit el însuşi abate de Malevil în 1476. De la această dată şi până în zilele noastre seniorul de Malevil a fost, de drept, abate de Malevil, chiar dacă uneori delega vreun capelan cu exercitarea funcţiei sale.

Nu încape nicio îndoială că Emmanuel Comte, în calitate de proprietar actual al castelului Malevil, a moştenit prerogativele legate de domeniul feudal. Astfel a judecat adunarea credincioşilor care, în unanimitate, l-a confirmat în titlurile şi funcţiile de abate al Malevil-ului.

Pe de altă parte, Malevil-ul nu poate recunoaşte legitimitatea unui episcop a cărui numire n-a cerut-o Sfinţiei Sale şi pe care nici nu l-a înscăunat într-un târg ce face parte din propriile-i domenii.

Malevil înţelege, într-adevăr, să-şi păstreze neştirbite toate drepturile istorice asupra feudei sale La Roque, chiar dacă, din marea lui dorinţă de pace şi bună vecinătate, nu se gândeşte deocamdată la o acţiune pentru a şi le susţine.

Totuşi, considerăm că orice persoană care locuieşte în La Roque şi care se socoteşte lezată

de către puterea de fapt stabilită în târg poate face în orice moment apel la noi pentru a fi restabilită în drepturile sale.

Credem, de asemenea, că târgul La Roque trebuie să ne rămână accesibil în orice moment și că nicio poartă a târgului nu va putea rămâne închisă în fața unui trimis al Malevil-ului fără ca acest lucru să nu fie considerat o injurie gravă.

Te rog să crezi, dragul meu Fulbert, în expresia sentimentelor mele devotate.

Emmanuel Comte
Abate de Malevil."

Trebuie să subliniez aici că am conceput această scrisoare doar ca o farsă, menită să-l pună pe Fulbert la locul lui, oferindu-i o parodie grotescă a propriei lui megalomanii. Nu mai e nevoie să spun că în niciun moment și nici în cel mai mic grad nu mă închipuiam și nici nu mă socoteam moștenitorul seniorilor de Malevil. Și cu atât mai puțin luam în serios vasalitatea târgului La Roque. Am citit scrisoarea cu un aer impasibil, gândindu-mă că în felul acesta umorul ei va fi și mai ușor sesizat de tovarășii mei.[3]

M-am înșelat. N-au sesizat nicidecum umorul. Au admirat tonul scrisorii (l-a înfundat, observă Colin) și s-au entuziasmat din toată inima în fața conținutului ei. Au cerut să vadă documentele pe care se întemeia și a trebuit să mă scol să caut în vitrinele din sala cea mare aceste memorabile relicve, precum și transpunerea lor în limba franceză modernă, făcută din grija unchiului meu.

I-a cuprins o adevărată patimă. A trebuit să citesc și să recitesc toate pasajele prin care se stabilea că

La Roque este feuda noastră, precum și hotărârea istorică a lui Sigismond de a se numi el însuși abate de Malevil. Eh, vezi, zice Peyssou, n-aș fi crezut că avem dreptul să te alegem așa cum am făcut-o. Trebuia să ne arăți asta mai demult!

Vechimea drepturilor noastre a provocat un adevărat delir. Cinci secole, exclamă Colin, îți dai seama! Cinci secole de când avem dreptul să avem un abate de Malevil. Nu trebuie totuși să exagerăm, intervine Meyssonnier, pe care cinstea îl îndemna să-și calce pe inimă, a existat totuși revoluția franceză. Dar n-a durat mult, precizează Colin, nu se compară!

Ceea ce i-a stârnit în ultimul grad a fost mai ales *înscăunarea* episcopului în feuda noastră La Roque de către seniorul de Malevil. La cererea lui Peyssou, am explicat cuvântul atât cât m-am priceput. Ei bine, atunci este limpede, Emmanuel, conchide Peyssou, cum nu tu l-ai înscăunat pe Fulbert, nu-i mai episcop decât fundul meu (aprobări călduroase). După aceea nu s-a mai vorbit decât de organizarea unei expediții împotriva târgului La Roque pentru a răzbuna insulta ce ne-a fost adusă și pentru a restabili drepturile noastre de suzerani.

Asistam mut la dezlănțuirea pasiunilor naționaliste pe care eu însumi le stârnisem. Mă gândeam că nu mai pot dezvălui tovarășilor mei intenția de parodie a scrisorii. Prea se înflăcăraseră. Nu mi-ar fi iertat acest lucru. Totuși am încercat să-i calmez pe cei mai înfocați și am reușit, cu ajutorul lui Thomas și al lui Meyssonnier, și apoi și al lui Colin, după ce s-a hotărât solemn că nu-i vom părăsi niciodată pe „prietenii noștri din La Roque” (Colin). Și că, în cazul când vor fi molestați sau lezați, Malevil-ul va interveni, așa cum, de altfel, se spunea în scrisoare.

Gazel a revenit a doua zi. I-am dat scrisoarea fără să-i spun niciun cuvânt și a plecat. Două zile mai târziu, Z.A.A. era terminată și grâul destul de copt pentru a fi secerat.

N-a fost o treabă ușoară, căci a trebuit să tăiem spicele cu secera, să le facem snopi, să cărăm snopii la Malevil, să aranjăm o arie în prima incintă și să

treierăm cu îmblăciul. Operația a mobilizat multă mână de lucru și, când a fost terminată, fiecare dintre noi ar fi putut da un sens mai nou frazei din Biblie cu privire la pâine și la sudoare.

Cu toate astea, se putea spune că a meritat osteneala. Chiar după ce un sfert fusese irosit de jefuitori, recolta reprezenta zece saci la un sac de sămânță. În total, o mie două sute cincizeci de kilograme de grâu. Era puțin față de importantele noastre rezerve (provenite în mare parte, în ceea ce privește grâul, din prada de la Etang), dar era mult, întrucât constituia prima recoltă după ziua evenimentului și o făgăduială pentru viitor.

În noaptea care a urmat după seceriș, m-a trezit un zgomot slab în apropierea mea și mai ales imposibilitatea în care mă aflam la început, înainte de a mă dezmetici complet, de a înțelege de unde vine. Dar când am deschis ochii, deși nu vedeam nimic, căci era o noapte întunecoasă, am știut că, pe canapeaua de lângă fereastră, Evelyne suspină încetișor în pernă.

— Plângi? o întreb șoptit.

— Da.

— De ce?

Urmează o cascadă de hohote înăbușite și de smiorcăieli.

— Pentru că sunt supărată.

— Hai, vino să-mi povestești.

N-a făcut decât un salt de pe canapea până în patul meu și mi s-a cuibărit în brațe. Deși se mai împlinise puțin, tot mi s-a părut încă foarte ușoară! Nu o simt pe umăr mai grea decât o pisică. Continuă să plângă.

— Mă uzi tot! Ești o adevărată fântână. Ia șterge-te!

Îi dau batista mea și trebuie să-și oprească suspinele măcar ca să-și șteargă nasul.

— Ei?

Liniște. Își trage nasul.

— Mai bine suflă-ți nasul și nu te mai smiorcăi!

— Gata.

— Mai suflă-ți-l o dată.

Își suflă nasul din nou și, judecând după sunet, fără niciun succes. Imediat reîncepe să se smiorcăie. E probabil ceva nervos. Ca și tusea, ca și suspinele, ca și convulsiile care o zguduie. Poate ca și astma. După jefuirea grâului și moartea lui Momo, a făcut o criză îngrozitoare. Mă întreb dacă nu se pregătește încă una. O cuprind cu brațele.

— Ia spune, ce se întâmplă?

Tăcere.

— Toți morții ăia, zice ea într-un târziu, cu glas stins.

Sunt surprins. Nu mă așteptam la asta.

— De aceea plângi?

— Da.

Și fiindcă tac, continuă:

— De ce? Te miră, Emmanuel?

— Da. Credeam că o să-mi spui că nu te mai iubesc.

— Oh, nu, tu mă iubești tot atât de mult, simt asta. Adevărul este că nu-mi mai treci nimic cu vederea. Dar îmi place mai mult așa.

— Îți place mai mult așa?

Tăcere. Se gândește, se întreabă și e atât de concentrată, încât uită să se mai smiorcăie.

— Da, răspunde în cele din urmă. Mă simt mult mai ocrotită.

Iau notă și tac.

— Oamenii ăia care au fost uciși, nu s-ar fi putut să-i luăm la Malevil? E destul loc aici.

Clatin din cap în întuneric, ca și cum m-ar putea vedea.

— Nu de loc este vorba, ci de rezerve. Suntem unsprezece. Am mai putea hrăni, la nevoie, încă două sau trei persoane, dar nu douăzeci.

— Bine, dar atunci, zice ea după câteva clipe, puteai să-i lași să mănânce grâul.

— Și ceilalți?

— Care ceilalți?

— Ceilalți care vor veni după ei. Pe aceștia îi vom lăsa să ne ucidă porcii, să ne mănânce vacile, să ne ia caii. Și noi vom găsi oricând iarbă de păscut.

Sarcasmele astea nu produc niciun efect asupra Evelynei.

— Tu singur ai spus că grâul de la Rhunes nu este cine știe ce.

— Nu, mulțumesc lui Dumnezeu, în raport cu rezervele noastre. Totuși o mie două sute cincizeci de kilograme de boabe, asta face un anumit număr de kilograme de pâine!

— Dar la nevoie ne-am fi putut lipsi. Tu ai spus asta, adaugă ea repede pe un ton acuzator.

Tot ce spun rămâne săpat pentru totdeauna în memoria ei.

— La nevoie, da. Dar nu se poate ști dacă recolta anului viitor nu va fi dezastruoasă. E mai bine să ai o mică rezervă. Dacă n-ar fi decât pentru a-i ajuta, în caz de nevoie, pe prietenii noștri din La Roque.

— Și pe cei de la Rhunes, de ce să nu-i fi ajutat?

— Erau prea mulți, ți-am mai spus.

— Nu erau mai mulți decât oamenii din La Roque.

— Dar pe ăștia, oricum, îi cunoaștem.

Și pentru că tace, îi înșir:

— Pimont, Agnès Pimont, Lanouaille, Judith și Marcel, care te-a adăpostit.

— Da, îmi răspunde. Și, apoi, bătrânul Pougès. Acum nu mai vine pe aici bătrânul Pougès.

E adevărat. Au trecut zece zile de când canalia asta bătrână n-a mai venit să-și moaie vârfurile mustăților în vinul nostru. Felul ăsta de a încheia o discuție, fără a trage nicio concluzie și fără a admite nimic, e cât se poate de tipic pentru Evelyne. Încolo, sunt foarte impresionat de maturitatea cu care a discutat. Spusele ei n-au nimic copilăresc. Iar franceza ei de asemenea s-a îmbunătățit. De când nu-i „mai trec nimic cu vederea” a încetat să mai recurgă la puerilități.

— Bun, spun eu. Audiența a luat sfârșit. Du-te înapoi în patul tău. Vreau să dorm.

Încearcă să se cramponeze.

— Nu pot să mai rămân puțin, Emmanuel? își reia ea vocea de copil mic.

— Nu, nu poți. Șterge-o.

Pleacă, și pleacă fără să crâcnească. În supunerea ei e chiar un fel de elan, ca și cum ar avea în fața-i perspectiva de a duce alături de mine o viață întreagă de supunere îmbătătoare.

Are totuși unele lucruri pe care nu le înțeleg prea bine. A vorbit despre cei de la Rhunes și n-a pomenit niciun cuvânt despre Momo.

Dar nici Menou nu vorbește niciodată de Momo. Dintre toate previziunile pe care le-am făcut în ziua când i-a fost ucis fiul cu privire la comportarea ei viitoare niciuna nu s-a adeverit. N-a căzut, cuprinsă de disperare, într-o stare de prostrație. N-a abandonat niciuna din treburile care țin de administrarea Malevil-ului. Continuă să domnească în calitate de stăpână a părții femeiești din castel, bodogănind-o de preferință pe cea mai bătrână și cea mai cârâitoare, iar, la nevoie, deși cu mai multă circumspecție, necruțându-le nici pe puicuțe, și pe Catie și mai puțin decât pe Mietta, căci Catie are și ea un clonț bun. Nu, Menou nu se lasă pradă disperării, îi dă de zor cu furculița și cu paharul, deși fără nicio nădejde de a se mai îngrășa puțin. Și, în sfârșit, continuă să fie la fel de curată, un mic schelet bine lustruit, la care totul, mușchi și organe, este redus la minimum, cu părul lins, foarte strâns la spatele capului ei de mort, cu bluza ei neagră de lucru bine periată, cu salba de ace de siguranță împodobind un decolteu pătrat pe cel mai plat piept cu putință. Și, în sfârșit, continuă să tropăie cu același zgomot sec, cu pași la fel de mărunți și de repezi, cu picioarele ei mari, ținându-și gâtul slab și vânos întins înainte.

Masa o pun Catie și Mietta, iar Menou așază șervetele lângă tacâmuri. Din grijă pentru igienă, ca să se deosebească, le-a făcut niște semne pe care numai ea le recunoaște. Și într-o dimineață, în clipa când vreau să mă așez, observ, destul de îngrijorat, că la capătul celălalt al mesei cineva a pus tacâmul lui Momo și în farfurie un șervet. Îmi dau seama că și Colin a observat și-mi face, cu ochiul și cu capul, semne pesimiste. Totuși, în timp ce mă așez, număr

și văd că sunt unsprezece tacâmuri, nu douăsprezece. În plus, masa o pusese Catie și nu puteam să cred că s-a înșelat. De altfel, când mă aplec ca s-o întreb din ochi, ea îmi face discret un semn negativ cu arătătorul mâinii drepte.

Toată lumea s-a așezat, în afară de Jacquet care, în picioare, cu brațele bălăbănindu-se, cu ochii lui cafenii cu luciri de aur aburiți de teamă, nu găsește la locul lui obișnuit decât un gol înspăimântător. Se uită, umil, la mine, parcă ar vrea să mă întrebe de ce s-a făcut vinovat ca să-l privez de mâncare. Întreaga lui comportare e cea a unui câine bun, debordând de afecțiune, care, după ce a îndurat multe de la un stăpân nemilos, a fost adoptat de o familie ce-l răsfață și tremură să nu se trezească într-o zi că a pierdut această fericire, considerând că n-o merită și întrebându-se fără încetare dacă este adevărată sau doar un vis. Nu că Jacquet ar socoti o nedreptate să i se suprime masa. Dacă făceam eu asta, însemna că așa este drept. Și era gata, după ce se termina masa, să-și reia munca alături de noi, cu stomacul gol. Singura lui teamă e că această suprimare ar putea fi preludiul exilului.

Îi zâmbesc ca să-l liniștesc și vreau să intervin, când Menou îi spune pe un ton ursuz:

— Îți cauți tacâmul, băiete? Uite-l aici.

Și îi arată cu o mișcare a bărbiei locul unde șezuse Momo.

Se așterne o tăcere adâncă și Jacquet, zăpăcit, se uită la mine. Dau afirmativ din cap și, ocolind masa cât e ea de lungă, Jacquet se duce să se așeze pe locul lui Momo, cu conștiința penibilă că el, căruia îi e groază să atragă atenția, a devenit ținta spre care se îndreaptă toate privirile.

Plin de tact, Colin angajează imediat o discuție. Bucățile de carton așezate deasupra capcanelor în Z.A.A. și acoperite cu pământ pun o problemă. Căci dacă plouă vor putrezi și, înainte de a putrezi, se vor muia și se vor îndoi sub greutatea pământului. Rezultatul: devenind niște scobituri, capcanele vor fi observate de asediatori. Peyssou sugerează să se facă

găuri în cartoane pentru ca ploaia să se scurgă chiar în capcană. Iar Meyssonnier propune un sistem format din două placaje care să se sprijine pe o șipcă subțire, fixată la mijloc, ce se va prăbuși sub greutatea inamicului.

În timp ce acord suficientă atenție discuției ca să pot interveni cu un cuvânt sau două, urmăresc ce se petrece sau se spune la capătul celălalt al mesei. Jacquet, paralizat de rușine, mănâncă fără să scoată un cuvânt, aplecat peste farfuria lui, iar Menou nu contenește să-i facă, cu o voce scăzută, recomandări peremptorii. Stai drept! Nu mai face cocoloașe de pâine, pentru numele lui Dumnezeu! Când o să termini cu clămpănitul ăsta? Unde te trezești! N-ai șervet, de te ștergi cu mâna? Ceea ce mă izbește e că însoțește fiecare dintre aceste sfaturi aspre de numele lui Jacquet, ca și cum Menou ar vrea să ne arate că nu bate câmpii și nu e vorba de nicio confuzie, chiar dacă Jacquet a fost promovat cu de-a sila în rolul în care-l vedem. De altfel, o dovadă în plus că Menou e lucidă îl constituie faptul că dialectul, pe care Jacquet, fiind străin, nu-l înțelegea, nu joacă niciun rol în mustrările ei.

La patruzeci și opt de ore după terminarea Z.A.A., atunci când am reluat toți lecțiile de tragere (inclusiv de tragere cu arcul), apăru și bătrânul Pougès, pe arhaica lui bicicletă. Nu i-a plăcut deloc că a trebuit să se târască în patru labe ca să treacă prin îngrăditură. Și cu atât mai puțin că a fost legat la ochi în timp ce era condus prin zona presărată cu capcane. De cum s-a instalat în bucătăria cetățuii de la intrare, ne-a și dat de înțeles că asta cerea o compensație. Spun că ne-a dat, căci, atunci când vestea sosirii lui s-a răspândit, tot Malevil-ul era acolo, în picioare, ca să-l asculte.

— Ei bine, nu-i ușor să ajungă omul la tine. Emmanuel, spune trăgându-se de mustața alb-gălbuie. Nici la un capăt, nici la altul nu-i ușor!

Privește în jurul lui, măgulit că e obiectul atenției generale.

— Pentru că nu-i glumă să ieși din La Roque acum, când Fulbert a pus pază la amândouă porțile! N-o să crezi, dar dacă te plimbi pe drumul spre Malevil s-a zis cu tine. E un decret care interzice asta. Abia dacă am dreptul să mă plimb pe șoseaua departamentală. Noroc că mi-am adus aminte de o potecă ce duce la drumul spre tine. Pe la Faujoux, dacă ții minte.

— Ai trecut pe la Faujoux! exclam uluit. Cu bicicleta ta?!

— Și sunt pe acolo locuri unde a trebuit s-o iau în spate. Ca un campion de cros! La vârsta mea! Nădăjduiesc, adăugă el după o pauză dramatică, plimbându-și privirea asupra celor de față, că astăzi n-ai să te grăbești prea tare să pui dopul la sticlă, Emmanuel, să te gândești și tu prin câte greutăți am trecut.

— Servește-te, îi spun împingând sticla spre el. Ai meritat-o din plin.

— Ah, da, răspunde bătrânul Pougès. Doar știi și tu că nu-i puțin lucru să treci pe la Faujoux cu bicicleta. Și toate câte am să ți le spun, că mi-e capul greu de noutăți. Și picioarele mi-s grele de cât am pedalat.

— Ar fi trebuit totuși să ai antrenament, intervine Menou, după toate drumurile pe care le-ai făcut din La Roque la Malejac ca să te destrăbălezi cu curva ta.

— În sănătatea ta, Emmanuel, închină demn bătrânul Pougès, fierbând de furie pe dinăuntru împotriva lui Menou, care-i tulbură ceasul lui de glorie.

— Menou, îi spun pe un ten sever, dă-i ceva să mănânce.

— Nu zic nu, răspunde bătrânul… Mai ales că, după drumul pe la Faujoux, mă taie o foame…

Menou deschide dulapul din dreapta șemineului și trântește o farfurie în fața lui Pougès, apoi taie o felie subțire de jambon și, apucând-o cu două degete, i-o azvârle de la distanță pe farfurie.

Îi arunc o privire aspră, dar ea se face că nu vede. S-a apucat să-i taie lui Pougès o bucată de pâine și se străduie s-o taie cât mai subțire cu putință, ceea ce nu e ușor, pentru că pâinea este proaspătă. Și, în timp ce efectuează această operație delicată, vorbește încet singură. Dar cum bătrânul Pougès tace, deoarece își bea primul pahar fără să-și dezlipească ochii de pe sticlă, cum, pe de altă parte, și noi toți tăcem în așteptarea noutăților pe care ni le-a anunțat, în liniștea ce domnește în bucătărie monologul lui Menou se aude perfect, și zadarnic încerc s-o întrerup.

— Sunt unii oameni, spune Menou, fără să se uite la mine, de care poți spune că-s mai răi decât păduchii ce sug sângele altora. Uite Adelaida. O să-mi spuneți că Adelaida era o neisprăvită, sunt de acord. Că ținea ușa deschisă pentru oricine avea chef să intre. Totuși știu eu pe unii care, una peste alta, s-au priceput să profite de ea. Mai întâi, ca să-și facă mendrele și, când n-au mai putut, ca să-i stoarcă băutură, că amărâta asta de târâtură știu că nu s-a îmbogățit de pe urma unor clienți de-alde ăștia!

Bătrânul Pougès pune paharul pe masă, își îndreptă spinarea și cu mâna stângă își șterge mustața.

— Emmanuel, zice el plin de demnitate, nu ca să-ți fac un reproș, dar n-ar trebui să-ți lași servitoarea să se poarte fără pic de respect față de mine sub acoperișul tău.

— Ia te uită la ăsta, îi mai trebuie și respect acum, izbucnește Menou.

Palidă de furie că a fost tratată drept servitoare, azvârle bucata de pâine pe masă și-și încrucișează brațele slabe pe piept, fixându-l pe Pougès cu ochi scânteietori. Dar acesta savurează cel de-al doilea pahar împreună cu mica lui măgărie, și ambele îi dau satisfacția răzbunării.

— Menou nu-i servitoarea mea, îi spun pe un ton hotărât. Are proprietatea ei. Dacă stă la mine, e fiindcă îmi ține gospodăria. Dar nu o plătesc. Mă refer la perioada dinainte de căderea bombei, firește.

— Cum s-ar zice menajera domnului părinte, adaugă Colin.

Toți, în afară de Menou, izbucnesc în râs, ceea ce destinde atmosfera.

Profit de acest moment ca să mă ridic, mă îndrept spre Menou și îi șoptesc la ureche: „Dacă o mai ții așa, te dau afară din bucătărie în fața tuturor”. Nu-mi răspunde. Respiră adânc, cu ochii scânteietori, cu buzele strânse și nările fremătânde. Într-un fel, îmi face plăcere s-o văd așa, după cele întâmplate.

Îmi reiau locul. Bătrânul Pougès e pe cale să-și termine îmbucătura și al treilea pahar. Și asta durează la nesfârșit. De băut bea repede, dar mestecă încet.

După ce termină al treilea pahar, stă să-și netezească mustața, fără un cuvânt, cu ochii lipiți de sticlă. Îi umplu din nou paharul și, cu un pocnet sec, pun dopul. Mă urmărește cu privirea, apoi se uită la paharul plin, dar nu-l atinge. Nu încă. Ultimul pahar și-l bea întotdeauna în tăcere. Așadar, acum e momentul să vorbească. Cum se codește peste măsură, încep să-l trag de limbă:

— Va să zică, Armand e bolnav?

Bătrânul Pougès clatină din cap.

— Nu-i bolnav, spune el cu disprețul omului informat față de ignorant și, după sila cu care vorbește, îmi dau seama că-i vine foarte greu să ne dea ceva, fie chiar noutăți.

— Atunci? insist pe un ton rece, ca să-i amintesc îndatoririle ce-i revin prin învoiala noastră.

— Atunci, nu-i deloc, dar deloc bine ce s-a petrecut acolo.

Face o pauză și adaugă:

— A curs sânge.

Ne privește ridicând capul.

— Pimont a dat peste Armand care încerca s-o pună jos pe Agnès.

— Cu forța? întreabă Colin pălind.

— Cu forță sau fără forță, zice bătrânul Pougès cu o răutate care te face să scrâșnești din dinți. Agnès

zice că a fost cu forța. Eu nu știu nimic, tu o cunoști mai bine decât mine, băiete, tu trebuie să știi.

— Pe scurt, intervin eu enervat.

— Pe scurt, lui Pimont ăsta i s-a urcat pe loc sângele la cap. A pus mâna pe un cuțit mic de bucătărie și i l-a împlântat în spate. Ei bine, n-o să crezi, dar lui Armand asta nu i-a ținut nici de cald, nici de frig. S-a întors și a mai zis; te-nvăț eu minte să-mi mai dai un pumn în spate, ticălosule. Și cum a spus asta, a și pus mâna pe pușcoci și i-a băgat un plumb în mutră, așa că bietul Pimont a rămas, ca să spun așa, fără față. Am dat cu toții fuga și l-am văzut pe Armand în pragul casei lui Pimont, alb ca varul, dar altminterea drept ca un brad, spunându-ne și nouă povestea cu pumnul tras în spate. Hai, acum, dați-vă la o parte, ne-a spus, sau trag în grămadă! Și unde nu îndreptă hârbul ăla de armă asupra noastră și porni așa, mergând de-a-ndărătelea, până la poarta castelului. Ei, bine, și ce să vezi Emmanuel, abia când s-a întors să deschidă poarta castelului am văzut și noi cuțitul împlântat în spate. Și se vedea bine de tot că Armand era cu haina lui aia neagră și mânerul cuțitului era roșu. Dar lui Armand nici că-i păsa, a pornit-o mai departe cu cuțitul în spate.

— Și Agnès? întreabă Colin.

— Era ca nebună, îți închipui, reia bătrânul Pougès, cu o totală indiferență. Bărbatul ei stâlcit tot, cu o gaură mare în mutră și o băltoacă de sânge pe parchet, de-ai fi zis c-a fost înjunghiat un bou. Noroc că a luat-o Judith la ea cu copilul. Dar, stai puțin, stai așa, continuă el, ca și cum urmarea i se părea mult mai importantă. Armand ăsta, ajuns la castel, i-a povestit lui Fulbert toată tărășenia, în fața Josephei și a lui Gazel. Și deodată Josepha i-a spus în păsărească ei: Dar, domnule Armand, aveți un cuțit în spate! Lui nu-i venea să creadă. A pipăit cu mâna, și o dată a căzut în nas! Leșinat. Josepha ne-a spus chestia asta.

— Și mai departe? întreb nerăbdător.

— Mai departe, nimic, spune bătrânul Pougès, trăgând cu coada ochiului la paharul plin.

— Cum, nimic? De ăștia-mi sunteți voi, cei din La Roque? Vi se omoară un om în plină zi, în fața tuturor, știți cine e ucigașul, și nimeni nu zice nimic? Nici chiar Marcel? Nici chiar Judith?

— A, ăștia! spune Pougès pe un ton de nepăsare, dar fără să mă privească. Ăștia n-au făcut altceva decât că au strâns tot târgul și l-au pus să voteze o chestie. Adicătelea că Armand trebuie să fie judecat și pedepsit pentru crimă.

— Și asta nu înseamnă nimic, izbucnesc indignat. Socoti că nu-i nimic?

Și adaug furios:

— Și, bineînțeles, la vot tu te-ai abținut.

Bătrânul Pougès mă privește cu reproș, netezindu-și mustața.

— E-n interesul tău, Emmanuel. Nu-i bine să intru prea pe față în tabăra lui Marcel dacă vreau să-mi continui plimbările pe bicicletă.

Și, zicând asta, îmi face cu ochiul.

— Și Fulbert ce-a spus de vot?

— A spus nu. A venit să ne spună prin ferăstruica de la poartă că a fost un caz de legitimă apărare și că nu-i motiv de judecată. Băieții l-au cam huiduit. Și, de atunci, lui Fulbert îi cam clănțăne dinții în gură de frică, mai ales că Armand zace în pat. Așa că ne dă rațiile prin ferăstruică și nu mai iese din castel. Așteaptă să se potolească lucrurile. În sănătatea ta, Emmanuel.

Aceste ultime cuvinte, care par a fi o politețe, sunt tocmai contrariul. Ele vor să spună că de-abia acuma bea și el și că dorește să fie lăsat în pace, socotind că ne-a plătit cu vârf și îndesat.

Se face tăcere. Nici noi nu vorbim. Dar noi n-avem nevoie de cuvinte. Știm că suntem cu toții de acord și că nu avem să lăsăm o crimă nepedepsită. E timpul să mergem la La Roque și să punem ordine în treburile de acolo.

Nota lui Thomas

1. Această expediție la La Roque a avut loc, dar mult mai târziu decât fusese prevăzută și nu fără să fi înfruntat noi înșine o primejdie de moarte. Acesta este motivul pentru care îmi permit să întrerup istorisirea lui Emmanuel prin niște observații care nu și-ar găsi locul mai departe, când lucrurile vor începe din nou să se agite.

Trebuie să spun că sunt foarte afectat de modul denigrant în care o prezintă Emmanuel pe Catie în aceste pagini. Mai ales că, venind din partea lui Emmanuel, nu pot înțelege o asemenea părere preconceptă. În scena spovedaniei, în care îi reproșează „cochetăria", merge până acolo încât scrie: „*cât este de mândră de micul ei sex*, *maimuțica asta*".

Pun întrebarea: de ce n-ar fi? Să-mi dați voie să spun, fie și pe ocolite, că în acest domeniu Catie face ea singură cât zece Miette.

De altfel, când Emmanuel vorbește de „cochetăria" lui Catie, psihologia lui dă greș. Chestiunea este mult mai serioasă. Catie nu este cochetă. Ea nu poate vedea un bărbat care-i place fără să nu dorească să i se dea. În fond, ceea ce sora ei face din datorie, ea ar face-o de bună voie, din plăcere.

În această privință, ca și în toate privințele, Catie este pe deplin sinceră. În ajunul căsătoriei noastre mi-a spus: Singurul lucru pe care nu pot să ți-l promit este să-ți fiu credincioasă.

Deci am fost prevenit și, de aceea, ar fi absurd din partea mea să fiu gelos. Cu atât mai mult cu cât, căsătorindu-mă cu Catie, mi-am acordat un privilegiu fantastic. Când Emmanuel s-a întors de la Etang, aducând-o pe Mietta pe crupa calului, ar fi putut și el să declare din capul locului: Mietta este a mea. Și, desigur, Mietta nici n-ar fi dorit altceva. În loc să procedeze așa, Emmanuel s-a dat deoparte, s-a ținut în rezervă față de Mietta și fata a înțeles ce aștepta de la ea. Prima generozitate n-a constituit-o fapta Miettei, ci cea a lui Emmanuel.

În împrejurarea asta, s-a arătat înțelept și tare. Eu nu l-am imitat. Uitând că o împărțisem pe Mietta cu tovarășii mei, am vrut s-o am pe Catie numai pentru mine. Și, într-o comunitate alcătuită din șase bărbați, am confiscat-o exclusiv pentru mine pe singura femeie adevărată – spun adevărată – sub cuvânt că o iubeam.

Desigur, nutresc pentru ea un sentiment de gratitudine și de prietenie. Dar, o dată stinsă prima ardoare a dorinței, o mai iubesc oare? Vreau să spun o iubesc oare mai mult decât pe Emmanuel, Peyssou sau Meyssonnier? Și de ce *ai iubi* mai mult o femeie – pe motiv că te culci cu ea – decât un prieten. Părerea mea este că în acest romantism de duzină sunt multe minciuni și multe convenționalisme.

Altă problemă: oare faptul de „a iubi" o femeie îți dă dreptul s-o acaparezi într-o societate în care numărul femeilor este limitat? Dacă da, atunci Peyssou, care se arată foarte prins de Catie, are tot atâta drept ca și mine s-o aibă în exclusivitate. Cât despre Catie însăși, dacă ar da ascultare gusturilor ei țărănești, n-ar fi ea mai atrasă pe Peyssou decât de mine? Am impresia că m-am vârât într-o situație întru totul echivocă, din care amorul meu propriu va ieși cam terfelit. Catie nu-mi va fi credincioasă, știu asta, și-mi interzic, cu anticipație, să mă supăr. Oricât de șocant ar fi acest lucru pentru modul obișnuit de a judeca, moștenit din vremurile dinainte, Emmanuel are dreptate: într-o comunitate unde totul se bazează pe afecțiunea mutuală a membrilor ei, legăturile exclusive între un bărbat și o femeie nu-și găsesc locul.

Vreau să revin asupra sentimentelor negative ale lui Emmanuel față de Catie. Ele creează la Malevil o stare neplăcută care dăinuie. Catie îl admiră pe Emmanuel și suferă că nu este apreciată de el. Are impresia că o compară în permanență cu Mietta și întotdeauna în defavoarea ei. Așa se explică, cred, atitudinea ei îndărătnică și nedisciplinată. După părerea mea, această atitudine ar dispărea dacă

Emmanuel ar prețui-o mai mult pe Catie, în calitatea ei de ființă umană.

2. Acum voi vorbi despre Evelyne. În această privință aș vrea să fiu sincer, fără să fiu odios.

Din capul locului voi spune care este convingerea mea: sunt încredințat că sub raport fizic nu există nimic, dar absolut nimic, între Evelyne și Emmanuel.

Catie a fost mult timp convinsă de contrariul, și-am discutat adeseori despre asta.

Ceea ce a dat naștere tuturor acestor speculații este un incident absolut surprinzător, survenit între întoarcerea noastră la Malevil și povestea cu jefuitorii, incident pe care în istorisirea sa Emmanuel l-a trecut sub tăcere. Nu este prima oară, am mai relevat acest lucru, că Emmanuel omite lucrurile care-l stânjenesc.

Se știe care este ritualul la Malevil: în fiecare seară, după terminarea lecturii, Mietta vine și își ia de mână partenerul ales. Este un ritual care, trebuie s-o spun, la început m-a șocat. Apoi, nerăbdător cum eram să văd venindu-mi din nou rândul, m-am obișnuit. Acum, că m-am căsătorit și sunt definitiv instalat în privilegiul meu – cel puțin pentru un timp –, mă șochează din nou. Da, știu ce se va spune. Că omul are două morale, după cum beneficiază sau nu de actul care-l scandalizează.

Pe scurt, în scara aceea, la o lună, poate, după venirea Evelynei la Malevil, Mietta, înainte de a se duce la culcare, s-a îndreptat spre Emmanuel și, zâmbindu-i cu un aer tandru, l-a luat de mână. Pe loc, Evelyne, care stătea în picioare la stânga lui Emmanuel, a trecut în dreapta lui și, fără să spună un cuvânt, cu o hotărâre și o forță care ne-au uluit, a desprins cele două mâini. Uimită și îndurerată că Emmanuel a dat drumul mâinii ei fără să se împotrivească. Mietta n-a luptat. Se uita la Emmanuel. Dar Emmanuel nu făcea nicio mișcare și nu spunea nimic. Își concentrase toată atenția asupra Evelynei, ca și cum ar fi încercat să înțeleagă ce face – deși pentru toată lumea era evident ce face. Și când

Evelyne a luat în „mânuța” ei mâna pe care o eliberase, Emmanuel s-a supus.

N-am uitat privirea pe care i-a aruncat-o atunci Evelyne Miettei. Nu era o privire de copil, ci de femeie. Și care spunea mai limpede decât orice cuvinte: este al meu.

E ușor de bănuit ce a gândit Mietta despre acest incident. Dar n-a făcut niciun comentariu. Când i-a venit din nou rândul lui Emmanuel, l-a sărit, și Emmanuel n-a avut aerul că bagă de seamă.

De aici au pornit toate discuțiile cu Catie în legătură cu presupusa intimitate dintre Emmanuel și Evelyne. Catie argumenta că nu este Emmanuel omul care să rămână cast după ce renunțase la Mietta.

Colin, căruia i-am împărtășit îndoielile noastre, avea o părere contrarie: nu-i adevărat, zicea el, că Emmanuel nu poate să rămână cast. La douăzeci de ani, timp de doi ani, eu, care-ți vorbesc, nu l-am văzut pe Emmanuel atingându-se de vreo femeie. Doi ani. Fustangiu a fost înainte, fustangiu a fost și după, și încă cum, dar în timpul ăstor doi ani, nimic. Dacă vrei să știi părerea mea, a fost o fată care l-a făcut să sufere mult.

Și a adăugat: și-apoi, îl cunoști pe Emmanuel. Are scrupule. N-ar face un lucru ca ăsta. Emmanuel n-a făcut niciodată o măgărie unei fete. Mai degrabă dimpotrivă. Nu-i omul care să abuzeze de o situație, asta nu, niciodată.

L-am întrebat atunci ce părere are despre situație, așa cum o vede. Bun, o iubește, zice el, dar în ce fel n-aș putea spune. Nici vorbă, asta e oarecum de mirare, fiindcă Evelyne este o pisicuță slăbănoagă și până acum Emmanuel cu cât avea ce vedea, cu atât era mai mulțumit. E de mirare și fiindcă Evelyne are paisprezece ani și nici măcar nu-i frumoasă, în afară de ochi. Dar, de atins, nu. În privința asta pot să pun mâna-n foc. Nu-i genul lui.

Trebuie să spun că ulterior Catie a adoptat și ea această părere, căci, luându-și sarcina de „a-i

observa”, n-a descoperit niciodată vreun indiciu care să vină în sprijinul bănuielilor ei.

3. Adunarea pe care a descris-o Emmanuel în acest capitol n-a fost importantă numai pentru că a marcat trecerea noastră la „morala dură”, mai potrivită pentru „*epoca nouă*” în care trăim; ea a făcut din Emmanuel și șeful nostru militar „în caz de urgență și de primejdie”. Și cum aceste cazuri au devenit tot mai frecvente în lunile ce au urmat, Emmanuel, care era dinainte abate de Malevil, a întrunit până la urmă în mâinile lui toate puterile, spirituale și temporale, ale comunității.

Să fie oare vorba de o „*seniorizare*” a lui Emmanuel? și de o simplă revenire la trecutul feudal? Nu cred. După părerea mea, spiritul în care comunitatea de la Malevil consideră relațiile ei interne este cu desăvârșire modern. Și modernă este și grija permanentă a lui Emmanuel de a nu face nimic înainte de a se asigura de adeziunea noastră. Fără a vorbi de umilință – am oroare de această frazeologie masochistă – aș zice că există o anumită depășire a eului în felul în care Emmanuel și noi toți acceptăm fără încetare să ne contestăm.

• CAPITOLUL XV

La două zile după vizita bătrânului Pougès, am dat dispoziții ca în zori să se facă o recunoaștere la La Roque, pe sub zidurile târgului. Convingerea la care ajunsesem era că Fulbert nu organizase o pază bună și că ocuparea târgului va fi o treabă ușoară. Cele două porți erau supravegheate, dar între ele se întindea un meterez lung, ce nu era apărat din nicio parte și nu era atât de înalt încât să nu poată fi escaladat cu ajutorul unei scări sau, mai bine, al unei frânghii prevăzute cu o cange.

Am fixat pentru a doua zi expediția împotriva târgului La Roque, dar, în pofida părerii generale, am dat ordin ca paza de noapte a împrejurimilor Malevil-ului să continue până la ziuă. După recoltarea grâului nu mai era nimic de păzit la Rhunes și garda de noapte se retrăsese într-o cazemată săpată de noi în colina de la Sept Fayards, de unde aveam o foarte bună perspectivă asupra drumului spre Malevil și asupra îngrăditurii.

Cum tovarășii mei manifestau o anumită reticență față de necesitatea de a se asigura o pază de noapte exterioară în ajunul expediției împotriva târgului La Roque, părerea lor fiind că trebuie să ne economisim forțele pentru această zi mare, m-am hotărât să dau eu exemplu și să fac de gardă în noaptea aceea, împreună cu Meyssonnier.

Nimic nu este mai demoralizant decât o gardă de noapte. Rutină și disciplină în stare pură. Stai acolo și aștepți să se întâmple ceva și, de cele mai multe ori, nu se întâmplă nimic. Thomas și Catie aveau cel puțin posibilitatea să facă dragoste în timpul nopții lor de gardă, chiar dacă, în pofida grijii cu care fusese amenajată de Meyssonnier, cazemata nu era prea propice pentru asta. Ca și la Rhunes, pereții tranșeei erau susținuți prin fașine. Terenul nu numai că fusese pardosit cu scânduri, dar fusese înclinat și

prevăzut cu o rigolă prin care apa ploilor se scurgea în afară, pe pantă, printr-un element de canalizare. Acoperișul nu era făcut doar din crengi, ci învelit cu o foaie de tablă deasupra căreia s-a pus un strat de pământ, presărat ici colo cu tufe de iarbă, ceea ce-i dădea același aspect ca al pădurii în urma exploziei întârziate a primăverii. Iar în apropierea cazematei au fost transplantați mici arbuști stufoși care, fără a stânjeni perspectiva celor dinăuntru, camuflau atât de bine cazemată, încât dinspre drumul spre Malevil, chiar cu binoclul, ar fi fost greu s-o distingi printre trunchiurile calcinate și tufișurile înverzite din juru-i.

Pentru a permite celui ce făcea de gardă să supravegheze îngrăditura și să poată trage în direcția ei, cazemata avea o deschizătură spre nord și est la înălțimea pieptului unui om. Din nefericire, tot dinspre nord și dinspre est veneau și ploile și vânturile cele mai puternice, astfel încât, cu toată streașină acoperișului, erai udat până la piele de furtunile ce păreau să aleagă de preferință noaptea pentru a se dezlănțui.

Făceam cu schimbul cu Meyssonnier: când veghea unul, dormea celălalt, dar am aranjat așa că să fiu eu de veghe în zori, timpul cel mai periculos, după părerea mea, căci inamicul trebuia totuși să distingă cât de cât obiectivul pentru a se putea apropia.

N-am auzit absolut niciun zgomot. Totul s-a petrecut ca într-un film mut. Mi s-a părut că observ două forme apropiindu-se de îngrăditură pe drumul spre Malevil. Spun „mi s-a părut”, pentru că la început nu-mi venea să cred. De la o distanță de șaptezeci de metri imaginea unui om este foarte mică, și când această imagine, ea însăși cenușie, se deplasează în tăcere pe fundalul cenușiu al falezei, în ceață, în momentul când ziua se îngână cu noaptea, te întrebi dacă nu-i o simplă iluzie. Și, în plus, nu eram cumva cam adormit? Mă gândesc la asta, pentru că atingerea binoclului de ochi m-a făcut să tresar și imediat, în timp ce încercam să-l pun la punct – și nu era lucru ușor când totul parcă plutea și

era învăluit în ceață –, am început să transpir, cu toată răcoarea dimineții. Totuși pământul probabil că se încălzea, căci numai așa se explică toți acei vapori care ieșeau din sol, se adunau prin crăpături și se destrămau pe faleză. Am reușit până la urmă să-mi potrivesc lentilele, orientându-mă după amplasarea îngrăditurii, și de acolo am mișcat încet ocularul spre apus, de-a lungul falezei.

Ceea ce i-a trădat a fost obrazul. Am văzut două mici pete rotunde și trandafirii apărând tranșant pe cenușiul înconjurător. E extraordinar cât de limpede se vedeau aceste mici pete cu toată ceața și cu tot semiîntunericul, în timp ce trupurile, îmbrăcate în culori neutre, se confundau tot mai mult cu faleza. Acum, când aveam cele două pete trandafirii care mă ghidau, le ghiceam chiar și conturul.

Înaintau încet de-a lungul drumului care ducea la Malevil, lipindu-se, mi se pare, cât mai mult de pereții stâncoși. Acum le distingeam și siluetele. Unul părea mult mai înalt și mai voinic decât celălalt. Fiecare ținea în balans o pușcă și, spre mirarea mea, aceste puști nu semănau a puști de vânătoare.

L-am zgâlțâit pe Meyssonnier și, de cum a deschis ochii, i-am și pus mâna pe gură și i-am șoptit:

— Taci. Sunt doi indivizi în fața îngrăditurii.

A clipit, mi-a dat la o parte mâna de pe gură și m-a întrebat dintr-o suflare:

— Înarmați?

— Da.

I-am dat binoclul. Meyssonnier și l-a potrivit și apoi mi-a șoptit ceva atât de încet, încât n-am auzit.

— Ce spui?

— N-au nicio boccea, îmi repetă, înapoindu-mi binoclul.

Pentru moment observația lui nu mi-a făcut nicio impresie. Abia după câteva clipe mi-a revenit în minte. Mi-am potrivit din nou binoclul la ochi. Întunericul se risipise și chipurile trandafirii ale indivizilor care dădeau târcoale Malevil-ului nu-mi mai apăreau ca niște pete, ci începuseră să prindă

contur. Nu erau nicidecum descărnați și n-aveau nimic comun cu jefuitorii de la Rhunes. Cei doi bărbați erau tineri, viguroși și bine hrăniți. Pe cel mai înalt l-am văzut apropiindu-se de îngrăditură și, după poziția trupului lui, mi-am dat seama ce face. Citea pancarta pe care o fixasem pentru vizitatori. Era un pătrat mare din placaj vopsit în alb, pe care Colin scrisese cu vopsea neagră următorul text:

DACĂ AVEȚI INTENȚII PRIETENEȘTI, SUNAȚI CLOPOTUL. VOM TRAGE ASUPRA ORICĂREI PERSOANE SURPRINSE CĂ VREA SĂ SARĂ PESTE ÎNGRĂDITURĂ.

MALEVIL

Era un lucru făcut cu multă grijă. Colin desenase fiecare literă cu creionul înainte de a o picta și își subțiase pensula cu foarfeca pentru a fi sigur că nu va face vreo pată. Ar fi vrut ca sub cuvântul Malevil să deseneze un cap de mort și două oase încrucișate, dar eu m-am opus. Găseam că textul – în sobrietatea lui – era de ajuns.

Cei doi bărbați, fiecare în partea lui, căutau de zor și nu găseau vreo crăpătură prin care să se poată uita dincolo de îngrăditură. Unul scoase chiar un cuțit din buzunar și încerca să cioplească lemnul bătrân de stejar întărit. Meyssonnier avea în momentul acela binoclul și mi-l întinse, șoptindu-mi cu un aer de milă disprețuitoare:

— Uită-te numai ce face nătărăul ăla.

M-am uitat, dar chiar în clipa în care mi-am potrivit lentilele, omul renunță la această tentativă. Se apropie de însoțitorul lui și, cu capetele alăturate, păreau că se sfătuiesc. Aveam impresia că nu sunt de acord și, după câteva gesturi făcute în direcția drumului, am bănuit că cel mai înalt voia să se retragă, iar cel mai scund, dimpotrivă, ținea să

continue. Dar să continue ce? Nu era clar. Doar n-aveau pretenția ca ei doi să ia cu asalt Malevil-ul?

În orice caz se părea că luaseră o hotărâre căci i-am văzut cum își pun unul după altul pușca în bandulieră (din nou m-a intrigat forma armei lor). Apoi, cel mai înalt s-a lipit cu spatele de îngrăditură și, împreunându-și mâinile în dreptul pântecelui, făcu o mică scară pentru cel scund. În momentul acela remarca lui Meyssonnier că niciunul dintre ei nu are vreo boccea mi-a revenit deodată în minte. Evidența ei m-a izbit. Oamenii ăștia nu erau izolați. N-aveau intenția să ia cu asalt Malevil-ul și nici măcar să se introducă în interiorul lui. Făceau parte dintr-o bandă și, așa cum procedasem și noi ieri față de La Roque, veniseră în recunoaștere înainte de atac.

Am lăsat jos binoclul și i-am spus lui Meyssonnier cu o voce șoptită și precipitată:

— O să-l ucid pe cel scund și o să încercăm să-l prindem pe cel înalt.

— Nu-i ăsta consensul, zice Meyssonnier.

— Schimb consemnul, i-o retezat scurt.

M-am uitat la el și, deși nu era momentul potrivit pentru glume, mi-a venit deodată să râd. Căci pe chipul onest al lui Meyssonnier se citea limpede lupta grea dintre respectul datorat consemnului și ascultarea datorată șefului. Am adăugat pe același ton:

— Tu să nu tragi. Este un ordin.

Am dus pușca la umăr. În luneta Springfieldului, am văzut limpede din profil figura trandafirie a celui scund, în timp ce stătea cu picioarele pe umerii însoțitorului său, agățat cu amândouă mâinile de partea de sus a îngrăditurii și își înălța capul centimetru cu centimetru ca să ajungă cu ochii până la lătunoi. De la acea distanță și cu o armă cu lunetă, era o joacă să-l ochesc. Mă gândeam că flăcăul ăsta scund, tânăr și plin de sănătate nu mai avea decât o secundă sau două de trăit. Nu pentru că ar fi încercat să treacă peste îngrăditură, n-avea intenția asta, ci pentru că în capul lui se găseau acum informațiile

necesare unui agresor. În capul pe care glonțul Springfieldului avea să-l spargă ca pe o nucă.

În timp ce flăcăul cerceta locurile, îndelung și cu minuțiozitate, fără să știe cât de inutile erau de pe acum datele pe care le culegea, am potrivit liniile în cruce ale lunetei la nivelul urechii lui și am tras. A părut că sare în sus și face un fel de salt periculos înainte de a cădea la pământ. Însoțitorul lui a rămas neclintit o clipă, apoi s-a sucit pe călcâie și a luat-o la goană pe drumul Malevil-ului. I-am strigat:

— Stai!

El a continuat să fugă. Am urlat cât m-a ținut gura:

— Stai, mă, lunganule!

Și am dus la umăr Springfieldul. Chiar în momentul când potriveam punctul de tragere la nivelul spatelui lui, spre marea mea surpriză, s-a oprit. I-am strigat:

— Mâinile la ceafă! Și întoarce-te la îngrăditură.

O luă încet înapoi. Pușca îi era tot în bandulieră. Îl supravegheam, gata să trag la cel mai mic gest suspect.

Nu s-a întâmplat nimic. Am observat că omul s-a oprit la o oarecare distanță de îngrăditură și am înțeles că n-are chef să mai vadă craniul zdrobit al însoțitorului său. Chiar în acel moment clopotul cetățuii de la intrare începu deodată să bată. Am așteptat să termine de bătut și am strigat:

— Așază-te cu fața la faleză și nu mai mișca.

S-a supus. I-am dat Springfieldul lui Meyssonnier și am luat carabina lui de 22, spunându-i pe un ton grăbit:

— Îl ții la ochi până ajung în partea cealaltă. Și, deîndată ce ajung, vii și tu.

— Crezi că ăștia fac parte dintr-o bandă? întreabă Meyssonnier umezindu-și buzele.

— Sunt sigur.

În momentul acela, cineva, Peyssou cred, strigă de pe meterezele cetățuii de la intrare:

— Comte? Meyssonnier? E-n regulă?

— În regulă.

Mi-a trebuit un minut întreg ca să cobor colina de la Sept Fayard și să urc în partea cealaltă. Omul nu se mișcase. Stătea în picioare, cu fața la faleză și cu mâinile la ceafă. Am observat că-i tremurau ușor picioarele. Din spatele îngrăditurii am auzit vocea lui Peyssou:

— Deschid?

— Nu încă. Îl aștept pe Meyssonnier.

Mă uitam la prizonier. Un metru optzeci, păr negru des, o ceafă tânără. Statura lui Jacquet, ceva mai suplu. Viguros, dar zvelt. Era îmbrăcat ca orice tânăr agricultor de prin partea locului într-o zi de lucru: blugi, ghete și cămașă de lână în carouri. Dar pe el, hainele aveau un aer elegant. Până și ținuta lui era elegantă. Și chiar în postura umilitoare în care-l sileam să stea, păstra o oarecare demnitate.

Când Meyssonnier a venit lângă mine, i-am spus:

— Ia-i arma.

Țineam țeava puștii lipită de spatele prizonierului. Imediat și fără să fie nevoie să i se spună, își ridică brațele ca să-l ajute pe Meyssonnier să-i scoată cureaua armei peste cap.

— Pușcă militară, remarcă Meyssonnier cu respect. Model 36.

Am scos batista din buzunar, am împăturit-o și am spus:

— Am să te leg la ochi. Lasă mâinile jos.

S-a lăsat legat fără un cuvânt.

— Așa, acum poți să te întorci.

S-a întors și în sfârșit am putut să-i văd fața, în afară de ochi. N-avea mai mult de douăzeci de ani. Obrazul era ras, dar avea o mică barbă neagră și ascuțită ale cărei margini erau tunse cu grijă. Un aer deschis și serios. Dar, bineînțeles, trebuia să-i văd ochii.

— Meyssonnier, îi spun, ia pușca mortului și munițiile pe care trebuie să le aibă asupra lui.

Meyssonnier bombăni. Până acum se ferise să se uite la cadavru și la capul lui zdrobit. Și eu de asemenea.

— Peyssou, poți să deschizi.

Zăvorul de sus alunecă, apoi cel de jos, apoi cele două zăvoare transversale. Se auzi un declic: lacătul.

— Altă pușcă 36, spune Meyssonnier ridicându-se.

Peyssou apăru, aruncă o privire asupra cadavrului și o paloare se așternu pe chipu-i pârlit de soare. Luă cele două puști 36 din mâna lui Meyssonnier.

— Springfieldul l-a aranjat așa? întreabă Peyssou.

Meyssonnier n-a răspuns.

— Tu ai tras? reia Peyssou, văzând Springfieldul în mâna lui Meyssonnier.

Acesta negă printr-o mișcare a capului.

— Nu, eu, i-am retezat-o enervat.

Cu palma proptită pe spatele tânărului, îl împingeam înainte. Peyssou închise poarta. Am luat captivul de braț, l-am făcut să se învârtă de două sau trei ori în jurul lui, înainte de a porni prin zona fără capcane. Am repetat operația asta de trei sau de patru ori până am ajuns la cetățuia de la intrare. Peyssou și Meyssonnier mă urmăreau fără un cuvânt. Meyssonnier fiindcă nu avea poftă de vorbă, după ce fusese nevoit să golească buzunarele mortului, iar Peyssou fiindcă-l repezisem.

Pe zidul cetățuii de la intrare, două dintre panourile de lemn care închideau ambrazurile vechilor creneluri erau deschise și în spatele lor ghiceam chipurile celor dinăuntru. Am ridicat capul și am dus un deget la buze.

Colin a deschis poarta cetățuii de la intrare. Am așteptat s-o închidă din nou, apoi am dat drumul brațului captivului, l-am luat deoparte pe Meyssonnier și i-am șoptit:

— Condu-l pe prizonier în casă punându-l să meargă în zig-zag, dar fără exagerări. Vin și eu după tine.

Când Meyssonnier împreună cu prizonierul s-au depărtat, le-am făcut semn lui Colin și lui Peyssou să-i urmeze de la distanță, dar să nu vorbească.

Cele două bătrâne, Mietta, Catie, Evelyne, Thomas și Jacquet coborau scara de piatră a

meterezului. Le-am făcut semn să tacă. I-am așteptat să ajungă lângă mine și le-am spus în șoaptă:

— Thomas, Mietta și Catie rămân pe metereze. Evelyne la fel. Jacquet dă-i arma ta Miettei. Tu vii cu noi. Menou și Falvina, de asemenea.

— Și eu de ce nu? întrebă Catie.

— Lasă de ce-urile pentru mai târziu, îi zice Thomas pe un ton aspru.

Evelyne își mușca buzele, dar mă privea fără un cuvânt.

— Nu-i drept, șoptește Catie, furioasă. Toată lumea o să vadă prizonierul. Numai noi nu!

— Exact, îi răspund. Nu vreau ca prizonierul să vă vadă, pe Mietta și pe tine.

— Așadar ai de gând să-i dai drumul, zice cu înflăcărare Catie.

— Dacă pot, da.

— Ce oameni! se indignează ea. O să i se dea drumul, și noi nici măcar nu l-am văzut!

— Mă vezi pe mine! îi răspund furios. Nu-ți ajunge? Ai vrea să te duci să-i faci fițe tipului? Care mai e și dușman pe deasupra!

— Cine spune că vreau să-i fac fițe? izbucnește Catie, turbând de furie, gata să-i dea lacrimile. M-am săturat s-aud mereu tot aia și iar aia!

Mietta, care urmărea scena cu un aer vădit de dezaprobare, avu un gest neașteptat: dintr-o mișcare îi cuprinse umerii lui Catie cu brațul stâng și-i astupă gura cu mâna. Catie se zbătea ca o puma. Dar Mietta, neclintită și mută, o ținea strâns lipită de ea.

Am zărit-o pe Evelyne privindu-mă. Avea un aer modest și merituos. Ea era supusă. Și nu crâcnea. Nu m-am putut opri să nu-i zâmbesc acestei mici farisoaice.

— Vii, Jacquet?

Jacquet se găsea în încurcătură. Îi spusesem să predea arma lui Miettei, or, aceasta avea ambele mâini ocupate.

— Dă-i pușca lui Thomas, îi zic peste umăr, în timp ce mă depărtam.

Am auzit pașii cuiva care alerga în urma mea. Era Jacquet.

— Întotdeauna a fost ea așa, îmi spune încet când ajunge în rând cu mine. Chiar și la doisprezece ani. Totdeauna pisică. Așa a început și povestea cu tata, la Etang. Dar asta nu i-a fost de învățătură.

Și adăugă:

— Ah, nu e ea ca Mietta! Nu, nu!

Nu spun nimic. Nu vreau să fac vreo apreciere care ar putea fi relatată. Și eu sunt foarte contrariat. Thomas a înțeles, dar Catie nu. Încă nu. Lipsa de disciplină continuă.

În sala mare a locuinței, prizonierul stă, cu ochii legați, pe locul lui Momo-Jacquet, la capătul mesei, cu spatele la șemineu. S-a făcut ziuă, dar soarele încă nu a răsărit. Fereastra cea mai apropiată de prizonier e întredeschisă. Aerul călduț. Are să fie o zi frumoasă.

Le fac semn celorlalți să se așeze. Își ocupă fiecare locul obișnuit, cu pușca între genunchi. Cele două bătrâne rămân în picioare. Falvina e și ea odată tăcută. S-a făcut ora micului dejun, care e gata pregătit. Pe vatră, laptele a fiert, cești le se află pe masă, pâinea de asemenea, împreună cu untul făcut în casă. Simt deodată un gol în stomac.

— Colin, scoate-i legătura.

Ochii prizonierului apar. Clipesc violent dar, încetul cu încetul, se obișnuiesc cu lumina. Apoi mă privește, îi privesc și pe ceilalți, privește și cești le, pâinea, untul. Îmi plac destul de mult ochii lui. Îmi place și, atitudinea lui. Se ține bine. Palid, dar nu descompus. Buzele îi sunt uscate, dar trăsăturile hotărâte.

— Ti-e sete? îl întreb pe tonul cel mai neutru.

— Da.

— Ce vrei? Vin sau lapte?

— Lapte.

— Vrei să mănânci?

Ezitare, Repet:

— Vrei să mănânci?

— Vreau, desigur.

A vorbit în șoaptă. A preferat laptele vinului. Așadar, nu este agricultor, deși, după părerea mea, nu e prea departe de glie.

Îi fac semn lui Menou. Ea îi toarnă o ceașcă cu lapte și-i taie o bucată de pâine cu mult mai groasă decât cea pe care i-o zvârlise bătrânului Pougès. Cum am mai spus, are o slăbiciune pentru băieții frumoși. Iar prizonierul e frumos, cu ochii lui negri, părul negru și mica-i barbă ascuțită tot neagră, contrastând cu tenul mat. Și voinic, deși zvelt. Căci Menou apreciază omul și după capacitatea de a munci.

Îi unge cu unt bucata de pâine și i-o dă. Când îi pune tartina în față, prizonierul se întoarce pe jumătate pentru a o privi pe Menou, cu un mic zâmbet filial și îi mulțumește emoționat. M-a și cucerit, deși continui să mă învălui într-un aer de răceală și de circumspecție. Dintr-o privire furișă pe care mi-o aruncă Colin, îmi dau seama că e întru totul de acord cu mine, ceea ce îmi întărește și mai mult convingerea.

Menou ne servește și noi mâncăm într-o liniște desăvârșită. Mă gândesc că dacă flăcăul pe care-l ucisesem ar fi făcut el scara pentru prizonierul nostru, acesta ar fi zăcut acum cu craniul zdrobit. E o idee idioată, fără niciun rost, care nu poate fi nimănui de folos și pe care o alung căci n-are nicidecum darul să mă înveselească. Dar îmi revine de câteva ori în minte în timpul micului dejun și-mi strică dispoziția.

Prizonierul a terminat. Își pune mâinile pe masă și așteaptă. Mâncarea i-a făcut bine. Obrajii i s-au îmbujorat. Și, lucru cu totul ciudat, are aerul că-i fericit că se află printre noi. Fericit și ușurat.

Încep să-i pun întrebări. Îmi răspunde prompt, fără cea mai mică ezitare, fără să ascundă nimic. Ba, mai mult, dă impresia că-i bucuros să mă informeze.

Noi suntem mai puțin bucuroși când aflăm cu cine avem de-a face: o trupă formată din șaptesprezece oameni, comandați de un oarecare Vilmain, care se dă drept fost ofițer de parașutiști. Banda e foarte bine

organizată, din membri vechi și membri noi, ultimii fiind sclavii celorlalți. Domnește o disciplină necruțătoare. Trei feluri de pedepse: bătaia, carcera fără băutură și fără mâncare, uciderea în fața trupei aliniate. Vilmain dispune de o pușcă-antitanc cu reacție, având vreo duzină de obuze mici, și de vreo douăzeci de puști.

Hervé Legrand – acesta e numele prizonierului – ne povestește cum a fost el recrutat. Vilmain a pus stăpânire pe satul lui, la sud-vest de Fumel. În timpul atacului a suferit pierderi și a vrut să le înlocuiască.

— Ne-a umflat, spune Hervé, pe René, pe Maurice și pe mine. Ne-a dus în piața satului. Și Vilmain l-a întrebat pe René: ești de acord să te angajezi în trupa mea? René a răspuns nu. Imediat frații Feyrac l-au trântit în genunchi și Bébelle l-a ucis.

— Bébelle ăsta este o femeie?

— Nu. În sfârșit, nu.

— Cum arată?

— Un metru șaizeci și cinci, păr lung blond, trăsături fine. Talie subțire. Picioare și mâini mici. Îi place să se deghizeze în femeie. Poți să te înșeli când îl vezi.

— Și Vilmain se înșală?

— Da.

— Nu este singurul?

— Oh, ba da.

— Băieților le e frică de Vilmain?

— Le e mai ales frică de Bébelle.

Și Hervé adaugă:

— E foarte iscusit în mânuirea cuțitului. Dintre toți cei vechi, este cel mai mare meșter în aruncarea lui.

Îl privesc.

— Când cineva este nou, cum poate deveni vechi?

— Îți citez cuvintele lui Vilmain: în niciun caz prin vechime.

— Atunci, cum?

— Oferindu-se ca voluntar în diferite misiuni.

Îl întreb aspru:

— De aceea te-ai oferit să mergi în recunoaștere la Malevil?

— Nu. Maurice și cu mine voiam să vă prevenim și să dezertăm.

— Și de ce n-ai făcut-o?

Îmi răspunde fără pic de șovăială.

— Pentru că însoțitorul meu nu era Maurice. Iată cum s-au petrecut lucrurile: în dimineața asta, Vilmain a cerut patru oameni pentru două misiuni, una la Courcejac, alta la Malevil. Numai Maurice și cu mine am ieșit din rând. Doi membri noi. Atunci, Vilmain a sărit cu gura la cei vechi și, până la urmă, s-au oferit doi dintre ei. Vilmain m-a pus pe mine cu unul și pe Maurice cu celălalt. La ora asta, Maurice e în recunoaștere la Courcejac.

— Un lucru nu înțeleg. În dimineața asta Vilmain organizează o misiune de recunoaștere la Courcejac și alta la Malevil. De ce nu și una la La Roque?

Hervé mă privește o clipă.

— Pentru că, răspunde el încet, la La Roque ne aflăm.

— Cum! exclam.

Și în momentul acela, nu știu de ce, mă ridic pe jumătate de pe scaun.

— Cum? Sunteți în La Roque? De când?

Întrebarea mea e lipsită de orice sens. Ce importanță are momentul când s-a instalat Vilmain acolo. Important e că se află acolo. Cu puștile lui 36, cu flăcăii lui călițiți în lupte, cu pușca lui antitanc și cu experiența lui. Îi văd pe tovarășii mei cum pălesc.

— Banda, zice Hervé, a pus mâna pe La Roque ieri seara, la asfințit.

Mă ridic și mă depărtez de masă. Sunt consternat. Fusesem la La Roque și făcusem o recunoaștere a apărării lui ieri în zori, și seara, la asfințit. La Roque fusese cucerit, dar nu de noi! Și dacă în dimineața asta nu mi-ar fi venit ideea să iau un prizonier, în pofida părerii lui Meyssonnier, care voia să respecte consemnul idiot dat de mine, m-aș fi prezentat, chiar în dimineața asta, sub zidurile târgului împreună cu tovarășii mei, fiind siguri că vom obține o victorie

ușoară. Din păcate, am multă imaginație: mă văd pe mine și pe ceilalți pe un teren deschis, ciuruiți de focul devastator al celor șaptesprezece puști militare.

Simt cum îmi tremură picioarele. Îmi vâr mâinile în buzunar și, întorcându-mă cu spatele la masă, mă îndrept spre fereastră. Deschid complet cele două canaturi și respir adânc. Mă gândesc că prizonierul mă privește și lupt să-mi regăsesc calmul. Viața noastră a atârnat de o întâmplare măruntă, de fapt, de două întâmplări: una – nenorocită și alta – norocoasă, cea de-a doua anulând-o pe prima. Vilmain a cucerit târgul în ajunul zilei când trebuia eu să-l atac, iar eu i-am luat un prizonier cu câteva ore mai înainte de a porni el atacul. Când vezi de ce coincidențe absurde atârnă viața ta, trebuie să devii mai modest.

Cu chipul lipsit de orice expresie, mă întorc să-mi reiau locul și îi spun scurt:

— Continuă!

Hervé ne istorisește cum a fost luat La Roque. Bébelle a venit singur în fața porții dinspre sud la căderea nopții, deghizat în femeie, purtând în mână o mică boccea. Tipul care păzea turnul – aveam să aflăm mai târziu că fusese Lanouaille – l-a lăsat să intre și, de îndată ce și-a dat seama că Lanouaille era singur, Bébelle i-a tăiat beregata. După care le-a deschis celorlalți. Târgul a căzut fără să tragă un foc.

Meyssonnier îmi cere să-i dau cuvântul și i-l dau.

— Câte puști 36 aveți? întreabă întorcându-se spre prizonier.

— Douăzeci.

— Și muniții multe?

— Da, cred. Se face economie, dar nu prea mult.

Hervé reia:

— Principiul lui Vilmain este să aibă întotdeauna douăzeci de oameni pentru cele douăzeci de puști.

La cererea lui Meyssonnier, Hervé descrie în amănunțime pușca antitanc cu reacție. După ce termină, intervin:

— Un lucru aș vrea să-mi precizezi. Sunteți douăzeci sau numai șaptesprezece?

— În principiu suntem douăzeci. Dar am pierdut trei tipi la Fumel. Așa că acum suntem iar șaptesprezece. În sfârșit, șaptesprezece. Acum, tu ai ucis unul, au rămas șaisprezece! Pe mine m-ai luat prizonier, cincisprezece!

Nu te poți înșela în privința tonului lui, e foarte încântat că se află printre noi.

După un moment de tăcere, îi spun:

— Pe Maurice, care a fost recrutat odată cu tine, îl cunoșteai de mult?

— Cred și eu! răspunde Hervé însuflețit. E prietenul meu din copilărie. Venisem în vacanță la el când a explodat bomba.

— Ții mult la el?

— Mai încape vorbă! exclamă Hervé.

Îl privesc.

— Atunci nu-l poți lăsa pe el într-o tabără și tu să fii în cealaltă. Nu se poate. Te vezi tu trăgând asupra lui dacă Vilmain ne atacă?

Hervé roșește și în privirea lui se deslușesc două simțăminte: e fericit că m-am gândit să-l înarmez ca să lupte umăr la umăr cu noi și-i e rușine că l-a uitat pe Maurice. Lovesc ușor masa cu podul palmei.

— Am să-ți spun ce-o să facem, Hervé. Am să-ți dau drumul.

Are o tresărire. N-a existat vreodată prizonier care să fie mai puțin fericit la gândul că va fi pus în libertate. Cu coada ochiului, văd că tovarășii mei fac diferite gesturi.

Mă uit la Hervé. Tot sângele i-a fugit din obraz. Îi spun:

— E ceva ce nu merge?

Dă afirmativ din cap.

— Dacă îmi dai drumul fără să-mi înapoiezi arma, îmi mărturisește cu voce strangulată, e ca și cum m-ai condamna la moarte.

— M-am gândit și eu la asta. Înainte de a pleca îți vom înapoia arma.

Dintr-o dată, diferitele gesturi ale tovarășilor mei se înmulțesc. Mă fac că nu observ. Continui:

— Iată ce-o să faci. N-o să spui, bineînțeles, că ai fost făcut prizonier. O să spui că tovarășul tău a fost ucis când și-a înălțat capul deasupra îngrăditurii și că tu ai fugit sub o ploaie de gloanțe.

Adaug:

— Să spui că, după părerea ta, s-a tras în tine de la înălțimea foișorului.

Nu țin de loc ca acest Vilmain să bănuiască, înainte de a porni atacul, existența micii cazemate de pe colina Sept Fayards.

— Să ții minte asta, e important.

— Am să țin minte, spune Hervé.

— Bun. Apoi, cu prima ocazie, tu și Maurice…

— Nu vă mai obosiți să-mi faceți un plan, mă asigură el.

— O ultimă întrebare, Hervé: cum ai venit de la La Roque?

— Păi, pe drum, se miră Hervé de întrebare. Mai e și altă cale?

Nu răspund. Gata. Nu mai avem nimic să ne spunem. Hervé așteaptă. Își plimbă în jur privirile ochilor lui negri, sensibili și sinceri. Mica barbă ascuțită îi stă bine. Îi dă prestanță și-l face mai matur. Ne privește, o privește pe Menou – a simțit imediat slăbiciunea pe care o are pentru el –, privește ferestrele cu cercevele de piatră, trofeele așezate în spațiul dintre ferestre, șemineul monumental. Mărul lui Adam i se ridică în gâtlej și, deși face o figură bună, îmi dau seama că puștanul ăsta, căci e un puștan, e foarte emoționat. Și că nu se teme decât de un singur lucru: să nu-i piardă pe oamenii care l-au adoptat. Să nu piardă Malevil-ul. Mă ridic.

— A sosit timpul, Hervé.

Se ridică și el. Mă apropii și îi pun din nou legătura pe ochi. Îl conducem cu toții până la cetățuia de la intrare, iar de acolo numai Meyssonnier și cu mine îl însoțim până la îngrăditură. Îi dăm drumul să iasă prin deschizătura cu oblon. Din fericire pentru el, trupul celui ce-l însoțise căzuse înspre râpă și nu e nevoit să se apropie de el când se apleacă și se târăște în

genunchi ca să treacă în partea cealaltă. Îi dau pușca prin deschizătură și, în timp ce se ridică, ne face un salut larg cu brațul, zâmbindu-ne cu toată gura, ca un copil. Pornește cu pași mari. Îl privesc prin vizor cum se depărtează.

— Am pierdut, poate, o pușcă, îmi șoptește Meyssonnier la ureche.

Mă uit la el.

— Poate c-o să recuperăm două.

Și, ceea ce e și mai important, doi combatanți. Căci puști, cu cea a mortului, avem acum opt. Deci le putem înarma, în afară de cei șase bărbați, pe Mietta și pe Catie. Nu, cea mai mare nevoie e de bărbați. Dacă Hervé și Maurice reușesc, lui Vilmain nu-i mai rămân decât paisprezece oameni. Și, în această ipoteză, noi am avea zece. Or, numărul contează foarte mult într-o bătălie cu puști.

Acest lucru îl explic în fața adunării pe care o țin în cetățuia de la intrare, imediat după plecarea lui Hervé, în timp ce Jacquet sapă o groapă pentru mort, dincolo de îngrăditură, iar la o sută de metri mai departe Peyssou stă ascuns în josul drumului, cu arma în mână ca să-l acopere cât are de săpat. Și ia aminte, Peyssou, i-a spus Meyssonnier, te pitești. Să vezi, dar să nu fii văzut!

Căci Meyssonnier e expertul nostru. Cel mai zelos în aplicarea regulilor militare. Deși comunist, făcuse armata. Fără îndoială, socotea că toate cunoștințele sunt bune, ori de unde ar veni ele. Și, la începutul ședinței, ne spune că pușca 36 era cea folosită de armata franceză în timpul celui de-al doilea război mondial. Că de atunci s-au făcut, desigur, și mai bune, dar totuși 36 nu e rea. Cât despre pușca antitanc cu reacție, după el, fusese fabricată de americani în 1942. Acest gen de armă lovea cu precizie până la o distanță de 60 m. Zidurile Malevil-ului nu înfruntă niciun risc, sunt prea groase. Dacă Peyssou ar fi acolo, ar zice: și sunt făcute cu var. Un var care are mai bine de șase sute de ani și care a devenit acum mai tare decât piatra.

— Îngrăditura, dimpotrivă! ne explică Meyssonnier ridicând capul. Și poarta primei incinte! Și puntea mobilă de la a doua!…

Ne privim. Fac paradă de un optimism pe care nu-l nutresc deloc. Nu-i nicio problemă, spun pe un ton hotărât. Îngrăditura, bineînțeles, va fi sacrificată. Oricum, ea nu putea servi decât pentru camuflaj și pentru a ne pune în stare de alarmă. Își va îndeplini rolul de a-l întârzia pe inamic obligându-l s-o distrugă și, în felul acesta, să se dea în vileag. În schimb, în fața porții cetățuii de la intrare vă propun să construim, ca s-o protejăm, un zid din bolovani mari având un metru grosime și trei metri înălțime, la o suficientă depărtare de pod, ca să lase în părți loc de trecere pentru un om călare. Și, în sfârșit, avem în curte nisip, în pivniță avem saci, îi vom umple și-i vom îngrămădi în fața zidului.

Meyssonnier, spre marea mea ușurare, mă aprobă și, după toate explicațiile de ordin tehnic pe care le-a dat, aprobarea lui cântărește greu.

Înainte de a trece la treabă, mai spun câteva cuvinte. Am hotărât garda din noaptea trecută împotriva părerii generale. Și bine am făcut. Nu vreau să-mi dau aere, dar țin să subliniez: împotrivirea tovarășilor mei era de fapt un act de indisciplină în germene. Așa cum a fost, și încă și mai grav, împotrivirea lui Catie când i-am dat sarcina să stea de pază la meterez în timp ce luam interogatoriul prizonierului. Aici, ridic puțin vocea: de acum înainte, asemenea lucruri nu mai pot fi îngăduite. Când dau un ordin, nu vreau să-mi mai pierd timpul stând la discuții cu toate neghioabele.

Mă ridic. Ședința, care n-a durat nici zece minute, s-a terminat. Suntem departe de vorbăria de odinioară.

Catie n-a zis nimic, dar mi-a aruncat o privire foarte ciudată. De ură? De dușmănie? Câtuși de puțin. Mai curând ceva în genul: neghioabă, zici? Ei lasă, ai să vezi tu! Acest „ai să vezi tu” însă nu era nicidecum o amenințare. Dacă m-aș încumeta, aș spune chiar că era o promisiune.

De îndată ce groapa e săpată și mortul îngropat, îl eliberez pe indispensabilul Peyssou din postul lui înaintat de pe drumul spre La Roque și în locul lui îl pun pe Colin, căci nu vreau să fiu luat prin surprindere în toiul lucrărilor de vreun atac de zi, deși îl consider foarte puțin probabil. Formez două echipe. Una, sub comanda lui Peyssou, îi aduce în apropierea construcției de înălțare a zidului blocurile gata pregătite, de care în prima incintă avem grămezi considerabile. Alta, alcătuită din cele patru femei și Evelyne, umple sacii cu nisip, îi leagă la gură și-i cară la marginea șanțurilor cu apă pentru a fi așezați unul peste altul. Avem două roabe metalice, și toată ziua nu se opresc din cărat.

Ca să pierdem mai puțin timp, și ca să fie în permanență cineva în apropierea îngrăditurii, hotărăsc că, atâta timp cât va dura starea de alarmă, vom lua cu toții masa, prin rotație, în bucătăria cetățuii de la intrare, iar meniul se va reduce la o farfurie de cârnați, întrucât Menou și Falvina au altceva mai bun de făcut decât să stea să bucătărească.

Înainte ca Peyssou să pună prima piatră, scot cele două căruțe, a noastră și cea de la Etang, și le așez lângă șanțuri, în zona fără capcane a locului de parcare. Astfel așezate, ele nu stânjenesc în niciun fel tirul și nici nu sunt închise în spatele zidului pe care-l construim, acesta, potrivit planului meu, urmând să devină un element permanent de fortificație. Căci, chiar dacă presupunem că într-o zi vom fi atacați de o bandă care nu dispune de o pușcă antitanc, poarta cea mare de lemn a cetățuii rămâne punctul slab al Malevil-ului: adversarul îi poate da foc sau o poate străpunge. Și, pentru a împiedica pătrunderea inamicului, e foarte util să existe un zid în spatele căruia să nu se poată ajunge decât printr-o deschizătură îngustă ușor de apărat cu un tir intens.

Remarc că zidarii din evul mediu nu s-au zgârcit în privința dimensiunii blocurilor de piatră pe care le tăiau. Cele manipulate de noi provin din ruinele vechii cetățui construite în prima incintă (pe vremea

când la Malevil exista un judecător de pace) și au o greutate respectabilă. Nu e o treabă ușoară să le ridici și să le proptești pe genunchi, îndoind piciorul, înainte de a le lăsa să cadă ușor în roabă. Uneori e nevoie de doi oameni pentru asta. L-am pus de santinelă pe Colin, tocmai pentru a-l scuti de acest exercițiu de forță. Dar Thomas, deși are o formă fizică bună, trudește din greu. Meyssonnier e tot o apă. Numai Jacquet, cu brațele-i de gorilă, pare cât se poate de la largul lui și ridică fără efort blocuri la care eu ar trebui să-l chem în ajutor.

Cât despre mine, sunt decepționat de performanța mea și, ca întotdeauna în asemenea cazuri, în loc să constat, așa cum aș fi făcut la treizeci de ani, că sunt obosit și nu mă simt în formă, îmi spun că am îmbătrânit și mă las cuprins ce tristețe. Dar nu durează mult, fiindcă îmi amintesc imediat că am dormit foarte puțin noaptea precedentă și că nici tensiunea, nici emoțiile nu mi-au lipsit. Această constatare, chiar dacă nu-mi dă noi forțe, îmi ridică moralul, și reușesc să țin ritmul, lac de sudoare, sub un soare arzător, pe o vreme apăsătoare, cu unghiile rupte, cu mâinile care mă dor și cu șalele înțepenite.

Pe la ora unu, Meyssonnier ne aduce aminte că noi doi fusesem de gardă noaptea și pleacă să se odihnească „o clipă”. La ora trei, mulțumit că totuși am depășit cu o sută douăzeci de minute recordul de timp suportat de Meyssonnier, mă simt și eu deodată epuizat și mă opresc. De altfel, Peyssou are mai multe pietre decât îi trebuie și îi cere lui Jacquet să-l ajute să înalțe zidul. Las comanda în seama lui Meyssonnier, care se întorsese – după două ore – de la odihna lui de „o clipă”, anunț că vreau să mă odihnesc și eu și, în timp ce mă depărtez, îl aud pe Meyssonnier trimițându-l pe Thomas, foarte obosit, să-i ia locul lui Colin în postul nostru înaintat de pe drumul spre La Roque.

Ajuns în camera mea, abia am timp să mă dezbrac. Deși zidurile uriașe țin răcoare, e foarte cald. Mă trântesc pe pat, inert, cu picioarele grele, cu brațele ca de cârpă și adorm. Un somn foarte agitat,

care culminează cu un coșmar. N-am să-l povestesc. Sunt și așa destule orori în realitate. Și-apoi este genul de vis pe care-l are toată lumea: ești urmărit de niște oameni care vor să te omoare. Când te ajung, încerci să-i lovești, dar loviturile tale n-au nicio putere. Și dacă n-ai avea coșmarul ăsta decât o dată, dar nu, revine mereu. Ceea ce te sleiește de puteri este faptul că se repetă. Iar în cazul meu, ca un element odios în plus, urmăritorul e Bébelle îmbrăcat într-o fustă, cu părul lui lung și blond fluturându-i pe spate, cu cuțitul în mână.

Chiar în clipa când ascuțișul lamei îmi atinge gâtlejul, mă trezesc. Deschid ochii. E, într-adevăr, o femeie în cameră, dar, slavă Domnului! nu e Bébelle. E Catie.

Stă în picioare la capul patului meu. O flăcăruie răutăcioasă îi joacă în ochi. Mă, privește fără să spună nimic. Și deodată se azvârle peste mine, se lipește cât e de lungă de trupul meu și își strivește buzele de gura mea.

Sunt încă pe jumătate adormit și aș putea-o lua pe Catie drept o arătare din vis, mai ales că ea-și asumă întreaga inițiativă, cu o dexteritate care mă uluiește. Când, în sfârșit, mă trezesc de-a binelea, e prea târziu, mă aflu în plină acțiune. Remușcarea vine în același timp cu plăcerea și dispare pe măsură ce aceasta se intensifică. Și se intensifică până la delir, oferită și împărtășită de o parteneră complet dezlănțuită, care ajunge imediat la cel mai înalt grad de participare și găsește mijlocul de a învia și de a muri de două sau de trei ori în puținul timp în care eu însumi plutesc în neant.

Îmi recapăt cu greu suflarea. O privesc. Nu-mi dădeam seama că este atât de frumoasă. Probabil că ochii mei s-au schimbat. Acum o găsesc încântătoare în calda dezordine în care o văd. Totodată simțul meu moral iese din nou la suprafață și, cu reproș, dar fără prea multă convingere, îi spun:

— De ce-ai făcut asta, Catie?

Sună cam slab și cam ipocrit, având în vedere că ceea ce a făcut, n-a făcut singură.

Îmi răspunde repede, hotărâtă, cu vioiciune:

— În primul rând, îmi placi, Emmanuel, așa bătrân cum ești (mulțumesc). Zău, în afară de Thomas, dacă ar trebui să fac o clasificare, tu ai veni imediat după Peyssou (mulțumesc încă o dată).

Tace puțin, apoi își înalță capul și atunci observ în ochii ei o mică sclipire.

— Și mai ales, am vrut să știi, Emmanuel, că este cineva Catie. Catie nu este numai o mică neghioabă, cum credeai tu. Catie este o femeie, o femeie adevărată!

Să lăsăm deoparte (biata Mietta) aluzia frățească. Așezată în pat, cu picioarele sub ea, cu părul zbârlit, cu fața îmbujorată, cu sânii mici dar înfierbântați, Catie mă privește triumfătoare și în ochii ei vii strălucește orgoliul. La prima vedere, ar putea să pară absurd că este atât de mândră de calitățile ei de amantă, pentru care n-are niciun merit, fiind înzestrată cu ele din născare. Dar la rându-ne – și eu printre ceilalți – nu facem mare caz de virilitatea noastră? Și, în privința asta, suntem lăudăroși și înfumurați ca niște păuni. Și-apoi, de fapt, nici nu-i chiar atât de stupid. Căci, realmente, de câteva minute am mult mai multă considerație față de Catie decât am avut vreodată. Sunt și eu de părere că este „o femeie, una adevărată”. Dacă n-ar fi Thomas și nenorocitul ăsta de simț moral care mă stingherește, aș fi chiar îndemnat să văd în acest sfârșit de siestă primul act al unui obicei.

Cine a spus despre Catie că nu este inteligentă? Cu ochii ațintiți într-ai mei, ochii aceștia în care am citit, cu o clipă mai înainte, atâta plăcere – toată plăcerea pe care a simțit-o și de care e atât de teribil de mândră că mi-a oferit-o –, urmăresc și pătrund, unul după altul, toate gândurile mele, pe măsură ce mi se perindă prin cap. Ea vede – sau simte, n-are importanță în ce fel mă ghicește – că subestimarea pe care i-o arătasem fusese depășită și acum îi acord o mare prețuire. Se scufundă în beția acestei promovări. Cu capul lăsat pe spate, cu buzele

întredeschise și ochii strălucitori, își soarbe triumful ca pe un vin care-i alunecă pe gât.

Spun cu o voce sufocată:

— Totuși, Catie, va trebui să-i mărturisim asta lui Thomas.

Gândul acesta e pentru mine ca un duș rece, dar pentru ea nu. Îmi spune râzând ușor:

— Nu-ți face griji. Lasă în seama mea. Tu, nu-i nevoie să spui nimic.

Atâta neobrăzare mă uluiește.

— Dar, Catie, va fi furios, jignit…

Ea clatină din cap.

— Nu. Deloc. Ține prea mult la tine.

— Și eu țin la el, spun și mă simt stânjenit, gândindu-mă în ce moment făceam această afirmație.

— Oh, știu! și în glasu-i se simte o slabă revenire a vechii ei ciude. Tu țineai la toată lumea din Malevil, în afară de mine!

Dar, recăpătându-și voia bună, îmi spune cu un mic râs din gât:

— Ei, s-a terminat cu asta!

Se ridică și începe să se aranjeze. În timpul acesta, mă privește cu un aer posesiv, ca și cum m-ar fi cumpărat chiar atunci dintr-un mare magazin din capitală și, cu cumpărătura sub braț, se întorcea, satisfăcută, la ea acasă. La ea, sau la mine acasă. Căci privirea ei, de om care-și ia bunurile în stăpânire, face acum înconjurul camerei zăbovind pe birou (fotografia nemțoaicei tale!) și mai îndelung pe canapeaua de sub fereastră. Două mici strâmbături marchează aceste două etape.

— În sfârșit, spune, noroc că m-am ocupat eu de tine! Sărmanul meu Emmanuel, nu se poate spune că ai prea multe satisfacții în perioada asta!

Deodată, ochii încep să-i strălucească din nou. În privirile ei observ sclipiri de insolență.

— În privința Evelynei, tot nu te-ai hotărât?

Pe cuvântul meu, fata asta crede că-și poate îngădui orice! Sunt furios. Ba nu, de ce să mint, nu sunt furios. Mult mai puțin, în orice caz, decât aș fi

fost înainte. E surprinzător cum m-a îmblânzit! De altfel, își dă seama perfect și insistă.

— Nu-mi răspunzi?

E o săgeată de part[4], dar nu mi-o aruncă fugind: mi se agață de gât și îmi acoperă obrazul cu sărutări.

— Te văd îngrijorat, Emmanuel. Desigur că-ți spui: acum s-a dus dracului disciplina! Cu nebuna asta! Ei bine, te-nșeli! Tocmai dimpotrivă. Ai să vezi! Acum o să mă supun fără să crâcnesc! Voi fi un adevărat mic soldat! Hai, te las!

E o văpaie, nu alta, fata asta. Ușa se închide cu zgomot. Sunt năucit, copleșit de rușine, încântat. Îmi pun prosopul după gât și cobor un etaj să fac un duș ca să-mi limpezesc gândurile. Dar după ce termin dușul, gândurile nu-mi sunt nicidecum mai limpezi. Și, în fond, îmi e totuna. Un lucru e sigur: timp de o oră am uitat de Vilmain și mă simt complet remontat, plin de încredere și de optimism.

Pe șantier bărbații mă primesc cu aerul cel mai firesc, dar nu și femeile. Ele au înțeles. Și, Dumnezeu știe! mă bănuie poate că, pentru a facilita lucrurile, l-am trimis pe Thomas la avanpost pe șosea, or, eu n-am absolut niciun amestec în treaba asta: Meyssonnier l-a trimis.

Prima privire pe care o întâlnesc este cea a Evelynei. E neagră, deși ochii ei sunt albaștri. Apoi a Falvinei, aprinsă și complice. Menou, înălțându-și capul și continuând un monolog *sotto voce*, foarte puțin măgulitor pentru mine, dar pe care, spre marele ei necaz, nu mi-l poate adresa, căci l-ar auzi și Evelyne. Singura privire pe care n-o întâlnesc este cea a Miettei și această absență mă întristează.

Catie ține deschis un sac din plastic și Mietta aruncă nisipul cu o mică lopată de gunoi. Catie are un fel triumfător și plin de nepăsare de a ține acest sac, larg deschis, în timp ce Mietta muncește ca o sclavă, o sclavă mută și, pe deasupra, oarbă, căci trec la doi pași de ea și nu ridică ochii și nici nu-mi oferă, ca de obicei, zâmbetul ei încântător.

— Ai dormit bine, Emmanuel? mă întreabă Catie, cu o nerușinare calmă.

O face intenționat! Aș vrea să-i răspund aspru. Aș vrea să-i arăt că nu este cazul să facă paradă în fața celorlalte de faptul că „m-a avut”, cum spune ea. Aș vrea să las să se vadă că mi-am păstrat preferința, cel puțin parțială, pentru sora ei. Dar mă simt stânjenit de evocările insistente pe care le citesc în ochii lui Catie și care au un efect destul de puternic asupra mea. Întorc capul și spun pe un ton cam nefiresc:

— Bună ziua, fetelor.

Catie râde, Mietta nu se clintește. Era mută și oarbă. Iat-o acum și surdă. Iar eu, mă simt atât de vinovat ca și cum aș fi trădat-o. Parcă i-aș fi răpit ceva, și acest ceva este noul preț pe care i-l acord surorii ei.

Trec pragul cetățuii de la intrare și mă găsesc din nou printre bărbați. Aici e o lume mai simplă. Bărbații, când fac o treabă, se gândesc numai la ea. Nu reflectează decât asupra obiectivului propus. Mă uit la ei cu gratitudine, cufundați în muncă cum sunt.

S-a ajuns la stadiul final, cel mai de durată, cel mai anevoios. Zidul are o înălțime de trei metri, ultimul metru fiind în curs de construcție. De aceea, de el sunt proptite două scări, iar Peyssou și Jacquet, cărând fiecare câte un bloc pe umerii lor puternici, îl duc în echilibru, apăsând piciorul pe fiecare treaptă, până sus. Numai Peyssou și Jacquet sunt în stare de o asemenea ispravă. Colin îi ajută când pe unul, când pe celălalt dintre cei doi hercule ai noștri să pună blocul de piatră pe ceafa celuilalt. Cât despre Meyssonnier, care, în această treabă, n-are se pare dibăcia lui Colin, e nevoit să șomeze, căci în apropierea zidului sunt răspândite destule blocuri pentru terminarea lui.

Îi propun să meargă cu mine în patrulare. Acceptă. Dar înainte de asta vreau să-i cer lui Menou să-mi dea un metru sau doi de ață de cusut.

— Numai că vezi că am puțină, îmi spune, și ochii ei adânciți în orbite sunt plini de reproșuri. Și când o fi de n-oi mai avea, cum mi-o mai înlocuiești?

— Hai, Menou, îmi trebuie un metru sau doi și nu ca să mă joc!

Se îndreaptă, bombănind mai mult decât oricând, spre bucătăria cetățuii de la intrare, iar eu o urmez, ceea ce este o mare imprudență din parte-mi, deoarece, o dată ajunsă acolo unde nu mai poate fi auzită de alte urechi, pe lângă ața neagră pe care n-o mai termină de căutat, îmi primesc porția.

— Bietul meu Emmanuel, îmi spune ea cu o gamă întreagă de suspine, toate ipocrite, căci, de fapt, se pregătește să se desfete cu ceva ce-i face mare plăcere. N-ai să te schimbi niciodată. Întotdeauna o să te ții numai de porcării! Ca și unchiu-tău, Sammuel! Nu ți-e rușine! o muiere pe care tu însuți ai cununat-o cu un prieten! Ah, halal preot mai îmi ești! Și când te gândești că mă spovedesc în fața ta! Nu știu care din doi ar trebui să asculte spovedania celuilalt! Cu siguranță că tu ai avea mai multe de spus! Și cu siguranță că bunul Dumnezeu n-are de ce să fie prea mulțumit! ia seama că nu spun nimic de aia, oh, nu spun nimic, sunt politicoasă. Totuși, mă gândesc și eu. Acum, nu mai avem de ce să ne facem griji, putem lăsa focul să se stingă! Oricând o să poată fi aprins din nou știi tu unde. Și pe deasupra mai are și o limbă de viperă, așa tânără cum e! În orice caz, de un lucru poți să fii sigur, nu se oprește ea la tine. Oh, nu! După tine, o să fie Peyssou, și după Peyssou, Jacquet și ăilalți! Ce de mai comparații o să poată face! (și asta mi se pare că n-o spune fără invidie).

Ca și unchiul, ascult și tac. Și, ca și unchiul, ascult, jucându-mi rolul în această comedioară. Îmi încrunt sprâncenele, ridic din umeri, clatin din cap, pe scurt dau toate semnele exterioare ale unei nemulțumiri pe care sunt departe de a o simți. După ciorovăirea lui Pougès, este a doua mare praftură de la moartea lui Momo. Echilibrul, forța, agresivitatea i-au revenit toate. Niciodată acest mic schelet n-a fost mai viu. De altfel, nici atunci, când îmi înșiră pomelnicul păcatelor, Menou nu mă condamnă. Dac-aș fi fost un bărbat rece m-ar fi disprețuit. Punctul ei de vedere e simplu: asta-i menirea taurului.

Desfrânată este vaca. Cel puțin când caută taurul, în loc, așa cum este de datoria ei, să-l suporte.

Praftura are un caracter ciclic. Mă mai bucur și a doua oară de dreptul la imaginea cu focul stins care se aprinde din nou știu eu unde. Când locul invenției l-a luat repetarea, intervin. Îi spun, fiindcă în rolul meu intră și ultimul cuvânt, pe un ton ursuz și iritat:

— Îmi dai o dată ața aia?

Bruftuiala mea are darul să producă ața de cusut, nu se știe cum. Dintr-o dată, apare pe masă. Mi-o măsoară cu meschinărie, bombănitul se domolește treptat, transformându-se într-un murmur care se aude din ce în ce mai slab. Ies din bucătărie, cu urechile vâjâindu-mi și destul de mirat la gândul că la Malevil viața continuă ca de obicei, în timp ce suntem amenințați, în orice moment, cu exterminarea.

— Știi la ce mă gândesc, îmi spune Peyssou, urcat sus pe scară și manipulând un bloc uriaș așa cum aș manipula eu o piatră de pavaj: sacii să-i îngrămădim în așa fel încât să nu lăsăm să se vadă deloc zidul și Vilmain să-și închipuie că are de-a face cu nisip. O s-o ia pe cocoașă, Vilmain.

Sunt de acord și, pentru timpul cât lipsesc și eu și Meyssonnier, îi încredințez comanda lui Colin care avea să ne însoțească până la îngrăditură și să închidă ușița după noi. A te târî în patru labe nu este un mod prea demn de a ieși dintr-un castel, dar țin să dau un exemplu, vreau să devină obicei. O bandă întreagă se poate năpusti într-o clipă printr-o poartă deschisă, dar nu prin această gaură la nivelul pământului, al cărei oblon mai este prevăzut în partea inferioară, am uitat să precizez acest amănunt, cu un cuțit de seceră.

O luăm mai întâi pe drumul spre La Roque. Thomas e, probabil, vigilent și bine pitit, căci auzim un scurt: încotro vă duceți? fără să băgăm de seamă unde se ascunde. În cele din urmă apare, mai statuie greacă decât oricând datorită torsului gol și aerului lui concentrat și senin.

— Mergem să controlăm scurtătura din pădure. La înapoiere, te schimb, dacă vrei.

— Oh, zice Thomas, eu stau culcat și privesc. E mai puțin obositor decât ceea ce ai făcut tu.

Roșesc. Nu mă simt deloc la largul meu în pielea unui trădător.

— În orice caz, îi zic, vreau să-ți vorbesc.

Iau această hotărâre fără s-o fi gândit dinainte, dar sunt mulțumit. N-am să mă pun la adăpost în spatele lui Catie. Dacă trebuie să aibă loc o ciocnire, prefer să fiu primul care s-o înfrunt. Îi fac lui Thomas un mic semn cu mâna și pornesc mai departe cu Meyssonnier la stânga mea. Dacă pe trunchiuri, în cea mai mare parte calcinate, nu cresc deloc frunze, lăstărișul, dimpotrivă, a profitat cu o exuberanță tropicală de cele două luni în care ploile au alternat cu zilele însorite. Niciodată n-am văzut o asemenea proliferare, în înălțime, în lărgime și în cantitate, a unor plante. Întâlnesc ferigi care ajung la trei metri și ale căror tulpini au grosimea antebrațului meu, ruguri de mure care cresc compact ca un perete, măceși sălbatici care arată de pe acum ca niște arbori, mlădițe de castani și de ulmi tineri formând tufe ce-mi trec cu mult peste cap.

În anotimpul acesta nu se vede capătul din pădure care duce spre La Roque, dar eu mi-am fixat de multă vreme puncte de reper și-l găsesc fără greutate. Am folosit adeseori cărarea asta pentru a-mi antrena caii, înainte de ziua evenimentului, căci aici pământul este bogat în humus negru, moale sub copitele cailor, și de-a lungul cărării sunt multe coborâșuri, urcușuri și teren neted. Am și îngrijit-o chiar, tăind în fiecare an mărăcinii și ramurile care mă stânjeneau, deși pădurea nu e mea. Am avut de asemenea grijă să nu vorbesc niciodată cuiva din La Roque despre ea, de teamă să nu afle familia Lormiaux și să înceapă să se plimbe pe acolo cu caii ei. În sfârșit, de curând am curățit-o de trunchiurile înnegrite pe care le întâlneai la tot pasul și care m-au stingherit atât de mult pe drumul de întoarcere de la

La Roque, când, în tovărășia lui Colin, mă dusesem să-i anunț lui Fulbert căsătoria lui Catie.

Singurele care au supraviețuit zilei Z au fost animalele ascunse în vizuini. Dar, în afară de corb, pe care nu l-am mai revăzut de când cu focul tras în acea dimineață, nu mai există păsări, și să te plimbi printr-un lăstăriș fără să-ți sune în urechi nici cel mai mic cântec, fără să vezi și fără s-auzi nicio insectă e o experiență care te îngheață.

Eu pășesc primul, căutând cu atenție cea mai mică urmă pe pământul moale, dar nu văd nimic. Și nici nu cred că cineva dintre supraviețuitorii din La Roque cunoaște această cărare și i-ar fi putut-o arăta lui Vilmain, căci agricultorii din La Roque sunt oamenii câmpiilor bogate și nu pun niciodată piciorul, și nici tractoarele, nici bicicletele, pe colinele de la Malejac. Drumul acesta nu figurează nici pe hărțile de stat major, care sunt vechi, fiindcă el a fost croit, relativ recent, de pădurar, ca să poată transporta copacii tăiați. Așadar, e puțin probabil ca Vilmain s-o ia vreodată pe aici. Dar vreau să fiu sigur, lucru pe care îl explic cu voce scăzută lui Meyssonnier, după o oră de mers în liniștea apăsătoare a lăstărișului.

N-am văzut nimic suspect, nicio urmă de pași, nicio plantă călcată-n picioare, nicio crenguță ruptă, sau cele pe care le-am văzut sunt uscate, fiind strivite de caii noștri, când ne-am întors, Colin și cu mine, din La Roque.

La înapoiere, las în urma mea niște semne, pentru ca, atunci când vom trece din nou pe cărare, să fim siguri că, în afară de noi, nimeni n-a mai călcat pe aici. În acest scop, aplec de-a latul drumului, cam la înălțimea șoldului, o tijă subțire, flexibilă, și o leg cu o bucată de ață neagră de o creangă de peste drum. Un obstacol ce trebuie să reziste vântului, dar nu și unui om care merge repede și care-l va rupe fără ca măcar să-l observe. Când am norocul să dau peste un mărăcine, renunț la ață și profit de însușirile lui exasperante de a se încolăci și de a se prinde de orice; desprind cea mai lungă liană purtătoare de

spini și o trag de-a latul drumului până-n partea cealaltă, unde imediat se înfige cu lăcomie în crenguța cea mai plăpândă.

Seamănă cu un joc de pe vremea *Cercului*, și Meyssonnier îmi atrage atenția asupra acestui lucru. Deosebirea e că, de data aceasta, miza jocului este viața noastră. Dar nici el, nici eu, n-avem chef să facem o remarcă atât de dramatică. Dimpotrivă, suntem de acord să rămânem la problemele cotidiene. După două ore de drum ne așezăm ca să ne mai tragem răsuflarea pe niște tufe de iarbă, situate mai la înălțime, de unde vedem bine drumul spre La Roque, în timp ce un om care ar trece pe șosea nu ne-ar putea zări, nici dacă am fi călare, prin unduirea lăstărișului. Să vezi fără să fii văzut, ar spune Meyssonnier.

— O să ne descurcăm, cred, îmi șoptește el.

În afară de faptul că clipește des și că, sub efectul încordării, obrazul lui îngust pare și mai lung, este atât de calm, pe cât poate fi un om. Întrucât eu aprob din cap fără un cuvânt, continuă:

— Încerc să-mi închipui cum se vor desfășura lucrurile. Vilmain vine cu pușca lui antitanc. Dintr-o singură lovitură dărâmă îngrăditura și trece mai departe. În fața lui, vede sacii cu nisip, crede că în spatele lor se află poarta și trage. Trage un foc, două, fără niciun rezultat. N-are decât vreo zece obuze. Bineînțeles că n-o să le tragă pe toate. Atunci dă ordin de retragere.

Ridic capul.

— Vezi tu, tocmai de asta mi-e teamă. Dacă pleacă nu înseamnă că suntem salvați. Dimpotrivă. Vilmain este om de meserie. Deîndată ce va vedea că a luat plasă, se va înapoi la La Roque și va porni împotriva noastră un război de hărțuială.

— Și noi o să-l putem hărțui la rândul nostru, zice Meyssonnier. Cunoaștem bine terenul.

— Nu va dura mult și-l va cunoaște și el. Până și cărarea asta o va descoperi curând. Nu, Meyssonnier, dacă va fi un război de acest fel, avem toate șansele să-l pierdem, Vilmain are mai mulți oameni decât

noi și este mai bine înarmat. Dintre toate pocnitorile noastre, mai niciuna nu ne este de vreun folos la o distanță mai mare de patruzeci de metri, pe când puștile 36 doboară un om de la patru sute.

— Și mai mult, zice Meyssonnier.

Și cum eu tac, reia:

— Atunci ce propui?

— Deocamdată, nimic. Mă gândesc.

Când intrăm din nou pe șoseaua dinspre La Roque, soarele e la asfințit, iar lumina cade razantă și aurie.

— Thomas?

— Sunt aici, răspunde Thomas ridicând brațul și dezvăluindu-mi prin acest singur gest ascunzătoarea lui pe taluzul care domină șoseaua.

E o vreme senină, dar eu nu mă simt în niciun caz senin pe când mă îndrept spre Thomas, făcând un mic semn de rămas bun lui Meyssonnier, care pornește spre Malevil.

Thomas e foarte bine camuflat și are în fața lui perspectiva unei porțiuni de o sută de metri de șosea, arma îi este așezată pe două bucăți de gresie pe care le-a acoperit cu pământ. Mă întind lângă el.

— Mare porcărie războiul, începe Thomas. V-am văzut de foarte departe și v-am luat chiar la ochi. Aș fi putut să vă culc ca pe niște flori, și pe unul și pe celălalt.

Mulțumesc pentru flori. Dacă aș fi superstițios, aș considera că nu-i un început bun pentru genul de convorbire care ne așteaptă.

— Thomas, trebuie să-ți vorbesc.

— Ei, vorbește, zice, simțindu-mi stânjeneala.

Îi spun totul. Sau, mai exact, nu, nu-i spun totul. Căci n-aș vrea să cadă vina asupra lui Catie. Și iată care este versiunea mea: Catie a venit în camera mea, în momentul când îmi terminam siesta, probabil ca să-mi spună ceva. Și asta e. N-am putut rezista.

Thomas, cu chipul lui frumos cu trăsături regulate întors spre mine, mă privește cu atenție.

— Tu n-ai putut rezista?

Clatin din cap a negație.

— Ei bine, vezi, îmi spune cu tonul cel mai calm, nu-i rău deloc. Ai subestimat-o întotdeauna.

Și el! Sunt consternat că ia lucrurile așa. Tac, cu ochii fixați în pământ.

— Pari decepționat, îmi spune Thomas scrutându-mi chipul.

— Nu decepționat este cuvântul. Uluit, da. Puțin.

— Asta pentru că mi-am schimbat punctul de vedere, zice Thomas. Dar am omis să te înștiințez. Îți amintești de discuția noastră în cadrul adunării când ai adus-o pe Mietta? Un singur soț sau mai mulți? Am apărat monogamia împotriva ta, ai fost pus în minoritate și te-ai simțit foarte umilit.

Pe buze îi flutură o umbră de zâmbet. Reia:

— Pe scurt, optica mea s-a schimbat. Îți dau dreptate. Nimeni nu poate pretinde să acapareze o femeie ca pe proprietatea sa exclusivă, când sunt două femei la șase bărbați.

Îi privesc surprins profilul auster. Îl credeam în continuare pătruns de dreptul lui monogamic. Și-mi aud propriile păreri rostite de gura lui.

— În afară de asta, spune el, nu sunt proprietarul lui Catie. Ea face ce vrea. Este o ființă omenească. Nu mi-a făgăduit că-mi va fi credincioasă și nu trebuie să știu ce a făcut azi după-amiază.

Și conchide cu o voce categorică:

— Să nu mai vorbim despre asta.

Dacă n-ar fi fost hotărârea de a nu mai vorbi despre asta, l-aș fi crezut complet indiferent. Nu este. Observ în jurul buzelor un tremur imperceptibil. Ceea ce înseamnă, sunt sigur de acest lucru, că a prevăzut infidelitățile lui Catie și s-a înarmat dinainte împotriva lor, făcându-și o platoșă de argumente. De argumente pe care le ia de la mine. Îl recunosc în asta pe Thomas al meu. Riguros, dar nu insensibil. Și cum stau acolo, lungit lângă el, cu ochii ațintiți, ca și ai lui, asupra șoselei pe care avem sarcina s-o supraveghem, încerc față de el un puternic sentiment de prietenie. Nu că aș regreta ceva. Dar nu există, cred, o unitate de măsură

comună între ceea ce am trăit în această după-amiază și emoția pe care o simt în acest moment.

Cum mi se pare că tăcerea durează prea mult, mă ridic într-un cot.

— Dacă vrei, te înlocuiesc, poți să te duci acasă.

— Nu, la Malevil e mai multă nevoie de tine decât de mine. Trebuie să vezi dacă zidul este așa cum l-ai gândit tu.

— Da, ai dreptate. Dar nici tu să nu-ți prelungești garda după ce se lasă seara. N-ar fi de niciun folos. Pentru noapte avem cazemata.

— Și cine o să stea acolo?

— Peyssou și Colin.

— S-a făcut, zice Thomas, mă întorc când se înserează.

Singurul indiciu de încordare ce ar putea fi observat este că amândoi vorbim cu o voce exagerat de normală, pe un ton aproape prea obișnuit.

— Salut, îi spun, depărtându-mă cu o degajare care mi se pare făcută. De altfel, nici acest cuvânt „salut” nu l-aș fi spus în mod obișnuit. Nu suntem atât de politicoși unul cu altul.

Grăbesc pasul. Trag clopotul la îngrăditură, și Peyssou vine să-mi deschidă ușița.

— Ei bine, îmi spune de îndată ce m-am ridicat în picioare după ce m-am târât ca să intru. S-a terminat. Ce părere ai? Vezi zidul? Ia te uită, chiar dacă te-ai așeza într-o parte, în partea dinspre morminte sau în partea dinspre culme, nu vezi nici măcar o muchie. Dacă nici asta n-o mai fi camuflaj… Nu vezi o pietricică. Numai saci. O să cadă în plasă, Vilmain.

Suflă cam greu și, deși e cu torsul gol, mai transpiră puțin, cu toată răcoarea serii, iar brațele-i groase, umflate de mușchi, și le ține pe jumătate îndoite, ca și cum nu le mai poate întinde. Bag de seamă că are mâinile roșii și, deși atât de bătătorite, pline de zdrelituri. Radiază.

— Ei bine, vezi, reia el, o zi! O zi ne-a luat! N-aș fi crezut. E adevărat că blocurile erau gata tăiate și că eram șase. În sfârșit, cinci, și femeile, patru.

În afară de cele două bătrâne și de Thomas, tot Malevil-ul este aici dând ocol zidului și admirându-l în lumina asfințitului. Catie, cocoțată pe una din cele două scări, termină de aranjat ultimul rând de saci. E cu spatele la noi.

— E bine făcută, zice Peyssou cu jumătate glas.

— Nu atât de bine ca sora ei.

— Totuși, zice Peyssou, se poate spune că Thomas are baftă. Și nu-i fudulă. E o fată care stă de vorbă cu toată lumea. Și drăgăstoasă. Oricând gata să te îmbrățișeze, că parcă mi-e și nu știu cum.

Îl văd în penumbră că roșește. Apoi continuă:

— Voiam să te-ntreb, Emmanuel. Dacă e să ne batem mâine și ne paște primejdia să fim uciși, poate c-ar trebui să ne spovedim astă seară. Vorbesc de mine și de Colin.

Mâinile lui mari sucesc și răsucesc lacătul de la ușiță. Nu s-a gândit să-l pună la loc.

— Am să mai reflectez la asta.

Dar nu mai am timp. Se aude un pocnet de armă. Încremenesc.

— Deschide, îi spun lui Peyssou. Mă duc. E Thomas.

— Și dacă nu-i el?

— Deschide odată!

A ridicat oblonul și, în momentul când trec prin deschizătură, strig scurt:

— Să nu vină nimeni după mine!

Alerg cu pușca în mână. O sută de metri e mult. Încetinesc pasul la a doua cotitură. Mă aplec și înaintez prin râpă încovoiat în două. În picioare, în mijlocul drumului, îl recunosc pe Thomas, nemișcat, cu arma sub braț. Stă cu spatele spre mine. O formă ce se conturează limpede e întinsă la picioarele lui.

— Thomas!

Se întoarce, dar e aproape noapte și nu-i deslușesc trăsăturile. Mă apropii.

Forma întinsă pe jos e o femeie. Disting o fustă, o bluză albă, părul lung blond. În piept are o gaură neagră.

— Bébelle, spune Thomas.

• CAPITOLUL XVI

— Ești sigur?

Îl văd în penumbră cum ridică din umeri.

— L-am recunoscut imediat după descrierea lui Hervé. Și după mers. Se credea singur, nu-și dădea osteneala să meargă ca o femeie.

Tace și-și înghite saliva.

— Și?

— L-am lăsat să treacă de mine, apoi m-am ridicat, m-am ascuns după trunchiul de copac pe care-l vezi aici și i-am spus: Bébelle, uite așa, nu mai tare. El s-a întors, de parcă l-ar fi mușcat un câine de picior, și-a strâns bocceluța pe burtă și și-a vârât mâna dreaptă înăuntrul ei. I-am spus: „Mâinile la ceafă, Bébelle!” și-atunci a aruncat cuțitul.

— Te-ai ferit?

— Nu știu. Nu știu dacă m-am ferit sau dacă privirea lui Bébelle a fost atrasă de copac. Din obișnuință, fiindcă se vede treaba că în copaci a învățat el să arunce cuțitul. În orice caz, a atins lemnul la câțiva centimetri de pieptul meu. Am tras. Uite cuțitul, așa că n-am visat.

Cântăresc în palmă cuțitul și, cu vârful piciorului, îi ridic fusta lui Bébelle până la chiloți. Apoi mă aplec și, în lumina slabă a înserării, îi privesc fața. Trăsăturile erau foarte frumoase, fine, regulate, încadrate de un păr lung, blond. După chip, te-ai fi putut înșela. Ei bine, Bébelle, în sfârșit ți-ai rezolvat problemele. Moartea a ales pentru tine. O să te îngropăm ca femeie.

— Vilmain a vrut să ne dea și nouă lovitura așa cum a dat-o la La Roque, zice Thomas.

Clatin din cap.

— Nu-i prin apropiere, căci altfel ar fi și ajuns aici.

Totuși e mai bine să nu zăbovim. Bébelle va mai aștepta cu înmormântatul. O pornesc în pas alergător

până la Malevil cu Thomas după mine. Pe Jacquet îl pun de gardă la metereze.

Suntem din nou cu toții în bucătăria cetățuii de la intrare, strânși în jurul mesei, puternic luminați de lampa cu ulei adusă de Falvina din locuință. Ne privim unii pe alții în tăcere. Armele stau proptite de peretele din spatele nostru, iar buzunarele largi ale blugilor și bluzelor noastre de lucru sunt înțesate cu muniții. Cartușiere n-avem decât două și le-am lăsat pentru Mietta și Catie.

Masa este simplă: pâine, unt, jambon și, după plac, lapte sau vin.

Thomas își începe din nou povestirea, ascultată de toți cu multă atenție și de Catie cu o admirație care mă întărâtă. Asta-i culmea, ce reacție pot avea. Fac tot posibilul să mi-o stăpânesc, dar nu e ușor.

După ce-a terminat, toată lumea a fost de părere că, într-adevăr, Vilmain și banda lui nu se află prin apropiere. Căci auzind împușcătura și știind bine că Bébelle nu luase cu el nicio pușcă, s-ar fi năpustit asupra lui Thomas. Misiunea lui Bébelle nu era să-l ucidă pe omul de la poartă și să deschidă, așa cum a făcut la La Roque, ci să culeagă informații. Ca și cei doi de dimineață.

Convorbirea încetează și lasă loc unei tăceri prelungite, plină de temeri.

La sfârșitul mesei iau cuvântul.

— Imediat după ce se strânge masa o să încep împărtășania, dacă toată lumea e de acord.

Aprobare. Thomas și Meyssonnier tac. În timp ce femeile strâng masa, Peyssou mă trage după el în curte.

— Auzi, îmi spune pe șoptite, aș vrea să mă spovedesc.

— Acum?

— Păi, da.

Ridic brațele.

— Păcatele tale, bietul meu Peyssou, le știu pe dinafară!

— Mai e unul, nou, zice Peyssou. Unul mare.

Tăcere. Păcat că e prea întuneric ca să-i disting bine chipul. Ne aflăm la vreo cincisprezece metri de metereze și nu-l mai văd nici măcar pe Jacquet, făcându-și rondul.

— Unul mare? îl întreb.

— Deh, zice Peyssou, destul.

Tăcere. Înaintăm cu pași mici prin întuneric, în direcția Maternității.

— Catie?

— Da.

— Cu gândul?

— Păi, da! spune Peyssou, oftând.

Îi cântăresc oftatul. Ajungem la Maternitate și Amarante, care nu mă vede, dar mă simte, scoate pe nări un „pfff" plin de duioșie. Mă apropii și, pe dibuite, caut cu mâna capul mare al iepei ca s-o mângâi. Îl simt cald și plăcut la atingere.

— E foarte drăgăstoasă?

— Da.

— Și te sărută?

— Da, adeseori.

— Cum te sărută?

— Ei, face Peyssou.

— Te cuprinde cu brațele de după gât și-ți acoperă obrazul cu o ploaie de sărutări.

— Da! de unde știi? spune Peyssou cu uimire în glas.

— Și-n timpul ăsta se lipește de tine?

— E, he, he, zice Peyssou, nu numai că se lipește! Freamătă toată!

În momentul acela îmi vine în minte cu precizie ce-ar face Fulbert dacă ar fi în pielea mea. E un criteriu bun, în fond: să te gândești ce ar face Fulbert într-o împrejurare dată și să faci tocmai invers. Iată rezultatul:

— Nu ești singurul, să știi.

— Ce, zice Peyssou. Și tu?

— Și eu.

Încă un mic efort. Trebuie să merg până la capăt cu antifulbertismul.

— Și cu mine, spun, e mult mai rău.

— E mult mai rău? se aude ca un ecou Peyssou.

Îi istorisesc cum s-a desfășurat siesta mea. În timp ce-i vorbesc, mă proptesc cu spatele de peretele despărțitor al boxei și Amarante își pune capul pe umărul meu. Continui să vorbesc, și cu mâna dreaptă îi mângâi falca. Fără să mă muște, cu toate că are acest obicei, îmi prinde ușor gâtul cu buzele.

— Ei bine, vezi, îi spun, ai venit să te spovedești și când colo mă spovedesc eu.

— Păi eu, spune Peyssou, nu pot să-ți dau iertarea.

Îl întrerup nerăbdător:

— Asta n-are importanță. Important e să-i spui unui prieten ce ai pe suflet și să accepți să fii judecat de el.

Tăcere.

— Eu nu judec, începe Peyssou. În locul tău, aș fi făcut la fel.

— Ei bine, închei eu, iată-te spovedit. Și eu la fel.

Nu i-am spus că va fi foarte curând „în locul meu", cum zice el. Gândul ăsta îmi trezește gelozia. Ei da, voi fi gelos, asta e, și-mi voi domina gelozia, așa cum face și Thomas. Într-o zi sau alta va trebui să ne depășim acest instinct de posesiune, dacă vrem să trăim în pace la Malevil.

— Ca să vezi, zice Peyssou. Catie și cu tine, n-aș fi crezut, eu credeam că e numai Evelyne.

Și cum eu nu răspund nimic, continuă:

— Nu că as vrea să insinuez ceva.

— Bine faci.

— Nu, nu, zice Peyssou, după părerea mea, e mai curând tăticu și fetița.

— Nici asta, i-o retez scurt.

Tace, e îngrozit că se încumetase, el, care era atât de prevenitor, să pășească pe un teren lunecos. Îl iau de braț și el îl încordează pe loc, ca să mă facă să-i simt bicepșii. Dragul de Peyssou. Obiceiul ăsta și l-a păstrat din epoca *Cercului*.

— Să ne întoarcem, îi spun. Probabil că ne așteaptă.

Știu că Peyssou ar prefera să-i dau iertarea în forma clasică. O fac însă cât mai rar cu putință. De

fiecare dată când Menou, de pildă, mi-o cere, mă simt stingherit. Dar m-am mai explicat în privința asta.

Masa fusese strânsă, curățată de firimituri și lustruită. Lemnul frumos de nuc întunecat strălucește. În fața mea un pahar mare de vin. Și, pe o farfurie, mici bucățele de pâine pe care Menou tocmai le taie. Mecanic, încep să le număr. Sunt douăsprezece. L-a pus și pe Momo la socoteală.

Masa din cetățuia de la intrare este mult mai mică decât cea din locuință. Nimeni nu suflă un cuvânt. Stăm foarte înghesuiți. Coatele ni se ating. Toată lumea a observat greșeala lui Menou, și fiecare se gândește că, poate, mâine, la masa de seară tovarășii vor trebui să scoată tacâmul lui. Gândul acesta ne apasă. Nu este atât ideea că vom muri, cât aceea că nu vom mai fi cu ceilalți.

Înainte de a da împărtășania, rostesc câteva cuvinte, înlăturând cu grijă orice retorică și, cu atât mai mult, orice onctuozitate. Dimpotrivă, caut să vorbesc pe tonul cel mai egal. Mă feresc de elocință. Urmăresc tocmai contrariul: să transpun fără niciun fel de efecte retorice ceea ce gândesc.

— După părerea mea, spun, sensul a ceea ce facem noi la Malevil este o încercare de a supraviețui cu ajutorul hranei scoase de noi din pământ și de la animale. Spre deosebire de noi, oameni ca Vilmain și Bébelle au despre existență o concepție cu totul negativă. Nu încearcă să construiască. Ei ucid, jefuiesc, dau foc. Pentru Vilmain, a cuceri Malevil-ul înseamnă a avea o bază pentru prădăciunile lui. Dacă specia umană trebuie să dăinuie, ea va datora acest lucru unor nuclee de oameni ca noi, care încearcă să reorganizeze un embrion de societate. Indivizi ca Vilmain și Bébelle sunt niște paraziți și niște fiare de pradă. Trebuie înlăturați.

Continui:

— Totuși, nu fiindcă ne aflăm în slujba unei cauze bune, vom câștiga neapărat. Și nici nu vom ieși

victorioși pentru că eu voi spune „Îl rog pe Dumnezeu să ne dea victoria”.

Aceste cuvinte în gura abatelui de Malevil îi contrariază pe unii dintre noi. Dar știu eu bine de ce le rostesc, așa că spun în continuare:

— Pentru a învinge, e nevoie de o foarte mare vigilență. Și, de asemenea, de multă imaginație. M-ați făcut șeful vostru în caz de primejdie, asta nu vă scutește pe voi de un efort de inventivitate. Dacă vă vin în minte șiretlicuri, stratageme, o tactică sau niște capcane la care nu ne-am gândit până acum, spuneți-mi. Și, dacă adversarul ne lasă timp, le vom discuta.

Aș fi vrut să-mi păstrez acest ton obiectiv. Dar mă răzgândesc. În picioare, cu mâinile sprijinite de masă, privesc la tovarășii mei așezați sub lumina lămpii. Sunt atât de înghesuiți, încât par sudați între ei. Ai zice că sunt un singur trup. Chipurile le sunt încordate și cam înspăimântate, dar simt deodată fericirea de a fi cu toții împreună și țin să mi-o exprim.

— Știți cum se spune pe la noi: *unii îi fac pe ceilalți*. (Mai întâi o spun în dialect, apoi o repet în franceză, pentru Thomas.) La Malevil, din acest punct de vedere, avem mare noroc. Nu cred că greșesc când spun că între noi există o asemenea afecțiune, încât nimeni de aici nu ar fi bucuros să supraviețuiască dacă ar ști că va rămâne fără ceilalți. De aceea, iată ce-l rog pe Dumnezeu: ca, după ce vom dobândi victoria, să ne regăsim din nou cu toții, teferi și nevătămați, la Malevil.

Sfințesc pâinea și vinul. Paharul din care am băut trece din mână în mână, ca și farfuria. Totul are loc într-o tăcere profundă. În ce mă privește, mă gândesc ce mare distanță este între cuvintele pe care le-am rostit și copleșitoarea emoție ce mă stăpânește. Mi se pare, totuși, că această emoție a reușit, într-un fel sau altul, să se propage. Văd asta din gravitatea privirilor, din încetineala gesturilor. În alocuțiunea mea am pus accentul pe viitorul omului, pentru ca și niște atei categorici ca Meyssonnier și Thomas să

poată împărtăși, speranța comună. În definitiv, nu e nevoie să crezi în Dumnezeu ca să ai sentimentul divinității. El se poate defini și prin legăturile care-i unesc pe oameni între ei la Malevil. Meyssonnier clipește des în timp ce-și bea partea de vin și, când mă aplec spre el ca să-l întreb ce crede despre toate acestea, îmi răspunde cu seriozitatea lui obișnuită: „E veghea noastră dinainte de bătălie”.

Eu n-aș fi folosit această expresie, pe care o găsesc prea dramatică, dar, în fond, este exactă. Un preot de profesie ar vorbi despre reculegere. Deși s-a cam tocit, fiindcă a fost prea mult folosit, e un cuvânt frumos. Aproape că-i poți vedea semnificația. După ce s-a împrăștiat, fiecare intră din nou în sine și se adună. Catie, de pildă, atât de zvăpăiată de obicei, pentru moment nu este preocupată de tot ce-i poate oferi trupul ei și trupul altora. Se gândește. Atât. Și cum nu e ceva obișnuit pentru ea, are un aer destul de obosit.

În jurul acestei mese domnește gravitatea și grija pentru celălalt. Și curajul. În primul rând, acela de a tace și de a o privi în față pe invitata noastră din acea seară. Nimeni n-are chef să-i spună pe nume, dar ea e aici.

Thomas, care făcuse fețe-fețe când ne istorisise isprava lui, acum e cam palid. Uciderea lui Bébelle l-a zguduit. Poate se gândește și că nu lipsiseră decât câțiva centimetri pentru ca lama unui cuțit să-l îndepărteze de la această masă în jurul căreia suntem așezați, atât de fragili și de muritori, și neavând altă putere în afară de prietenia noastră.

De îndată ce Menou a luat împărtășania, o trimit să-l caute pe Jacquet pe metereze. E foarte mirată, căci nici vorbă nu poate fi să-l schimbe ea. Totuși, se supune și, de cum iese pe ușă, îl rog pe Thomas, care în momentul acela are farfuria în mână, să ia o bucățică de pâine în plus. Îl mai rog ca, atunci când are să vină Jacquet, să se ducă să-i ia locul. După ce se termină totul, hotărăsc ca, în afară de necombatanți – Falvina, Evelyne și Menou – care în noaptea asta au să se culce la primul etaj al locuinței,

noi să rămânem cu toții, peste noapte, la cetățuia de la intrare. Sunt cinci paturi: nu avem nevoie de mai multe, deoarece Colin și Peyssou au să se ducă, atunci când se va întuneca de tot, la postul lor din cazemată și socotesc că n-are rost să punem mai mult de o santinelă pe meterez. Evelynei despărțirea de mine i se pare foarte dureroasă, dar se supune fără să crâcnească.

Cele două plecări – doi oameni la cazemată și trei necombatanți la locuință – se fac repede, în ordine, cu minimum de zgomot. Când rămânem noi cinci, Mietta, Catie, Jacquet, Meyssonnier și cu mine, fiindcă Thomas plecase mai înainte pe meterez, scriu pe un petec de hârtie ordinea în care se vor face schimburile și îl pun sub piciorul lămpii, după ce fac flacăra mai mică. Îmi rezerv mie garda de la ora patru dimineața și cer ca, ori de câte ori se face schimbul, cel care iese din schimb să mă trezească. Va fi o obligație grea pentru mine, dar sper că asta va contribui să țină trează santinela. L-am rugat pe Jacquet să-mi aducă de sus o saltea și mă întind într-un colț al bucătăriei. Ceilalți patru se împart prin cele două etaje ale cetățuii, fiecare ținându-și arma la capul patului și dormind îmbrăcat.

Cât despre mine, dorm puțin în noaptea asta, sau cred că am dormit puțin, ceea ce este același lucru. Am vise de tip Bébelle. Mă apăr de indivizi care mă hărțuiesc și din nou patul pușții mele le trece prin țeastă fără să le facă niciun rău. În momentele de veghe, când, cel puțin la început, am impresia că mă odihnesc mai bine, îmi dau seama că am scăpat din vedere lucruri serioase, nu am fixat, pentru eventualitatea unei învălmășeli generale, locul fiecăruia pe metereze sau la cetățuie. Și nici nu am stabilit obiectivele.

O altă problemă la care nu m-am gândit: stabilirea unei comunicări între cazemata de la Sept Fayards și metereze. E neapărat necesar ca oamenii de la cazemată, dacă văd apropiindu-se de îngrăditură o trupă, să ne poată preveni printr-un semnal care să nu fie observat de asediatori: în felul acesta am

câștiga secunde prețioase pentru ca toți combatanții să-și ocupe locurile.

Problema aceasta mă frământă în a doua parte a nopții, fără să găsesc o soluție. Știu că este a doua parte, pentru că m-a trezit Mietta, potrivit consemnului, apoi Meyssonnier, la sfârșitul gărzii lui, și, în tot acest timp, am făcut o sumedenie de proiecte absurde cu sârme care să alunece prin inele și să lege cazemata de metereze. Probabil că mai dormitez și poate chiar mai visez, căci absurditatea continuă. La început, foarte bucuros, găsesc că soluția ar fi un aparat de emisie-recepție portativ, dar urmează decepția, când îmi amintesc că n-am avut niciodată așa ceva.

Totuși, se pare că m-a prins somnul, căci am tresărit când, aplecată asupra mea, Catie mă bate pe umăr și îmi spune în șoaptă că e rândul meu, mușcându-mă ușurel de urechea la care-mi vorbise.

Catie a lăsat deschisă una dintre ambrazurile zidului de apărare și nu știu cine, Meyssonnier poate, a adus aici una din băncuțele noastre. O idee foarte bună, căci deschizătura e prea joasă ca să te poți instala comod dacă nu ai pe ce să șezi. Inspir de câteva ori profund, este un aer proaspăt minunat și, după noaptea asta agitată, am impresia uimitoare de tinerețe și de forță. Sunt sigur că Vilmain va ataca. A fost ucis Bébelle al lui și va voi să ne pedepsească. Dar nu sunt deloc sigur că ne va ataca fără a mai face o ultimă încercare de a tatona dispozitivul nostru. Cum știa de la Hervé despre existența îngrăditurii, se întreabă probabil, nu fără teamă, ce ascunde ea. Dacă înțeleg bine mentalitatea acestui soldățoi, onoarea îi ordonă să-l răzbune pe Bébelle, dar meseria îi pretinde să nu atace orbește.

Întunericul se risipește încet și abia dacă disting la patruzeci de metri în fața mea prezența baricadei, mai ales că lemnul vechi din care e făcută tinde să se confunde cu cadrul înconjurător. Acest efort la care-mi supun ochii din cauza vizibilității proaste este extrem de obositor și de câteva ori, cu o grimasă, mă frec la ochi cu degetele mâinii stângi.

Fiindcă simt că-mi vine să dorm, mă ridic, fac câțiva pași pe metereze și încep să-mi recit încet toate fabulele din La Fontaine pe care le știu. Mă așez din nou. Un fulger luminează cerul dinspre Sept Fayards. Mă mir, căci nu e o vreme prevestitoare de furtună, și-mi trebuie două sau trei secunde până să înțeleg că, de la cazemată, Peyssou și Colin îmi trimit un semnal optic cu torța. În aceeași clipă, clopotul de la îngrăditură sună de două ori.

Mă scol, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, cu tâmplele zvâcnind și palmele umede. Să mă duc acolo? O fi vreun vicleșug? Vreo cursă întinsă de Vilmain? Va trage cu pușca lui antitanc în momentul când voi deschide ferăstruica de la îngrăditură?

Meyssonnier apare la poarta cetățuii de la intrare, cu arma în mână. Mă privește și privirea lui, care așteaptă din parte-mi să acționez, îmi redă sângele rece. Îl întreb încet:

— S-a sculat toată lumea?

— Da.

— Cheamă-i.

Nu-i nevoie să-i cheme. Îi văd pe toți, aduși de dangătul clopotului, cu arma în mână. Sunt mulțumit de tăcerea lor, de calmul lor, de rapiditatea cu care reacționaseră. Le spun cu voce abia auzită:

— Mietta și Catie la cele două ferăstruici ale cetățuii. Meyssonnier, Thomas și Jacquet pe meterez, în spatele merloanelor. Tirul îl comandă Meyssonnier. Jacquet, tu deschizi poarta cetățuii și o închizi în urma mea.

— Te duci singur? întreabă Meyssonnier.

— Da, îi răspund scurt.

Tace. Îl ajut pe Jacquet să tragă fără zgomot zăvorul porții. Meyssonnier îmi atinge umărul în lumina slabă a zorilor îmi întinde un obiect. Îl iau, e cheia lacătului de la ușița din poartă. Mă privește. Dacă ar îndrăzni, mi-ar propune să meargă în locul meu.

— Încetișor, Jacquet.

Oricât le-ai unge, balamalele porții scârțâie totdeauna de îndată ce, în rotirea lui, canatul

depășește patruzeci și cinci de grade. Îl întredeschid numai puțin și, sugându-mi pântecele, mă strecor afară.

Deși noaptea e răcoroasă, sudoarea mi se prelinge de-a lungul obrajilor. Traversez mica punte, o iau pe cărăruia dintre zid și șanțurile de apă și mă opresc să-mi scot cizmele. Străbat încet, în ciorapi, distanța care mă desparte de îngrăditură, încercând, pe măsură ce mă apropii, să-mi înăbuș zgomotul respirației. În ultimul moment. În loc să ridic mica ferăstruica, privesc, ținându-mi răsuflarea, prin vizorul circular de siguranță pe care l-a instalat Colin. E Hervé, împreună cu alt băiat, mai scund. Nimeni în afară de ei. Deschid ferăstruica.

— Hervé?

— Eu sunt.

— Cine e cu tine?

— Maurice.

— Bine. Ascultă-mă. Am să deschid ușița din poarta. O să introduceți mai întâi puștile. Apoi Hervé va intra singur. Am spus singur. Maurice o să aștepte.

— De acord, îmi răspunde Hervé.

Scot lacătul ușiței, ridic oblonul și-l agăț. Cele două puști apar. Le spun scurt:

— Puștile mai încolo. Cu țeava spre mine. Împingeți-le înăuntru.

Se supun și las să cadă înapoi oblonul. Deschid chiulasele puștilor una după alta. Niciun glonte pe țeavă, nici în magazie. Proptesc de îngrăditură cele două arme în picioare și iau în mână Springfieldul pe care până atunci îl țineam de curea.

După care îi dau drumul lui Hervé să intre, închid ușița și-l conduc până la poarta cetățuii de la intrare. Numai când poarta se închide în urma lui, mă întorc să-l iau pe celălalt.

Până în dimineața asta nu-mi dădusem precis seama cum trebuia să folosim Z.A.A. De fapt, trebuie să funcționeze ca o ecluză. Ne oferă posibilitatea de a-i primi pe vizitatori unul câte unul, după ce-i dezarmăm. Când mă întorc în cetățuie, iau

hârtia pe care am întocmit în ajun ordinea gărzilor și, pe dos, înainte chiar de a-l interoga din nou pe Hervé, notez cu creionul noua regulă pe care am stabilit-o.

În timp ce termin de redactat, își fac apariția Menou, Falvina și Evelyne. Prima se apucă imediat s-aprindă focul și, pe un ton aspru, îi poruncește Falvinei, care ar vrea să mai zăbovească, să se ducă la muls. Cât despre Evelyne, stând în picioare, se lipește de coapsa mea și, cum n-o îndepărtez, îmi prinde brațul stâng și și-l petrece în jurul taliei, ținându-mi strâns mâna de degetul mare. Stă așa, tăcută și nemișcată, privindu-mă cum scriu, temându-se ca nu cumva favoarea ce i se făcuse să-i fie retrasă dacă merge prea departe. Când ezit asupra unui cuvânt și ridic ochii de pe hârtie, îi văd pe vizitatori cum se uită cu interes la Mietta și la Catie. Interesul e reciproc, lucru de care mă asigur trăgând cu coada ochiului la Catie. Stă în picioare, cu un aspect foarte războinic, sprijinindu-se cu mâna stângă de țeava armei, cu degetul mare de la mâna dreaptă vârât în cartușieră. Își leagănă șoldurile, cu ochii fixați fără pic de rușine asupra lui Hervé.

Nu suntem cu toții de față, Peyssou și Colin mai stau de gardă la cazemata de la Sept Fayards, iar Jacquet pe metereze. Bag de seamă că Thomas se duce să se așeze la celălalt capăt al mesei, fără să se uite la Catie. În spatele meu, Meyssonnier, în picioare, citește peste umărul meu ce scriu, arătând astfel tuturor celor de față că nu degeaba îmi este adjunct.

De îndată ce termin cu „mâzgăliturile” mele, Menou stinge lampa și încep să-i pun întrebări lui Hervé.

Aflu de la el lucruri interesante. Ieri seara, Bébelle nu venise singur în recunoaștere la Malevil. Unul dintre cei vechi îl însoțea. Și amândoi au plecat din La Roque cu bicicletele. Dar Bébelle o ascunsese pe a lui la două sute de metri de Malevil și-i dăduse celuilalt ordin să nu intervină sub niciun motiv. Acela a stat ascuns, a auzit când s-a tras focul, l-a

văzut pe Bébelle căzând și s-a întors în La Roque. Imediat Vilmain a declarat că Malevil-ul i-a ucis „doi gagii” și că „o să i-o plătească”. Dar, mai înainte, ca să-și „asigure spatele” și poate ca să-și scoată paguba pentru eșecul suferit, a dat ordin ca șase oameni, sub comanda fraților Feyrac, să pornească o expediție nocturnă împotriva cătunului Courcejac. Din nefericire, chiar în acea dimineață, în zori, omul cel vechi care-l însoțise pe Maurice în recunoaștere furase două găini. Băieții de la Courcejac vegheau și, de cum a apărut comandoul, au deschis focul și l-au ucis pe Daniel Feyrac. Jean Feyrac, turbat de furie, a ordonat asaltul și i-a masacrat pe toți.

— Ce înseamnă „pe toți”?

— Pe cei doi băieți, o pereche de oameni bătrâni, femeia și copilul.

Tăcere. Ne uităm unul la altul. După o clipă, întreb:

— Și Vilmain ce-a zis de isprava asta?

— Lovitura e corectă. Ți-au ucis un om. Satul „plătește”.

Din nou tăcere. Îi fac semn lui Hervé să continue. Tușește ca să-și dreagă glasul.

— După Courcejac, Vilmain voia să se năpustească imediat asupra Malevil-ului. Dar cei vechi n-au fost de acord. Nici Jean Feyrac: nu poți să te arunci așa asupra Malevil-ului, mai întâi trebuie să faci o recunoaștere.

— Jean Feyrac a spus asta?

— El.

Mi-e o greață imensă. „Satul plătește”, da, când e ușor. Dar cu Malevil-ul e altceva. Malevil-ul le dă de gândit acestor domni. Dovada: când Vilmain a cerut din nou voluntari, dintre cei vechi nu s-a găsit niciunul. Hervé și Maurice n-au întâmpinat nicio greutate când au cerut să fie trimiși.

— Ce-a zis Vilmain?

— Dacă puțoii ăștia reușesc, or să treacă în rândul celor vechi. Dacă se lasă găuriți, îi dăm drumul, s-a-nțeles?

— Și ăi vechi?

— Nu se-nghesuiau.

— Totuși, dacă Vilmain dă ordin s-o ia din loc, se urnesc?

— Da. Le este încă frică de Vilmain.

— De ce „încă”?

— S-ar părea că de ieri seară le e mai puțin frică.

— De la moartea lui Bébelle?

— De la moartea lui Bébelle și a lui Daniel Feyrac. Banda celor duri s-a împuținat. În sfârșit, cam așa văd eu lucrurile.

Și le vede bine, cred. Continui:

— Dacă Vilmain ar fi ucis, ar avea cine să-l înlocuiască?

— Jean Feyrac.

— Și dacă ar fi ucis Feyrac?

— N-ar mai fi nimeni.

— Banda s-ar împrăștia?

— Da, așa cred.

Micul dejun e gata. Ceștile aburesc pe masa de nuc lustruită. Ce tablou pașnic, și la câțiva kilometri de aici, șase cadavre, dintre care unul foarte mic, în curtea unei ferme. Suntem înghețați de oroare și de stupefacție. De ce prestigiu cumplit se bucură cruzimea în fața omului dacă-l poate face să-i aducă omagiul unor asemenea sentimente! Disprețul ar fi de ajuns. Mai mult decât sadismul, ceea ce impresionează în acest masacru este absurditatea lui. Oameni întorcându-se împotriva vieții umane și autodistrugându-se în propria lor specie.

Îmi trag ceașca spre mine. Nu vreau să mă mai gândesc la Courcejac. Vreau să chibzuiesc asupra luptei care se pregătește. Mâncăm în tăcere, o tăcere tulburată de nestăvilita vorbărie a Falvinei, înapoiată de la muls. E adevărat că ea nu a auzit istoria masacrului și nu poate fi la unison cu gândurile noastre. În orice caz, în dimineața asta e mai rău decât de obicei. Trăncăneala asta a Falvinei e comparată de Menou, în zilele ei bune, cu o moară, cu o cascadă, cu un fierăstrău, iar în zilele ei proaste, cu o diaree. După ceea ce aflasem, mâncăm, fără să

scoatem o vorbă, cu gândul la micuța fermă pe care o cunoaștem atât de bine. Și sporovăiala fără sfârșit a Falvinei, care nu se adresează nimănui, e multiplicată de tăcere și de două ori mai nestăvilită, căci nimeni nu-i răspunde. E un zgomot cu totul exterior comunității, ca un firișor de apă care curge de pe acoperiș pe pietre, ca zgomotul pe care-l făcea cândva betoniera zidarului la Malejac sau ca lama unui joagăr. Deși compus din cuvinte în franceză sau în dialect, acest flux verbal n-are, de fapt, nimic uman: e contrariul unei comunicări, pentru că nu răspunde nici unei așteptări, pentru că toate urechile refuză să-l audă și curge degeaba, respins de toți. În cele din urmă, obosit poate de noaptea petrecută și încordat la gândul celei ce avea să urmeze, îi spun cu riscul de a-i da noi arme lui Menou:

— Mai taci odată, Falvina! Nu mă lași să mă gândesc!

S-a terminat! Lacrimi! Oricum faci, lacrimi trebuie să curgă! Dacă, cel puțin, ar curge în liniște! Dar nu. E un plâns cu sughițuri, cu suspine, cu smiorcăială, cu suflatul nasului! N-o văd, căci stau cu spatele la ea. Dar o aud. Această văicăreală e mult mai greu de suportat decât interminabila ei pălăvrăgeală. Cu atât mai mult cu cât acum am parte și de cârâiala neîntreruptă a lui Menou; cuvintele nu i le deslușesc, dar Falvina probabil că le aude și-i zgândăre rana, turnându-i o doză bună de acid peste ea. Dacă mai continuă, va interveni și Catie. Nu că ar adora-o pe bunică-sa. Din când în când îi trage și ea câte o săpuneală. Dar oricum, e bunica ei. E glasul sângelui, nu poate s-o lase să fie jumulită sub ochii ei, fără să sară și ea cu clonțul și cu ghearele. Și-i place s-o facă. E aspră și repezită. Și înțeapă strașnic „așa tânără cum este”. Grozavă treabă am mai făcut, aruncând pietroiul ăsta în coteț! Gălăgie, fulgi care zboară, aripi care bat, sânge care țâșnește! Și când te gândești că voiam liniște! Îți mulțumesc, Mietta, că ești mută. Și-ți mulțumesc și ție, micuță Evelyne, că-ți mai este destul de teamă de mine (o să-ți treacă) ca să taci când îmi arunc fulgerele.

Trebui să preîntâmpin cât mai repede izbucnirea. Ucid în față contraatacul iminent al lui Catie.

— Catie, ai terminat de mâncat?

— Da.

— Și tu, Falvina?

— Păi da, după cum vezi, Emmanuel, am terminat.

Un cuvânt nu-i ajunge, ca lui Catie: i-au trebuit opt.

— Atunci, duceți-vă amândouă să curățați grajdurile. Jacquet n-o să fie liber în dimineața asta.

Catie se supune imediat. Se ridică. Își ține făgăduiala făcută ieri: un adevărat mic soldat.

— Și vasele? zice Falvina, conștiincioasă cu ostentație.

— O să le spele Menou cu Mietta.

— Și cu mine, adaugă Evelyne.

— Da, dar sunt multe vase, stăruie Falvina, făcându-se că se codește.

— Pleacă odată, îi strigă Menou, enervată. O să mă descurc eu și fără tine!

— Vino, bunico, îi spune Catie, enervată și ea.

Și Catie iese, subțire și iute ca o săgeată, trăgând după ea acest imens bulgăre de osânză care se leagănă și se rostogolește pe picioarele-i enorme.

Cu prețul unei munci grele la vase, Menou rămâne deci stăpână pe teren. Prețul nu i se pare prea mare. Lucrul acesta îl spune fără ocolișuri, într-o ultimă bodogăneală pe care și-o dozează ca durată și volum pentru a marca lovitura, fără a-și atrage din partea mea vreo observație ce i-ar știrbi avantajul. Totul dispare încet-încet, devenind șoaptă, apoi liniște. Pot, în sfârșit, să chibzuiesc.

Lupta nu mai este atât de inegală. Vilmain a pierdut trei oameni vechi, și doi dintre cei noi au dezertat. Banda lui, care până ieri număra șaptesprezece oameni, nu mai are decât doisprezece. Eu, prin venirea lui Hervé și Maurice, dispun acum de zece combatanți. Și în același timp armamentul mi s-a îmbogățit cu trei puști 36.

Dacă ar fi să-i dau crezare lui Hervé, autoritatea lui Vilmain este zdruncinată. După cei trei morți ai lui, moralul bandei a scăzut. Va scădea și mai mult după dezertarea lui Maurice și a lui Hervé, care vor fi și ele interpretate ca niște pierderi. Mi se pun trei probleme:

1. Să găsesc un dispozitiv de luptă care să-mi permită exploatarea deplină a avantajelor oferite de teren.

2. Să născocesc o stratagemă pentru a grăbi, dacă se poate, demoralizarea adversarului.

3. Dacă se retrage, să-l împiedic cu orice preț să se înapoieze la La Roque și să continue un război de ambuscadă împotriva noastră. Mai ales acest ultim punct mi se pare important.

În bucătăria din cetățuie, după ce le-am trimis pe Catie și pe Falvina la grajd, e un permanent du-te-vino. Thomas a plecat să facă de gardă pe drumul spre La Roque, iar Jacquet a venit să mănânce. Meyssonnier s-a dus să-l caute pe Peyssou și pe Colin, s-a întors cu ei și a plecat din nou cu Hervé să-l îngroape pe Bébelle.

N-am așteptat decât să plece Hervé pentru a începe să-i pun întrebări lui Maurice. Nu voiam ca el să fie de față în timpul acestui interogatoriu, întrucât țineam să mă asigur că relatarea camaradului său corespundea celei făcute de el.

Maurice este un eurasian. Deși, după părerea mea, nu-l depășește decât cu doi sau trei centimetri pe Colin, pare mult mai înalt, atât este de subțire, cu șoldurile înguste și fesele de dimensiunea unor pumni. În schimb e relativ lat în umeri (deși osatura rămâne delicată), ceea ce dă siluetei lui eleganța unui basorelief egiptean. Tenul e arămiu. Părul, de un negru intens, îi cade în șuvițe țepene în jurul capului și-i încadrează à la Jeanne d'Arc chipul delicat și grav, pe care din când în când îl însuflețește un surâs de o politețe neclintită. De altfel, e politicos până în vârful unghiilor. Ai impresia că și dacă s-ar căzni n-ar reuși să fie grosolan.

Îmi explică că este fiul unui francez căsătorit cu o indochineză din La Sainte-Livrade, în Lot-et-Garonne. Tatăl său conducea o mică exploatare lângă Fumel și Hervé venise să petreacă de Paște câteva zile la el, când a explodat bomba. De aici încolo povestirea lui corespunde întru totul cu cea a lui Hervé, oricât mă străduiesc să-l prind cu ocaua mică. Singura diferență e că Maurice pare să aibă mai prezentă în minte uciderea camaradului lui, René, și să nutrească un sentiment mai puternic de ură împotriva lui Vilmain. Nu-și exprimă ura prin cuvinte, dar, când vorbește despre această crimă, deodată pupilele lui de smoală se înăspresc și tăietura piezișă a pleoapelor i se închide pe jumătate. Îmi face o impresie bună, ca și Hervé. Ba chiar mai bună. Hervé vorbește cu ușurință, are vervă și talent de actor. Maurice, deși nu e tot atât de strălucitor, e făcut dintr-un oțel mai bine călit.

Mă întorc spre Peyssou.

— Peyssou, când o să termini de mâncat, am o treabă pentru tine.

— Te-ascult.

— Avem în magazie niște belciuge. Ziceam să te duci împreună cu Maurice să le cimentezi în zidul pivniței. Aș vrea ca în timpul luptei să băgăm acolo taurul, vacile și pe Bel Amour și aș mai vrea să-mi faci pentru Adelaida o boxă provizorie.

— Numai Bel Amour? zice Peyssou. Dar gloabele alelalte?

— Rămân în Maternitate, s-ar putea să avem nevoie de ele. Când termini, să mă anunți, să cărăm cu toții fân din Maternitate în pivniță.

Peyssou, cu nasul în ceașcă, cu ochii abia ridicați peste marginea ei, mă privește neliniștit.

— Ți-e teamă să nu pierdem prima incintă?

— Nu cred nicidecum asta, dar iau măsuri de prevedere.

Mă ridic.

— Menou, lasă puțin vasele și vino cu mine.

Într-o clipită ia cârpa din mâinile Miettei, își șterge brațele noduroase și mă urmează. O iau

înainte, târând-o pe urmele mele (ea face doi pași, în timp ce eu fac unul) și mă îndrept spre camera mașinilor, deasupra punții mobile.

— Crezi că, la nevoie, o să poți manevra singură asta. Menou? Sau preferi să te ajute Falvina?

— N-am nevoie de maldărul ăla de grăsime, îmi răspunde Menou.

Îi arăt. După două-trei încercări, arcuindu-și trupul mic și slab și strângând din dinți, reușește să mânuiască perfect brațele cabestanului. E pentru prima oară că pun în funcție troliul din ajunul Paștelui, când discutasem despre alegerile municipale din 77 cu domnul Paulat. Scrâșnetul surd al lanțurilor groase, bine unse, îmi aduc extrem de viu în minte trecutul. Bun. Nu e timp de amintiri și de melancolie.

O sfătuiesc pe Menou să frâneze mai mult, atunci când, după ce ridică puntea mobilă, o coboară din nou. Platforma trebuie să se lase încetișor pe marginea de piatră a șanțurilor. Prin ferăstruica pătrată a camerei-mașinilor, îl văd pe Peyssou și pe Colin apărând la poarta cetățuii și privind spre noi. Și lor scrâșnitul lanțurilor le trezește, probabil, amintiri.

— Ăsta-i postul tău de luptă, Menou. Cum începe să se întețească, te-așezi aici și aștepți. Dacă treaba merge prost și trebuie să ne retragem în a doua incintă, ridici puntea mobilă. Vrei să mai încerci odată? O să ții minte?

— Doar nu-s tâmpită, zice Menou.

Și, deodată, ochii i se umplu de lacrimi. Sunt impresionat, fiindcă ea nu plânge cu una, cu două.

— Hai, Menou.

— Lasă-mă-n pace, mă repede ea, strângând din dinți. Nu se uită la mine, privește înainte. Dreaptă, cu capul sus, neclintită. Lacrimile i se preling pe chipu-i ars de soare (numai fruntea îi e albă, fiindcă vara își protejează capul cu o pălărie mare de paie). Stă aici, în picioare, țeapănă, cu mâinile încleștate pe brațele cabestanului de parcă ar fi dirijat un vapor pe furtună. Acest troliu fusese manevrat de Momo în

ziua vizitei lui Paulat. Radia, dansa de bucurie. Îl revăd și-l revede și ea, și plânge, cu maxilarul încleștat, în picioare în fața mașinăriei, fără să dea drumul mâinilor. Nu se înduioșează. Nu i se face milă de ea. Este doar un moment și-atât. Va înfrunta vremea proastă și într-o secundă va ieși din furtună. Mă întorc cu spatele ca să nu se simtă stânjenită și privesc prin lucarnă. Dar cu colțul ochiului zăresc formidabila ei micuță siluetă, cu capul ridicat, plângând cu ochii larg deschiși, fără niciun hohot. Imaginea se reflectă în geamul deschis al ferăstruicii și ceea ce mă impresionează, îndeosebi, sunt cei doi pumni încleștați cu putere de brațele cabestanului ca și cum, încetul cu încetul, se prindea tot mai strâns de viață.

O părăsesc. Asta și dorește, cred. Mă îndrept cu pași mari spre foișor, și din foișor spre camera mea. Mă așez la birou și în sertarul în care n-am mai scotocit de mult găsesc ceea ce caut: două creioane cu pastă, unul negru și altul roșu. Găsesc și ceva ce nu caut: un fluier mare de polițist pe care, într-un acces de generozitate nebună, i-l dădusem lui Peyssou în ziua când îi trăsesem o bătaie zdravănă ca să-i piară pofta să devină șeful *Cercului*. Dacă se află în posesia mea, asta e pentru că, profitând de inima bună a lui Peyssou, îl convinsesem a doua zi să mi-l revândă la un preț scăzut. Chiar și acum îmi face plăcere să-l sucesc și să-l răsucesc printre degete. A rămas același lucru minunat: cromul a rezistat trecerii anilor și scoate un sunet strident care se aude de departe. Îl bag în buzunarul de la piept al cămășii și, sacrificând un sfert dintr-o foaie mare de hârtie de desen, mă pun pe treabă.

Nu trec nici cinci minute, că se aude o bătaie în ușă. E Catie.

— Stai jos, Catie, îi spun, fără să ridic capul.

Masa e perpendiculară de peretele din fața ferestrei și Catie trebuie s-o înconjoare ca să se așeze în fața mea, cu spatele la lumină. În trecere, parcă din întâmplare, lasă să-i alunece mâna stângă peste ceafa și gâtul meu. În același timp, își aruncă ochii

pe ceea ce scriu. Încerc să-i ascund efectul pe care prezența ei îl produce asupră-mi. Dar n-o pot înșela. Se așază pe marginea scaunului, bombându-și pântecul, și mă privește stăruitor, cu ochii pe jumătate închiși, cu o umbră de surâs pe buze.

— Ai terminat cu grajdurile, Catie?

— Da, ba chiar am făcut și-un duș.

Asta nu fără intenție, cred. Dar continui să stau cu ochii plecați pe hârtie. Cine nu vrea să audă, nu aude.

— Vrei să-mi spui ceva? o întreb după un timp.

— Păi, da, spune ea cu un oftat.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu Vilmain. Am o idee.

Și continuă:

— Ai spus că dacă cineva are vreo idee, să vină să-ți spună.

— Așa este.

— Ei bine, iată. Am o idee, spune ea cu un aer modest.

— Te-ascult, spun cu ochii plecați în continuare pe hârtie.

Liniște.

— N-aș vrea să te stingheresc, spune ea, mai ales că, după cum văd, ai de lucru. Și, zău! Ce frumos scrii tu! continuă, încercând să citească pe dos literele mari de tipar pe care le desenez cu creionul meu cu pastă. Ce faci, Emmanuel? Un afiș?

— O proclamație către Vilmain și trupa lui.

— Și ce zice în proclamația aia a ta?

— Lucruri foarte neplăcute pentru Vilmain și mult mai puțin neplăcute pentru trupă.

Reiau:

— Încerc, dacă vrei, să exploatez moralul scăzut al trupei și s-o despart de șeful ei.

— Și-o să meargă, crezi?

— Dacă lucrurile ies prost pentru ei, da. În caz contrar, nu. Dar pe mine, oricum, nu mă va costa decât o foaie de hârtie.

În spatele meu, cineva bate la ușă. Strig „intră” fără să mă întorc și-mi continui treaba. O observ pe

Catie, pe care o am în față, cum se îndreaptă pe scaun și, fiindcă tăcerea se prelungește, mă întorc să-mi privesc vizitatorul. E Evelyne.

Mă încrunt.

— Ce cauți aici?

— Meyssonnier l-a îngropat pe Bébelle și acum s-a înapoiat și-am venit să-ți spun.

— Te-a rugat Meyssonnier?

— Nu.

— Nu te-ai oferit să ajuți la spălatul vaselor?

— Ba da.

— Și s-a terminat?

— Nu.

— Atunci, du-te să ajuți. Când începi un lucru, nu-l lași baltă pentru prima idee care-ți trece prin minte.

— Mă duc, spune ea, fără să se clintească din loc, cu ochii ei mari albaștri ațintiți asupra mea.

Pentru această imobilitate, altădată i-aș fi tras o praftură. Dar nu vreau s-o umilesc în fața lui Catie.

— Ei? îi spun, pe un ton mai curând binevoitor.

Amabilitatea asta o topește.

— Mă duc, zice ea gata să izbucnească în plâns și închide ușa după ea.

— Evelyne!

Se întoarce.

— Spune-i lui Meyssonnier că am nevoie de el. Imediat.

Îmi adresează un zâmbet luminos și închide ușa. Împușc trei iepuri dintr-o dată: de Meyssonnier am cu adevărat nevoie. O liniștesc pe Evelyne. Și o expediez pe Catie – cu care nu e lipsit de primejdie să mai rămân. E adevărat că în împrejurarea asta sentimentul meu dominant nu e teama, dar există totuși o ordine a urgențelor.

Catie își reia poziția tolănită pe scaun. Nu că mi-aș ridica ochii asupra ei, cel puțin nu până la obraz. Am început din nou să lucrez. Din fericire, nu trebuie decât să copiez, fiindcă îmi pregătisem textul pe o mică foaie de hârtie. Catie râde încetișor:

— Ai văzut cum s-a întors! E nebună după tine!

— E reciproc, îi spun, pe un ton sec, ridicându-mi capul.

Mă privește cu un zâmbet care mă scoate din fire.

— În aceste condiții, zice ea, nu văd ce…

— În aceste condiții, ce-ar fi să-mi spui ideea ta?

Oftează, se frământă pe scaun, se scarpină pe picior. Pe scurt, e foarte amărâtă că trebuie să abandoneze pasionantul subiect al relațiilor mele cu Evelyne.

— Bun, zice ea, Vilmain atacă. Cum spui tu, ia plasă (Dumnezeu știe ce-o găsi de râs). Se întoarce la La Roque și pornește împotriva noastră un război de ambuscadă și asta te sâcâie.

— Nu numai că mă sâcâie. Ar fi o catastrofă. Poate să ne facă mult rău.

— Ei bine, atunci, adaugă ea, când o să fugă, trebuie să-l împiedicăm să ajungă la La Roque, să-l urmărim.

— Va avea un avans zdravăn față de noi.

Mă privește cu un aer triumfător.

— Da, dar vezi că noi avem cai!

Sunt uluit. Nu era doar un pretext: avea, într-adevăr, o idee! Și eu, care mi-am petrecut toată viața cu caii, eu n-am avut-o. În mintea mea nu exista nicio legătură între război și arta hipică. Ba da, totuși. Le asociasem o dată, o singură dată, când am vrut să-mi conving tovarășii să-i dea vaca noastră lui Fulbert în schimbul a două iepe. Un argument într-o discuție, atâta tot. Aveam asupra lui Vilmain această uriașă superioritate; o cavalerie, și nu mă serveam de ea!

Mă așez mai bine pe scaun.

— Catie, ești genială!

Ea roșește și, după bucuria bruscă ce-o năpădește, făcând-o să întredeschidă buzele și să recapete niște ochi de copil fericit, îmi dau seama cât de greu îi fusese să îndure subaprecierea mea.

Mă gândesc, dar nu-i spun, că va trebui să adâncim ideea ei, căci nu putem porni așa în spatele bandei lui Vilmain pe șosea, cu copitele animalelor

sunând pe caldarâm. Ne-ar auzi și ne-ar aștepta la o cotitură a drumului. Și ce ținte bune am fi pentru ei!

— Bravo, îi spun, bravo Catie, am să văd asta și până atunci să nu spui nimănui nimic.

— Bineînțeles, zice ea cu un aer mândru.

Și, lăsându-se antrenată de noua importanță a virtuților ei, le mai adaugă și discreția:

— Ei, hai! zice ea, acum o șterg, văd că lucrezi, să te las.

Mă ridic, lucru destul de imprudent din parte-mi, căci, înconjurând masa, mi se aruncă de gât și se încolăcește în jurul meu. Peyssou are dreptate: freamătă.

Aud bătând în ușă și, fără să mă gândesc, strig: intră! E Meyssonnier. Ciudat, el e cel care roșește și începe să clipească. Iar eu sunt profund dezolat că din pricina mea are să izbucnească scandalul.

Ușa se-nchide în urma lui Catie și Meyssonnier nu-și îngăduie să spună nimic, nici măcar „ei, bine” cum ar spune Peyssou într-un asemenea caz, după cum n-are nici zâmbetul pe care mi l-ar adresa Colin.

— Ia loc, îi spun, te rog s-aștepți un minut

Se așază pe locul, cald încă, al lui Catie. Instalat comod pe scaun, tace într-o imobilitate perfectă. Cât de odihnitor este între bărbați! Termin afișul, mult mai bine și mult mai repede decât îl începusem.

— Iată. Îi spun întinzându-i proclamația, ce părere ai?

Citește cu glas tare:

DOMENIUL MALEVIL ȘI LA ROQUE

Criminalii ale căror nume urmează sunt condamnați la moarte:

Vilmain – tâlhar, șef de bandă.

Jean Feyrac – călăul de la Courcejac.

Cât despre ceilalți, dacă depun armele la prima somație, ne vom mulțumi să-i alungăm de pe teritoriul nostru, dându-le provizii pentru opt zile.

Emmanuel Comte
abate de Malevil

După ce a citit-o cu voce tare, Meyssonnier o recitește în gând. Îi privesc fața prelungă, zbârciturile adânci ce-i brăzdează obrajii. Cuvântul „conștiință” e înscris pe fiecare din trăsăturile lui. A fost un bun militant comunist, dar tot atât de bine ar fi putut să fie și un bun medic. Și, cu pasiunea lui de a fi de folos și atenția dată amănuntelor, un foarte bun administrator. Ce păcat că n-a fost primar la Malejac! Sunt sigur că și acum i se întâmplă să regrete acest lucru.

— La ce te gândești?

— Război psihologic, spune sobru.

Asta e o constatare. Aprecierea va veni mai târziu. Mai întâi chibzuiește. Să-l lăsăm să rumege. Știu că este încet, dar rezultatul acestei rumegări merită osteneala.

Reia:

— Dar, după părerea mea, n-o să aibă efect decât dacă Vilmain și Feyrac vor fi uciși. În cazul ăsta, desigur, cum n-or să mai fie comandați, ceilalți ar putea să prefere să trăiască decât să se bată.

Eu îi spusesem lui Catie: dacă lucrurile ies prost pentru ei. Meyssonnier e mult mai precis: dacă Vilmain și Feyrac vor fi uciși. El avea dreptate. E o nuanță importantă. Va trebui să-mi aduc aminte de asta când voi da semnalul de tragere, când va începe lupta. Mă ridic.

— Asta-i! Poți să-mi găsești o bucată de placaj pe care să lipești asta și să-i faci două găuri?

— E ușor de făcut, zice Meyssonnier ridicându-se la rândul lui.

Dă ocol biroului cu afișul în mână și se oprește lângă mine.

— Aș vrea să-ți spun ceva: continui să rămâi la ideea de a folosi numai ferăstruicile dintre creneluri?

— Da. De ce?

— Fiindcă nu sunt decât cinci. Cu cele două ferestruici ale cetățuii fac șapte. Și acum noi suntem zece.

Îl privesc.

— Ce concluzie tragi?

— Că trebuie să fie trei băieți afară, nu doi. Îți atrag atenția, deoarece cazemata e prea mică pentru trei.

După Catie, Meyssonnier! Tot Malevil-ul se gândește, caută, inventează. Tot Malevil-ul tinde, cu toate forțele lui, spre o singură țintă. În acel minut, am impresia că fac parte dintr-un tot pe care-l comand dar căruia, în același timp, îi sunt subordonat, nefiind eu însumi decât o rotiță a acestui întreg ce gândește și acționează pentru interesul lui ca o singură ființă. E o impresie amețitoare, pe care n-am avut-o niciodată în existența mea *dinainte*, când tot ceea ce făceam se reducea în chip meschin numai la persoana mea.

— Ai un aer mulțumit, zice Meyssonnier.

— Sunt. Găsesc că Malevil-ul merge bine.

În timp ce o rostesc, fraza îmi pare cu totul neînsemnată față de ceea ce simt.

— Totuși, răspunde Meyssonnier, nu simți un mic gol în stomac din când în când?

Izbucnesc în râs.

— Ba da!

Râde și el și adaugă:

— Știi ce-mi amintește asta? Ajunul examenului de absolvire!

Râd din nou și-l însoțesc până la scara în spirală, ținându-l după umeri. Pleacă, iar eu mă întorc să-mi iau Springfieldul și să închid ușa.

În curtea primei incinte, Colin, Jacquet și Hervé mă așteaptă, ultimii doi având încă lopata în mână. Colin, cu mâinile goale, stă ceva mai încolo.

Vecinătatea celor doi giganți i se pare, probabil, cam opresantă pentru statura lui mică.

— Păstrați-vă uneltele, le spun. Am de lucru pentru voi. Îl așteptăm pe Meyssonnier.

Auzindu-mi vocea, Catie iese din Maternitate cu țesala într-o mână și cu peria în cealaltă. Știu ce face: profită că Amarantei i-au fost așternute paie curate, ca s-o curețe și pe ea. Căci Amarantei îi place să se tăvălească, fie că boxa ei e plină de bălegar, fie că nu. Falvina stă comod pe un buștean mare așezat la intrarea grotei și, când mă vede, se scoală cu un aer vinovat.

— Dar stai jos, Falvino, ți-a venit și ție rândul să te odihnești.

— Nu, nu, îmi spune cu o ostentație care mă enervează. Ce crezi că am timp să stau?

Rămâne în picioare, fără să facă, de altfel, mai multă treabă în picioare decât stând jos. Tace, e destul și atât. Praftura de azi dimineață își mai face efectul.

Comportarea ei o irită și pe Catie, mai ales că, pentru a primeni paiele, ea a făcut greul și, după propria-i expresie, „s-a cocoșat” muncind. Simt că e gata să sară cu gura la bunică-sa și intervin:

— Ai terminat cu Amarante?

— Era și timpul! M-am umplut toată de bălegar! Merita, n-am ce zice, să fac duș înainte! Ce, crezi că-i ușor să țesali cu pușca în bandulieră? (rostind acest cuvânt râde). Și idioata asta care n-are altă treabă decât să omoare găinile! Fiindcă a venit vorba, țin să te anunț i iar a dat gata una! Dar i-am tras o labă peste bot, lui Amarante a ta, c-o să mă țină minte.

Cer să văd victima. Din fericire e o găină bătrână. I-o dau Falvinei.

— Ține, Falvina, jumulește-o, scoate-i mațele și du-o lui Menou.

Falvina e încântată să primească această muncă ușoară pe care o poate face stând jos și care i se potrivește.

Asta e. Îl aștept pe Meyssonnier. Viața la Malevil continuă. Jacquet, bălăbănindu-și brațele, îngrijorat

că stă degeaba, mă privește cu ochii lui buni de câine, lăcrimoși, întrebători și plini de afecțiune. Hervé, sprijinit cu eleganță pe un picior, își mângâie seducătoarea-i barbă ascuțită și se uită la Catie care nu se uită la el, dar face pe frumoasa, în parte pentru el, în parte pentru mine, mișcându-și fără nicio necesitate diferite părți ale trupului. Colin, sprijinit de zid, observă scena de departe, cu zâmbetul lui în formă de gondolă. Iar Falvina s-a așezat din nou jos, cu găina pe genunchi. N-a început încă s-o jumulească, dar are de gând. Se pregătește.

— De fapt, spune Catie, continuând să-și legene șoldurile, Amarante asta a ta n-are decât cusururi. Mușcă, se tăvălește în bălegar și omoară găinile.

— Poate tu, Catie, socotești asta un lucru secundar, dar Amarante este un cal foarte bun.

— Oh, bine-nțeles, tu o adori! spune cu neobrăzare. Și pe ea. (Râde.) N-are a face, totuși ai putea să pui o bucată de grilaj în partea de jos a boxei. Ce folos că ai opt bărbați în casă, dacă nu se găsește unul să facă treaba asta! (Râde și se uită cu coada ochiului la Hervé.)

Părăsesc grupul și mă îndrept cu pași mari spre magazia foișorului, iau un rulou de sârmă și un clește și notez împrumutul pe tăblița lui Thomas. În timp ce fac mașinal aceste gesturi, mă gândesc la Catie și la sugestia ei de a folosi cavaleria, la Meyssonnier și la prețioasa lui observație cu privire la ferăstruicile dintre creneluri. Deodată îmi dau seama de un lucru: ceea ce facem noi toți acum la Malevil, și repede, foarte repede, căci viteza reprezintă în cazul de față condiția supraviețuirii noastre, e învățarea artei războiului. Un lucru e evident și sare în ochi: nu mai există o stare tutelară. Ordinea o constituie puștile noastre. Și nu numai puștile: șireteniile noastre. Noi, care, de Paști, nu aveam decât pașnica grijă de a câștiga alegerile de la Malejac, acum suntem pe cale să adoptăm, una după alta, legile implacabile ale triburilor războinice primitive.

Când ies din magazie, dau peste Meyssonnier care duce pancarta. I-o iau din mână. E perfectă. E chiar artistică. Meyssonnier a lăsat o margine de placaj în jurul foii scrise. Mă întorc în prima incintă și-mi recitesc proclamația. Simt, deodată, un mic gol în stomac. Nu-i nimic. O să treacă.

De cum ajung lângă grup, Catie mă întreabă ce este pe planșeta mea și, ridicând-o, o arăt, ca să poată citi toți. Colin se apropie și el.

— Cum? Sunteți abate? întreabă Hervé, uluit, stârnind zâmbete cu trecerea lui bruscă la „dumneavoastră".

— Am fost ales abate de Malevil, dar poți să mă tutuiești mai departe!

— Să știi, zice Hervé cu vechiul lui aplomb, ai făcut bine c-ai scris asta pe hârtie, fiindcă sunt unii băieți în bandă pe care o să-i impresioneze. Și ai făcut bine și că i-ai spus lui Vilmain „tâlhar". Ticălosul ăsta mai că-și prezintă tâlhăriile ca pe niște fapte legale, din cauza gradului pe care-l avea în armată.

Cele două observații îmi fac plăcere. Sunt o confirmare a ceea ce gândeam: că, în vremurile anarhice pe care le trăim, nu există doar raporturi de forță. Contrar celor ce s-ar putea crede, un grad, un titlu, o funcție, continuă să aibă importanță. În haosul general, oamenii se agață de tot ce se mai păstrează din ordinea dispărută. Cea mai mică iluzie de legalitate îi fascinează. Așa că i-am dat lui Vilmain o lovitură dureroasă smulgându-i galoanele de ofițer, cel puțin pe hârtie.

— Catie, tu ai să ne dai drumul la toți cinci prin ușița din poartă. Și să rămâi prin apropierea cetățuii de la intrare tot timpul cât vom fi noi afară. Tu, Falvina, du-te și anunță-l pe Peyssou că ieșim. E în pivniță, cu Maurice.

— Chiar acum? întreabă Falvina fără să se scoale, cu găina tot neatinsă pe genunchi.

— Chiar acum, îi spun scurt. Și mișcă-te.

Catie râde și, sucindu-și cu aroganță bustul tânăr pe talia subțire, o privește pe bunică-sa cum pleacă,

cu cărnurile tremurânde ca o piftie.

Când ajungem toți afară pe drum, o iau mult înainte cu Meyssonnier, căruia îi dau instrucțiuni pe șoptite. Îi spun că trebuie să sape o groapă individuală pe colina care se învecinează cu cea de la Sept Fayard, de unde ai o perspectivă bună spre îngrăditură.

Este de acord. Îl las cu Hervé și cu Jacquet și eu, împreună cu Colin, pornesc pe scurtătura din pădure. Merg înaintea lui Colin și-i recomand să pășească pe urmele pașilor mei, căci vreau ca, atunci când voi da peste ramurile legate de mine, să fac un ocol prin tufișuri ca să nu le rup.

Le găsesc pe toate. Așadar adversarul n-a descoperit scurtătura care duce spre La Roque. Făceam această presupunere din motivele pe care le-am mai spus. Sunt mulțumit că am verificat.

Mai rămâne a doua parte a misiunii. Ultima oară când m-am dus călare la La Roque pe șosea, am observat un loc foarte gâtuit, unde de o parte și de alta a drumului se află două coline față-n față pe care se înalță două trunchiuri de copaci calcinați. Am intenția să întind sârma pe care am adus-o între aceste două trunchiuri și să atârn acolo proclamația destinată lui Vilmain. Din păcate, pe jos, chiar pe scurtătură, e destul de departe. Îl aștept pe Colin, care se căznea și sufla din greu în urma mea, și mă încearcă deodată o remușcare aducându-mi aminte că a dormit puțin în noaptea trecută, petrecută în cazemată. Mă întorc spre el.

— Ești obosit?

— Cam.

— Mai avem o jumătate de oră, merge? Cum fixez pancarta, facem o pauză.

— Nu-ți face griji, spune Colin încruntându-se și împingându-și maxilarul înainte.

Deși e trecut de patruzeci de ani, mi se pare foarte copilăros când face mutra asta. Mă feresc să i-o spun. Pune foarte mare preț pe virilitatea lui, poate nu așa pe față ca Peyssou, dar, în fond, la fel de mult.

E foarte cald. Transpir din abundență. Mă deschei la gât și-mi suflec mânecile cămășii. Din când în când, mă întorc și țin câte o creangă ca să nu-l plesnească pe Colin, când revine la poziția ei inițială. Îi văd tenul palid, ochii cam afundați în orbite, buzele strânse. Când ajungem mă simt ușurat.

Poteca din pădure la început merge în pantă lină, dar se termină printr-o porțiune de vreo douăzeci de metri abruptă și stâncoasă. Pentru coborâre, la nevoie, te poți lăsa să aluneci. La înapoiere, la urcuș, are să-mi fie greu. Configurația terenului e aceeași și de partea cealaltă a drumului, ceea ce de altfel dă și șoselei în acest loc un aspect chinuit. Pare strangulată între două pante abrupte.

Cobor, propulsat mai repede decât aș vrea. Aterizarea pe șosea este destul de brutală. Trec sârma prin cele două găuri ale pancartei și o fixez de un trunchi, înainte de a o întinde de-a curmezișul șoselei și de a o fixa de trunchiul de pe partea cealaltă. Nu zăbovesc. Colin, pe care nu-l văd, stă culcat la capătul lăstărișului la marginea colinei, cu pușca în fața lui, acoperindu-mă în direcția dinspre La Roque. Acoperirea e bună, dacă am avea de-a face cu un individ izolat. Dar dacă ar fi o bandă? Aș deveni foarte vulnerabil, căci în spatele meu nu am decât un teren complet gol, fără niciun șanț sau tufiș până la următoarea cotitură, și perspectiva, dacă vreau să ajung la lăstăriș, de a mă cățăra, într-o parte sau într-alta, douăzeci de metri pe un taluz foarte înclinat și sub ochii adversarului.

Relev că, având arma în bandulieră, deci în imposibilitate de a o folosi pe loc, ajung cu mare greu, ajutându-mă cu amândouă mâinile, să mă urc, după eforturi repetate, alunecând, împiedicându-mă și toate astea extrem de încet.

Când ajung sus, Colin e atât de bine camuflat în lăstăriș, că nu-l văd nicăieri. El mă vede, fără îndoială, dar nu se încumetă să mă strige, de teamă să nu facă zgomot. Aud un țipăt de cucuvea. Mă opresc stupefiat: căci din ziua evenimentului, totul în jur e numai tăcere: nici zumzet de insectă, nici

cântec de pasăre. Țipătul de cucuvea se aude din nou, foarte aproape. O iau în direcția lui și mă împiedic de picioarele lui Colin.

— Ei, atenție! sunt aici, îmi șoptește.

— Ai auzit cucuveaua?

— Eu eram, zice Colin râzând încetișor. Ca să te chem.

Și, printr-un zgomot sec, triumfător, pune înapoi cocoșul de siguranță la armă.

— Tu ai fost? Ia te uită, dar o grozav! Am crezut că-i de-adevăratelea.

— Nu mai ții minte imitațiile noastre pe timpul *Cercului*? Eu eram cel mai bun.

Și astăzi mai e mândru. Colin ăsta excela în tot ce nu cerea forță: arcul, praștia, bilele, figurile de prestidigitație. Și, bineînțeles, se pricepea să jongleze cu trei mingi, să fabrice un fluier din papură, să facă o hârtie de prins muște, să deschidă o broască cu o sârmă și să simuleze o căzătură spectaculoasă când era chemat la tablă de profesor.

Îi zâmbesc.

— Zece minute pauză. Poți să tragi un pui de somn.

— Știi la ce mă gândeam în timp ce îți asiguram acoperirea, Emmanuel? Că acest colț de drum este colțul ideal pentru o ambuscadă. Cu patru tipi, doi de fiecare parte a drumului, poți să cureți o bandă întreagă.

— Hai, dormi, dormi! Ai să faci strategie după aia! Și, ca s-adoarmă mai repede, mă îndepărtez, dar, de data asta, pentru a nu-l pierde din nou, îmi fixez niște repere în lăstăriș. În timp ce mă depărtez, îl privesc pe Colin. De îndată ce s-a întins, zdrobind cu spatele două sau trei mici ferigi, a și adormit, ținându-și arma în îndoitura brațului, ca pe o iubită.

Mă uit la ceas și încep să merg în sus și în jos. Cizmele mele nu fac niciun zgomot. Versantul acesta e spre nord și în urma ploilor care au căzut totul e invadat de mușchi. Mă simt din nou impresionat de exuberanța tropicală a lăstărișului. Dar nu e prea variat. Am impresia că ferigile, cu vitalitatea lor

copleșitoare, vor cuceri toată pădurea. Liniștea, absența oricărei vieți sunt apăsătoare. Cea mai mică pânză de păianjen, cel mai mic fir care se întinde de la o ramură la alta m-ar bucura. Dar mi-e teamă că, în afară de cazul când vor imigra, venind din alte regiuni mai puțin atinse de pârjol, nu vom mai vedea niciodată o insectă. Dar păsările? Dacă presupuneam că supraviețuiseră undeva, cum ar putea să trăiască aici fără insecte? În mai puțin de un sfert de secol pădurea se va reface, dar natura va rămâne mutilată.

Înconjurat de acea tăcere sufocantă, în atmosfera jilavă a lăstărișului, fără o boare de vânt care să miște frunzele, mă simt singur, iar sufletul mi-e greu. Nu e teama dinainte de luptă. Măruntaiele ce ți se-ntorc pe dos, golul din stomac, inima care bate, astea toate le cunosc, slavă Domnului. Nu, ceea ce încerc eu, e mult mai rău. E o altfel de frică. Colin doarme, și fără el, fără tovarășii mei, departe de Malevil, am impresia că nu mai însemn nimic. Plutesc ca un veșmânt gol.

Golul acesta mi se pare atât de greu de suportat, încât îl deștept pe Colin. Ce egoism! Îl deștept cu cinci minute înainte de ora pe care o fixasem. Deschide ochii, se întinde, începe să-mi vorbească și primul lui cuvânt este o înjurătură. Ce importanță are! De cum îi aud glasul mă liniștesc. Îmi regăsesc legăturile mele de afecțiune, răspunderile mele, rolul pe care mi l-au încredințat tovarășii și caracterul pe care mi-l recunosc. Îmi intru din nou în piele, simțindu-mă foarte ușurat că am una.

— Puteai să mă lași dracului în pace! zice Colin încet. Visam ceva…

Arde de nerăbdare să-mi povestească visul, dar îi fac semn să tacă. În locul acesta suntem prea aproape de șosea. Ne înfundăm în lăstăriș și când, în sfârșit, ajungem la potecă, și-a uitat visul, dar nu și o preocupare mai veche. Curios că primejdia nu izbutește să ne alunge cu totul gândurile de zi cu zi.

Mă privește cu sprâncenele în accent circumflex și cu o umbră de zâmbet.

— Catie îți cam aține calea, nu-i așa?

— Da.

— Și nu i-o cam aține și lui Peyssou?

— Ai observat?

— Și lui Hervé?

— Poate.

Tăcere.

— Ei, dar ia zi-mi, și Thomas?

— Thomas își spune că la Malevil sunt două femei la șase bărbați.

— Și-atunci?

— Se întreabă dacă a fost înțelept din partea lui să se însoare cu Catie.

Tăcere. Apoi Colin continuă:

— Tu ce crezi, de ce sunt atât de puține femei?

— În ce privește grupurile nomade, se înțelege de la sine. Sau șefii de bandă nu vor femei, sau, din punct de vedere fizic, au fost eliminate. Când nu e aproape nimic de mâncare, mănâncă cei mai puternici.

— Dar pentru oameni ca noi?

— Vrei să spui sedentarii?

— Da.

— Cred că e vorba de alt fenomen. Înainte de ziua evenimentului, cam 80% din fete plecau de la țară și se duceau la oraș.

— Și tu crezi că toate orașele au fost distruse?

— N-aș putea spune. Dar până acum bandele cu care am avut de-a face nu erau alcătuite din orășeni.

Tăcere.

— Urâtă treabă, zice Colin cu un aer morocănos. Ar fi mult mai bine pentru toată lumea dacă fiecare și-ar avea femeia lui.

Cugetare care, dacă te gândești bine, nu e prea amabilă pentru Mietta. Biata Mietta: încă unul care s-a cam plictisit de serviciile tale.

Schimb subiectul.

— Colin, aș vrea ca în după-amiaza asta să dormi pe săturate.

Așa cum prevăzusem, sare în sus.

— Și de ce eu? întreabă, lățindu-se în umeri.

Într-adevăr, de ce el? Doar nu pentru că e scund. Spun grav:

— Vreau să-ți încredințez un rol foarte important în dispozitivul de apărare.

— Ah, zice el, calmat.

— Aș vrea ca tu să ocupi groapa individuală pe care o sapă Meyssonnier acum.

— Și cine va fi în cazemată?

— Hervé și Maurice.

— Și eu, în groapă?

— Da. Asta-nseamnă că nu vei dormi toată noaptea. Ei vor putea să doarmă pe rând, dar tu, nu.

— Nu mă sperie pe mine o noapte albă, zice Colin pe un ton nepăsător. Și adaugă: ce armă o să am?

— O pușcă 36.

— Ah! face el foarte satisfăcut, înalță capul pentru a mă privi.

— Și ceilalți?

— Hervé și Maurice?

— Da.

— Pe ale lor.

Tăcere.

— De ce toți trei cu puști 36?

— Pentru ca oamenii lui Vilmain, când o să începeți, să trageți în fundul lor, să nu le poată deosebi după sunet de propriile lor arme.

Se oprește și se uită la mine cu zâmbetul lui în formă de gondolă.

— După sunet, dar nu la atingere. Adaugă: ai niște idei care nu i-ar trece nimănui prin cap.

— Și tu la fel.

— Eu?

— Am să-ți spun mai târziu. N-am terminat. În noaptea asta am să-ți dau binoclul meu.

— Ah! face Colin.

Continui:

— Cred că Vilmain va ataca în zori. Contez pe tine că-l vei observa primul și-mi vei semnaliza prezența lui.

— Cu lanterna?

— În niciun caz, te-ai descoperi.

— Atunci cum?

Îl privesc.

— Cu țipătul cucuvelei.

Mă privește la rândul lui și pe chipu-i luminat de un zâmbet radios se citește o mândrie atât de naivă, încât reacția lui mă cam doare, deși o prevăzusem. Dacă ar fi cu putință, i-aș da bucuros jumătate din centimetrii pe care-i am în plus față de el, ca să nu mai caute în cele mai neînsemnate lucruri compensații pentru statura lui.

— Spuneai ceva de o idee a mea, zice după un timp.

— O idee a lui Catie și o idee a ta.

— O idee a lui Catie? întreabă Colin.

— Vezi, n-ai fi crezut. În mintea ta, ea pare, poate, cam prea specializată.

Ne permitem să râdem puțin ca „între bărbați” și apoi continui:

— Dacă Vilmain se retrage, îl vom urmări pe cai, dar nu vom merge pe șosea, ci pe scurtătura pe care ne aflăm acum. Vom ajunge cu mult înaintea lui în dreptul pancartei. Acolo, îi vom întinde o cursă.

— Ideea cursei este a mea! zice Colin cu o mândrie discretă. Și Catie?

— Catie s-a gândit la cai. Iar eu m-am gândit la potecă.

Îl las să se delecteze cu gloria lui. Vreo cinci minute bune mergem în tăcere, apoi el reia cu o voce puțin schimbată:

— Crezi că Vilmain o s-o ia pe cocoașă?

— Cred că da.

Și adaug:

— Acum nu-mi mai e frică decât de un singur lucru. Că n-o să vină.

• CAPITOLUL XVII

În noaptea asta, ca și în cea precedentă, îmi rezerv garda din zori. O singură schimbare: Evelyne are permisiunea să împartă cu mine salteaua așezată pe jos în bucătăria cetățuii de la intrare și să ia parte la ultima mea gardă de noapte.

A primit două misiuni: când o voi strânge de umăr să-i trezească pe luptătorii din cetățuie și imediat după aceea să dea fuga la Maternitate și să le înșăueze pe Amarante și pe cele două iepe albe în vederea urmăririi. Nu am de gând să-l iau și pe Malabar. Mă tem că, dacă-l amestec printre iepe, mă poate trăda cu nechezatul lui.

Toate rolurile sunt împărțite. Menou la puntea mobilă. Falvina în pivnița locuinței, unde, în principiu, prezența ei trebuie să liniștească vacile și taurul pe care-i instalasem acolo. E singurul lucru pe care l-am găsit ca să scăpăm de trăncăneala ei.

Am numerotat ferăstruicile din merloane de la 1 la 7, mergând de la sud spre nord. La chemarea Evelynei, fiecare trebuie s-o ocupe cât mai repede și fără zgomot pe cea care i-a fost repartizată. Nr. 1 lui Jacquet. Nr. 2 lui Peyssou. Nr. 3 lui Thomas. Nr. 4 mie. Nr. 5 lui Meyssonnier. Miettei și lui Catie 6 și 7. Aceste ultime două ferăstruici sunt plasate în interiorul cetățuii de la intrare și construite în mod ingenios cu un pervaz foarte adânc, ce permite luptătoarelor noastre să tragă, fără ca riposta adversarului să le poată atinge; în privința acestui lucru suntem cu toții de acord: nu ne putem permite să pierdem femeile, întrucât pe ele se bizuie viitorul comunității noastre.

În exterior Hervé și Maurice și-au ocupat locurile în cazemată, iar Colin, în groapa individuală. El trebuie să comande tirul celorlalți doi printr-un foc tras după aprecierea lui, dar numai atunci când Vilmain și banda lui se vor apropia foarte mult.

— Îmi iau și arcul, spune Colin înainte de a pleca.

— Arcul! Când ai o pușcă?!

— Da, răspunde Colin, este și asta o idee de-a mea. Efectul de teroare, înțelegi? Nici zgomot, nici fum, și pac! o săgeată în coșul pieptului! Asta o să-i cam dea peste cap. Și după aceea, numai după aceea, trag cu pușca mea 36.

Pare atât de fericit de ideea pe care a avut-o încât îl las în pace. Și seara, de sus de pe metereze, îl privim cum pleacă, cu pușca pe umăr și cu arcul lui uriaș în bandulieră. Meyssonnier ridică din umeri, iar Thomas e furios: tu îi treci toate cu vederea, îmi zice cu reproș.

Am dormit puțin, dar, ca și în noaptea precedentă, ultima mea gardă din zori, petrecută pe băncuța lui Meyssonnier în spatele ferăstruicii nr. 4, mă găsește bine dispus. Țeava Springfieldului se odihnește pe piatra centenară a merlonului, iar patul puștii pe coapsa mea. Nu este oare ciudat că mă aflu aici, eu, un om al secolului XX, aici, unde atâția arcași englezi sau protestanți au făcut de gardă în cămășile lor de zale? Dacă Evelyne n-ar fi lângă mine, dacă tovarășii mei n-ar dormi în cetățuie, nu mi-aș da prea multă osteneală să supraviețuiesc în niște condiții atât de precare. Oare câți ani va trebui să ducem această luptă împotriva bandelor, această viață abrutizantă de garnizoană, mereu la pândă?

Evelyne stă lângă mine pe o băncuță care-i place foarte mult. Spatele îi e proptit de pulpa mea stânga și și-a pus capul pe genunchiul meu. E atât de ușor capul ei, încât abia îl simt. Nu doarme. Din când în când, cu stânga, îi mângâi gâtul și fața. Imediat, mânuța ei mi-o cuprinde pe a mea. Ne-am înțeles că nu vom schimba niciun cuvânt unul cu altul.

Știu bine că pe ceilalți îi intrigă relațiile mele cu Evelyne, deși îmi admiră răbdarea cu care o îngrijesc, mă ocup de gimnastica și de instruirea ei. În fond, dacă aș face din ea femeia mea, poate că m-ar dezaproba. Dar ar înțelege mai bine. E drept că am renunțat eu singur să mă înțeleg. Relațiile mele cu Evelyne sunt platonice, deși micul ei trup mă încântă. Și ochii ei limpezi, și părul ei lung. Dacă

într-o zi Evelyne va deveni o fată frumoasă, probabil că eu, așa cum mă știu, n-am să rezist. Totuși mi se pare că aș pierde foarte mult. Aș prefera de o sută de ori să rămână așa cum este și relațiile dintre noi să nu se schimbe.

În după-masa asta, „aranjându-mi" sertarul biroului, în timp ce eu mă odihneam puțin, a găsit un pumnal micuț, subțire și ascuțit, pe care mi-l dăduse unchiul ca să-l folosesc drept coupe-papier. Când m-am sculat, mi l-a cerut.

— Ce vrei să faci cu el?

— Știi tu bine ce.

Știu, într-adevăr. Și nu vreau s-o aud repetându-mi. Aprob, cu un semn din cap.

Și imediat, trece o sfoară prin inelul tecii și și-l atârnă de cordon. Seara, întregul Malevil a complimentat-o și a făcut glume pe seama micului ei pumnal. Chiar și eu am întrebat-o dacă avea de gând, servindu-se de el, „să-l treacă prin sabie" pe Vilmain. Mă prefăceam că și eu, ca și ceilalți, mă lăsam păcălit de jocul ei copilăresc. Dar eu știu bine ce hotărâre se ascunde în spatele acestui joc.

Aerul este răcoros și tonurile de cenușiu abia încep să ia locul negrului de cerneală al nopții. Prin ferăstruică nu văd mare lucru. Sunt mai curând „atent cu auzul". Expresia îi aparține lui Meyssonnier, care o are, probabil, din timpul pregătirii lui militare. Păsările fiind moarte, zorile sunt straniu de tăcute. Chiar și cioara îmi face mutre. Aștept. Cretinul ăsta belicos va ataca, desigur. Fiindcă, din moment ce a spus că o va face, nu va ști să găsească o cale pentru a reveni asupra hotărârii lui. Și fiindcă are o încredere oarbă în superioritatea lui tehnologică, reprezentată de o pușcă antitanc cu reacție, de tip vechi.

Ceea ce te îngrețoșează la acest tip de oameni este că poți ști dinainte cum va funcționa gândirea lor. Deoarece pușca antitanc este a mea, eu trebuie să fac legea. Și legea lui constă în a ne măcelări. I-au fost uciși doi „gagii". Vrea ca „Malevil-ul să plătească".

N-o să plătească nimic. Toată ziua m-au trecut năduşelile de frică. Acum s-a terminat. Calea e limpede. Şi, în afară de, să zicem, o anumită doză de febrilitate reziduală, sunt calm. Aştept de la o clipă la alta ţipătul de cucuvea al lui Colin.

Îl aştept şi, când vine, sunt atât de surprins, încât aproape mă paralizează. Trebuie ca Evelyne să-mi atingă mâna pentru a-mi aminti că e momentul s-o strâng de umăr. Lucru pe care-l fac destul de caraghios, după părerea mea, întrucât ea ştie că urmează să-l fac.

Evelyne pleacă, luând cu ea, aşa cum ne înţelesesem, scăunelul, ca să nu se împiedice cineva de el, şi mă trezesc din nou în genunchi în faţa băncuţei pe care şezusem, cu cotul stâng sprijinit de ea şi cu obrazul pe lemnul puştii. În spatele meu îi aud şi-i văd cu coada ochiului, căci întunericul nopţii se risipeşte cu fiecare clipă, pe tovarăşii mei cum se îndreaptă spre locurile lor. Toate acestea se petrec într-o tăcere şi cu o repeziciune remarcabile.

După care trece un timp nesfârşit. Vilmain nu se hotărăşte să deschidă focul împotriva îngrăditurii şi, lucru absurd, mă simt foarte contrariat când văd cât de puţin grăbit este să joace rolul pe care i-l atribuisem în scenariul meu. Nu mi-am dat seama că aş fi spus ceva atunci, dar Meyssonnier mă asigură mai târziu că n-am încetat să bombănesc întruna cu glas scăzut: *Dar ce dracu*' *face*, *Dumnezeule mare*, *ce dracu*' *face*?

În sfârşit, se aude detunătura pe care o aşteptăm cu toţii. Şi, într-un fel, ne decepţionează, căci e mult mai puţin puternică decât ne închipuisem. Îl decepţionează, probabil, şi pe Vilmain, căci obuzul nu distruge toată îngrăditura şi nici măcar nu scoate din ţâţâni cele două canaturi ale porţii. Sfărâmă doar partea din centru, făcând o gaură cu un diametru de un metru cincizeci, dar partea de sus şi cea de jos, deşi sfârtecate, rezistă.

Ce se întâmplă oare? Printr-un fluierat prelungit trebuie să dau semnalul de tragere. Nu-l dau. Şi totuşi începem să tragem cu toţii, inclusiv eu, fiecare

gândind, fără îndoială, că celălalt a observat ceva. De fapt, nimeni nu vede nimic, fiindcă nu e nimic de văzut. Adversarul nu se află la spărtura din poartă.

În această privință mărturiile prizonierilor noștri vor fi categorice: în momentul în care noi trăgeam, băieții lui Vilmain erau la vreo zece metri mai jos, toți în afara bătăii puștilor noastre, protejați de ieșindul falezei. Tocmai se îndreptau spre spărtura făcută de pușca antitanc în îngrăditură, când tirul prematur și total lipsit de obiect al puștilor noastre i-a oprit din înaintare. Nu pentru că le-ar fi făcut vreun rău, ci pentru că, luând în anfiladă ceea ce rămăsese din îngrăditură, o făcea să zboare în bucăți, iar plumbii puștilor noastre de vânătoare, care pârâiau fără încetare, se înfigeau în lemn. Atunci asediatorii s-au culcat la pământ și au început să tragă. De fapt, același ieșind al falezei care ne împiedica să țintim în ei îi împiedica și pe ei să ne vadă. Astfel, cele două armate aflate față în față au pornit un foc infernal asupra unor obiective inexistente.

În cele din urmă îmi dau seama ce se întâmplă și Meyssonnier de asemenea, căci îmi spune:

— Trebuie oprită chestia asta, e o tâmpenie.

Sunt întru totul de acord, dar, pentru a o opri, am nevoie de fluier (cel de la Peyssou) și mă scotocesc prin toate buzunarele, cu fruntea îmbrobonată de sudoare, însă nu reușesc să-l descopăr. Și-n timpul acesta, deși sunt atât de înspăimântat, îmi dau seama cât de ridicol sunt. Generalul nu mai poate comanda trupelor pentru că și-a rătăcit fluierul! Aș fi putut zbiera: Încetați focul! M-ar fi auzit până și Mietta și Catie, din cetățuia de la intrare. Dar, nu știu de ce, în momentul acela mi se pare foarte important să fac totul conform regulilor.

În sfârșit, găsesc prețioasa relicvă. Nu e niciun mister, se află acolo unde am pus-o, în buzunarul de la piept al cămășii. Trei fluierături scurte, repetate după un interval de câteva secunde, reduc la tăcere puștile noastre.

Totuși, fluierul meu a trezit, probabil, un ecou în sufletul de soldat al lui Vilmain, căci de pe meterezul

unde stau chircit îl aud cum zbiară la oamenii lui: *În ce trageți*, *dobitocilor*?

În momentul ăsta, de o parte și de alta, după dezlănțuirea de mai înainte, se așterne tăcerea. O tăcere de moarte ar fi prea mult spus, căci nimeni nu a fost atins. Prima fază a luptei, luând forma unei farse, se încheie printr-o stare de imobilitate. Nu simțim deloc nevoia să ieșim din Malevil în urmărirea inamicului, și nici acesta n-are chef să înfrunte gloanțele noastre, ivindu-se printr-o spărtură cu un diametru de un metru și cincizeci.

Cele ce urmează nu le-am văzut eu. Mi le-a povestit comandoul din afară.

Hervé și Maurice sunt disperați. În amplasarea cazematei se făcuse o greșeală. Căci de acolo ai o foarte bună perspectivă asupra flancului celor ce circulă pe drumul Malevil-ului atunci când sunt în picioare. Dar, de îndată ce stau culcați, așa cum e cazul, nu se mai văd. Dispar complet în spatele taluzului acoperit cu iarbă al drumului. Așadar, Hervé și Maurice nu pot să tragă. În afară de asta, chiar presupunând că vreun inamic s-ar ridica în picioare, ei nu știu dacă trebuie să tragă, deoarece pușca lui Colin tace.

Cât despre Colin, el e minunat plasat. Stă cu fața spre Malevil și are în fața ochilor drumul ce urcă până la îngrăditură, îi distinge perfect pe asediatorii culcați pe burtă de-a lungul falezei. Iar când Vilmain, în urma fluieratului meu, se ridică într-un cot și strigă: *În ce trageți*, *dobitocilor*? Colin îi recunoaște, după descrierea făcută de Hervé, craniul blond, ras.

Colin se gândește, deci, să-l ucidă pe Vilmain. Ideea în sine e bună. Dar când Colin, cu zâmbetul lui șăgalnic, ne povestește cum a pus-o în aplicare, suntem cu toții îngroziți.

Lui Colin nici nu-i trece prin cap să se folosească de pușcă. Pentru a produce acel „efect de teroare”, fără zgomot și fără fum, la care ține atât de mult, se hotărăște să recurgă la arc.

Colin e scund, locul pentru tir strâmt, iar arcul mare. Colin își dă seama că nu va izbuti să-l

încordeze în această „gaură de șoarece”. Nu face nimic! Iese din groapă (lăsându-și arma acolo!). Se târăște, cu arcul în mână, vreo trei metri și dă peste un trunchi mare de castan înnegrit, în spatele căruia, ca să-i fie mai la îndemână, se ridică în picioare. Drept în picioare! Și ochește, calm, spatele lui Vilmain.

Din nefericire, Vilmain se întoarce ca să dea un ordin și săgeata, trecând foarte aproape de el, se înfige în spatele omului de alături, care e, probabil, servantul puștii antitanc, deoarece Colin vede cum îi scapă din mână două sau trei obuze mici ce se rostogolesc câțiva metri pe drumul înclinat înainte de a se opri. Rănitul scoate un urlet înspăimântător, se ridică în picioare cât e de lung (și în momentul acela îl pot vedea și cei din cazemată) și pornește pe drum în zig-zag, răsucindu-se întruna ca să-și scoată săgeata din spate. După câțiva metri cade și, trântit pe burtă, se zbate cu amândouă mâinile încleștate în pământ.

Efectul de teroare a fost, desigur, atins, dar nu e hotărâtor. Vilmain a avut timp să vadă de unde vine lovitura. Strigă un ordin. Și douăsprezece pușți, inclusiv a sa, împroașcă în același timp cu gloanțe castanul în spatele căruia Colin s-a trântit la pământ, neputând să riposteze, întrucât îl desparte o distanță de trei metri de pușca lui, iar arcul e inutilizabil, căci în poziția culcat nu-l poate încorda.

De pe metereze aud acest schimb intens de focuri, dar nu văd nimic și nici măcar nu pot spune cine asupra cui trage, deoarece comandoul din afară are aceleași arme ca și vrăjmașul. Sunt cumplit de îngrijorat, căci socotesc inegală lupta dintre cele trei pușți ale prietenilor noștri și cele douăsprezece pușți ale lui Vilmain. Vilmain, datorită superiorității lui numerice, poate manevra în așa fel încât să-i înconjoare pe ai noștri. Și noi nu putem face nimic ca să-i ajutăm, decât dac-am ieși din Malevil, ceea ce ar fi o nebunie.

Pentru cei din cazemată inamicul continuă să rămână invizibil. Și cum nu l-au văzut nici pe Colin

ieșind din groapa sa, se întreabă de ce s-o fi îndârjit Vilmain asupra lăstărișului și nu înțeleg de ce arma lui Colin tace, când ei știu – în orice caz Hervé știe, căci el a săpat-o împreună cu Jacquet – că din groapa individuală se vede perfect drumul spre Malevil.

Dar cel mai îngrijorat dintre toți e, bineînțeles, cel interesat. Își dă seama că n-are nicio șansă de scăpare. E complet izolat în spatele trunchiului înnegrit al castanului, la șaptezeci de metri de dușman, fără pușcă și având orice retragere tăiată de tirul care-l înconjoară. Aude gloanțele puștilor 36 cum se izbesc cu un zgomot surd de trunchiul copacului care-l adăpostește, făcând să zboare așchii din scoarța acestuia, chiar în jurul capului lui. Se hotărăște. Așteaptă un moment de acalmie pentru a sări în groapa pe care o vede căscându-se la numai trei metri de el, cu pușca rezemată cu grijă de fașine. Dar momentul de acalmie nu vine și, când nu lovesc castanul, gloanțele îi țiuie pe la urechi, ba în stânga, ba în dreapta, cu o precizie înfricoșătoare. E singura dată în viața mea, va spune, când aș fi vrut să fiu și mai mic decât sunt.

După cum ne-au relatat prizonierii, Vilmain s-a arătat la început foarte înfricoșat atunci când, după ce săgeata lui Colin i-a ucis servantul, și-a dat seama că are un dușman în spate. Dar cum acest inamic nu riposta la focul lui, a înțeles că este dezarmat și a hotărât să-l scoată din spatele copacului. Trimite doi dintre cei vechi să se cațăre până la colină și să ia adversarul din dreapta, în timp ce patru dintre cei mai buni trăgători au să-l țintuiască mai departe la pământ prin tirul lor. Dar nici nu apucă cei doi să urce câțiva metri, că-i și cheamă înapoi. Mi-a venit și mie rândul. *Pe gagiul ăsta o să-l ciuruiesc chiar eu*. Și se ridică. Fără îndoială, vrea, printr-un succes ușor, să-și recapete ascendentul asupra celor vechi, întrucât luarea Malevil-ului nu se anunță prea ușoară.

Se ridică și, prin faptul că toți ceilalți sunt culcați, silueta lui are deodată un aspect eroic. Cu pas dezinvolt și legănat, având pușca în mână și pistolul

la centură, o ia în jos pe drum pentru a cădea în spatele lui Colin Nu are nevoie de prea multă îndrăzneală, deoarece Colin nu ripostează, iar ieșindul falezei îl pune la adăpost de împușcăturile noastre.

Până atunci Hervé și Maurice nu-l putuseră vedea pe Vilmain, așa cum nu-i vedeau nici pe oamenii lui, dar de îndată ce se ridică și pornește legănându-se pe drum, afectând suplețea felină a luptătorului încercat, devine pentru ei o țintă perfectă. Hervé, care continuă să aștepte semnalul lui Colin, îl observă (mai târziu ne va imita perfect mersul lui) și nu face nicio mișcare. Dar Maurice, care nutrește împotriva lui Vilmain o ură rece, pune imediat arma la ochi, urmărindu-i cu capătul țevii înaintarea nonșalantă și, când îl vede oprindu-se în loc și ducându-și arma la umăr, îl ochește la tâmplă și trage.

Vilmain se prăbușește cu craniul zdrobit, ucis de recrutul pe care, cu o lună înainte, îl învățase regulile de tragere în picioare, rezemat. Focul împotriva lui Colin încetează și Colin sare în groapă. Aici își regăsește pușca 36. Bine camuflat și bine apărat, începe să tragă. E un excelent trăgător, rapid și precis, așa că ucide doi oameni, unul după altul.

În câteva secunde, situația s-a schimbat. Jean Feyrac, care, oricum, ne vor spune prizonierii, nu se arătase entuziasmat de expediția împotriva Malevil-ului, dă semnalul de retragere. E o retragere, nu o debandadă. O ploaie de gloanțe se abat asupra gropii lui Colin, silindu-l să-și aplece capul și când îl ridică din nou inamicul dispăruse. Totuși, a avut timp să ia pușca antitanc, obuzele și armele celor uciși.

Colin lansează un triumfător țipăt de cucuvea. Niciodată o cucuvea nu mi-a făcut atâta plăcere. Îmi anunță că dușmanul a luat-o la fugă și că cel puțin Colin este nevătămat.

Îi spun lui Thomas să deschidă poarta și cobor atât de repede scara zidului de apărare, încât e cât p-aci să cad și trebuie să fac un salt peste ultimele cinci

trepte. Aterizez greoi și dau fuga spre Maternitate, cu Meyssonnier pe urmele mele. Îi strig peste umăr:

— Ia-o pe Mélusine!

În timp ce alerg, las în jos piedica de siguranță și pun arma în bandulieră. Evelyne, care mi-a auzit vocea, apare cu Morgane de frâu, în ușa Maternității. O iau și eu pe Amarante de hățuri, dar o găsesc atât de enervată, încât încerc să-mi stăpânesc nervii. Stau o clipă să-i vorbesc și s-o mângâi. La început nu-mi face greutăți. Dar când ajunge la ceea ce rămăsese din îngrăditură, adulmecă și se oprește brusc, proptindu-se pe picioarele de dinainte, încordându-și grumazul cu capul sus și scuturându-și coama bălaie. Sudoarea îmi șiroiește pe obraji. O cunosc pe Amarante cu încăpățânarea ei!

Spre marea mea mirare și spre marea mea ușurare, după ce trag de câteva ori ușurel de hățuri și plesnesc de două sau trei ori din limbă, cedează. De îndată ce trece Amarante, celelalte două iepe o urmează fără împotrivire.

Abia am vreme să-i număr pe cei patru morți și să constat că inamicul le-a luat armele și le-a dus cu sine, când, în același timp, cei trei din comandoul din afară se și năpustesc. Iată-i, roșii, gâfâind, tulburați. Îi îmbrățișez, dar n-am timp de povești și de înduioșări. Îl ajut pe Maurice să încalece pe crupa calului în spatele lui Meyssonnier și pe Hervé, care mi se pare mult mai greu, să încalece în spatele lui Colin și observ că, în afară de pușca lui 36, Colin poartă arcul în bandulieră. Pare uriaș de-a curmezișul trupului său mic și îi depășește cu mult capul.

— Lasă arcul! O să te stânjenească în lăstăriș.

— Nu, nu, răspunde Colin, stacojiu de mândrie.

În clipa când să încalec îmi dau seama că am uitat să luăm curele de priponit caii. Cât timp ar trebui să pierdem ca să mergem după ele!

— Evelyne, vino cu noi!

— Eu?

— Ai să păzești caii.

E atât de încântată, că se transformă într-o stană de piatră. O apuc de mijloc și aproape o arunc pe spinarea Amarantei, apoi săr în șa în spatele ei. De îndată ce o iau pe poteca din pădure, mă întorc și, cu mâna sprijinită pe crupa Amarantei, îi șoptesc lui Colin:

— Atenție la arc. Vom merge la galop!

— Dar ce-ți închipui? îmi răspunde cu un aer cum nu se poate mai viril și mai victorios.

În momentul acela încă nu știu ce contribuție a avut la luptă, dar, după aerul lui, bănui c-a fost considerabilă.

Amarante n-a fost scoasă de două zile și nu se lasă rugată pentru a se așterne la drum cu picioarele ei lungi. Simt între genunchi forța magnifică a demarajului ei, iar pe frunte adierea răcoroasă a cursei. Evelyne, strânsă de brațele mele, se afundă într-o stare de fericire. Se ține excelent, abia atingând oblâncul șeii și când, pentru a evita vreo ramură de copac, mă aplec înainte se curbează sub greutatea mea, deplasându-și mâinile și lăsându-le ușor pe grumazul Amarantei. Coama iepei flutură în vânt și părul lung al Evelynei, având aproape aceeași nuanță de blond, flutură și el, învăluindu-mi gâtul. Nu se aude niciun zgomot, numai ritmul surd al copitelor lovind pământul și foșnetul frunzelor pe care pieptul Amarantei le dă la o parte și care mă plesnesc peste față. Amarante galopează și în urma ei vin, mai greoi, căci poartă în spinare o povară mai mare, Morgane și Mélusine. Ele două constituie perfecțiunea mecanică. Amarante însă e foc, sânge, beția spațiului. Împreună cu ea formez un singur tot, devin și eu cal, mișcările ei sunt și ale mele, mă ridic și mă las în jos în același ritm cu spinarea ei, Evelyne urmând cadența, ușoară ca un fulg. Și încerc un sentiment nemaipomenit de viteză, de plenitudine și de forță. Galopez, simțind lipit de trupul meu trupul micuț al Evelynei, galopez drept înainte, spre nimicirea vrăjmașului, securitatea Malevil-ului, cucerirea târgului La Roque. În clipa asta nici vârsta,

nici moartea nu mă pot atinge. Galopez. Îmi vine să chiui de bucurie.

Îmi dau seama că le-am lăsat prea mult în urmă pe celelalte două iepe. Mă tem că, dacă nu-și mai văd conducătorul, au să ne dea de gol începând să necheze. La un urcuș încerc s-o las din nou la pas pe Amarante. Nu-i ușor, căci nu vrea decât să continue să frământe pământul cu cele patru picioare viguroase ale ei. Când ajung în vârf, poteca face o cotitură în unghi drept și, tot pentru ca iepele care vin în urmă să n-o piardă din ochi pe Amarante, mă opresc. La dreapta, ferigile uriașe se înalță deasupra capului meu și printre frunzele lor dantelate zăresc, mai întâi la foarte mare distanță în jos, serpentinele cenușii ale drumului spre La Roque și, deodată, profilându-se pe cea mai îndepărtată cotitură a șoselei, înșirați de-a lungul ei, mergând cu pas grăbit, dar începând să se distanțeze între ei, pe oamenii lui Vilmain. Unii dintre ei duc câte două puști.

Colin și Meyssonnier sosesc, le fac semn să tacă și, cu mâna, le arăt grupul. Ne ținem respirația și, printre ferigi, îi privim câteva secunde în tăcere pe oamenii pe care avem să-i ucidem.

Meyssonnier o duce pe Mélusine lângă Amarante și, aplecându-se, îmi spune cu o voce abia auzită:

— Dar nu-s decât șapte. Ce s-a întâmplat cu al optulea?

E adevărat. Număr, nu sunt decât șapte.

— A rămas în urmă, probabil.

Pornesc din nou cu Amarante la galop, de data asta într-un galop mai potolit. Și o țin așa o bună bucată de timp, deoarece în pauza făcută am observat că cele două iepe albe suflau din greu. De altfel, beția cursei se sfârșise pentru mine. Victoria nu mai are caracterul de exaltare abstractă care-i dă farmecul. Acum are înfățișarea acelor bieți oameni care transpiră și trag din greu la drum.

Pe poteca din pădure dau peste ultimul meu reper. Îl zăresc în momentul când îl rup. Am ajuns.

— Evelyne, vezi luminișul ăsta mic? Acolo vei păzi caii.

— Pe toți trei? Nu se pot lega hățurile?

Fac nu cu capul. Cele două iepe ni se alătură, iar cei patru călăreți descălecă. Le arăt lui Colin și lui Meyssonnier cum să le înnoade hățurile în jurul grumazului pentru ca animalele să nu se împiedice în ele.

— Le lași să umble libere? întreabă Meyssonnier.

— N-or să se ducă departe. Nu se îndepărtează ele de Amarante, iar pe Amarante o va ține Evelyne. Colin, să le arăți tu unde este locul.

Pleacă și eu mai zăbovesc pentru a o sfătui pe Evelyne ca, în cazul când Amarante nu mai poate fi ținută în loc, să o încalece și să o plimbe la pas și în cerc.

— Pot să te pup, Emmanuel?

Mă aplec și în momentul acela Amarante, asta-i joaca ei favorită, mă împinge cu capul în spate. Cad peste Evelyne, mai exact pe coate. Suntem și unul și altul atât de încordați, încât nici nu ne trece prin gând să râdem. Mă ridic. Evelyne de asemenea. Nu a lăsat hățul din mână. Fața îi este îmbătrânită de groază.

— Nu-i omorî, Emmanuel, îmi șoptește. Le-ai promis în afișul tău că-i lași în viață.

— Ascultă-mă, Evelyne, îi spun cu o voce pe care abia reușesc să mi-o controlez, ei sunt opt și au arme excelente. Dacă atunci când îi văd le strig: predați-vă! ar putea foarte bine să prefere să se bată. Și dacă se bat, există șansă ca unul dintre cei de la Malevil să fie rănit sau ucis. Vrei să mă expun la acest risc?

Lasă capul în jos și nu răspunde. O părăsesc fără s-o sărut, dar după câțiva metri mă întorc și-i fac un semn la care îmi răspunde imediat. Stă în picioare, în poieniță, cu o mică pată de soare în păr, cu „pumnalul” atârnându-i la cordon, mică și plăpândă în mijlocul acestor animale uriașe, ale căror crupe le văd fumegând. Un tablou pașnic ce-mi strânge inima în momentul când eu mă pregătesc să comand acel măcel.

Grupul mă așteaptă pe o linie perpendiculară cu drumul. Le amintesc consemnele. Să nu tragă înainte de a auzi un fluierat lung. Încetarea focului la trei fluierături scurte. Le reamintesc și dispozitivul. Cei doi copaci de care e legată sârma și proclamația mea fiind cam pe la mijlocul liniei drepte, Colin și cu mine avem să ne stabilim poziția la douăzeci de pași înainte de pancartă, Colin de partea cealaltă a drumului, eu de partea aceasta. Meyssonnier și Hervé se vor instala la douăzeci de metri în spatele pancartei, Meyssonnier de o parte, Hervé de cealaltă.

Executarea se face repede și în tăcere. Capcana e închisă. Cele două pante abrupte care străjuiesc drumul se află în bătaia tirului nostru încrucișat. Orice retragere e tăiată. Orice fugă înainte cu neputință.

Pot comunica din ochi cu Colin, de care sunt despărțit numai prin lățimea drumului, și îl țin pe Maurice pe lângă mine ca să-l trimit, în caz de nevoie, să-i ducă vreun mesaj lui Meyssonnier care se află cu patruzeci de metri mai jos și care, la rându-i, îl va putea transmite lui Hervé, instalat peste drum de el.

Așteptăm. Sârma de care atârnă pancarta mea e intactă, în zorii acestei dimineți, oamenii lui Vilmain, neavând clește pentru a o tăia, au trecut pe sub obstacol. Îl vor trece din nou peste câteva minute. Aici au să se întâlnească cu moartea. Nu suflă nicio adiere de vânt. Afișul meu atârnă, nemișcat și peremptoriu, barând drumul, hârtia de desen strălucește în soare. Dacă aș avea binoclul la mine, aș putea citi literele pe care le-am desenat. Mă gândesc la Evelyne. Simt că, într-adevăr, este o crudă ironie să tragi în oamenii lui Vilmain ca în niște iepuri de casă în apropierea pancartei care le promite că-i lasă în viață. Totuși, Evelyne însăși constituie unul dintre motivele pe care le am pentru a-i nimici. Pot uita ce ar fi făcut ei dacă ar fi putut pune „Malevil-ul să plătească”?

Simt pământul rece sub mine, în timp ce soarele începe să dogorască deasupra capului, a umerilor și

mâinilor mele. Maurice stă lungit lângă mine, ne atingem coatele. Are un fel de a tăcea și de a rămâne nemișcat care-mi place. Totul în el e ușor, chiar și prezența lui. Am culcat la pământ două tufișuri micuțe care ne stingheresc și așteptăm, fără să scoatem o vorbă, supraveghind șaizeci de metri de drum în linie dreaptă. Între două cotituri. Colin vede mai departe decât noi, căci e lungit la curbura celei de-a doua cotituri și, dacă se întoarce puțin, descoperă încă treizeci de metri pe care noi nu-i putem vedea.

Primul zgomot pe care-l aud mă intrigă. E un scrâșnet. Pare că urcă stăruitor spre noi. Nu e un zgomot de animal, ci mecanic. În afară de faptul că se aude intermitent, îți evocă lanțul unui puț pe care un cabestan îl înfășoară în jurul axei sale. Dar intermitența lui e regulată: scrâșnetul revine la fiecare doi timpi.

Mă uit la Maurice și ridic din sprâncene. Maurice se apleacă spre urechea mea:

— Un lanț de bicicletă?

Are dreptate. Și, gândindu-mă bine, mă întreb dacă nu e cumva bicicleta pe care Bébelle o ascunsese în apropiere de Malevil, și pe care noi am neglijat s-o recuperăm. Dacă e așa, am făcut o mare greșeală și suntem pe cale s-o plătim.

Căci nici n-am nevoie să-l întreb pe Maurice cine e cel care apare singur, la prima cotitură din josul drumului: îmi amintesc de descrierea făcută de Hervé. Îl recunosc pe individul cu sprâncenele negre care-i taie fruntea într-o singură linie neîntreruptă. E Jean Feyrac. Și, în timp ce el atacă cei șaizeci de metri de urcuș care-l despart de mine, disting țeava puștii antitanc cu reacție pe care o ține între genunchi. A legat-o de cadrul bicicletei; urcușul e anevoios, trudește din greu. Merge în zig-zag și nu e exclus să fie nevoit să descalece. Avem tot timpul.

Tot timpul pentru ce? Sudoarea îmi șiroiește pe față. Feyrac e noul șef. În plus, după cum spunea Hervé, un om hotărât și nemilos. Trebuie să-l ucid. Dar, dacă trag în el, alertez grosul trupei care vine pe

jos, la vreun kilometru în urma lui. La auzul împușcăturii mele, acești oameni ar putea să părăsească drumul, să se afunde în lăstăriș și, cine știe?, să dea de Evelyne și de cai. Oricum, dacă intră în lăstăriș, pierd avantajul poziției și-l înfrunt pe inamic cu cinci contra șapte, dar nimic nu e încă pierdut.

Așa cum prevăzusem, Feyrac coboară de pe bicicletă în dreptul pancartei și se apleacă pentru a trece pe sub sârmă. Are picioare scurte, e bondoc, cu un chip dezagreabil, închis. În timp ce-l privesc, mă gândesc cu groază la masacrul de la Courcejac. Și totuși am ales, îl voi lăsa să treacă, cu toate crimele lui, cu toată pușca lui antitanc. Un șef fără trupă este mai puțin periculos decât șapte oameni hăituiți care luptă pentru a-și salva pielea.

Ajunge în dreptul meu. Nu ne despart decât înălțimea pantei abrupte ce mărginește drumul. Încalecă din nou pe bicicleta lui Pougès și scrâșnetul lanțului începe iar, regulat, exasperant. Se apropie de cotitură. A venit momentul când am să-l pierd din ochi. Mâinile îmi sunt crispate pe Springfield și sudoarea îmi picură pe patul puștii.

Feyrac intră în cotitură. Nu-l mai văd. În momentul acesta totul se petrece atât de repede, încât nu-mi vine să-mi cred ochilor. De cealaltă parte a drumului, îl văd pe Colin că se ridică în picioare și, postându-se, ca la antrenament, cu piciorul stâng înainte, își încordează arcul după toate regulile și ține cu grijă. Un șuierat și, după o jumătate de secundă, zgomotul unei căzături. Nu văd nimic, dar, din locul în care se află, Colin poate vedea cotitura. Îmi face un semn bucuros cu mâna și dispare în tufișuri. Rămân stupefiat.

Nu sunt departe de a-l considera pe Colin genial și îmi spun că am dreptate să-i „trec totul cu vederea” cum mi-a reproșat Thomas. În clipa asta nu știu că sub zidurile Malevil-ului Colin își părăsise groapa și pușca pentru a-și încredința soarta armei lui favorite. Să zicem, ca să fim moderați, că făcuse o greșeală folosind-o. Dar, chiar și atunci când voi afla această

faptă, părerea bună pe care mi-o făcusem despre arc, cu prilejul expediției la Etang: o armă sigură și tăcută într-o ambuscadă, va rămâne neschimbată.

Încetul cu încetul, îmi recapăt calmul. Feyrac era, așadar, al optulea om. Nu rămăsese în urmă, cum crezusem eu. Curajos, o luase înaintea trupei în retragere. Și, după părerea mea, nu o luase cu mult înainte, căci de la Malevil la La Roque sunt mai multe urcușuri anevoioase. Feyrac n-a putut avea decât un mic avans față de ceilalți, iar eu nu mai dispun decât de câteva minute. Totuși, timpul mi se pare lung, așa cum stau trântit cu burta la pământ printre ferigi, cu Maurice lângă mine.

Iată-i. Se înșiră de-a lungul drumului, cu fețele stacojiii, transpirați, suflând din greu, cu ghetele bocănind pe asfaltul drumului. Le privesc capetele de țărani, mâinile roșii, mersul greoi: pifani sortiți să servească drept carne de tun în toate războaiele, inclusiv în acesta. Dacă Peyssou al meu ar fi aici, ar avea impresia că trage în el însuși.

Trei merg înainte, mi se pare destul de vioi. După ei, la câțiva metri, alți doi, apoi, mai departe, doi care se țin cu greu de ceilalți. Potrivit consemnelor date de mine, cei trei din fruntea coloanei și cei doi care se târăsc în coadă sunt condamnați. Cei mai puternici și cei mai slabi.

Duc fluierul la buze și-mi culc obrazul pe palul puștii. M-am înțeles cu Colin să ne încrucișăm tirul pentru a nu trage asupra aceleiași ținte. Ochesc omul aflat cel mai aproape de cealaltă parte a drumului, iar Colin pe cel dinspre partea mea. După ce aceștia doi vor fi eliminați, Maurice e liber să-și aleagă ținta. Între Meyssonnier și Hervé, postați în partea de jos a liniei drepte, există aceeași convenție ca între noi.

Aștept ca grupul din frunte să depășească pancarta. Când cei doi din mijloc ajung în dreptul ei, fluier prelung și trag. Gloanțele armelor noastre pornesc în același timp și, în detunătura comună, singura care se deosebește e cea a puștii de 22 a lui Meyssonnier al cărei pocnet mai slab și mai scurt se aude cu oarecare întârziere. Cinci oameni cad. Nu

cad dintr-o dată, ca în filmele de război, ci cu o extremă încetineală, ca în filmările cu încetinitorul. Cei doi supraviețuitori nici măcar nu se gândesc să se trântească la pământ, rămân în picioare, lipsiți de orice reflexe. Abia după două sau trei secunde ridică brațele. Era și timpul. Fluier de trei ori scurt. S-a terminat totul.

Mă întorc spre Maurice și-l întreb șoptit:

— Cine sunt tipii ăștia doi?

— Ala mic, chel și cu burtă, este Burg, bucătarul. Ăla slab e Jeannet, ordonanța lui Vilmain.

— Dintre cei noi?

— Da, amândoi.

Strig cu voce puternică, fără să mă arăt:

— Aici Emmanuel Comte, abate de Malevil. Burg! Jeannet! Adunați armele camarazilor voștri și puneți-le în dreptul pancartei.

Buimăciți și împietriți, cu mâinile tremurând, cei doi flăcăi livizi, deși pârliți de soare, tresar violent la auzul glasului meu. Ridică capul. Pe cele două talazuri care încadrează, de o parte și de alta, drumul, nu se mișcă nicio frunză. Se uită în toate părțile disperați. Privesc chiar pancarta, ca și cum glasul meu ar fi putut ieși din text. Sunt aici, în vreme ce ei tocmai mă asediaseră la Malevil! Și îi strig pe nume!

Se supun cu încetineală, gesturile le sunt șovăitoare. Unele arme sunt imobilizate sub trupurile posesorilor și, pentru a le recupera, trebuie să miște cadavrele din loc. Observ că o fac cu multă blândețe și evită să calce în sângele morților.

După ce au terminat, fluier din nou de trei ori. Mă las să alunec pe povârniș și aterizez pe drum, urmat de Maurice. Colin face și el la fel, și patruzeci de pași mai jos Hervé și Meyssonnier.

Spun scurt, „mâinile la ceafă” și prizonierii se supun. Îl văd pe Meyssonnier cum cercetează, metodic, dacă cei cinci morți sunt într-adevăr morți. Îi sunt recunoscător. Nu mi-ar fi plăcut să-mi asum această sarcină. Nimeni nu spune nimic. Deși sunt lac de sudoare, picioarele îmi sunt reci și înțepenite.

Fac câțiva pași pe drum. Nu merg prea departe. Pretutindeni sânge. Îl văd, îi simt mirosul, fad și puternic în același timp. Culoarea lui roșie mi se pare foarte luminoasă pe albastrul-cenușiu al drumului. Dar știu că nu va dura mult și își va pierde strălucirea, înnegrindu-se. De neînțeles este această specie umană. Prețiosul sânge care, în lumea dinainte, era împărțit în grupe, colectat și stocat, în timp ce, în altă parte, în aceeași perioadă, era risipit din abundență pe pământ. Mă uit la acești tineri morți. În băltoacele în care zac nu se vede nicio muscă, nicio musculiță. Frumosul sânge roșu risipit fără a fi de folos nimănui, nici măcar insectelor.

— Domnule abate, zice deodată prizonierul cel slab.

— Nu-mi mai spune domnule abate.

— Pot să las mâinile în jos? Vă rog să mă iertați, în vine să vărs.

— Du-te, băiete.

Se duce, împleticindu-se, la marginea drumului și se prăbușește în genunchi, cu brațele întinse, proptite în pământ. Îi văd spatele zguduit de sughițuri și mă simt și eu destul de îngrețoșat. Mă scutur.

— Hervé, du-te să iei bicicleta și pușca antitanc. Și vezi dacă Feyrac este mort de-a binelea.

Mă întorc spre prizonieri și le spun să lase mâinile jos și să se așeze. Au mare nevoie să stea jos. Cel mic, chel, cu burtă, e Burg, bucătarul. Ochi negri foarte vioi, un aer șiret. Cel deșelat, ai cărui nervi n-au rezistat, e Jeannet. Se uită amândoi la mine cu un respect superstițios.

Aflu multe lucruri. Armand a murit ieri dimineață de pe urma loviturii de cuțit primite. De îndată ce s-a instalat la castel, Vilmain a dat-o afară pe Josepha: nu voia să fie servit de o femeie. Burg gătea și Jeannet servea la masă. Când a venit Vilmain, Gazel a părăsit și el castelul, dar din propria lui dorință. Era revoltat de asasinarea lui Lanouaille.

Nu-mi vine să-mi cred urechilor. Le cer să repete această informație. Bravo pentru acest clovn

asexuat! Cine și-ar fi putut închipui că va da dovadă de atâta curaj?

— Nu era vorba numai de asta, zice Burg. Mai era și că Gazel nu încuviința „excesele”.

— Excesele?

— Păi violurile, îmi răspunde Burg. Așa le spunea el.

Hervé se întoarce împingând bicicleta de care e legată pușca antitanc. Deasupra bărbuței lui negre, obrajii îi sunt livizi, trăsăturile încordate. Sprijină bicicleta de taluz, lasă jos una din cele două puști pe care le poartă și se apropie.

— Feyrac nu-i mort, spune cu o voce fără niciun timbru. Are dureri mari. Mi-a cerut apă.

— Și?

— Ce să fac?

Îi privesc.

— Foarte simplu. Iei mașina, te duci la Malejac, telefonezi, chemi clinica și ceri o ambulanță. Iar duminica viitoare, mergem să-i ducem portocale.

Ciudat, deși sunt furios, pe măsură ce rostesc aceste cuvinte de altădată, mă învăluie tristețea.

Hervé lasă capul în jos și, cu vârful ghetei, râcâie gudronul șoselei.

— Asta nu-mi prea place, zice cu o voce sugrumată.

Maurice se apropie.

— Mă pot duce eu, îmi spune privindu-mă cu ochii lui negri strălucind prin tăieturile oblice ale pleoapelor.

El n-a uitat nimic. Nici pe prietenul lui, René, nici Courcejac-ul.

— Mă duc, spune Hervé, de parcă s-ar fi trezit.

Lasă să-i alunece cureaua armei de pe umăr și se depărtează cu un pas ce devine din ce în ce mai hotărât. Înțeleg foarte bine ce s-a întâmplat: Feyrac i-a cerut să-i dea să bea. Din acel moment a început să acționeze reflexul specific animalului uman. Feyrac devenea tabu. Mă întorc spre prizonieri.

— Ia să recapitulăm. Armand a murit, Josepha a fost dată afară, Gazel a plecat. Și-atunci cine a mai

rămas, la castel?

— Păi, Fulbert, zice Burg.

— Și Fulbert mânca la aceeași masă cu Vilmain?

— Păi, da.

— Cu toate că Lanouaille a fost ucis? Cu toate „excesele”? Tu, Jeannet, tu care serveai la masă…

— Fulbert, zice Jeannet, stătea între Vilmain și Bébelle, și tot ce pot să spun este că nu se lăsa mai prejos cu băutul, mâncatul și glumele.

— Făcea glume?

— Mai ales cu Vilmain. Ei doi erau prieteni buni.

Iată ceva care-mi dă o imagine cu totul nouă despre situație. Și nu numai mie. Îl văd pe Colin ciulindu-și urechile și chipul lui Meyssonnier înăsprindu-se.

— Ascultă, Jeannet, îți voi pune o întrebare importantă, încearcă să-mi spui numai adevărul. Și mai ales să nu spui mai mult decât este.

— Ascult.

— După părerea ta, Fulbert l-a împins pe Vilmain să atace Malevil-ul?

— Oh, asta, da! răspunde Jeannet fără să șovăie. Am văzut bine cum a pus treaba la cale.

— De pildă?

— Îi spunea mereu că Malevil-ul este o fortăreață așa și pe dincolo și că Malevil-ul geme de bogăție.

„Geme” e bine spus. Și, pentru Fulbert, prezenta un dublu avantaj: se descotorosea de tutela lui Vilmain în La Roque și ne stârpea pe noi, cei din Malevil. Din păcate, complicitatea lui activă cu ucigașul Vilmain rămâne greu de dovedit, căci niciun locuitor al târgului La Roque n-a fost de față la mesele unde vorbeau ei ca doi „prieteni” buni.

Se aude o împușcătură, care mi se pare foarte puternică și care, lucru ciudat, mă liniștește. Citesc aceeași ușurare în ochii lui Meyssonnier, al lui Colin și ai lui Maurice și chiar ai prizonierilor. Poate se simt mai în siguranță acum, când ultimul dintre frații Feyrac e mort?

Hervé se înapoiază. În mână poartă o centură de care e prins tocul unui revolver.

— E al lui Vilmain, precizează Burg. Feyrac l-a luat înainte de a da semnalul de retragere.

Pun mâna pe arma acestui mercenar. N-am niciun chef s-o port. Nici Meyssonnier, pe care-l consult din priviri. Dar știu pe cineva căruia acest revolver are să-i facă o nespusă bucurie.

— E al tău, Colin. Doar tu l-ai ucis pe Feyrac.

Cu tot sângele care-i năvălește în obraji, Colin își încinge foarte bărbătește centura cu revolverul în jurul taliei lui subțiri. Observ că Maurice zâmbește și ochii lui de tăciune strălucesc malițios. În clipa asta încă nu știu că el e cel care l-a ucis pe Vilmain. Iar când voi afla, am să-i fiu recunoscător că a tăcut și a fost atât de înțelegător.

Spun scurt:

— Prizonierii îi vor scotoci pe morți și vor aduna munițiile. Eu mă întorc la Malevil. Mă duc să aduc căruța. Colin vine cu mine. Iar Meyssonnier rămâne ca să comande percheziția.

Fără să-l mai aștept pe Colin, urc povârnișul și, de cum ies din raza lor vizuală, fiind înghițit de lăstăriș, încep să alerg. Ajung în poieniță. Evelyne e acolo, cu capul abia ajungând la umărul Amarantei. Ochii ei albaștri sunt ațintiți asupra mea cu o fericire care mă dă peste cap. Mi se aruncă în brațe și eu o strâng tare, foarte tare, la piept. Nu ne spunem nimic. Știm că niciunul din noi nu i-ar putea supraviețui celuilalt.

Se aud crengi trosnind și foșnet de frunze. E Colin. Mă desprind și-i spun Evelynei: tu o încaleci pe Morgane. Continui s-o privesc și să-i zâmbesc. Clipele noastre de bucurie sunt scurte, dar intense.

Mă azvârlu în șa și pe ea o las să încalece singură, lucru pe care, cu toată statura ei mică, îl face foarte repede și foarte bine, cu o agilitate ce-mi stârnește admirația, refuzând să se urce pe un trunchi aflat în apropiere pentru a reduce din distanța până la scară sau măcar să profite de pantă, așa cum face Colin. E adevărat că el e încărcat cu arme, pușca 36, arcul, o tolbă cu săgeți pe care și-o fabricase, la centură pistolul lui Vilmain și, în diagonală, binoclul meu, pe care a „uitat” să mi-l înapoieze. Cum în locul acesta

lăstărișul e stufos, la început merg la pas ca să cruț arcul lui Colin. Morgane vine în urma mea, cu capul aproape lipit de crupa Amarantei, dar Amarante, atât de crudă cu găinile, nu obișnuiește să dea cu copita în tovarășele ei. Cel mult le mușcă puțintel de umăr ca să-și demonstreze superioritatea. Simt ochii Evelynei ațintiți asupra spatelui meu. Mă răsucesc în șa și în ochii ei citesc o întrebare; îi spun:

— Am făcut doi prizonieri.

După asta o iau la galop. În apropiere de Malevil, Peyssou, pe care la început nu-l văd fiindcă e ascuns pe partea laterală a drumului, la postul avansat, răsare cu un chip îngrijorat. Îi strig: Suntem toți teferi! Când aude, scoate un urlet de bucurie, agitându-și pușca deasupra capului. Amarante, surprinsă, face un salt înapoi. Morgane o imită și, cum Mélusine sare și ea, Colin, desprins din șa, e azvârlit pe grumazul iepei unde se prinde cu amândouă mâinile de coamă. Din fericire, Mélusine se oprește când vede că celelalte două iepe stau pe loc și Colin poate să-și reia locul. Într-un mod foarte caraghios, tatonând cu fesele în spatele lui până nimerește oblâncul șeii pe care se cocoață și-apoi își dă drumul pe șa. Pufnim cu toții în râs.

— Mare nătărău mai ești, spune Colin, vezi ce era să faci!

— Păi, na, spune Peyssou cu gura până la urechi, eu credeam că știi să te ții în șa.

Râd atât de tare, încât prefer să descalec. E un râs copilăresc, care mă duce cu treizeci de ani în urmă, așa cum mă duc și loviturile și ghionții lui Peyssou care, de îndată ce mă are la îndemână, tabără asupra mea ca un câine mare ce nu-și cunoaște forța. Îl ocărăsc și eu, căci nu-și dă seama, ticălosul, că mă doare când mă lovește cu lăboaiele lui uriașe. Din fericire, Catie și Mietta, care vin în goană pe șosea, mă smulg afecțiunii lui. Ți-am recunoscut râsul, îmi spune Catie. De pe meterez ți l-am recunoscut! Mă îmbrățișează. E, desigur, o manifestare mai blândă, ba chiar plăcută. Cât despre Mietta, e topită. Bietul meu Emmanuel, spune Menou câteva minute mai

târziu frecându-și buzele uscate de obrazul meu. Spune „bietul” de parc-aș fi murit. Jacquet mă privește fără un cuvânt, ținând în mână cazmaua cu care sapă groapa celor patru dușmani uciși, iar Thomas, în aparență netulburat, îmi spune: am recuperat încălțămintea, e încă bună. Am deschis un raion special la magazie.

Falvina e toată o apă. Lacrimile îi șiroiesc pe toate părțile, ca untura topită la soare. Nu îndrăznește să se apropie, amintindu-și bruftuluiala mea din ajun. Iar eu, îndreptându-mă spre ea, îi dau un pupic scurt și generos, atât mă simt de fericit că mă aflu din nou la Malevil, în mijlocul comunității, în găoacea noastră familială.

— Șase uciși și doi prizonieri, anunță micul Colin mergând cu pași mari, cu mâna pe tocul revolverului.

— Povestește, Emmanuel! zice Peyssou.

Ridic brațele, continuându-mi drumul.

— Nu-i timp! Plecam înapoi chiar acum. Tu, bineînțeles, Thomas și Jacquet mergeți cu mine. Colin rămâne și preia comanda Malevil-ului. Ați mâncat? întreb, întorcându-mă spre Peyssou.

— N-am avut încotro, spune el, ca și cum l-aș fi dojenit.

— Ați făcut foarte bine. Menou, pregătește șapte sandvișuri.

— Șapte? De ce șapte? se zborșește Menou.

— Colin, eu, Hervé, Maurice, Meyssonnier și cei doi prizonieri.

— Prizonierii, spune Menou, doar n-ai de gând să hrănești și liftele astea!

Jacquet roșește, ca de fiecare dată când se face vreo aluzie la condiția în care s-a aflat și el.

— Fă cum ți-am spus. Jacquet, tu înhamă-l pe Malabar la căruță. Nu luăm cai, numai căruța. Evelyne, tu și cu Catie să scoateți șeile de pe iepe. Eu mă duc să-mi dau cu puțină apă pe față.

Dar nu-mi dau numai cu puțină apă. Fac un duș, mă spăl pe cap și mă bărbieresc. Toate astea în viteză. Și, totodată, în vederea intrării mele în La

Roque, fac unele eforturi. Renunț la pantalonii vechi de călărie și la cizmele uzate pe care nu le mai lăsasem din ziua evenimentului și mă îmbrac cu pantalonii albi pe care-i purtam la concursurile hipice, cu niște cizme noi sau aproape noi, și cu o cămașă albă cu guler pe gât. Când îmi fac din nou apariția în prima incintă, sunt imaculat și strălucitor. Șocul este atât de puternic, încât Evelyne și Catie ies din Maternitate cu țesalele și șomoioagele de paie în mână, Mietta vine în fugă și-și manifestă admirația prin semne. Se trage de o șuviță de păr și se ciupește de obraz (am părul curat și obrazul bine bărbierit). Cu mâna își apucă bluza, iar cealaltă mână o face pumn și o desface de câteva ori (ce cămașă frumoasă, de o albeață strălucitoare). Își cuprinde talia cu mâinile și o strânge (pantalonul meu de călărie mă subțiază) și chiar (gest viril indescriptibil) mă avantajează. Cât despre cizme, deschide și închide pumnul de mai multe ori: gestul acesta, care simbolizează razele soarelui, vrea să spună că cizmele mele strălucesc, ca de altfel (a se vedea mai sus) și cămașa. În sfârșit, își face mănunchi degetele de la mâna dreaptă și le duce la buze de mai multe ori (cât de frumos ești, Emmanuel!) și, în cele din urmă, mă sărută.

Și bărbații tabără pe mine cu tot felul de glume proaste. Grăbesc pasul. Totuși mai înghit câteva. Îndeosebi Peyssou, cu pachetul de sandvișuri sub braț, mă urmează spunându-mi că, așa ferchеș cum sunt, ai zice că mă duc la prima comuniune.

— Adevărat, spune Catie, dacă te-aș fi văzut așa în La Roque, nu pe Thomas l-aș fi luat de bărbat, ci pe tine!

— Am scăpat ieftin! îi răspund bine dispus, sărind în căruță și pregătindu-mă să mă așez.

— Stai! Stai! strigă Jacquet, venind fuga spre mine cu un sac vechi sub braț. Îl împăturește și-l pune pe locul meu ca să nu mă murdăresc stând direct pe banchetă. Toți cei de față izbucnesc în râs, iar eu îi zâmbesc lui Jacquet ca să nu se piardă cu firea.

Colin, care la început a râs împreună cu ceilalți, acum stă deoparte și are o mutră tare jalnică. Îmi amintesc deodată, în timp ce Malabar pornește spre Z A.A., că așa eram îmbrăcat, ca și acum, cu o săptămână înainte de ziua evenimentului, când, după terminarea unui concurs hipic, l-am poftit la restaurant împreună cu nevasta lui. Erau foarte legați unul de celălalt, după cincisprezece ani de căsătorie, și se țineau de mână pe sub masă în timp ce eu comandam meniul. La masă mi-a povestit cât de mult îl îngrijorează Nicole (10 ani), care făcea câte o anghină în fiecare lună, și Didier (12 ani), care stătea prost cu ortografia. Iar acum, toate astea nu mai sunt decât o mână de cenușă, închisă într-o cutioară împreună cu rămășițele familiei Peyssou și ale familiei Meyssonnier.

— Colin, îi spun cu glas puternic, nu-i nevoie să mă așteptați. Povestește-le tu. Un singur consemn: nimeni nu iese din Malevil în lipsa noastră. În rest, tu comanzi.

Are aerul că se trezește din somn și face un semn cu mâna, dar rămâne pe loc în timp ce Evelyne, Catie și Mietta aleargă pe lângă căruță pe drumul Malevil-ului, după ce am trecut prin poarta spartă a îngrăditurii. În tropotul copitelor lui Malabar și în scrâșnitul roților, îi strig Miettei să aibă grijă de Colin, pe care îl năpădise tristețea.

Jacquet, în picioare, ține hățurile. Thomas stă lângă mine. Peyssou, în față, iar picioarele lui lungi aproape că le atinge pe ale mele.

— Am să-ți spun ceva care o să te uimească, începe Thomas. Am examinat actele lui Vilmain. N-a fost nicidecum ofițer, ci contabil!

Încep să râd, dar Thomas rămâne impasibil. Nu vede nimic de râs aici. Faptul că Vilmain a mințit în legătură cu identitatea lui i se pare o crimă ce se adaugă la celelalte. Mie nu. Nici nu sunt prea mirat. De mai multe ori am avut impresia, ascultând povestirile lui Hervé, că Vilmain exagera, că limbajul lui era forțat. Dar când mă gândesc! Un

preot fals, un parașutist fals. Câți impostori! Oare noii epoci îi datorăm asta?

Thomas îmi întinde legitimația de serviciu. Îmi arunc ochii asupra ei și o bag în portofel; la rândul meu, le povestesc ce contribuție a avut Fulbert în primejdiile prin care am trecut. Peyssou scoate o exclamație. Iar Thomas strânge din dinți fără să spună o vorbă.

La locul ambuscadei îi găsim pe Meyssonnier, Hervé, Maurice și prizonierii. Îi luăm în căruță, împreună cu puștile, cu pușca antitanc, cu munițiile și bicicleta. Nouă oameni reprezintă o greutate chiar și pentru Malabar al nostru, și când urcușul e mai greu coborâm toți, în afară de Jacquet, pentru a-l ușura. Profit de acest răgaz și le explic care e planul meu.

— Mai întâi o întrebare, Burg. Oamenii din La Roque au ceva să vă reproșeze, ție și lui Jeannet?

— Ce-ar avea să ne reproșeze? întreabă Burg, cu o urmă de indignare în glas.

— De unde vrei să știu. Brutalități, „excese”.

— Am să-ți spun, zice Burg strălucind de virtute. Brutalitatea nu-i genul meu și nici al lui Jeannet. Cât despre rest, am să-ți spun și asta, adaugă el cu o bruscă izbucnire de sinceritate, nici măcar n-am avut prilejul. Pentru Vilmain, eram unul dintre cei noi, și ăștia n-aveau niciun drept. Dacă, să zicem, aș fi vrut și eu să fac un „exces, ăi vechi m-ar fi bătut.

Trăgând cu urechea. Îl aud pe Peyssou, în spatele meu, cum îl întreabă pe Meyssonnier ce vrea să spună cu asta, că face un „exces”.

Continui:

— Altă întrebare: în La Roque, poarta dinspre sud este păzită?

— Da, spune Jeannet. Vilmain a pus de strajă un flăcău din La Roque, unul pe nume Fabre, Fabre și nu mai știu cum.

— Fabrelâtre?

— Da.

— Cee? întreabă Peyssou care, auzindu-mă râzând, se apropie.

Repet. Râde și el.

— Și i s-a dat o pușcă lui Fabrelâtre?

— Da.

Râsetele se întețesc. Reiau:

— Nu-i nicio problemă. Când ajungem la La Roque, nu se arată decât Burg și Jeannet. Ei vor cere să li se deschidă. Îl dezarmăm pe Fabrelâtre și Jacquet rămâne să-i păzească, și pe el, și pe Malabar.

Fac o pauză.

— Și aici începe farsa, zic, făcându-i cu ochiul, cu un aer zâmbitor, lui Burg.

El îmi întoarce zâmbetul. E încântat de această complicitate stabilită între el și mine. Un semn bun pentru viitor. Mai ales că mă întrerup ca să deschid pachetul adus de Peyssou și să împart sandvișurile. Burg și Jeannet sunt impresionați de turtă, și îndeosebi Burg, în calitatea lui de bucătar.

— Voi coaceți pâinea asta? întreabă Burg plin de respect.

— Da păi cum! spune Peyssou. Noi la Malevil știm să facem de toate, facem pe brutarul, pe zidarul, pe tâmplarul, pe instalatorul. Ba chiar Emmanuel face foarte bine pe preotul. Eu sunt zidarul, adaugă el cu modestie.

Nu va vorbi, firește, despre înălțarea meterezului, dar văd bine că se gândește la el și că simte ceva cald învăluindu-i inima la gândul că va lăsa această capodoperă veacurilor ce au să vină.

— Totul e drojdia, spune Jacquet, amestecându-se în vorbă, cocoțat pe căruța lui. În curând n-o să mai avem.

— E o grămadă la castelul din La Roque, spune Burg fericit să ne facă un serviciu.

Mușcă cu dinții lui puternici și albi din sandviș și începe să-și facă socoteala că n-a nimerit într-o casă proastă.

— Iată planul, spun. După ce Fabrelâtre este neutralizat, în La Roque intră numai Burg și Hervé cu arma atârnată pe umăr. Se vor duce să-l caute pe Fulbert și-i vor spune: Vilmain a luat Malevil-ul. L-au capturat pe Emmanuel Comte și ți-l trimit.

Trebuie să-l judeci imediat în prezența tuturor locuitorilor din La Roque întruniți la capelă.

Reacțiile sunt diferite: Peyssou, Hervé, Maurice și cei doi prizonieri au un aer amuzat. Meyssonnier mă întreabă din priviri. Thomas dezaprobă. Jacquet se răsucește în căruța lui și mă privește; îi este teamă pentru mine.

Continui:

— Vă asigurați că toată lumea este adunată în capelă și veniți să mă luați de la poarta din sud. Atunci apar singur și fără armă, înconjurat de Burg, Jeannet, Hervé și Maurice, cu puștile atârnate pe umăr. Și procesul începe. Hervé, fiindcă tu vei fi considerat purtătorul de cuvânt al lui Vilmain, va trebui să-mi dai posibilitatea să mă apăr și să-i lași să vorbească pe cei din La Roque care vor vrea să intervină.

— Ei, și noi? zice Peyssou, mâhnit la gândul c-o să piardă acest spectacol.

— Voi o să interveniți la sfârșit, când o să vină Maurice să vă cheme. O să veniți toți patru și-o să-l aduceți cu voi și pe Fabrelâtre. Ai avut grijă să iei o frânghie ca să-l priponești pe Malabar, Jacquet?

— Da, răspunde Jacquet, cu o privire plină de teamă.

Vorbesc mai departe:

— L-am ales pe Burg pentru că, în calitatea lui de bucătar, e cunoscut de Fulbert, iar pe Hervé l-am ales din pricina talentului actoricesc. Hervé va fi singurul care va vorbi. În felul acesta veți fi siguri că n-o să vă contraziceți unul pe altul.

Urmează un moment de tăcere. Hervé își mângâie cu un aer competent barba ascuțită. Îmi dau seama că a și început să-și repete rolul.

— Acum puteți să urcați, ne spune Jacquet, oprindu-l pe Malabar.

— Voi, ceilalți, duceți-vă, spun făcând cu brațele un gest care-i cuprinde pe cei noi și pe prizonieri. Vreau să stau de vorbă cu tovarășii mei.

Văd că e pe cale să apară un abces, Thomas și vreau să-l sparg înainte de a se coace. Las căruța să

ne-o ia înainte cu vreo zece metri. Thomas păşeşte la stânga mea, Meyssonnier la dreapta, Peyssou la dreapta lui Meyssonnier. Mergem toţi într-un rând.

— Ce înseamnă circul ăsta? întreabă Thomas cu o voce şoptită şi furioasă. La ce bun toate astea? E complet inutil, n-avem decât să-l înşfăcăm pe Fulbert de ceafă, să-l punem la zid şi să-l împuşcăm.

Mă întorc spre Meyssonnier.

— Eşti de acord cu această analiză a situaţiei?

— Depinde, zice Meyssonnier, de ce-o să facem la La Roque.

— O să facem ce-am spus: o să luăm puterea.

— Aşa mă gândeam şi eu, spune Meyssonnier.

— Oh, nu pentru că asta m-ar atrage, dar trebuie. Slăbiciunea târgului La Roque contribuie la slăbirea noastră, constituie o permanentă primejdie pentru noi. Prima bandă venită poate să pună mâna pe el şi să-l folosească drept o bază pentru a ne ataca.

— În plus, spune Peyssou, au pământuri foarte bune ăştia din La Roque.

M-am gândit şi eu la acest lucru. Dar nu l-am spus. N-aş vrea ca Thomas să mă acuze de lăcomie. Nimic n-ar fi mai puţin adevărat. Pentru mine problema se pune din punctul de vedere al securităţii şi nu al posesiunii. În câteva luni, m-am dezbărat de orice sentiment de proprietate personală. Nici nu-mi mai amintesc că Malevil-ul mi-a aparţinut cândva. Lucrul de care mă tem e ca nu cumva un şef puternic să pună într-o bună zi stăpânire pe târg, iar bogăţia pământurilor să devină o condiţie a puterii. Nu vreau un vecin care să ne poată înrobi. Nu vreau nici să înrobesc La Roque. Vreau o uniune între două comunităţi gemene care să se ajute şi să se sprijine una pe alta, fiecare dintre ele păstrându-şi propria-i personalitate.

— În cazul ăsta, spuse Meyssonnier, nu-l putem împuşca pe Fulbert.

— Dar de ce? întreabă Thomas agresiv.

— Trebuie să ne ferim să luăm puterea prin vărsare de sânge.

Intervin.

— Și în special sângele unui preot.

— E un fals preot, spune Thomas.

— N-are importanță, din moment ce există oameni care-l consideră adevărat.

— Să admitem, zice Thomas. Dar tot nu înțeleg motivul înscenării pe care o plănuiești tu. Nu-i o treabă serioasă, asta e teatru!

— Teatru. Dar care are un scop precis: să-l facem pe Fulbert să dea în vileag în fața tuturor locuitorilor din La Roque complicitatea lui cu Vilmain. Lucru pe care-l va face cu un cinism cu atât mai mare, cu cât va crede că se află pe o poziție de forță.

— Ei, și?

— E o mărturie de care ne vom sluji împotriva lui, făcându-i un contra-proces.

— Dar fără să-l condamnăm la moarte?

— Nimic nu mi-ar face mai multă plăcere, crede-mă, dar ți s-a spus, nu se poate.

— Atunci?

— Știu și eu, izgonirea.

Thomas se oprește și ne oprim și noi odată cu el, lăsând căruța să ne-o ia și mai mult înainte.

— Și pentru asta, spune el cu glas scăzut și indignat, numai pentru a-l izgoni o să-ți dai tu viața pe mâna acestor patru tipi pe care nici nu-i cunoști ca lumea? Niște oameni din banda lui Vilmain!

Îl privesc. Înțeleg. În sfârșit, adevăratul motiv al ostilității lui față de „teatrul” meu. În fond, e același cu cel al lui Jacquet. Se teme pentru mine. Ridic din umeri. După părerea mea, riscul acesta nu există. Începând de ieri, Hervé și Maurice au avut nenumărate prilejuri de a ne trăda. N-au făcut-o, au luptat alături de noi. Cât despre ceilalți doi, n-au decât un singur gând: să se integreze cât mai repede cu putință în comunitatea noastră.

— Ei vor fi înarmați, pe când tu, nu.

— Hervé și Maurice își vor păstra puștile lor 36 și încărcătoarele pline. Burg și Jeannet vor primi puști, dar nu și muniții. Iar eu, am asta.

Și scot din buzunar micul revolver al unchiului, pe care m-am gândit să-l iau din sertarul biroului, când

mi-am schimbat hainele. E o jucărie. Obișnuit cum sunt, de când cu lovitura de la Rhunes, să port întotdeauna o pușcă pe umăr, fără o armă m-aș simți gol. Iar pe Thomas arma aceasta, oricât e de mică, îl liniștește. Îmi dau seama.

— Eu, spune Meyssonnier, care a rumegat întreaga problemă, trecând-o pe rând prin toate sertărașele creierului, cred că-i o idee bună. Cum Josepha și Gazel au plecat din castel, locuitorii din La Roque nu știu că Fulbert era trup și suflet cu Vilmain. Și numai prin faptul c-o să accepte să te condamne, o să le dovedească acest lucru. Asta-i, reia Meyssonnier cu un aer serios și competent. E un lucru bun, până la urmă. Îl vom sili pe inamic să-și dea arama pe față.

• CAPITOLUL XVIII

Capela în care trebuia să se desfășoare „procesul” meu era capela castelului, căci biserica din orașul de jos fusese mistuită de flăcări în ziua evenimentului. Acolo asculta familia Lormiaux liturghia de duminică, citită de un preot, prieten de-al lor, și, printr-un hatâr deosebit, erau poftite și notabilitățile din La Roque și din împrejurimi; acești aleși, împreună cu femeile și copiii, ajungeau cam la vreo douăzeci de persoane. Familia Lormiaux nu-l împărțea pe Dumnezeu cu fi-te cine.

Castelul din La Roque, așa cum am mai spus, era construit în stilul Renașterii, ceea ce, pentru cineva din Malevil, înseamnă că este foarte nou, dar capela data din secolul XII. O sală îngustă și lungă cu bolți striate de nervuri, susținute de stâlpi sprijiniți, la rându-le, de ziduri foarte groase și străpunse de deschizături nu cu mult mai mari decât niște ferăstruici pentru ochit. În semicercul în care se înscrie corul, sistemul de bolți e diferit, fiind susținut în exterior de contraforturi și în interior de mici coloane. Această parte, care se năruise pe jumătate, a fost reconstruită cu multă dibăcie de un arhitect din Paris. Căci cu bani se poate cumpăra orice, chiar și gust.

În spatele altarului (o simplă placă de marmură sprijinită pe doi stâlpi și așezată cu fața spre credincioși), familia Lormiaux a insistat să se redeschidă o ogivă care fusese zidită și să se plaseze acolo un frumos vitraliu, cu intenția ca soarele, venind din spate, să-l lumineze pe preotul ce oficia slujba. Din păcate, acești Lormiaux nu observaseră că vitraliul era orientat spre apus și că, în afară de cazul când s-ar fi săvârșit o minune, dimineața nu putea pune un nimb de slavă celui ce oficia slujba. Totuși, nimeni nu contestă utilitatea acestei ferestre, căci deschizăturile rare și înguste ale zidurilor

laterale lăsau naosul într-o penumbră de criptă. În această semiobscuritate încărcată de mister, în care mișcările credincioșilor abia se deslușeau, amintind de viitoarele umbre ce se pregăteau să devină, ei puteau cel puțin să vadă limpede altarul și speranța pe care le-o dăruia.

Sunt de față toți locuitorii din La Roque, pe cât pot eu să-mi dau seama. Căci, venit din căldura și lumina soarelui de după-amiază, nu văd nimic în această grotă medievală în care un frig jilav mă strânge de spate. După cum ne-am înțeles, cei patru oameni înarmați ai lui Vilmain îmi cer să mă așez pe o treaptă a corului. Se așază și ei, încadrându-mă câte doi de fiecare parte, cu un aer aspru și ținându-și pușca pregătită între genunchi. În spatele meu, altarul modern și lipsit de podoabe pe care l-am descris, iar ceva mai în spate și mai sus vitraliul. Ar trebui să fie luminat, fiindcă e trecut de ora patru, dar nu se întâmplă așa, deoarece soarele a intrat în nori chiar în clipa când am pășit înăuntru. Stau cu spinarea proptită de treapta următoare, cu brațele încrucișate și încerc să deslușesc chipurile cufundate în penumbră. În primul moment nu văd strălucind decât ochii și, pe ici, pe colo, pata albă a unei cămăși. Numai încetul cu încetul izbutesc să-i identific pe locuitorii târgului La Roque. Unii dintre ei, observ cu amărăciune, își feresc privirile de ale mele. Printre aceștia se numără și bătrânul Pougès. Dar, în stânga mea, în lumina zgârcită a unui îngust vitraliu lateral zăresc bastionul format din prietenii mei. Marcel Falvine, Judith Médard, cele două văduve: Agnès Pimont și Marie Lanouaille și doi agricultori, ale căror nume nu mi le amintesc prea bine. În rândul întâi îl descopăr pe Gazel, cu mâinile moi încrucișate în poală, cu fruntea îngustă deasupra căreia se înalță acele frumoase buclișoare ce-mi amintesc de surorile mele.

Când am intrat prin mica ușă laterală din apropierea corului, nu l-am văzut pe Fulbert. Se plimba, probabil, în sus și-n jos pe aleea centrală dintre scaune și în clipa aceea mișcarea sa de

pendulă îi ducea spre marea ușă ogivală din fund. Nici când m-așez nu-l văd, căci intrarea naosului e partea cea mai întunecată, în acest loc nefiind nicio fereastră. Dar în tăcerea care se așterne la intrarea mea, aud, cu mult înainte de a-l vedea, pasul lui răsunând pe lespezile mari de piatră. Pasul se apropie și treptat-treptat Fulbert trece din întuneric în semiîntuneric. Nici costumul lui de culoarea antracitului, nici cămașa cenușie, nici cravata neagră nu reținprea mult lumina. Și ceea ce zăresc la început este fruntea lui albă, petele argintii de la tâmple ale bogatului său păr negru, cele două găuri ale ochilor și obrajii supți. După o secundă, îi văd și crucea de argint legănându-se în voia patimilor, fără-ndoială foarte omenești, care-i zbuciumă pieptul!

Îndreptându-se fără grabă spre mine cu pași măsurați și hotărâți, cu tocurile sunând poruncitor pe lespezi, cu capul împins mult înaintea trupului, are aerul că vrea să mă înghită de viu. Dar se oprește la vreo trei pași de mine, cu mâinile la spate, legănându-se ușor pe picioare și, ca și cum înainte de a mă lovi ar vrea să mă fascineze, mă privește de sus în jos, în tăcere, clătinând din cap. Chiar de la distanța asta de-abia îi disting trupul, pe care negrul veșmântului lui clerical îl topește în întunecimea capelei. Dar capul, ce pare că plutește deasupra mea, îl văd, dimpotrivă, foarte bine și sunt surprins de privirea frumoșilor lui ochi sașii. Căci privirea lor ațintită asupra mea nu exprimă decât bunătate, milă și mâhnire, ca, de altfel, și clătinatul din cap care o însoțește și care dă de înțeles că trece printr-o stare cum nu se poate mai dureroasă.

Sunt dezamăgit și chiar îngrijorat. Nu că aș crede vreun moment în sinceritatea lui, dar, dacă joacă până la sfârșit pe această carte evanghelică, comedia mea nu poate sta în picioare, planul meu se prăbușește și după aceea mi-ar fi greu să osândesc un om care a refuzat să mă judece. Căci atitudinea lui plină de compătimire asta pare să indice, refuzul de a judeca.

Tăcerea se prelungește secunde în șir. Toți locuitorii din La Roque se uită când la Fulbert, când la mine, mirați că Fulbert nu scoate un cuvânt. În ce mă privește, încep să mă liniștesc. Această primă fază de tăcere este, după părerea mea, un truc de predicator menit să impună atenție, precum și, aș putea paria, un vicleșug sadic pentru a da acuzatului speranțe deșarte. Tot studiindu-i privirea sașie ațintită asupra mea, îmi dau deodată seama că strabismul lui provine nu numai din divergența pupilelor, dar și din faptul că ochiul drept are cu totul altă expresie decât ochiul stâng. Acesta, în armonie cu părintescul clătinat din cap și cu strâmbătura melancolică a buzelor, e pătruns de o milă profundă. Ochiul drept însă scânteiază de răutate și dezminte mesajele transmise de ochiul stâng; e de-ajuns să te concentrezi asupra lui, făcând abstracție de restul fizionomiei, ca să-ți dai seama.

Mă simt foarte mulțumit de descoperirea făcută, căci ea completează în ochii mei latura Ianus a personalității lui Fulbert: mâinile mari cu degete spatulate care contrazic capul de intelectual, și chipul descărnat care contrazice torsul grăsuliu. În fond, chiar mai înainte de a deschide gura, tot fizicul lui, inclusiv ochii, reprezintă o îngrămădire de minciuni și de contraziceri.

În sfârșit, începe să vorbească. Are o voce joasă și profundă ca de violoncel. Muzical, onctuos. Și, de la bun început, conținutul depășește speranțele mele. Fulbert nu are destule cuvinte, spune el, pentru a deplânge situația în care mă vede. Situație care trezește în el simțăminte foarte dureroase (aș fi jurat!) – dată fiind, mai ales, prietenia „caldă” ce mi-a nutrit-o, prietenie trădată de mine, la care, cu multă amărăciune, a trebuit să renunțe în urma greșelilor săvârșite de mine din trufie, greșeli care își primesc astăzi pedeapsa în care el vede mâna lui Dumnezeu…

Scurtez preambulul ăsta grețos. Este urmat de un rechizitoriu ce se îndepărtează tot mai mult de suavitatea inițială. Or, de la prima acuzație pe care o

lansează împotriva mea în legătură cu ceea ce numește el „răpirea” lui Catie, în sală se aud murmure și murmurele acestea cresc întruna, în ciuda privirilor din ce în ce mai amenințătoare pe care Fulbert le aruncă în juru-i și a tonului din ce în ce mai dur și mai tăios folosit în enumerarea capetelor de acuzare.

Capetele lui de acuzare se împart în trei categorii: am răpit, încălcând hotărârea unui consiliu parohial, o fată din La Roque și, după ce mi-am bătut joc de ea, i-am lăsat-o unuia dintre oamenii mei, după un simulacru de cununie. Am profanat sfânta religie, silindu-i pe servitorii mei să mă aleagă preot și dedându-mă, împreună cu ei, la o parodie a riturilor și tainelor bisericii. De altfel, am profitat de acest lucru pentru a da frâu liber înclinațiilor mele eretice, discreditând spovedania prin cuvintele și practica mea. În sfârșit, am sprijinit din răsputeri elementele rele și subversive din La Roque, care s-au răzvrătit pe față împotriva pastorului lor, și am amenințat în scris că voi interveni cu arma în mână dacă vor fi pedepsiți. Ba chiar am revendicat, în numele unor argumente istorice născocite, suzeranitatea asupra orașului La Roque. Este evident, încheie Fulbert, că dacă căpitanul Vilmain – așa îi spune – nu s-ar fi instalat în La Roque (murmure și strigăte: Lanouaille! Lanouaille!), într-o bună zi La Roque ar fi căzut pradă acțiunilor mele criminale, ceea ce ar fi avut consecințe ușor de imaginat pentru libertățile și viața concetățenilor noștri (strigăte vehemente și repetate: Lanouaille! Pimont! Courcejac!).

În momentul acesta în capelă domnește o atmosferă cum nu se poate mai încordată. Trei sferturi din auditoriu, cu ochii plecați, păstrează o tăcere ostilă, dar par, pentru moment cel puțin, terorizați de tonul lui Fulbert și de privirile amenințătoare pe care le aruncă asupra lor. Cel de al patrulea sfert, Judith, Agnès Pimont, Marie Lanouaille, Marcel Falvine și cei doi agricultori, ale căror nume încerc zadarnic să mi le amintesc, se dezlănțuie. Protestează, urlă, se ridică în picioare și,

aplecați înainte, amenință chiar cu pumnul spre Fulbert. Mai ales femeile și-au ieșit din fire și, dacă n-ar fi cei patru bărbați, despre care se crede că-s puși să mă păzească, se pare c-ar fi în stare, chiar acolo, în capelă, să se arunce asupra preotului lor pentru a-l sfâșia.

Am sentimentul că procesul meu a acționat ca un detonator, făcând să izbucnească toată oroarea pe care o inspiră opoziției conducătorul târgului La Roque. Ea explodează pentru prima oară în văzul tuturor, cu o violență care pe Fulbert îl uluiește.

Cu abilitatea cu care minte, se înșală probabil și pe sine însuși. De când poruncește în La Roque, a sfârșit, desigur, prin a lua frica pe care o inspiră drept respect. Este cât se poate de evident că nu se credea atât de urât de cei din La Roque – de toți cei din La Roque, căci, dacă atitudinea majorității este mai prudentă și nu se manifestă decât prin murmure, ea se vădește a nu fi mai puțin ostilă. Ciocnirea cu această ură este cumplită. Îl văd cum se clatină efectiv, ca o statuie care este răsturnată. Roșește și se îngălbenește, strânge pumnii, începe mai multe fraze, fără a izbuti să ducă vreuna până la capăt, chipul i se scofâlcește și i se crispează, în timp ce în ochi i se citește când groaza, când furia.

Totuși, nu e laș. Înfruntă situația. Se îndreaptă cu un pas hotărât spre treptele corului, le urcă și, plasându-se între Jeannet și Maurice, întinde brațele pentru a cere să se facă liniște. Lucru uimitor, după câteva secunde se face liniște, atât de puternică e în La Roque obișnuința de a i se da ascultare.

— Văd, zice cu glasul tremurând de mânie și de indignare, că a sosit clipa să despărțim grâul de neghină. Sunt aici oameni care-și spun creștini și care nu s-au dat în lături să uneltească împotriva pastorului lor, în spatele lui. Acești uneltitori trebuie să știe un lucru: îmi voi face datoria fără șovăire. Dacă sunt aici unii care provoacă scandal și corup parohia, îi voi alunga din sânul bisericii, voi face o curățenie temeinică în casa tatălui meu! Și dacă voi găsi gunoaie, le voi mătura!

Această cuvântare provoacă strigăte de indignare și proteste vehemente. O observ mai ales pe Marie Lanouaille, pe care Marcel și Judith reușesc cu greu s-o potolească, strigând cu glas ascuțit: gunoiul ești tu! care stăteai la masă cu ucigașii bărbatului meu!

Din locul unde mă aflu nu văd decât ochiul drept al acuzatorului meu. Scânteiază de-o ură nebună. În furia lui, Fulbert și-a pierdut complet stăpânirea de sine și întreaga lui abilitate. Nu mai manevrează, ci sfidează. Nu mai recurge la subterfugii, provoacă. Simte în spate pușile lui Vilmain, datorită lor se simte puternic și e hotărât să-i înfrunte pe cei din La Roque și să-i înfrângă. În câteva minute a dat înapoi, poate prin contagiune, spre o mentalitate la fel de primitivă ca cea a lui Vilmain. În clipa asta în care, beat de furie, își înfruntă concetățenii, n-ar dori altceva, sunt sigur, decât să-i treacă pe toți prin sabie.

Când Fulbert întinde din nou brațele, se înscăunează o liniște relativă, iar el, cu o voce schimbată, stridentă, aproape isterică, ce n-are nimic comun cu sunetele de violoncel pe care le folosește de obicei, urlă:

— Cât despre adevăratul ațâțător al tuturor acestor comploturi, Emmanuel Comte, atitudinea voastră de acum nu-mi dă posibilitatea să aleg! În numele consiliului parohial, îl condamn la moarte!

Larma depășește atunci tot ceea ce mi-aș fi putut închipui. Îl văd pe Hervé, la dreapta mea, destul de neliniștit, temându-se ca nu cumva el și tovarășii lui să fie atacați și dezarmați de locuitorii din La Roque, atât sunt de furioși. Dacă nu trec pe loc la acțiune, este, cred, din lipsă de pregătire și, mai ales, din lipsă de conducător. Și pentru că Fulbert, prin prezența lui, prin curajul lui, prin ura fățișă care i se citește pe față, continuă să le impună.

Gazel a făcut o grimasă când fostul lui cumătru a vorbit despre consiliul parohial. A scuturat din cap și, cu mâinile-i moi, a făcut un gest de negare în fața chipului lui. Mă aplec spre Hervé și-i șoptesc:

— Ce mai aștepți, dă-i cuvântul lui Gazel, cred că are ceva de spus.

Hervé se ridică și, în timp ce se ridică, își atârnă pușca pe umăr, ca să arate limpede că are intenții pașnice. Și rămâne așa o secundă întreagă, cu un picior împins cu eleganță înainte, cu mâna ridicată, ca și cum ar cere să i se acorde atenție, cu o expresie prietenească pe figura lui juvenilă. Cum se face liniște, spune cu un glas calm și curtenitor, care contrastează cu vociferările auzite mai înainte:

— Cred că domnul abate Gazel are ceva de spus. Îi dau cuvântul.

După aceea se așază din nou. Tinerețea, eleganța, tonul potolit și politicos al lui Hervé și faptul că trece peste capul lui Fulbert pentru a-i da cuvântul lui Gazel produc stupoare și cel mai stupefiat este, fără-ndoială, Fulbert, care nu înțelege de ce purtătorul de cuvânt al lui Vilmain îi dă lui Gazel posibilitatea de a-și spune părerea! Gazel care osândise uciderea lui Lanouaille și „excesele” lui Vilmain!

Gazel, însă, e tare amărât când vede că i se dă cuvântul fără să-l fi cerut. S-ar fi mulțumit cu un protest prin gesturi, care l-ar fi compromis mult mai puțin. Dar cum din sală se aud strigăte: vorbește! vorbește! domnule Gazel! și cum, pe de altă parte, Hervé îi face un semn de încurajare, se hotărăște să se ridice. De sub frumoasele buclișoare făcute cu fierul ale părului său cărunt, chipu-i lung de clovn pare moale, zăpăcit, asexuat și, când vorbește, are acel glas neutru și subțiratic pe care nimeni nu-l poate auzi fără să nu zâmbească. Și totuși, nu lipsit de curaj, spune ceea ce are de spus, în fața noastră, în fața lui Fulbert.

— Aș vrea să vă atrag atenția, spune Gazel cu mâinile încrucișate la piept, că, de când am părăsit castelul din pricina tuturor acelor lucruri urâte care se petreceau în La Roque, consiliul parohial nu s-a întrunit.

— Ei și! îi ia imediat Fulbert vorba din gură cu un dispreț zdrobitor, ce ne pasă nouă, imbecilule, dacă

tu ai părăsit sau nu consiliul parohial?

Ceva se urcă de-a lungul gâtului gușat al lui Gazel, iar chipu-i moale se înăsprește. Dacă există un lucru pe care semi-infirmii de felul lui nu-l iartă niciodată, este rănirea amorului propriu.

— Vă cer iertare, Monseniore, spune el cu o voce complet diferită, o voce acră și ascuțită de fată bătrână, dar dumneavoastră ați spus că-l condamnați pe domnul Comte în numele consiliului parohial. Iar eu tocmai v-am atras atenția că acest consiliu parohial nu s-a întrunit și că eu nu sunt de acord cu condamnarea domnului Comte.

Gazel este aplaudat, și nu numai de cei cinci membri ai opoziției, ci și de două sau trei persoane din rândurile majorității, pe care, presupun, curajul lui le-a făcut să se rușineze. Gazel se așază din nou, roșu și tremurând, iar Fulbert își abate imediat fulgerele asupra lui.

— O să mă lipsesc de acordul tău! Mi-ai înșelat încrederea, om de nimic ce ești! Nu voi uita spusele tale, și te voi face să le plătești!

Cuvintele lui sunt întâmpinate cu huiduieli, iar Judith, care-și amintește deodată de trecutul ei de creștină de stânga, îl ocărăște pe Fulbert, strigând cât o ține gura: „Nazistule! S.S.-istule!” Marcel, după cât văd, nu dovedește prea multă energie în încercările de a o domoli. Mi-e teamă că locuitorii din La Roque ar putea găsi în persoana ei conducătorul care să-i ducă la asalt, mi-e teamă mai ales pentru securitatea celor noi. Mă ridic și rostesc cu glas puternic:

— Cer cuvântul.

— Ți-l dau, se grăbește să spună Hervé, vădit ușurat.

— Cum? zbiară Fulbert, îndreptându-și toată furia împotriva lui Hervé, îi dai cuvântul acestui mizerabil! Acestui fals preot! Acestui vrăjmaș al lui Dumnezeu! Nu te gândești! Lui, pe care l-am condamnat la moarte!

— Un motiv în plus, spune Hervé, mângâindu-și flegmatic bărbuța ascuțită. Măcar atâta lucru i se

poate acorda, să facă o ultimă declarație.

— Dar este intolerabil! continuă Fulbert. Ce înseamnă asta? Prostie sau trădare? Faci după cum te taie capul, e nemaipomenit! Îți ordon să-l silești pe condamnat să tacă, auzi?

— Nu primesc ordine de la dumneata, spune Hervé cu demnitate. Nu ești șeful meu. Aici, în absența lui Vilmain, eu comand, continuă el lovind cu latul palmei în patul puștii, și am hotărât ca acuzatul să vorbească. Ba va vorbi chiar atât cât va dori.

Se produce atunci un lucru nemaipomenit: Hervé este aplaudat de mai bine de jumătate din locuitorii târgului. E adevărat, de altfel, că fiind nou în bandă și neluând în niciun fel parte, ca tovarășii lui, la „lucrurile urâte” denunțate de Gazel, nu au nimic împotriva lui. Totuși, să aplauzi un om de-al lui Vilmain! Domnește o totală confuzie.

— Este intolerabil! strigă Fulbert, strângând pumnii, cu ochii lui sașii ieșiți din orbite. Nu-ți dai seama că dacă-i dai cuvântul acestui individ te faci complicele unor răzvrătiți și unor complotiști! Dar asta n-o să treacă așa! Te-am prevenit, am să te reclam șefului tău, și el o să te pedepsească!

— M-aș mira, spune Hervé cu o seninătate atât de puțin prefăcută, încât mă întreb dacă nu merge prea departe și dacă Fulbert n-are să înțeleagă. Oricum, adaugă el, ce am spus e bine spus, acuzatul are cuvântul.

— În cazul acesta, strigă Fulbert, n-am să-l ascult! Plec! mă duc să aștept la mine sosirea lui Vilmain!

Coboară treptele și, însoțit de vociferările opoziției, pornește cu pași mari pe aleea centrală, îndreptându-se spre ușa din fund. Asta nu-mi convine deloc. Fără Fulbert, contra-procesul nu va avea loc. Strig cu o voce puternică în spatele lui.

— Ți-e atât de frică de cele ce-am să spun, încât n-ai nici măcar curajul să asculți!

Se oprește, se răsucește pe călcâie și mă înfruntă. Continui cu o voce vibrantă:

— E ora cinci și un sfert. Vilmain a spus că va fi aici la cinci și jumătate. Nu mai am deci decât un sfert de oră de trăit și în acest ultim sfert de oră ți-este încă atât de frică de mine, încât tremuri ca o zdreanță și vrei să te duci să te culci sub pat în așteptarea stăpânului tău! Am zis sub pat! Nici măcar pe pat!

Atitudinea lui Hervé a provocat o adâncă neliniște în sufletul lui Fulbert. Anunțându-l că Vilmain va fi acolo într-un sfert de oră, îl liniștesc mult. Iar reprosul ce i l-am făcut acționează ca o usturătoare lovitură de bici. Căci laș nu e, am mai spus-o. Dar forța lui are un punct slab. Ca toți oamenii curajoși, are vanitatea curajului lui. La provocarea mea, va reacționa, așa cum de altfel sper, prin sfidare:

Palid, încordat, cu obrajii supți, cu ochii în flăcări, rămâne nemișcat și-mi spune cu dispreț:

— Poți să debitezi câte prostii vrei. Nu mă deranjează. Profită cât mai poți.

Nu scap această ocazie.

— Am să profit pentru a spulbera acuzațiile tale. Mai întâi, Catie. Nu mi-am bătut joc de ea, cum ai îndrăznit să spui, și n-am răpit-o. E o pură născocire. De bună voie și de acord cu unchiul ei (e adevărat, strigă pe loc Marcel, pe care nu mai mi-e teamă că-l compromit), a venit s-o vadă pe bunică-sa la Malevil și acolo s-a îndrăgostit de Thomas și s-a măritat cu el. Lucru care te-a supărat grozav, Fulbert, fiindcă tu voiai s-o faci servitoarea ta la castel.

Oamenii rânjesc, iar Fulbert strigă:

— Nu-i deloc adevărat!

— Oh, s-avem iertare, spune atunci, fără să ceară cuvântul, o femeie de vreo cincizeci de ani, scundă și voluminoasă.

Se ridică. E Josepha, femeia de serviciu de la castel. Nu prea stimată, în principiu, din cauza originii ei portugheze.

În fond se bucură de multă simpatie, fiindcă e bună de gură și „ți le toarnă de la obraz, când are ceva pe suflet”.

Josepha nu este o frumusețe. Are o piele din acelea care par certate cu apa și cu săpunul. În plus, e scundacă, rotofeie și țâțoasă. Dar cu dinții ei albi, zdraveni, cu maxilarul puternic, cu ochii negri, foarte vii, și cu claia aceea îmbelșugată de păr dă o impresie plăcută de vitalitate animală.

— S-avem iertare, continuă ea cu un accent vulgar și sacadat, care pare să imprime o mare forță spuselor ei, n-are rost să zicem că e o minciună când e adevărat! Și e adevărat că monseniorul nu mă mai voia și-o voia pe mititica! Chiar dacă nu l-ar fi slujit tot atât de bine, adaugă cu o naivitate reală sau prefăcută, n-aș putea spune.

Își reia locul, în mijlocul râsetelor și al glumelor de tot felul pe socoteala lui Fulbert. Acesta, observ, se ferește s-o atace pe Josepha. Știe, probabil, ce limbă ascuțită are și preferă să se abată asupra mea.

— Nu văd ce câștigi, strigă el semeț, stârnind bârfelile astea pe seama episcopului tău!

— Nu ești episcopul meu! Nici pomeneală! Și este un câștig, dacă te fac să-ți înghiți minciunile! Fiindcă veni vorba de minciuni, iată încă una, și gogonată. Ai spus că i-am silit pe servitorii mei să mă aleagă preot. În primul rând află, îi spun răspicat, că nu am servitori. Am prieteni și egali. Și, spre deosebire de ceea ce se petrece în La Roque, la Malevil nu se face niciun lucru important fără să nu-l fi discutat toți laolaltă. De ce-am fost ales preot? Am să-ți spun: grozav ai mai fi vrut să mi-l vâri pe gât la Malevil pe domnul Gazel în această calitate, iar noi nu țineam deloc să-l avem printre noi. Sper să nu-l jignesc pe domnul Gazel, dacă spun asta. Iată de ce m-au ales abate tovarășii mei. Dacă am fost un preot bun sau rău, nu știu. Sunt un preot ales, ca și domnul Gazel. Mă străduiesc cât pot. Când nu poți să ari cu un cal, ari și cu un măgar. Nu cred că sunt mai rău decât domnul Gazel, și n-a fost greu să fiu mai bun decât tine (râsete și aplauze).

— Trufia te face să vorbești astfel! strigă Fulbert. Adevărul e că ești un fals preot! un preot rău! un

preot execrabil! și tu știi acest lucru! și nici măcar nu mă leg de viața ta particulară…

— Nici eu de-a ta.

Nu-mi ripostează. Probabil că-i este teamă să nu pomenesc de Mietta.

— Ca să nu dau decât un exemplu, continuă el furios, ai o concepție și o practică întru totul eretice în ceea ce privește spovedania!

— Nu știu, spun pe un ton modest, dacă e eretică. Nu sunt destul de instruit în materie de religie ca să hotărăsc în această privință. Ceea ce știu este că nu am prea multă încredere în spovedanie, căci în mâinile unui preot rău poate deveni un prilej de spionaj și un instrument de dominație.

— Aveți perfectă dreptate, domnule Comte, strigă Judith cu vocea ei de stentor, așa a și devenit spovedania, chiar aici, în La Roque, în mâinile S.S.-istului ăstuia!

— Dar, taci odată! spune Fulbert întorcându-se spre ea. Ești o nebună, o răzvrătită și o rea creștină!

— Nu ți-e rușine, strigă Marcel aplecându-se și înșfăcând cu mâinile lui puternice speteaza scaunului, să vorbești așa eu o femeie, și încă cu o femeie mult mai învățată decât tine, care chiar deunăzi ți-a îndreptat prostiile pe care le-ai spus despre frații și surorile lui Isus.

— Îndreptat! strigă Fulbert, ridicând brațele spre cer. Smintita asta habar n-are! Frații și surorile, asta-i o greșeală de traducere, e vorba de verii lui, am mai spus-o!

În timp ce pornește, în plin proces, această surprinzătoare exegeză a evangheliilor, îi șoptesc lui Maurice: du-te și adu-i pe ceilalți și spune-le să stea în fundul capelei și să nu intre până când nu anunț moartea lui Vilmain.

Maurice dispare, suplu și tăcut ca o pisică, iar eu îmi îngădui s-o întrerup pe Judith care, uitând și timpul și locul unde se afla, duce cu Fulbert o discuție aprinsă despre rubedeniile lui Isus.

— O clipă! spun, aș vrea să termin!

Se face liniște și Judith, care uitase de mine, mă privește cu un aer spășit. Continui pe un ton calm:

— Ajung acum la ultima crimă pe care mi-o pune-n cârcă Fulbert. Că i-aș fi scris o scrisoare pentru a revendica suzeranitatea asupra târgului La Roque și pentru a-i face cunoscută intenția mea de a lua cu forța orașul și de a-l ocupa. E păcat că Fulbert n-a socotit de cuviință să dea citire scrisorii mele, căci toată lumea de aici și-ar fi putut da seama că nu asta a vrut ea să spună. Dar să zicem că-i așa. Să zicem chiar că în această scrisoare aș fi făcut cunoscută intenția mea de a ataca La Roque. Singura întrebare care se pune este: am făcut-o oare? La căderea nopții m-am strecurat în La Roque și l-am omorât pe omul de pază? Am jefuit eu oare rezervele, i-am maltratat pe locuitorii din La Roque și am batjocorit femeile? I-am măcelărit eu oare până la unul pe locuitorii din Courcejac? Totuși, pe cel care a făptuit toate astea Fulbert îl tratează ca pe un prieten! iar pe mine mă condamnă la moarte pentru că am avut, zice el, intenția! Așa arată dreptatea lui Fulbert: pentru un nevinovat – moartea, pentru un criminal – prietenia!

Soarele a știut să-și aleagă momentul în care să lumineze vitraliul din spatele meu și Hervé momentul în care să-și joace pentru ultima oară rolul lui de soldățoi. Îmi spune:

— Ehei, ușurel, acuzat! Nu e voie să vorbești așa despre șef!

I-o retez:

— Nu mă întrerupe, Hervé. S-a terminat cu gluma.

Când mă aude vorbind cu paznicul meu ca un stăpân, Fulbert tresare violent și cei din La Roque deschid ochii mari. Mă ridic în picioare. Mai bine zis, mă proptesc în picioare. Mă scald cu voluptate în lumina vitraliului. Simt cum ochii mi se deschid mai larg și cum întreaga ființă mi se destinde în această lumină neașteptată. E uluitor câtă căldură poate să reverse soarele, chiar prin geamul acela colorat, peste umerii și spatele meu. Și am nevoie. Eram rebegit de frig.

Când iau din nou cuvântul, se terminase cu vorbirea mea calmă. Redau glasului meu întregul lui volum, fără să mă tem c-o să umple capela.

— Când Armand l-a ucis pe Pimont, după ce a încercat să-i necinstească nevasta, l-ai acoperit. Când Bébelle l-a omorât pe Lanouaille l-ai primit, pe el și pe Vilmain, la masa ta. Când Jean Feyrac i-a măcelărit pe cei din Courcejac, ai continuat să ciocnești cu el. Și de ce ai făcut toate astea? Pentru a-i câștiga prietenia lui Vilmain, căci cu ajutorul lui Vilmain sperai ca, și după moartea lui Armand, să poți perpetua tirania în La Roque și să te descotorosești și de opoziția dinăuntrul târgului, și de Malevil.

Am vorbit cu glas tunător într-o tăcere desăvârșită. Când am terminat, mi-am dat scama că Fulbert își recăpătase stăpânirea de sine.

— Mă întreb, spune el, regăsindu-și glasul de violoncel, la ce bun toată trăncăneala asta. N-o să-ți schimbe cu nimic soarta.

— N-ai răspuns! strigă Judith, aplecându-se mânioasă. Din puloverul ei albastru-închis cu guler pe gât iese maxilarul pătrat și ochii ei albaștri strălucitori sunt ațintiți asupra lui Fulbert.

— O voi face pe scurt, și Fulbert se uită pe furiș la ceas. (Presupun că a reușit să-și potolească teama și așteaptă ca, dintr-o secundă în alta, să vină Vilmain.) Nu are rost să spun, reia el, că nu aprob tot ce au făcut, aici și în altă parte, căpitanul Vilmain și oamenii lui. Dar soldatul e soldat oriunde s-ar afla, n-avem ce face. Și rolul meu, ca episcop în La Roque, este de a ține seama de binele pe care-l pot trage de pe urma acestui rău. Dacă, datorită căpitanului Vilmain, pot stârpi erezia în La Roque și în Malevil, socot că mi-am făcut datoria.

Aici se ajunge la paroxism. Sala vuiește, cuprinsă de o furie nestăvilită. Și nu numai opoziția, dar chiar și majoritatea e răscolită de mânie la auzul acestei mărturisiri. Iar eu, eu nici nu mă gândesc măcar să profit de asta. Tac. Căci, cu profundă uimire, îmi dau seama că, spunând aceasta, Fulbert e aproape sincer.

Oh, bineînțeles, nu uit că la el în bună parte e vorba de o răzbunare personală! Dar acolo, în clipa asta, îmi devine totuși limpede că acest fals preot, acest șarlatan, acest aventurier, a sfârșit prin a intra în pielea personajului său și că crede, mai mult decât pe jumătate, în rolul lui de păzitor al dreptei credințe!

Deși sala nu e prea lămurită asupra semnificației pe care o are atitudinea supusă față de mine a celor însărcinați să mă păzească, ea o încurajează și o liniștește probabil, deoarece asupra lui Fulbert începe acum să plouă din toate părțile cu invective și amenințări; printre acestea ici-colo se mai amestecă, rostite cu aceeași patimă, niște meschine răfuieli personale. Așa, de pildă, îl aud pe bătrânul Pougès reproșându-i cu ură „popii” că într-o zi n-a vrut să-i dea un pahar de vin. Mi se pare acum că Fulbert este aproape singurul care mai crede în sosirea iminentă a lui Vilmain. Se agață de această iluzie. Și văd cât de întemeiată i se pare speranța, la auzul unui zgomot care se produce în acel moment în direcția marii uși ogivale din spatele lui. Se întoarce și, în timp ce e întors, Maurice intră pe ușa laterală și-mi face semn că prietenii mei au sosit.

Imprecații din ce în ce mai furioase continuă să se abată asupra lui Fulbert care, neclintit și stoic, stă în mijlocul aleii centrale dintre scaune. Dacă vorbele, privirile și gesturile ar putea, ele singure, să ucidă, Fulbert ar fi fost acum sfârtecat în bucăți. Iar eu, în momentul când trebuie să-i dau lovitura de grație, știind foarte bine ce se va întâmpla cu el după ce i-o voi fi dat, șovăi. Bineînțeles, această șovăială nu e decât un mic lux de conștiință pe care mi-l îngădui în ultimul moment, căci aș vrea să am sufletul la fel de alb cum îmi e îmbrăcămintea. Dar, în sfârșit, nu. Mai e timp. Am pus un mecanism în funcțiune și nu-l mai pot opri. Dacă Fulbert consideră că dispariția mea e necesară fiindcă sunt un eretic și un instigator, eu consider că dispariția lui este indispensabilă pentru unirea dintre Malevil și La Roque, temelie a securității amândurora. Deosebirea e că eu îl voi ucide cu adevărat și fără a-l condamna la moarte,

fără proces, fără să se tragă niciun foc, fără ca măcar să-mi mânjesc mâinile.

Vocea lui Fulbert e acoperită de strigătele pline de ură ale asistenței și-i admir curajul atunci când, neputându-se face auzit, înfruntă cu îndârjire toate privirile. La un moment dat intervine totuși o clipă de acalmie și el găsește forța de a mai arunca o sfidare.

— N-o să mai vorbiți așa când o să fie aici căpitanul Vilmain!

Îmi dă o mână de ajutor. A sosit momentul să-mi joc cartea. Improvizez, încântat de ideea bună ce mi-a venit în ultimul minut. Întind brațele, întocmai cum făcuse Fulbert ceva mai înainte, și, de cum se potolește larma, spun cu glasul cel mai așezat:

— Mă tot întreb de ce te încăpățânezi să-l numești pe Vilmain căpitan. Nu era căpitan (subliniez ușor acest trecut prin intonație) Am aici (îmi scot portofelul din buzunar) un document care constituie o dovadă de netăgăduit. Este o legitimație de serviciu. Cu o fotografie foarte bună. Toți cei de aici, care l-au cunoscut pe Vilmain, îl vor recunoaște. Or, pe această legitimație scrie, negru pe alb, că Vilmain era contabil. Domnule Gazel, vreți să luați această legitimație și să i-o arătați lui Fulbert?

Tăcerea se așterne dintr-o odată, și auditoriul, într-o uluitoare unanimitate, face o mișcare bruscă, deși în sens invers; toate gâturile se lungesc și toate capetele se înclină dintr-o dată, ca să-l vadă pe Fulbert. Oricât de tare vrea el să se țină, orb nu e. Dacă documentul pe care i-l dau a intrat în posesia mea, ce concluzie trebuie să tragă? Fulbert ia legitimația pe care i-o întinde Gazel. O privire îi e de-ajuns. Fața lui rămâne netulburată, culoarea nu i se schimbă. Dar mâna în care ține legitimația începe să-i tremure. E o mișcare de mică amplitudine, dar foarte rapidă și pe care ai impresia că nimic nu o poate opri. După tensiunea pe care i-o citesc pe trăsăturile feții, simt că Fulbert face eforturi disperate pentru a imobiliza această mică legitimație ce se zbate ca o aripă între degetele lui. Trece o

secundă fără sfârșit și el nu izbutește să articuleze niciun cuvânt. Nu mai am în fața mea decât un om; care luptă din răsputeri împotriva groazei ce-l cuprinde. Chinul acesta îmi dă brusc o senzație de greață și mă gândesc să-i pun capăt.

Spun, cu o voce care sper că este destul de puternică spre a fi auzită dincolo de marea ușă ogivală din spatele lui Fulbert:

— Îmi dau seama că vă sunt dator o explicație. Cele patru străji înarmate pe care le vedeți de o parte și de alta a mea sunt niște băieți de treabă, care au fost recrutați cu forța de Vilmain. Doi dintre ei au trecut în tabăra noastră înainte de luptă, și ceilalți doi au intrat în slujba mea imediat după aceea. Ei patru sunt singurii supraviețuitori ai bandei. În momentul de față, Vilmain ocupă cel mult doi metri pătrați din teritoriul Malevil-ului.

Se iscă un vacarm de uluire, dominat de glasul lui Marcel.

— Vrei să spui că e mort?

— Întocmai, asta vreau să spun. Jean Feyrac a murit. Vilmain a murit. Și, în afară de acești patru băieți, care au devenit prietenii noștri, toți ceilalți au fost uciși.

În aceeași clipă, marea ușă ogivală din fundul Capelei se deschide pe jumătate și Meyssonnier, Thomas, Peyssou și Jacquet, unul după altul, pătrund în capelă, cu armele în mâini. Spun pătrund, fiindcă nu este o năvală. Mișcarea lor e calmă, ba chiar lentă. Dacă n-ar avea puștile, ar putea părea pașnici. Înaintează câțiva pași pe aleea dintre scaune și, imediat, le fac un semn cu mâna să se oprească. Paznicii mei, care, la un alt semn, s-au ridicat în picioare și s-au strâns în jurul meu, nu înaintează nici ei mai mult. E un moment de stupefacție, apoi asistența începe să urle, amenințându-l pe Fulbert cu moartea. Numai cele două grupuri înarmate care închid aleea, postate fiecare la un capăt al ei, tac.

Totul se petrece într-un sfert de secundă. Când aude scârțâitul ușii ogivale, Fulbert se răsucește spre ea și ultima lui iluzie se spulberă. Întorcându-se din

nou spre mine, cu chipul răvășit, mă vede, împreună cu străjile mele, închizând plasa în care e prins. Nervii săi nu pot suporta o asemenea cădere după toate speranțele pe care i le-am dat. Cedează. Nu mai are alt gând decât să fugă – să fugă fizicește – de oamenii care-l hăituiesc. Cuprins de panică, vrea să ajungă la ușa laterală, luând-o pe una din traveele din dreapta. Și, orbit cum e, se năpustește spre cea ocupată de Marcel, Judith și cele două văduve. Marcel nici măcar nu-l lovește cu pumnul. Îl împinge doar cu latul palmei, dar uită ce putere are brațul lui. Fulbert e azvârlit cu violență și cade jos pe aleea din mijloc. Izbucnește un vuiet sălbatic. Mulțimea țâșnește din toate părțile, răsturnând scaunele, și Fulbert dispare sub grămada de oameni furioși strânsă în jurul lui. Îl aud țipând de două ori. La capătul celălalt văd chipul scârbit și plin de groază al lui Peyssou și ochii lui, ațintiți într-ai mei, mă întreabă dacă trebuie să intervină.. Îi fac din cap un semn că nu.

Justiția poporului nu este plăcută la vedere, dar, în împrejurarea aceasta, mi se pare dreaptă. Și nu vreau să dau impresia, în mod ipocrit, că aș dori s-o opresc sau că o deplâng, când făcusem totul ca s-o pun în mișcare.

Țipetele celor din La Roque se potolesc, și atunci știu că în mâinile lor nu se mai găsește decât un trup neînsuflețit. Aștept. Încetul cu încetul, grămada din jurul lui Fulbert se destramă. Oamenii se îndepărtează, se întorc la locurile lor, ridică scaunele, unii încă roșii și înfierbântați, alții, am impresia, destul de rușinați, cu ochii în pământ, cu un aer abătut. Adunați în grupuri mici, vorbesc între ei. Nu ascult ce-și spun. Privesc trupul părăsit în mijlocul aleii dintre bănci. Le fac semn tovarășilor mei să se apropie. Ei înaintează ocolind trupul, fără să-l privească. Numai Thomas se oprește să-l examineze pe Fulbert.

Nu ne spunem nimic, deși, din discreție, cei noi se dau deoparte. Când Thomas, care a îngenuncheat, se

ridică și se îndreaptă spre mine, fac doi pași în întâmpinarea lui ca să mă despart de grup.

— E mort? îl întreb în șoaptă.

Dă din cap.

— Ei, bine, îi spun pe același ton. Trebuie să fii mulțumit, ai ceea ce ai dorit.

Mă privește lung. Și în privirea lui citesc acel amestec de iubire și antipatie pe care mi l-a purtat întotdeauna.

— Și tu, spune el scurt.

Urc din nou treptele corului. Mă întorc spre sală și cer să se facă liniște.

— Burg și Jeannet vor duce trupul lui Fulbert în camera lui, spun. Domnul Gazel va binevoi să-l însoțească spre a-l priveghea. Cât despre noi, propun să ne continuăm Adunarea peste zece minute. Trebuie să luăm împreună hotărâri care interesează și târgul La Roque și Malevil-ul.

La început, zarva este înăbușită, dar se întețește de îndată ce Burg și Jeannet îl ridică pe Fulbert, ca și cum odată cu el ar dispare și actul colectiv prin care i s-a luat viața. Le cer tovarășilor mei să facă în așa fel încât să-i îndepărteze cu blândețe de mine pe cei care ar vrea să mă înconjoare. Trebuie să am două sau trei întrevederi urgente și întrucâtva secrete.

Cobor treptele și mă îndrept spre grupul opozițional, singurul care a vădit curaj în această încercare și demnitate în fața triumfului, căci niciunul dintre ei n-a luat parte la linșaj, nici chiar Marcel. După ce l-a împins pe Fulbert, nu s-a clintit de la locul lui, ca și Judith, cele două văduve și cei doi agricultori despre care aflu că se numesc, unul Faujanet și celălalt Delpeyrou. Fulbert a fost ucis de cei care înainte tremurau în fața lui.

Agnès Pimont și Marie Lanouaille mă îmbrățișează, pe obrazul lui Marcel, la fel de tăbăcit ca pielea cu care lucra, se rostogolesc două lacrimi mici și rotunde. Iar Judith, mai bărbătoasă ca oricând, îmi pipăie brațul și-mi spune: Domnule Comte, ați fost magnific. Îmbrăcat tot în alb, păreați coborât din vitraliu pentru a zdrobi balaurul. Și, în

timp ce vorbește, îmi frământă bicepsul drept cu mâna ei puternică; mai târziu am să observ că nu poate vorbi cu un bărbat aflat încă la vârsta de a-i place (ceea ce, având în vedere vârsta ei, presupune un câmp foarte vast de alegere) fără a-i pipăi membrele superioare. Îmi amintesc că mi s-a prezentat prima oară ca „celibatară” și, în timp ce-i mulțumesc, mă întreb dacă, din ziua evenimentului, a rămas insensibilă la umerii herculeeni ai lui Marcel, și Marcel indiferent la farmecul ei viguros. Spun asta fără nicio ironie, căci are, într-adevăr, farmec.

— Ascultați, le spun, coborând vocea și trăgându-i la o parte, ca și pe Faujanet și Delpeyrou, cărora le strâng îndelung mâna, avem foarte puțin timp. Trebuie să ne organizăm. Că doar n-o să-i lăsați pe foștii lingăi ai lui Fulbert să conducă La Roque. Veți propune alegerea unui consiliu municipal. Puneți chiar acum cele șase nume ale voastre pe hârtie și prezentați-vă imediat lista. Nimeni nu va îndrăzni să vi se opună.

— Numele meu să nu-l puneți, spune Agnès Pimont.

— Nici pe-al meu, se grăbește și Marie Lanouaille.

— De ce?

— Ar fi prea multe femei, și asta i-ar jigni. Dar doamna Médard da. Doamna Médard e profesoară.

— Spune-mi Judith, drăguțo, zice Judith, punându-i mâna pe umăr. (Și pe femei le pipăie.)

— Cum vă închipuiți c-aș îndrăzni, spune Agnès roșind.

O privesc. E un lucru plăcut să vezi pielea aceea fină de blondă colorându-se.

— Și primar? intervine Marcel. Singura dintre noi, cei de-aici, care știe să vorbească este Judith. Nu c-aș vrea să vă jignesc, spune el privind-o cu o admirație plină de duioșie, dar o primăriță n-or să accepte ei niciodată. Mai ales, adaugă el amestecându-l pe „tu” cu „dumneavoastră” (ceea ce

îl face să roșească), mai ales că nici nu vorbești în dialect.

— Am să vă pun o întrebare, spun eu repede. Ați accepta ca primar pe cineva din Malevil?

— Pe tine? sare Marcel, plin de speranță.

— Nu, nu pe mine. Mă gândeam la unul cum ar fi Meyssonnier.

Cu coada ochiului văd că Agnès Pimont e cam dezamăgită. Poate că se aștepta la alt nume.

— Mda, spune Marcel, e om serios, e cinstit…

Adaug:

— Și are cunoștințe militare care vă vor fi foarte utile pentru a vă organiza apărarea.

— Îl cunosc, spune Faujanet.

— Și eu, întărește Delpeyrou.

Asta-i tot ce-au spus. Le privesc chipurile sincere, colțuroase, arse de soare. Acest „îl cunosc” nu implică nicio rezervă.

— Să nu uiți un lucru, acum o să avem puștile, intervine Faujanet.

Îl privesc pe Faujanet. Are o figură perfect pătrată, de culoarea pământului ars. Și umerii-i sunt pătrați. Nu e prost, băiatul. Îmi place c-a ridicat problema puștilor, pe care o socotea rezolvată.

— Îmi închipui, spun, că prima hotărâre a consiliului municipal va fi de a-i înarma pe locuitorii din La Roque.

— Așa mai merge, încuviințează Marcel.

Ne uităm unii la alții. Am ajuns la o înțelegere. Și Judith, lucru care mă surprinde, a dat dovadă de tact. N-a intervenit mai deloc.

— Bun, spun cu un zâmbet fugar, nu-mi mai rămâne decât să-l conving pe Meyssonnier.

Îi las și, după câțiva pași, mă întorc și îi fac semn Mariei Lanouaille să vină să stăm de vorbă. Lucru pe care se grăbește să-l facă. E o brunetă de treizeci și cinci de ani, rotundă și pietroasă. Și, în timp ce-și înalță capul spre mine, așteptând să-i spun ce vreau de la ea, simt o dorință puternică, violentă s-o iau în brațe. Cum nu i-am făcut niciodată curte și nici nu m-a ispitit vreodată în mod deosebit, nu știu cum aș

putea să-mi explic acest impuls brusc altfel decât prin setea de odihnă a războinicului. Dar odihnă nu-i bine zis. Există și îndeletniciri mai odihnitoare. Dragostea e și ea o luptă, dar instinctului meu profund îi apare, probabil, mai pozitivă decât cea în care am fost antrenat înainte, căci ea dă viața, nu o răpește.

Deocamdată, îmi stăpânesc chiar și pofta de a-i strânge, așa cum ar fi făcut marea noastră amatoare de palpare, bicepsul rotund și micuț, foarte ispititor, totuși, rochia ei fiind fără mâneci.

— Marie, îi spun cu o voce cam înăbușită. Îl cunoști pe Meyssonnier, e un om simplu. N-o să vrea să locuiască la castel. Tu ai o casă mare. N-ai fi de acord să-l iei la tine?

Mă privește cu gura căscată. Faptul că n-a spus pe loc „nu”, mă încurajează.

— Nu va trebui să-i gătești. Cu siguranță c-o să vrea ca locuitorii din La Roque să ia masa în comun. Vei avea grijă de rufele lui, atâta tot.

— Păi, spune ea, eu aș vrea, dar știi cum sunt oamenii. Dacă Meyssonnier vine să stea la mine, or să spună așa și pe dincolo.

Dau din umeri.

— Și dac-or să spună așa și pe dincolo, ce importanță are? Și chiar dacă ar fi adevărat?

Mă privește cu un aer melancolic, clatină din cap și, în timpul acesta, fiindcă i-a fost frig în capelă, își freacă brațul pe care mi-ar fi plăcut să-l mângâi.

— Oh, ai perfectă dreptate, bietul meu Emmanuel, spune ea cu un oftat. După toate prin câte am trecut aici!

O privesc.

— Nu-i același lucru.

— Ei nu, sigur că nu, zice ea de îndată, nu-i același lucru.

Îi zâmbesc.

— Meyssonnier nu era dintre cei care oftau după tine?

— O, ba da, spune ea, fermecată de această amintire.

Și continuă:

— Și eu chiar l-aș fi vrut. Dar tata a fost mai de grabă împotrivă, din pricina ideilor pe care le are.

Așadar, e da. Îi mulțumesc și încep o discuție în legătură cu sănătatea micuței Nathalie. Urmează cinci minute de conversație absolut mecanică, din care nu aud nimic, nici măcar ce spun eu. Totuși, la sfârșit, Marie exprimă un sentiment care mă trezește și mă mișcă.

— Nu știu cum mai trăiesc, zău așa. Din pricina evenimentelor nu i-am făcut niciun vaccin. Și micuța Christina a lui Agnès, nici ea. Atunci, îmi zic, Nathalie poate avea orice boală. Și nu pot face nimic! Nu tu medic, nu tu antibiotice, și toate bolile astea păcătoase care plutesc în aer și la care înainte nici nu te gândeai din cauza vaccinurilor. La cea mai mică bubuliță, tremur. Nu mai am nici măcar apă oxigenată. Știi ce am, ca s-o îngrijesc? Un termometru!

— Și cine stă cu ea acum, biata mea Marie?

— E o bătrânică în târg. Și pe Christina o lasă tot cu ea.

O părăsesc spunându-i s-o cheme pe Agnès. Iat-o. Cu Agnès e altă treabă. Cu Agnès sunt scurt, autoritar și, pe ascuns, duios.

— Agnès, te vei întoarce în târg, după ce-i vei da lui Judith împuternicire să voteze pentru tine. Te duci s-o vezi pe Christina și, după aceea, să m-aștepți acasă la tine, voi veni acolo. Vreau să-ți vorbesc.

E cam năucită de această cascadă de ordine, dar, așa cum speram, este de acord. Schimbăm o privire, una singură, și plec în căutarea lui Meyssonnier.

Treaba asta cu Meyssonnier nu-i ușoară. Când dau de el, încerc o oarecare remușcare că-i manipulez așa pe semenii mei, mai ales că e vorba de el. Totuși, e în interesul tuturor, al celor din Malevil, ca și al celor din La Roque. Iată ce-mi spun, atunci când abilitatea la care recurg îmi devine mie însumi cam odioasă, așa cum îi este uneori lui Thomas. Ceea ce intenționez să-i cer lui Meyssonnier e cumplit de

mult. Mi-e cam rușine. Dar asta nu mă împiedică, evident, să-mi adun toate atuurile și să mă prezint cu o carte câștigătoare, care ține seama de ambițiile lui municipale și chiar de viața lui particulară.

Mă ascultă fără un cuvânt, cu acel chip îngust pe care l-au modelat simțul datoriei și stăruința, cu ochii lui care clipesc des și cu părul ca o perie (a izbutit să și-l taie cum, nu știu). Sunt deplin conștient de ceea ce fac: îi aduc pe o tipsie de aur cheile orașului La Roque și, în același timp, pe Marie Lanouaille. Amândouă la un loc abia dacă au să-l hotărască să părăsească Malevil-ul. Va fi o lovitură foarte dureroasă pentru el, știu. Totuși, n-am de ales. Nu văd pe nimeni în La Roque care să fie la fel de indicat cum e el.

După ce-i explic totul, nu spune nici da, nici ba. Se informează, chibzuiește.

— Dacă înțeleg bine, sarcina mea în La Roque va fi dublă. Să instaurez o viață comunitară și să organizez apărarea.

— În primul rând, apărarea, îi spun.

Dă din cap.

— Asta n-o să fie ușor, zidurile nu sunt destul de înalte ca să nu poată fi escaladate cu o scară. Meterezele se întind pe o distanță prea mare între poarta de sud și cea de vest. Și n-o să am oameni. Mai ales, tineri.

— Ți-i dau pe Burg și Jeannet.

Se strâmbă.

— Și armamentul? O să am nevoie de puștile 36 ale lui Vilmain.

— Avem douăzeci, o să le împărțim.

— O să am nevoie și de pușca antitanc.

Încep să râd.

— Exagerezi! Ce înseamnă naționalismul ăsta? A și început să te doară cam prea mult sufletul pentru interesele târgului La Roque!

— N-am spus că accept, zice Meyssonnier cu rezervă.

— Mă mai și șantajezi, pe deasupra!

Dar nu izbutesc nici măcar să-l fac să zâmbească.

— Bine, zic după o clipă de gândire. Când fortificațiile din La Roque vor fi terminate, îți voi încredința pușca antitanc cincisprezece zile pe lună.

— În sfârșit! spune Meyssonnier.

Acest „în sfârșit” are sensul vag și limitativ care i se dă la noi, la Malejac. Continuă:

— Mai e și prada de la Courcejac pe care Feyrac a adus-o aici. E babană. Trebuie să știu dacă o revendici.

— Ce reprezintă? Știi?

— Da. Mi s-a spus. Orătănii, doi porci, două vaci, fân și sfeclă din belșug. Fânul a rămas acolo într-o șură căreia totuși n-au fost atât de nătărăi ca să-i dea foc.

— Două vaci! Credeam că cei de la Courcejac n-aveau decât una.

— Pe-a doua o ascunseseră, ca să nu i-o dea lui Fulbert.

— Ia te uită, ce oameni! Nu se sinchiseau că pruncii din La Roque crapă de foame, numai al lor să fie bine hrănit! Asta nu prea le-a adus noroc!

— Atunci, continuă Meyssonnier, readucându-mă cu răceală la subiect. Ce-ai de gând? Vrei partea ta?

— Dacă vreau partea mea! Ce tupeu! Păi prada asta revine în întregime Malevil-ului, că doar Malevil-ul l-a înfrânt pe Vilmain!

— Ascultă, spune Meyssonnier fără să zâmbească. Uite ce propun eu: tu iei toate găinile…

— Ia să mă lași în pace cu găinile. Avem și așa destule la Malevil. Înfulecă prea multe grăunțe.

— Ai răbdare: tu iei găinile, cei doi porci și noi păstrăm restul.

Pufnesc în râs.

— Malevil – doi porci și La Roque – două vaci! Asta e, după capul tău, o împărțeală dreaptă? Dar fânul? Dar sfecla?

Nu spune nimic. Niciun cuvânt. După un timp, adaug:

— Oricum, nu pot să hotărăsc de unul singur. Trebuie să discutăm asta la Malevil.

Și, cum se încăpățânează să tacă, cu o privire aspră, continui destul de fără chef:

— Fiindcă la La Roque n-aveți decât una, am putea, eventual, să facem un efort în privința vacilor.

— În sfârșit, spune, trist, Meyssonnier, ca și cum el ar fi fost cel silit la concesii prin această tranzacție.

Apoi tace. Cade din nou pe gânduri. Nu-l zoresc.

— Dacă înțeleg bine, spune el cu un aer scârbit, va mai trebui și să respectăm formele democratice, să discutăm ceasuri întregi și să-i ascultăm cum ne critică în toate unii care nu vor face altceva decât să stea liniștiți cu fundul pe scaun.

— Nu exagera, vei avea un consiliu municipal de aur.

— De aur? Și muierea aia, tot de aur e?

— Judith Médard?

— Da, Judith. Are o gură! Și ce hram poartă de fapt, fata asta? întreabă el bănuitor.

— E o creștină de stânga.

Chipul i se luminează.

— E bine. M-am înțeles întotdeauna bine cu soiul ăsta de catolici. Sunt niște idealiști, adaugă el cu un dispreț discret.

Ca și cum el n-ar fi idealist! În tot cazul, s-a liniștit complet. Pentru că pe Marcel, Faujanet și Delpeyrou îi cunoaște. Pe Judith o considera, dacă pot spune astfel, marele necunoscut.

— Accept, spune el în cele din urmă.

De vreme ce acceptă, e rândul meu să pun condiții.

— Ascultă, aș vrea totuși ca între consiliul municipal din La Roque și Malevil un lucru să fie limpede: cele zece puști 36 ale lui Vilmain și eventual cele două vaci de la Courcejac nu sunt date târgului La Roque. Ele îți sunt puse ție personal la dispoziție pe toată durata funcționării tale în La Roque.

Se uită la mine cu o privire critică.

— Asta înseamnă că vrei să le iei înapoi dacă locuitorii din La Roque mă vor da afară?

— Da.

— N-o să fie, poate, chiar atât de ușor.

— Ei bine, în acest caz, puștile și vacile vor fi elemente ale unei negocieri de ansamblu.

— Unei tocmeli, ce mai! spune el cu aerul vag că mă pune sub acuzare.

În toată atitudinea lui e o oarecare răceală. Pare chiar distant. Mă simt stingherit. Mă doare să mă despart de el fără nimic din acea căldură care, la Malevil, caracterizează relațiile dintre noi.

— Ei bine, îi spun cu o veselie forțată, iată-te primar în La Roque! Ești fericit?

Întrebarea mea însă nu este deloc fericită, lucru de care îmi dau imediat seama.

— Nu, zice el, sec. Sper să fiu un primar bun, dar nu sunt fericit.

Gafa e ca o pantă. Când o pornești pe ea, te rostogolești mai departe.

— Chiar dacă locuiești la Marie Lanouaille?

— Chiar, spune el fără să zâmbească, și-mi întoarce spatele.

Rămân singur și bruftuiala lui mă apasă pe suflet. Nu mă consolează nicidecum faptul că o meritam din plin. Din fericire, n-am timp s-o lungesc prea mult cu analizarea stărilor mele sufletești. Domnul Fabrelâtre îmi atinge cotul și-mi solicită o întrevedere cu o politețe vecină cu slugărnicia. Nu pot spune că mă omor după lumânarea asta lungă și albicioasă, cu o periuță de dinți sub nas și cu niște ochi care clipesc mereu în dosul ochelarilor cu rame de metal. Și, pe deasupra, îi mai și miroase urât gura.

— Domnule Comte, îmi spune cu un glas fără timbru. Sunt aici oameni care zic că trebuie să-mi facă proces și să mă spânzure. Găsiți că e drept?

Fac un pas mare înapoi, și nu numai pentru a marca distanța, și îi spun rece:

— Nu găsesc că e drept să se spună că trebuie să fiți spânzurat, domnule Fabrelâtre, *înainte* de a vi se intenta un proces.

Buzele-i tremură și privirea i se tulbură. Ființa aceasta moale îmi inspiră milă. „Totuși”, cum ar

spune Marcel, puteam să uit rolul de spion pe care l-a avut în La Roque? Complicitatea lui în tirania lui Fulbert?

Continui:

— Cine-s oamenii ăștia?

— Care, domnule Comte? întreabă, cu o voce abia auzita.

— Care spun să ți se intenteze un proces.

Îmi înșiră două sau trei persoane și sunt, bineînțeles, dintre cei care, pe vremea lui Fulbert, au tăcut mâlc. După ce Fulbert a fost nimicit – fără ca ei să fi mișcat un deget – iată-i pe molâii noștri devenind niște duri.

Amorful Fabrelâtre nu e totuși un idiot, căci îmi urmărește gândul. Începe din nou cu un firicel de voce:

— Și, de fapt, ce-am făcut eu mai mult decât ei? Am ascultat.

Îl privesc.

— Nu cumva, domnule Fabrelâtre, ați ascultat prea mult?

Doamne, ce mămăligă! La auzul acuzației mele, se strânge ca un melc. Iar mie nu mi-a plăcut niciodată să strivesc melcii, nici măcar cu cizmele. Îi dau la o parte cu vârful piciorului, repede.

— Ascultați, domnule Fabrelâtre, în primul rând, să nu vă agitați, să nu vorbiți cu nimeni și să stați în colțul dumneavoastră. În privința procesului, o să văd ce pot face.

După care îl expediez, pe el și mulțumirile lui, și mă întorc spre Burg care, cu picioarele lui scurte, vine spre mine din fundul capelei, făcând pași mari, cu o privire vie și ageră, împingându-și înainte burtica de bucătar.

— Oh, la, la, spune cu răsuflarea tăiată, dacă ați fi auzit! E o întreagă poveste cu Gazel. În legătură cu oamenii care au venit să-l împiedice să citească rugăciuni la mormântul lui Fulbert. Gazel și-a pierdut de tot cumpătul. Mi-a cerut să vă anunț treaba asta.

Rămân cu gura căscată. În clipa aceea mi se pare că prostia și josnicia omului e fără margini. Mă întreb dacă merită să-ți dai atâta osteneală ca să perpetuezi această mică specie ticăloasă. Îi spun lui Burg să mă aștepte, c-am să merg cu el să-l văd pe Gazel. Și o înhăț pe Judith din zbor, trăgând-o puțin mai la o parte.

Eu îi vorbesc și ea, bineînțeles, mă pipăie. Mă sacrific, îi las bicepsul.

— Doamnă Médard, îi spun, oamenii sunt nerăbdători, timpul ne zorește. Pot să vă fac câteva sugestii?

Își înclină capul greu.

— Primo: după părerea mea, Marcel ar trebui să prezinte lista consiliului. E nevoie de dibăcie. Pot să vorbesc deschis?

— Dar, bineînțeles, domnule Comte, zice Judith strângându-mi brațul cu mâna ei latră.

— Sunt două nume care vor stârni nemulțumire, al dumitale, fiindcă ești femeie, și al lui Meyssonnier, din pricina vechilor lui legături cu Partidul Comunist.

— Ce discriminare! exclamă Judith.

I-o retez scurt, ca să n-apuce să se afunde în deliciile indignării liberale.

— În ce te privește, Marcel va trebui să sublinieze avantajele pe care le va trage consiliul de pe urma pregătirii dumitale. Cât despre Meyssonnier, e bine să-l prezinte ca pe un specialist în problemele militare și un indispensabil agent de legătură cu Malevil-ul. Deocamdată nicio vorbă despre primărie.

— Trebuie să vă mărturisesc că vă admir tactul, domnule Comte, spune Judith, cu o presiune tactilă asupra mușchiului brațului meu.

— Te-aș ruga să-mi permiți să continui. Sunt unii care vor să-i facă un proces lui Fabrelâtre. Dumneata ce părere ai?

— Că e o idioție, spune Judith, cu o concizie masculină.

— Și eu sunt de părerea dumitale. O mustrare în public va fi de ajuns. De altfel, alte persoane, sau

aceleași, vor să-i interzică lui Gazel să-l înmormânteze pe Fulbert creștinește. Pe scurt, ne-am căptușit cu o nouă poveste a Antigonei.

Judith zâmbește subtil la această evocare clasică.

— Mulțumesc că m-ai prevenit, domnule Comte. Dacă vom fi aleși, vom ucide în germene toate aceste idioții.

— Și poate că n-ar strica, mi-aș permite cel puțin să vă sugerez, să revocați toate decretele lui Fulbert.

— Dar bineînțeles.

— Bun, eu, în timpul ăsta, fiindcă nu vreau să dau impresia că exercit presiuni asupra locuitorilor din La Roque pentru a le influența votul, o șterg, mă duc să-l văd pe domnul Gazel.

Îi surâd și, după o clipă de ezitare, binevoiește să dea drumul bicepsului meu. Chiar cu defectele ei, femeia asta e sarea pământului. Am aproape certitudinea că se va înțelege bine cu Meyssonnier.

Burg mă conduce, printr-un șir de coridoare, până la camera lui Fulbert, unde o potolesc de Antigona noastră, foarte încinsă, într-adevăr, și foarte hotărâtă să asigure cu orice preț al dușmanului căzut ritualurile religiei noastre. Arunc o privire asupra rămășițelor pământești ale lui Fulbert. Și-mi întorc imediat privirile. Chipul lui e tot o rană. Și probabil că cineva l-a înjunghiat, căci are sânge pe piept. Gazel, asigurat fiind de sprijinul brațului meu, îmi arată o vie recunoștință și, cum începuse să facă ordine printre hârtiile lui Fulbert (bănui că e rost de-o mare curiozitate de fată bătrână), se oferi să-mi înapoieze scrisoarea prin care, în numele istoriei, revendicam suzeranitatea asupra târgului La Roque. Primesc. Ceea ce era bun pentru a-l intimida pe Fulbert nu mai corespunde actualei stări a relațiilor noastre cu La Roque. Mă temeam că, dimpotrivă, dacă las scrisoarea asta aici, într-o zi niște răuvoitori ar putea-o folosi.

Pe când străbat esplanada castelului îndreptându-mă spre marea poartă verde-închis, soarele îmi iese în întâmpinare și simt că mă dilat la căldura lui. Îmi spun că cei din consiliul orașului La Roque vor

trebui să găsească în castel o sală mai puțin frumoasă, poate, dar mai luminoasă și nu atât de umedă cum este capela, pentru întrunirile locuitorilor.

Agnès Pimont locuiește pe una din străduțele laterale, deasupra magazinului de librărie-papetărie-ziare pe care-l ținuse soțul ei, o căsuță foarte veche și foarte dichisită, unde totul e mic, chiar și scara în spirală, foarte abruptă, care duce la etaj și pe care, la cotituri, trebuie să-mi strecor umerii în diagonală. Agnès mă primește în capul scărilor și mă introduce într-un salon minuscul, luminat de o fereastră la fel de minusculă. Toate astea dau impresia unei case de păpuși, la care odinioară se adăuga o jardinieră cu mușcate spre stradă. Pereții sunt tapetați cu iută de culoarea aurului vechi și, dacă pentru fotolii, cele mai joase și mai mici din lume, nu-ți pui întrebarea cum de au putut ajunge până aici, în schimb te întrebi pe unde a fost introdus divanul, îmbrăcat ca și ele în catifea albastră; în orice caz, nici pe fereastră, nici pe scări nu ar fi putut trece. Poate că a fost dintotdeauna aici, chiar dinainte de a fi fost zidiți pereții. Pare destul de vechi ca să crezi acest lucru, deși nu-i poți descrie stilul, în timp ce data gravată pe uriașul lintou de piatră de la intrare atestă că clădirea fusese ridicată sub Ludovic al XIII-lea.

Pe podeaua salonului, între cele două fotolii mici și divan, e o mochetă și, peste mochetă, un covor oriental fabricat în Franța, iar peste covor o blană artificială de culoare albă. Presupun că pe ultimele două, soții Pimont le-au moștenit și, fiindcă n-au știut ce-ar putea face cu ele într-o locuință atât de mică, au hotărât să le pună una peste alta. Rezultatul obținut e o atmosferă destul de mângâioasă. Și mângâioasă e și primirea lui Agnès, proaspătă, trandafirie și blondă, cu ochii ei buni și frumoși, cafeniu-deschis, care, am mai spus-o, mi s-au părut întotdeauna albaștri. Mă poftește să iau loc pe unul din fotoliașe, unde mă pomenesc atât de jos, și atât de aproape de blana albă, încât am impresia că stau pe podea, la picioarele lui Agnès, așezată pe divan.

În tovărășia ei, am întotdeauna un sentiment de intimitate, de încredere și de melancolie. Era cât p-aci s-o iau de nevastă, iar ea, nu numai că nu-mi poartă pică pentru acest eșec, dar îmi păstrează o caldă prietenie. Asta îmi inspiră stimă. Niciuna la o mie de fete n-ar fi reacționat, cred, ca ea. Și, de fiecare dată când o întâlnesc, îmi spun, nu fără regret, iată una din căile pe care ar fi putut-o lua viața mea. Îmi pun întrebări în legătură cu această posibilitate, întrebări chinuitoare, deoarece nu le pot da un răspuns. Și din nou îmi spun că niciun bărbat nu poate afirma că ar fi fost fericit alături de o femeie înainte de a fi făcut această experiență. Și dacă a făcut-o, fie că e fericită, fie că e nefericită, experiența încetează de a mai fi experiență pentru a deveni viața lui.

În orice caz, un lucru e sigur. Dacă m-aș fi însurat cu ea acum cincisprezece ani, aș fi făcut o treabă bună. A îmbătrânit foarte puțin. Sau, ca să mă exprim mai bine, a îmbătrânit foarte frumos, nu s-a ofilit, nici nu s-a uscat, a devenit doar puțin mai cărnoasă. E plăcut să-i privești talia care, deși a născut-o pe Christina, i-a rămas subțire; dar, de o parte și de alta, totul e rotund și cu tenul ei, atât de trandafiriu și de proaspăt, dă întotdeauna impresia că atunci a ieșit din baie. S-a fardat și și-a aranjat părul, toată această osteneală și-a dat-o pentru mine. Asta îmi ușurează situația, deoarece îmi dau prea bine seama că în această întrevedere voi avea împotriva mea toată greutatea unei civilizații dispărute.

Nu am să recurg la șiretenii țărănești, nici la preambuluri încâlcite. Agnès, deși trăiește într-un târgușor, e foarte urbană, chiar dacă sintaxa ei nu este mai bună decât cea a lui Menou. Mă cuibăresc în micul meu fotoliu, o privesc în ochi, încercând să-mi înăbuș orice emoție, și merg drept la țintă:

— Agnès, ți-ar plăcea să vii să stai cu noi, la Malevil?

Am spus „cu noi”, n-am spus „cu mine”. Dar nu știu dacă, în stadiul acesta, a sesizat nuanța, căci bujorii din obraz devin stacojii, și pare răscolită de o

furtună care, pornind de la picioare, se propagă de-a lungul trupului cuprinzându-i pieptul. Se lasă o tăcere profundă. Mă privește, și fac un efort ca privirea mea să nu spună mai mult decât trebuie, atât mi-e de teamă să nu mă înțeleagă greșit.

Deschide gura (o gură frumoasă, cu buze pline), o închide, își înghite saliva și când, în sfârșit, reușește să vorbească, spune eliptic:

— Dacă ți-ar face plăcere, Emmanuel.

De-asta mă temeam: personalizează discuția. Va trebui să fiu mai limpede.

— Nu numai mie mi-ar face plăcere, Agnès. Tresare, de parc-aș fi pălmuit-o. Tot sângele i se urcă în obraji și, pe un ton care trădează și o decepție, și o remușcare, mai întreabă:

— Te referi la Colin?

— Nu mă refer numai la Colin.

Și cum mă privește fără să îndrăznească să mă înțeleagă, îi vorbesc de Mietta, de Catie și, mai ales, de eșecul pe care l-a constituit căsătoria ei cu Thomas în comunitatea noastră. Și de data asta, personalizează.

— Dar, Emmanuel, eu aș fi putut să-ți spun dinainte că, dacă e vorba de o fată cum e Catie…

I-o retez scurt.

— Las-o pe Catie, nu persoana interesează. Astăzi la Malevil se află opt bărbați și două femei. Trei, dacă vii și tu. Oare poate un bărbat să acapareze o femeie numai pentru el? Și dacă ar face-o, ce-ar gândi ceilalți?

— Dar cu sentimentul, dar cu sentimentul, ce faci? izbucnește Agnès cu o însuflețire foarte apropiată de indignare.

Sentimentul. Desigur, se situează pe o poziție forte. Simt în spatele ei secole întregi de iubire curtenitoare și de iubire romantică. O privesc.

— Nu mă înțelegi, Agnès. Nimeni nu te va sili vreodată să faci ceea ce n-ai chef să faci. Vei fi absolut liberă în alegerile tale.

— Alegerile mele! spune Agnès.

Este un strigăt. O lume întreagă de mustrări cuprinsă în acest plural, și nu numai de mustrări, căci n-a fost niciodată atât de aproape de o declarație de dragoste. Asta mă tulbură atât de mult, încât, purtat de fluxul emoției ei, sunt aproape gata să-i cedez. Nu mă uit la ea. Tac. Încerc să mă adun. Îmi trebuie câteva secunde bune ca să trec peste acest „mele". Dar îmi dau prea bine seama că nu sunt pe calea cea bună și că un cuplu durabil la Malevil ar deveni în foarte scurtă vreme incompatibil cu viața în comun. Din punctul acesta de vedere, disproporția dintre numărul bărbaților și cel al femeilor, pe care-mi place s-o evoc în discuție, nu este, totuși, esențialul. În realitate, trebuie să alegi: ori celula familială, ori o comunitate non-posesivă.

Mă gândesc că nici măcar nu-i pot spune lui Agnès ce sacrificiu fac renunțând la ea. Dacă i-aș spune-o, aș consolida-o în „sentimentul" ei.

— Agnès, îi zic, aplecându-mă înainte, dacă n-ar fi decât pentru Colin, și tot ar fi imposibil. Dacă mă însor cu tine, ar fi teribil de dezamăgit și de gelos. Dacă te-ai mărita cu el, nici eu n-aș fi fericit. Și nu e numai Colin. Mai sunt și ceilalți.

Colin e un argument care o mișcă. Și cum, de altfel, își dă seama că sunt de neclintit, și nu se simte ispitită, nici chiar după toate astea, să prefere La Roque Malevil-ului, nu mai știe ce să facă. Adoptă o poziție feminină, care, la urma urmelor, nu este mai rea decât altele. Se refugiază în tăcere și în lacrimi. Mă ridic din fotoliu și mă așez pe divan alături de ea, luând-o de mână. Plânge. O înțeleg. E, ca și mine, pe cale să renunțe la una dintre posibilitățile, adeseori visate, ale vieții ei.

Când văd că lacrimile au încetat să-i mai curgă, îi întind batista mea și aștept. Mă privește și, cu o voce șoptită, îmi spune:

— Am fost violată, știai?

— Nu știam. Dar bănuiam.

— Toate femeile din târg au fost violate, chiar și bătrânele, chiar și Josepha.

Și fiindcă nu scot niciun cuvânt, continuă:

— Din cauza asta…

Strig:

— Ești nebună! Nu există decât un motiv, cel pe care ți l-am spus!

— Fiindcă ar fi nedrept, Emmanuel, tu știi asta. Chiar dacă am fost violată, totuși nu sunt o târfă.

— Dar sunt sigur de asta, afirm cu tărie. Nu-i nicidecum vina ta, nici nu m-am gândit la așa ceva!

O iau în brațe și, cu o mână tremurătoare, îi mângâi obrazul și părul. În momentul acesta ar trebui să încerc mai ales un sentiment de compasiune, dar nu simt nimic altceva decât dorință. Mă cuprinde pe neașteptate și pune stăpânire pe mine eu o brutalitate care mă îngrozește. Privirea mi se tulbură, respirația-mi devine mai accelerată. Nu-mi rămâne decât atâta luciditate, cât să mă gândesc că trebuie să obțin cu orice preț și neîntârziat consimțământul ei, dacă nu vreau să mă aflu în situația de a o viola la rându-mi.

O strâng cu putere. O somez să-mi răspundă. Deși stă pasivă în brațele mele, șovăie, continuă să se împotrivească și, când, în sfârșit, încuviințează, o face, cred, mai mult fiindcă e contaminată de dorința mea decât fiindcă au convins-o argumentele aduse.

Alunecăm pe blana albă care-și dovedește astfel utilitatea, fără ca duioșia ce i-o port să iasă vreun moment la iveală. Ai zice că am închis duioșia asta într-un colț al conștiinței mele ca să nu mă mai stânjenească.

Totuși, după ce această tulburare se sfârșește, îmi plătesc și eu partea. Dacă e adevărat că poți fi fericit la niveluri diferite, eu sunt fericit la nivelul cel mai de jos. Dar, după toate aceste lupte și tot acest sânge, mai e oare loc pentru o altă fericire decât supraviețuirea grupului? Nu-mi mai aparțin: iată ce-i spun în timp ce-mi iau la revedere, trist și pentru că ea mă părăsește cu o oarecare răceală, așa cum a făcut și Meyssonnier în urmă cu o oră.

Totuși, când îl revăd pe Meyssonnier în capela scăldată în lumina crepusculară, după terminarea

ședinței, îl găsesc mai destins, mai prietenos. Vine spre mine și mă trage de o parte.

— Unde-ai fost? Te-am căutat peste tot. În sfârșit, continuă el, cu obișnuita-i discreție, n-are importanță. Ascultă, am vești bune. Totul a mers strună. Au ales toată lista, apoi, la propunerea lui Judith, Gazel a fost ales preot, cu o majoritate destul de slabă. Și, în sfârșit, printre altele, te-au ales episcop de La Roque.

Sunt uluit. Culmea culmilor această alegere ca episcop ce coincidea în timp cu întrevederea care tocmai luase sfârșit. E adevărat că cei absenți se bucură de favoare. Dar, dacă trebuie să văd aici mâna lui Dumnezeu, înseamnă că are față de slăbiciunile cărnii o îngăduință ce nu i-a fost niciodată recunoscută.

Pentru moment însă, nu ironia soartei e cea care mă impresionează. Săr ca ars:

— Eu, episcop de La Roque? Dar locul meu e la Malevil! Nu le-ai spus?

— Ai puțină răbdare, ei știu că n-o să părăsești Malevil-ul. Dar, dacă am înțeles bine, vor ca Gazel să aibă pe cineva deasupra lui care să-l mai modereze. Se tem de zelul lui.

Începe să râdă.

— Ideea a fost a lui Judith și eu am pus serios umărul!

— Ai pus umărul!

— Păi, bineînțeles. Mai întâi, cred că e, într-adevăr, mai bine să-l ții tu din scurt pe Gazel. Și-apoi, mi-am zis c-am să te văd mai des.

Și adaugă, cu o voce scăzută.

— Fiindcă, totuși, voi părăsi Malevil-ul…

Îl privesc. Mă privește și el. După o clipă, întoarce capul. Nu știu ce să spun. Îmi dau seama ce simte. Din școală, Peyssou, Colin, Meyssonnier și cu mine nu ne-am despărțit niciodată. Ca dovadă, Colin, deși își deschisese o prăvălie cu articole de instalații în La Roque, a continuat să locuiască în Malejac. Și-acum, s-a sfârșit. *Cercul* se destramă. Îmi dau seama chiar

în momentul acesta. Și pentru noi, cei din Malevil, o să fie dureros să nu-l mai vedem pe Meyssonnier.

Îl strâng de umărul drept și-i spun destul de stângaci:

— O să vezi, lasă, o să faci treabă bună aici.

Ca și cum treaba ar fi consolat vreodată pe cineva.

Thomas ni se alătură și mă felicită cu o expresie greu de definit. Apoi e rândul lui Jacquet. Nu-l văd pe Peyssou. Meyssonnier mi-l arată, la câțiva metri de noi, foarte ocupat. Judith îl priponise zdravăn lângă ea, fericită că a găsit, în sfârșit, un bărbat care s-o depășească în înălțime cu un cap. În timp ce-i vorbește, își plimbă privirea pe amplele lui proporții. Admirația e reciprocă, de altfel, căci, după ce ne vom întoarce la Malevil, Peyssou îmi va spune: ai văzut ce bucățică? Pun rămășag că la așternut trebuie să fie grozavă! Nu au ajuns încă până acolo. Deocamdată, ea îi pipăie bicepsul. Și-l văd pe Peyssou al meu cum, bineînțeles, își umflă mușchii. Și asta, probabil, lui Judith îi face plăcere.

— Ce am spus adineaori, îmi șoptește Meyssonnier, să nu iei în seamă, aveam moralul cam scăzut.

Sunt foarte mișcat că s-a gândit să se scuze pentru răceala lui, dar iar nu știu ce să spun, și tac.

— Înțelegi, continuă el, pe drum, după ambuscadă, când tu ai plecat ca să-i aduci pe ceilalți de la Malevil, am rămas un timp în mijlocul cadavrelor și mi-au trecut prin minte gânduri nu prea vesele.

— Ce gânduri?

— Ei bine, de pildă, Feyrac ăsta pe care a trebuit să-l ucidem… M-am gândit la cazul că unul dintre noi s-ar căptuși cu o rană serioasă. Ce-am face? Fără doctor, fără medicamente, fără bloc operatoriu. N-ar fi deloc plăcut să-l lăsăm să crape fără să-l ajutăm.

Tac. M-am gândit și eu la asta. Și Thomas, o văd după mutra lui. Meyssonnier continuă:

— Suntem în plin ev mediu.

Clatin din cap.

— Nu. Nu chiar. Există o analogie de situații, e adevărat, în evul mediu au existat momente ca acestea. Dar uiți un lucru. Nivelul nostru de cunoștințe este cu mult superior, chiar dacă nu ne-am gândi la considerabila sumă de cunoștințe închisă în mica mea bibliotecă de la Malevil. Asta, asta rămâne. Și, vezi tu, e foarte important. Fiindcă într-o zi, asta ne va permite să reconstruim totul.

— Dar când? întreabă Thomas cu dezgust. Pentru moment, ne petrecem viața încercând să supraviețuim. Jefuitorii, foametea. Mâine, epidemiile. Meyssonnier are dreptate, ne-am întors la vremurile Ioanei d'Arc.

— Da' de unde, spun cu multă însuflețire. Cum poate un matematician ca tine să facă o asemenea greșeală? Mintal, suntem cu mult mai bine înzestrați decât oamenii de pe vremea Ioanei d'Arc. Nu vom avea nevoie de secole ca să ne regăsim nivelul tehnologic.

— Și să luăm totul de la-nceput? întreabă Meyssonnier ridicând sprâncenele cu un aer de îndoială.

Se uită la mine, clipind des. Și întrebarea lui mă impresionează. Pentru că el – omul progresului – e cel care o punea. Și pentru că văd prea bine ce zărește, el în viitor, la capătul acestui nou început.

Nota lui Thomas

Îmi revine mie obligația de a încheia această povestire.

Mai întâi, ceva care se referă la mine. După lințarea lui Fulbert, Emmanuel scrie că a citit în ochii mei „*acel amestec de dragoste și antipatie*" pe care i l-am purtat întotdeauna.

„Dragoste" nu-i tocmai cuvântul. Iar „antipatie" nici atât. Ar fi fost mai exact dacă ar fi spus admirație și reticențe.

Vreau să explic aceste reticențe. Aveam douăzeci și cinci de ani când au survenit aceste evenimente și foarte puțină experiență de viață pentru cei douăzeci

și cinci de ani ai mei, iar abilitatea lui Emmanuel mă șoca. O găseam cinică.

M-am maturizat. Între timp, mi-am asumat răspunderi și nu mai gândesc așa. Ba, dimpotrivă, cred că oricine vrea să-i conducă pe semenii săi are nevoie de o bună doză de machiavelism, *chiar dacă-i iubește*.

Așa cum se vede adeseori din paginile precedente, Emmanuel era întotdeauna destul de mulțumit de el și întotdeauna destul de încredințat că are dreptate. Cusururile acestea nu mă mai irită. Ele nu sunt decât reversul acelei încrederi în sine de care avea nevoie pentru a ne comanda.

În sfârșit, aș mai vrea să spun următoarele: nu cred nicidecum că, la scară mică sau mare, un grup își secretă întotdeauna omul de geniu de care are nevoie. Ba, dimpotrivă, sunt momente în istorie în care se simte un gol cumplit: nu a apărut conducătorul necesar și totul eșuează lamentabil.

La mica noastră scară, problema se pune la fel. La Malevil, am fost foarte norocoși că l-am avut pe Emmanuel. Ne-a menținut uniți și ne-a învățat să ne apărăm. Sub îndrumarea lui și Meyssonnier a făcut ca La Roque să fie mai puțin vulnerabil.

Chiar dacă, instalându-l în La Roque, Emmanuel l-a sacrificat pe Meyssonnier interesului comun, trebuie să recunoaștem că Meyssonnier a făcut, într-adevăr, o treabă foarte bună la „Primărie”. A înălțat meterezele orașului și, mai ales, a dispus ca la jumătatea drumului dintre cele două porți fortificate să se construiască un mare turn pătrat cu două caturi, al doilea cat fiind organizat ca post de gardă locuibil, cu o sobă și, înspre exterior, cu ferăstruici oblice pentru ochit, oferind un foarte vast câmp vizual asupra ținutului. O pasarelă de lemn făcută pentru strajă pe laturile meterezelor lega acest turn pătrat, de o parte și de cealaltă, de cele două porți. Materialele pentru această construcție au fost procurate prin demolări în orașul de jos, iar cimentul a fost înlocuit cu lut.

În jurul meterezelor. Meyssonnier a organizat o Z.A.A. cu un întreg sistem de capcane și de curse, imitat după Malevil. Terenul, foarte gol, deși destul de accidentat, nu făcea posibilă construirea unei baricade, dar în clădirile anexe ale castelului Meyssonnier a găsit niște suluri de sârmă ghimpată, destinate, fără-ndoială, unor viitoare împrejmuiri, și le-a folosit pentru a bara cele două drumuri de acces – drumul gudronat de la Malevil și șoseaua departamentală care duce spre orașul de reședință – printr-un întreg sistem de bariere (deschise ziua și închise noaptea) menite să prevină eventualele surprize.

Dacă, datorită în parte lui Judith, care-l aprecia foarte mult, Meyssonnier s-a înțeles bine cu consiliul și cu cei administrați de el, cu Gazel însă a avut un diferend de ordin religios. Meyssonnier, credincios promisiunii făcute lui Emmanuel, a continuat să asiste la slujbe și să se împărtășească, dar a refuzat să se spovedească. Reluând stindardul celei mai riguroase drepte credințe, Gazel înțelegea, ca și Fulbert, să lege împărtășania de spovedanie. A avut destul curaj să vină în fața consiliului municipal ca să se explice cu Meyssonnier și cearta a mers foarte departe, Meyssonnier refuzând să facă vreo concesie. Sunt de acord, a spus Meyssonnier pe un ton aspru, să-mi fac o autocritică în public dacă am făcut prostii, dar nu văd de ce ți-aș rezerva numai dumitale mica mea confesiune.

În cele din urmă s-a făcut apel la Emmanuel, în calitatea lui de episcop de La Roque. El a intervenit cu prudență și dibăcie, a ascultat pe toată lumea și a instituit un sistem de spovedanie publică în comun, o dată pe săptămână, duminica dimineață. Fiecare trebuia să spună, pe rând, ce avea să-și reproșeze sieși și ce avea să le reproșeze celorlalți, persoanele incriminate având, bineînțeles, dreptul de a răspunde la rândul lor, fie pentru a protesta, fie pentru a-și recunoaște greșelile. Emmanuel a asistat, în calitate de observator, la prima ședință de acest fel din La

Roque și a fost atât de încântat, încât a convins și Malevil-ul să adopte același sistem.

Emmanuel numea asta *spălatul rufelor murdare în familie*: instituție sănătoasă, mi-a spus el, și chiar distractivă.

Mi-a povestit că în La Roque o localnică s-a ridicat pentru a-i imputa lui Judith că nu poate să stea de vorbă cu un bărbat fără să nu-i pipăie brațul. A fost o chestie destul de caraghioasă, spunea Emmanuel, dar și mai caraghios a fost răspunsul lui Judith, sincer uluită: nu mi-am dat seama că procedez astfel, a răspuns cu vocea ei bine articulată, există cineva aici care ar putea să susțină această mărturie?

Dovadă, a adăugat Emmanuel râzând, că e bine ca ceilalți să ne spună cum ne văd ei, fiindcă singuri nu ne vedem.

Cât despre spovedania particulară, nici vorbă n-a mai fost de-așa ceva. Și Gazel a trebuit să renunțe la privilegiul la care ținea atât, „de a ierta" sau „de a nu da dezlegare" păcatelor altora, privilegiu pe care Emmanuel, toată lumea își amintește, îl găsea „exagerat" și, când l-a exercitat, a făcut-o cu neplăcere.

Înainte de a găsi soluția dibace care avea să pună capăt „Inchiziției" preotului din La Roque, zile întregi Emmanuel s-a arătat foarte preocupat de diferendul dintre Gazel și Meyssonnier. Mi-amintesc că mi-a vorbit în mai multe rânduri despre asta și, mai ales, țin minte ce mi-a spus o dată în camera lui, stând amândoi de o parte și de alta a biroului, cu Evelyne culcată în patul cel mare, palidă și istovită, revenindu-și după o criză de astmă foarte violentă (datorată, după părerea mea, instalării lui Agnès Pimont la Malevil).

— Vezi tu, Thomas, într-o comunitate nu e bine să fie doi conducători: un conducător spiritual și un conducător temporal. Trebuie să fie numai unul. Dacă nu, apar situații încordate și conflicte care nu se mai termină. Cel care comandă la Malevil trebuie să fie și abatele Malevil-ului. Dacă într-o zi, după

moartea mea, vei fi ales conducător militar, va trebui, și tu…

Am strigat:

— Nici să nu te gândești. E contrar opiniilor mele!

M-a întrerupt cu vehemență:

— Cui îi pasă de părerile tale personale! Nu au absolut nicio importanță. Ceea ce are importanță este Malevil-ul și unitatea Malevil-ului! Ar trebui să înțelegi un lucru: fără unitate, supraviețuirea nu este cu putință!

— Dar, cum se poate, Emmanuel, doar nu mă vezi pe mine ridicându-mă și începând să recit în fața tovarășilor mei rugăciuni!

— Și de ce nu?

— M-aș simți ridicol!

— Și de ce te-ai simți ridicol?

Și-a formulat întrebarea cu atâta violență, că mi-a luat piuitul. După o clipă, a continuat, mult mai destins, de parcă și-ar fi vorbit și lui însuși, și mie:

— Este oare chiar atât de idiot să te rogi? Suntem înconjurați de necunoscut. Și cum, pentru a supraviețui, trebuie să fim optimiști, presupunem că acest necunoscut este binevoitor și îl rugăm să ne ajute.

Pentru a aprecia „credința” lui Emmanuel, în lipsa unor texte cu adevărat „întocmite” de mâna lui, putem alege între o ipoteză maximă și o ipoteză minimă. În ce mă privește, nu simt nevoia de a alege între acestea două, dar redau cuvintele pe care le-ați citit ca fiind de natură să confirme mai mult ipoteza minimă.

E atât de dureros să scriu cele ce urmează că o voi face foarte repede și foarte sec și cu un minimum de amănunte. Din păcate, nu există magie, căci, dacă, trecând sub tăcere evenimentul, aș putea să-l suprim, aș tăcea până-n veacul de apoi.

În primăvara și vara anilor 1978 și 1979, Malevil și La Roque, unindu-și forțele, au nimicit două bande de jefuitori. Am stabilit împreună cu vecina noastră un sistem de telecomunicații vizuale și auditive care ne îngăduia să ne avertizăm reciproc

când survenea un atac, fiecare din cele două comunități alergând de îndată în ajutorul celeilalte.

Alarma cea mai serioasă a avut loc pe data de 17 martie 1979. În zorii zilei, clopotul capelei din La Roque a început să sune puternic și, prin durata neobișnuită a dangătului lui, ne-a dat de veste că primejdia este gravă. Emmanuel l-a lăsat pe Jacquet și pe cele două femei să asigure apărarea Malevil-ului și, după trei sferturi de oră de galop nebun pe poteca din pădure, am ajuns la marginea lăstărișului, la o sută de metri de metereze. Ceea ce am văzut ne-a lăsat muți de uimire. În pofida capcanelor, în pofida sârmei ghimpate, în pofida focului susținut al apărătorilor, pe ziduri se și aflau proptite, din loc în loc, cinci sau șase scări. Banda număra vreo cincizeci de indivizi hotărâți și mai târziu am aflat că vreo zece pătrunseseră deja în orașul întărit când au intervenit forțele din Malevil, luându-i pe asediatori pe la spate și ucigând mulți oameni cu tirul puștilor și cu pușca antitanc (căci ne venise nouă rândul s-o ținem) și punându-l pe inamic pe fugă. Emmanuel a organizat imediat urmărirea supraviețuitorilor care, împărțiți în grupuri mici, destul de redutabile încă, se ascundeau prin lăstăriș. Această vânătoare a ținut opt zile în timpul cărora cei din Malevil au cutreierat întruna pe cai toate coclaurile.

La 25 martie am ajuns la certitudinea că ultimul jefuitor fusese ucis. În ziua aceea, când a coborât de pe Amarante a lui, Emmanuel a simțit o durere puternică în abdomen, a fost cuprins de vărsături repetate și a căzut la pat cu febră mare. La rugămintea lui, i-am palpat pântecele și am apăsat cu patru degete în locul indicat de el. A scos un țipăt, pe care și l-a stăpânit numaidecât, mi-a aruncat o privire pe care n-o voi uita și mi-a spus cu o voce lipsită de timbru: nu mai are rost să continui, e o criză de apendicită. A treia.

În zilele următoare, m-a anunțat că avusese două crize în 76 și că trebuia să fie operat de Crăciun. I se fixase chiar o zi, își reținuse o cameră la clinică, dar în ultimul moment, având foarte mult de lucru și

simțindu-se, de altfel, în cea mai bună formă, a amânat operația pentru Paști. Și a adăugat, fără să mă privească: a fost o neglijență și acum o plătesc.

La opt zile după criza lui gravă din 25 martie, Emmanuel era totuși în picioare. A început din nou să mănânce. Am observat însă că nu se mai urca pe cal și că se ferea să facă eforturi. În afară de asta, mânca puțin, se lungea adeseori pe pat și se plângea de grețuri. Așa a trecut o lună într-o stare în care noi am fi vrut să vedem o convalescență și care nu era, de fapt, decât o remisiune.

La 27 mai, în timp ce se afla la masă, Emmanuel a fost cuprins de dureri violente. A fost transportat în camera lui. Avea frisoane și termometrul arăta 41 de grade. Pântecul îi era umflat și tare. În zilele următoare s-a întărit și mai mult. Emmanuel suferea cumplit și am fost uluit de rapiditatea cu care i se alterau trăsăturile. În mai puțin de trei zile, ochii i s-au adâncit în orbite, chipul lui, de obicei plin și colorat, a căpătat o culoare cenușie și s-a scofâlcit. N-aveam nimic pentru a-i ușura suferința, nici măcar aspirină. Dădeam târcoale camerei lui, plângând de furie și de neputință, la gândul că Emmanuel avea să moară fiindcă nu i se putea face o operație care, în timpuri normale, ar fi durat zece minute.

În a șasea zi, durerile s-au atenuat. A putut să bea jumătate din ceașca de lapte pe care i-am adus-o dimineața și mi-a spus: am patruzeci și trei de ani. Am avut o constituție foarte robustă. Dar știi ce mă surprinde cel mai mult? Că trupul meu, care mi-a adus atâtea bucurii, îmi prezintă la plată o asemenea notă înainte de a mă părăsi.

Apoi mă privi cu ochii lui adânciți în orbite, îmi zâmbi ușor cu buzele-i decolorate și-mi zise:

— În sfârșit, mă părăsește e un fel de-a spune. Mai de grabă am impresia că vom pleca împreună.

În cursul după-amiezii, ca în toate zilele, Meyssonnier a venit din La Roque să-l vadă. Emmanuel, deși era foarte slăbit. Îi puse întrebări în legătură cu relațiile lui cu Gazel și păru fericit când află că s-au îmbunătățit. Era cu desăvârșire lucid. În

timpul serii mi-a cerut să adun tot Malevil-ul la picioarele patului său. Când au venit toți, ne-a privit pe fiecare pe rând, ca și cum ar fi vrut să-și întipărească în minte trăsăturile noastre. Deși atunci putea să vorbească, n-a scos un cuvânt. Poate se temea că, dacă va vorbi, nu va putea face față emoției și se va da în spectacol, izbucnind în lacrimi. Oricum, s-a mulțumit să ne privească cu o expresie sfâșietoare de afecțiune și de regret. Apoi ne-a făcut semn cu mâna să plecăm, a închis ochii, i-a deschis din nou și, în timp ce ieșeam, ne rugă, pe Evelyne și pe mine, să rămânem. După aceea n-a mai scos niciun cuvânt. Pe la orele șapte seara, i-a strâns cu putere mâna Evelynei și a murit.

Evelyne a cerut să fie prima care să stea de priveghi. Cum mi-a cerut acest lucru cu un glas calm și fără o lacrimă, am acceptat fără să bănuiesc nimic. După două ore a fost găsită culcată peste cadavrul lui Emmanuel. Își împlântase în piept micul pumnal pe care-l purta la cordon.

Deși niciunul dintre noi nu era partizan al sinuciderii, nimeni n-a fost surprins și nici măcar scandalizat. Oricum, gestul Evelynei n-a făcut decât să anticipeze, cu destul de puțin, un deznodământ previzibil. Toate eforturile lui Emmanuel n-au avut alt efect decât de a o menține în viață, și ne-a făcut întotdeauna impresia că nu se agăța de existență decât pentru a nu trebui să-l părăsească. Ne-am consultat între noi și în unanimitate, cu excepția unui singur vot, cel al lui Colin, am hotărât să nu o despărțim de Emmanuel și să fie înmormântată împreună cu el. Votul negativ al lui Colin – pe care l-a justificat prin motive de ordin religios și care ne-a șocat pe toți – a prilejuit prima dispută iscată între noi după moartea lui Emmanuel.

De atunci, tot stând și gândindu-mă la acest lucru, relațiile dintre Evelyne și Emmanuel au încetat să mă mai mire. Deși în lumea de mai înainte Emmanuel era hotărât împotriva monogamiei, și după aceea a persistat în opțiunea lui pentru motivele pe care le-a expus, cred că asta nu l-a făcut să

renunțe la aspirația lui spre o mare dragoste exclusivă. Iar relațiile lui platonice cu Evelyne îi satisfăceau în taină această aspirație. Găsise, în sfârșit, pe cineva pe care să-l poată iubi cu toată puterea inimii lui. Dar nu era întru totul o femeie. Și nici această căsătorie nu era o căsătorie adevărată.

În afară de doi oameni, pe care Meyssonnier i-a pus de gardă pe metereze, toți locuitorii din La Roque au venit să ia parte la înmormântarea lui Emmanuel, ceea ce, chiar mergând pe scurtătura din pădure, însemna un drum dus-întors de douăzeci și cinci de kilometri. Acesta a fost primul dintre pelerinajele anuale ale târgului La Roque la mormântul eliberatorului lui.

La rugămintea consiliului municipal, Judith Médard a rostit un discurs destul de lung, cu expresii care, depășeau înțelegerea auditoriului. Insistând asupra omeniei lui Emmanuel, ea a vorbit despre „*dragostea lui fanatică pentru oameni. Și atașamentul lui aproape animalic față de continuarea speciei*”. Am reținut această frază pentru că mi s-a părut justă, precum și pentru că am avut impresia că n-a fost înțeleasă. La sfârșitul cuvântării sale, Judith a trebuit să se întrerupă pentru a-și șterge lacrimile. Lumea i-a fost recunoscătoare pentru emoția și chiar pentru obscuritatea ei, deoarece aceasta dădea cuvântării funebre o demnitate ce părea potrivită cu împrejurarea.

Dar nu ajunsesem la capătul necazurilor noastre. Cam la o săptămână după înmormântare, Menou a rupt orice contact cu semenii ei, n-a mai vrut să mănânce și a căzut într-o stare de prostrație și într-o mutenie din care nimic n-a putut s-o scoată. Nu avea febră, nu se plângea de nicio durere, nu prezenta niciun simptom al vreunei boli. Nu zăcea în pat. Ziua ședea lângă șemineu și privea focul, cu buzele strânse, cu privirea în gol. La început, când era chemată să vină să mănânce, răspundea, așa cum făcuse de atâtea ori Momo pe când trăia: dar lăsați-mă odată în pace, pentru Dumnezeu! Apoi, încetul cu încetul, n-a mai răspuns și într-o zi, pe când eram

la masă, a alunecat de pe scăunelul ei din fața șemineului și a căzut în foc. Ne-am repezit spre ea. Murise.

Dispariția ei ne-a consternat. Crezusem că, datorită vitalității ei, va supraviețui morții lui Emmanuel, așa cum a supraviețuit celei a lui Momo. Sperasem acest lucru fără să ne gândim la efectul cumulativ al celor două pierderi survenite una după alta. Și mai cred că nu ne-am dat îndeajuns seama că energia lui Menou simțea nevoia să se bizuie pe o forță care să-i dea un sentiment de siguranță, și că această forță a fost Emmanuel.

După înmormântare, adunarea de la Malevil a vrut să mă numească șef militar și pe Colin abate de Malevil. Am refuzat. Am folosit ca argument ostilitatea lui Emmanuel față de separarea puterii spirituale de cea temporală. Mi s-a propus atunci să-mi asum și funcțiile ecleziastice la Malevil. Din nou am refuzat. Așa cum îmi reproșase Emmanuel în timpul vieții sale, eram încă prea meschin legat de părerile mele personale.

A fost o mare greșeală din partea mea. Deoarece Colin a primit atunci din mâinile noastre amândouă puterile.

Pe timpul lui Emmanuel, Colin era inteligent, binevoitor, serviabil și vesel. Dar era așa fiindcă se simțea învăluit în afecțiunea lui Emmanuel, care l-a protejat întotdeauna. După moartea acestuia, Colin s-a considerat un al doilea Emmanuel. Și, neavând nici autoritatea lui, nici darul lui de a convinge, a devenit tiranic și în felul acesta nu și-a atras mai mult respect din partea celorlalți. Când mă gândesc că m-am temut de „*seniorizarea*” lui Emmanuel! Dar Emmanuel era un adevărat înger al democrației în comparație cu succesorul său! De îndată ce a fost ales, Colin a încetat să mai întrunească adunarea și a guvernat ca un autocrat.

La Malevil au avut loc ciocniri serioase și aproape zilnice ale „șefului” cu Peyssou, cu mine, cu Hervé, cu Maurice și chiar cu Jacquet. Contestat de bărbați, Colin n-a reușit mai bine nici cu femeile. S-a supărat

cu Agnès Pimont, fiindcă a încercat, în zadar de altfel, să-i controleze afecțiunile. N-a avut mai mult noroc nici cu La Roque, care, fiind informat de noi despre absolutismul lui, n-a vrut să-l aleagă episcop. A fost rănit de moarte, s-a certat aproape definitiv cu Meyssonnier și a încercat – fără succes – să ne atragă și pe noi în cearta lui.

Desigur, nu era ușor să fii succesorul lui Emmanuel, dar vanitatea lui Colin și nevoia de a da amploare eului lui aveau ceva patologic. De cum a fost ales abate de Malevil și șef militar, și-a coborât cu mai multe tonuri notele grave ale vocii, a luat un aer distant, la masă se închidea într-o mutenie trufașă și încrunta din sprâncene dacă vreunul dintre noi începea primul să vorbească. Am băgat de seamă că, încetul cu încetul, s-a înconjurat cu un sistem pueril de mici privilegii și mici priorități de la care nimeni nu se putea sustrage fără a nu-i aduce o jignire gravă. Inteligența lui, de care lui Emmanuel îi plăcea să facă mare caz, nu i-a servit, în aceste împrejurări, ca să corecteze absurditatea comportării, ci numai ca să-și dea seama cât de mult o dezaprobam cu toții. Se considera persecutat. Și se simțea singur, pentru că se izolase.

Dezbinarea s-a instalat definitiv la Malevil. Au apărut priviri răutăcioase, tensiuni insuportabile, tăceri care nu erau nici ele mai ușor de suportat. Agnès Pimont și Catie au spus în două rânduri că vor să se întoarcă la La Roque. Aceste amenințări cu secesiunea nu l-au făcut pe Colin mai suplu. Dimpotrivă. Nu le mai adresa cuvântul tovarășilor lui decât pentru a le da ordine. În sfârșit, sosi și clipa în care i se păru că însăși persoana lui fizică este amenințată. A început să poarte în permanență pistolul la brâu, chiar la masă. Și, în timp ce mânca, ne arunca priviri ce trădau când spaimă, când furie!

Fiindcă totul îl jignea, am încetat să mai vorbim în timpul mesei. Dar atmosfera de la Malevil n-a devenit mai puțin apăsătoare. Iar pe zidurile groase și sumbre ale castelului întărit au început să se prelingă plictiseala și frica.

Colin se temea grozav de comploturile noastre și până la urmă am complotat într-adevăr. Ne-am gândit să întrunim, împotriva voinței lui, adunarea din Malevil și să-i votăm destituirea. Dar n-am apucat să ducem la bun sfârșit acest proiect. Înainte ca el să se fi materializat, Colin a fost ucis în cursul unei încăierări cu o mică bandă de jefuitori, formată din numai șase oameni și foarte prost înarmată. Colin, sperând că printr-o faptă strălucită își va câștiga poate o oarecare glorie în ochii noștri, s-a expus la fel de smintit ca și în lupta împotriva lui Vilmain, și de foarte aproape a primit din plin în piept încărcătura unei puști de vânătoare. Când a murit, chipul lui și-a recăpătat acea expresie copilărească și acel zâmbet șăgalnic care l-a făcut pe Emmanuel, când era în viață, să-l trateze cu atâta îngăduință.

După moartea lui, am acceptat să-mi asum cele două puteri la Malevil. Am reînnodat cu La Roque toate legăturile de prietenie pe care Colin le slăbise de tot și, peste un an, La Roque m-a ales episcop.

Recolta din ’78 a fost bună, iar cea din ’79 și mai bună. I-am convins pe locuitorii din La Roque, nu fără greutate, să admită că pe viitor toate recoltele trebuie să fie comune și împărțite proporțional cu numărul de locuitori. Două părți pentru La Roque și o parte pentru Malevil, deoarece noi eram zece. Iar cei din La Roque vreo douăzeci. În perioade normale, noi aveam mult de câștigat de pe urma acestui aranjament, dată fiind bogăția pământurilor aluvionare din jurul târgului La Roque. Dar am demonstrat, pe deplin îndreptățit, cred, că șesul era mult mai amenințat de invazie decât colinele noastre. Dacă cei din La Roque aveau să fie într-o zi jefuiți de tâlhari, vor fi fericiți să primească, în starea lor de sărăcie lucie, două treimi din produsele noastre.

În cursul acestei negocieri, Meyssonnier, care se identificase întru totul cu interesele celor din La Roque, nu mi-a făcut niciun hatâr. Dar am avut multă răbdare și m-am arătat, cum ar fi spus Emmanuel, „flexibil în fermitate”. La Malevil, după

ce am dus cu bine la capăt această sarcină, adunarea m-a felicitat în termeni călduroși. Ei, cum să spun, a zis Peyssou, nici Emmanuel n-ar fi făcut mai bine. Îți amintești de schimbul cu vaca aranjat cu Fulbert?

Chiar în timpul vieții lui Emmanuel a luat naștere în rândurile noastre un adevărat cult al copilului, prin instalarea la castel, în ’77, a Christinei Pimont, pe atunci în vârsta de zece luni. Nu ne venea să ne credem ochilor: ni se părea atât de nouă între vechile noastre ziduri. Deși importată, a fost primul nostru copil și, adoptată de îndată cu un entuziasm delirant, și-a petrecut primii ani trecând din brațe în brațe. Purtată mereu în brațe, giugiulită, îngrijită și distrată de toți, Christina a început să spună tuturor femeilor din Malevil mamă, și tuturor bărbaților tată. Când am fost ales șef, am hotărât, cu asentimentul adunării, să transform în lege acest obicei spontan. Căci, începând din ’77, ni s-au născut alți copii. Gérard, fiul Miettei, Brigitte, fata lui Catie, Marcel, fiul lui Agnès, care s-a născut la patru luni după moartea lui Emmanuel. Din motive lesne de înțeles, Agnès ar fi vrut să-i dea numele celui dispărut, dar am reușit s-o conving să n-o facă și, la sugestia mea, adunarea din Malevil a interzis și această permanentă căutare a unor asemănări fizice între copil și părinții lui, pe care o consider nefastă chiar la oamenii căsătoriți, darămite într-o comunitate ca a noastră.

După moartea lui Fulbert, sosirea lui Agnès Pimont la Malevil a tulburat echilibrul de forțe în rândul femeilor. Agnès a prins curând gust pentru libertatea pe care i-o lăsase Emmanuel, dar fără să se împartă vreodată, așa cum făcea Mietta, în mod echitabil. Ca și Catie, ea avea preferințe exclusive, capricii, cochetării. Dar le-a folosit mai bine, cu o artă mai experimentată. În brațele lui Catie aveai impresia că dansezi pe un vulcan, înainte de a fi înghițit de focul lui central. Agnès, „dulce și senină ca un pârâu în aprilie” (Emmanuel), te fermeca mai întâi prin prospețime, înainte de a te învălui în văpăile ei.

Rivalitatea dintre cele două femei, surdă în timpul domniei lui Emmanuel, a izbucnit într-o luptă deschisă pentru putere după moartea lui Menou. Războiul limbilor a făcut ravagii săptămâni de-a rândul înainte de a degenera într-un pugilat. Atunci a intervenit Mietta, sub privirea uluită a singurului martor, Peyssou, și „le-a ars câte una la amândouă". După care le-a cerut iertare, le-a îmbrățișat și le-a mângâiat, asigurându-și dominația cel puțin tot atât prin bunătatea cât și prin forța ei.

Din pricina tiraniei lui, Colin și-a făcut două dușmance din cele două rivale și a sfârșit prin a le împăca. S-au unit împotrivă-i, străpungându-l cu împunsăturile lor. Din păcate, au prins gust pentru acest joc, l-au extins și asupra celorlalți tovarăși și, la moartea lui Colin, ajunseseră cu neputință de ținut în frâu. A trebuit să dau dovadă de multă fermitate și răbdare ca să le dezarmez pe războinicele noastre. Cred că, în fond, ne purtau pică pentru libertatea pe care le-o lăsam, dar de care, de altfel, nici n-ar fi suportat să fie lipsite. Mă gândesc de asemenea că, odată cu Emmanuel, a dispărut și o anumită imagine a tatălui, și că sufereau din pricina acestei dispariții. Am aflat că cele trei femei se întruneau în camera Miettei și le-am surprins acolo, plângând și rugându-se la piciorul unei mese pe care trona, ca pe un altar, portretul lui Emmanuel. Nu știu dacă am procedat bine sau nu: le-am lăsat în pace. Și ele sunt acelea care, contaminându-i pe cei din La Roque, au sfârșit prin a organiza acest cult al eroului mort, care a devenit la noi aproape o a doua religie.

În '79, în parte, cum am mai spus, datorită a doi ani de recoltă bună, precum și aranjamentului făcut cu cei din La Roque, Malevil-ul a devenit bogat, dacă a avea din belșug grâu, furaje și vite se poate numi bogăție. De asemenea, în '79 n-am avut de suferit decât o singură incursiune a jefuitorilor, cea în cursul căreia și-a pierdut viața Colin. Deși hotărâți să fim în continuare vigilenți, ne-am consultat, cei din Malevil și din La Roque, ce vom face cu pacea,

sau, mai de grabă, cu momentele de pace de care aveam poate să ne bucurăm.

Mai întâi, a avut loc o discuție particulară între Meyssonnier, Judith Médard și mine, apoi o discuție publică, în care au fost confirmate hotărârile la care ajunsesem.

În fond, problema era cea pe care și-o puseseră Meyssonnier și Emmanuel în ziua când am eliberat La Roque de tirania lui Fulbert. În afară de mica bibliotecă de la Malevil, o mai aveam pe cea de la castelul din La Roque, deosebit de bine înzestrată cu lucrări științifice, căci domnul Lormiaux făcuse Politehnica. Oare pe baza științei care zăcea acolo – și a foarte modestelor noastre cunoștințe personale – aveam să pornim în căutarea unor unelte care să ne ușureze viața și a unor arme prin care să ne-o apărăm? Sau, cunoscând prea bine, datorită cumplitei experiențe pe care o trăisem, primejdiile tehnologiei, aveam să punem, o dată pentru totdeauna, progresul științific și producția de mașini în afara legii?

Cred că am fi ales cea de-a doua alternativă dacă am fi putut fi siguri că alte grupuri umane, care au supraviețuit în Franța sau în alte țări, n-o vor alege pe prima. Deoarece, în acest caz, ni se părea evident că aceste grupuri, având o zdrobitoare superioritate tehnică asupra noastră, se vor gândi imediat la un plan de a ne înrobi.

Am luat deci o hotărâre în favoarea științei, fără nici un optimism, fără să ne facem cea mai mică iluzie, fiind cu toții pe deplin convinși că, deși bună în sine, știința va fi uneori prost folosită.

La adunarea celor din La Roque și Malevil, la care s-a discutat această problemă, Fabrelâtre, numit magazioner în La Roque, ne-a atras atenția că munițiile puștilor 36 erau pe sfârșite și că puștile nu vor mai fi bune de nimic după ce vom fi tras ultimul cartuș. Meyssonnier a remarcat atunci că s-ar putea fabrica fără-ndoială praf de pușcă negru, căci în regiune se găsea o veche mină de cărbuni, că am putea obține și sulf, deoarece existau acolo ape

sulfuroase, și că va fi ușor să strângem salpetru din pivnițe și de pe zidurile noastre vechi. Cât despre metal, aveam din belșug la fierăria lui Fabrelâtre și la fosta prăvălie a lui Colin. Mai rămânea problema topitoriei și a montării, dar nu părea de nerezolvat.

În cele din urmă, adunarea generală din La Roque și Malevil a hotărât, la 18 august 1980, ca cercetările și experiențele în vederea fabricării gloanțelor pentru puștile 36 să înceapă deîndată, cu prioritate.

De atunci a trecut un an, și pot spune că, în această privință, rezultatele au depășit în așa măsură așteptările noastre, încât am atacat, tot în domeniul apărării, proiecte mult mai ambițioase. De acum înainte putem deci să privim viitorul cu încredere. Dacă „încredere” este cuvântul potrivit.

Sfârșit

virtual-project.eu

[1] De remarcat cum Emmanuel comunică aici cititorului, printr-o întorsătură de frază și ca pe ceva implicit, poliandrismul Miettei. (Nota lui Thomas)

[2] Biblia, traducere de Vasile Radu și Gala Galaction. Fundația pentru literatură și artă, București, 1938, ed. I, versetele 14 și 15, pag. 1104.

[3] Poate că sunt – așa cum pretinde Emmanuel – „insensibil la umor", dar mă cam îndoiesc că, în concepția lui Emmanuel, această scrisoare nu era și altceva decât „o farsă". (Nota lui Thomas).

[4] Cuvânt de efect, bine țintit. *Parții*, vechi popor scit, fiind renumiți prin iscusința lor de a arunca săgeți peste umăr în urmăritori, în timp ce fugeau. (Nota trad.).

Table of Contents

• CAPITOLUL I
• CAPITOLUL II
• CAPITOLUL III
• CAPITOLUL IV
• CAPITOLUL V
• CAPITOLUL VI
• CAPITOLUL VII
• CAPITOLUL VIII
• CAPITOLUL IX
• CAPITOLUL X
• CAPITOLUL XI
• CAPITOLUL XII
• CAPITOLUL XIII
• CAPITOLUL XIV
• CAPITOLUL XV
• CAPITOLUL XVI
• CAPITOLUL XVII
• CAPITOLUL XVIII

Table of Contents

• CAPITOLUL I
• CAPITOLUL II
• CAPITOLUL III
• CAPITOLUL IV
• CAPITOLUL V
• CAPITOLUL VI
• CAPITOLUL VII
• CAPITOLUL VIII
• CAPITOLUL IX
• CAPITOLUL X
• CAPITOLUL XI
• CAPITOLUL XII
• CAPITOLUL XIII
• CAPITOLUL XIV
• CAPITOLUL XV
• CAPITOLUL XVI
• CAPITOLUL XVII
• CAPITOLUL XVIII

Table of Contents

• CAPITOLUL I 2
• CAPITOLUL II 30
• CAPITOLUL III 61
• CAPITOLUL IV 83
• CAPITOLUL V 112
• CAPITOLUL VI 144
• CAPITOLUL VII 166
• CAPITOLUL VIII 201
• CAPITOLUL IX 235
• CAPITOLUL X 258
• CAPITOLUL XI 294
• CAPITOLUL XII 317
• CAPITOLUL XIII 344
• CAPITOLUL XIV 378
• CAPITOLUL XV 418
• CAPITOLUL XVI 452
• CAPITOLUL XVII 488
• CAPITOLUL XVIII 520